Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII IOSEPHI
ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBRI XX. ADIECTA IN FINE APPENDICIS loco Vitâ Iosephi per ipsum conscripta, à Sigismundo Gelenio conuersi.

DE BELLO IVDAICO libri VII. ex collatione Græcorum codicum per Sig. Gelenium castigati.

CONTRA APIONEM libri II. pro corruptissimis antea, iam ex Græco itidem non solùm emendati, sed etiam suppleti, opera eiusdem Gelenij.

DE IMPERIO RATIONIS, siue DE MACHABAEIS liber unus, à DES. ERASMO Roterodamo recognitus.

Cum Indice accuratissimo.

K. KREISBIBLIOTHEK NÜRNBERG

BASILEAE M D LIX.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo ad quinquennium.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM comprobato, partim confutato Iosephus historiæ suæ fidem facit.

Acusilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhistor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Aristæus
Aristoteles
Berosus Chaldæus
Cadmus Milesius
Castor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hist.
Demetrius Phalereus
Dius hist.
Ephorus
Estius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Hesiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Isidorus
T. Liuius
Lysimachus
Manethon
Menander Ephesius
Mnaseas Damascenus
Mochus
Nicolaus Damascenus
Pherecydes Syrius
Philon senior
Philostratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Posidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophrastus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO
DOMINO IO. IACOBO FVGGERO, IN Kirchberge & Vuiſſenhorn Comiti, &c.

Sigiſmundus Gelenius S. D.

VM omnis inſtitutio, uel ſingulorum hominũ ad beã tam uitam contendentiũ, uel cœtuum formã in commune uiuendi quærentium, præceptis conſtet exemplisq́, ut noſti Fuggere uir magnifice, conſentire uideo in hoc ſapientes, neutrum aliunde melius peti quã è ſacris literis: quas tanto tutius ſequimur, quãto certiora ſunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ diſpendioſis ſuis ambagibus nihil aliud oſtendunt, quàm fruſtra id conatos ſummos quidem uiros, ſed humana ſapientia præditos, quod non niſi à diuinis & numinis fauore adiutis præſtatur: ſine quo nec uia ſalutis iniri, nec ineundæ eius modus aliis monſtrari poteſt. Et quamuis utraq́ iã dicta ratio ſit abſolutior, ſi coniungantur: ſicut ex ipſis liquet ſacris literis, (ubi tam legis primùm bene cõditis hominum pectoribus à rerum opifice inſertæ, mox exoleſcente paulatim eius memoria, per eundem prȩconio Moſis in communem uitam reuocatę, ſummaria capita, quàm hominũ deo carorum, uel priuatorũ uel ducum atq́ regũ, geſta produntur:) habẽt tamen hæ ſeparatam etiã tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidã ingenioſi qui ſe philoſophos nominauerũt; ueritatem ceu per tenebras palpare aggreſſi, præcepta uitæ formandæ conati ſunt tradere unà cum dogmatibus ad felicitatem ſectandã pertinẽtibus: alij res regum ac populorum mandauerunt literis, unde magnã colligere liceat exemplorum copiã. Illorum lectio habita eſt præ cęteris utilis, & re uera fuiſſet, ſi ueritatem captatam potuiſſent aſſequi: nos in hoc feliciores, quibus ſacræ literæ affatim repręſentant quod illis obtingere nõ potuit, lectio nõ modo utilis, ſed & neceſſaria. Proxima utilitas eſt in hiſtorijs, peculiari quadã uoluptate ad ſui cognitionẽ inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo ſint literati abſtineãt; cum illa magis ſeria quibuſdã aut non uacet euoluere aut non libeat. Sed delectu opus eſt in tanta hiſtoricorũ uarietate, ſi nolis operam & bonas horas perdere. ſunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, & aures animosq́ otioſos demulcent in hoc tantũ factis narratiũculis, quales ſunt Heliodorus, Philoſtratus, & his antiquiores, ſed nihilo grauiores Herodotus & Cteſias ob nimiam mendaciorũ licentiam dudum obliteratus, in quib. uix quicquã probes præter facundiam. Doctiores ſunt alij, ut imbuti philoſophia, ſed magno diſcrimine. nã qui Epicureorum, aut Peripateticorũ non multo ſaniorũ duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet ſectam ſecuti ſunt, pro ſuis affectibus multa produnt tã inutilia, ut ne noxa quidẽ careant: quid enim bonæ rei poteſt expectari à tollentibus immortalitatẽ animorum, & diuinam prouidentiam? & hi ferè proponũt ſibi celebrãda quædã uaſta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexãdros, Cæſares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentib. propius ad Academi-

cos Stoicó sue, qui res laudatorũ principum aut populi Romani, præsertim illius prisci, trãsmiserũt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot qui sibi grauitatẽ ceu peculiarẽ uindicant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiã & claritatem, sed maxime propter certissimam sinceriſsimamq; ueritatẽ, etiã profanis expetita regibus, patrum priscorum mores, uitas, resq; tam domi quàm foris gestas cõtinens: quiq; eius cõpendium scripsit, & ubi illa desijt reliquã usq; ad suam ætatem attexuit, Iosephus uir patriarũ literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externæ uerò literaturæ studijs uel cũ Philone cõferendus, facundia pollens quæ plus uiriũ quàm fucorũ habeat, nec minus philosophum quàm historicũ deceat: quẽ non est opus prędicare prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime uitã suam scribens, quæ nunc primùm in præsenti operũ eius editiõe legi potest à Latinis hominibus, huius scriptoris monumẽta cum circunferãtur, & passim ab omnib. suo merito teranatur, Rufino ut titulus pollicetur interprete, mihi nunquã persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uersas: uel quòd nõ referant peritum utriusq; linguæ hominẽ, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: uel quòd stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatũ opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatũ ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodã casu euenit ut utrunq; egregie suppleuerit lacunas alterius. ac mox non defuerunt qui Latinã uersionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut suscepta prouincia tirociniũ uertendi in eo scriptore ponerem: figlinæ (iuxta prouerbiũ) in dolio. Inter uertẽdum deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis decesse uersus non paucos. nã xvi Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Græcorũ distinctionem quã nos sequimur xi, desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdẽ libri non multo minus: id quod uel librariorum uel interpretis etiã culpa accidit, sed nõ in his tantũ paginis. Itaq; omnia meliore fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore tamẽ opinor. Ausus igitur rẽ subiturã censuras uarias, cœpi circũspicere de aliquo, cuius præiudicio tutus possem minus de cæteris criticis esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirũ ea familia natus, in quam singulari cælestis numinis fauore uirtus et fortuna tantum ornamentorũ certatim contulerunt, ut per uniuersam Europam, atq; etiã longe extra eius limites, tam sit celebris, tã apud summos monarchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte uel principib. uiris inuideat: & quod peculiariter ad meum desideriũ attinebat, habeat in suo stẽmate uiros literatos literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito omni posteritatis memoria dignissimos, nuper Raimundũ, nunc Antonium eius fratrẽ familiæq; columen, & insignẽ Des. Erasmi patroni quondã nostri amicũ: te uerò tertium (ne alios mihi minus notos cõmemorem) adeò expolitum & candidum acriq; iudicio hominem, ut tuæ censuræ non minus probari cupiam, quàm excellentissimorum in utraq; literatura professorum nostri huius haud ineruditi seculi. Et pulchre cõuenire uidebatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim Christianorũ regionibus etiã uulgo teritur, præferret in fronte

ceu

ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes non ſolum notiſsimi, uerum etiã laudatiſsimi. Deterrebat hoc unum quòd ignotus eſſem tãto Mœcenati: ſed contra cogitabam multos ſimilibus occaſionibus innotuiſſe feliciter. itaq; ſic nutantẽ ut tamen propenſior eſſem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitũ noſter uetus amicus & liberorum tuorũ ad imitandam paternam excellentiam incenſor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, ueriſsimis quidẽ illis ut eſt ipſe ſincerus, quales in hanc tabulam cõferre, nec ſine modeſtiæ tuæ uexatione poſſem, nec ſine adulationis ſuſpicione. Accipies igitur uir præclariſsime opus hoc per otium inſpiciendum: quod ſi tibi tale ui debitur ut ferri poſsit à lectore non faſtidioſo, erit mihi incitamentũ ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & Gelenium tuũ in clientelam, quam nemo non expetit, ipſe uehementer optò ut ea dignus ſim. Deus te perpetuò ſeruet patrone (iam enim hanc ſalutandi formulam mihi tua pace permitto) obſeruandiſsime, unà cum liberorũ ſuauiſsima cohorte totaq; familia, cui me cõmendatũ cupio, ſi non de officiolo, ſaltem de ſtudio addictiſsimo. Baſileæ, calendis Auguſtis, anno à natiuitate Chriſti ſeruatoris humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIVM D. HIERONYMI DE IOSEPHO.

IOSEPHVS Mathathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio eius relictus eſt. Hic Romam ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriã ſtatuam quoq; meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatũ libros, ab exordio mundi, uſq; ad decimumquartũ annum Domitiani Cæſaris, & duos ἀρχαιότητ῾ aduerſum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uitupe rationem gentis Iudaicæ cõtinentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius, qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορ῾ λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifeſtiſsime confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uere prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi Apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens, ſi tamen uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libẽter uera ſuſcipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principum crucì eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatum Latina conuersio, quæ iuxta Græcum exemplar est dissecta, antiquæ translationi capitum distinctione non cõsonaret, uisum nobis est, uetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram æditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quò quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram fauore mutuo amplectere.

ELENCHVS RERVM OMNIVM, QVAE IN VTRAQVE IOSEPHI HISTORIA, TAM ANTIQVITATVM Iudaicarum quàm Belli Iudaici continentur, per argumenta quibusuis singulorum librorum capitibus (ut in Græco exemplari habentur) præmissa, descriptus.

ANTIQVITATVM LIB. I.

Proemium Cap.1
Mundi creatio, & elementorum dispositio Cap.2
De posteritate Adami, & decem ætatibus usq; diluuium Cap.3
De diluuio, & quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar Cap.4
De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione Cap.5
Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint Cap.6
Quòd gentes singulæ à suis autorib. nomina traxerint Ca.7
Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorũ terra profectus habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur Cap.8
Quòd fame Chananæam premente Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquantisper cõmoratus, retro unde uenerat est reuersus Cap.9
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta Cap.10
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tã captiuos quã reliquam prædam uictor reduxit Cap.11
Quomodo deus Sodomitarum gentem excidit, flagitijs eorũ offensus Cap.12
De Ismahele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabib. Cap.13
De Isaco legitimo Abrahami filio Cap.14
Saræ obitus Abrahami coniugis Cap.15
Quomodo è Chætura, Abrahamo nupta Troglodytarũ gens prouenit Cap.16
De obitu Abrahami Cap.17
De Isaci filijs Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione Cap.18
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo Cap.19
Mors Isaci, & sepultura in Hebrone Cap.20

ANTIQVITATVM LIB. II.

Quomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit Cap.1
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natũ minimus propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit Cap.2
Quomodo Iosephus in Aegyptũ uenditus à fratrib. illustris ibi factus est, & fratres tãdẽ in sua potestate habuit Cap.3
Quomodo Iacobus cũ tota progenie ad filiũ migrauit Ca.4
De afflictionib. Hebræorũ in Aegypto annos CCCC. Ca.5
Quomodo Moyse duce Aegyptũ reliquerunt Cap.6
Quomodo mare scissum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit Cap.7

ANTIQVITATVM LIB. III.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in Sinaemontem eduxit Cap.1
De Amalecitarum & sociorum clade, et præda quæ Israelitis inde obtigit Cap.2
Raguelis consilium quod genero suo Moysi dedit Cap.3
Moyses conscenso Sina monte acceptas à deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat Cap.4
De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat Cap.5
De arca in qua tabulas legis Moyses collocauit Cap.6
De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi Cap.7
De pontificali ac sacerdotali ornatu Cap.8
De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant Cap.9
Leges de sacrificijs & purificationibus Cap.10
Leges belli, & consuetudines Cap.11
Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna Cap.12
De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt Cap.13

ANTIQVITATVM LIB. IIII.

Hebræorum insscio Moyse cum Chananæis pugna & clades Cap.1
Seditio per Corem aduersus Moysem, & fratrem propter

propter ſacerdotium excitata Cap.2
Quomodo ſeditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, ſacerdotium Aaroni & filijs eſt confirmatum Cap.3
Quæ Hebræis in deſerto per annos XXXVIII. obuenerunt Cap.4
Quomodo Moyſes deuicit Sehonem & Ogem Amoræorũ reges, deleuitq; eorum copias Cap.5
De Balamo uate Cap.6
Hebræorum de Madianitis uictoria, et Amoritis regio quomodo à Moyſe duab. cũ dimidiata tribubus cõceſſa Ca.7
Moyſis leges, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus Cap.8

ANTIQVITATVM LIB. V.

QVomodo Ieſus Hebræorum imperator debellatis ac cæſis Chananæis terrã eorum ſorte diuiſit tribubus Cap.1
Quomodo poſt mortem imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuerſis Beniamitis D C. tantũ ſuperſtites Cap.2
Quomodo propter impietatem in Aſſyriorum ſeruitutem à deo populus Iſraelitarum eſt traditus Cap.3
Libertas per Cenizum reddita Cap.4
Quomodo populus rurſum à Moabitis eſt ſubiugatus, & per Iodem è ſeruitute exemptus Cap.5
Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti Cap.6
Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorũ per ſeptem annos uaſtauerunt Cap.7
Quomodo Gedeon populum liberauit Cap.8
Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella geſſerunt Cap.9
De Sampſonis fortitudine, & quanta mala Palæſtinis fecerit Cap.10
Quomõ filij ſacerdotis Elis à Palæſtinis in prælio ſunt cæſi Cap.11
Quomodo Elis audita filiorũ cæde, & arcæ amiſſione, prouolutus de throno exſpirauit Cap.12

ANTIQVITATVM LIB. VI.

QVomodo Palæſtini peſte, & fame coacti arcam Hebræis remiſerunt Cap.1
Victoria Hebræorum ductu Samuelis Cap.2
Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum adminiſtrationem filijs ſuis commiſit Cap.3
Quod populus offenſus Samuelis filiorum moribus, regem ſibi dari poſtulauit Cap.4
Saulus iubente deo rex declaratur Cap.5
Sauli victoria contra Ammanitas Cap.6
Palæſtini Hebræos bello aggreſſi uincuntur Cap.7
Victoria Sauli contra Amalecitas Cap.8
Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert Cap.9
Expeditio noua Palæſtinorum contra Hebræos Cap.10
Singulare certamen Dauidis et Goliathi, ſequutaq; Palæſtinorum clades Cap.11
Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat Cap.12
Quod Saulus rex Dauidi necem ſit molitus Cap.13
Quomodo Dauid aliquoties inſidias regis ægre elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuit Cap.14
Hebræi à Palæſtinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unà cum filijs fortiter pugnans occubuit Cap.15

ANTIQVITATVM LIB. VII.

DAuid apud Hebronẽ unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternũ regnum obtinet Ca.1
Ieboſtho amicorum inſidijs interfecto, uniuerſum regnum ad Dauidem deuenit Cap.2
Dauid ui captis Hieroſolymis Chananæos inde populariter eijcit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit Cap.3
Dauid Palæſtinorum bello impetitus apud Hieroſolyma uictoriam illuſtrem conſequitur Cap.4
Dauid ſubactis finitimis gentibus tributa illis imponit Ca.5
Damaſceni à Dauide uincuntur Cap.6
Quomodo Dauid Meſopotamios deuicit Cap.7
Quomodo per inteſtinum familiæ diſſidium Dauid à filio regno pulſus eſt Cap.8
Abeſalomus contra patrẽ profectus cũ exercitu perit Cap.9
Quomodo Dauid regno reſtitutus feliciter uixit Cap.10
Dauid ſe uiuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari uoluit Cap.11
Mors Dauidis, & quantum filio ad ſtructuram templi reliquerit Cap.12

ANTIQVITATVM LIB. VIII.

QVomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit Cap.1
De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hieroſolymis templum ædificauit Cap.2
Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum regem fecit Cap.3
Suſacus Aegyptiorum rex captis Hieroſolymis diuitias eius urbis in Aegyptum tranſportauit Cap.4
Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Baſanes Hieroboami generis exſtirpator, ipſe regnum occupauerit Cap.5
Aethiopum irruptio in Hieroſolymitanum agrum ſub Aſano, & exercitus eorum interitus Cap.6
Baſanæ ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamares, & poſt hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent Cap.7
Adadus Damaſci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur Cap.8
De Ioſaphato rege Hieroſolymorum Cap.9
Achabus à Syris bello laceſſitis in prælio uictus occiditur Cap.10

ANTIQVITATVM LIB. IX.

IOramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperat Cap.1

Ieramus Hieroſolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit Cap.2
Exercitus Ioramí deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, unico excepto, poſtremo ipſe miſera morte tollitur Cap.3
Damaſcenorũ rex Iſraelitarum regẽ bello impetit Cap.4
Ioramus à Ieu magiſtro equitum cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus rex Ochozias Cap.5
Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, et poſt eum uſq; quartam generationem eius progenies Cap.6
Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, qua poſt ſextum annum cæſa pontifex Ochoziæ filium regem conſtituit Cap.7
Azaelis Damaſcenorum regis contra Iſraelitas, ac mox contra Hieroſolymitas expeditiones Cap.8
Amaſias rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto, victor euadit Cap.9
Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa rege eorum reportata Cap.10
Quomodo Ozias uicinas gentes ſubegerit Cap.11
Raſe Damaſcenorum rege Hieroſolymitas bello uexante, Achazes eorũ rex coactus eſt Aſſyriorum regem in Damaſcenos immittere Cap.12
Aſſyriorum rex ui expugnata Damaſco, & occiſo rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis Cap.13
Salmanaſar capto Iſraelitarũ rege, & decem tribubus tranſlatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet Cap.14

ANTIQVITATVM LIB. X.

SEnacheribi Aſſyriorum regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio Cap.1
Quod Aſſyriorum exercitus una nocte peſte abſumptus eſt, & quòd rex eorum domum reuerſus filiorum inſidijs perijt Cap.2
Ezecias ab infeſtatione Aſſyriorum liberatus cum aliquandiu uixiſſet in pace, decedens Manaſſæ filio regnum reliquit Cap.3
Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorũ rege captus, poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur Cap.4
De Ioſia rege Cap.5
Nechao rege Aegypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere uolente, Ioſias uetare conatus prælio uictus occiditur Cap.6
Nabuchodonoſorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & ſocietatem ſuam pertraxit Cap.7
Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo regem conſtituit Cap.8
Babylonius mutata ſententia Ioachimum obſidet, deditumq; ultro captiuum Babyloniam abducit Cap.9
Sedecias Hieroſolymorum rex à Babylonio conſtituitur Cap.10
Captis Hieroſolymis Nabuchodonoſorus populum traducit in Babyloniam Cap.11
De ſucceſſoribus Nabuchodonoſori, & quòd Cyrus eorum imperium in Perſas tranſtulit, & quomodo ſe tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint Cap.12

ANTIQVITATVM LIB. XI.

CYrus Perſarum rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia Cap.1
Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent Cap.2
Cambyſes Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet Cap.3
Darius Hyſtaſpis filius templum Iudæis ædificat Cap.4
Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia Cap.5
Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur Cap.6
Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit Cap.7
Quanta Alexander Macedonũ rex in Iudæos beneficia contulerit Cap.8

ANTIQVITATVM LIB. XII.

PTolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit Cap.1
Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, dona ria multa deo in templo eius dedicat Cap.2
Honor à regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à ſe conditis ius ciuium ei conceſſerint Cap.3
Ioſephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo regi factus Cap.4
Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorũ pontifice Cap.5
Iudæi ſeditionibus agitati Antiochi opem inuocant Cap.6
Quemadmodum Antiochus ducto Hieroſolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam ſpoliauerit Cap.7
Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus Cap.8
Matthiæ defuncto Iudas filius ſuccedit Cap.9
Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur. Cap.10
Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & cladeſ Cap.11
Quomodo diuiſis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas ſuperat Cap.12
Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus Cap.13
Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet Cap.14
Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam Cap.15
Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negotio ad ſuum regem reuertitur Cap.16
Nicanor poſt Bacchidem dux contra Iudam miſſus una cum uniuerſo

uniuerso exercitu internecione periit Cap.17
Bacchidis denuo missi in Iudæam victoria Cap.18
Quomodo Iudas prælio victus occubuit Cap.19

ANTIQVITATVM LIB. XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit Cap.1
Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudeis fœdere exercitum abducere Cap.2
Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetrium bello aggreditur Cap.3
Demetrius missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit Cap.4
Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus, & delato pontificatu Ionatham in partes suas traducit Cap.5
De templo Dei ab Onia ædificato Cap.6
Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit Cap.7
Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro, & occupato regno in fœdus & amicitiam Ionatham recipit Cap.8
Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiochò Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha Cap.9
Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert Cap.10
Quòd Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit Cap.11
Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cũ Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere Cap.12
Bellum inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur Cap.13
Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est Cap.14
Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est Cap.15
Quod Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC. talentis fœdus cum eo iniit Cap.16
Hyrcani expeditio in Syriam Cap.17
Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens uictus aufugit Cap.18
Aristobulus primus diadema sibi imposuit Cap.19
Alexandri Iudæorum regis res gestæ Cap.20
Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria Cap.21
Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat Cap.22
Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio Cap.23
Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit Cap.24

ANTIQVITATVM LIB. XIIII

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret Cap.1
Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum Cap.2
Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma Cap.3
Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium Cap.4
Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt Cap.5
Quo stratagemate castella occupauerit Cap.6
Hierosolymitani portas Romanis claudunt Cap.7
Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat Cap.8
Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt Cap.9
Alexander à Gabinio victus, in quodam castello oppugnatur Cap.10
Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur Cap.11
Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium Cap.12
Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam Cap.13
Cæsaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus sit Cap.14
Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia Cap.15
Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudæorum amicitia Cap.16
Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen cõmittit, & quòd Sex. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit Cap.17
Cassius afflictis Iudæis insuper Octingenta talenta ab eis exigit Cap.18
Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit Cap.19
Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit Cap.20
Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum è Iudæa pellit Cap.21
Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est ut ille accusatores eius non admiserit Cap.22
Antonius in Syriam prouinciã ueniens Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit Cap.23
Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt Cap.24
Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt Ca.25
Herodes Romæ à senatu Iudææ rex declaratur Cap.26
Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum Cap.27
Antigonus à Sosio & Herode opprimitur Cap.28

ANTIQVITATVM LIB. XV.

Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit Cap.1
Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est Cap.2
Herodes Aristobulum cõiugis suæ Mariammes fratrẽ Pontificem

tificem declaratũ non multo poſt necandũ curauit Cap.3
Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur Cap.4
Cleopatræ reginæ in Iudæam aduentus Cap.5
Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæſare Actiaco prælio uictus eſt Cap.6
De terræmotu qui Iudæam concuſſit Cap.7
Herodis concio ad exercitum Cap.8
Herodes ad Cæſarem profecturus neceſſario Hyrcanum interficit Cap.9
Quomodo Herodes etiam regnum à Cæſare obtinuit Ca.10
Herodes Mariammen calumnijs oppreſſam interficit Ca.11
De fame quæ in Iudæam terram incubuit Cap.12
Cæſarea conditur Cap.13
Herodes nouum templum Hieroſolymis ædificat Cap.14

ANTIQVITATVM LIB. XVI.

ALexander & Ariſtobulus ad patrem reuerſi. Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur Cap.1
Herodes dat Alexandro, & Ariſtobulo coniuges Cap.2
Herodes ad Agrippam nauigat Cap.3
Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa Cap.4
Herodes in Iudæam reuertitur Cap.5
Domeſticum diſſidium inter Herodem & filios Cap.6
Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum et fratrem adductos ad Cæſarem accuſat Cap.7
Alexandri defenſio, & cum parente reconciliatio Cap.8
Herodes quinquennale certamen ob abſolutam Cæſaream celebrat Cap.9
Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio Cap.10
Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt Cap.11
Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat Cap.12
Trachonitarum defectio Cap.13
Expeditio Herodis in Arabiam Cap.14
Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem Cap.15
Euryclis calumniæ contra Herodis filios Cap.16
Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio Cap.17

ANTIQVITATVM LIB. XVII.

DE Antipatri Herodis filij malicia Cap.1
De Zamari Iudæo Babylonico Cap.2
Antipatri contra Herodem inſidiæ Cap.3
Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem Cap.4
Pheroræ obitus Cap.5
Pheroræ uxor accuſatur ueneficij, & Herodes cognoſcit Antipatri inſidias Cap.6
Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur Cap.7
Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio Cap.8
Antipatri exitium Cap.9
Herodis mors, teſtamentum & funeratio Cap.10
Populus ſeditionem mouet contra Archelaum Cap.11
Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt Cap.12
Cæſar Herodis teſtamentum confirmat Cap.13
De Pſeudalexandro Cap.14
Archelaus iterum accuſatus Viennam relegatus eſt Cap.15

ANTIQVITATVM LIB. XVIII.

QVirinius ad cenſendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæſare, & procurator eiuſdem Cæſaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus eſt Cap.1
Quæ & quot ſectæ fuerint apud Iudæos Cap.2
Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ Cap.3
Iudæorum contra Pontium Pilatum ſeditio Cap.4
Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato Ca.5
Vitellij aduentus Hieroſolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obſidibus bellũ contra Aretam ſuſciperet Cap.6
Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt Cap.7
Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accuſatus uinctus ſit, utq; poſt exceſſum Tiberij à Caio eius ſucceſſore ſolutus ſit Cap.8
Quomodo Herodes tetrarcha in exilium miſſus eſt Cap.9
Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio Ca.10
Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis bellum inferre, niſi malint recipere ipſius ſtatuam Cap.11
Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Aſinæo ac Anilæo fratribus Cap.12

ANTIQVITATVM LIB. XIX.

QVomodo Caius à Chærea cæſus eſt Cap.1
Quomodo Claudius principatum adeptus ſit Ca.2
Diſſidium inter ſenatum & plebem Cap.3
Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam Cap.4
Agrippæ in Iudæam reditus Cap.5
Epiſtola Petronij ad Doritas pro Iudæis ſcripta Cap.6
Geſta Agrippæ uſq; ipſius obitum Cap.7

ANTIQVITATVM LIB. XX.

PHiladelphenſium & Iudæorum diſſidium, deq; ſtola ſacerdotali Cap.1
Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi ſint Cap.2
Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt Cap.3
Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt Cap.4
Seditio Samaritas inter & Iudæos orta Cap.5
Geſta Felicis Iudææ præſidis Cap.6
De procuratore Portio Feſto, & de ſicarijs Cap.7
De procuratore Albino Cap.8
Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti ſint arma ſumere Cap.9

DE BELLO IVDAICO LIB. I.

De iuastatione Hierosolymæ ab Antiocho Cap.1
De successionibus principum à Ionatha usq; ad Aristobulum Cap.2
De Aristobulo, Antigono, Iuda Essæo, Alexandro, Theodoro & Demetrio Cap.3
Be bello Alexandri cum Antiocho, & Areta: deq; Alexandra & Hyrcano Cap.4
De bello Hyrcani cum Arabibus, & expugnatione Hierosolymæ Cap.5
De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo Cap.6
De Aristobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem Cap.7
De accusatione Antipatri apud Cæs. de pontificatu Hyrcani, & Herode bellum mouente Cap.8
De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris, & insidijs Malichi Cap.9
De Herode accusato, & uindicato Cap.10
De bello Parthorum contra Iudæos, & fuga Herodis ac fortuna Cap.11
De bello Herodis è Roma redeuntis pro Hierosolyma & cõtra latrones Cap.12
De morte Ioseph, et obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso Cap.13
De insidijs Cleopatræ in Herodem, & Herodis prælio contra Arabes, & ingenti terræ motu Cap.14
Herodes exaltatus in regnum Cap.15
De urbib. & ædificijs instauratis et conditis ab Herode, deq; munificentia qua usus est erga exteras gentes, eiusq; felicitate Cap.16
De dissidio Herodis cum filijs Alexandro & Aristobulo Cap.17
De conspiratione Antipatri contra patrem Cap.18
De ueneno Herodi parato, et quomodo compertũ sit Ca.19
De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & ultis Cap.20
De aquila aurea, morteq; Antipatri & Herodis Cap.21

DE BELLO IVDAICO LIB. II.

De successoribus Herodis, & ultione direptæ aureæ aquilæ Cap.1
De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos Cap.2
De Vari gestis circa Iudæos crucifixos Cap.3
De ethnarcha Iudæorum instituto Cap.4
De subditicio falsoq; Alexandro, eoq; deprehenso Cap.5
De Archelai exitio Cap.6
De Simone Galilæo, de tribus sectis apud Iudæos Cap.7
De Pilati regimine Cap.8
De superbia Caij, & Petronio præside Cap.9
De Imperio Claudij, & regno Agrippæ, ac morte Cap.10
De uarijs tumultib. in Iudæa & Samaria Cap.11
De tumultib. in Iudæa sub Felice Cap.12
De præsidibus Iudææ Albino & Floro Cap.13
De Floro sæuiente in Iudæos Cæsarienses & Hierosolymitas Cap.14
De alia oppressione Hierosolymorum dolo Flori Cap.15
De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos ad obediendum Romanis hortantis Cap.16
De cœpta rebellione Iudæorum contra Romanos Cap.17
De cæde Ananiæ pontificis, Manahemi & militum Rom. Cap.18
De Iudæorũ maxima strage Cæsareæ et in omni Syria Ca.19
De Iudæorum alia graui cæde Cap.20
Iudæi Alexandriæ occisi Cap.21
De clade Iudæorum autore Cestio Cap.22
De pugna Cestij contra Hierosolymam Cap.23
De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage Cap.24
De Damascenorum sæuitia in Iudæos, deq; Iosephi studijs in Galilæa Cap.25
De Iosephi periculis & euasione, et Ioannis Giscalei malitia Cap.26
Tiberias à Iosepho recuperatur & Sepphoris Cap.27
Quomodo Hierosolymitæ bello se præparauerint, deq; Simonis Gioræ tyrannide Cap.28

DE BELLO IVDAICO LIB. III.

De Vespasiani ducis aduentu, & clade duplici Iudæorum Cap.1
Descriptio Galilææ, Samariæ & Iudææ Cap.2
De auxilio Sepphoritis misso, & Rom. disciplina militari Cap.3
Impetus Placidi contra Iotapatam Cap.4
Galilæa à Vespasiano inuaditur Cap.5
Gadaræ expugnatio Cap.6
Iotapatæ obsidio Cap.7
Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, et diligentia Iosephi: deq; Iudæorum excursione in Romanos Cap.8
De oppugnatione Vespasiani contra Iotapatam ariete, & alijs tormentis bellicis Cap.9
De iterata impugnatione Iotapatenorum Cap.10
Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito Cap.11
De Samaritis à Cereale deuictis Cap.12
Iotapatæ excidium Cap.13
Quomodo Iosephus captus uitam suam redemerit facto & uerbis Cap.14
Ioppe denuo capitur Cap.15
Deditio Tiberiadis Cap.16
Tarichearum obsidio Cap.17
De lacu Genesar, & fontibus Iordanis Cap.18
Tarichearum excidium Cap.19

DE BELLO IVDAICO LIB. IIII.

Obsidio Gamalensium Cap.1
Itaburius mons occupatur à Placido Cap.2
Excidium Gamalæ Cap.3
Giscala à Tito capitur Cap.4
Hierosolymitani excidij initium Cap.5
Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta Cap.6
De clade Iudæorum ab Idumæis facta Cap.7

DE BEL-

DE BELLO IVDAICO LIB. V.

De altera strage & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate Cap.1
De intestina discordia Hierosolymorum Cap.2
De Gadarensium deditione & strage Cap.3
De captis oppidis quibusdam, descriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ Cap.4
Lacus Asphaltites Cap.5
Gerasæ deuastatio, simul de Neronis morte, Galbæ, & Othonis Cap.6
De Simone Gerasseno, nouæ conspirationis principe Cap.7
De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano Cap.8
De Simonis gestis contra Zelotas Cap.9
De Vespasiano in Imperatorem electo Cap.10
Aegypti descriptio, et Phari Cap.11
Vespasianus Iosephum captiuitate liberat Cap.12
De Vitellij morte & moribus Cap.13
Titus mittitur contra Iudæos à patre Cap.14

DE BELLO IVDAICO LIB. VI.

De triplici seditione apud Hierosolymam Cap.1
Titus explorator Hierosolymæ periclitatur Cap.2
De eruptionibus Iudæorum contra Romanos castra metantes Cap.3
De intestina pugna azymorum diebus Cap.4
De Iudæorum dolo in Romanorum milites Cap.5
Descriptio Hierosolymorum Cap.6
Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur Ca.7
De casu turris & duorum murorum obtentu Cap.8
De Castore Iudæo Romanis illudente Cap.9
De secundo muro bis obtento à Romanis Cap.10
De aggeribus in tertium murum, & oratione prolixa Iosephi pro deditione facienda, & fame obsessorum Cap.11
De Iudæis crucifixis & aggeribus combustis Cap.12
De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam triduo Cap.13
De fame Hierosolymorũ & secũdo aggere extructo Ca.14
De cæde Iudæorum intra & extra Hierosolymam Cap.15
De sacrilegio circa templũ, & relatis ex urbe cadaueribus, & fame Cap.16

DE BELLO IVDAICO LIB. VII.

De suffossione murorum, succensione aggerum, et Sabino oppugnante murum Cap.1
Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur Cap.2
De Iuliano Romano milite insigni fortitudine Cap.3
Iosephi Oratio pro deditione Iudæorum, & profugium eorum Cap.4
De iterata pugna, exstructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum Cap.5
Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam Cap.6
De fame Iudæorum Cap.7
De muliere quæ per famem filium coxerat Cap.8
De expugnatione muri, & incendio templi Cap.9
Quemadmodum templum incensum est inuito Tito Cap.10
De sacerdotibus, gazophylacioq; & porticu Cap.11
De prodigijs excidiũ Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs Cap.12
De imperio Titi, & sacerdotum interfectione Cap.13
De præda seditiosorum & succensione interioris ciuitatis Cap.14
Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum Cap.15
De occupata reliqua parte ciuitatis Cap.16
De numero captiuorum & peremptorum Cap.17
Hierosolymæ urbis historia breuis Cap.18
De præmio militum Cap.19
De nauigatione Vespasiani, deq; comprehenso Simone, & spectaculo die natalitio exhibito Cap.20
De calamitate Iudæorum apud Antiochenses Cap.21
Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est Cap.22
Domitiani gesta contra Germanos & Gallos Cap.23
De amne sabbatico, & triumpho Vespasiani ac Titi celeberrimo Cap.24
Herodium & Macherus à Basso capta Cap.25
De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita Cap.26
De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam Cap.27
Excidium Massadæ castelli munitissimi Cap.28
Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant Cap.29
Oniæ templum clausum apud Alexandriam Cap.30
De interfectione Iudæorum apud Cyrenem Cap.31

DE ANTIQVITATE IVDAEORVM contra Apionem libri II. Fol.827.

De Imperio Rationis, siue de Machabæis lib. unus Fol.871

Iosephi uita, ab ipso conscripta Fol.549

ELENCHI FINIS.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS,

Sigiſmundo Gelenio interprete.

PROOEMIVM. Cap. 1

VI ad ſcribendas hiſtorias ſe conferunt, non unã neque eandẽ ſui propoſiti cauſam habere mihi uidentur, ſed plures, eaſq; multũ inter ſe differẽtes. quidã enim oſtẽtandæ eloquentię cauſa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc ſtudiorũ genus ſe applicãt. alij quo gratiam illis referrent, quorum res geſtas ſcribẽdas ſibi ſumpſerũt, nulli labori quantũ in ſe fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipſa compulit, ut quib. gerendis interfuerãt, ea ſcripto complexa in uulgũ prodere nt. nec defuerũt, qui res inſignes cognituq; dignas in obſcuro latere nõ ferrẽt, atq; ideo narrationẽ earũ in cõmunem utilitatẽ proferrẽt. Ex iã dictis cauſis poſtremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum em̃ quod cũ Romanis habuimus, & res utrinq; geſtas, ac demum euentum, quæ omnia præſens ipſe meo periculo didici, narrare coactus ſum propter quoſdam qui ſcriptis ſuis ueritatẽ deprauarũt. Præſens uero opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Cõplectetur em̃ uniuerſam noſtræ gentis antiquitatẽ, formam̃q; reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum hiſtoriam de bello ſcriberem, docere, unde primum oriundi Iudæi, quàm uaria fortuna uſi, ſub quali legislatore ad pietatẽ cæteraſq; uirtutes inſtituti, quibus bellis per tot ſecula geſtis, in uitii ad poſtremũ contra Romanos bellum ſint pertracti: ſed quoniam prolixius erat hoc argumentũ, ſeorſim illud propriè dicato opere exorſus uſq; ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut uſu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnicies mihi inceſſit, tantã materiam in alienam ac peregrinã linguã traducturo: ſed fuerunt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis diſciplinarum, tum uerò rerum geſtarũ peritiæ cum primis auidus, ut qui ipſe in maximis negocijs & uarijs fortunæ caſib. uerſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſumq; uirtutis ſtudium perpetuo retinuiſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum utile aliquid ac honeſtũ molientium fautori, cũ me mei iam ſuppuderet, ſi uiderer ignauiã ſpecioſiſſimo labori anteponere, uires animũq; reſumpſi: ſimul hac quoq; reputatione nõ leuiter permotus, q̃ & maiores olim noſtri exteris ſua benigne cõmunicauerunt, & Græcorũ nõnulli uehementi res noſtras cognoſcẽdi ſtudio flagrauerũt. Itaq; inuenio literis proditum, quòd Ptolemæus ſecundus eius nominis rex, totus diſciplinis colligendisq; libris

deditus,magnopere contenderit legem noſtram, eiuſq; inſtituta, & uiuendi formam præſcriptam,in Græcum eloquiū transferri. Eleazarus autem pontificum noſtrorū nemini ſecundus,regi hanc utilitatē non inuidit, reclamaturus omnino,niſi conſuetudinem haberemus à maioribus acceptā, res bonas & honeſtas cælare neminem.Proinde mihi quoq; conuenire duxi,ut & pontificis noſtri imitarer magnanimitatē: & hodie quoq; regis illius multos per ſimiles putarem,duntaxat quod ad diſcendi cupiditatē attinet.neq; enim totam ſcripturam occupauit ille, ſed legem ſolam ei tradiderūt interpretes, qui ob hoc Alexandriam miſſi fuerant. Sunt autem innumera ſacris literis prodita,ut quæ quinq; milium annorum hiſtoriam in ſe complectantur,in qua diuerſi ſunt inopinati caſus,uaria belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes. In uniuerſum autem ex huius potiſsimum hiſtoriæ lectione cognoſcere licet, quòd his qui Dei uoluntati obſequuntur,& leges bene latas tranſgredi uerentur, omnia proſpere ſuccedunt ſuprà quàm credi poſsit,& felicitas illis præmium à deo proponitur.q; ſi ab illarum diligenti obſeruatione diſcedant,neq; conſilia eorum exitum inueniunt, & boni ipſorū opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor,ut deo mentem adhibeant,& legislatorem noſtrum probent, ſi naturam,ut dignum eſt, cōſiderauit, & uirtuti eius conuenientes ſemper operationes aſsignauit, puramq; ſuam narrationem ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum uanitate conſeruauit:tametſi quantum ad longitudinē temporis,rerumq; uetuſtatem attinet,impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſecula etiam poetæ ne deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium leges aut res geſtas referre auſi fuerint. Sed hęc omnia procedens oratio accuratè ſuo quęq; ordine docebit,ita ut nos facturos ſumus polliciti,neq; ſubtrahendo quicquam,nec addendo.Cęterum quoniam fermè omnia pendent à Moſis legislatoris ſapientia,neceſſe habeo paucis de illo præfari,ne quem fortè cogitatio ſubeat qui factum ſit,ut quum operis inſcriptio res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionē ſpectantia ſcriptis noſtris inſeruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia neceſſarium exiſtimauit,uel uitam ſuam recte diſpoſituro, uel alijs leges poſituro, ut in primis naturæ dei cognitionem habeat, atq; ita conſideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari, quantum in ſuis uiribus eſt, & ſectari conetur. alioquin abſq; hac contemplatione neq; legislatorem ipſum unquam bonam mentem ſibi paraturum,neq; ſcripta eius ullum momentum ad uirtutem auditorum allatura,niſi ante omnia diſcerent,quòd deus cum ſit parens omnium ac dominus,omniaq; contueatur,eis quidem qui ſe ſectantur, felicem uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues ſuos docere uolens,non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges eſt auſpicatus, quemadmodum alij ſolent: ſed ad deum & mundum ab eo conditū erectos mente, & perſuaſos quòd in terris pulcherrimum dei opus ſimus homines, cum iam ad pietatem haberet obſequentes,facile deinceps de reliquis omnibus edocuit.Itaq; alij legislatores priſcas fabulas ſequuti, pudēda hominum

peccata

peccata in deos ſuos uerbis tranſtulerunt,atq; hoc pacto hominib. malis magnum incitamentum ad malicią addiderũt. at noſter legislator poſteaquam puram putam uirtutem habere deum docuiſſet, cenſuit pro ſe quenq; adniti oportere,ut in partem eius aliquã peruenire poſsit:in eosq; qui neq; ſapiunt hæc neq; credunt,ſeuere admodum animaduertit. Ad hoc igitur præſcriptũ uolo lectorem hæc noſtra examinare. nanq; ſic conſiderantibus nihil uel abſurdum, uel dei magnificentia indignum eſſe uidebitur. omnia enim ſumma concinnitate iuxta uniuerſi naturam ſunt diſpoſita,partim ita ut dignum erat à legislatore ſubindicata,partim decentiſſimis allegoriis cõueſtita:partim etiam diſerte expreſſa,nimirum quæcunq; abſq; ambagibus erant proferenda: quorũ cauſas ſi quis ſingillatim conſiderare uellet,ſublimis inde & ualde philoſophica ſpeculatio exoriretur,in aliud tempus differenda. Quòd ſi deus longiorem ætatem conceſſerit,abſolutis quę nunc tractamus,ut illa quoque perſcribantur operam dabimus:nunc ad rerum ſeriẽ uertemus ſtylum, præmiſſis quæ Moyſes narrat de mundo condito : ea è ſacris codicibus ita ut inuenimus tranſſumpta,in hunc fermè modum ſe habent.

Mundi creatio,& elementorum diſpoſitio. *Cap.* II

IN principio creauit deus cælum & terrã.Hæc cum in conſpectum non ueniret, alta caligine tecta, ſpiritusq; eam ſuperne permearet, lucem deus fieri iuſſit: quæ cũ effulſiſſet, conſiderata tota materia, diſcreuit lucem à tenebris:& his nomẽ impoſuit noctem,illam uerò diem appellauit, ueſperæ & mane uocabulo exordijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidẽ prima dies extitit,Moſes aũt unam eam dixit. Cuius cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam promiſi me omniũ cauſas proprio uolumine conſcriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differam. Poſt hæc ſecunda die cœlum uniuerſitati rerũ ſuperimpoſuit,diſcretũ à cæteris,& in ſublimi per ſe collocatũ, glacieq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam cõpetẽter temperatum. Tertia uerò terrã ſtatuit,mari undequaq; circunfuſam:eademq; die continuò plantæ ſimul & ſemina è terra ſunt exorta. Quarta uerò cœlũ ſole ac luna alijsq; ſideribus exornauit,mandato eis dato, ut ſuo motu & meatu tẽporum anni reuolutionem manifeſte indicarent. Quinta uerò die animãtia, tum natatilia,tum per ſublime uolantia,per altum perq; aerem dimiſit,copulata prius & ad congreſſus genituræ cauſa comparata, quo genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur.Sexta autem die quadrupedum genus condidit,maſculo & fœmineo ſexu diſtinctum:in hac uerò hominem etiam finxit. atq; ita mundum ſex diebus uniuerſum,& omnia quæ mundo continentur, Moyſes facta eſſe dicit:ſeptima autẽ requieuiſſe deum, & ab operibus ceſſauiſſe. quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus,appellantes eam ſabbatum:quæ uox requiem Hebręorum lingua ſignificat. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes incepit,de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit deus hominem humo telluris ſumpta,immiſitq; in eum ſpiritum & animam: homo autem hic uocatus eſt Adamus. ſignificat autẽ hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermẽtata eſt factus, talis enim eſt intacta terra Gen.1 II Gen.2

& uera. Statuit autem deus coram Adamo diuerſa animaliũ genera tam maſculina quàm fœminina ei oſtendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentem ſocietate & cõuictu fœminæ (nondum enim erat) mirantemq; quòd reliquæ animantes ita ſe haberent: ſopito illi coſta una exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; ut eſt adducta, ex ſe productã Adamus agnouit. Iſſa autem Hebręorũ lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua, id ſignificat matrẽ omnium uiuentium. Narrat pręterea deum hortum ad orientẽ plantaſſe omni uirẽti planta: & in his fuiſſe arborẽ uitę, & aliam ſcientiæ, per quam dignoſceretur bonũ à malo. in hunc hortũ cum introduxiſſet deus Adamum cum uxore, iuſſit eos plantarum curam habere. Rigatur autẽ hic hortus ab uno amne, uniuerſam in circuitu terram luſtrante, qui in quatuor diuerſos alueos finditur. Horum qui Phiſon nominatur (ea uox multitudinem ſignificat) ad terram Indiam delatus, in illud ſe pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeũt: quorum Euphrates uocatur Phora, id ſignificat uel diſperſionem uel florem. Tigris autem Diglath, quod interpretatur anguſtus ſimul & uelox. Geon autem Ægyptũ mediam ſecat: id nobis
III ab oriente exortum ſignat, quem Græci Nilum appellare ſolent. Porrò
Gen. 3 deus Adamum & uxorem de cæteris plantis guſtare iuſſit, una arbore ſcientiæ ſolum illis interdixit, præmonitis ſi attigerint, cõfeſtim exitium eis affuturum. Cum autẽ per id tempus nullum eſſet inter animalia diſſidiũ, & ſerpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatẽ uenturam, ſi iuſſis dei parere perſeuerarent: & ratus in calamitatẽ caſuros, ſi mãdata neglexiſſent, malicioſe perſuadet mulieri ut de arbore ſcientiæ guſtaret, aſſeuerãs ineſſe ei uim dignoſcẽdi boni ac mali: de qua ſi guſtaſſent, beatã nihiloq; deteriorem cq; deum uitam acturos. atq; hoc pacto mulierẽ ſubuertit, ut mandatum dñi contẽneret: quæ guſtato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiam Adamo uſum eius perſuaſit. iamq; ſe nudos eſſe ſentiebant, & de tegmento ſibi diſpiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Foliis igitur ficulneis ſeſe texerunt, atq; ita conuelatis pudendis, uidebantur ſibi feliciores, qui inueniſſent quo prius carebant. Mox cũ deus in hortum ueniſſet, Adamus antea familiariter cum deo colloqui ſolitus, conſcius ſibi iniuſticiæ ſecedebat. Deus autem miratus cauſam ſcitabatur, quid ita prius delectatus ſua conſuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo uerò tacente præ cõſcientia non ſeruati præcepti, deus ita infit: Equidem proſpexeram uobis, quomodo uitam felicem omnisq; mali expertẽ uiueretis, nulla noua cura in animo ſolicitati, omnibus quæcunq; ad uſum ac uoluptatẽ conferunt, ſua ſponte uobis prouenientibus, mea unius prouidentia citra omnem ueſtrum laborem aut ſolicitudinem: quibus fruentes uos neq; ſenectus celeriter opprimeret, & uita diuturna quam longiſſime proferretur. tu uerò hanc meam ſententiam ludibrio habuiſti, mandato meo contempto. non enim propter bonum aliquod taces, ſed propter malam conſcientiã. quare & ſenectus ocyor ſuperueniat, & uita ueſtra minus ſit diuturna. Adamus autẽ excuſabat peccatũ, & irã dei deprecabatur, culpam in uxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum ſe peccauiſſe: at illa ſerpẽtem accuſabat. Tum deus mulctauit eum, quòd muliebri

conſilio

consilio cessisset terram, q̃ nullos posthac fructus sponte proferre iussit, laborantibus autem & opere attritis alia dare, alia negare. Euam autem parturientibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolis illectum in calamitates coniecisset. quin & serpenti uocem ademit, iratus ob maliciam qua erga Adamum est usus: uenenum q̃ linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuit q̃, caput eius plagis impetendum esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatũ trahi per terram, ac uolui fecit. His pœnis impositis deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus ante diluuium. Cap. III.

Nati sunt autem eis & filij mares duo, horum prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio. Abel autem secundus, ea uox luctum significat. Natæ sunt eis etiã filiæ. Illi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iusticiã colebat, & omnibus actionibus suis deum præsentẽ ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis aũt eius erat uita. Cain uero quùm alioquin etiam pessimus esset, lucrum q̃ solum spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interemit tali de causa. Quum uisum eis esset sacrificare deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorũ. Huius sacrificiũ deo fuit acceptius, q̃ sponte naturæ genitis constaret, q̃ ea quæ homo auarus & industrius per uim quandam à natura extorserat, ideo Cain ægrè ferens prælatũ sibi à deo Abelem, interfecit fratrem, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. Quo cognito deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset. multis enim diebus se nõ uidisse eum, quẽ reliquo omni tempore cũ ipso uersari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod responderet deo, primum se quoque demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam cõpareat. Instante uero deo, & accuratius inquirente, iam cõmotior negauit se pædagogum fratris, aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset. & supplicium quidem quod cæde cõmeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sæuiret: sed male ominatus ei & posteris ipsius, usq; septimam progeniem punitorum se esse comminatus. & ex illa regione extorrẽ unà cum uxore fecit. illo autem tinente, ne obtectus in ferã incideret, atq; ita periret, fecurum esse iussit quod ad hoc periculum attinet, & impauide terras peragraret & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autem multas regiones unà cum uxore emensus, tandem Naida condidit: id loci nomen est: atq; illic sedem optauit, ubi etiam liberos procreauit. Cæterũ tantum abfuit ut hac castigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam sit factus, suis uoluptatibus uel cum aliorũ iniuria indulgens: & facultates domesticas per rapinas & rapinas accumulãs, accitis undecunq; latrociniorũ & nequitiæ socijs, magister illis ad faciendam uitam sit effectus. Adhæc simplicem hactenus uiuendi rationem, excogitatis mensuris & ponderibus immutauit, pristinam q̃ sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam uersutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, urbemq; primus

Gen. 4

ctam & cõmunitã coactis in unũ domeſticis & clientib. inhabitãdã tradidit, Enoſæ nomĩe impoſito ab Enoſo liberorũ natu maximo. Is laredũ genuit, ex q̃ Malalehel, & ex eo deinceps Mathuſula eſt progẽitus. huic Lamechus fuit filius, qui liberos habuit ſeptuaginta & ſeptẽ, ex duabus ſuſceptos uxoribus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis cõſtructis paſtorali cultu ac uictu fuit cõtentus. Iubal uerò germanus eius muſicæ operã dedit, pſalteriũq; & citharã inuenit. Thobel aũt unus ex altera uxore prognatorũ uiribus excellẽs rẽ militarẽ egregie tractauit, cuius artibus & opes ampliores, & uictũ lautiorẽ ſibi cõparauit. quin et ęrariã primus eſt cõmẽtus, & filię factus eſt pater unius, nomĩe Naamę. Porrò Lamechus diuini iuris nõ imperitus, uidens pœnas ſe exoluturũ paricidij à Caino perpetrati, uxoribus ſuis hoc indicauit. Cęterũ ſuperſtite etiã tũ Adamo Caini ſoboles ſceleratiſſima euaſit, dũ poſterior quiſq; fit deterior, nec ſolũ imitatur priorũ uitia, ſed et ſuperat, interim nec à bellis, nec à latrocinijs tẽperando: & qui à cædibus abſtinebãt, alio quin auare & ſuperbe inter ſuos uiuebãt. Adamus aũt qui primus è terra factus, ut ad illum oratio noſtra recurrat, poſteaq; Abel eſſet mactatus, & Cain propter cædẽ ſolũ uertiſſet, procreãdis liberis operã dedit, q; magno prolis deſiderio teneretur, annos iã natus triginta ſupra ducẽtos: quibus cũ acceſſiſſent ſeptingenti, tandẽ uita defunctus eſt. ex huius liberis quos cõplures habuit, fuit etiã Sethus. ſed quia de alijs longũ eſſet narrare, de ſolo Setho mentionem faciã. hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iã quod rectũ eſt diſcernere ualeret. uirtutis ſtudijs ſe totũ dedidit: & cũ ipſe uir optimꝰ euaſiſſet, etiã nepotes ſui ſimiles poſt ſe reliquit. qui quoniã erãt oẽs bona indole pręditi, & patriã abſq; ſeditione incolebant, in perpetua felicitate uitã exegerũt: & ſideralem ſcientiã ac cœleſtium rerum cognitionẽ excogitauerunt. ne aũt inuenta ſua ex hominum noticia dilaberentur, et prius perirent quàm perno ſcerentur, ſcientes Adamum uniuerſalem rerũ interitũ præcecinijſſe, unum incendio, diluuio alterum, excitatis duabus columnis utriq; ſua inuenta inſcripſerunt: ut ſi lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea ſuperſtes hominibus diſcendi copiam faceret, & quæ inſcripta continebat, ſpectanda exhiberet. aiunt enim lapideam illam ab ipſis dedicatam, quę & noſtris temporibus extat in terra Syria.

De diluuio. & quõ Noe in arca cum familia ſeruatus habitarit in cãpo Senaar. Cap. IIII

IN hunc modũ per ſeptẽ generatiões perſeuerauerũt unũ deũ colentes omniũ rerũ dñm. ſemperq; uirtutis reſpectũ habẽtes. Proce
V Gen. 5.6 dẽte dein tẽpore à patrijs inſtitutis degenerarũt, neq; humana iura ſeruãtes, neq; deo cõſuetos honores perſoluẽtes. & qui prius certatim uirtutẽ exercuerãt, poſtea duplo maiore ſtudio malicią cõſectabãtur: atq; ita deũ infenſum ſibi reddiderũt, nã multi angeli dei cũ mulierib. cõgreſſi progeniẽ procreauerũt inſolentẽ, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentẽ: quorũ facinora nõ abſimilia his quæ de gigantibus Græci memorãt, poſteritati ſunt tradita. Noe aũt facta eorũ moleſte & indigne ferẽs, ſuadebat ut in meliorus uolũtates ac opera ſua trãſmutarẽt: uerũ cũ uideret illos ſibi nõ parere, totoſq; uiciorũ dulcedini ſuccũbere, ueritus ne & ſe & familiã ſuã interimerẽt, ſecedẽs cũ ſuis in aliã regionẽ migrauit. tum deus uiri iuſticia delectatus, non

eius

eius ſolum ſeculi homines extremæ maliciæ damnauit: ſed cum decreuiſſet uniuerſum humanũ genus extinguere, aliudq; nouũ & à uicijs purũ inſtaurare, primũ uitam eorũ breuiore ſpatio circũſcripſit, & abrogata longæuitate intra centũ & uiginti annos coercuit, dein continentẽ terrã in pelagi faciẽ trãſmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuerſum. Noe aũt ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo uiã euadendi & rationẽ edoctus talẽ. Arcã quatuor cõtignationũ exſtruxit longitudine cubitorũ ccc. latitudine l. patentẽ in altũ cubitos xxx. in eam cum matre liberorũ ſuorũ, eorumq; cõiugibus cõſcendit: impoſitis prius quæ ad uitã ſuſtentandã forẽt uſui, & omne genus animantib. ad ſeminariũ cõſeruandũ iugatim pro ſexus ratiõe introductis, & quibuſdã ex his ſeptenariũ uſq; numerũ. erat aũt arca tã tecto q; lateribus firmis contra omnẽ uim tẽpeſtatũ, & undarũ inſultũ. In hũc modũ ſeruatus eſt Noe cũ familia, gẽtis ſucceſſione ab Adamo decimus. nã Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic aũt Enochi fuit filij Iaredi, Malahelo geniti, qui cũ pluribus fratrib. ex Cainane prognatus fuerat Enoſi filio. Enoſus uerò Sethi filius erat, Adami nepos. cõtigit aũt hæc uaſtitas anno ætatis Noe ſexcẽteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus uocatur, ab Hebræis Marſonane. ſic em̃ Ægyptij diſtinxerunt annũ. Moſes aũt Niſan qui eſt Xanthicus, menſem primũ in ſuis faſtis ordinauit, q; per hunc Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. eundẽ etiã omniũ quæ ad rem diuinã pertinerẽt, exordiũ fecit: alioqui q̃d ad nundinationes rerũ uenaliũ reliquãq; diſpenſationẽ anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim aũt imbriũ cœpiſſe ait uigeſima ſeptima iam dicti mẽſis, poſt annũ ab Adamo primo hoie bis milleſimũ ſexcẽteſimũ quinquageſimũ ſextũ. hoc ſpatiũ tẽporis relatũ eſt in ſacros codices, diligẽter annotantibus priſcis illuſtriũ uirorũ tam natales q; obitus. Adę ſiquidẽ, qui nõ gentos & triginta uixit annos, cũ eſſet triginta & ducentorũ annorũ, Sethus filius natus eſt. Sethus aũt ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dum quinq; & nongentis uixiſſet annis, Cainano filio ſuo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic uixit annis decem & nongentis. Cainan cũ uixiſſet decẽ & nongentis annis, Malalehelem filiũ de reliquit, quem genuit anno ætatis cẽteſimo ſeptuageſimo. Iſte Malalehel cũ uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingentis annis, defunctus eſt, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum ſexaginta duorũ & centũ eſſet annorum. cui nouem & ſexaginta & nongentis annis uiuenti, Enochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorũ & centum annorũ pater eius exiſteret, qui exactis trecẽtis ſexaginta quinq; annis, diſceſſit ad deum: unde finis eius nõ inuenitur eſſe conſcriptus. Matuſala autem Enochi filius, quinto ei & centeſimo natus anno, Lamechum filium habuit quum eſſet annorũ octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatũ, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & nouem. Lamechus autẽ cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis & ſeptẽ, Noe filium ſuum rebus præfecit: qui de Lamecho natus eſt agente annum ætatis ſecundũ & octogeſimum ſupra centeſimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in unam ſummam contracti ſupraſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus uirorum illorum: cum liberis enim ſuis agebant

uitam eam q; usq; ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tantũ eorũ in
Gen.7.8 hac ratione sunt spectandi. Cæterũ deus signo dato imbres emisit: qui cum
nonaginta cõtinuis diebus ruerẽt, ad quindecim cubitos aqua super terram
extitit: quæ causa omnem salutem ademit, nõ habentibus quo se in tutum re
ciperent. centesima aũt & quinquagesima die postquã pluere desiit, tandem
cœperunt aquæ sidere, mense septimo, uicesimo septimo die mẽsis, destituta
deinc arca in uertice mõtis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit
eam: & uidẽs circa ipsam aliquantulũ terræ, meliore spe concepta paulisper
quieuit, mox põst paucos dies magis recedẽte aqua, emisit coruũ, cupiens co
gnoscere si qua ãlia parte terrarũ aquæ decessissent, ut sutò exscẽdere posset.
at ille cõperto totũ adhuc stagnare, ad Noe est reuersus, is post septẽ dies co
lumbã ad explorandũ terræ statũ emisit, quæ cũ lutata & frondẽ oliuæ ferens
redisset, intellecto terrã à diluuio iam esse liberatã, postq; alios septem dies ex
pectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoq; cũ liberis egressus, mactatis
deo uictimis, epulabatur unà cũ familia. Apobaterion, id est egressorium, lo
co nomẽ Armeni fecerũt. Huius aũt diluuij & arcæ meminerunt oẽs barbari
cæ historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus. narrans enim de hoc dilu
uio, sic fermè scribit: Fertur autẽ & nauigij huius pars in armenia apũd mon
tẽ Cordyæorũ supereſſe, & q̃sdam bitumẽ inde abrasum secũ reportare: quo
uice amuleti loci eius homĩes uti solẽt. Meminit horũ & Hieronymus Ægy
ptius, qui antiquitates Phœnicũ scripsit, et Mnaseas, et alij plures, quin et Ni
colaus Damascenus lib. xcvi. de his rebus narrat in hæc uerba: Est super re
gionẽ Minyarũ magnus mõs in Armenia, nomine Baris, in quo multos pro
fugos diluuij tẽpore seruatos ferũt, & quendã arca uectũ in huius uertice hæ
sisse, ac reliquias lignorũ eius longo tẽpore duraſſe, qui fortasse is fuit de
VI quo etiã Moses scribit Iudeorũ legislator. Noe aũt ueritus ne deus damna
Gen.8 tis ad interitũ hominibus, per singulos annos terrã inundaret, uictimis intẽ
sis precabatur ut in posterũ pristinus rerũ ordo maneret, & nulla tãta incide
ret calamitas, per quã uniuersum animaliũ genus in salutis periculũ adduce
retur: utq; affectis merito supplicio scelestis, parceret innocẽtibus, quos ipse
superstites esse uoluerit, & sua sentẽtia absoluerit, alioqui miseriore cõditiõe
ipsos fore & grauius dãnatos, si nõ in uniuersum incolumes, alteri diluuio re
seruarẽtur, et prioris pauorẽ ac spectaculũ perpessi, et posterioris exitio desti
nati. orabat igitur, acciperet sacrificiũ propitius, néue ullã posthac tãtã irã cõ
tra terrã cõciperet: ut operib. suis eã excolerẽt, & urbibus exstructis feliciter
uitã degerẽt, nullis cõmodis carẽtes quibus ante cataclysmũ fruebãtur, & ad
extremã senectutẽ longæuitatẽq; qualis maiorũ suorũ fuerat peruenientes.
VII His precibus finitis, deus iusticia uiri delectatus, uotis eius annuit, negans
se deletis interitus autorẽ fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas ac
ciuisse. Si em̃ deletos cuperet, nunc̃q; in hãc uitã eos introducturũ fuisse. Pos
tus em̃ esse ne dare quidẽ uitã, cui eos quibus dederis perdere, sed cõtinuo in
quit, contumelijs quibus pietatẽ mihi debitã uiolabãs coegerũ me uindictã
de se sumere, nõ sum aũt posthac tam iracundæ pœnas peccatorũ exacturus,
præsertim te deprecatore. q; si quando maiores tẽpestates cõcitauero, cauete
expauescatis ob uim imbriũ, nunc̃q; em̃ in posterũ aquæ terrã sunt inũdaturæ.

lubeo tamen ut ab humana cæde puras manus abſtineatis, & qui contrà fece Gen.9
rit, ſeuere puniatis. aliorum animalium uſum ad uoluntatem ac libitum ue-
ſtrum permitto. Dominos enim uos feci omnium tam terreſtrium quàm na-
tatilium & eorum quæ per ſublime feruntur, abſq; ſanguine: nam in hoc in-
eſt anima. Arcus cœleſtis ſignum uobis erit ceſſaturæ meæ iaculationis. nam
iris arcus dei apud illos habetur. His mandatis & promiſſis deus abijt.

Noe autem cum poſt diluuiũ ſuperuixiſſet cccl. annos, totumq; hoc tem- VIII
pus feliciter exegiſſet, defunctus eſt expletis annis in uniuerſum dcccl. Nec
eſt cur aliquis præſentem uitam, annorumq; eius paucitatem cum priſcorum
rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non peræq; pro
rogari uidet, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim deo
chari quum eſſent, ipſiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore uí-
ctu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant. Præ
terea tum propter ſtudium uirtutis, tum propter utilitatem inuentarum ar-
tium, ut Aſtronomiæ, ac Geometriæ, deus illis prolixiorẽ largitus eſt uitam:
quarum certitudinem aſſequi non poterant, ſi minus dc. annis uixiſſent. ex
tot enim magnus annus conſtat. Atteſtantur autem mihi omnes qui Græcas
barbaricaſue antiquitates literis prodiderunt. Namq; et Manetho Ægyptia
rum rerum ſcriptor, & Beroſus Chaldaicarũ, adhæc Mochus, Heſtiæus, Hie
ronymus Ægyptius, qui Phœnicum res proſequuti ſunt, nobiſcum conſo-
nant. Heſiodus quoq; cũ Hecatæo, Hellanicus & Acuſilaus, Ephorus & Ni
colaus, narrant priſcos illos ad mille annos uitam produxiſſe. De his igitur
quiſq; ut ſibi uiſum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione. Cap. V

TRES uero Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centũ annis ante Gen.10
diluuiũ nati, primi relictis mõtibus planiciẽ habitare cœperunt et
alijs recenti etiã tum cladis memoria pauidis, nec audentibus à cel
ſiore loco deſcendere, idẽ faciẽdi autores & exemplũ fuere. Cam-
po quẽ primũ colere ſunt aggreſſi, nomen eſt Senaar. Cęterũ deo iubente ut
propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerẽt, homines ru
des nõ paruerũt: quamobrẽ calamitatibus implicati, offenſum illũ errore ſuo
ſunt experti. Cũ eñ florerent iuuẽtutis multitudine, deus rurſum de colonia
deducẽda admonebat. Illi uerò obliti ſe ipſius benignitate præſentib. cõmo-
dis perfrui, totãq; illam felicitatem ſuis uiribus acceptã ferẽtes, dicto eius nõ
fuerunt obẽdientes. Et quod peius erat, conſiliũ de colonijs nõ fauorem nu-
minis, ſed inſidias interpretabãtur, uidelicet quo facilius diſperſi poſſent op-
primi. Hanc ſuperbiam deiq; cõtemptum excitauit in eis Nabrodes, ne- IX
pos Chamæ, filij Noe, uir audax & manu promptus, ſubinde iactãs, nõ deo,
ſed propriæ uirtuti præſentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim rem
ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad ſe deficerent à deo, ſi ſe il-
lis ducem præberet, opem ſuam offerens contra nouum aliud diluuium in-
tentãtem. Turrim enim ſe exædificaturũ, excelſiorẽ quàm quò aqua aſcende Gen.11
re poſſet: & inſuper maiorum ſuorum interitum ulturum. Vulgus autem fa-
cile Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus deo cedere: atq; ita ſtru
cturam turris occœperũt, nulli labori parcentes, nihilq; ſibi ad ſummã indu-
ſtriam

ſtriam reliquum facientes. Cumq; ingens eſſet operarum numerus, ſurgebat opus ſuprà quàm ſperauerant. Craſſitudo enim erat tanta, ut proceritatem obſcuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorũ uæſaniam uidens deus, delere quidẽ omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerunt: ſed diſſidium in eos immiſit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuerſitatem ſermõis mutuò ſe non intelligerent. Locus uero turris nũc Babylon uocatur, propter confuſam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confuſionem nominant Babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuerſi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt excelſiſſimam, quaſi ad cœlum per eam aſcenſuri. Dij uero procellis immiſſis turrim ſubuerterunt, & ſuam cuiq; linguam dederũt: quæ cauſa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Heſtiæus hoc modo: Aiunt ſacerdotes cladis eius ſuperſtites, Enyelij Iouis ſacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisſe.

Quomodo Noe poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerint. Cap. VI

X ILLO ex tẽpore diſperſi ſunt paſſim, propter diuerſitatẽ linguarũ cõ lonijs nuſquam nõ deductis, & quo quenq; ſors & deus tulit, eam terram cum ſuis occupauit, ut tam maritima q; mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conſcenſis nauibus ad inſulas habitandas trajcerent. Porrò gentium quædam adhuc ſeruant deriuatam à ſuis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerũt, nõnullæ in familiarem accolis & notiorem uocem ſunt uerſæ, Græcis potiſſimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim poſterioribus ſeculis ueterẽ locorũ gloriam ſibi uſurpauerunt, dum gentes nominibus ſibi notis inſigniunt, dumq; tanquam ad ſuum ius attinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quòd gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint. Cap. VII

XI Gen. 10 TRANT autem Noe filiorũ liberi, in quorũ honorẽ gentib. nomina imponebant, ut quiſq; terrã aliquã occupauerat. Siquidẽ Iapheto Noe filio filij fuerũt ſeptẽ. Horũ ſedes à Tauro & Amano mõtib. incipientes, pertinebant in Aſia ad amnẽ uſq; Tanaim, in Europa uſq; Gades, in terris hactenus uacuis occupatæ: quo factũ eſt, ut ipſorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas uocitãt, Gomarenſes olim dictos, Gomor condidit. Magoges uero Magogarum à ſe denominatorũ fuit autor, qui ab ipſis uocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madæi deſcendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uero Ionia, totumq; Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui nũc ſunt Iberi: & Meſchini à Meſcho autore appellãtur. Cappado cum enim appellatio noua eſt, ueteris autem ueſtigiũ adhuc ſupereſt. Vrbs enim eſt apud eos hodie quoque Mazaca, ſatis indicans intelligere uolenti, hoc priſcum fuiſſe genti nomẽ. Thires autem Thiras de ſe uocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs ſunt inſtitutæ. Gomaris autem, trium liberorum parentis, unus filius Aſchanaxes Originem Aſchanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur

nantur:Rhiphates uerò Rhiphatęis, nunc Paphlagonibus:& Thygrammes Thygrãmæis,quos Phrygas Gręcis libuit uocare.Iauanis ítẽ trium filiorũ unus Aliſas Aliſæis ut originẽ ita nomen dedit, qui hodie ſunt Æoles: pariſq; modo Tharſenſib. Tharſus.Sic em̃ olim appellabatur Cilicia:cuius rei ſignũ eſt Tarſus urbium eius celeberrima cæterarumq; princeps,prima nominis li tera in tau mutata.Porrò Chethimus inſulã occupauit,tunc Chethimã, nunc Cyprũ: quo factũ eſt ut tum inſulas oẽs, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim ſignificent.atteſtatur mihi una è Cyprijs urbibus,quæ adhuc nomẽ retinet. Citiũ enim uocatur ab his qui in Græcũ ſonum uocabu la detorquent,ne ſic quidem abludens à Chethimi nomine.Tot gentiũ fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Cæterũ quod Græci fortaſſis ignorant pri us dicam, deinde cœptã narrationẽ proſequar. Nomina iſta decoris cauſa in Græcam formã mutari ad aurium uoluptatẽ. noſtrates enim huiuſmodi for ma non utuntur: ſed eandẽ apud nos perpetuo ſpetiem obtinent, nec termi nationẽ uariant. Adamus certe nobis Adã uocatur,& Noe qui Græcis No chos diceretur,eaq; forma nullam uariationẽ admittit. Chamæ uerò filij xii Syriam & regionẽ Amano Libanoq; montibus hærentẽ obtinuerunt,quic quid eius ad mare uergit occupando, & Oceanũ uſq; ditionis terminos pro ferẽdo. uocabula tamẽ partim omnino euanuerũt, partim ita deprauata iunt in diuerſum,ut haud facile agnoſcãtur.ex quatuor enim Chamæ liberis Chu ſo nihil detrimẽti tẽpus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à ſeipſis,quàm ab Aſianis omnibus Chuſei nominantur.Meſræis etiam ſua manſit appellatio.Ægyptum enim Meſren,& Meſræos Ægyptios uoca mus quotquot eam regionẽ incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phu tes, de ſuoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomẽ ab uno filiorum Meſræi qui uocabatur Libys.cur autẽ Africa ſit dicta,paulo poſt docebimus. Quartus Chamæ filius Chananæus Iudæam nũc uocatam habitauit, gentemq; ſuam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex.quorum è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum,qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathe nos,qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoque Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iu dæorum inter occidentales Æthiopes Originem dedit & nomen,Sabęus al ter Sabæis.Nabrodes autem manens apud Babylonios tyrannidem arripu it, ſicut iam ante diximus. Meſræi uerò filij numero octo quantum terrarum à Gaza Ægyptum uſque patet poſſederunt, ſed ſolius Phyliſtini nomen ip ſius regio ſeruauit. Palæſtinam enim Gręci eius portionem uocant.reliquo rum, Lumæi, Enamiæ, Labimi, qui ſolus colonis in Libyam ductis regio nem à ſe denominauit,tum Nethemi,Phæthroſimi, Cheslœmi, Chephtho mi, tam res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, urbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo quoq; filij fuerũt hi. Sidonius,qui & urbem ſibi cognominem condidit in Phœnice, Sidonem à Græcis uocatam,Amathus uerò Amathen habitauit,quæ adhuc extat,& ab

accolis

accolis Amathe uocitatur: tametſi hãc Macedones Epiphaniã ab uno è regũ ſucceſſoribus denominauerũt. Arudæus Aradum inſulã obtinuit, Arucæus Arcen urbem in Libano ſitam. cæterorũ ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſęi, pręter nomina nihil in ſacris codicibus ſupereſt. nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quæ clades cauſam habuit hanc.

XIII Poſtq̃ terra finito diluuio in priſtinã naturã eſt reſtituta, Noe cœpit eã co
Gen. 9 lere: quã cum uitibus cõſeuiſſet, ſuoq̃ tẽpore uindemiaſſet, inuento uini uſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriuſq̃ factus ac ſopore grauatus, parum decore nudatus iacuit, id cõſpicatus filiorũ natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reueriti parentẽ operuerunt. Senſit hoc Noe: & precatus alijs filijs felicitatẽ, ne Chamã quidẽ diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros: quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos ultio di
XIIII uina eſt cõſecuta. ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ uerò tertio Noe
Gen. 11 filio filij fuerũt quinq̃, qui Aſiam uſq̃ ad Indicũ oceanũ incoluerunt, ab Euphrate propagãdę ditiõis initio facto. Nã Elymus poſteros reliquit Elymos, à quibus Perſæ originẽ traxerunt. Aſſuras urbem Ninũ cõdidit, & ſubditos de ſe Aſſyrios denominauit, quorum opes præ cæteris efflоruerũt. Arphaxades eos qui nũc Chaldæi ſunt Arphaxadæos nominauit, imperio gẽtis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Gręci Syros appellare malunt. qui uerò Lydi nũc uocãtur, olim Ludi dicti, Ludã autorẽ generis habuerũt. Ex Arami uerò quatuor liberis Vſes habitator Trachonitidis fuit, Damaſcíq̃ cõditor. ea ſita eſt Paleſtinã inter et Syriã cognomine Cœlen. Armeniã Otrus tenuit, Getheris Bactrianos: Meſas uerò Meſanæos: nunc Paſini caſtrũ uocatur. Ex Arphaxade prognatus eſt Sales, ex hoc Heberus, à q̃ Iudęi Hebræi quõdam appellabãtur. Porrò Heberus luctã & Phalegũ genuit, qui natus eſt dũ habitationes diſtribuerẽtur. nã hęc uox Phalec partitionẽ Hebręis ſonat. luctę uerò Heberi filio liberi fuerũt, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Iraes, Edoramus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobel9. Hi à Cophene flumine Indię ad Aſſyriã uſq̃ habitãt. Hactenus de Semę progenie ſit dictũ: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus eſt Ragaus: ex hoc Serugus, ex q̃ Nachores eſt genitus, & ex hoc Tharrus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus eſt poſt diluuiũ anno ſecũdo ſupra ducenteſimũ & nonageſimũ. ſiquidẽ Tharrus ſeptuageſimo anno genuit Abrahamũ. Nachores cũ eſſet uiginti & octo annorum genuit Tharrũ. de Serugo autẽ Nachores naſcitur circa annũ trigeſimũ ſecundũ. Ragaus factus eſt Serugi pater cum eſſet annorũ triginta duorũ. totidẽ uerò annorũ Phalegus genuit Ragaũ. Heberus aũt quarto & triceſimo ætatis anno genuit Phalegũ, ipſe de Sale prognatus annũ nato triceſimum: quẽ Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno. Semę filius Arphaxades natus eſt poſt annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiab. Sara & Melcha, in regione Chaldæorũ eſt mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorũ uocatur, & ſepulchrum eius nunc uſq̃ oſtenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt cõiuges, Melchã Nachores, Sarã Abrahamus. Cęterũ cum Tharrus exoſam haberet Chaldæã propter luctum Aranis, omnes ſimul migrauerunt Carras

Meſo-

Meſopotamiæ,ubi etiã Tharrum defunctũ ſepelierũt,anno exactæ uitæ ducenteſimo quinto.Iã em̃ paulatim ſubtrahebatur de uitę ſpatijs,uſq; ad Moyſis ætatẽ:poſt quem cxx. annorũ terminus deo finitore eſt ſtatutus,quãtum temporis & Moyſes ipſe uixit.Itaq; Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit, Vxum,Bauxum,Manhelem,Zachamum, Azamum. Pheldam,Iadelpham, Bathuelem.atq; hi legitimi Nachoris filij fuere.nam Thabæum,Gadamum, Tauaum & Machã è Ruma cõcubina genuit.Porrò Bathueli uni è legitimis Nachoris filijs nati ſunt,Rebecca filia,& filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis noſtri autor è Chaldæorũ terra profectus habitauit regionẽ quondam Chananæam,quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VIII

ABRAHAMVS uerò Lotũ Aranis fratris ſui filiũ, Saræ cõiugis ſuæ fratrẽ,adoptauit,quòd germano filio careret: & cũ iam eſſet annorũ lxxv. monitus oraculo Chaldæã terrã mutauit Chananæa:quã & ipſe habitauit,& poſteris reliquit:uir ſapiẽs ex ęquo et eloquẽs, & in cõiectãdo ſagax.Cumq; ob uirtutẽ eximiã ſapiẽs eſſet præ cunctis habitus,auſus eſt uulgo receptã de deo perſuaſionẽ cõuellere, & in melius uertere.Ergo primus omniũ clara uoce prędicauit,unum eſſe deum rerum uniuerſitatis conditorẽ:de cętero ſi quid ad felicitatẽ conferat,nõ noſtris nobis uiribus, ſed illius uoluntate cõtingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obſeruatione colligebat, tum eorum quæ circa ſolem ac lunã & reliqua ſidera uidebat accidere. eſſe nimirum potentiã quandam quæ horum curã gerat, & omnia decenter adminiſtret,qua ceſſante nihil noſtris utilitatibus ſeruiturũ, cum nihil ſuapte uirtute polleat, ſed uniuerſa omnipotẽti ipſius uoluntati obſecundẽt. quapropter huic uni honorẽ deberi,huic gratias agi oportere.Quamobrem cum Chaldæi Meſopotamitæq; cæteri contra ſe inſurgerẽt, conſiliũ migrandi cœpit,& uoluntate ac fauore dei fretus terram Chananæã tenuit:ubi ſedibus poſitis deo ſtruxit aram,& hoſtias mactauit. Meminit autẽ patris noſtri Abrahami Beroſus quoq;,nõ tamen eum nominans,his uerbis.Poſt diluuium aũt decima ætate apud Chaldæos erat quidã iuſticiæ cultor,uir magnus, & ſideralis ſcientiæ peritus.Hecatæus uerò non meminit tantum obiter, ſed libro in hoc conſcripto res eius poſteritati tradidit.Nicolaus autẽ Damaſcenus in quarto hiſtoriarũ ſic ſcribit. Abrahamus regnauit apud Damaſcum aduena,ut qui cũ exercitu uenerat è regione ſuprà Babylonẽ ſita, quæ Chaldæorum dicitur. nec ita multo pòſt hinc quoq; migrans cum ſuo populo, ſedem tranſtulit in terram tunc Chananæam,nunc uero Iudæam nominatam: eiusq; poſteritas ibi creuit in ingentẽ numerum,quorum res alibi ſum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc eſt apud Damaſcenos celebre, & uicus oſtenditur,quem uocant Abrahami domicilium. XV Gen.11.12

Quòd fame Chananæam premente,Abrahamus in Aegyptum eſt profectus: et ibi aliquantiſper cõmoratus,retro unde uenerat eſt reuerſus. Cap. IX

FAME deinde Chananęam terrã inuadente,Abrahamus audita Ægypti ubertate, proficiſci illuc decreuit, tum ut copijs eorũ frueretur,tum ut ſententiã ſacerdotũ de diuinitate cognoſceret: aut ſecuturus illorũ opinionẽ ſi modo melior eſſet, aut ipſe rectiora eis cõmonſtraturus.Cæterũ cũ & Saram ſecum duceret,ueritus Ægyptiorũ libidinem, ne fortè ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur, artem commẽtus XVI Gen.12.13

est talem. Fratrem eius se finxit, monita prius, ut ob præsentē necessitatē simulationi suę subseruiat. Vt aūt uentū est in Ægyptū, id quod suspicatus fuerat euenit: iam enim coniugis pulchritudinē fama diuulgauerat. quamobrē Pharaothes gentis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā potiri concupiuit. Huic malæ libidini deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultiq; de remedio sacerdotes, quóue modo placandū esset numen, hāc mali causam responderunt, q; hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primū scitatur, quæ nam sit quis ue eius comes. cognita deinde rei ueritate, Abrahamo satisfecit: sororē se putasse nō uxorē, & affinitatē cōtrahere, nō iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna pecunia, potestatem fecit cōgrediendi cum præstantissimo quoq; Ægyptiorū ac doctissimo: quo factū est ut uirtutis nomīe in maximā existimationē ueniret. nam cū ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuū contemptū atq; insectationē infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorū de religione sermones & à seipsis confutatos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. ob has dissertationes in precio habitus, ut qui magnam tam intelligendi, q; eloquendi docendiq; facultatē prę se ferret, & numerorū scientiā & siderū benigne illis cōmunicauit. nam ante Abrahami ad se aduentū Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerūt. Reuersus inde in Chananæam, agros cum Loto diuisit. orta uerò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorum, arbitriū & optionem Loto permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius q; urbs Ægypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuio contigua, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina ultione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta. Cap. X

XVII Gen. 14

EODEM tēpore cum imperiū Asiæ penes Assyrios esset, & Sodomitarum res tam opibus q; numerosa iuuentute florebant, ut à quinq; regibus administrarētur. hi erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisq; regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisiq; quadrifariam copijs sub quatuor imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cōmisso tandem prælio uictores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerūt. cumq; per duodecim annos imperata feciſſent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factum est ut noua in eos Assyriorū expeditio fieret, ductu & auspicijs Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis uastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cumq; in agrum Sodomorū esset uentum, castrametati sunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei fuerant in eo loco: mox uero Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatēti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit. eo de lacu paulo post dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyrijs congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

Quomodo

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquã prædã uictor reduxit Cap. XI

His auditis Abrahamus, tum Loti cognati, tum Sodomitarum amicorum ac uicinorum clade commotus, nil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostem assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso facile superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus, inermes sunt cæsi, partim præ temulentia pugnæ inutiles in fugam se conuerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo sequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, uictoriam nõ in multitudine militum, sed in bellatorum alacritate consistere, & uirtutem nulli numero succumbere, ut qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decemocto uernaculis, triumq; amicorum auxilijs tantum exercitum profligauerit. quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham uerò captiuis incolumibus reductis, parta pace uictor ad suos redijt. redeunti rex Sodomitarum usque in locum quem Campum regium uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solymæ urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur, rex iustus. erat enim reuera talis, omnium consensu sacerdotio summi dei ob iusticiam dignus habitus. Sed Solyma posterior ætas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad uictũ deesse passus: simulq; ipsum adhibitũ mensæ meritis laudibus extulit, & deo cuius fauore uictoria contigerat, debitos hymnos ut sua pietate dignum erat cecinit. Abrahamus cõtra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex uerò Sodomorũ Abrahamo prædam omnem cedens solos captiuos suæ regionis reposcebat. hanc conditionem ille non accepit, negans ad se quicquam inde rediturum, exceptis alimentis militum: amicis tantum in prædæ partẽ admissis. hi erant Eschol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus deus: non carebis, inquit, premio quod pro tot rebus egregie gestis tibi debetur. Quo respõdente, & quã uoluptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede caream, (nondũ enim pater factus erat) tum deus & filium illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tantam, quæ stellas cæli posset æquare numero. His auditis lætus sacrificium deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis. deinde priusquam erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad uictimarum cruorem, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos uicinos per annos cccc. in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, uictoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regiõem eorũ & urbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercũ quę uocabatur Ogis. id agri nomen erat nõ longe ab urbe Hebrone. Cæterũ ægre ferẽs coniugis sterilitatẽ, supplex à deo petijt ut prolem sibi masculam largiretur. Tũ deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, ut qui nõ temere Mesopotamiã reliquisset, atq; insuper liberos ei nõ defuturos prò misit. ibi Sara dei monitu in thalamũ eius adducit unã famularũ nomine Agaren, Ægyptiã genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & cum uterũ se gerere sensisset famula, cœpit contẽptim habere Saram, ad principatũ aspirãs, quasi

XVIII Gen. 14

Gen. 15

Gen. 16

ad prolem suã dominatio peruẽtura esset. quapropter cũ Abrahamus uxori eam ad pœnam dedidisset, decreuit fugere nõ ferẽs afflictionẽ: deumq; rogabat ut sui misereretur. Itaq; per desertũ abeũti occurrit angelus iubẽs ut ad dominos reuerteretur. fore em̃ eam meliore cõditione, modo se modeste gerat. nunc em̃ ingratitudinis ac arrogãtiæ pœnã luere. q; si contẽptis dei iussis ulterius pergeret, præsens exitiũ eam manere aiebat. sin retro rediret, matrem futurã pueri, qui tandẽ regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, ueniam est consecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo q; deus preces matris exaudierit. hunc Abrahamus sextũ supra octogesimũ annum natus genuit: cum aũt nonagesimũ nonum attigisset, apparuit ei deus, nunciãs q; è Sara susceptus esset filiũ. eum iussit uocari Isacum, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges: easq; iure belli occupaturas uniuersam Chananæã à Sidone usq; Ægyptum. Iussit etiã genus ipsius, quod nolebat cũ alijs permixtũ, pudẽda circũcidi, idq; octaua die natiuitatis. causam uero nostræ circũcisionis diçã alibi. Cõsulẽte uerò Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, respõsum est, fore longeuum simul & multarũ gentiũ parentẽ. Tum Abrahamus posteaq; deo gratias egisset, eueſtigio circũcisus est cũ tota familia, similiter & Ismahel, annũ tũc agens decimumtertium: ipse uerò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Gen. 17

Quomodo deus Sodomitarũ gentẽ excidit flagitijs eorũ offensus. Cap. XII

XIX Gen. 18. 19

PER idẽ tẽpus Sodomitę diuitijs & abundãtia pecuniarũ elati tã in hoĩes cõtumelioſi erãt, q; erga deũ impij: quippe qui neq; beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabãtur, denicq; mutuis etiã libidinib. sese incestabãt. His rebus offensus deus decreuit super hiç pœnas de illis sumere, & regionẽ eorũ adeo uastã reddere, ut posthac nec plantas nec fructum ullum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus cõspicatus tres angelos (sedebat enim ad quercũ Mambræ pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruerẽtur hospitio. illis uerò annuẽtibus iubet panes è similia fieri, & mactatũ uitulũ ac assatũ sub quercu discũbentibus apposuit. at illi uisi sunt ei comedere, & de uxore quærebant, ubinã esset Sara. quo referente, intus eã esse: aiunt se aliquãto post reuersuros, eam q; inuenturos iam matrẽ. muliere autẽ arridente, & negante fieri posse ut liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimũ annum agente: nõ sustinuerunt amplius simulare: sed fassi sunt se dei esse angelos: & q; missi essent, unus nunciatũ de filio, duo uerò ad delẽdos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est deum ne promiscue iustos cum iniustis perderet. deo uerò negante quenquam Sodomitarum esse bonum, alioqui si uel decẽ inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, angeli uerò peruenerunt Sodoma. ciues autem cum uidissent adolescentes forma præstantes ad Lotum diuertisse, ad illudendũ per uim ætati eorũ sunt uersi. Loto uerò suadente cõtinerent se, neue in probrum hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnihil honoris haberent: aut si temperare sibi non quirent, filias se pro illis eorum libidini exhibiturum, ne sic quidem parere uoluerũt. Deus autẽ illorum audacia commotus ad iram, ipsos quidem excæcauit, ne

in

in ædes introitū inuenire poſſent. cæterū Sodomitarū populum uniuerſum ad ſupplicīū adiudicauit. Lotus autē ab ipſo præmonitus de futuro excidio, diſceſſit inde, aſſumpta etiā uxore & duabus filiabus etiātum innuptis. ſpon ſi enim earum monentem de exeundo contempſerant ut delirum qui talia di ceret. Tum deus iaculatur telum in urbem, eamq; cum ipſis incolis exurit, & agrum quoq; pari deuaſtat incēdio, quemadmodum mihi iam dictum eſt in cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cęterum Loti uxor inter abeun dum ſubinde ad urbem reſpiciens, & curioſius cladem hanc contra manda tum dei ſpectās, in ſtatuā ſalis eſt uerſa. dictum eſt mihi iam & de illa: nam ex tat hodie quoq;: ipſe uerò cum filiabus in paruū quoddam rus euaſit, cui ſo li ignis omnia circumquaq; uaſtans pepercit. id Zoor nunc uſq; uocatur, ſic paruū Hebræorū lingua ſignificante. In hac ſolitudine uitā inopem aliquan tiſper tolerauit. puellæ uerò uniuerſum genus humanū extinctum ratæ, aſtu circumuēto parente, cum inſcio ſunt cōgreſſæ, curantes ne totum genus de ficeret. ex hoc congreſſu nati ſunt filij: maiori Moabus, ac ſi dicas è patre: iuni ori Ammanus, quod nomen ſignificat filium generis. Horum alter Moabita rum fuit autor, magnæ gentis etiam noſtra ætate. alter uerò Ammonitarum. utriq; Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma.

Abrahamus aūt migrauit in Gerara Paleſtinæ, Saram ac ſi ſororem ſecum XX
ducens, eadem arte qua quondam, nimirū inſidiarū metu. timebat enim Abi Gen. 20
melechum eius loci regem: qui & ipſe amore Sarę captus, ea potiri cupiebat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immiſſus: atq; ita medi corum ope deſtitutus, in ſomnis admonetur, abſtineret ſe ab iniuria cōiugis hoſpitis. mox cum meliuſcule habere cœpiſſet, indicat amicis, quòd deus ſibi hunc morbum immiſiſſet uindicans ius hoſpitis, & uxori eius ab iniuria ca uens. non enim ſororem eſſe, ſed uxorem legitimam. Hæc locutus Abraha mum de conſilio amicorum accerſitum, ſecurū eſſe de pudicitia coniugis iu bet. deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe paſſam ſe illi reſti tuere. idq; ita eſſe deum teſtabatur, et mulieris conſcientiā. ac ne expetiturum quidem eam fuiſſe, ſi nuptā eſſe ſciuiſſet. ad hęc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, deumq; propitiū redderet. Et ſiue apud ſe maneret, nihil ei defore, ſiue abire mallet, deductores eſt pollicitus, et omnia quorū cauſa ad ipſum ueniſ ſet. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā cōſanguinitatē aiebat: eſſe em̄ fratris filiam: & ſine hac ſimulatione parum tutam peregrinationē credidiſſe. ac ne morbi quidē cauſam ei ſe fuiſſe excuſabat. Quin & ſalutē regis ſibi curę futuram, & manſurū quoq; cū illo libenter. tum rex tam agri q̄ pecuniarum partem ei ceſsit: & conditiones pacis bona fide utrinq; ſeruandas dixit, fœde re cum eo ſuper puteo quodam icto, qui Berſube uocatur. ea uox iuramenti puteum ſignificat: & id nomen & hodie locus ſeruat. Nec ita multo poſt Ab Gen. 21
rahamus filium è Sara ſuſcepit, iuxta promiſſa dei, quem Iſacum nominauit. Sic riſus Hebræis ſignificatur. ſiquidem riſus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in cauſa fuit huius appellationis. ipſa enim erat nonagenaria, Abrahamus uerò annorum centum, ipſo anno quo Iſacus eſt natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc ludę is durat, ut poſt totidem dies circunciſionem celebrent.

De Iſmahele Abrahami filio, eiuſq; poſteris Arabibus. Cap. XIII

ARABES uerò poſt decimũtertium annum id faciunt. Iſmahel enim gentis eorũ autor Abrahamo è concubina natus, poſt tantũ tempo-
XXI ris eſt circumciſus, de quo iam dicendum. Amabat Sara Iſmahe-
Gen. 21 lem ab initio, è famula Agare natũ, non ſecus ac ſi ex ſe eſſet genitus. alebatur enim in ſpem ſucceſſionis. uerum poſtq; ipſa Iſacum peperit, non amplius æquum cenſebat Iſmahelem cũ hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cõmuni patre iniuriam ei facile inferre potuiſſet. Suaſit igitur Abrahamo ut eum unà cum matre aliquò ablegaret. Ille uerò primũ non aduertebat mentẽ ad Saræ conſilium, rem atrocẽ ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò approbante deo, Saræ uoluntati paruit: puerumq; matri cõmiſit, nondum per ſe peregrinationi aptum: & dato eis utre aquæ ac panibus iuſſit ire quò eos neceſſitas duceret. & cum defeciſſet commeatus, in anxietate erat mater. cumq; nihil aquæ ſupereſſet, depoſito ſub abiete puero animã agente, ne ſpectatrix eſſet expirãtis ulterius pergebat. cui occurrens angelus dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educãdi pueri habere iuſſit. ſperandam emĩ illi eximiã felicitatẽ è ſalute Iſmahelis. tum uerò mulier meliori ſpe concepta, cum incidiſſet in paſtores, eorũ benignitate miſeriam euaſit. Poſtquam autẽ ad uirilem ætatem peruenit, uxorẽ ei coniunxit Ægyptiam genere, unde & ipſa erat oriunda: ex qua Iſmahel duodecim ſuſcepit liberos. hi erant, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Maſſamus, Mæmaſſus, Maſmeſus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Napheſus, Calmaſus. hi quicquid terrarum eſt Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabatææ nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem ſuam eiuſq; tribus denominauerunt, tum propter ipſorum uirtutẽ, tum propter Abrahami autoritatem.

De Iſaco legitimo Abrahami filio. Cap. XIIII

Gen. 22 ISACVM autem Abrahamus ſupramodum amabat ut unigenitum, & quem in ſenectute dei dono ſuſceperat. huncaffectũ & beneuolentiam parentum puer ipſe magis ac magis accẽdebat, omni uirtuti deditus, & tam parentes q; deum colens: quo ſucceſſore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita exceſſurus uidebatur: id quod
XXII ipſi dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, deus apparuit ei: enumeratiſq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriã illi de hoſtibus olim cõceſſerit, utq; præſenti felicitate ſuo fauore frueretur, filiũ Iſacum popoſcit ut ſacrificiũ & uictimam ſibi offerret. iubebat aũt ut in montem Moriũ ſubductũ holocauſtũ faceret. ſic enim pietatem eius illuſtriorẽ fore, ſi uel filij ſalutẽ uoluntati diuinæ poſthaberet. Abrahamus uerò nefas ducens quauis in re deo morẽ non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes uiuerent, cælans uxorẽ tam dei mandatũ, quàm ſuam de pueri cedẽ ſententiã, ac ne famulorum quidem ulli rem indicans, ne fortè aliquis ſibi obſtaculo eſſet, aſſumpto Iſaco cum duobus ſeruis, impoſitiſq; in aſinum rebus ad ſacrificiũ neceſſarijs, proficiſcebatur ad montem. ac biduũ quidem comitati ſunt eum ſerui. tertia uerò die cum iam in proſpectu eſſet mons, relictis alijs in campo cum ſolo puero aſcendit in mõtem, in quo

poſt

pòst Dauid templum conſtituit: ferebantq; ſecum quicquid ad ſacrificium pertinet,abſq; uictima.Iſaco uerò qui tum uigeſimum quintum annum agebat,aram apparante,percontanteq; quidnam mactaturus eſſet nullam habẽs hoſtiam: tum ille deum daturum aiebat, qui potens eſſet hominibus & quæ non habeant largiri,& quæ habeant adimere,ſi in illis fiduciam collocent.daturum ergo ſibi quoq; uictimam,ſiquidem propitius eſſet his ſacris interueniturus. poſtquam autem ſtructa ara ligna impoſuerat, omnibus apparatis ſic infit.Fili,mille uotis te expetitum,poſtquam in hãc uitam ueniſti,ſumma cura ac ſollicitudine educaui, nihil beatius exiſtimans quàm ſi te uirum uidere daretur,& tandem hæredem meæ ditionis relinquere.Sed quoniam deo uiſum eſt ut te ſuſciperem, ac nunc rurſum ut te amittam, fer generoſe hoc ſacrificium.Cedo enim deo,qui à nobis hunc honorem repoſcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore eſt proſecutus. Nunc lege naturæ natus cum ſis ut moriaris, non uulgarem habebis uitæ exitum, ſed à proprio patre patri uniuerſorum deo ſacrificio ritu oblatus,ipſo ut credere par eſt indignũ te cenſente qui aut morbo,aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: ſed inter precamina & ſacra animam tuã exceptam apud ſe collocabit:ubi memor cur te potiſſimum educauerim ſenectutem meam ſuſtentabis,nõ quidem per teipſum, ſed deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum Iſacus haudquaquam à tanto parente degener, libenter hæc uerba accepit, negans ſe dignum qui unquam natus eſſet, ſi tam dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter ſe præberet utriuſq; placitis: quandoquidem etiamſi pater ſolus ita uellet,nefas eſſet non obſequi.iamq; minimũ aberat quin perpetraretur facinus,ni deus obſtitiſſet.Inclamat enim nomine Abrahamũ, neci pueri intercedens. non enim cupidine ſanguinis humani, pueri cædem imperaſſe,neq; ut quem patrem ipſe fecerat,liberis per impietatẽ orbaret,ſed ut probaret eius animum,an etiam talibus iuſſis pariturus eſſet. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate, ratum ſe habere quicquid illi hactenus conceſſerat. non defuturam autem nec in poſterum ſuam prouidentiam,tam ipſi quàm eius generi. hunc quoq; filium longiſſimo tempore uictu rum, uitaq; feliciter exacta filijs Germanis & probis magnum principatum relicturum. prædixit etiam fore ut genus eorum in multas gentes creſceret, nec minus opibus quàm numero augeretur:ipſorum etiam autorum eius generis memoriam fore ſempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæſita, uſq; ad inuidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore.Hoc oraculo reddito,deus illis arietem ad uictimã ex improuiſo præſto eſſe uoluit.At illi ex inſperato ſibi redditi,auditaq; tantæ felicitatis promiſſione, mutuo ſe cõplectebantur: mactata deinde uictima incolumes ad Saram ſe receperunt: uixeruntq; beati,omnes eorum conatus deo proſperante.

Saræ obitus Abrahami coniugis. Cap. XV

SARA autem non multo pòſt moritur, cum uixiſſet annos uigintiſeptem ſupra centum.Sepulta eſt in Hebrone,Chananæis publice ius ſepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit ſepulturæ locum quadringentis ſiclis emere de Ephremo quodam Hebronenſi ciue: ubi monumenta eius & poſterorum ſunt exædificata. Gen.23

Quomodo è Chætura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit. Cap. XVI

XXIII Gen.24.25 POST hæc duxit Chęturã,ex qua nati ſunt ei filij ſex,uiri prudẽtes & induſtrij,Zembranes,Iazares,Madanes,Madianes,Luſubacus,Sus:qui & ipſi filios habuerũt,Suo Sabacanes natus eſt & Dadanes. huic Latuſimus,Aſurus,Luures.Madianis uerò fuerũt,Epha.Ophres,Anochus,Ebidas,Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor,occupauerũtq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet.Fertur etiam quòd hic Ophres cũ exercitu profectus occupauit Libyam,quam poſtea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipſo denominatam.Atteſtatur huic opinioni & Alexãder Polyhiſtor ſic ſcribens:Cleodemus,inquit,propheta,cognomine Malchus,qui ad imitationem Moſis legislatoris Iudæorum hiſtoriã cõtexuit,narrat Abrahamũ è Chætura aliquot filios ſuſcepiſſe,tres nominatim recẽſens,Aphram, Surim,Iaphram.à Suri appellatam Aſſyriam.Ab Aphra uerò et Iaphra urbẽ Aphrem & regionem Aphticam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militaſſe contra Antæum. Herculem etiam ex Aphræ filia genuiſſe filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari ha-

XXIIII bent nomen. Iſaco aũt iam fermè quadragenario Abrahamus pater conIungere uolens uxorem Rebeccam Nachoris fratris ſui neptem, mittit maximum natu famulorum ad ſponſalia,prius accepta fide obligatum.modus uerò deuinciendi fuit talis. Subditis alter alteri manibus ſub femora, deum ita teſtem inuocabant eorum quæ deſtinauerant. Miſit etiam dona ad illos, uel rara illic uel nunquam antè uiſa.Profectus autẽ famulus diuturnum iter faciens, eo q̃ difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam, hyeme propter cœni altitudinem, æſtate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterãt niſi à cautis, tandẽ peruenit ad urbẽ Carras. & cum ueniſſet in ſuburbium,incidit in cõplures puellas eũtes aquatum:moxq; intra ſe precatur,ſi deo gratæ forẽt hæ nuptiæ,ut inter illas inueniretur Rebecca,ad quã filio deſponſandam Abrahamus eum miſerat: & hoc ſigno dignoſceretur, quòd cæteris negantibus ipſa potum roganti præberet.hæc ſecum uolutans accedit ad puteum,poſcens ab eis potum. illis uerò cauſantibus aquam ſe nõ ſine labore acquirere,quam domum deferant,non alijs prębeant:una omniũ obiurgatis reliquis, negando eas unquam inter homines uerſatas, quæ ne aquam quidem impartirent,benigne hoſpiti potum offert.at ille certa iam ſpe de euentu concepta,uolens tamen uerum cognoſcere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, quæ uel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauaretur, ſciſcitatur ex quibus nam eſſet parentibus: gratulatus eis talem filiam, & imprecatus ut eam ex animi ſententia uiro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret.puella in hoc quoq; ei gratificatura genus ſuum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater uerò fuit Bathuel.quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrẽ, meæ quoq; uirginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ ſibi accidebant,quæq; audiuiſſet:manifeſto cernens deum hoc iter proſperare. prolato deinde monili & alijs quibuſdam ornamentis quibus ętas ea delectatur,obtulit puellæ, dicens hanc eſſe gratiam & honorem pro communicato potu,

ipſamq;

ipſamq; dignã quæ accipiat,cũ inter tot uirgines bonitas eius emineat: roga bat etiã ut ad domeſticos ipſius diuertere liceat, quandoquidẽ nocte iam ap petente ulterius progredi non detur, ferre ſe mundũ muliebrẽ magni precij, qui nuſquã tutior eſſe poſſit q; apud eos quorũ probitatẽ iam eſſet expertus. coniecturã enim ſe facere ex ipſius moribus,matrem quoq; & fratrẽ pari humanitate eſſe præditos,neq; grauatim hoſpitem admiſſuros, præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurũ. ad hæc illa, bene eum de parentũ humanitate coniectare,ſed non recte facere q; tam illiberales ſuſpicetur. omnia enim ſine precio habiturũ, indicaturã tamẽ prius Labano fratri, cuius permiſſu ipſum adducturam. quo facto poſtq; adduxit hoſpitem, ſerui Labani camelos curandos acceperũt,ipſe uerò ad cænam eum ſecum duxit. qua peracta ſic eum & matrẽ puellæ eſt allocutus. Abrahamus filius eſt Tharri,ueſter aũt cognatus. Nachores enim tuorum matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eademq; matre prognatus. is nunc mittit me ad uos, poſtulans hanc uirginẽ filio ſuo coniugẽ dari,quem legitimũ habet & unicũ,ad omniũ ſuarum facultatũ hereditatẽ educatũ. cui cum poſſet opulentiſſimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere,nõ eſt ita uiſum:ſed malens hunc honorem cognationi ſuę habere,procurat has nuptias. cuius uoluntatẽ nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere ſuccеſſerunt,& puellam hanc & ueſtras ædes inueni. propinquus eẽ iam oppido,cõſpicatus multas uirgines puteum petentes,optaui ut in hãc inciderem: quod & factũ eſt. has igitur nuptias auſpice deo cõciliatas, uos quoq; ueſtra autoritate ratas habetote:& Abrahamum qui me tam accurate huc miſit,ueſtro annutu honorate. illi uerò tum q; rem tam optabilem approbarent, tum quòd dei ſententiã accedere cognoſcerẽt, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus:duxitq; illam Iſacus,facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami. Cap. XVII

DEFVNCTVS eſt autem Abrahamus non ita multo poſt. uir in omni uirtute eximius, & pro ſua inſigni pietate deo egregie carus. Vixit annos clxxv. ſepultus eſt in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum,Iſaci & Iſmaelis. XXV Gen.25

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate eorum. Cap. XVIII

DEFVNCTO aũt Abrahamo uxor Iſaci gerebat uterũ:cuius mole creſcẽte indies,anxius cõſuluit oraculũ. Reſpõſum eſt,gemellos ei pariturã Rebeccã, & ab utroq; deſcẽſurã gentẽ autori ſuo cognominẽt: & quæ minor uidebitur,eã fore potiorẽ. nec multo pòſt, ſicut prædictũ erat, naſcũtur ei gemini,quorũ grandior à capite ad pedes erat hiſpidus. minor uerò exeuntis ante ſe calcaneũ retinebat. pater autẽ amabat ſeniorẽ Eſaum ex re cognomẽ habentẽ. nam Hebræi pilos uocãt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame aũt in ea terra graſſante, Iſacus uolẽs ire in Ægyptũ propter ubertatẽ regionis,peruenit Gerara,deo ſic iubẽte. rex aũt Abimelechus excepit eũ, quia hoſpitij & amicitiæ ius inter eũ & Abrahamũ interceſſerat. cũq; hominẽ initio magna beneuolẽtia proſequeretur, motus inuidia nõ potuit in eo affectu permanere. uidẽs enim deũ Iſaco propitiũ, ſuũq; fauorẽ declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatum præ inuidia, ſeceſſit non XXVI Gen.25

longe

longe à Geraris in locum qui uocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pasto
res irruẽtes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo ultro cedente, uisi sunt
uicisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum ui prohibentibus alijs A-
bimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti
consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fo
diendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomẽ imposuit, quod significat
amplum: è prioribus uerò alterum uocauit Esẽon, hoc est pugnã: alterum Sy
ennam, hoc est inimicitiã. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac ma
gis crescebat. Abimelech autẽ ratus contra se fortunas Isaci augeri, cum quo
parum syncere consuetudinem habuerat, et qui ob simultatis suspicionem a-
liquantis per secesserat, ueritus nequãdo apud eum plus recens offensa q̃ pri
stinæ amicitiæ memoria ualeret, neue iniuriam acceptam ulcisceretur, profe-
ctus ad illum amicitiam cum eo renouat, uno è suis amicis arbitro adhibito:
cumq; Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternæ amicitiæ libenter do
naret, uoti compos domũ est reuersus. Alter autẽ filiorum Isaci, in quem pater
erat propẽsior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & alibamen
Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idq; autoritate propria, nẽ
patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam
ipsius expectasset, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis homi-
num: nolens tamen molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres missas face-
ret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & uisu or-
batus, accito filio, præfatusq; ętatẽ, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non
accessisset, non liceret sibi amplius deum solito cultu uenerari, iussit eum ue-
natum ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, et para mihi cœnam: qua sum
pta precabor deum, ut tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem ui
tam tuam. nam meæ finis quàm longe absit incertus sum: qui prius quàm me
opprimat, æquum est ut meis precibus deum tibi faciam propitium. Vadit
Esaus uenatum: interim Rebecca malens Iacobo deum propitium, etiam prę
ter Isaci mentem, iubet eum hędis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur
matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna uerò parata, circumuolutis hædino
exuuio brachijs, ut contactis pilis Esaus crederetur: nam cętera omnino simi
lis ut gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne mature in malo dolo depre-
hensus pro faustis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat
cœnam patri. at Isacus sentiens in uoce nonnihil peculiare, aduocat filium. il-
lo uerò protendente brachium hœdina pelle amictum: uoce, inquit, propi-
or es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi uideris. nec quidquam doli
suspicans, iam cœnatus ad deum precibus inuocandum se uertit. Domine, in
quit, omnium seculorum, & conditor omnium creaturarũ, tu patri meo ma-
xima bona pollicitus, etiã mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quo-
que posteris propitiũ te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturũ promi
sisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter hanc debilitatẽ de-
spicias, quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propiti
us, & ab omni calamitate illæsum custodi. da ei uitam felicem, & possessionẽ
bonorum quæ in tua sunt potestate. fac eum formidabilem inimicis, apud
amicos gratiosum. Sic ille deum inuocabat, putans se Esao bene precari.

uix

uix abſoluerat preces, cũ Eſaus à uenatu reuertit, & Iſacus intellecto errore ni hil tamẽ eſt cõmotus. Eſaus uero poſtulabat ut ſibi quoq; ſicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobũ abſumpſiſſet, lugebat quòd uoti cõpos non eſſet. quin & pater mœrore eius motus, ſtudijs quidẽ uenandi, & robore corporis armorumq; præſtantia celebrem fore prædicit, eamq; gloriã tum ipſi tum eius poſteris manſuram ſempiternam: ſeruiturum tamen fratri. Cęterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à ſe exige XXVII
ret ob circumuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo exi mit. perſuadet enim marito, ut Iacobo Meſopotamenã uxorẽ daret, propin quam genere. iam enim etiam Eſaus duxerat Baſemmathen Iſmaelis filiam. Male em̃ Chananæis uolebant Iſacus cũ ſuis, priori affinitate offenſi, in quo rum gratiã filius Baſemmathen duxit, quã poſtea magis quã cæteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Meſopotamiam profugo. Cap. XIX

IACOBVS aũt in Meſopotamiã miſſus à matre, ducturus auũculi ſui Gen. 28
Labani filiam, conſentiente etiã patre iter faciebat per Chananæam: cumq; ſimultatẽ haberet cum ea gente, nolebat ad quenquã diuerte re: ſed ſub dio quieſcebat, lapide uice puluini capiti ſubiecto. cui dormiẽti ui ſio talis eſt oblata. Videre uidebatur ſcalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies deſcendentes, ſupra humanã naturã auguſtas: et in ſumma ſcala deum manifeſte apparentem, & nominatim ſe his uerbis cõpellantem: Iacobe, cum ſis patre bono, & auo ob ſuam uirtutẽ celebri prognatus, nõ de bes præſenti neceſſitati ſuccũbere, ſed meliora potius ſperare. Meo præſidio magna te manet felicitas. nã & Abrahamum ego è Meſopotamia huc addu xi pulſum à cognatis, & patrem tuũ beatum reddidi, nec tua conditio deteri or eſt futura. quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore. euẽ niet ex tua ſententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorũ numerus erit magnus, & ipſi rurſus maiorẽ prolem poſt ſe relinquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorũ poſteris, qui repleturi ſunt terram omnẽ & mare q̃ late ſol aſpicit. tu ne cæde ulli uel labori uel periculo, tui cu ram mihi cõmittens & nũc, & magis etiam in poſterum. hoc oraculum deus Iacobo reddidit: quo lætus ungit lapidem in quo dormienti tanta ſpes affulſit, & uotum deo facit ſacrificaturum ſe illic, ſi incolumi & facultatibus auc̃to reditus contingeret: quod poſt reuertens ſoluit, omnium bonorum ſuorum decimis oblatis. honorem etiam loco addidit, Bethel nominato: quod Græ Gen. 29
cis domicilium dei ſignificat. Pergens deinde cœptum iter in Meſopotami am, tandem peruenit Carras. & cũ paſtores offendiſſet in ſuburbio, & adole ſcentes ac puellas ad puteũ quendam ſedentes, popoſcit potum. hinc orto ſer mone percõtatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum popularem, ſi for tè adhuc ſit ſuperſtes. aiunt omnibus ſibi notum. neq; em̃ talem eſſe ut igno tus eſſe poſſit. quin & filiam eius unà paſcere, demirariq; ſe quòd nondum adſit. ex ea facile quæ cuperet cogniturum. uix hęc uerba finierunt, cum puel la accedit comitantibus ſuis paſtoribus. ei Iacobum oſtendunt, dicentes ho ſpitem de ipſius patre ſciſcitari. quæ puellariter gauiſa Iacobi aduentu, ro gabat quis nam & unde ad eos uenſret, & cuius rei cauſa: addens optare ſe ut poſſent illi gratificari, quacunq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam

cognatione

cognatiõe aut huius affectu q̃ insigni puellę forma captus, obstupuit, ut qui perpaucas uiderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, siquidem Labani es filia, antiquior intercedit necessitudo, q̃ sit uel tua ætas uel mea. Tharro em̃ Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami uerò & Sarę Aranis filiæ Isacus, meus pater. est & propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus mutuò deuincti. Rebecca em̃ mater mea, Labani patris tui soror est eodem patre ac matre genita. itaq̃ cõsobrini sumus ego & tu. & nũc uenio salutaturus uos, cognationisq̃ officia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor eorũ quę de Rebecca ex patre, ut fit, audierat, sciensq̃ parẽtes desiderare aliquid de ea cognoscere, prę amore patris lachrymabũda ruit in collũ eius, cõplexoq̃ iuuene: optatissimã, inquit, & maximã uoluptatẽ affers patri cũ tota familia, qui nunquã matris tuæ obliuiscitur, crebram illius mentionẽ faciens: eumq̃ nuncium cũ quantauis felicitate non permutaret. tum iubet ut è uestigio se ad patrẽ sequatur, néue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis adduxit eũ ad Labanũ: & agnitus ab auunculo, tũ ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduẽtu magnã uoluptatẽ attulit. Post aliquot aũt dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis q̃ uerbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quãobrem ueniisset relictis parentibus ætate cõfectis, & qui ipsius obsequijs ægrè carerẽt. pollicebatur etiam benignitatem & operam suam in quacunq̃ re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam recensuit. Isaco esse filios geminos, se & Esaum. eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, qua si raptorem principatus à deo destinati, & reliquorum uotorũ paternorum. hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum oẽs sint inter se consanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post deum præsidium maximũ in auunculo reperturum. Labanus contrà omnem illi humanitatẽ pollicetur, tum propter cõmunes auos, tum etiã ut affectum sorori absenti debitum erga ipsum præsentem declararet, uelle se eũ gregum suorũ magistris præficere: & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatũ nec inhonoratũ abiturũ, quemadmodum tam propinq̃ cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se uerò libenter accipere conditionẽ quãtumuis laboriosam, sed æquũ esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugiũ, quã & ipsius uirtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitiũ sit introductus, amor enim puellæ cogebat eũ hãc mentionẽ inijcere. ibi Labanus ipso uultu lætitiã præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potu isse contingere: sed opus esse ut aliquãdiu secũ maneat. In Chananæam enim non missurum filiam, quin & sororis in tam longinquam regionem nuptum datæ propemodum pœnitere. His assentiẽte Iacobo, de septem annis est conuentum. tot enim uoluit seruire mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, magis cognosceretur quinam uir esset. cæterũ elapso præstituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat. noctu uero nõ sentiente Iacobo inducit in thalamũ alterã filiam Rachele maiorem natu, facieq̃ nõ admodum liberali. at ille uino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea. luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano, ille ueniam petebat necessitati,

qua

qua cõpulſus hoc fecerit, nõ malicioſe, inquit, Liam ſuppoſui, ſed cõſuetudine regionis huius cogente. nihil tamẽ hoc oberit Rachelis cõiugio, ſed dabo eam tibi uidenti ac ſcienti poſt alterũ ſeptenniũ. Paſſus eſt hoc ſibi perſuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero ſeptennio Rachelem duxit. Erant aũt ambabus famulę additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaq; ancillæ, ſubditę tamẽ. ſed Liam male habebat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabatq; poſt partum ſe fore in pretio: idq; aſſiduis precibus à deo cõtendebat. cumq; puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rhubelum nominauit, qui ſibi miſeratione diuina cõtigiſſet. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto pòſt naſcuntur ei tres alij: Simeon, quod ſignificat exorabilem ei fuiſſe deũ: Leui, quod eſt firmator ſocietatis: Iudas, quod eſt gratiarum actio. Gen.30
Rachel aũt uerita ne propter fœcunditatẽ ſororis deteriore apud maritũ cõditione eſſet, iubet famulam ſuam Balam cũ Iacobo cubare. ex ea naſcitur puer nomine Dan, quaſi dicas, dei iudiciũ: & aliquãto pòſt alter nomine Nephthalim, ac ſi dicas artificioſum: q; mater arte certauerit cum ſororis fœcunditate. Idem mox & Lia facit, ſororis arte cõtra eam ipſam uſa. deducit ſuam famulã in ſui mariti accubitũ. ex ea quoq; naſcitur filius Gadas, fortuitũ ſignificante nomine: & poſt eum Aſer, quod ſonat beatificum, q; mactam fœcunditate ſe Lia duceret. Porrò cum Rubelus filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiſo cõcupiuit hunc cibum, partemq; à ſorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubẽteq; contentã eſſe, q; honoris prærogatiuam apud cõmunem maritũ haberet: Rachel mitigatura indignationẽ ſororis, ait ſe illi uirum ceſſuram in ſequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rurſum igitur ei filij naſcuntur: Iſſachares, quod nomen ſignificat ex mercede natum: & Zabulon, quod ſignificat pignus beneuolentiæ: præterq; filia Dina. Tandẽ etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea uox ſignificat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum uiginti, paſcuis ſoceri & gregibus præfuit, Gen.31
quo exacto, æquum eſſe aiebat, ut cum uxoribus ad ſuos reuerteretur. Socero uerò non permittente, clàm hoc facere cogitabat: pertentabatq; animum uxorum, quõ laturæ eſſent peregrinationem. quibus cum gratum hoc eſſet, Rachel ſigillis etiam deorum patriæ religionis ſublatis, unà cum ſorore fugiebat: ſimulq; utriuſq; liberi & famulæ cum ſuis filijs, aſportatis etiã totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorũ, priuſquam Labam reſcire poſſet. ſigilla uerò deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: ſed ut ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem poſt unam diem cognito Iacobi & filiarum diſceſſu, indignatus perſequebatur eum cum ualida manu, & ſeptima demum die deprehendit eos in quodam colle quieſcentes: quumq; eſſet diei ſerum, ab omni ui ſe continuit. per noctem uerò deus in ſomnis illi uiſus uetuit ne quid in deprehenſum in fuga generum cum filiabus durius præ ira conſuleret: ſed potius fœdus cum eo feriret: néue paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorem futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad

colloquium euocat,nõ diſsimulans oraculum: quumq; ille fidei eius ſe commiſiſſet,cœpit hominem accuſare, exprobans q̃ pauperem omniumq; egenum ſuſcepiſſet, & de ſuis facultatibus abunde ipſi ſuppeditaſſet. Propterea filias,inquit,tibi coniunxi,putans hoc pacto beneuolẽtiam erga nos tuã fore firmiorẽ.tu uero neq; matrẽ tuam & cõmunem ſanguinẽ, neq; uxores apud nos ductas,neq; liberos quorũ ego auus ſum, reueritus non aliter q̃ hoſtem me tractaſti.rapuiſti mea bona,filiabus ut parentẽ fugerent autor fuiſti:ſacra patria domum tecum portaſti,& apud maiores meos, & apud me in ſumma ueneratione habita. & quæ uix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos,gener,hoſpes ac domeſticus conuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro ſe afferebat,non ſibi ſoli,ſed omnibus eſſe innatum patriæ deſideriũ,æquumq; ut poſt tanti tẽporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prædę,inquit,abactæ crimen obĳcis, ipſe iniuſticiæ ſub alio iudice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conſeruatis & auctis debeas,an non iniquum eſt ægreferre, q̃ partem earũ modicã uſurpauimus? certe quod ad filias attinet,ſcito non hoc lædendi animo à me factũ, ſed caritatis coniugalis hoc eſſe officium.ſequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe:retorquebat deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos xx uexauerit. & illa quidem quę nuptiarum ſpe tulerit,quamuis per ſe grauia,ſibi tamen leuiora fuiſſe:quæ uero poſtea ſecuta ſunt,multo grauiora,quę nemo niſi beneuolus perferret.Etenim Labanus ualde inique Iacobum tractauerat.uidens enim eum in omnibus rebus à deo adiuuari, pollicebatur ei daturum ſe futuros fœtus, modo quicquid album naſceretur,modo quicquid nigrũ.cum uero magno numero naſcerẽtur quæ Iacobo deſtinata eſſent, nõ ſeruabat fidẽ in præſens, ſed in proxime ſequentem annum promittebat,q̃ eſſet ad rem attentior, promittẽs quidẽ eo quod non ſperaret tantum prouentũ, ac mox ubi prouenerat fallens. ſacras tamen effigies permiſſum eſt inquirere. Rachel aũt cognito patrẽ permiſſa poteſtate uti uelle,deponit ſigilla in ſarcinã cameli qua ipſa uectabatur; ſedebatq; de ſuper dicens ſe menſtruis laborare:& Laban deſtitit amplius inquirere, credens filiam ſic affectã non fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſæ ueniam pollicetur,uiciſsim alter amorẽ filiarũ,idq; iure iurãdo ſanciunt. Hoc fœdus ictũ eſt ſuper monte quodã, ubi columnã erexerunt aræ ſpecie: unde Galades colli nomẽ factũ,à quo Galadena terra eſt dicta. Poſt fœdus conuiuio celebrato, Laban ad ſua redĳt. Iacobo aũt in Chananæã iter cœptum pro ſequenti uiſiones obueniebant,bonã ſpem in poſterũ facientes: cui loco Dei caſtra nomẽ indidit. Volens aũt ſcire animũ fratris erga ſe, præmiſit diligenter cuncta exploraturos,timẽs eum propter ueterẽ ſuſpicionẽ: quos ita fratrẽ iuſsit alloqui. Vltro ſe patriã reliquiſſe,ne cũ offenſo fratre degeret.nunc credere tantũ temporis ſpatiũ ſatis ualere ad reconciliationẽ, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus induſtria quęſitis, ut ſe & quicquid carum haberet illi dedat,quãdoquidem nihil felicius exiſtimet, q̃ ea quæ deus largitus eſt,cum fratre habere cõmunia.His nunciatis Eſaus uehemẽter exhilaratus,occurrit fratri cum cccc armatis.At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit ualde. Deo tamen ſeruatore fretus prouidebat

Gen.32.

Gen.33

bat pro tẽpore ne quid detrimenti acciperet, utq; ſuos ab iniuria defenderet. Diſtributo igitur agmine alios procedere iuſsit, alios propere ſubſequi: ut ſi quis primos aggrederetur, ad ſequẽs agmẽ haberẽt refugiũ: & hoc modo inſtructis qui circa ſe erãt, premittit qſdã ad fratrẽ cũ muneribus. ea cõſtabãt iumẽtis multisq; ac uarijs quadrupedibus, accipiẽti placituris propter raritatẽ. ueniebãt aũt alij poſt alios, ut crebrius occurrẽtes plures q; pro numero uiderẽtur: & credibile erat donis placatũ remiſſurũ irã, ſi qua adhuc eſſet reliqua. quin & illud mãdatũ eſt premiſsis, ut blãde hominẽ allo querẽtur. His ita per totã diẽ diſpoſitis, noctu mouit agmẽ. Cumq; Iobacchũ torrentẽ trãſiſſent, Iacobus aliquãtũ ab agmine relictus incidit in luctã cũ ſpectro, ipſe prior laceſsitus, eratq; ſuperior. exclamat igitur mactũ uirtute qui nõ quẽuis aduerſariũ, ſed angelũ dei uicerit: idq; illi eſſe magnæ felicitatis præſagiũ: genusq; eius nunq; defore, nec ullis unq; humanis uiribus poſſe opprimi. iuſsitq; illũ poſthac uocari Iſraelẽ, quod Hebræis angelo reluctantẽ ſignificat. Hæc ſunt prædicta Iacobo, id ipſum rogãti. Cũ em̃ ſenſiſſet angelũ eſſe dei, precatus eſt ut ex eo fatum ſuũ cognoſcere liceret. His dictis ſpectrũ euanuit. Iacobus uero lætus auditis, impoſuit loco nomẽ Phanuel. id ſignificat dei faciẽ. ſed quia latũ neruũ inter luctãdũ læſit, & ipſe poſt eo cibo abſtinuit, & nobis illo propter eum ueſci nõ licet. Cognito uero fratrẽ iam nõ lõge abeſſe, iubet uxores procedere per ſe quãq; cũ pediſequis, ut è lõginquo ſpectarẽt pugnã uirorũ, ſi eã frater mallet. ipſe propior factus adorauit fratrẽ, non male de ſe cogitantem. at Eſaus eo ſalutato, interrogabat de turba mulierũ ac puerorũ: & cũ didiciſſet oĩa, uolebat eos deducere ad patrẽ. Iacobo uero excuſante laſsitudinem iumentorũ, reuerſus eſt in Seirã. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirſutie ſua denominato. Iacobus aũt peruenit ad Scenas quas uocãt, uetus nomẽ adhuc retinẽtes. inde profectus eſt Sicima, quæ eſt urbs Chanæ- Gen. 34
næorũ. & cũ eſſet celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uiſendũ cultũ mulierũ eius regionis. qua uiſa Sychemis Emmoris regis filius, raptæ ſtuprũ obtulit: & correptus amore patrẽ ſuũ rogauit, ut puellam uxorẽ habere liceret. Ille morẽ ei gerẽs, uenit ad Iacobũ, rogans ut filio ſuo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus uero qui neq; negare poterat propter maieſtatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiã nuptũ tradere, deliberandi ſpatiũ poposcit. Rex ſperans Iacobũ aſſenſurũ: abijt. Ille uero indicata filijs iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iuſsit eos cõſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeon uero & Leuis uterini puellæ fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ uoluptati & conuiuijs operã dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuerſos interimunt unà cum rege ac filio, ſolis parcentes fœminis. quo facinore citrà conſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum autem obſtupefa- Gen. 35
ctum audacia tanta filiorum, indigne'que ferentem, deus per uiſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificium'que quod olim poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamena uouerat, perſoluere imperat. itaque dum luſtrat, incidit in Labani deos: neſciuerat enim Rachelem eos furatam. his apud Sicima defoſsis in terram ſub quadam quercu, profectus inde

ſacrificauit apud Bethela, ubi ſomnium illud diuinum uiderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrū Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illa tam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo ꝙ doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina una. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor uero è pediſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII Inde uenit Hebronem in Chananæa ſitam, ubi Iſacus habitabat. Nec diu turnus fuit eorum conuictus.

Mors Iſaci, & ſepultura in Hebrone. Cap. XX

Gen.35 REBECCA enim iam antè defuncta, Iſacus quoq; eam ſequitur, non multo poſt filij reditum: & ſepultus eſt à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum ſuorum. Fuit autē Iſacus uir deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, poſt Abrahamum patrem. ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus eſt enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinq; ſupra centum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SECVNDVS.

Quomodo Eſaus & Iacobus Iſaci filij diuiſerunt habitationem, & quòd Eſao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. Cap. I

Gen.35 DEFVNCTO autem Iſaco, filij partiti ſunt inter ſe habitationē, nec ambo paternam retinuerunt: ſed Eſaus Hebrone fratri conceſſa habitauit in Saira, & Idumææ dominatus eſt à ſeipſo denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob cauſam talem. Olim adoleſcens etiam tum reuerſus à uenatu famelicus offendit fratrem coquentem ſibijpſi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut expetitum ſibi cibum traderet. at ille adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo dare eum compulit: coactus enim inedia, ceſsit ei ſuū ius, interpoſito iureiurādo. Ob eius cibi colorē à colluſorib. adoleſcētib. Adomus eſt per ludibrium cognominatus. Adoma enim Hebræis ſignificat rubens. id nomen poſt in regionem ipſius ditionis eſt deriuatum, quod Gen.36 Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinque. ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duobus Aliphazem Aſa, Raguelem Moſametha ei peperit. Hos filios habuit Eſaus. Aliphazæ item quinque legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanaſus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis eſt appellata. Quondam enim late patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus denominatæ appellationes eas poſtea retinuerunt.

Quomo-

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix alius quiſquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, ut etiam ex rebus, ſicut tum uidebantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiuſq; liberos parentibus noſtris uiam ad exitum ex Ægypto præſtrueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum patertum ob corporis præſtantiam, tum ob animi uirtutem (erat enim prudentiſsimus) præ cæteris liberis amabat. is parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi uiſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis prænuncia, quæ res etiam coniunctiſsimos ad æmulationem facile concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore, uiſionem uidit quæ non poterat exiſtimari una ex iſtis uulgaribus quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uiſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum uero manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq; in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritum fieri præſagium, ipſumq; maiore etiam odio proſequebantur. Deus autem aduerſus eorum inuidiam cõtendens, alteram uiſionem Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim ſolem cum luna & undecim ſtellis deſcendere in terram, & adorare ipſum. Hoc ſomniũ in præſentia fratrum, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentum conijciens, gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per ſolem ac lunam patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porrò ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non diſcreparet, tum quia uim à ſole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi ualde contriſtauit id præſagium, haud aliter quàm ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui poſſent, tam felicitatis quàm generis ſocij: decreuerunt'que adoleſcentem tollere: & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum paſcuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi paſtoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciante, de filijs ſolicitus ac mœrẽs, mittit Ioſephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Gen. 37

II

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. Cap. III

Gen. 37 ILLI autem uiso fratre aduentante gauisi sunt, non ob aduentū germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à deo tradito: uolebantq; cōfestim eum interimere, neq; præsentem occasionem elabi sinere. Rubelus aūt inter hos natu maximus uidens eos conspirasse, conabatur impetum eorum remorari, docens quantum facinus molirentur, & quātam inuidiam pariturū. Nefariam rem haberi tam dei q̄ hominum iudicio cædem hominis uel non cognati, sed longe sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoq; in luctum ac diram orbitatē coniecturos. hos respicerent, reputantesq; quantam eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerent à tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac testem consilij contra fratrem initi. hunc si à cœpto desistant, accepturum eorum pœnitentiam atque resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij pœnas, cum nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunque enim sint homines, existimandum ibi deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquam abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidem fas esse germanum occidere. Satius esse dare ueniam amicis, si cubi non feciſſe officium uideantur. Iosephum uero ne peccasse quidem in illos; cuius ætas miserationē potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiam cædis facinus eorum grauaturā, si uideantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei uitā ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorum esse quicquid deus Iosepho largitus fuerit. proinde cogitandum eo grauiorem fore indignationem dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura cōmemorans conabatur eos absterrere à paricidio. Postquam autem nihil se proficere uidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat ut saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuasisse quidem se primū pro uirili, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habiturā effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui sinere, ut saltem manus puras seruarent. In hanc sententiam itum est, abductumq; adolescentem Rubelus func religatum demisit sensim in puteum: erat enim satis siccus. Quo facto
III abijt pascua quæsiturus. Iudas autem unus è Iacobi filijs, conspicatus negociatores Arabas Ismaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cōsilium dedit fratribus ut extractum Iosephum uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus uendunt uiginti minis annos septem

decim

decim natũ. Rubelus aũt noctu ad puteũ ueniẽs inſciis fratribus ſeruare Ioſephũ uoluit. quo fruſtra inclamato ſuſpicatus per ſuã abſentiã interemptũ, fratres incuſabat: cognitoq; quid accidiſſet, lugere deſiit. his perpetratis fratres cõſultare cœperũt, quo patris ſuſpicionẽ à ſe alienarẽt. placuit tandẽ tunicam qua indutus Ioſephus ad eos uenerat, quãq; demittẽdo in puteũ detraxerãt, laceratã prius ſanguine hircino inficere, atq; ita patri allatam oſtẽdere, ut à feris deuoratũ putaret. quo facto uenerũt ad ſenẽ, nõ ignarũ de infortunio filij, aiebant aũt Ioſephũ quidẽ neq; uidiſſe ſe, neq; ſcire quid illi acciderit: tunicã tamen hãc inueniſſe laceratã & cruentatã. quamobrẽ ſuſpicari beluarum incurſu periſſe, ſi tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus aũt qui hactenus leuius malũ ſperauerat, captiuũ aliquo abductũ puerũ, opinionẽ hãc iam abiecit, euidẽs argumentũ necis tunicã ratus: agnoſcebat enim eam eſſe qua indutũ miſerat: iamq; haud aliter q̃ extincto ſe afflictãs, lugebat tanq; unicũ, aliorũ cõſolationẽ non admittens, q̃ nihil dubitaret in itinere à feris deuoratũ. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq; filij conſolando quicq; proficiebant, nec ipſe luctum ſatietate remittebat. Ioſephum aũt de negociatoribus emptum Petephres uir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & diſciplinis ingenuorũ erudiendum curauit, & uictu cõmodiore q̃ pro ſeruili conditione uti præcepit: denicq; totius domus curæ præpoſuit. ille uero fruebatur conceſsis, nec tamen innatam uirtutẽ propter hanc ſui ſtatus mutationem amiſit: docuitq; prudentiã aduerſanti fortunæ non ſuccumbere, ſi quis ea legitime, & non ſecundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tũ forma in amorẽ illecta, ratacq; ſi rem aperiret ſe facilius eo potituram, & in parte felicitatis habituram ſi contingeret ab hera ſe rogari, æſtimans eum magis ex præſenti conditione quàm ex immutabili morum generoſitate, concupiſcentia detecta mentionẽ de cõcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini cõtumelia & iniuria cõiuncta eſſet. quin & ipſam hortabatur ut morbo ſuo repugnaret, negans unquam ſe in hac re illi obſequuturum. Deſineret ſperare, quo potiri non liceat: ſic enim fore ut mala cupiditas facile ſedetur. ſe quiduis potius perpeſſurum, q̃ ut huic eius uoluntati pareat, quamuis enim aduerſari heræ ſeruum non deceat, ipſam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulſa magis etiam accendebat, q̃ non putaret Ioſephum pernegaturum: & non ceſſante morbo, ſecundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico feſto inſtante, cuius celebritatem fœminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbũ apud maritũ, captans ſolitudinem, & ad Ioſephum ſollicitandũ opportunitatẽ. quã nacta ſupplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidẽ erat primis precibus nõ repugnãtem cedere, idq; uel dignitati precantis deferre, uel amoris uehemẽtiæ, qua cogente oblita me dominã ad tam abiecta uerba deſcẽdi: ſapies tamẽ ſi uel nunc cedes, & prius erratũ corriges. ſiue enim iterũ rogari expectabas, iã facio accuratius etiã q̃ ante. nã & ægritudinẽ ad hoc finxi, & feſti læticiã tuæ cõſuetudini poſthabui. ſiue prius diffidebas, nõ tẽtari te malicioſe certo argumento colligere potes, quia in eadẽ uolũtate perſto. quare aut præſentẽ uoluptatẽ eligi,

Gen. 39

& amanti obſequere, maiora etiã cõmoda expectans: aut odium meũ & uindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionem præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatã dicam. quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorẽ fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis. ad hæc uerba lachrymasq; uerborũ teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito conſtanterq; reſtitit intentanti iniuſtã afflictionẽ, malens acerbiſsima quæq; ſufferre, quàm oblatis perfrui: non ignarus iuſto ſe dignũ ſupplicio, ſi quidquã tale in mulieris gratiã admitteret. Ipſam quoq; officij ſui monuit, iurisq; cõiugalis ac conſuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationẽ, q̃ momentaneæ libidinis. huic enim præſto eſſe pœnitentiã, quæ factũ quidẽ doleat, infectũ tamẽ reddere nõ poſsit: adeſſe & timorẽ continuũ, qui pro magno habeat non prodi ſuũ dedecus. at coniugalẽ conſuetudinẽ & uoluptatẽ habere ſecuram, & cõſcientiæ fiduciam tam apud deũ q̃ apud homines. quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manẽs habeat ſe herili iure ſubditũ, potius q̃ flagitij cõmunis cõſciũ. ſatius enim eſſe conſcientia recte factorum, q̃ peccati latebris fidere. his & alijs ſimilibus uerbis mulieris impetũ retũdere conabatur, eãq; à praua affectione ad rationis arbitriũ reuocare. at illa uehemẽtius inſtabat, & cũ uerbis nihil proficeret, iniectis manib. hominẽ ad obſequiũ cogere nitebatur. Ibi uero Ioſephus intẽperias mulieris ulterius nõ ferẽs, relicta etiã interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne ſuã petulantiã maritus cognoſceret, decreuit prior Ioſephum falſo deferre, & hoc pacto uindictã de eo ſumere, dignũ muliebri aſtutia rata, ſi accuſationẽ p̃occuparet itaq; ſedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob fruſtratã libidinẽ, eſſe indignationẽ tentatæ pudicitiæ ſimulãs. Marito aũt reuerſo, & ad hunc aſpectum turbato, cauſamq; ſcitãte, Ne uiuas, inquit, marite, ni ſceleſtũ ſeruum, cubile tuum uiolare conatũ, digna pœna mulctaueris, oblitũ & qualis in ædes noſtras uenerit, & quãta beneuolẽtia ſit à te complexus: qui ingratiſsimus habẽdus ni omnib. modis frugi ſe approbaret, ne à cõiugio quidẽ tuo iniuriã abſtinuit: idq; die feſto obſeruata abſentia tua, ut facile appareat, modeſtiã quã prius præ ſe ferebat, ab herili metu, nõ ab indole recta profectã. Quod ut auderet, à te præter ſpẽ ac meritũ indulgẽte corruptus eſt. uidẽs enim oĩa tua bona fidei ac diſpenſationi ſuæ credita, grãdioribusq; conſeruis ſe præpoſitũ, æquum putauit uxorẽ quoq; tuã attrectare. & ut uerbis fidẽ aſtrueret, protulit tunicã, quaſi in colluctatione relictam. Petephres aũt uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omiſſa ampliore ueritatis inquiſitione, collaudata prius uxoris fide, audacis facinoris Ioſephum damnatũ in maleficorum carcerẽ coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis ſibi placebat, teſtis iam compertæ ipſius honeſtatis.

mm Ioſephus aũt innocentiã ſuam deo cõmittens, neq; ſe defendere curauit,
Gen. 40 neque rem ita ut geſta erat indicare: ſed uinculorum neceſsitatem tacitus ferens, una ſpe conſolabatur, nimirum potentiorem eſſe deum his qui ſe uinxerant, cuius prouidentiam confeſtim eſt expertus. Cuſtos enim carceris tum fidem eius ac diligentiã in abſoluendis operum penſis conſiderans, tum

formæ

formæ dignitatem, ſoluit eum à uinculis, eámque miſeriam aliquanto leuiorem reddidit: uictu etiam commodiore quàm reliquos uinctos uti permiſit. Cæterum his qui in eodem erant ergaſtulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita ut ſolent miſeriarum ſocij, & inter ſe cauſam damnationis percontantibus, pincerna quidam regi charus, per iram ab illo ad compedes damnatus: familiaritatem cum Ioſepho contraxit: & quia prudentem exiſtimauit, uiſum ſomnium ei expoſuit, orans indicaret ſi quod ſubeſſet præſagium, deplorans ſuum infortunium, cui non ſatis erat regis indignatio, niſi per quietem etiam ſomnijs diuinitus turbaretur. Aiebat enim ſe in ſomnis uidiſſe trium palmitum uitis uuas è ſingulis enatas pendere grandes iam & uindemiæ tempeſtiuas: eas que ſe exprimere, ſub dente rege phialam. Colatum deinde muſtum ſe obtuliſſe regi, illum que libenter bibiſſe. Narrato hoc ſomnio rogabat ut ſi quid ſcientiæ datum à deo haberet, interpres uiſionis eſſe dignaretur. Ille uero bono animo hominem eſſe iubet, & expectare intra triduum ſolutionem à uinculis, rege ipſius miniſterium requirente, ad quod ei denuo ſit redeundum. Interpretabatur enim uitem fructum mortalibus in bonum uſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitiæ diſſoluantur, adhæc moleſtiæ mœrores que uſu eius diſcutiantur, pro quibus lætitia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regem. Scito igitur bonum tibi ſomnium oblatum, & ſignificare miſeriæ huius remiſsionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiaſti in ſomnijs. Tu uero memento mei poſtquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem diſcedente. neque enim ſontes in hæc uincula ſumus compulſi, ſed ob uirtutem ac modeſtiam quaſi malefici punimur, quòd potiorem habuerimus honorẽ domus in qua uerſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam uoluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uero quidam ſeruus piſtoribus regijs prepoſitus, in eiſdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium uiderat, rogat eum quidnam ſibi quoque præteritæ noctis uiſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ipſo licet arcente nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatus que quòd mallet ei lætiora prænunciare, quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia uero cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere non poſſet. Nec aliter euenit utriſque, quàm ut Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnijs diem rex natalitium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum aut poſt biennij tempus in miſeria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, deus eripuit tali uia ad libertatẽ præſtructa. Pharaothes rex

cum

cum eadē nocte in somnis duas uisiones uidisset, pariterq; interpretationē ea rum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætū ut conijcere poterat significantia: cōuocatisq; prima luce doctissimis Ægyptiorū, interpretationē requirebat. Illis uero nihil explicantibus tāto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernam subit recordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētiæ: & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de uisione in carcere agenti sibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationē: quodq; eadē die pistorū præpositus cruci suffixus tanto magis fidem prædictionib. eius astruxerit. uinctū aūt à Petephre coquorū præfecto, cuius esset seruus. ipsum aūt dicere, apud Hebræos se genere ac parētibus cū primis claris natū. Hunc, inquit, euocari iubeto, néue contēpseris hominē propter præsentē miseriā: clare enim significata somniorū ex eo discere poteris. Cōfestim igitur accersitū rex, manuq; apprehēsum comiter his uerbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentē indicio famuli mei cognoui, enarra somniorū meorū præsagia, quem admodū & illi enarrasti, rē gratissimā mihi facturus, caue aūt uel metu quicquam supprimas, uel ad gratiā ac uoluptatē loquaris, sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū læta. Visus sum mihi secundū flumen inambulare, uidereq; boues bene pastas & bene magnas numero septē à fluētis ad paludes progredi: & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementer extenuatas macie ac uisu fœdas. quæ cum deuorassent septē illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, misere à fame uexatæ. Post hanc uisionē experrectus è somno turbatusq; dum mecū agito quidnam sibi uelint species per somnū obuersatæ, obrepente sensim sopore grauatus iterum obdormiui: iterumq; somnium uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice ortas, fruge grauatas & uertice pronas, messisq; iam maturas: iuxta quas totidem alias spicas languidas & præroris inopia deficientibus similes: quæ cum illas alteras ingētes ac pulchras absumpsissent, attonitum miraculo me reddiderūt. Ad hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet specie uisum, unum tamen & eundem euentum significat. Namq; & boues animal aratro & labori natum, uisæ ab exilioribus deuorari, & spicæ à deterioribus absumptæ, famem Ægypto & sterilitatem ad totidem prænunciant annos, ad quod prius ubertatis felicitatē: horumq; fertilitatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. huic inopiæ non facile uidetur prospicere & occurrere: id quod inde cōijcio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, satiari non potuerunt. Sed ista deus, nō ut terreat & cōtristet, prænunciat hominibus: sed ut præmoniti sibi prouideāt, quo leuius imminenti malo premātur. tu ergo si uberioris temporis prouentus repositeris ac dispensaueris, insequentē penuriā Ægyptus nō sentiet. Cumq; rex admiratus Iosephi prudentiam & sapientiā percōtaretur quonā modo esset in futurū prospiciendū ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret uentura sterilitas: monuit & cōsuluit Ægyptijs utēdū parsimonia, & quod præsenti usui superesset ad futurā necessitatem reseruandū. suasit etiā ut indicta professione frumēti, aratores iuberet id in horrea cōdere, & quantū sat esset, & nō amplius, populo distribueret. ibi rex tam cōsilio q; interpretatione Iosephi collaudatis, ipsum huic dispensationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret

in rem

in rem esse uel ipsius regis uel populi: præfatus neminẽ sibi uideri magis idoneum ad hoc consilium exequendũ, q̃ ipsum eius authorẽ. qua potestate à rege auctus, accepto etiam anulo regis signatorio, & iure purpuræ gestandæ, in sella curuli sublimis per Ægyptũ circũuectabatur, frumentumq̃ comportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente causam cur hoc faceret. Trigesimum iam ætatis annum exegerat, in summo apud regem honore habitus, & ob incredibilẽ prudentiam Psontomphanechus ab eo cognominatus, q̃ occultorum inuentorem significat: sed & coniugium nactus est honoratissimum. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem Petephræ Heliopolitani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum sterilitatem. ex his maior dictus est Manasses, quo nomine significatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephræmes, quod redditum significat, eo quòd maiorum suorum libertati restitutus esset. Ægyptum autem iuxta Iosephi interpretamentũ septennio per diuitem affluentiã exacto, octauus annus fame infestabat, & quia malum improuisum erat, promiscua multitudo grauiter laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Iosephum accersit, qui mox frumenta diuendendo seruator populi citra cõtrouersiam extitit. nec solum eius regionis hominibus forũ aperuit, sed etiam exteris, existimans uniuersum genus hominum inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatiorum ope subleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq̃ omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro uti liceret, solo Beniami retento, quem è Rachele susceperat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Ægyptum peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes. nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille agnitis fratribus nihil tum minus q̃ de se cogitantibus, q̃ adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidem poterãt, tentare eos decreuit quali mente essent prædíti. nam & frumenti emendi potestatem eis negauit, & pro speculatoribus comprehendi uoluit, dicens conuenisse è diuersis regionibus, & cognationem simulare. qui enim fieri posse ut uir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus raro contingeret. Id faciebat ut de patre cognosceret, quóue in statu per suam absentiam res eius interim fuerint, quidúe de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodũ se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat. immínens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cũ que crimen amoliendum uiderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos neque speculatum huc uenímus, neque regi damnũ aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, uenire huc compulit fretos uestra humanitate, quos nõ ciuibus solis, sed exteris quoq̃ salutem uobis debituris frumentum uenale proposuisse audiuímus. Quòd autem fratres simus & ex eodem sanguine, uel facies nostræ argumento sunt, non admodum inter se uariantes. Pater nobis est Iacobus uir Hebræus, qui nos duo decim Gen. 42

decim è quatuor mulieribus ſuſcepit,qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerunt. Cæterum uno,cui Ioſepho fuit nomẽ, abſumpto,domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit,quàm olim ſuauiſsimi fratris immaturus interitus.nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa.Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domũ miſſo cognoſcere.Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus,quo falſam Ioſepho ſuſpicionem eximeret,qui cognito patrem ac fratrem eſſe incolumes, iubet eos includi in carcerem,quaſi per otium quæſtioni admoturus.Poſt triduum deinde productis, quoniam, inquit, aſſeueratis uos in detrimentum regis ac regni non ueniſſe, fratresq; eſſe ex patre quem nominaſtis,facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes uobiſcũ fratrem quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentũ uos nihil fingere. His uerbis perculſi,ratiq; iam extremam calamitatem inſtare,lamentabantur fortunam ſuam,crebro iactantes, adeſſe diras ultrices fratris per ſummam immanitatem oppreſsi.Rubelus inſuper increpabat ferам & inutilem eorũ pœnitentiam,fortiter ferenda mala dictitans quæ deus innocentiæ uindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebantur, credentes linguæ Hebrææ gnarum intereſſe neminem:mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli,& ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores facinoris, cui tum iuſtiſsimam pœnam à deo iudicabant infligendam. In hac anxietate cõſtitutos uidens Ioſephus,diſsimulare fratrem ulterius nõ ualens,quòd lacrymæ iam prorumperẽt,quas etiam tum cœlari uolebat,ſubduxit ſe de medio. Nec multo pòſt reuerſus,retẽto Simeone qui interim obſes eſſet dum fratres ad ſe redirent,frumentum emere permiſſos abire iuſsit,quum prius uni è ſuis mandaſſet,ut pecunia quam pro frumento attulerant,clàm in ſarcinas indita, poteſtatem abeundi eis faceret.peregit mandata famulus.Iacobi uero filij reuerſi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Ægypto acciderat,& quòd pro ſpeculatoribus regni fuerint comprehenſi:quumq; dicerent fratres ſe eſſe,& undecimũ domi relictum apud patrem, noluiſſe illos credere.relictum etiã Simeonem apud præſidem,donec Beniamin illuc profectus, uerbis eorum fidem aſtrueret: poſtulabãtq; ut pater nihil ſolicitus iuuenem cum eis mitteret.Iacobo uerò filiorum factum diſplicuit, & cũ ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari.ac ne Rubelo quidem rogante,filiosq; ſuos dedente, ut ſi quid Beniamini accidiſſet in itinere,in illos auus ſæuiret,Iacobo ut aſſentiret perſuaderi potuit.at illos quid agendũ incertos magis etiam terruit pecunia reperta in ſac-
Gen.43 cis frumentarijs.Cæterum deficiente iam tritico,urgente fame compulſus Iacobus deliberauit Beniaminem unà cum reliquis mittere. non em̃ licebat eis in Ægyptũ reuerti, niſi ſeruato pacto.Cũq; indies maior neceſsitas incumberet,& filij rogare non deſinerent,adhuc tamen hæſitabat. Tandẽ Iudas uir natura uehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre ſolicitus eſſet,cui nihil præter uoluntatẽ dei poſſet accidere ſiue foris ſiue domi. ſe uerò in certam perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicũ à Pha-

raothe

raothe præſidiū adimitur.habendā etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptijs occidatur.crederet deō ſalutem filij:ſe certe aut eum ſaluū reductu rum,aut illic unà periturum. ac tum demū Iacobus cedens tradit eis puerum, & duplex frumenti precium:addit & dona ferenda Ioſepho ex prouentu Cha nanææ,balaninum unguentū,ſtacten,terebinthum & mel: atq; ita multis u trinq; fuſis lacrymis à patre digrediūtur, ſene miſere timente ſaluti filiorum, illis contrà ſolicitis ne per ſuam abſentiam mœrori pater ſuccumberet. in hoc dolore integrū diem exegerunt. mox pater afflictans ſe domi ſubſiſtit, illi in Ægyptum tendentes præſentē triſtitiam ſpe melioris fortunæ leniebāt. quò poſtquàm eſt peruentum,apud Ioſephum diuertunt, non parùm ſoliciti, ne calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo prioris frumenti precium ſecum abſtulerint:quod mox apud Ioſephi diſpenſatorē diligēter excuſauerunt, di centes pecuniam domi repertam in frumento dum ſaccos exinaniunt, quam nunc bona fide reportarent. illo uerò negante ſe unquam eam pecuniam de ſideraſſe,liberati hoc metu ſecuriores eſſe cœperunt. mox'que Simeon iam li ber inter fratres uerſari eſt permiſſus. Interea Ioſepho ab officio reuerſo, do na ei offerunt,& ſcitanti de patre, bene ualere aiunt. tum ille cognito Benia minem ſupereſſe quē inter eos uidebat, percōtatur an is eſſet frater natu mini mus:& audito q; is eſſet,hoc tantū effatus, deum uniuerſis rebus prouidere, ſeceſsit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas ulterius cōtinere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iuſsit ordine,quo apud patrē ſolebant diſcumbe re:cum'q; oēs comiter haberet,duplicibus partibus Beniaminē honorabat.

VI Gen.44

Poſt cœnam aūt illis iam cubantibus iubet diſpenſatorem frumentū ad metiri quod aſportaturi erant,& precīū rurſus in ſaccis abſcondere:in Benia minis uerò ſarcinam cyphum argenteū,quo ipſe præcipue delectabatur, im mittere.id faciebat uolens experiri fratrum animū, eſſent'ne adfuturi Benia mini reo furti, an illo relicto ac ſi maleficium hoc nihil ad ſe attineret, ad pa trem reuerterentur. quæ ubi facta ſunt ut imperatum erat, prima luce omni um ignari filij Iacobi proficiſcuntur aſſumpto Simeone, læti tam huius reſti tutione,quàm Beniaminis reditu, quem patri ſe reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphum in ſarcinā indiderat.illis uerò turbatis inopinato incurſu, & ro gantibus cur irruerent in uiros quos paulo ante honore hoſpitij dignati fue rint:Ægyptij contrà ſceleratos inclamabant, qui huius ipſius beneficij, Ioſe phiq; comitatis immemores,auſi ſint pro talibus meritis iniuriam reponere: daturos'que furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos deum,licet ad tempus miniſtrū menſæ fefellerint. & nunc rogitare ſatis ne ſani eſſent, quaſi uerò neſciant ſtatim ſe ad pœnam rapiēdos. his & ſimilibus uerbis famulus prę cæteris inſultabat. at illi ut qui nihil de dolo cōpoſito ſciebant, conuicia bantur ei, demirari ſe hominis intemperias temere obijcientis furti crimen eis uiris,qui ne frumenti quidem precium in ſaccis inuētum retinuerint, ſed ſecum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipſos ſciret: tantum abeſſe ut data opera damnum inferre uellent: certiorē tamen rati inquiſitio nem quàm negationē, iubēt eos ſcrutari ſarcinas:nec recuſabant uniuerſi pœ

nas dare,ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia. acceperũt illi conditionem inquiſitionis,ſuppliciũ tamen ſolius fore penes quem furtũ inuentũ fuerit. Inquiſitionẽ deinde aggreſſi,omniũq; ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremo ad Beniaminem ueniunt,non quòd neſcirent in eius ſacco latere cyphum,ſed ut accurate officium facere uiderentur. itaq; cæteri iam ſecuri de ſe,de uno Beniamine adhuc nonnihil erãt ſoliciti. ſperabant tamen ne ipſum quidẽ in maleficio deprehendendũ, adeò ut iam liberius indignarentur perſecutoribus,per quorũ importunitatẽ ſtetiſſet ne bonam partẽ itineris iam confectam haberent: ut uerò Beniaminis ſarcinam ſcrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uerſi, tum fratrem deflebant mox furti ſupplicium daturũ,tum ſuam ipſorũ uicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam præſenti caſu fallere cogerentur. augebat etiam dolorẽ eorum,q; cum maxime euaſiſſe omnia pericula uidebantur,fortunę inuidia peruenerint in tantam calamitatẽ. atque huius tam fratris q; parentis infortunij ſe autores fatebantur, qui inuitum ac reluctantẽ ad puerum ſimul mittendum precibus importunis tantum nõ compuliſſent. Et equites quidem cõprehenſum Beniaminem ducebãt ſecum ad Ioſephum, ſequentibus & reliquis fratribus. Tum ille uidens fratre in carcerem contruſo cæteros lugubri habitu adſtare,Ita'ne,inquit, ſceleſtiſsimi omnium uel me am humanitatem uel dei prouidentiã contempſiſtis, ut tam nefarium facinus contra hoſpitem ac benefactorem ueſtrum auderetis? at illi uicarios ſe pro Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſumq; Ioſephi crebra mentio, felicẽ eum qui morte à uitæ calamitatibus ſit exemptus,ſi tamen eſſet mortuus: q; ſi uiuat,qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriam deus tam ſeuere in ipſos uindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortunium maximum, cui ad ueterem luctum recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuo illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus uerò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam compertam haberet,contentus unius pueri ſupplicio. nam neque hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe,neque illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò uellent, ſe curaturum ut tutum iter facere liceat. his uerbis grauiter ictos,cæteros præ dolore uox defecit: Iudas uerò qui patri adoleſcentẽ mittere perſuaſerat, uir alioquin etiã ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obijcere. Fatemur,inquit,Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicium q; cõmeritos,quod parati ſumus omnes luere,licet non omniũ ſit culpa,ſed unius natu minimi. ſed quamuis ſalutẽ eius penè pro deplorata habeamus,unica tamẽ effugij ſpes in clemẽtia tua bonitate q; ſupereſt. quamob rem oramus ut non tam noſtri cõmiſsi rationem habeas, q; tuæ naturæ,& in hac cauſa non indignationem iuſtam,ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: iram q; magno animo comprimas, cui uulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quęſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primum tuæ benignitati ſunt acceptam laturi. ne cõmittas ut illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumento liberaliter adiutis,etiam ad familiã eodem periculo laborantem domum alimenta perferendi poteſtatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt, ſer-

uare

tiare fame de uita periclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe uiſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & uitam quam præ fame deficere non es paſſus denuo donabis, quo cõmendabilior ſit tua clementia, dum & uitam donas, & per quæ uita retinetur. Quin etiã deum ipſum exiſtimo tibi hanc uirtutis exerendæ materiã ſuppeditare: ut appareat te proprias quoque offenſas benefaciẽdi uoluntati poſthabere, & nõ in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantũuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clemẽtia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriã priuatim attinet. Si em̃ parua peccata remittẽtes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine iram cohibuiſſe, an non diuinæ clementiæ proximum uideri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberem q̃ moleſte ferat pater orbari filijs, non adeo pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura uidetur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſuppliciũ perferremus. Nunc uerò quando nõ tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc non multum fructum aut uoluptatẽ uitæ percepimus: q̃ parentis miſeri, ætate curisq̃ confecti, has tibi preces illius quoq̃ nomine offerimus, & uitã nobis donari oramus, ſupplicio per hodiernum malefactum obnoxiam. ille certe uir bonus eſt, nos que ut ſimiles eſſemus genuit, dignus qui nũquam talem calamitatem experiatur, qui nunc ob noſtram abſentiam curis ac mœrore diſcruciatur. q̃ ſi talem noſtri interitus nuncium acceperit, ſimulq̃ eius cauſam nõ ſuſtinebit amplius uiuere, noſtræ mortis infamia illius mortem appropẽrabit, hoc ipſo infeliciorem, quia ne noſtri dedecoris rumorẽ ſentiret, è uiuis exceſsiſſe uidebitur. His igitur perpenſis tametſi ad iuſtam indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen uindictæ gratiam facito: & plus illius miſeratio apud te ualeat, quàm noſtra iniquitas. Defer hoc honoris ſenectuti eius, quæ ſi nobis orbetur ſuperſtes durare nec uolet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipſi patris uocabulo quod tibi iam contigit, ita tibi deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum. quem & ipſum honorabis hac pietate propter commune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſerat, quam orbatum manere eſt credibile. Nunc tuũ eſt quæ nobis deus dedit cum iure poſsis, nõ auferendo iterũ dare, & hoc pacto dei benignitatem imitari, & hac parte ſimilem ei fieri. Cum enim tantundem ad utrũlibet ualeas, præſtat bene facere q̃ male, & poteſtate contentum ſui iuris non meminiſſe, ſed tantum ad ſeruandos homines potentiã tibi datam exiſtimare, & quo pluribus ſalutem dederis, hoc teipſum illuſtriorem fore. potes autem fratri erroris uenia data nos omnes ſeruare. neque incolumes eſſe poſſumus niſi hoc incolumi, neque domum abſq̃ hoc ad patrem redire licet, ſed hic ferendum eſt quicquid frater tulerit. neq̃ enim aliam gratiam à te Præſes petimus, ſi hanc non impetramus, quàm ut nos eodem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non ad dam iuuenem eſſe & per ætatatem nondum ſatis ſapere, & talibus non graua tim ueniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, ut ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſæ patrocinato: ſiue abſoluamur,

in ſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra quæ pro nobis faciant uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mauis, ego tuis miniſterijs magis ſum idoneus, & ad utrumuis ut uides magis paratus. His dictis Iudas prõptus ad quiduis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, quantum in ſe erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & cæteri proſternuntur, pro Beniamine ſeſe offerentes. Ioſephus autem pietate uictus & iam ægre perſonam
Gen. 45 irati ſuſtinens, ablegat alios qui tum aderant, ut ſine arbitris à fratribus agnoſceretur, cumq; ſoli eſſent, aperit ſeipſum & infit. Pietatem ueſtram & amorem quo fratrem proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum ueſtræ naturæ imputare libet, ſed dei potius uoluntati totum aſcribo, qui uobis in præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum non ſubtraxerit. quando igitur & patris incolumitatem optatam magis quàm ſperatam cognoui, & uos tales quales cupiebam erga fratrem cõperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiſcor, malens uobis ut miniſtris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cõmuni noſtræ utilitati proſpicientis gratiam habere, quàm ueſtræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminiſſe. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo eſſe, & mali conſilij bonum euentum libenter ferre, neque pudore præteriti errati quicquam contriſtari. quid eſt enim cur uos male habeat iniquæ quondam ueſtræ ſententiæ pœnitentia, quam fruſtratam eſſe iam uidetis? Læti igitur hac diuina diſpenſatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo conſumpto immodica de uobis ſolicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priuſquã ille in conſpectũ meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps quamobrẽ & ipſum & uxores ac liberos ueſtros totamq; cognationem aſſumẽtes migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi chariſsimos ab hac mea felicitate abeſſe, præſertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hæc locutus cõplectitur fratres, illi uerò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia quòd in tam bonum fratrẽ peccauiſſent. mox conuiuium eſt ſecutum. Rex autem cognito fratrum Ioſephi aduentu, quaſi ſibijpſi aliquid boni accidiſſet lętatus eſt, donauitq; eis currus onuſtos frumẽto & aurum ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in ſingulos donatis, ſed præcipuis Beniamini, reuerſi ſunt ad ſuos. VII Iacobus autem poſtquam ex filijs ſtatum Ioſephi cognouit, quòd non ſolum mortem effugit, quam tandiu luxerat, ſed etiam in ſplendida fortuna uiuit cum rege adminiſtrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commiſſam habens, facile iſta credidit, cogitans tum magnificentiam dei, tum erga ſe fauorem, tametſi aliquantiſper ut uidebatur intermiſſum: nec diu moratus iter aggreſſus eſt ad Ioſephum properans.

Quomo-

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit. Cap. IIII

VTVERO uentum est ad puteũ iuramenti, oblato deo sacrificio, cũ timeret ne filijs propter ubertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua non rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa dei: neue inconsulto deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephum aspicere contingat, ex hac uita eximatur: talia uolutanti in animo & somno grauato deus per uisionem astitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, an non agnoscis, inquit, Iacobe deum perpetuum tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorẽ: qui contra patris tui propositum principem familię te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci ut coniugium nactus fortunatum redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumen etiam progeniem tuam seruaui, & quem amisisse uidebaris Iosephum, ad tam sublime dignitatis fastigium euexi, ut non multum à rege Ægypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni ut me ducem huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Iosephi te è uita exiturum, & posteritatem tuam per multa secula potentem fore simul & illustrẽ, occupaturamq; terram cuius ditionẽ ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus eo libẽtius in Ægyptũ cũ filijs ac nepotibus properabat, qui erant in uniuersum LXX. Eorum nomina cum sint duriora non eram adscripturus, nisi propter quosdam qui nos Ægyptios cõtendunt esse non Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea uenerat, recensendi sunt nunc reliqui, cum sua quisq; progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Essaron, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerũt, Gelsemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Esron & Amyrus. Issacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidem genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus trigintatres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorũ alter Iosephus filios habuit Manassem & Ephræmen. alteri uerò Beniamini fuerũt decem, Bolossus, Baccharis, Asabel, Gela, Næmanes, Ises, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. isti quatuordecim superioribus additi, fiũt numero quadraginta septem. & legittimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala uerò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus, Dano uerò unicus erat filius nomine Vsis. his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Asserus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebãtur filij septẽ, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, annumerato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui

Gen. 46

præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, non tamen æquè ac pater. deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe aſſumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudijs potiſsimum delectarentur. ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: id'que eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Ægyptijs interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia uerſarentur. Nam ei genti non erat licitum greges aut paſcua cu-
Gen.47 rare. Iacobo autem ſalutatum ad regem perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum temporis uixiſſet. & cum audiſſet triginta ſupra centum annos natum, admiratus eſt hominem tam longæuum. cum'que ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agris rigante, non enim aſcendebat, neque ullis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum quia uulgo improuiſum, qui nihil parati habebat, neque Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuere, partem aliquam in precium alimentorum regi decidebant. cum'que ad hunc modum omnes eorum poſſeſsiones in ius regis deueniſſent, alius aliò migrabant, quo certius eſſet regium dominium. ſoli ſacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. poſtremo hæc neceſsitas adeò non corpora ſolum, ſed & animos gentis in ſeruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunque parari poſſet. poſtquam autem ceſſauit fames, & rigante flumine terra ad priſtinam fertilitatem redijt, Ioſephus regionis urbes obeundo, conuocata per ſingulas multitudine, agrorum quos regi ceſſerant uſufructum illis reſtituit, & adhortatus ut non ſecus quàm proprios colerent, iuſsit quintam partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. qui læti inſperata reſtitutione agrorum culturam ſtrenue aggrediebantur. atq; hoc pacto tum Ioſephi autoritas, tum gentis erga regem beneuolentia non mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugũ etiam penes regum poſteros ac ſucceſſores permanſit.

VIII Iacobus autem cum decimumſeptimum
Gen.48 annum in Ægypto exegiſſet, inter manus filiorum uitam finiuit, precatus
49.50 eis prius proſperitatem & abundantiam, & uaticinatus quòd ſingulorum poſteri in partem poſſeſsionis Chananææ terræ eſſent peruenturi, id quod factum eſt aliquãto pòſt tempore. præterea collaudato Ioſepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit ſuis filijs ut Ioſephi filios Ephræmen & Manaſſen in ſuum numerum admitterent diuiſuri ſorte Chananæam, quemadmodum poſtea dicetur. poſtremo rogauit ut in Hebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cũ uixiſſet annos centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus ſuis nulli pietate ſecundus, cuius digna præmia dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnifice

gnifice ſepeliuit. cæterum fratribus recuſantibus cum eo reuerti, ꝙ timerent ne defuncto patre in ſe uindicaret, cum non amplius eſſet in cuius gratiam daturum ueniam ſperarent, iuſsit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecum magnas poſſeſsiones largitus eſt, nec unquã eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur aũt & ipſe centeſimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negocijs prudens, & poteſtate bene uſus: quibus artibus factum eſt ut neꝙ externum genus, neꝙ calamitas de qua diximus, quicquam offecerit quo minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita feliciter exacta in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi autem oſſa poſtea translata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent. hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos cccc. *Cap.* V.

AEGYPTII gens delicata & ad laborem ſegnis, uoluptatibus ſolum & captandis undecunque lucris dedita, male uolebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatẽ non poterat, uidentes enim genus Iſraelitarũ florere, & opibus labore atꝙ induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorum incrementa exiſtimauerunt: & cum iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnum'que Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumane tractabant Iſraelitas & uarijs laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſsi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidum etiam inſanis ſubſtructionibus uexabant gentem noſtram, cogendo uarias artes ediſcere, & laboribus ferendis aſſueſcere. atque in hunc modum per cccc. annos fuit laboratum, Ægyptijs id agentibus ut Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum eſt deinde aliud quiddam, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat ſacrorum ſcribas, quorum'que prædictionibus multum tribuit, prænunciat regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturum, ſi modo ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumen proiectum necari: obſtetrices etiam Ægyptias diligenter obſeruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat ne obſtetrices ob cognationem edictum regium contemnerent. propoſuit etiam pœnam ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorum interitus eſſe cogebantur: ſed futurum quoque tempus proſpicientes inconſolabiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & pro- IX *Exod.* 1

les necabantur, & ipſis parentibus non multo poſt erat moriendum: atque
Exod.2 ita in extremo infortunio conſtituti ſibi uidebantur. Sed nemo poteſt dei uoluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis regijs obſeruatoribus clàm fuit educatus, & uatem non fuiſſe uanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus uir inter ſuos nobilis, ſolicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd domi prægnantem uxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandum diuinum præſidium conuerſus, orabat ut tandem miſeraretur homines à quibus unis perpetuo cultus fuerit: daret'que finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiam flexus, aſtitit ei per ſomnum, iuſsit'que in futurum bene ſperare. Memorem ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorum progeniem ad tam numeroſam multitudinem auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum præter reliquas felicitates ex uxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaheli Arabiam, Chæturæ filijs Troglodytidem, Iſaco Chananæam. Res etiam bello meis auſpicijs feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota non meminiſſe poteſtis. Iacobi uerò nomen etiam apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe uixit, tum ob eam quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuaginta uiris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad ſexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoque ſcito mihi cordi eſſe & publicam ueſtram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iſte cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus ueſtros ad necem damnauerunt, tibi naſcetur. hic neq; deprehendetur ab obſeruatoribus, & poſtquam euaſerit præter opinionem educatores nactus, ſuo tempore Hebræos ex Ægyptia ſeruitute liberabit, memoriamq; ſempiternam hoc pręclaro facinore conſequetur non apud ſuos tãtum, ſed & apud exteros, me iſtud beneficium in te tuosq; poſteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus ſit meo ſacerdotio ipſe & poſteri eius in omne æuum. His per uiſionem cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, quæ res utriſq; ſolicitudinem auxit. iam enim non puero tantum timebant, ſed ne quo pacto promiſſa felicitas intercideret. ſed mox oraculo fidem fecit mulieris partus, quæ tam facile eſt enixa ut obſeruatores fefellerit, nihil ſentiẽtes eorũ quæ in uulgarib. puerperijs ſentiri ſolent. hunc infantulũ per tres menſes clàm nutrierunt. deinde Amarames ueritus ne re deprehẽſa iram regis incurreret, ac mox & ipſe unà cum puero ſublatus è medio promiſsionẽ dei faceret irritã, maluit ſalutẽ filij totã ipſius prouidentiæ cõmittere: ratus etiamſi puer lateret, quod tamẽ per difficile erat, moleſtum tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantum, ſed & ſuo. De deo uerò certam ſpem habebat, prouiſurum ut oraculi ueritatem euentus indicaret. Hoc conſiliũ poſtquam ſatis placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papiro contexto. quantus infantulum commode capere

perè poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti salutem diuinæ prouidentiæ commiserunt. in hunc modū cum à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic uerò manifestissime deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotēti confici: eosq; qui propter utilitatem suam aut securitatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia, sæpe tamen uoti compotes non fieri: rursum qui suam salutem deo cōmittunt, præter opinionē è medijs periculis emergere: quod & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis conspicata uas fluitans, missis natatorib. iubet lectulum ad se in ripam extrahi. quo ut iussum erat allato, mire placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore deus Moysen prosecutus est, ut eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed auersante, idq; cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi nō data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerseres, tū fortè popularis mammam admitteret. cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negocium exequi & lactantem quam piam adducere: ac mox usa permissa potestate, rediit adducēs cōmunem matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ uisus est: & rogante regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentē, ab hoc casu nomen est sortitus. aquā enim Ægyptij uocant mo, yses uero seruatos. quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum, qui deinde citra controuersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut deus iam antè prædixerat. erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autē Abrahami erat filius. puer aūt non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere uidebatur. & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerendas præ se ferebat. post tertium uerò annum ætatis admirandam gratiam ei deus addidit. nemo enim erat adeò tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine non obstupescceret: & persæpe accidebat ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negocijs mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent. quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatum'que patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritude diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quem decreui adoptare mihi filium, tibi uerò in principatu ac imperio successorem. & cum dicto patri infantem in manus imposuit, at ille postquam acceptum ad pectus appressisset

fiſſet,filiæ gratificaturus comiter diadema ſuum eius capiti impoſuit. Moyſes uerò capiti puériliter detractum prolabi in humum paſſus,pedibus etiam calcauit,id quod mox ominoſum eſt uiſum, & regno nihil boni portenderet: mox'que ille ſacrorum ſcriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat,occidere puerũ uolebat, uociferans: Rex, puer iſte per cuius necem nobis ſecuritatẽ deus pollicetur,uaticinium iam confirmauit,inſultando tuo regno & diadema calcando. Hoc interẽpto tam Ægyptijs metum q̃ Hebræis ſpẽ & fiduciã adime. Thermutis uerò cõfeſtim eum eripit, rege quoq; non inuito,cui deus talem animũ indiderat,Moyſis ſaluti prouidẽs. itaq; educabatur q̃ acuratiſsime. Quamobrem Hebræi quidẽ felicitatẽ ſuo generi ſpẽrabant,Ægyptijs uerò ſuſpecta erat hæc educatio. ſed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamſi Moyſes ſublatus eſſet, magnopere uideretur procuraturus Ægyptiorum commoda, abſtinuerunt ab eius cæde. Itaq; ſic natus,& ſic educatus, poſtquã adoleuit, breui ſuæ uirtutis ſpecimen edidit,& quantũ momẽti uel ſuis uel Ægyptijs eſſet allaturus,occaſionẽ nactus talem. Æthiopes qui ſupra Ægyptũ incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam ulturi: mox prælio cõmiſſo, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulſi retro ad ſuos ſe receperunt. quo ſucceſſu elati Æthiopes fugientibus inſtabant, & ignauũ rati ſi fortuna non uterentur,concepta ſpe ſubiugandæ Ægypti,late eam populabantur: deguſtataq; prædę dulcedine, nõ tẽperantes ſibi ad maiora audẽda accendebantur. cumq; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret,pergebãt ulterius Memphim uſque & mare,nulla ciuitate reſiſtente ualente. Quibus calamitatibus Ægyptij preſsi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cumq; reſpõſum eſſet,Hebræum in auxilium aduocandum, rex à filia poſtulat Moyſen qui uniuerſis copijs cũ imperio præſit. paruit illa, ſed prius rege iureiurando obſtricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturum,pro magno hoc auxiliũ imputans, & ſacerdotibus probro dans q̃ non puderet nunc eius opem implorare, quem prius ut hoſtem occidendum eſſe monuerint ac iuſſerint. Moyſes uerò Thermutidis ſimul ac regis rogatu libenter hoc negociũ ſuſcipit. quod factũ gentis utriuſq; uatibus lęticiã attulit. Ægyptij poſt partam eius uirtute de Æthiopib. uictoriam,occaſionẽ ſibi per dolum tollendi non defore ſperabant: contrà Hebræi, Moyſe copijs præpoſito,adfore ſibi facultatẽ euadendi ex Ægyptia ſeruitute. Ille uerò uolens hoſtem opprimere priuſquam de aduentu ſuo cognoſceret, nõ per fluminis ripam,ſed per interiora terræ expeditionẽ fecit. qua in re ſatis declarauit quantum ingenio polleret ac prudẽtia. cũ enim hoc iter difficile eſſet præ multitudine ſerpentũ (nam hic tractus plurimos gignit,aliquot etiã genera quæ nuſquam alibi reperiuntur,noxios omẽs & ipſo aſpectu horrẽdos,& in his quoſdam uolucres, ut nõ ſolum humi latentes inſidientur, ſed & ſublimes ex improuiſo noceant) cõmentus eſt ad ſecurum iter exercitus ſtratagema dignum admiratione. uaſa enim plexilia non pauca è papiro in arcæ formã fieri curauit,quæ cõpleta ibibus ſecum deferebat. eſt aũt hoc animal infeſtiſsimum ſerpentum generi. quapropter fugitant earum inſectationem, & inter fugien-

dum

dum ſicut à ceruis retracti deuorantur. ſunt aũt manſuetæ alites, & contra ſolos ſerpentes feroces. de quibus nunc deſino plura, utpote apud Græcos nõ incognitis. poſtq; igitur uentũ eſt in terram uenenoſis beſtiolis ſcatentẽ, ibes illis immiſit, quarum bona opera uſus, itinere impune peracto nec opinos Æthiopes inuaſit: cõmiſſoq; prælio fuſos ac fugatos, & ſpe occupandæ Ægypti fruſtratos retro in ſuam regionẽ cõpulit. nec hoc cõtentus oppida illorum euertebat, & ubiq; magna cædes hoſtium patrabatur. quo factum eſt ut poſt hæc auſpicijs Moyſis feliciter geſta tantam alacritatẽ exercitus præ ſe ferret, ut nihil nõ laboris toleraturus uideretur, iamq; aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad ultimũ compulſi in Saba regiã eius gẽtis, quã poſtea Cambyſes Perſarum rex de ſororis ſuæ nomine Meroen appellauit, obſidione ſunt cincti. erat aũt penè inexpugnabilis, utpote Nilo circũquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionẽ & alijs fluuijs Aſtapo & Aſtoborra, qui obiectu ſuo difficiliorẽ traiectũ facerent. itaq; ſita in inſula, & muro ualido incluſa, non fluminibus tantũ arcebat hoſtem, ſed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorum inundationes prohibendas inſtructi, ad hoc quoq; tum proderant q; hoſti etiam poſt ſuperata flumina aditum ad urbem oppugnandam negabant. Hic cum Moyſes deſidere exercitũ ocioſum ægre ferret, hoſte non audente manus conſerere, interim tale quiddam accidit. erat Æthiopũ regi filia nomine Tharbis. hæc Moyſen mœnibus exercitũ admouentem & egregie dimicantẽ conſpicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in integrum reſtituiſſet, & Æthiopas modo victores in extremũ periculũ adduxiſſet, uehementi eius amore eſt correpta: quo indies creſcente, mittit ad eum è ſeruis fidiſſimos coniugium ſuum offerens. aſſenſit ille hac conditione iureiurando firmata, poſt urbem ſibi traditam ducturũ ſe eam uxorem: ac mox dicta factum ſequitur. Sæuitum eſt nihilominus in hoſtẽ, & actis deo gratijs nuptijſq; celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domũ eſt reductus. illi uerò accepta ſalute odiũ pro gratia Moyſi repoſuerunt, & maioribus ſtudijs inſidias contra eum machinabantur: ſuſpicatiq; ne reb. feliciter geſtis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accuſauerunt. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus ob bellũ fortiter ac prudenter adminiſtratum, partim etiam metu alicuius cladis, ſollicitantibus huc & irritantibus indeſinenter ſcribis ac ſacrificis: ut iam Moyſes minimo minus abeſſet à per XI
nicie, opprimẽdus dubio procul, niſi rem olfaciẽs in ipſe temporis articulo ſe clàm ſubduxiſſet. & cum uias obſeruari intelligeret, per ſolitudines fugã arripuit, quà euaſurũ inimici minime ſuſpicabantur: & quãuis alimẽta nuſquam inueniret, inediam patientia ſuperabat. cũq; ad urbẽ Madienam peruenijſſet, in rubri maris litore ſitam, denominatã ab uno ex Abrahami & Chæturæ filijs, ſedens ad quendã puteum laſſitudinẽ ex laborioſo itinere cõtractam recreabat. Erat enim tempus meridianum, & urbem iam in proſpectu habebat. Hoc loco ei negociũ incidit natũ ex incolarũ uiuẽdi ratione, per quod & uirtutem ſuã declarauit, & melioris fortunæ occaſionẽ inuenit. cum enim ea regio laboret aquarũ inopia, paſtores operã dabãt ut primi puteos occuparẽt, ne fortè exhauſta aqua ab alijs, ipſorum pecora potu carere cogerentur. Ve-

niunt

niunt igitur ad puteū ſeptem uirgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis uidebatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc uſum factas diffundunt. cumq; paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi uſurparent, Moyſes iniquum ratus nō ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & ſe inſpectante uim uirorum plus pollere quàm ius puellarū, abactis uſurpatoribus auxilium eis ita ut decebat præbuit. at illę accepto beneficio poſtquam ad patrem uenerunt, & paſtorum iniuriam & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerūt: rogabātq; ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iuſsit ut Moyſen adducerent meritā gratiā recepturū. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficiū collocatum aiebat. relaturum enim ſe gratiā, non modo parem, ſed aliquanto maiorē. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorū, ex quibus olim uniuerſa barbarorum poſſeſsio conſtabat, curatorem eum ac dominum conXII ſtituit. Hanc fortunā Moyſes nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis
Exod.3 cognomen erat, degebat apud ſocerum paſcens pecora. aliquanto uerò poſt, egit paſtum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celſiſſimum, & paſcuis ualde cōmodum. abundabat enim herba, eo quòd uulgato rumore numen illic habitare, paſtoribus hactenus inacceſſus ob religionem loci fuerat. in eo monte mirabile uidit prodigiū. ignis enim rubi fruticem de paſcere uiſus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læſit, cum tamen inde maxima & flagrantiſsima flamma emicuiſſet. ille tam inopinato ſpectaculo nō mediocriter attonitus magis etiam obſtupuit poſtquā uocē ex igne emiſſam & nominatim ſibi uocato uerba facientē audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non ſit ueritus locū hactenus ob religionem hominibus inacceſſum calcare, & conſuluit inſuper ut quamlongiſsime à flammis abſcederet: & contentus quidem ſit hac uiſione, non indignus ea propter ſuam ac maiorum ſuorum uirtutem habitus, cæterum ulterius nihil curioſe inquirat. prædixit etiam quantum honorē ac gloriā conſecuturus eſſet apud homines diuino fauore aſſiſtente: iuſsitq; cōfidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorū multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gētis dominatione. Etenim habitaturi ſunt, inquit, terrā illam quam Abrahamus generis ueſtri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco ſacrificiū gratiarum actionis ob felicem ſucceſſum offeras. & oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyſes uerò tam uiſis quàm auditis territus inſit, Potentiæ quidem tuæ domine quem & ego ueneror & maiores mei coluerunt, non ſum tam inſanus ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis perſuadere potero ut relicta terra quā nunc habitant me ducem ſequantur: uel etiāſi perſuaſero, quō Pharaothes ſit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore conſtat Ægyptiorum

felicitas

felicitas. Deus autẽ iuſſit illũ ſecurũ eſſe de toto hoc negocio, ſe illi nunquam non adfuturum pollicitus, & ſiue uerbis opus fuerit, uim perſuadendi largiturum, ſiue operibus, uiriũ ſatis additurũ. mox iuſſit ut uirga in terram proiecta fidem promiſſorum acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in ſpiras ſe cõuoluens caput erigebat quaſi repugnaturus ſi quis inſequeretur: ac mox denuo in uirgã eſt mutatus. poſt hoc manũ in ſinũ mittere iuſſus cum paruiſſet, albam & colore cali ſimilem exemit, quæ mox in priſtinũ colorẽ rediit. iuſſus deinde aquam è propinquo hauſtam humi effundere, uidit in colorem ſanguineum uerſam. Ad hæc ſtupentem ut confidat hortatur, cum ſciat maximum ſibi adiutorẽ affore. utq; apud oẽs his prodigijs utendo fidem illis faciat à deo ſe miſſum, eiuſq; iuſſu omnia facere. iret ſine cũctatione, & feſtinus in Ægyptum properaret, neq; die neque nocte iter intermittendo, neue diu tempus terendo longiorem Hebræis. ſeruitutem & afflictionem redderet. Moyſes aũt nihil amplius dubitans de promiſſionibus, quarum certitudinẽ tot argumentis auditis & uiſis ſatis colligebat, precatus ut eandem potẽtiam in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: ſupplex illud etiam rogabat ut quem conſpectu ac colloquio ſuo dignatus fuerat, ei nomen quoq; ſuum uolens ac libens indicaret, ut rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eum ad ſacrificiũ inuocare poſſet. tum deus aperit ei ſuum nomen, nunquam antea hominum ulli auditum aut cognitũ, quod mihi eloqui nec ius nec fas eſſe arbitror. Moyſi uerò non tunc tantum, ſed quotienſcunq; opus eſſet talium prodigiorũ facultas aderat, atq; ita nihil dubitãs de oraculi ex igne redditi ueritate, deq; dei adiutoris fauore, magnã ſpem concepit fore ut tandem & ſui liberarentur, & Ægyptij inſigni aliqua clade afficerentur. Cumq; xiii
cognouiſſet Pharaothem Ægyptiorum regem ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut ſalua eius pace ac gratia liceat ſibi in Ægyptum ob publicam cognatorum ac tribulium ſuorum utilitatem proficiſci. quo impetrato & aſſumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, liberiſq; communibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinũ ſignificat, poſterius, dei auxilium, q; diuina ope inſidias Ægyptiorum euaſiſſet. cumq; iam non longe à limitibus abeſſent, Aaron frater uenit obuiam deo ſic iubente: cui mox indicauit quicquid in mõte uiderat, & omnia mandata quę diuinitus illic acceperat. mox ulterius progreſſus obuios inuenit præſtantiſſimos quoſq; Hebræorum, qui aduentum eius præſenſerant: & mox ne quid amplius de fide Moyſis dubitarẽt, prodigia diuinæ uolũtati atteſtantia ſunt eis ob oculos exhibita: quibus prẽter omnem opinionem uiſis attoniti, ſperare iam cœperunt prouidentiã dei ſecuritati illorum & incolumitati non defuturam. Atq; ita obſequentiores nactus Hebræos, & in poteſtate ipſius ſe futuros pollicentes, accenſos nimirum libertatis amore, ad nouũ regem ſe confert. Ibi poſteaquam cõmemoraſſet operam Exod. 5. 7
ſuam pro Ægyptijs cõtra Æthiopas cõtemptim agros eorum uaſtantes nauatam, laboresq; exhauſtos dum nõ aliter quàm pro ſuis popularibus bellũ adminiſtraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit. nec non prodigia quibus de uoluntate dei confirmatus omnem hæſitationẽ poſuerit, ſingillatim

enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatem dei decretis obſtaculo eſſe uelit. cæterū cum à rege cōtemptim audiri ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quę in Sina uiderat. Rex uero iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorū olim fugitiuus, nunc magicis præſtigijs inſtructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere ſe quoq; ſacerdotes qui eadē oſtenta repræſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moyſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris uirtute polleat, atq; ita apud rudem multitudinē quaſi ſupra mortalem conditionē poſitus ſe uendi tet: confeſtimq; cum & ipſi ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſæ. Tum Moyſes nihil his motus, ne ipſe quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe aio, q̄ iſtorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquunt. iamq; manifeſte declarabo nō eſſe hæc præſtigias ueritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſſimam dei uirtutē, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco, quæ mox dicto parens Ægyptiorum uirgas quæ draconum ſpecie reptabant, unam poſt aliam aggreſſa omnes ad unam deuorauit. ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam Moyſes rurſum ſuſtulit. Rex autē ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum reſpondiſſet, neq; quicquam Ægyptiacis artibus profecturū, mandat operarum exactori qui Hebræis erat præpoſitus, ut de labore nihil eis remittat, ſed grauioribus etiam quàm ante operū difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingendos prębere ſolitus, poſthac id facere deſiit: ſed interdiu detentos in opere noctu ad cōportandas paleas dimittebat, priExo.6 ſtini laboris onus conduplicaturus. Moyſes autem neq; minis regis à propoſito deterrebatur, neq; aſſiduis ſuorum querelis ut à cepto deſiſteret uel minimum flectebatur: ſed obfirmato contra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut ſuos in optatiſſimā libertatem reſtitueret. Itaq; denuo regem accedit, ſuadēs ut dimittat Hebræos in Sina montē, illic deo ſacrificaturos. hoc enim ipſum iuſſiſſe, nec poſſe quēquam eius uoluntati reſiſtere, quapropter dandam operam ne fauorem eius cōtemnere uideatur, utq; populo poteſtatem exeundi faciat, ne fortè contrà moliendo poſthac culpam in ſe transferat, ſi quid ipſi tale acciderit, qualia dei uoluntati reſiſtentibus euenire ſolent. Nam neceſſario calamitates eos comprehēdere, qui diuinā iram in ſe prouocauerint: & tum terram tum aerem illis infeſtū exiſtere, tum procreationem filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos concitatis. atq; hæc mala non poſſe euitare Ægyptios, etiamſi Hebræos regionē eorum exire cōtingat, niſi hanc profectionem bona pace ipſorum impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba Moyſis, neq; uel tantillum ad eius preces aduertente, grauiſſima mala in Ægyptios incubuerūt: quæ ſingulatim recenſebo tum propter eorum nouitatem, tum ut eo magis appareat non uanas fuiſſe uatis noſtri prædictiones: poſtremo quia hominum intereſt talia cognoſcere, quo magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri
Exo.7 ſolet. Primum amnis ſanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontem habeant, nec coloris tantum id erat uitium

uitiũ,ſed ſi quis ſiti coactus guſtaret,cõfeſtim acri dolore corripiebatur:erat que talis Ægyptijs ſolis,Hebræis uerò dulcis ac potabilis, & omnino priſtinã naturã retinẽs.quo miraculo rex inops cõſilij, timens incolumitati gentis, permiſit Hebræos abire.cũq; malũ ceſſaſſet,rurſum ad priſtinã mentẽ redijt, ſententiã ſuã reuocãs.Deus aũt motus hoĩs ingratitudine, qui nec à periculo Exo.8.9
liberatus uellet ſapere,aliã plagam Ægypto infligit. Ranarũ uis immenſa ter ram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde nõ niſi ſanie ha rum uiciata hauriri poſſet,immorientibus earũ pleriſq; & imputreſcentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enaſcebantur, rurſusq; in eundẽ reſolue bantur: quin & domeſticũ uictũ fœdabant in eſculentis atq; poculentis nuſ quam nõ repertæ:& in cubilibus quoq; paſſim oberrãtes:ita ut oĩa fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta.His malis cũ exagitarentur Ægyp tij,rex iubet Moyſen cũ Hebræis abire quò uelit:et quamprimũ hoc dixit eua nuerunt ranæ, terraq; ſimul & flumen in priſtinã naturam ſunt reſtituta.uix dum hoc malum ceſſauerat,cũ Pharaothes denuo mutatus,priorũ oblitus re tinere populum cœpit: & quaſi aliarũ etiam afflictionũ naturas experiri uel let,negabat exitum quẽ prius conceſſerat timore magis cõpulſus q̃ ex animi ſui ſententia. Rurſum igitur deus alia clade in hominẽ fraudulentũ uindicat. pedunculorũ enim magna uis è corporibus Ægyptiorum ſcatebat,à quibus mali male perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos ualentes.Qua noua peſte turbatus rex, & nõ magis ipſo peri culo q̃ eius fœditate ac turpitudine territus,nequam cum eſſet,ægre dimidia ta ex parte reſipuit.Hebræis enim exire permiſſis, ac mox malo ceſſante, libe ros & uxores reditus obſides ab eis exigebat.quo facto magis etiã deum exa ſperat, putans ſe prouidentiam eius circumuenire poſſe, quaſi Moyſes & nõ potius deus pœnas de Ægyptijs Hebræorũ oppreſſoribus ſumeret. Varias ergo & multiformes beſtiolarum ſpecies immittit, quales nemo ante eam di em unquam uiderat, tanta copia,ut tota regio malo hoc repleretur:præ quaſ rum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto co li poterat: & qui præſentaneum exitium euadebant,infecti tamen earum ue neno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidem reſipiſcente ut uo luntati diuinæ cederet,ſed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros ue rò retinere uolente, non defuerunt deo uariæ prioribus etiam grauiores pœ næ,quib. ob regis maliciã in uniuerſam gentẽ ſeuere animaduerteret: ſed ex ulceratis intus in cute corporibus miſerabilem in modum non mediocris nu merus abſumebatur. Et cum ne ſic quidem rex reſipiſceret, grãdo nunquam antè in Ægyptio cælo uiſa, tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tem pore, aut in ſeptentrionali regione, uere iam adulto ſuperne ruens omnes e orum fructus contriuit: & ſi quid intactum grando reliquit, nubes locuſta rum ſuperuenientes ita abſumpſerũt, ut fructuum colligendorum ſpes Ægy ptijs omnibus omnino ſit adempta.Quod ſi rex ſtultus tantum, & nõ etiam malus fuiſſet, poterat uel iam dictis cladibus admonitus reſipiſcere, ut tandẽ de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametſi non ita inſaniebat ut cauſam nõ intelligeret, tamen tanta malicia pectus eius obſederat, ut adduci nullo modo poſſet quin deo quaſi per contentionem

repugnare,& in publica cõmoda ſciẽs uolenſq; peccare pergeret.itaq; tandẽ Hebræis pueros etiã unà cum mulieribus concedit,ſed iuſſis ut bona ſua Ægyptijs tanquã prædã relinquerẽt,eo q; ex ipſorũ bonis nihil poſt tot calamitates ſupereſſe cõquerebãt. Moyſe uerò negãte æquum poſtulari,alioqui nõ habituros unde ſacrificarent,atq; hac cõtrouerſia diutius durãte, tam denſæ tenebræ omniſq; luminis expertes Ægyptijs ſunt circũfuſæ,ut proſpectu in uniuerſum priuati alij alio caſu abſumerẽtur, illo quoq; metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine abſorberẽtur.deinde his diſcuſſis poſt tres dies ac totidẽ noctes, cũ nondũ flecteretur Pharaothes ut liberũ exitũ permitteret, his uerbis eum Moyſes aggreditur,Quouſq; repugnabis dei uolũtati,qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti,nec eſt aliud præter hoc remediũ aduerſus mala quibus affligimini. Rex uerò irate ferens hanc dicendi libertatẽ,minatus eſt eum capite plectendum,ſi poſthac de hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moyſes,ſe nõ amplius hac de cauſa uerba facturũ,ſed ipſum cum optimatibus Ægyptijs ultrò Hebræos rogaturũ ut quamprimũ inde proficiſcãtur.atq; his dictis abijt.Deus aũt cum decreuiſſet adhuc una plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittẽdos Hebræos,iuſſit Moyſen edicere populo ut paratũ habeant ſacrificiũ, præparatũ tertiadecima Xanthici mẽſis in quartãdecimã, qui apud Ægyptios Pharmuthi uocatur, idẽ Hebræis Niſan,& Macedonibus Xãthicus:utq; ipſe Hebræos educat omnia ſua ſecũ portãtes. ille uerò inſtructos prius ad profectionẽ,et per ſodalitia diſtributos in uno loco continebat.illuceſcente uerò quartadecima oẽs ad exitũ animati ſacrificabãt, & ſanguine domos luſtrabãt,aſperſas hyſſopo:et peracta cœna reliquias carnium exuſſerunt, tanquam exituri, unde nũc quoq; ſolẽne manet nobis idẽ ſacrificiũ,quam feſtiuitatem uocamus paſcha.id tranſitũ ſignificat,eo q; deus illa die p̃teritis illæſis Hebræis,Ægyptios morbo percuſſit. nã peſtis illa nocte abſumpſit primogenita Ægyptiorũ, ut agminatim ad regiã cõcurreretur à proximis uociferantib.nõ amplius detinẽdos Hebræos.tũ rex accito Moyſe mandat ut abeãt,ratus poſt eorũ exitũ regionẽ ceſſantibus calamitatib.ſub leuandã.donis etiã Hebræos honorabãt,alij quo celerius diſcederẽt,alij propter uicinitatis conſuetudinẽ.atq; hoc pacto exitũ eſt,flentibus Ægyptijs & pœnitẽtib. ob p̃teritã malã tractationẽ.Iter aut faciebãt per Latopolim tũc deſertã:Babylon em̃ poſt eo loco eſt cõdita,Cambyſe Ægyptũ uaſtãte. cũq; abeuntes iter ſtrenue cõtinuarẽt, tertia die peruenerunt Beelſephontẽ ad rubrum mare ſitã. cũq; nihil per uiã inuenirẽt propter ſolitudinẽ, macerata farina & modico calore in panis ſpeciẽ ſolidata ſe ſuſtentabãt:quo uictu per triginta dies ſunt uſi. neq; em̃ plus cõmeatus Ægypto extulerãt, atq; eũ ipſum parce diſpẽſabant ad neceſſitatẽ magis q; ad ſatietatẽ.quapropter in memoriam eius inopiæ feſta per octo dies celebramus,quos uocamus azymorũ.cæterum multitudo migrantiũ unà cũ liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerò militarẽ ætatem habebant, ſexcentorũ milium numerũ explebant.

Quomodo Moyſe duce Aegyptum reliquerunt. Cap. VI

Exo.10 11.12

Exo.12

RELIQVERVNT autẽ Ægyptũ menſe Xanthico,luna quintadecima, anno quadringẽteſimo trigeſimo poſtq; Abrahã pater noſter in Chananæam uenit: & poſt Iacobi migrationẽ in Ægyptũ anno ducente

ducentesimo decimoquinto. Moyses uerò annũ tũc agebãt octuagesimũ, & frater eius Aaron triẽnio erat maior. deferebãt etiã secũ ossa Ioseph, ita ut filijs suis mãdauerat. Ægyptios aũt pœnituit q; Hebræos dimisissent: cumq; rex præ cæteris hanc rẽ ægre ferret, totũ præstigijs Moysis imputãs, decretũ est ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu, persequebãtur, retracturi si possent assequi. nõ enim timendũ ne deus offendatur, cũ iam semel exitus illis sit cõcessus. sperabant etiã facile se in potestatẽ redacturos inermes et de uia lassos. itaq; obuiũ quemq; rogantes quà tenderent, raptim insequebantur, tametsi per uiam difficilẽ non solum exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses aũt hac Hebræos ideo duxit, ut si Ægyptij mutata sententia persequi eos uellent, pœnas maliciæ uiolatiq; pacti persoluerẽt: néue Palæstini, quos ob ueterẽ simultatẽ infensos habebat, de hac profectione certiores fieri possent. est em̃ illorum regio Ægypto contermina. quapropter omissa uia quæ in Palæstinam ducit, per desertũ uia dispendiosa ac difficili uoluit Chananæã inuadere: obiterq; iuxta dei mãdata in montẽ Sina populum sacrificaturũ adducere. sed ubi ad rubrum mare peruentũ est, ecce Ægyptiorum multitudo circũfusa in arctũ eos cõpellit. aderant em̃ septingenti currus cũ equitũ quinquaginta milibus, & ducẽta milia scutatorũ peditũ. hi uias oẽs obsederãt, quibus effugiũ Hebræis patere poterat, inter rupes & mare cõclusis, quo loco mons præ aspretis inuius ad littus usq; procurrit. atque ita ne fugæ quidẽ spe relicta Hebræos mare inter & montẽ obsidione premebãt, oppositis armatis quà exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorũ iniquitate cõclusi, cum nec obsidionẽ præ inopia tolerare, nec exitũ ad fugam inuenire possent, nec arma adessent etiãsi maxime pugnare cuperent, nihil supereſſe uidebant nisi ut turpi deditione saluti cõsulerent: quo factũ est ut Moysen in cusarẽt, obliti prodigiorũ quib. libertatẽ eis deus significauerat: minimumq; aberat quin propheta lapidato, cõtemptisq; per incredulitatẽ pollicitationibus, deditione in pristinã seruitutẽ redirẽt. nam & lamẽtis mulierũ ac puerorum exasperabantur, nihil nisi pernicie expectãtiũ, cum essent rupib. & mari & armatis circũcirca cincti, nec ulla spes effugij relinqueret. Moyses aũt efferata licet contra se turba nulli succũbens difficultati nõ cessabat eis prospicere, deo fretus, quẽ post tot libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ ut aut delerentur, aut in potestatẽ inimicorũ relaberentur. cũq; medius in cõcione cõstitisset, sic ad eos uerba fecit. Si homo aliquis res uestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterũ similẽ eius curam & diligentiã expectare: nunc postquã deus ipse gubernãdos uos suscepit, quantæ insaniæ fuerit eius opem nõ sperare, qui per me ultro uobis præstitit quicquid ad uestrã salutẽ ac libertatẽ conferre uidebatur, imò hæc ipsa difficultas & angustia magis uos ad sperandũ accendere debuerat. ipse enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta necessitate præter uestram æque ac hostium opinionem seruaret, atque in hunc modum declararet, non solum potentiam suam, sed fauorem etiam quo uos perpetuo prosequitur. non enim in paruis rebus deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum quando spei supereſt minimum. ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreami-

xiiii

Exod. 14

ni Ægyptiorum apparatu, neq; propter fugã mari & mõtibus impeditã animum deſpõdete. poteſt em̃ deus & hos in planiciẽ & mare in terrã uertere.

Quomodo mare ſciſſum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII

HAEC effatus ad mare eos Ægyptijs ſpectantib. ducebat. Habentes enim eos ſub oculis, q; eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentẽ diẽ differre conſultius putabant. ut uerò ad extremũ littus uentũ eſt, tum Moyſes ſumpta uirga deũ in auxilium ſupplex inuocat, dicens, Tu domine ſcis ipſe q; nec uiribus nec artib. humanis ullũ hinc nobis patet effugium: ſupereſt ut ipſe ſalutem huic populo expedias, qui Ægypto relicta huc eſt delatus, tuam uoluntatẽ tuaḿq; fidem ſecutus. ad te ſolum omni alia ſpe, omni conſilio, deſtituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiam reſpicimus, quæ ſola nos iratis Ægyptijs eripere poteſt. ſuccurre igitur propere, & potentiã tuã exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam et ſpem excita. in difficultatib. cõſtituti ſumus, ſed noſtris non tuis. tuum eſt domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram uerti. poſſumus & per aerem ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. hæc precatus, mare uirga percutit: quo ictu repente ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudum ſolum Hebræis ad fugam capeſſendam relinquit. Moyſes aũt uidens adeſſe deum, et mare de ſuo ſolo ceſſiſſe primus progreditur, hortatur Hebræos ut alacriter ſequantur per uiam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilẽ ſalutis rationem tam ſubito exortam. illis uerò impigre ſubſequentibus nimirum diuina ope fretis, Ægyptij primum inſanire eos putabant in manifeſtam perniciem ruentes. poſtquam uerò uiderunt eos longe proceſſiſſe, & impune abſque omni impedimento iter facere, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſi tutũ per mare iter habituri: & præmiſſis equitibus à littore deſcendebant: iaḿq; in aduerſum littus euaſerãt Hebræi, hoſtibus à tergo relictis, quos armis graues ipſa etiã miraculi nouitas nonnihil eſt remorata: ſed cum incolumes illos terram tenere uiderent, ſibi quoq; eundem euẽtum polliceb antur. Verum fefellit eos hæc opinio, neſcientes non quorũuis talem uiam eſſe, ſed Hebræorũ tantum, & fugientibus tantum ad ſalutem patere, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. ergo cũ iam uniuerſus exercitus introgreſſus eſſet, refunditur iterum mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, uentis etiam eodẽ impellentibus: acceſſerunt & imbres de cælo, & aſpera tonitrua fulguribus ſimul intermicantibus: fulmina quoq; deferebantur, & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato deo hominibus ad perniciẽ immitti ſolent: nam & nox eos caliginoſa nimis ac tenebroſa cõprehendit. atq; ita totus ille exercitus eſt deletus, ut ne nuncius quidem cladis domũ reuerteretur. Hebræi uerò uix ſui cõpotes erant præ gaudio ex tam inopinata ſalute concepto, accedente huc etiam hoſtium interitu, quo maior eſſet libertatis ſecuritas, nemine ſuperſtite qui eos in ſeruitutẽ uindicare cuperet, & deo ex profeſſo illis auxiliũ ſubmittente. quapropter tum ſua ſalute, tum inimicorũ ſupplicio læti magis q; ulli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem
Exo.15 exegerunt: & Moyſes carmen laudes dei & ob præſentem fauorẽ gratiarum actiones

actiones cõtinens hexametro uerſu cõpoſuit. Hæc ego ut in ſacris codicibus inueni, ita ſigillatim conſcripſi. Nemo aũt mirari debet tanquã incredibilia, ſi priſcis hominibus & ad maliciã etiam tum rudibus, de ſalute periclitantibus uia per mare patuit, ſiue dei uoluntate, ſiue naturæ ſponte: quandoquidẽ heri & nudiuſtertius Alexãdri ductu Macedonibus Pamphyliũ mare ceſſit, & Exo.8.9
aliã uiam nõ habẽtibus illac iter aperuit, cũ deus eius opera ad deſtruendum Perſarum imperium uti decreuiſſet: id quod omnes teſtantur qui res geſtas illius regis ſcripto prodiderũt. Sed de his ut cuiq; libet ita ſentiat. Poſtera uerò die cum æſtus & uentus arma Ægyptiorũ in littus expuliſſet in quo tum Hebræi caſtra poſuerant, Moſes id quoq; diuina prouidentia factũ interpretatus, ne poſthac inermes eſſent, collecta uiritim diſtribuit: atq; ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, ſacrificaturus ibi deo, & munera pro ſalute populi oblaturus, quemadmodum iuſſum eſſe iam ante dictum eſt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. I

RECENTEM hãc læticiã ex inſperato acceptæ ſalutis offuſcauit nõnihil itineris moleſtia, q̃ per deſerta in Sina montem ducebãtur: q; emetiẽda eſſet regio difficilis propter ciborum & aquarũ extremã inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota ſqualida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus prouenire ſolẽt. talẽ aũt uiã neceſſario ſunt ingreſſi, cũ aliã nõ poſſent: deferebantq; ſecũ aquã priuſquã deſertũ intrarẽt hauſtam duce ita præmonente. qua abſumpta puteos magno labore propter duriciẽ terræ fodientes aquabantur: ac ne ſic quidem uel ſatis bonam, uel quantum ſufficeret inueniebãt. in hunc modũ iter faciẽtes perueniunt prima ueſpera in locũ quendam, cui propter aquas uicioſas nomẽ fecerũt Mar, amarorẽ uocabulo ſigni Exo.15
ficante: ibiq; laſſis de uia & cõmeatu quoq; iam abſumpto inopiã ſentire incipiẽtibus, diuertere placuit. inuitabat ad manendũ puteus forte repertus, qui tametſi tantis copijs nõ poſſet ſufficere, nõnihil tamen ſolatij propter naturã regionis præbebat. audiebãt enim nihil aquæ in progreſſu ſe inuẽturos. hæc ipſa quoq; amara fuit et nulli potabilis, nõ homini ſolũ, ſed ne iumẽto quidẽ. Moyſes aũt uidens eis animum cecidiſſe, nec habens quod diceret, non enim erat res cũ hoſte quẽ uirtute repellere poſſet, ſed et uiri & imbellis mulierum ac puerorũ multitudo ex æquo periclitabantur, ægre expediebat conſilium populi miſeriã ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant, mulierculæ infantibus opem implorantes, uiri uerò mulieribus, ne ſe deſpiceret, ut que ſalutis remedium aliquod quæreret. ad preces igitur uerſus orat ut deus mutata aqua ex uitioſa potabilem reddat: quo annuente

hanc gratiã, arripit fruſtum ligni forte ibi iacens, & mediũ per longitudinem ſciſſum in aquam mittens, docet Hebræos deum exauditis precibus pollicitum daturũ ſe aquã deſiderãtibus, ſi gnauiter iuſſa peragerẽt. quib. rogantib. quid facto opus ſit ut aqua mutetur, iubet robuſtiſsimũ quẽq; certatim pute um exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potũ iam nõ aſpernandũ multitudini exhibuit. Hinc caſtris motis peruenerũt in Illym, agrum, ut primo aſpectu è longinquo uidebatur, nõ malũ, ferebat emñ palmas. ut uerò propius eſt uentum, fefellit omniũ expectationẽ. palmæ enim nõ plures erãt q̃ ſeptuaginta, eæq; non admodũ procerę propter loci ariditatẽ. nam ne à fontibus quidem rigabantur, qui duodecim eo loco erant, ſed nõ ita largi ut emiſſis riuulis humiditatem terræ ſubminiſtrarent. quare ad egerendam harenã uerſi in nullas uenas incidere poterãt, & ſi quid modicũ diſtillaret, foſsione turbatũ inutile ad potũ reddebatur. arbores quoq; non multũ fructum ferebãt propter eandem aquarũ inopiã. quamobrẽ exortum eſt murmur multitudinis cõtra ducEXO.16 ctorem, omnem miſeriæ ſuæ cauſam in unum illum cõferentis. triginta enim dierum itinere cõfecto, cõmeatum omnẽ quem ſecum extulerãt iam abſumptum deſiderabant, & cum nihil alimentorũ in terra deſerta inuenirent, minimum à deſperatione aberant: atq; ita preſente egeſtate preteritorũ tam dei quàm Moyſis beneficiorũ memoriã excutiente, in iram cõcitati uidebantur iamiam correptis ſaxis in imperatorẽ ſuum inuaſuri, autorẽ interitus ſibi clamitantes. at ille irritatã multitudinẽ & tam acriter in ſe cõcitatam animaduertens, fretus deo & cõſcientia rei bona fide adminiſtratæ, prodit in medios uociferantes & ſaxa intentantes. cumq; ſingularem quandam gratiam in uultu preferret, populariq; facundia cum primis polleret, exorſus eſt iram eorũ mitigare, obſecrans ne in præſentẽ neceſſitatẽ intenti omniũ præteritorum beneficiorum memoriam abijcerẽt: utq; à difficultate tunc premente animũ ad dei gratiã ac dona uerterẽt, quibus toties præter opinionẽ cumulati fuiſſent. nunc quoq; expectarent eum bonũ exitum procuraturũ, quem ueriſimile ſit ad probandam eorũ fortitudinẽ, patiẽtiam & gratitudinẽ, utq; appareat preterita ne an præſentia plus apud eos poſſint, hanc rerũ anguſtiã immiſiſſe. cauendũ igitur ne ob intollerantiam atq; ingratitudinẽ diuino fauore indigni deprehendantur, qui & uoluntatẽ ipſius quã ſecuti Ægyptũ reliquiſſent, cõtemnant, & ſe miniſtrũ eius iniquis odijs perſequantur, præſertim cũ hactenus in nullo eorũ quæ dei iuſſu gerẽda ſuſceperat, deceptos ſe queri poſſint. Enumerat deinde ſingillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dũ eos contra dei uoluntatẽ detinere conarentur: quõ idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipſis uerò dulce fuerit ac potabile. quõ item refluo mari locũ eis & uiam ad effugium cedente, ipſi quidem per eam euadẽtes ſalutem ſint conſecuti, inimicos uerò internecione deletos inſpectauerint: & quomodo in eam uſque diem inermes, deo præbente armorum quoque copiam ſibi comparauerint: tum quoties ex ipſis interitus faucibus eos præter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum ſemper ſit omnipotens, ne tum quidem de ipſius prouidentia deſperandum. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandũq; nõ eſſe ſerum auxilium quantumuis

uis differatur,quod rebus adhuc integris accipitur.& ſic exiſtimandũ,nõ cõtẽni à deo ſua pericula, ſed fortitudinẽ explorari ac libertatis amorẽ, ut uideat utrũ eius cupidine & ciborũ & aquarũ inopiã ſuſtinere ualeant, an potius more pecudũ dominis in ſuũ uſum paſcentibus ſeruire malint. Se quidẽ non tam ſibi priuatim timere, cui cæſo iniuſte nihil mali accidere poſſit: q̃ ipſorũ incolumitati, ſi per iſtã lapidationẽ facta & cõſilia dei damnare uideãtur.His uerbis furentes ad ſaniorẽ mentem reduxit, & iam ad facinus armatis ſaxa de manibus excuſſit.ſed qm̃ intelligebat nõ de nihilo cõcitatos,ad preces et ſupplicationes cõfugit: & conſcenſa quadã ſpecula, opẽ dei rebus per in opiam afflictis depoſcebat,in cuius ſolius manibus ſalus populi repoſita eſſet: utq̃ propitius ueniam daret populo duris rebus exaſperato,et propter hoc more humano ab officio decedẽti.deus uero curę ſibi populũ fore pollicetur,& opẽ quã peterẽt iamiã affuturã. His impetratis Moyſes deſcẽdit ad multitudinem:illi uero animaduertentes promiſſionib.diuinis lætũ,& ipſi poſito mœrore uultus hilares ſumpſerunt. tum ille ſtans in medio concionis, ait ſe præſenti neceſſitati à deo remediũ afferre, nec ita multo poſt magna uis coturnicum,quod genus auiũ præ cæteris Arabicus ſinus alit, ſuperato interiacente mari lõgo uolatu feſſarũ,qui alioquin etiã nõ eſt ſublimis, in Hebræos defertur.illi uero cibos diuinitus oblatos certatim cõprehendentes, remediũ inopię quærebant:& Moyſes rurſum ad ſupplicatiões uertitur,ob auxiliũ à deo promiſſum ſimul atq̃ exhibitũ: qui ad hũc modũ paſtis,alia mox alimẽta demiſit.nã interim dũ Moyſes p̃cabũdus palmas attollit,ros de cælo delabitur: qui cũ manib.eius hęrẽs cõcreuiſſet, ſuſpicatus ille hãc quoq̃ alimoniã à deo demitti,deguſtat:lętusq̃ re cõperta, turbã ignarã & putantẽ hiberna tẽpeſtate ningere,monet opiniõe falli,nec uulgarẽ rorẽ de cælo deſcẽdere,ſed alimoniã, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret: ac mox præguſtatũ offert,ut experti crederẽt.illi uerò ad eius exẽplũ nouo cibo læti fruebãtur, qui ſuauitate ad mellis dulcedinẽ accedebat, aſpectu uerò ad aromatis ſimilitudinẽ q̃d bdelliũ dicitur, magnitudine coriãdri ſemini ſimilis:eũq̃ pro ſe quiſq̃ certatim colligebãt.ſed mox edicto admonentur, ut ex æquo aſſaronis mẽſuram quotidie colligerẽt: nõ eiñ defore hoc cibi genus.quod eò factum eſt ne infirmioribus deeſſet,dum robuſtiores per auaritiã plus ſatis colligũt. quod ſi quis cõtẽpto edicto ultra præſcriptũ modũ collegiſſet, plus defatigatus nihilo plus habebat q̃ cęteri.quicquid eñ ultra aſſaronẽ ſequẽti die ſupererat, inutile reddebatur,amaritudine ac uermibus corruptũ:adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus:cuius hęc natura eſt, ut qui hũc habet aliũ nõ deſideret. Quin & noſtris tẽporibus tota ea regio genere hoc cõpluitur, quẽadmodũ olim in Moyſis gratiam deus id alimentũ demiſit.hoc Hebræi mãna uocant. nam hæc uox man in noſtra uernacula eſt percõtatiua, quid hoc eſt interrogans.atq̃ ita perpetuũ gaudiũ ac ſecuritatẽ per hũc cibũ ſunt adepti,quo per annos xl.deinceps ſunt ſuſtẽtati: tantũ eñ tẽporis in deſerto hæſerũt. Sed ex loco in quo hæc primũ contigerũt caſtris motis, poſtq̃ in Raphidim perue- Exo.17
nerunt extrema iam ſiti laborabatur:eo q̃ & præcedẽtibus diebus raros fontes inuenire datũ eſt, & tunc in regionem omnino aquis carentẽ inciderunt. Rurſum igitur Moyſi iraſcebãtur. ille uerò declinato aliquãtiſper turbę furore,ad

re ad deprecandū uertitur, rogās ut qui cibum in egeſtate dederat, nūc potū quoq; in extrema neceſſitate largiretur tantū nō ſiti deficiētibus, quandoquidem ſolus cibus in hoc rerū ſtatu nihil proderat. Deus uero nihil cunctatus promittit Moyſi daturū ſe fontē & aquarū abundātiam unde minime ſperarent: iubetq; ut uirga feriens petrā in conſpectu ſitam: inde peteret ea quæ deſiderabāt. uelle ſe ut per otiū & abſq; labore potum adipiſcātur. His acceptis à deo Moyſes reuertitur ad populū pręſtolantē & intentis oculis ſe ſpectantem. iam enim uidebant à ſpecula deſcendentem. qui poſtquā reuerſus eſt, ait deum eos ex hac etiam neceſſitate liberaturū, & inſperato modo ſalutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, ſi laſſitudine ac ſiti enectis petra eſſet excidenda, Moyſes ferit eā uirga, quæ eueſtigio dehiſcens aquā euomuit copioſiſſimā ſimul ac limpidiſſimam. illi uerò inopinato ſpectaculo attoniti, uel aſpectu ipſo recreabātur: moxq; magna cum uoluptate bibebant, q̄ eſſet dulcis & qualē diuinitus datam eſſe cōueniebat. quapropter & Moyſen plurimi faciebant, quē deo tam carū uiderent, & deo pro accepto beneficio quas poterant per ſacrificia gratias referebant. Teſtantur aūt ſacræ literæ in templo dedicatę, quòd deus Moyſi prędixerit petram ex ſe aquam profluentem eſſe edituram.

De Amalecitarum & ſociorum clade, & præda quæ Iſraelitis inde obtigit. Cap. II

II Exo. 17

IEBRAEORVM aūt fama longe lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per oēs gentes circūquaq; ſparſis, nō mediocris metus accolas eius regionis occupauit: et miſſis ultro citroq; legationib. adhortabantur ſe inuicē, ut aut arcerent, aut delerent etiā, ſi modo poſſent, aduentantē multitudinē. præcipui uerò huius expeditionis inſtigatores erāt qui Gobolitidē regionē & urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecitæ, inter eas gentes pugnaciſſimi. horū reges & ſe inuicē & finitimos ad Hebraī cū bellū cōcitabāt, externū exercitū Ægyptiorū fugitiuos perniciē ſibi ſtruere dictitantes: quos nō oportere cōtemni, ſed priuſquā uires eorū augeantur uberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipſorū ceſſatione concepta priores bellū aggrediantur, tutò poſſe opprimi. conſultiusq; eſſe in deſerto eorum conatus ulciſci, q̄ expectare dum urbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim eſſe prudentiū, initijs aduerſariorum potentiæ q̄ primum obſtare, nec expectare dum quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimē ueniant, q̄ ut periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretū eſt cōmuni cōſilio, ut Hebræos adorti prælio repellere cōnētur. Nihil tum minus expectabat Moyſes q̄ motum aliquem indigenarū: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cū inſtructiſſimo hoſte cōfligendum erat: hortatur ut dei ſentētia freti, cuius auſpicijs libertatē ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm uictoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecunijs, cōmeatu & alijs huiuſmodi præſidijs ſint inferiores: ſed cum deum pro ſe cōtra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent longe ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor, toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eumq; fauorem ſatis declaratū dum famem ac ſitim prodigioſe ab eis depellit, dum mari

&

& monte inclusis insperatũ effugium expedit. adhæc tanto magis ad uictori am aspirandum, ꝙ post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humanio rem uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, cõuocatisq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut oẽs imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabãt hanc pugnam miseriæ finem allaturã, & ultro Moysen rogabãt ut se cõfestim in hostem du ceret, néue intempestiua cunctatione alacritatem militum hebetaret. tum ille selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum præficit Naueci filiũ è tribu Ephræmitide, uirũ manu ac cõsilio iuxta promptũ, & pietate insignẽ & à Moyse præceptore hac parte non degenerantẽ. aliquot etiã cohortes ita disponit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castro rum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde ad prælium se ex pediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signũ classico per Moy sen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eumq; de instru endis ordinibus admonebat. appetente uerò iam die, hortatur ducem ut spei de se cõceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationẽ sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimũ quenq; priuatim, ac mox omnes armatos uerbis ad fortitudinẽ accẽdit. atq; ita instructos & animatos Iesu & deo cõmittit, ipse montem ascendit. iamq; ad manus uentum erat, pu gnabaturq; strenue, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moyses erectas manus tẽdebat, Amalecitæ deteriore cõditione præliabantur. Moy ses uerò extensione manuum lassatus, cum obseruasset quotiescunq; manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrẽ Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, utrinque astantes manus sibi indesinẽter sustinere, neq; permittere ut per lassitudinẽ deferrentur. quo facto egregie uicerunt Hebræi, fuissentq; internecione deleti Amalecitæ, ni si interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutẽ sibi quæsissent. qua uictoria non alia uel magnificentior uel magis opportuna maiorib. no stris contigit. nam & occurrentẽ exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omni bus circũquaq; degentibus magnum terrorẽ incusserunt, & laboris præmi um prædam opimam reportauerũt. namq; castris etiam hostilibus expugna tis publicè & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianũ uictum si bi parare poterant. nec in præsens tantum ea uictoria profuit, sed in futurum etiam. non solum enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gentibus ex illo tẽpore facti sunt formi dolosi. ipsis uerò opulentiæ nõ mediocris accessio est facta. multũ enim auri & argẽti in castris fuit repertũ, multa æramẽta uel escaria uel coquinaria, ma gnus etiã pecunię signatę numerus: ad hæc textilia & armorũ ornatus, aliaq; supellex castrensis, & uaria præda iumẽtorũ & impedimẽtorũ quæ exercitũ sequi solẽt. quin & audaciores multo successus hic Hebræos reddidit, & for titudinis ac industriæ magis studiosos, nihil nõ sibi pollicẽtes si uirtutẽ stre nue colerẽt. Et hoc quidẽ pręliũ talẽ exitũ est sortitũ. Sequẽti uerò die Moy ses cęsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis quorũ opera insignior fuerat præmia distribuit, Iesumq; ducẽ pro concione collauda

collaudauit,milite per acclamationes laudem uiri cõprobante.adeoq; incruenta fuit hæc uictoria ut ne unus quidẽ ex Hebræis desideraretur,cũ hostiliũ cadauerum numerus,pręmultitudine incõpertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione uictimis,aram DEO VICTORI posuit:prędixitq; in tertiecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinquatur,q; Hebręos ultro armis aggressi essent,idq; in deserto & inopia laborantes. postremo ducem exercitus uictoriali epulo excepit. hoc fuit primũ prælium post exitum de Ægypto, quo hostem lacessentem fortiter reiectum magna clade affecerunt: post quod per dies aliquot festis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis,instructo agmine iter continuabant.iam enim creuerat armatorũ numerus,& ad hunc modum paulatim procedentes,tertio mẽse pòstq; ex Ægypto mouerant,ad montem Sina peruenerunt, in quo Moyses uisionem ardentis rubi uiderat,ut iam antè cõmemorauimus.

Raguelis consilium quod genero suo Moysi dedit. Cap. III

III Exo.18

CVM autem rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq; peruenisset, gratulabundus occurrit Moysen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus.Is lætus soceri aduentu sacrificiũ instaurat,& populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illęsus euaserat. dum uerò multitudo per suas quisq; cognationes epulatur,Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorẽ salutis ac libertatis celebrantes:ducem quoq; suum faustis carminibus prosequebantur, cuius uirtute omnia sibi ex sentẽtia successissent. Raguel quoq; priuatim multa in populi laudem, multa in Moysis eius seruatoris cecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes

III regerentur. Sequenti aũt die Raguel uidens Moysen multitudine negociorum obrui(finiebat enim lites quorum opus erat,omnibus ad ipsum deferentibus,& alio arbitro ius suum tenere se posse non existimãtibus,& his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiã ferentibus) tũc quidem siluit, neminẽ uolens impedire quo minus iustitia uiri frueretur. ubi uero tandẽ à negociorũ tumultu absolutũ uidit, seductũ seorsum quid facto opus esset docuit: cõsuluitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet,ipse uerò tantum reipublicæ negocia tractaret.non deesse enim Hebræis & alios dijudicandis litibus idoneos:curam uerò tot milium salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi similem. itaq; cum non ignores, inquit, tuas dotes,quæ toties populo periclitanti fuerunt usui,tibi ipse parcẽs,permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantũ cultui deditus esto, quo facilius populũ è præsenti necessitate eximas. Quin & illud pro uirili cõ suluerim, ut lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionib. suos duces pręficiẽdo: easq; rursum in cohortes millenarias,quingenarias,cẽtenarias & quinquagenarias partiaris: itẽq; in manipulos triginta & uiginti & decẽ cõmilitonũ:tum deinde ita distinctis præfectos imponas,singulis appellatione à numero subditorũ militũ indita. Iudices aũt uiros uirtute ac iustitia præstãtes populi suffragijs creabis,qui de controuersijs eorũ decernãt,& si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegẽt.atq; hoc pacto neq; Hebręorũ quisq; suo iure fraudabitur,et tu sine interpellatiõe deum colẽs fauorẽ eius propensiorẽ exercitui conciliabis.

Hoc

Hoc Raguelis cõsilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc cõmentum usurpans, neq; autorem eius cælans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuentum fuerit. Quin & in libris suis Rageli ascribit inuentionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude non fraudare, q̃ sibi alienũ decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendum erit. Interea dum his locis populus hæret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum deo & aliquid utile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat. Cap. IIII

His dictis ascẽdit Sina montẽ omniũ regionis eius celsissimũ, & ob nimiam altitudinẽ cautesq; præruptas nõ ascensus tantũ hominũ, sed aspectus quoq; ipsos defatigantẽ, ut non immerito propter numen incolẽs religiosus haberetur. Hebrei uerò iuxta mandatũ prophetæ motis castris radices montis occupant, suspẽsi animis quidnã boni ita ut promiserat, esset à deo reportaturus: atq; interim dum ductorẽ suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes tum in cæteris, tum abstinẽdo à cõgressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduis precibus deũ solicitantes, ut propitius Moysem excipiens, donũ sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene ac feliciter degendam conducibile foret. interim & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiore unà cum uxoribus ac liberis excolebantur: atq; in hunc modum duabus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primũ præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, tentoria q̃ late patebant contegens, reliquum cœlum circunquaque clara serenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul crebro micantia terrebant, fulmina'que elisa significabant Moysen ex sententia cum deo propitio conuenisse. Hęc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certe fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra historia cõscripta habentur. Cæterum Hebræi uisa insolita tẽpestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente, supra modũ turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, q̃ crebro deus eum inuiseret. quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putantes actum de salute Moysi, & illo per iram dei sublato, se quoq; simile exitium manere. In tali rerũ statu ecce tibi Moyses exultans lætitia, uultuq; ipso animũ gaudio gestientem præferens. quo cõspecto repente metus omnis abijt, inq; locũ eius spes magni alicuius boni succesit: nam & aer ad eius aduentum pristinam serenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat, auditurã quæ mandata à deo referat. quam ubi cõuenisse animaduertit, è superiore loco, ut ab uniuersis audiretur, in hunc modum est affatus: Viri Hebræi, deus optimus maximus, quemadmodũ nunq; antea uota nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tẽpore me legatum uestrum benignissime excepit, & iam in castra uestra præsens ac propitius adest, præscripturus uobis uiuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem potest. quare per ipsum perq; eius magnifica opera uos obsecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus sum, meam mediocri-

tatem intuentes,quodq; humanã linguã audituri eſtis: ſed expẽdentes mandatorũ bonitatẽ ac utilitatẽ,agnoſcite eius maieſtatẽ, qui ut ueſtra commoda prouehat,me internũcio ad uos uti nõ eſt dedignatus.Nõ em̃ Moyſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Nilũ ſanguineis fluentis labi fecit,& Ægyptiorũ cõtumaciam tam uarijs calamitatibus fregit, qui per mare uiã uobis muniuit,qui omniũ egenis cibos cælitus excogitauit,qui potum deſiderantibus è petra ſcatere iuſsit, à quo Adamus terræ ac maris uſum fructũ accepit,per quẽ Noe diluuiũ effugit,per quẽ Abrahamus noſtri generis autor ex errone poſſeſſor Chananææ terræ eſt factus, per quẽ Iſacus confectis ſenio parentibus eſt natus,per quem Iacobus XII honeſtiſsimis filijs eſt ornatus,per quẽ Ioſephus in Ægyptiorũ præſidẽ euaſit: is inquã uobis hæc præcepta largitur,ego nihil aliud ſum q̃ tãti numinis interpres.ea uobis ſacro ſancta erũt,& cõiugibus ac liberis antiquiora. illis em̃ parẽdo beatã uitã agetis,fruẽtes terra fertili,mari tranquillo,progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hoſtib.ueſtris ſemper formidoloſi. ego em̃ cum deo coràm collocutus, immortalẽ eius uocẽ audiui: adeò illi cordi eſtis uos & generis ueſtri incolumitas.His dictis adducit populũ cũ liberis & cõiugibus ut deum loquẽtẽ eis audiant,& quid agendum docentem,ne dicta minus auctoritatis haberent,ſi per humanã linguam in animos eorũ illaberentur.itaq; omnes audiebant uocem è ſublimi deſcendentẽ,ut nemo nõ intelligeret. Præcepta aũt quæ Moyſes duabus tabulis inſcripta reliquit,non eſt fas totidem uerbis euulgare,ſententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Exod.20
Primum præceptum,Deum eſſe unum,& hunc ſolum colendum.
Secundum,Nullius animalis ſimulacrum adorandum.
Tertium,Non temere iurandum.
Quartum,Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum,Parentes honorandos.
Sextum,Aᷤ cæde abſtinendum.
Septimum,Non adulterandum.
Octauum,Non committendum furtum.
Nonum,Non deponendum falſum teſtimonium.
Decimum,Nihil alienum concupiſcendum.

Exod.21 Hæc ubi multitudo læta ex ipſo deo ſicut Moyſes predixerat audiuit, dimiſſa eſt cõcio.Sequẽtib.aũt diebus ſæpius ad ducis tentoriũ uentitãtes poſtulabãt ut etiam leges eis à deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóue modo agẽdũ eſſet per idẽ tempus præſcripſit,ſicut ſuo loco dicetur.ſed maiorẽ legũ partẽ in aliud tẽpus differo,priuatim de his cõmẽtaturus.

Exod.24 Eodẽ ferè tẽpore Moyſes rurſum in Sina mõtẽ aſcẽdit,prẽmonito antè populo:nam & ſpectare eos aſcenſionẽ ſuam uoluit.cumq; diutius moraretur, per XL.em̃ dies abfuit,cœperunt ſoliciti eſſe,ne quid grauius illi accidiſſet.neque in tot erumnis aliud quicq̃ eos ſic contriſtauit, ut interitus Moyſis opinio. uariabant em̃ rumores, dũ alij deuoratũ à beſtijs iactant, maxime qui minus eum amabãt:alij raptũ à deo uideri malunt. qui uero prudentiores erãt,inter utranq; ſententiã ancipites,q̃ alterũ ab humanis caſibus non alienum, alterũ uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipſius ſortem ſatis æquo animo ferebant

ferebant:ſuam autē uicem dolebant, quòd tali præſide ac patrono eſſent orbati,qualem alium inueniri credebant impoſsibile:& neq; ſolicitudo ſperare eos ſinebat,neq; ſpe adempta nō dolere poterāt.ac ne caſtra mouere quidem audebant,reditū expectare iuſsi.tandē XL diebus totidemq; noctibus elapſis reuertitur,nullo interim humano alimēto deguſtato: aduentuq; ſuo tota caſtra ingēti gaudio repleuit,diuinā prouidentiā illis adeſſe ſignificans, & rationem bene ac beate uiuendi ſe per eos dies didiciſſe. poſtulareq; deū ut tabernaculū ei faciant,quò deſcēderet quoties placeret,quod etiā migrantes ſecum Exod.26
circūferre poſſent,ut non ſit opus amplius in Sina aſcendere,ſed interuiſitans crebro & tantū non cohabitās præſto ſit uotis eorū ac deprecationibus.mensuram quoq; & formā tabernaculi ſibi præmonſtratam, nihilq; ſupereſſe niſi ut ad eius fabricā q; primū ſe accingerēt.His dictis profert duas tabulas cōtinentes decem præcepta inſcripta, in ſingulis quina. erat autem dei manus ea ſcriptura.Illi uero præſentia ſermoneq; Moyſis læti pro ſe quiſq; certatim ad Exod.35
ſtructuram tabernaculi conferebant,aurum,argentū,cuprū,materiē ligneam elegantē & contra cariem firmam,pilos caprarū,& ouium pelles partim hyacinthina partim punicea tinctura,quaſdā etiam candidas colore,& alias purpuræ flore infectas.adhæc lanas eiſdem coloribus tinctas,& linū byſsinū. lapillos quoq; pretioſos,qui ad ornatū auro includi ſolēt,atq; inſuper uim magnā odoramentorū. nam huiuſmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo poſteaquā iſtæ ſpecies ambitioſe ſunt collatæ,uiritim cōtribuentibus,nōnullis etiā plura q; pro domeſticis facultatibus,architectos operi propheta præficit ex mandato dei, ſed tales ut nō alij deligēdi fuerint,etiamſi populi ſuffragijs res cōmiſſa fuiſſet. Eo- Exod.36
rum nomina etiā nunc in ſacris codicibus extant:Beſelel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariāmes,quę erat ducis ſoror:& Eliabus Iſamachi, tribus Dani dis.plebs aūt tanta alacritate operā & impenſam offerebat, ut edicto coercendi fuerint,& præconis uoce admonēdi non eſſe opus pluribus. ita enim fabricatoribus eſt uiſum.atq; ita ſtructurā tabernaculi aggrediūtur,Moyſe & mēſuram & magnitudinē deſignante, ſicut in monte ex dei colloquio didicerat, tum quantum inſtrumentum capere deberet ad uſum ſacrificorū & ſacrorum miniſterium,rite ac ordinate præſcribēte.nec minor fuit largitio mulierū circa ueſtes ſacerdotales,& cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentū,uel ad diuinum cultum attinere uidebantur.

De tabernaculo per Moyſen in terra deſerta facto, quod ſimilitudinem templi portatilis referebat. Cap. V

OMNIBVS autem paratis, & uaſis aureis & æramentis ac textilibus, Exod.36
Moyſes indicto feſto & ſacrificio pro cuiuſque opibus, tabernaculū erigit hoc modo. Atrium primo dimenſus latitudine L cubitorū VII
longitudine C,uallos æreos ſtatuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos,& in poſtico latere X.In uno quoq; inerāt anuli,& capitella argētea, baſes uero auratæ mucronatæ,imæ haſtæ ſimiles,ex ære factę & in terrā defixę. anulis innectebātur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi ſingulos uallos firmabant, & contra uentorum uim tabernaculū muniebant. Linteū deinde byſsinum molliſsimū circumtendebatur à capitellis

ad baſes dependens,totumq; eum locū ſepiēs,ut nihil à pariete differre uide-
retur.atq; hoc modo ſe habebant ſepti tria latera.quarū uero latus L item cu-
bitorū totius operis erat frons,cuius ianua uiginti cubita patebat,utrinq; ha-
bens geminatos uallos inſtar poſtium.ex argento hi quoq; conſtabant præ-
ter baſes,quæ erant æneæ.ab utroq; autē latere ſtabant tres ualli bene firma-
ti.erant autem & illi linteo è byſſo cōtexto circumducti.ad ianuam uero pen
debat uelum uiginti cubita longum,& quinq; altum, ex purpura byſſoq; &
hyacintho contextū,uarie picturatum exceptis animantium formis, intra ia-
nuas autē erat aſperſoriū æneum, baſi ex eadem materia ſuperpoſitum,unde
ſacerdotes manus abluerēt,& pedes perfunderent. Hunc in modum ſeptum
atrij ſe habuit. Tabernaculū autem ſtatuit in eius medio uerſum ad orientem,
ut ſol ſurgens radios in illud mitteret: eratq; longū cubita triginta, & latum
duodecim.alter parietum erat auſtralis,alter ad ſeptem triones obuerſus. ter-
gum ad occidentē ſpectabat,attollebaturq; tantum,quantum in latitudinem
patebat.Erantq; tabulæ ligneæ uicenæ ex utroq; latere,quadrāgulæ,craſsitu
dine quatuor digitorū,latitudine unius & dimidij cubiti,intus & extra lami-
nis aureis contectæ: & ſingulis tabulis inerant cardines bini immiſsi per du-
as baſes quæ erant argenteæ,& in ſuis foraminibus tabularum cardines ſuſci
piebant.Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant, intus & extra deauratæ,
inter ſe omnes ita compaginatæ, ut unus paries eſſe uideretur. Ex lateribus
autem tabulæ erant uicinæ, quarum latitudo habebat menſuram unius & di
midij cubiti,craſsitudo tertiam partem palmæ,& ita triginta cubita adimple-
bant.poſterioris uero parietis nouē cubitos ſex tabulæ faciebant:quibus cō-
iunctæ ſunt aliæ duę tabulę,ex medio cubito ſectæ,quas angulares poſuerūt
ad inſtar maiorum tabularū. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos,
per exteriores frontes eminētes,uelut quibuſdam radicibus confixos per or-
dinem,ad inuicem per circuitū reſpiciētes: & per eos deaurati uectes immiſ-
ſi,ſinguli cubitorum quinq;,tabulas coniungebant:intrabatque caput uectis
uniuſcuiuſq; in alio capite,in modū pyxidis:& poſt tergū parietum in longi-
tudine poſitorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per unci
nos utriuſq; parietis latera continebantur,incaſtrationibus factis & immiſsis
ad inuicem.atq; ita cautū eſt tabernaculo contra uentorum uim alios ue im-
petus,ut ſecurū & immobile cōſiſteret. Intus autem diuiſa in tres partes lon-
gitudine,poſt decem cubita intima,ſtatutæ ſunt columnę quatuor eodem o-
pere & ex eadem materia factæ,ſimilibus baſibus impoſitæ,paribus interual
lis per tranſuerſum diſsitæ:ultra has fuit adytū, reliquum uero tabernaculi ſa
cerdotibus patebat.atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio,uniuerſitatis natū-
ram referebat.nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur,ſa-
cerdotibus inacceſſa cælum dei quodāmodo repræſentabat:uiginti uero cu-
bitorum ſpatiū,tanquā mare & terra hominibus inacceſsibilis, ſolis ſacerdo-
tibus cōcedebatur.à frōte uero quà aditus patebat, colūnas ſtatuerūt quinq;
æreis baſibus innixas.poſt hæc uela ſunt per tabernaculū expāſa,è byſſo con
texta,& purpureo,hyacinthino,puniceo,coloribus diſtincta. horū primum cu
bita decē quaquauerſum patebat:quod per colūnas eſt diſtentū,quę adytum
à reliquo ſpatio diſparabant,& à conſpectu hominū excludebāt, totūq; hoc

fanum

fanum uocabatur ſanctum, adytum uerò ultra IIII columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorũ. fuitq; hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliĳsq; ornamentis picturatũ, exceptis tantum animantium figuris. alterum autẽ uelũ magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingreſſum ſitas quinque colũnas tegebat: quod à ſummo ad dimidiũ columnarum pendens ibi anulis ſuſtinebatur, & acceſſum ſacerdotibus ſubintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguũ erat aliud uelũ magnitudine par ſed è lino contextum, anulis à funiculo per trãſuerſum pẽdens: quod aliquãdo adducebatur, aliquando feſtis præcipue diebus reductũ populi proſpectum admittebat. reliquis diebus, & maxime parũ ſerenis obiectu ſuo picturatũ illud uelum à tempeſtatibus protegebat. unde mos manſit etiam poſt templũ exædificatũ, ut uelum huic ſimile in aditu prætenderetur. erant præterea decẽ aulea quaternorũ cubitorũ latitudinis, longitudinis uicenũoctonũ cum uncinis aureis qui contiguorũ anulis ita inſerebantur, ut coaptata unũ uiderẽtur: quæ extenſa fanũ ſuperne obtegebãt, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingẽtia. erãt & alia peripetaſmata undecim ęquè lata, ſed lõgiora, uidelicet triginta cubitorũ ſingula, è pilis eadẽ ſubtilitate qua illa è lana cõtexta: quæ tegmine ſuo uſq; terrã ſuſa inſtar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc uſum ſupra denariũ numerum erat adnexum. hæc rurſus ab alĳs è pellibus conſutis cõtra æſtus ac pluuiarũ iniuriam protegebãtur. quaqropter è lõginquo ſpectantibus res erat miraculo digniſsima: colores enim tabernaculi nõ aliter micabant, q̃ ſi cælũ quis contueretur. cæterum cilicia & pellicea uela ita pendebant, ſicut illud circa fani introitũ, ad arcendas tẽpeſtates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyſes collocauit. Cap. VI

TAbernaculo autẽ hunc in modũ cõſtituto, etiam arcam deo ſacrã inferunt, è materie natura ualida & ab omni carie inuiolabili. hæc uernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. lõgitudo eius erat quinq; palmorũ: altitudo uerò & latitudo trinũ palmorũ: eratq; intus & extra tota laminis aureis incruſtata: & habebat tegmẽ aureis cardinib. coaptatũ, nulla ex parte prominẽs. ex utroq; autẽ lõgiore latere inerãt anuli aurei duo, totũ lignũ penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus eſſet quocũq; trãſportari poſſet. neq; enim à iumẽtis uehebatur, ſed ſacerdotũ humeris trãsferebatur. operculo aũt eius impoſitę erãt effigies duę, quas Hebræi Cherubĳs appellant, ea ſunt animãtia uolucria, noua ſpecie nec unquã cuiquam hominũ uiſa: quæ Moyſes in dei ſolio uiderat figurata. in hãc arcã repoſuit tabulas decẽ præcepta cõtinentes, in utraq; quina, & in ſingulis paginis duo cũ dimidio: ipſamq; arcã intra adytũ recõdidit. Exod. 37 VIII

De menſa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi. Cap. VII

IN fano aũt menſam collocauit Delphicis non abſimilem, longitudine duũm cubitorũ, latitudine unius, altitudine palmorũ trium. eam ſuſtinebãt pedes dimidia ſui parte inferiore per omnia pedib. ſimiles, quales lectis Doriẽſes addere ſolent: ſed ſuperne quadrãgulares erant. habebatq; circũquaq; labrũ quatuor digitis tam inferne q̃ ſuperne prominẽs. & per ſingulos pedes inerant anuli ferè circa ſummũ pedem: adhibebanturq; utrinq; duo ceu manubria è ligno firmiſsimo deaurata, quæ nõ per circulum

utrũq; ut uectes traĥciebantur,ſed fibulato morſu mẽſæ labrũ ſuperne,inferne pedis anulũ cõprehendendo, facultatem transferendi quocũq; opus eſſet præbebãt. hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentrionalẽ parietẽ nõ lõge ab adyto,& in ea diſponebãtur duodecim panes non fermẽtati,ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti,mundiſsimi cõfecti è farina duorũ aſſaronũ, quę menſura Hebræorũ ſeptẽ cotylas Atticas cõtinet. ſuper panes autẽ ponebantur duę phialæ aureę thure plenæ.poſt ſeptẽ uerò dies alĥ panes inferebãtur,feſto quod nos uocamus ſabbatum:cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indi
x cãda. Ex aduerſo mẽſæ propius meridianũ parietẽ ſitum erat candelabrũ ex auro fuſile ſed nõ ſolido,pondo minarũ centum.hoc pondus Hebræi cinchares,Græci talentũ ſua lingua nominant:eratq; diſtinctũ globulis, lilĥs, malis punicis,craterculis ab una baſi in altũ aſſurgẽtibus,in ſeptẽ ramos diffiſsis iuxta numerũ ſolis & reliquorũ planetarũ. exibat autem in ſeptẽ capita ordine inter ſeſe reſpondentia:quibus imponebãtur ſeptẽ lucernæ ſecundũ totidem planetarũ numerũ:reſpiciũtq; ad orientẽ & meridiẽ,cãdelabro oblique poſito.inter hoc & mẽſam ut dixi ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili,ſed ſolida lamina circũquaq; cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine uerò dupla.ſuper qua ſtabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus:cui anuli inerãt cũ ſuis uectib.quo per uiam à ſacerdotib. deportari poſſet.Sed & pro forib.tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta,in quadrũ quinq; cubita patẽs,altitudine trium cubitorum, inaurata,
Exod.38 cratẽ pro foculo ſuperpoſitã habẽs. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſuperne decidebat,quòd baſis nulla ſubeſſet.ad aram uerò preſto erant infundibula & phialæ,thuribulaq; & crateres cũ inſtrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo,nihil non ex auro puriſsimo.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu. Cap. VIII

XI
Exod.39 TT tabernaculũ quidẽ cum paratu ſuo ſic ſe habebat. nunc reſtat dicendũ de ueſtitu tam reliquorũ ſacerdotũ quos illi chaneas uocãt, quàm põtificis,quem anabarchen nominant,ſic ſummum ſacerdotem ſignificãtes:ac primũ de uulgo ſacerdotũ.Sacerdos ſacris operaturus purus iuxta legẽ & caſtus accedẽs ante omnia manachaſen quẽ uocãt induitur:quaſi dicas cõſtrictoriũ.eſt aũt ſubligar circa uerẽda, cõſutũ è byſſo retorto:in quod pedib.inſertis ſubducũt uelut dimidiatas bracas, atq; ita circũ ilia conſtringunt.ſuper hoc induit linteam interulam byſsinam è duplicata tela cõfectam,chetomene noſtris uocatur,ſignificatq; ea uox lineam.linum enim uocamus chethon.id indumentũ eſt tunica talaris corpori aſtricta, habens manicas circa brachia & ipſas ſtrictas,quę accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani,ita contexta ut ſerpentis exuuiũ uideri poſsit.floribus etiã picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſsinis: ſtamen uerò è ſola byſſo conſtat:quæ ſemel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos uſq; defluit,tantiſper dum ſacerdotes à ſacris feriantur; idq; ad ornatum conferre uidetur.cũ uerò ſacris eſt miniſtrandum, ne uentilata ſit impedimento ſuper humerũ læuũ reĥcitur. hanc zonam Moyſes nominauit abaneth,nos uocabulo à Babylonĥs mutuato emian dicimus. ſic enim illi nominant, ſed tunica nuſquam ſinuatur, habetq; circa collũ amplam

apertu-

aperturã, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo cõmittuntur: maſſabazanem uocant. ſuper caput autem geſtat pileũ non faſtigiatum, neq; totum caput cõ prehendentem, ſed paulo plus quàm mediũ. hic uocatur maſnaemphthes. eſt autem tali paratu, ut uideatur uitta linea ſæpe in orbem replicata & conſuta, quam ſuperne alia tela integit uſq; ad frontem deſcendens, & per ſuperficiem uerticis ſuturarum deformitatem occultans. hic adaptatur accurate, ne inter ſacrificandum delabatur. Et ſacerdotum quidem ornatus in genere eſt talis. Pontifex uerò utitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, ſed ſuperinduitur hyacinthinã tunicam talarem, quam noſtrates methir nominant: aſtringitq; eam zona coloribus ſupradictę ſimili, niſi quòd auro intertexta. cæterũ ima ueſtis ornabatur limbo effigie malorũ punicorum diſtincto, à quo tintinabula aurea ſic dependebãt, ut mediũ eſſet quodq; malũ punicum inter duo tintinabula ſitum, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non conſtat è duobus ſegmentis, ut ſuturas habeat in humeris ac lateribus: ſed unica tela in longũ contexta aperturam in ſummo habet non tranſuerſam, ſed in longũ deſcendentẽ à tergo & ante uſque ad medium pectus: cui decoris cauſa aſſuta eſt fimbria ne ſciſſura appareat. eodem modo quà manus exeruntur eſt ſciſſa. Super hanc tertiam etiamnum induit uocatam ephoden, græcanicæ epomidi ſimilem, ea fit hoc modo: ex uarijs coloribus auro intermixto ita contexitur, ut circa medium pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus ut planè tunica appareat. lacunæ uerò inſeritur fruſtũ amplitudine palmi auro eiſdẽq; coloribus quibus ephodes uariegatum. id uocatur eſſen, ac ſi dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amuſsim ſpatiũ illud circa pectus à texente relictũ expleat. id cõmittitur cum tunica anulis aureis per ſingulos angulos ex oris tunicę ac eſſenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino ſuturã explente. in utroq; aũt humero ſinguli ſardonyches auro incluſi fibularũ uice epomidẽ adnectũt: his inſculpta ſunt Iacobi filiorum nomina literis uernaculis linguę noſtratis, in utroq; lapide ſena, ita ut ſeniores dextrũ humerũ obtineãt. quin & eſſenẽ ipſum duodecim gẽmę diſtinguunt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme precium incõparabilis: cui ternę per ordines quatuor inerãt, cõſertæ coronulis aureis ita ut excidere nõ poſſent: in primo ordine, ſardonyx, topazus, ſmaragdus: in ſecũdo carbũculus, iaſpis, ſapphirus: in tertio lyncurius, amethyſtus, achates: in quarto chryſolithus, onyx, beryllus. his erãt inſculpta filiorũ Iacobi nomina, quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim ſinguli nati fuerãt. cũ autẽ per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi, nec poſsint põdus gẽmarũ ſuſtinere: alios duos maiores in extremitate rationalis quę reſpicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: qui ſuſcipiãt catenas aureas, opere plexili, uenientes per fiſtulas quaſdã ad extremitates humerorũ: quarũ catenarũ ſummitas aſcendens reducitur poſt tergũ, & circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipue ſuſtinet ephodẽ ne quo pacto defluere poſsit. eſſeni aũt aſſuta erat zona iã dictis coloríb. & auro diſtincta, quę totũ cõplexa rurſumq; ſupra ſuturã nodata, deorſum propendere ſinebatur. omnes aũt fimbriæ qui buſdã oris fiſtuloſis utrinq; includebãtur. Porrò pileo quali cęteri ſacerdotes

utebatur: ſuper quem extabat alius conſutilis ex hyachintho uariatus. hũc aũ rea corona triplici ordine circundabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, qua les uidemus in herba quæ apud nos uocatur daccharus, apud Græcorũ herbarios hyoſcyamus. quòd ſi quis aut uiſam aliquãdo non ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiam deſcribere eam nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinẽ excedens, napo ſimilem radicem habens: uix enim hac parte eſt alia ſimilior: folia uerò apio. hæc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ. ueſtiturq; tunica quadã, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendente. calyculus aũt eſt quãtus articulus minimi digiti, circũferentiã habens crateri ſimilem. quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes. ima ſui parte circa fundũ dimidiato globo eſt rotũditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſum dilatatus in labrũ exeat mali punici umbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatũ, eminentes habẽs inciſuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas & in acutos mucrones deſinẽtes. cõtinet aũt ſub operculo fructũ per totũ calyculũ, herbæ ſideritidis ſemini ſimilẽ. florem uerò fert qui papaueris uideri poſsit. eiuſmodi corona ab occipitio circũ tempora utraq; procedebat: nam frontẽ iſti calyculi nõ ambiebant: ſed ceu lorũ quoddã latũ aureũ, quod ſacris characteribus Dei nomẽ inciſum habebat. atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari ſuccurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuã opinionẽ de nobis conceptã, quaſi per impietatem numẽ cõtemnamus quod ipſi aſsiduo cultu uenerentur. Nam ſi quis tabernaculi fabricã contẽpletur, & ſacerdotis ornatũ, & uaſa quibus inter ſacrificandũ utimur, cõperiet legislatorẽ noſtrũ diuinũ quendam uirum fuiſſe & falſo nobis impietatis calũniam impingi. in his enim omnibus repręſentatam quodammodo uniuerſitatis rerũ naturam inuenire licet, ſi quis nõ ocioſe ſed prudẽter ſingula cõſideret. Nam & tabernaculũ longitudine xxx. cubitorũ trifariam partitus, & duabus partibus ſacerdotib. permiſsis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hęc em̃ ab omnibus promiſcue calcantur, tertiam uerò partẽ ſoli deo adſignauit, eo quòd cęlũ hominib. ſit inacceſsibile. itidem per duodecim panes in mẽſa diſpoſitos, annum ſignificauit in duodecim mẽſes diuiſum. & cum candelabrũ è ſeptuaginta partibus compoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptẽ lucernas impoſitas totidẽ planetarum curſum. uela quoq; è quatuor coloribus cõtexta elementorum naturam deſignant. nam byſſus terram referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quòd cõchylij cruore ſit fucata. aerem uerò hyacinthus repræſentare uidetur: ſicut puniceus color ignẽ. quin & põtificis tunica cũ ſit lintea, terram ſimiliter ſignificat: hyacinthus uerò polũ per mala punica fulgetra referẽs, ſicut tonitrua per tintinabulorum ſtrepitũ: epomis etiam uniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum acceſsit, ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, nõ aliter quàm terra medium mundi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinem habet, qui uniuerſa circumplectitur. duo præterea ſardonyches in ueſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habẽt. gemmarũ etiam duodena-

denariũ ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad parem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum uocant, nequaquam à uera coniectura aberraueris. pi leus item cæli ſignificatio uidetur eſſe, cum ſit ex hyacintho cõfectus: alioqui non ſuſtineret dei nomẽ: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorẽ quo maxime deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per oc caſionẽ, ne latentẽ in his legislatoris ſapientiã ultro diſſimulare uideremur.

De Aaronis ſacerdotio, & leges quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant. Cap. IX

HIS ita peractis, priuſquã dedicarẽtur apparuit deus Moyſi, iuſſitq; ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo cõferret, ea uirtute prædito ut me rito præ cæteris eius ratio habẽda uideretur. qui aduocata cõcione, recẽſuit uirtutes illius, & q̃ ſtudioſus eſſet publicorũ cõmodorũ, pro quib. toties in ſalutis etiã diſcrimen uenire nõ dubitaſſet. Cumq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorem Aaronis uultibus ipſis præ ſe ferrent, Viri, inquit, Iſraelitæ, opera iã ſunt abſoluta, qualia uel deus popoſcit, uel noſtræ facultates præſtare ualuerunt: & quoniã ſcitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia proſpiciẽdũ eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro uobis uota faciat. quòd ſi res arbitrĳ mei fuiſſet, mihi ipſi honorem hunc adiudicaſſem, tũ quòd ita natura comparatũ ſit ut quiſq; ſibi optime uelit, tum q; mihi conſcius ſim laborũ pro repub. ſuſceptorũ, quibus tale præmiũ iure meo repoſcere poſſem. Nunc deus ipſe cuius eſt ſacerdotiũ, Aaroni hunc honorẽ deferendũ decreuit, eiq; ſui calculi prærogatiuã cõtulit, ut qui iuſtitia in toto populo præmineat: cui iam ante ueſtẽ ſacratã & curam ſacrorũ altarisq; ſui deſtinauit. is pro uobis uota faciet apud deũ, eo libentius exauditurum, quòd & iam antè in uos eſt propẽſus, & propitiatorẽ habituri eſtis quem ipſe in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & ſuo quoq; ſuffragio dei cõprobauit electionẽ. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutẽ fratris honore hoc longe digniſsimus, cui fuerũt eo tempore filĳ IIII. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autẽ ex collatis ad fabricã tabernaculi ſuperfuit, totũ iuſsi ſunt in uela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret, aliorumq; uaſorum impẽdere, ut hæc dum in itinere trãſportantur, neq; puluere neq; pluuia aut alia quacũq; iniuria lædi poſſent. Poſt hæc conuocato populo imperauit ut rurſum cõtribuerent uiritim dimidiũ ſiclũ. ſiclus autẽ nummi genus eſt apud Hebræos, quales ſunt tetradrachmi Attici. at illi ſine mora paruerunt. quorum numerus fuit ſexies cẽtena milia, & inſuper quinq; milia quingẽti quinquaginta: cõferebantq; id argẽtum ſoli ingenui ætatis annorum uiginti & ſupra uſq; ad annum quinquageſimum: quod mox in uſus tabernaculi eſt inſumptũ. deinde & tabernaculum & ſacerdotes luſtrauit in hunc modum. myrræ electæ ſiclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (eſt & hæc odoramenti ſpecies) dimidium dicti põderis cõciſa ac contuſa iuſsit macerari in olei oliuarũ hin: menſuræ nomen eſt quæ capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte unguẽtariorum decoctis factum eſt unguentum ſuauiſsimũ: quo & ſacerdotes, & totum tabernaculum unguens purificauit. Offerebantur deinde multa & uaria ſuper altare aureum adolenda precioſa ualde, quorum naturam, ne ſim prolixitate lectori moleſtus, recenſere ſuperſedeo. oportebat autẽ bis in die

XII Exod. 28 29. 30. 40

Exod. 37

die ſuffitum facere,ante ortum & circa occaſum ſolis: & oleum purificatũ ad lucernas ſeruare, quarum tres in ſacro candelabro per totã diẽ deo lucebant, reliquæ ſub ueſperã accendebantur.Porrò omnibus iam abſolutis,palmã artis fabrilis tulerũt Beſelel & Eliabus.nã & aliorum inuenta excoluerũt,& ipſi multa de nouo inuenerunt ex his tñ duobus præcellebat Beſelel.inſumptũq; eſt huic fabricæ tẽpus menſium ſeptẽ: quo tranſacto primus annus ab exitu
Exod.45 ex Ægypto eſt expletus.Initio uerò ſequentis anni mẽſe Xanthico Macedonum,Hebræorũ niſan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ eſt, & quicquid uaſorũ in eo fuerat.Statimq; deus indicauit gratũ ſibi eſſe & nõ ſuperuacaneum laborẽ Hebræorũ,præſentẽ ſe fano ſuo hũc in modũ declarans. cũ cælũ eſſet aliàs ſerenũ,ſuper ſolũ tabernaculũ caligo deſcẽdit, non quidẽ tanta quantæ ſolent eſſe hibernæ nebulæ,nec tamẽ tã tenuis ut aſpectũ humanum tranſmitteret:iucũdusq; ros diſtillabat ab ea,præſentiæ dei fidẽ populo aſtruẽs.Moyſes aũt diſtributis pri⁹ in fabricatores tãti operis pro cuiuſq; merito premijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præſcriptũ,taurũ & arietẽ, hædumq; pro peccatis.Sed quo ritu hæc fieri ſoleant,dicã dũ de ſacrificijs tractabo,& quæ uictimæ ſolidæ tradantur cõflagrationi,& quæ iuxta legẽ in epu-
Leuit.8 las cedant.Deinde ſanguine uictimarũ ornatũ Aaronis & filiorum eius aſperſit,purificans eos fontanis aquis ac unguẽto,ut dei fierẽt ſacerdotes. atq; hoc modo per ſeptẽ dies ipſos & ueſtes eorũ curabat:tabernaculum item & eius uaſa unguento ſicut iam dixi cõfecto,& ſanguine taurorũ & arietum alternis
Leuit.9 diebus iuxta genus ſuũ mactatorũ.octaua autem die feſtum indixit, & ſacrificare unumquenq; pro facultatibus imperauit.at illi dicto parẽtes certatim & ambitioſe uictimas offerebant. quibus ſuper arã impoſitis ſubito ſponte ſua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit, & inſpectante populo omnia flamma
Leuit.10 abſumpſit. Per idem tẽpus accidit Aaroni quædã calamitas, paterno animo grauis,quam tamẽ generoſe pertulit. erat enim uir fortis, & intelligebat hoc nõ ſine dei uoluntate factum.Ex quatuor filijs quos dixi, ſeniores duo Nabadus & Abius,cũ in arã intuliſſent uictimas non iuxta præſcriptũ Moyſi, ſed quales antea ſolebant,combuſti ſunt flamma in eos conuerſa, & uultus ac pectora eorũ depaſcente:nec ſuccurri potuit quin ita occumberent.Moyſes autem iuſsit patrẽ eorũ ac fratres ſublata cadauera extra caſtra deferre, atque ibi honorifice ſepelire: totusq; populus inopinatã hanc eorũ mortẽ luxit: ſolos fratres ac patrẽ Moyſes uoluit à mœrore abſtinere, & potiorẽ dei honorẽ q; ſuam triſtitiã habere. iam enim ſacrũ amictũ Aaron geſtabat. Cæterũ Moyſes recuſatis omnib.honoribus à populo ſibi oblatis,totus cultui diuino erat deditus:& in Sina quidẽ nõ amplius aſcendebat, ſed in tabernaculũ uentitãs oracula quoties opus erat à deo referebat,& cultu habitu priuati hominis uti perſeuerãs,neq; quicq; prẽter reip.curã prẽ alijs ſibi uindicãs.Leges prẽterea ſcribebat & uiuẽdi rationẽ,quam ſeruãtes & deo placere poſſent,& ipſi inter ſe ſocialiter pacatéq; uiuere: atq; hæc omnia dei monitu faciebat. Dicã aũt & de illis legibus ſuo loco,nũc illud ſuccurrit,q; in mentione ſacerdotalis ornatus omiſsũ nõ oportuit.nã ea ueſtis omnẽ ſub prophetiq; prẽtextu impoſtura rũ occaſionẽ ademit his qui illa utebantur:liberũq; deo uel adeſſe ſacerdotib. uel nõ,omnib.et popularib.demõſtrauit,et exteris,ſi qui fortè huic ſpectaculò

interue-

interuenirēt. Ex lapillis em̄ quos pontifex in humeris geſtabat (ſardonyches erant, quorū naturā nulli non notam narrare ſuperuacuū puto) micabat alter quoties litatū eſſet, is qui dextrū humerū occupabat: tantūq; fulgorē emittebat ut procul etiā intuentibus cōſpiceretur, idq; præter naturā ſuā & cōſuetudinem: quod certe admirationē meretur apud oēs, niſi ſi qui ex cōtemptu religionis ſapientiæ opinionē aucupantur. Sed mirabilius eſt quod nunc dicturus ſum. per duodecim gēmas, quas in pectore pontifex inſutas eſſeni geſtat, in bello uictoriā prænūciare deus ſolebat. nam prius q̄ exercitus ſe moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti populo facile innoteſceret, adeſſe deum, opēq; & auxiliū ſuū inuocātibus eſſe allaturū. quapropter Grēci quotquot à noſtra religione nō abhorrent cum hoc miraculū pro cōpertiſsimo habeant, ita ut negari non poſsit, eſſena uocant λόγιον, hoc eſt oraculū. Deſijt tam eſſen q̄ ſardonyx fulgorē emittere annis ducētis ante q̄ hæc cōmentaremur, irato deo propter legū ſuarū præuaricationē: de quo aliàs opportunius dicetur. nunc cœptam narrationē deinceps proſequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad ſacerdotalē ordinē pertinebant rite peractis, populus deo in caſtrorū cōtubernium recepto lætus ad hymnos & ſacrificia ſe cōuertit, nō aliter q̄ omnib. iam malis aueruncatis, & oīa proſpera in poſterum ſperantes: donaq; deo tam priuatim q̄ publice per ſingulas tribus offerebāt. Principes em̄ tribuū bini de ſuo cōferentes plauſtrū cum duobus bubus con tribuebant, ut ſex plauſtra tabernaculo per uiā deuehendo inſeruirēt: & præter hoc unuſquiſq; eorū obtulit phialā & trulleū & acerram. hæc decem darīcos ualebat, eratq; odoramētis referta. trulleum uero & phiala, utraque ſimul ducentos ſiclos pendebant, ſed phiala ſeorſim tantū ſeptuaginta. hęc farina erant plena, oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificijs utebantur. præterea uitulū & arietē cū agno anniculo in holocauſtū, & hircū pro peccatis. adhęc obtulit unuſquiſq; principū alias uictimas quæ ſalutares uocabātur, per ſingulos dies boues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hædis. atq; ita per duodecim cōtinuos dies ſacrificauerūt, qualibet die unus. Moyſes aūt nō amplius in Sina monte, ſed tabernaculū introgreſſus, conſulebat deum de rebus agendis, & de ferēdis legibus: quas meliores q̄ ut ad hominē autorem referri debeāt, poſteritas multis ſeculis ſeruauit, diuinitus datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uoluptatē, nec in bello ob neceſsitatē uiolare fas putarent. ſed de his nūc deſino, propriū uolumē aliquādo huic tractationi dicaturus. Num. 7

Leges de ſacrificijs & purificationibus. Cap. X

NVNC paucas tantum cōmemorabo, quæ ad purificationes & ſacrificia pertinent: quandoquidem in ſacrificiorum mentionem incidimus. Duo ſunt ſacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum utrunq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni abſumitur, quod ideo uocatur holocautoma. aut pro gratiarum actione perſoluitur, & in epulum ſacrum facientiū uertitur. De priore prius ſum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouē, agnum & hędum: & hos quidem anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiorem. Sed opus eſt ut ſint omnia maſcula quæ ſolida concremantur. his iugulatis ſacerdotes aram circumquaque ſanguine horum tingunt: deinde mundata membratim diſſecant, & ſale conſperſa Leuit. 1

ſperſa in aram imponunt,ſtrue lignorum iam ardẽte. deinde pedes & inteſtina omnia diligẽter primum repurgata ad reliquũ aceruum adiiciũt: tergora
Leuit.3 uero ſacerdotib.cedũt.& holocautomata quidẽ ad hunc modũ fiunt. Quum uero pro gratiarũ actione ſacrificãt, eorundẽ generum animalia mactant,ſed quæ uitio careant,& anniculis ſint maiora, & maſcula fœminis copulata.his iugulatis primũ ſanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnẽ pinguedinem cum fibra iecoris,& inſuper caudam agni aræ inferunt. pectore uero ac dextro crure ſacerdotibus cõceſſo, reliquis carnibus per biduum
Leuit.4.5 epulum inſtruunt,& quæ ſuperfuerint igni cõburunt. idem ritus ſeruatur & in ſacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt,quarum altera fit holocautoma,altera ſacerdotibus in cibum datur.Accuratius aũt de his in libro de ſacrificiis diſſeremus. Nam qui per ignorantiam peccauit, agnum & hædum fœminam eiuſdem ætatis offert: ſacerdosq; ſanguine non ut antè aram, ſed cornua eius ſola imbuit:renesque & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferunt. Sacerdotes uero tollunt ſibi & pelles & carnes eadem die abſumendas in fano.nam lex uetat quicquam in poſteram diem reliquum facere. Qui autẽ ſciens peccauit, nemine conſcio, arietem offert lege ita iubente: cuius carnes in
Leuit.49 fano ſimiliter ſacerdotes eadem die conſumunt. Principes quoque cum pro peccato ſacrificãt,eadẽ quæ plebeij offerunt,hac tantum differentia, q̃ uictimas adducunt
Leuit.2 taurũ & hædum maſculum. Iubet etiam lex ut tam in priuatis quàm in publicis ſacrificiis farina afferatur puriſsima,cum agno aſſaronis mẽſura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc cõſecrant in altari oleo ſub actam.nam & oleũ ſacrificãtes afferunt, cum boue hinis dimidiũ, cum ariete tertiam partẽ,cum agno quartã.ea eſt menſura priſca Hebræorũ, duos choas Atticos continens,qua oleum ac uinũ metiũtur.nam uinum circa altare libãt. Si quis autem nõ ſacrificans ex uoto ſimilam offert, eius primitias pugillum unum in aram conijcit. reliquum eius ſacerdotes in cibum ſumunt, aut coctum: nam oleo ſubigitur, aut panibus inde confectis. quantumcunque autem ſacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal unà cum genitrice,& aliàs quoque non niſi octauo à partu die admittit.Fiunt & alia ſacrificia pro recuperãda ualetudine, aut alia de cauſa,in quibus liba cum uictimis inſumuntur,ex quibus nihil in poſteram diem relinqui fas eſt, ſacerdotibus quoq; partem ſuam inde ſumentibus. Publicis
Num.28.29 uero impenſis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac ueſpere.ſeptima aũt quaque die duos iugulant,eodem modo ſacrificantes: & noui lunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hædum uerò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſſum fuerit.Septimo item menſe,quem Macedones hyperberetæum uocant,præter iam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant,& hædum pro peccatis.decima deinde luna eiuſdem menſis ieiunant uſque ad ueſperam: ſacrificantq; eadem die taurũ & arietes duos & agnos ſeptem: & pro peccato hædum.adducũt autẽ duos præter hunc hædos: quorum alter uiuus extra fines in deſertum emittitur, in quem ſi quid mali propter peccata populo immineat auertatur. alterum uero in ſuburbanum in locum puriſsimum eductum

cum

cum ipſa pelle exurũt nihil omnino purgantes. & cum eo ſimul exuritur tau-
rus, nõ à populo adductus, ſed ſumptu pontificis. quo mactato, & ſanguine
eius ſimul & hædi in fanum illato, aſpergit digito tectũ ſepties, totieſq; paui-
mentum, rurſusq; toties interiora fani circum altare: reliquũ deinde circum
altare maius, quod eſt ſub diuo in atrio. deinde extremitates & renes & adi-
pes cũ fibra iecoris inferunt altari: pontifexq; adijcit arietẽ de ſuo, ſolidũ deo
conflagraturũ. Eiuſdem menſis decimaquinta tempore iam in hibernum uer Exo.23
gente tabernacula compingere iubẽtur per ſingulas familias contra uentura Leuit.23
frigora quæ annus ſeneſcens afferre ſolet. quin & in patria tandem cõſtituti, Deut.31
accedere in eam urbem quam propter templum caput regionis ſint habituri,
& octo dies feſtos ducere, uictimasq; deo ſolidas incendere, & ſimul pro gra
tiarum actione ſacrificare, manibus interim geſtantes ramos myrti, ſalicis &
palmæ, ex quibus mala perſeæ dependeant. prima die ſacrificium debet eſſe
holocautoma ex tredecim bubus, & agnis uno pluribus, & arietib. duobus,
addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum &
arietũ unà cum hædo mactatur, ſed per ſingulos dies unũ de numero boum
detrahũt, donec ad ſeptenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni
opere, mactantq; ſicut diximus uitulũ & arietẽ & agnos ſeptẽ, & pro pecca-
tis hædum. Atq; hæ ſunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum, à maioribus
acceptæ. Menſe autem Xanthico, qui noſtris niſan uocatur, & annũ exordi- Exo.12
tur, luna quartadecima, ſole arietem obtinente, quandoquidẽ hoc menſe ab 13.23
Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium quod tunc exeũtes feciſſe di- Leuit.23
ximus paſcha nominatum, quotãnis inſtaurare lege iubemur: celebramusq; Num.9
id per ſodalicia, nihil è uictimis in ſequentẽ diem relinquentes, quæ eſt quin- Deut.16
tadecima & azymorum feſtiuitatis prima. nam hoc feſtum priori cõtinenter
ſuccedit, duratq; dies ſeptem, per quos panibus non fermentatis ueſcuntur:
& per ſingulos dies tauri iugulantur duo, aries unus, agni ſeptem. hæc holo-
cautoma fiunt, additurq; hædus pro peccatis in quotidianũ epulum ſacerdo
tibus. Secunda azymorũ die, quæ eſt menſis huius decimaſexta, frugibus de Leuit.2
meſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquumq; rati deum huius uberta-
tis autorem per gratitudinẽ honorari, hordei primitias offerunt in hunc mo
dum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinſunt, atque ita
in alicæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt: inde pugillo uno in eam
iniecto reliquum ſacerdotum uſui cedit: & ex eo licitum ſit publicas ac priua
tas meſſes metere. primitiarum tempore agnus in holocauſtum deo macta-
tur. Poſt paſchale ſacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt, quadraginta no
uem diebus, quinquageſima quam à numero aſartha Hebræi uocant, offerũt
deo panem è farinæ triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectum,
mactantq; agnos duos: hæc oblata mox in cœnam ſacerdotibus apponũtur,
& eadẽ die ſic ut nihil ſuperſit abſumũtur. cæterũ holocautoma faciunt è tri-
bus uitulis, arietib. duobus, agnis quatuordecim, hædisq; pro peccato duo-
bus. Nullũ autem feſtum ducitur abſq; holocautomate et laborum uacatio-
ne, ſed in omnibus omnino hæc duo lex obſeruari iubet: & poſt ſacrificiũ in
epulis degunt. ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ aſſaro-
nibus uigintiquatuor. coquuntur autem bini pridie ſabbati: et ſabbato mane

proponuntur in ſacra menſa duobus ordinibus ſeni ex aduerſo ſeſe reſpicientes: atq; ita cum duabus lancibus thure plenis permanent uſq; in proxime ſequens ſabbatum. tunc demū alij pro illis recentes ſupponuntur, & hi priores, ſacerdotibus in cibum dantur: thus item igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent, & pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autē de ſuo quotidie bis offert deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: eſtq; demenſum eius farinæ aſſaron unus, huius dimidium mane, tantundem ueſpere, in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterum Moyſes tribū Leuiticam à cætero populo exemptam, ut deo ſacrandam, fontanis aquis perennibus & ſolenni ſacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum ſacris uaſis ſartum tectum curandū commiſit, iubens ut ad præſcripta ſacerdotum ſacrum miniſterium capeſſerent: atq; eo tempore ſacri & deo dicati ſunt habiti. Poſt hæc animalia diſcreuit, quę ad cibū eſſent pura, & quibus ueſci non liceret: de quibus aliquando per occaſionē diſſeremus, quā ob cauſam aliorum eſum permiſerit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideo uetuit, quòd hunc animam & ſpiritum putaret: neq; animalis non occiſi carnem ad cibum conceſſit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abſtinentiam indixit. Eiecit etiam è cœtu et cō ſuetudine hominum leproſos, & ſeminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uerſari inter homines uetuit, nec niſi poſt ſeptimam diem puras haberi uoluit. eum quoq; qui cadauer curaſſet, per totidē dies à cœtu arcuit. ſi quis autem ultra hunc dierū numerum diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram ſanctificare oportet, alteram ſacerdotes accipiunt, eodē modo & pro gonoroico ſacrificari mos eſt. qui uerò per ſomnium genituram emiſit, ſi ſe mergat in aquā frigidam, ut ſolet fieri poſt legitimæ uxoris congreſſum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd ſi quis priſtinam ualetudinem à deo precib. impetrauerit, & in cutem ſanitatis color redierit, hic uarijs ſacrificijs deo gratitudinem ſuam atteſtatur, de quibus aliàs dicemus. Quo magis ridenda eſt illorum fabula, qui dicunt, Moyſen propter lepram ex Ægypto profugū, turbam eodem morbo laborantium in Chananæam duxiſſe. Niſi enim uanus ille rumor eſſet, nunquam Moyſesin ſuam ignominiam talem legem tuliſſet, qualem etiam alio ferente, probabile erat ipſum reclamaturum: præſertim quum inter multas gentes leproſi uerſentur, & in pretio ſint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in adminiſtratione reipublicæ ciuiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidem & fanis arceātur. Quid igitur uetabat, ſi tali uitio fuit infectus, quo minus apud multitudinem ſibi parentem eas leges ſtatueret, quæ ipſi honorem potius quàm detrimentum afferrēt? Qua re manifeſtum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyſes enim purus ipſe et inter puros degens, ad honorem dei talium legum author eſſe uoluit. Sed hæc quiſq; ita ut libitum fuerit accipiat.

Leuit.8
Num.3

Leuit.7.17

Leuit.12.13
14.15

XIIII Cæterum puerperas fanum introgredi uetuit, aut ſacris intereſſe uſq; in quadrageſimum diem ſi fœtus ſit maſculus: quòd ſi fœmina ſit, duplum eius temporis præſcribitur. Ac ne poſt præſtitutum quidem terminum intrant

abſq;

abſq; uictimis, quæ partim deo, partim ſacerdotibus cedunt. Quòd ſi quis a- Num.5
dulterij ſuſpicionẽ de uxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ aſſaronem, &
immiſſo ex ea pugillo ſuper altare, quod reliquum eſt, ſacerdotibus ueſcen-
dum datur. Deinde aliquis ſacerdotum ſtatuit mulierem ad portam, quæ eſt
obuerſa ad fanum: & inſcripto primum Dei nomine in membrana, defert ei
iuſiurandum cum imprecatione, ut ſi pudicitiam læſiſſet, luxato crure dextro
& uentre diſrupto miſere moriatur: ſin autem præ amore nimio, & præ zelo
typia maritus ad iniquam ſuſpicionem ſit commotus, decimo mẽſe infantem
maſculum pariat. peracto iuramento de membrana deletum nomen in phia-
lam exprimit, & ſumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculũ aſper-
ſo, ebibendum porrigit. mulier uerò ſi iniuſtè eſt delata, prægnans facta ma-
ture & feliciter enititur. quòd ſi & coniugalem fidem & deum iuriſiurandi te
ſtem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inua-
dente. Hæc ſunt quæ Moyſes genti ſuæ de ſacrificijs ac purificationibus præ
ſcripſit. Leges autem tulit tales. Adulteriũ in uniuerſum prohibuit, ratus con
iugum ſummam felicitatem, ſi fides ac pudicitia ſeruetur, & reipub. quoque
intereſſe, ut liberi legitimi proueniant. Item inceſtũ cum matre, aut nouerca, Exo.22
cum amita aut matertera, cum ſorore nuruue, omnesq; tales coitus ut nefari- Deut.17
os damnauit. uetuit & cum muliere menſtruum fluxum patiente congredi et Leuit.18.20
cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formoſis maribus turpem uoluptatẽ 21.29
captarent: & qui contrà feciſſet, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autem Leuit.21
duplo caſtiores eſſe uoluit. hos enim non ſolum prædictis legibus ſicut reli-
quos teneri iuſſit, ſed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum
admittere, non quæ corpore quæſtum feciſſet, non ſeruam aut captiuã, neq;
cauponariam aut ſtabulariam, neq; à priore marito quacunq; de cauſa repu-
diatam. Pontifici uerò ne uiduam quidẽ permiſit, quod tamen cæteris ſacer-
dotibus liberum reliquit: ſed ſolum uirginem ducere cõceſſit, eamq; ſeruare.
Idem nec ad mortuũ ſinitur accedere, quod tamen cæteris eſt licitum, ad fra-
tres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur ſimplices eſſe,
omniq; fuco carere. Quicunq; è ſacerdotibus integer corpore non eſſet, par-
tem quidem ſuam cum cæteris accipere ſinitur, ſed ad altare aſcendere, & fa-
num intrare prohibetur. Nec ſolũ in ſacris obeundis puros eſſe oportet, ſed
uitam etiam irreprehenſibilem præſtare. quapropter qui ſacrum amictũ ge-
ſtant, tantiſper dum eo utuntur, præter aliam caſtitatem, puritatẽ & ſobrieta
tem à uino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactan
tur, omniq; uitio carentes. Hæc ſunt quæ Moyſes iam tũc uitæ ſuæ tempore
obſeruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipſe licet in deſerto degens,
Chananæam terram tandem adeptis proſpexit. Septimo quoq; anno remiſ Leuit.25
ſionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione eſſe iuſſit, quemadmo-
dum iam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat.
quæ uerò per hunc annum ſponte ſua terra protulerit, publica eſſe, & promi
ſcui uſus iuſſit, & neque indigenam neq; aduenam ab eis fructibus colligen-
dis arceri: idemq; obſeruari poſt ſeptimam annorum ſeptimanam, qui nu-
merus quinquaginta conficit: uocaturq; Hebræis quinquageſimus quiſque
annus iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manu mit-

tuntur,qui contribules cum eſſent,legem aliquam uiolauerint,& ſupplicij ui ce in ſeruitutẽ uindicati fuerint. Agri quoq; ad priſtinos dominos ex hac le ge redeunt hunc in modum. Inſtante Iobelo, quæ uox libertatem ſignificat, conueniunt uenditor agri & emptor, computatisq; fructibus ac expenſis in agrum factis,ſi fructus maiores fuiſſe comperiantur,recipit agrum uenditor: quòd ſi expenſæ maiores fuerint, hoc quod deeſt recipiẽs emptor poſſeſſio nem alteri cedit.ſin utraq; paria fuerint, poſſeſſio ad ueteres dominos reuer titur.idem ius eſt in domos quæ in uicis non munitis uẽduntur:diuerſum ue ro de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annum elapſum reddita pecunia domum recipere:quòd ſi integer annus interim abi uerit,emptori poſſeſſionis ius confirmatur.Has leges Moyſes in caſtris in Si na populo tradendas accepit à deo, moxq; literis mandatas ad poſteros etiã obſeruandas tranſmiſit.

Leges belli,& conſuetudines. Cap. XI

XV

LEGIBVS ad hunc modũ digeſtis,ad rei militaris curã animũ aduer
Num.1 tit, de bellis futuris iam tum cogitans. indicit igitur cenſum tribuũ, excepta Leuitica: eiusq; cura principibus demãdata, numerum eo rum qui militari ætate eſſent,ad ſe referri iubet.Leuitę enim ſacri erant & im munes à militia.Cenſa ſunt capita ſexcenta millia eorum qui arma ferre uale rent, ætatis ab anno uigeſimo uſq; quinquageſimum, & ſuper hunc nume rum mmmdcl. Pro Leui autem allegit inter autores tribuum Manaſſem Io ſephi filium, & Ephræmẽ pro Ioſepho. Hos enim Iacobus in adoptionem à
Num.2.3.4 Ioſepho impetrauerat,ſicut ſuprà diximus. Compacto igitur tabernaculo in medium caſtrorũ illud receperunt,tribus tribubus per latera ſingula tenden tibus,inter quas uiæ intercedebant. Forum quoq; rerũ uenalium eſt propo ſitum,& merces ſuo quæq; loco diſpoſitæ: aderantq; opifices omnium artiũ in ſuis officinis, ut planè ciuitas uideretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima ſacerdotes occupabant, ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi ſeorſum ſunt recenſiti)numerus erat uiginti tria millia,octingenti octuaginta, maribus tantum,& qui trigeſimum à natiuitate diem excederẽt,
Num.9 in hunc cenſum ueniẽtibus. Et quamdiu nubes ſuper tabernaculum perſeue rabat,tantiſper uelut præſente deo caſtra eodem loco manebant:quoties ue
Num.10 ro ſe aliò mouebat,tum etiam ipſi migrabant. Inuenit autem & buccinæ ſpe ciem ex argento factę talem.Canna erat tibia paulo craſſior,longitudine pau lo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantũ ad inflandum ſufficeret, deſinebatq; in extremitatem campanulæ ſimilem,quemadmodum tuba. Aſoſra uocatur hoc genus apud Hebræos.Duas tales fecit,quarũ una plebs ad concionem uocabatur, altera principes ad cõſultandum de republica ex ciebantur:utriſq; uero clangentibus uniuerſus populus cõuocabatur.Quo ties uero tabernaculum moueretur, hic modus ſeruabatur. Primo ſigno ca nente qui in orientali parte caſtrorum tendebant excitabantur: ſecundo ue ro,qui à tergo tabernaculi tentoria ſua fixerant: deinde tabernaculum diſſo lutũ mediũ portabatur inter ſex tribus præcedẽtes, & alias ſex ponè ſequen tes. Leuitæ uero tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem ſignum pars caſtrorum meridionalis mouebatur,et ad quartum ſeptentrionalis. His

buccinis

buccinis utebantur etiam in ſacrificijs, in quibus uictimas cædi mos eſt, tam ſabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum paſcha ſolennibus uictimis eſt celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moyſen propter egeſtatem, & ſeditioſorum pœna. Cap. XII

NON multo pòſt à Sina monte caſtra mouentur: & poſt aliquot man XVI.
ſiones, de quibus dicemus, uentũ eſt ad locũ qui dicitur Iſeremoth: Num. 11
ubi denuo populus ſeditionibus agitari cœpit, et laborioſę peregri
nationis culpam in Moyſem conferre. Illius ſuaſu ſe reliquiſſe regionem ferti
liſſimam, & nunc non ſolum eius ubertate carere, uerumetiam pro ſperata fe
licitate in extrẽmis miſerijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborãtes:
& ſi manna quoq; aliquo caſu deficiat, proculdubio fame interituros. His ad
debant multa conuitia, quæ in uirũ optime meritũ paſſim iactabantur. exor
tus eſt interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moyſi benefi
ciorum, bonam ſpem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam fru
ſtra requiſituros, Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis
ac magis cõtra prophetam tumultuabatur. Qui uidens ita deſperatos, iubet
æquo animo eſſe, pollicendo ſe quamuis grauibus contumelijs immeritò pe
titum, copias tamẽ carnium eis exhibiturum, non in unum tantum diem, ſed
in plures etiam. Illis uero credere nolentibus, quodam etiam rogante, unde
tot hominũ millibus prouidere poſſit: Deus, inquit, & ego, quantumuis ma
le apud uos audientes, nunquam tamen deſinemus ueſtri curam gerere: idq;
breui eſtis uiſuri. Vix hæc dixerat, cum tota caſtra corturnicibus complẽtur,
quas aceruatim uenabantur. Deus tamen non multò pòſt in Hebræorum in
ſolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo deſideratis. Nam
et hodie locus ille nomen ex eo caſu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba,
quaſi dicas concupiſcentiæ monumenta.

De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem hoſtium incuſſerunt. Cap. XIII

MOYSES autem poſteaquam abductos inde adduxiſſet in locũ huma 03 000
næ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum XVII
ſitum, qui dicitur Fauces, in concionem populum aduocat. Cumq; Num. 13. 14
in medijs conſtitiſſet, Duo bona, inquit, Deus uobis dare decreuit, libertatẽ
& felicis terræ poſſeſſionem: quorum alterum ex ipſius munificentia iam ha
betis, alterũ quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananęorũ finibus, à qui
bus adeò nulla ciuitas, nullúsue rex nos arcebit, ut ne uniuerſa quidem gens
collatis in unũ uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati ſimus ad rem fortiter
gerendam. neq; enim ſine prælio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt ma
gna certamina uictoriæ præmium erit. ante omnia mittendi ſunt ſpeculato
res, qui & terræ ubertatem, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero
in primis concordiæ ſtudere oportet, & deum adiutorem ac auxiliatorẽ no
ſtrum debito cultu proſequi. Hæc ubi locutus eſt, populus collaudato Moy
ſis cõſilio, exploratores eligit duodecim nobiliſſimos, ex unaquaq; tribu u
num; qui exorſi à partib. ad Ægyptũ uergẽtibus, totam Chananæorũ regio

nem perluſtrauerant, donec ad Amathen urbem & Libanum montem peruenirent: exploratáq; terræ ſimul & incolarũ natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negotium inſumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorum ſpecimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendũ erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionẽ, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & urbes mœnibus firmiſſimis cingantur. Apud Hebronem uero etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quàm quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto uiderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoſſibile rati talem terram acquirere, ſoluta cõcione domum reuerſi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicẽtes deum uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præſtare. rurſumq; Moyſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumq; cõuicia iactando. mane uero ad concionem concurrunt hoc animo, ut lapidatis Moyſe ac fratre, in Ægyptum retro unde uenerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo è ſpeculatoribus, Ieſus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Chaleb, ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum cõpeſcunt, orantes ut bona ſperent, neue deum inſimulent mendacij, temere fidem habentes quibuſdam, quia uanis ſermonib. de rebus Chananæorum uulgatis multitudinem credulam territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. neq; enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatẽ obſtaturam uiris fortiter rem gerere paratis. præſertim auſpice deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, deoq; freti, quà uos ducemus ſequimini. Talibus uerbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moyſes interim & Aaron prociden
tes in faciem ſupplicabant deo, non pro ſua ſalute, ſed ut inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cum ſubitò nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe preſen
XVIII tem deũ ſignificat. Quo uiſo Moyſes animatus infert ſe in turbam, et ultro pœnam eis à deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantã peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi emꝫ tabernaculũ ingreſſo, & internecionẽ populi cum lachrymis deprecanti, cõmoraſſe deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati eſſe pergerent: & q; nunc ſpeculatorũ ignauia ſeducti, eorũ uerbis plus ueritatis ineſſe putarent, q; ſuis promiſſionibus. quamobrem nõ deleturum quidem totũ illud quod ceteris mortalibus omnibus prætuliſſet: attamen terram Chananæam eiusq; ubertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine urbe in deſerto quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas exſoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; cõmodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturum. His denunciationibus uulgus attonitum, totum ſe mœſtitiæ dedidit: Moyſemq; obſecrabãt, ut

depre-

deprecaretur deum, quo reconciliatus peccatiśq; condonatis, urbes hostiles eis tràderet. Ille uerò negabat deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationem esse commotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile [redacted]oysem uni cum uirum innumera penè hominum milia concitata sedau[redacted]quandoquidem deus illi prę sens placabiliorem faciebat multitudinem [redacted]pe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinę uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem nō tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebrę orum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturū, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Autoritatis eius pluspquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mẽsium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus quàm suo proposito obsequi: id́q; nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cùm tàm ualida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unã inde comedere, tanta egestate premente, legem tantum & iram diuinã ueritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare nō est cur aliquis miretur quę illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatẽ obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem deus per Moysem instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVARTVS.

Hebræorum inſcio Moyſe cum Chananæis pugna & clades. Cap. I

Num.14

EBRAEOS autem duram uitam in deſerto agentes, & multis miſeriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non ſinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iam amplius Moyſen audire uolebant quieſcere iubentem, rati etiam ſine illius auſpiciis uictoriã de hoſte ſe poſſe obtinere: accuſabantque eum, quaſi hoc tantum agentem, ut in magna inopia conſtituti, ſemper ab illius conſiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium dei ſibi pollicentes, non tam Moyſis reſpectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus eſſent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxiſſet, eis nunc quoque ſi rem ſtrenuè gerant, uictoriam non negaturum. Satis ſibi uirium aduerſus eas gentes, etiam ſi Moyſes Deum ab ipſis alienare conetur: omnino'que expedire ſibi ut arbitratu ſuo potius rem gerant, quàm pro excuſſa Ægyptiorum ſeruitute Moyſis tyrannidem ſuſcipiant, eius'que libidini ſeducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quaſi uerò non omnes ex æquo Abrahæ eſſent poſteri, ut unus ſingulari gratia præſcientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium eſſe, ut contempta unius hominis arrogantia, deo potius promiſſori credentes, ad acquirendam eam regionem ſe expediant, neque diutius ſub dei prætextu uerba ſibi dari ſinant. Cogitandum de præſenti inopia, quam loca deſerta grauiorem in dies reddant, & ductore deo manus cum Chananæis quamprimum conſerendas, nec amplius aſſenſum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omniũ calculis hac ſententia, populariter in hoſtes uadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neq; immenſa multitudine perterriti, irruentes in ſe excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæſa, reliquos turpiter uertere terga coactos inſequendo, trepidos in caſtra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuẽtis, cogitantisq; ab irato numine immiſſam eſſe, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupiſſent. Moyſes autem uidens tum ſuos accepta clade conſternatos, tum hoſtem uictoria recenti elatum, ueritus ne præſenti ſucceſſu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retro in deſertum reducere. Cumq; populus poſthac in ducis poteſtate ſe fore polliceretur, malo admonitus nihil abſque ipſius conſilio proſperè ceſſurum, motis caſtris itum eſt in deſertum hoc animo

nō, ut non prius contra Chananęos pugnam capeſſerent, quàm ſigno diuini tus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti uſu uenit, maxime reb. aduerſis, ut difficiles ſe moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quū enim eſſent numero ſexcenta milia, et uel in ſecunda fortuna parum tractabiles prefectis uiderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio tam in ſe inuicem quàm in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculū delatos perdidiſſet, ni Moyſes oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne deus quidem curā eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legislatorem, uerum etiam in mandata diuina per Moyſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moyſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primum expoſita.

Seditio per Corem aduerſus Moyſem & fratrem propter ſacerdotium excitata. Cap. II

CORES uir genere & opibus inter Hebręos clarus, & populari quadam facundia præditus, uidens Moyſem in celſo dignitatis conſtitutum, moleſtè ac inuidenter id ferebat: Cū enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquum cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud cōtribules Leuitas & inter cognatos concionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moyſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſq; populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, ut priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignū ſibi ſit conſcius, eum uolente ac perſuaſo populo ſine ui ad tale faſtigium aſpirare. Qui uerò bonis artibus eò peruenire deſperent, à ui quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionem amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadant. Quam enim rationem Moyſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſſimum & filijs ſacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, ſe merito fuiſſe præferendum, genere Moyſi parem, ætate atq; opibus potiorē. quòd ſi antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitijs iuxta ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, ut concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu ſe intra unam tribum hæ criminationes continuerunt, uerùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuiq; eò

II *Num.16*

res

res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur, qui omnes operam dabant, ut ſacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides conclamaretur: concurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi ſtans ante dei tabernaculum uociferabatur, tollendum tyrānum, & populum è ſeruitute eximendum, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim ſi ipſe eſſet ſacerdotis electo r, aliquem dignū fuiſſe ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis eſſet merito poſthabendus: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Coræ calumnias non ignorabat, uidens populum irritatum nequaquam expauit: ſed fretus conſcientia rei bene adminiſtratæ, & ſciens fratrem electione dei peruenisſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulgus tractandum eſt, ad Corem uerſus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionem contemno, etiam ſi uobis diuitijs & cæteris dotibus non ſint conferendi. Nam nec Aaron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrum, facultates poſſides. neque quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit, necq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri contuli. Niſi enim ius & fas præ oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reū facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſſimum facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunem me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, nō dubitat in medium depoſitum ueſtris ſuffragijs committere, nullam prærogatiuam poſtulans ex eo quòd hactenus eo ſit legitimè functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris etiam calculis antè iam comprobatus. neque enim dei uoluntatem in hoc læſimus, quòd ueſtrum etiam aſſenſum accedere uoluimus. ſed quod ille ultro detulit, ſalua pietate recuſare non licuit: quemadmodum & illud æquum eſt, ut qui ſemel dedit, ſuum donum ratum ac perpetuū efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſtitem eſſe. Iniquiſſimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionem ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditionibus turbemini, quantum ad hanc cauſam attinet. Cras mane cum ſua quiſq; aera & igne ac odoramentis adeſto. Tu uerò Cores cede deo, & calculum eius expecta, neque maiorem quàm deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec uideo cur uel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimen dedit. ubi uero conuenerit is, coram toto populo ſuffitum facitote, & cuius ſacrificium acceptius deo fuerit

fuerit, eũ mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calũnia collatæ per priuatã gratiã in fratrẽ ſummæ dignitatis exoluã. His auditis turba & tumultuari ſimul, & male ſuſpicari de Moyſe deſtitit, & inſuper conſilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo ſeditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, ſacerdotium Aaroni & filijs eſt confirmatum. Cap. III

POSTERA uerò die reditur in cõcionẽ ut ſacro facto intereſſent diuino iudicio, per q̃d competitorũ certamẽ erat dirimendũ: eratq; nõnihil tumultus, multitudine ſuſpenſa ad euẽtus expectationẽ, quibuſdã Moyſen in ordinẽ redigi cupientib. qui uero prudẽtiores erant, ſeditionũ finẽ exoptãtib. timebãt enim ne actũ eſſet de rep. ſi ulterius ſeditio procederet. multitudo quoq; natura nouarũ rerũ cupida, et ad obloquendũ magiſtratib. prona, omnib. rumoribus circũferebatur. Moyſes aũt miſſis ad Dathamũ & Abironẽ uiatoribus, iuſſit ut ad condictũ uenirent ſacris interfuturi. poſtq; aũt negauerũt ſe obtẽperaturos, neq; diutius paſſuros Moyſi potentiã artibus malis quæſitã in populo augeri: his renũciatis aſſumptisq; aliquot præſtãtiorib. nõ eſt dedignatus ad cõtumacẽ Dathami factionem uenire, ſequentibus ſe libenter quos iuſſerat. Tum Dathamus cum ſuis audito Moyſen cũ primatibus ad ſe aduentare, progreſſi cũ liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabãt quidnã acturus eſſet. aderant etiã ſatellites qui arcerent eum ſi quid ui agere uellet. ille uerò iam propior ſublatis in cælũ manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri poſſet, Dñe, inquit, cæli & terræ ac maris, tu qui mihi teſtis es fide digniſſimus, q̃ quicquid hactenus feci, ex tua ſententia feci, qui miſeratus res Hebræorũ perpetuus adiutor mihi fuiſti, exaudi hanc orationẽ. tu enim ſcis omnia, ipſas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei ueritatẽ atq; iſtorũ ingratitudinem in mediũ proferre. Noſti ſanè exactè & illa quæ natiuitatẽ meã præceſſerunt, uiſa nimirũ non audita: nunc in illis rebus teſtimonio tuo me ſubleua, quas iſti cum non ignorẽt, male ſuſpicari tamẽ non uerentur. Ego cum uitam agerẽ quietã, id quod mea uirtute et tua uolũtate Raguelisq; ſoceri beneficio cõſecutus erã, tamẽ relictis eius uoluptatibus et cõmodis meipſum totũ dedidi erũnis pro iſto populo perferendis: & primũ pro libertate eorũ, nũc uerò pro ſalute prõptiſſimè magnos labores ſuſcepi. Nũc ergo quoniã in ſuſpicionẽ ueni hominibus, qui mea cura ac prouidẽtia tot mala incolumes euaſerũt, tu qui in igne illo ad montẽ Sina mihi apparuiſti, & tua uoce ſpectaculoq; illorũ prodigiorũ me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi uoluiſti. qui Ægyptiorũ opibus afflictis ſeruitutẽ eorũ effugere conceſſiſti, & Pharaothis potentiã ſuccumbere mihi feciſti, qui ignaris uiæ per mare medium iter aperuiſti, cuius poſtea fluctibus Ægyptios inuoluiſti, qui inermes armis muniuiſti. qui ex uitioſis fontibus potabiles reddidiſti, & potum nobis inopia laborantibus è petra produxiſti, cibumq; in terra nõ inuenientibus à mari attuliſti, è cælo denicq; nunc̃q; antè auditũ es largitus, qui legibus ac inſtitutis rem noſtram ornaſti, adeſto mihi domine iudex omniũ ac teſtis incorruptiſſimus, q̃ neq; munera à quoq; Hebræorũ fauorem meum contra iuſtitiã captante admiſi, neq; pauperẽ bonam cauſam habentem propter aduerſarium Num. 16

uerſarium diuitem perdere litem ſum paſſus, & nunc republica ſinceriſſime adminiſtrata in ſuſpicionem culpæ,à qua ſum alieniſſimus,uenio,quaſi fratri ob priuatū affectum & nō tua uoluntate ſacerdotiū tuum contulerim.oſtende quòd omnia tua prouidentia diſpenſantur, & nihil fortuitis caſibus, ſed tua uoluntate ad effectum peruenit: & quòd res Hebræorū cordi tibi ſint, iuſta in Dathamum & Abironem animaduerſione declara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis circumueniri iactantes. facies autem manifeſtam aduerſus inſanos gloriæ tuæ detractores uindictam, ſi non communi more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra quam indigni calcant dehiſcēs cum familijs & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm piū eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſteriū ex tua ſententia eſſe comprobabitur.Quòd ſi uera ſunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ uertāt,illis quos execratus ſum incolumibus. Atq; ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorū tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti:quādoquidem alienum eſt à tua iuſtitia, illorum pœnas immeritam Iſraelitarum turbam dependere.Hæc cum lachrymis effato,terra horrendum repente cōtremuit, & undante ſuperficie, nō ſecus quàm pelagus uento fluctuans, uniuerſum populū terruit: immani mox ſonitu eliſo,quà ſeditioſi tendebant,ſolum ſubſidit, & eodem momento omnes ad unum abſorbet: ſublatiſq; in hūc modum profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur,ut ne ueſtigium quidem eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis,illuſtre argumentū diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ,fuitq; hic caſus eo miſerabilior,quòd adeò nemo ne propinquorum quidē aut cognatorum eos eſt miſeratus, ut totus quantus erat populus, anteactorum oblitus, lætis acclamationibus dei ſententiam comprobaret, ac ne luctu quidem dignos,ut peſtem ac perniciem populariū exiſtimaret. Poſt Dathamū cum ſuis extinctum Moyſes pontificatus æmulos conuocat,deo denuo cōmiſſurus electionem, ut ei ſit ratum ſacerdotiū, cuius ſacrificium deo gratiſſimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri ſummo in precio ſemper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi eſſent, tum quòd ipſi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde ſtantes ante dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ ſecum attulerant: cum ſubito tantus ignis effulſit, quantum nec homines ipſi unquam excitauerunt,nec in terris ſponte ardentibus,nec in ſyluis per æſtum auſtri flatu colliſis & attritis excitatū uiderunt, ſed qualis diuinitus accendi poterat fulgentiſſimus ſimul ac flagrantiſsimus: cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unà cum Core ita ſunt abſumpti, ut ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: ſolus Aaron ſuperfuit illæſus,ut manifeſtum eſſet,diuinitus coortum hoc incendiū. His ita abſumptis, Moyſes uolens perpetuam eius ſupplicij memoriam ad poſteros tradi, ut & illis non ignoraretur,iuſſit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo conſecrare,ut hoc monumento omnes terrerētur, qui cæleſte numen humanis dolis putant circumueniri poſſe.

Quæ

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviij. obuenerunt. Cap. IIII

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiũ ad Aaronẽ peruenisse, sine ulla cõtrouersia posthac illud tenuit: nec tñ ob hoc diu cessatũ est à seditiõe, imò penè grauior priore est insecuta. nã ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturã. Cum enim semel animos hominũ occupasset hæc persuasio, nihil sine dei uoluntate geri, arbitrabantur deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquã non peccatorum odio deus sæuiret, sed à Moyse solicitatus: ægreq; ferebant quòd non solum impunè tot optimatũ morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatũ iam fratris pontificatum: quando quidẽ nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male cessisse uideret. adhæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superbæ & nimiæ Moysis potestati modum aliquem statueret. facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiẽs excitari turbas, ueritus ne qui rursum res nouas molirentur, unde magnũ aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet. & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarẽtur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore sacerdotium, in cuius uirga deus signum ostenderit. quod ubi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticã. eas Moyses acceptas in dei tabernaculum deposuit. sequẽti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebãtur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notatæ: uidebantq; alias eadẽ specie manere, qua erãt pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirũ amygdala matura, quòd uirga ex hoc genus ligno cõstaret. hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omissis odijs quibus tam Moysem q̃ Aaronẽ prosequebatur, totũ in admirationẽ diuini iudicij uersum, amplius deo repugnare desijt, ratũq; Aaroni sacerdotium esse uoluit: atq; ita tertio dei calculo cõfirmatus nemine posthac cõtradicente fuit pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquã Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne fortè in parandis ad uitam necessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit ut post armis ac dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadragintaocto bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duũm milium cubitorũ, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac sacerdotibus conferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum propria. ex quadragintaocto oppidis iussit ut Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent: præterea ut populus deo primitias omnium fructuum è terra prouenientiũ offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas est, primogenitũ si masculum fuerit, sacrificandum sacerdotibus adducat, ut eo cũ familia uescãtur in urbe sacra. pro eis uerò quibus patria lex uesci uetat, dominus fœtus siclum cũ dimidio dependat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos. deberi eis etiã primitias tõsuræ

Num. 17

m

Num. 18. 3 Leuit. 14 18. & 26

ouium:&qui panes coquãt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto ſe con
Num.6 ſecrant,Nazaræi dicti,capillum alentes,& uinũ non guſtantes,cum capillũ conſecrant,uictimas eorũ ſacerdotibus cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant,hoc eſt dei donũ,ſi uelint à miniſterio ad quod ſe ultro obligauerunt dimitti,ſacerdotibus pecuniã numerare,mulierẽ triginta ſiclos,uirum quinquaginta.qui uerò tantũ pecuniæ nõ habuerint, hos ſacerdotũ arbitrio relinquendos.quin & ſi quis domi mactet ad priuatũ epulum, non ob cultum diuinum,offerendum tamẽ ſacerdotibus pecoris pectus & brachiũ dextrũ. Tãtum eſt quod ſacerdotibus Moyſes attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè præcedente uolumine diximus. Quicquid aũt à populo ſacerdotũ ordini cõtribuitur, ex eo tam uxores q̃ filias & famulos etiã participes eſſe uoluit, exceptis quæ pro peccatis offerũtur. hæc enim
Num.20 in fano ſoli ſacerdotio fungentes mares eodẽ die abſumunt. His ita poſt ſeditionẽ diſpoſitis caſtra mouit,& cum omnibus copijs ad Idumeæ fines peruenit.legatis primũ ad regẽ præmiſſis.petebat ab eo tantũ liberũ tranſitũ,paratus ipſius arbitrio fidẽ dare,ſine cuiuſquã iniuria iter ſe facturũ: præterea forum rerũ uenaliũ ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus etiã aquæ precium, ſi rex ita iuberet.ille uerò legatis re infecta dimiſſis,negatoq; tranſitu, armatus cũ exercitu eſt obuiã profectus,prohibiturus Moyſem ſi ui uiã aperire conaretur,at propheta cõſulto prius oraculo,& deo non permittẽte ut ipſe pugnę principiũ faceret,retrorſum abduxit exercitum,per deſertũ iter facturus. Eodem tempore ſorori eius Mariãmę ultimus uitæ dies aduenit,quadrageſimo anno ex quo Ægyptũ reliquerat,menſis Xanthici luna prima: ſepultáque eſt publico ſumptu magnificè,ſuper quodam mõte qui appellatur Sein: & poſt
Num.19 menſtruũ luctum luſtrauit Moyſes populum hunc in modum:Iuuencam laboris & aratri expertẽ,colore toto corpore rufam,paulum ante caſtra productam pontifex in loco puriſsimo mactauit, & ſanguinẽ ſepties digito aſperſit uerſus dei tabernaculũ.deinde ſolida iuuẽca ita ut procubuit cũ pelle ac inteſtinis ardente, lignũ cedrinum in mediũ ignem inijciunt, ſimulq; hyſſopum & lanam cocco tinctam. huius cinerem uniuerſum uir purus ac caſtus collectum reponit in locum puriſsimum: & quotquot poſthac funeſti purificatione opus habebant,paulũ huius cineris in fontanã immittentes, & hyſſopi ramulum intingentes,aſpergebant ſe die tertia & ſeptima: quo facto pro puris poſthac habebantur. & hunc luſtrandi morẽ etiam in terra belli ſorte quæſi-
Num.20 ta ſeruari præcepit.Cæterũ funeſto exercitu ita ut dixi luſtrato, per deſertum cum eo pergens Arabiam petijt. Cumque ueniſſet in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce,nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelſum,quo ager clauditur,Aaron conſcendit,præmonitus à Moyſe,quòd eſſet moriturus:& in conſpectu totius exercitus, ſtans in loco accliui,exutam pontificiam ſtolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis ſucceſsio pertinebat.atq; ita ſpectante populo moritur,eodem ipſo anno quo ſororem amiſit, anno ætatis centeſimo uigeſimotertio.dies mortis eius incidit in primam lunam menſis qui Athenienſibus hecatõbęon dicitur,Macedonibus Ious,He-
IIII bręis ſabba. Luxit eum populus diebus triginta,& luctu finito,Moyſis du-
Num.21 ctu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon.is ex Arabiæ mõtibus exortus

tus,deſertū medium peꝛerrans,in Aſphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoꝛæis diſterminans.eſtq; hæc regio frugifera, & fructus quantū ſatis eſt incolis ſuppeditat.ad eius regem Sehonem miſit legatos Moyſes,qui tranſitū per regnum peterent,fidem daturus, quòd ſine detrimento uel agrorū uel colonorum militem traduceret:ſed perſoluturū precium rerū uenalium ex æquo & bono,etiam ſi potum aquæ ſine precio dare grauarentur. Sehon uerò negato tranſitu,& armato ſuorum exercitu,uada Arnonis occupat, prohibiturus ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur.

Quomodo Moyſes deuicit Sehonem & Ogem Amoꝛeorum reges,deleuitq; eorum copias. Cap. V

MOyſes autem poſtquā intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animū gerere,haud ferendū contemptū ratus,& uidēs Hebræos genus hominū intractabile,ocio ſimul & egeſtate facile adduci poſſe ut priſtinos tumultus ac ſeditiōes renouarēt, occaſionē eis adimere uolēs,cū ſuluit deū,an bello uiā aperiere permitteret.deo uerò annuēte, & uictoriā inſuper pollicēte,magnopere hac ſpe animatus,militem quoq; fiducia cōplet,clamitans adeſſe tēpus quo pugnandi cupiditatem exſatiarēt, auſpice deo & quò ſponte iam propenderēt autoritate ſua cōpellente. at illi permiſſa poteſtate læti,arma corripiunt,& eueſtigio inſtructa acie ad hoſtē properāt. Amoræus cōtrà ut uidit aduentātes oblitus priſtinæ ferociæ, tum ipſe eſt territus,tum milites animos quos ante uiſum hoſtē præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt.itaq; uix primo conflictu excepto terga uertūt,in ſola fuga ſpem ſalutis reponentes.confidebant enim munitis urbibus,quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt.Nam Hebræi ut primum animaduerterunt hoſtes cedere, acriter inſtiterunt,turbatisq; eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerūt.iamq; totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias urbes petebant. nec alteri perſequendo fatigantur,imperfectam uictoriam relinquere nolentes,ſed cum eſſent funditores optimi,& eius pugnæ generis,quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos aſſequebantur, aut glandibus & iaculis,ſi quos celeriores timor fecerat.itaq; magna ſtrages editur, & ſi qui effugerant, cum uulneribus & ſiti conflictabantur.erat enim æſtas.Cumq; deſiderio potus ad fluuium agmine magno ferrentur,ab inſequentibus circumuenti eminus ſagittis ac iaculis ſunt confixi:& inter cæteros Sehon rex cecidit. Hebræi uerò cæſos ſpoliabant,prædas agebant,magna rerum copia fruebātur, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent.& milites totam regionem percurrebant impunè diripiendo,captiuosque abducendo. nemo enim reſiſtebat,robore eius regionis in pugna abſumpto. Talis clades Amoræis accidit,qui nec conſilio prudenter,nec armis fortiter ſunt uſi.Hebræi uerò terram eam occupauerunt,inter tres amnes inſulæ modo ſitam.Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant,Iobacchus uerò ſeptentrionale,qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinæ & Gaulanitidis regionum rex,in auxilium Sehonis amici & ſocij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret,nihilominus uictoriam ſperans, uirtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio perijt, & exer- *Num.21*

citus ad unum eſt deletus. Moyſes uerò Iobaccho fluuio ſuperato, regnum Ogis ingreſſus urbem unam poſt aliam ſubuertebat, habitatores internecione uaſtans, qui omnes eius terræ homines diuitijs & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam uir heroica ſpecie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentum exſtabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouē longitudine. Huius uiri caſum non ſolum præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorum ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta ēm oppida egregiè munita de eius ditione ceperunt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moyſes caſtra Iordanem uerſus mouet, & campum magnum è regione Hierichuntis. ea eſt urbs copioſa, palmis abundans, & balſamū ferēs. Iamq; in tantum creuerant Iſraelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moyſes utendum hac promptitudine ſuorum ratus, uictimis deo pro gratiarū actione mactatis, epulo q; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uaſtandam miſit, urbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

De Balamo uate. Cap. VI

Num. 22 23. 24

BAlacus Moabitarū rex, habens ueterē amicitiam & ſocietatem cum Madianitis, cum res Iſraelitarū in tantum creſcere uideret, cœpit etiam de ſuo regno eſſe ſolicitus. Neſciebat enim deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam uſurpare appetant: atq; ita non ſatis conſultè de rebus nouis cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum ſucceſſu non eſt auſus, obſtare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de cōmunibus cōmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam ultra Euphratem, nobilem in eis locis uatē, & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſsimū quenq;, rogantes ut ueniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali mēſæ adhibitis, cōſulit deū, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum uetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi non deeſſe uoluntatem illis gratificandi, ſed obſtare deum, cuius beneficio debeat gloriam ex ueris hactenus prædictionibus comparatā. nam exercitum illum quem ipſi execratum uelint, eſſe deo longè cariſsimum. deditq; conſilium ut ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacē cum illis quibuſcunq; conditionibus facerēt. his dictis legationem dimiſit. at Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuo legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obſequi, deum conſulit. Deus uerò offenſus iubet ut legatis aſſentiatur. is ratus deū hæc ſeriò iubere, cum legatis proficiſcitur. inter eundum autem cum uentum eſſet in uiam quandam anguſtam inter duas macerias ſitam, occurrit ei angelus: quo animaduerſo aſina qua uehebatur declinans appreſsit eum ad alterū ſeptum, nihilq; mouebatur uerberibus ſeſſoris preſſuram moleſtè ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finē faceret, tandē procumbens deo ſic uolēte humana uoce Balamum increpat, quòd nunquam antehac læſus ſæuiret in ſe, non intelligens deum prohibere quo minus quibus cuperet obſequatur. Hoc prodigioſo aſinę ſermone

ne dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgans uerberatorẽ, quòd iumentum non eſſet in culpa, ſed ipſe obſtaret iter contra dei uoluntatẽ facienti. Tum uates territus uolebat retro abire: ſed deus iuſsit eum pergere quò inſtituerat, modo ne quid aliter agat ꝙ diuinit⁹ admoneretur. His mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptuſq; à rege honorificentiſsimè, uoluit ad quendam montem deduci, unde Hebræorum caſtra contemplari poſſet. Balacus uerò ipſe cum regio comitatu deducit uatem in montem proximè imminentem, qui à caſtris ſtadia ſexaginta aberat. quibus conſideratis iubet regem ſeptem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iuſſu regis eſt factum, mactat uictimas, ut uictoriam præſagire poſſet. deinde ſic fatur: Felices uos quibus deus largam bonorũ præbet copiã, & prouidentiam ſuam perpetuã ducem & auxiliatricem annuit. quoniã nullum eſt hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutiſq; ac probitatis ſtudio ſitis anteferendi, liberos præſtantiores etiam ſucceſſores habituri, quando quidem deus uos ſolos hominum complectitur, & ut omnium ſub ſole feliciſsimi ſitis proſpicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam uos miſit, & poſteris ueſtris in perpetuum poſsidendam relinquetis: & gloria ueſtri nominis implebitur uniuerſa terra ſimul & mare, adeoq; multiplicabitur gens ueſtra, ut nulla nõ orbis regio ueſtri ſanguinis homines admixtos ſit habitura. Beatus uos exercitus & admiratione digniſsimus, ex uno parente in tantũ auctus. nunc uobis parum amplum pro dignitate ac numero domiciliũ Chananæa cõtinget, ſed totũ olim terrarũ orbem habitationi ueſtræ deſtinatum ſcitote, ut tam in inſulis quàm in continente ſit uobis degendũ præ multitudine ipſis cæli ſtellis numero æquiparanda. Cumq; tam innumeri futuri ſitis, nihilominus nihil uobis ad ſummam rerum copiam deeſſe patietur in pace, & in bello uirtutẽ uiris addet. inimicis noſtris in mentẽ ueniat, ut hoſtes ueſtri eſſe, & in uos arma ſumere uelint. non enim reuertetur è tali prælio uictor, qui lætitiam cõiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino fauore contigit, qui ſolus poteſt & quod ſupereſt detrahere, & quod deeſt addere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra ſe raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta nõ ſeruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductũ: ueniſſe eum ad execrandum hoſtes, quos nũc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quẽ uates: Putas, inquit, quoties fata ſunt aperienda, in nobis ſitum eſſe quid dicamus aut taceamus afflati diuino ſpiritu? ipſe uoces quales uult profert & oracula, nobis nec ſcientibus nec cogitantibus. Equidem ſatis memini ad quid precibus Madianitarum ſim adductus, eaq; cauſa ueni ut uoluntati tuę morem gererem. Sed potẽtior eſt deus quàm mea uoluntas, qui contra dei uoluntatẽ ad gratiam hominum loqui propoſueram. quamprimũ enim noſtrum pectus ſubintrat, nihil amplius noſtrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudẽ dicere in animo habui, nec quæ deus eorum generi dare decreuit, cõmemoranda putaui: ſed numẽ illis propicium, quod gẽtis felicitati ſtudet ac gloriæ, pro deſtinatis hæc uerba mihi ſubdidit. Nunc age, quando animus eſt tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorũ preces me nõ decet nõ admittere, alias aras erigamus & ſacra inſtauremus, ſi fortè deũ flectere poſsim, ut execrationib. hoc genus hominum deuo-

uere liceat. Cumq; Balacus id fieri permiſiſſet, ac ne iterato quidē ſacro potestatem deuouendi impetrauiſſet, collapſus in faciē pronus prædicebat quicquid euenturū eſſet regibus & ciuitatibus clariſsimis, quarum quædam nondum conditæ uidentur, quæ uerò extant earū res terra mariq; geſtæ ita prædictionibus reſponderunt uſq; ad noſtram memoriā, ut facilis ſit coniectura, reliquum etiam eius oraculi non uanum fuiſſe euentū aliquando comprobaturum. Balacus autem ægrè ferens expectationē fruſtratam, ſine honore uatem ablegat. ille domum repetens, cum iam Euphratē attigiſſet, accito Balaco & principibus Madianitarū, Balace, inquit, uosq; Madianitæ, quādoquidem neceſſe eſt ut uel præter dei uoluntatem uobis obſequar, Hebræorum quidem genus nunquam eſt interiturum, nec bello, aut peſtilentia fame ue, aut alio caſu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis à malis ſeruandæ, nequando talis clades incidat qua uniuerſi de medio tollātur. interdum tamē quædam uitari non poterūt, quibus ad tēpus afflicti, mox magis q; antè florebunt, caſtigatione tali ad ſanitatē reuocati. quapropter ſi breuem uictoriam de illis conſequi quæritis, hoc conſilio uoti compotes efficiā. Filiarū formoſiſsimas, quæ pulchritudine ſua mentes eorum expugnare poſsint, quantum fieri poteſt cultas ac ornatas mittite, ut circum caſtra obuerſentur, & iuuenibus cōplexus expetētibus faciles ſe præbeant: ubi uerò cupidine captos uiderint, ſubitò ſe proripiant. cumq; rogatæ fuerint ut maneant, non annuant, niſi perſuaſis, ut relictis patrijs legibus & cultu dei à quo illas acceperunt, Madianitarū & Moabitarū deos uenerentur. ſic enim deum iratū ſib reddent. Poſt hæc monita abijt. Madianitis aūt ita ut moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarū capiuntur: & in colloquiū uenientes rogant ne ſibi uoluptatē ex earū pulchritudine capere inuideāt, neue conſuetudinē eorum auerſentur. Illæ libenter & uerba iuuenū & complexus admittunt: iamq; blanditijs illectos, & cupidine feruētes relinquere parant. tum illi triſtes mulierū diſceſſu, precibus inſtant ne ſe relinquant, ſed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promiſſa iureiurando confirmabant deū teſtē inuocando, & lachrymas fundendo, quo magis eas ad miſerationem flecterent. tum illæ poſtquam omnino captos & conſuetudine ſua deuinctos animaduerterūt, ſic reſpondēt: Optimi iuuenes, non deſunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentū ac domeſticorum affectus: neq; inopia talium rerum huc ad uos uenimus, aut formam corporis nundinaturę preces ueſtras admiſimus: ſed perſuaſæ uiros eſſe bonos hac hoſpitali gratia non dedignatæ qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis præbuimus. Nunc quandoquidē amare uos & abitionē noſtram moleſtè ferre aſſeueratis, ne has quidē preces auerſabimur. quare ſi beneuolētiæ coniugalis fidem dederitis, quę ſola nobis ſatisfacere poteſt, libenter uobiſcū ut legitimæ nuptæ conuiciturę ſumus. ueremur enim ne libidine exſatiata, cū iniuria & contumelia nos retro ad parentes noſtros ablegetis: cui noſtræ ſolicitudini ueniā uos dare æquum poſtulamus. Illis uerò quolibet modo fidē daturos ſe pollicentibus, & nihil præ amore nimio recuſantibus: quandoquidem, inquiūt, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuerſiſsimos, ut cibis etiā propṛijs ueſtro more utamini, nec potum cum alijs commu-

Num. 25

nem

nem ſuſtineatis, neceſſe eſt ſi uultis nobiſcum uitam degere, deos noſtros co-
latis: neq; enim alio argumento perſuadebitis amorem iſtum uos nõ fingere,
niſi eoſdem nobiſcũ deos adoretis. Nec abſurdũ fuerit aut uitio uertendum,
ſi terræ in quam ueniſtis peculiares deos colere malitis: præſertim cum noſtri
per omnes regiones honorentur, ueſtrum nemo præter uos cultu dignetur
aut ceremoniis. Aut igitur cæterorũ more uobis eſt uiuendum, aut alius or-
bis quærendus, ubi ſoli iuxta ueſtra inſtituta uitam agatis. At illi cupidine cæ
ci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrũ
deſciſcunt: & plures deos credere inducti, ſacra illis eius gentis ritu faciũt: ci-
bis quoq; indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra
legem faciebant: ut iam tota caſtra iuuenũ impietas inuaderet, & ſeditio prio
re peior gliſceret, & auita religio in extremum periculũ deduceretur. iuuẽtus
enim guſtatis ſemel peregrinis morib. inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui
nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unà cũ reliqua turba corrumpe
bantur. Zambrias etiã Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianiti
de, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab uxore, & contemptis in eius gratiã
Moyſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge nõ diſſimulan-
ter ſe oblectabat. In hoc rerũ ſtatu Moyſes ueritus ne grauius aliquid ſeque-
retur, aduocata concione, neminẽ quidẽ nominatim accuſauit, nolẽs in deſpe
rationẽ adducere eos qui tantiſper dum latere ſe putãt, ad ſanitatẽ reduci po-
terant: ſed dicebat rem indignã, nec ipſis nec maiorib. eorũ decoram, q; uolu-
ptatẽ pluris, q; deũ & religionẽ facerẽt. Expedire illis ut dum tẽpus eſt reſipi-
ſcant, & nõ legũ contẽptu, ſed cõpeſcendis prauis cupiditatib. fortes ſe uiros
declarent. abſurdũ prẽterea dicebat, q; cum in deſerto modeſtè uixiſſent, nũc
in bona regione ita baccharẽtur, & quæ per inopiã quæſiuerant, nunc per af-
fluentiã perditũ irẽt. Talib. dictis conabatur iuuẽtutẽ corrigere, & ad ſaniorẽ
mentẽ reducere. Tum Zambrias inſurgens: Tu, inquit, Moyſes tuis legibus
utere, quib. iam longo uſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpe iam pœnas
dediſſes, & tuo malo nõ eſſe Hebræis imponendũ didiciſſes. me certe nunq;
ad tua tyrannica iuſſa obſtrictũ habebis. neq; em̃ aliud hactenus, q; ſub legis
ac religiõis prẽtextu nobis ſeruitutẽ, tibi principatũ malitioſis artib. adſtruis,
uoluptatẽ nobis ac uitæ licentiã adimens, quæ liberorũ ſunt, & ſub nullius im
perio degentiũ. hoc enim uel Ægyptiaca ſeruitute fuerit grauius, in quemuis
tuis legib. pro tuo libitu animaduertere: cũ ipſe multo dignior ſis qui punia-
ris, quandoquidẽ abrogatis quæ omniũ conſenſus approbat, plus tua q; cẽte
rorũ mortaliũ placita ualere poſtulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iu-
dico, ne fateri quidẽ in hoc cœtu grauabor, mulierculã alienigenã me duxiſ-
ſe, audis à meipſo mea facta, ut ab ingenuo. neq; em̃ latere cupio. Sacra etiam
diis facio prẽter conſuetũ, quia id æquũ cenſeo, ex multis mihi ueritatẽ quæ
re, & nõ ſicut ſub tyrãnide uiuere, de unius tantũ fiducia pẽdentẽ. nemo mihi
rem gratam fecerit, qui in reb. meis meipſo plus arbitrij habere uoluerit. Hæc
Zambria pro ſe & quibuſdã ſui ſimilib. afferẽte, populus quietus expectabat
quonã audacia hęc eſſet euaſura, maxime q; uideret legislatorẽ amplius nolle
cõtendere, ne hominẽ inſolentẽ iritatiorem redderet. uerebatur em̃ ne plures
talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent.

Atq; ita tum cõcio diſſoluitur, ac fortaſſe ulterius malũ hoc ſerpſiſſet, ni Zambrias maturè ſublatus eſſet talẽ ob cauſam. Phinees tum alijs rebus, tũ patris dignitate, iuuentutis faciles princeps, Eleazari pontificis filius, & Moyſem magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambrię contumaciã: cuius impunitatẽ ne legum contemptus creſceret, uindicare in flagitioſos decreuit, non ignarus quòd exempla primatũ in utramuis partem plurimũ ualeãt. Cumq; tanto eſſet animi & corporis robore, ut non temerè aliquid arduũ aggrederetur, quòd non etiam perficeret, ad Zambriæ tentoriũ uadit, & eodem ictu ipſum unà cum Chosbi transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationẽ accenſa, certatim in eiuſdem criminis reos facit impetũ, & bonam illorũ partem ferro conficiunt, reliquos inſecuta peſtis ſuſtulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem ſuorũ petulantiã cohibere deberent, aut diſsimulare aut accendere etiã maluerunt: nec prius deſtitit, q̃ quatuordecim millia uirorum deſiderarẽtur. Hanc ob rem Moyſes in Madianitas concitus, ad gentẽ internecione delendam exercitum miſit, de qua expeditione mox narrabimus, poſtquam quod omiſſum antè non oportuit, dixerimus. Balamũ illũ, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à deo eſt prohibitus, nihilo ſecius tamen tale hoſtibus conſiliũ dedit, quo effectum eſt, ut quibuſdam infectis praua opinione, penè totius populi religio ſit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus eſt propheta, ut oracula eius ſuis literis inſeruerit: cũq; nihil uetaret quin ea pro ſuis ederet, nec ullo teſte id factum eius coargui poſſet, maluit eum debita apud poſteros memoria nõ fraudare. Sed hæc quiſq; ut libuerit ita conſideret. Moyſes autem ut dicere cœperã, in Madianitas miſit exercitum duodecim milliũ, ſingulis tribubus mille militib. imperatis: eiſq; copijs Phineẽ præfecit, cuius opera leges uindicatas, & de Zambria uiolatore earum pœnas exactas paulo antè memorauimus.

Num. 31

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa. Cap. VII

MAdianitæ uero intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in unum contrahunt, & quà in regionem ſuam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præſtò erãt, impetus eorũ pro uiribus propulſaturi. Sed mox primo congreſſu tanta multitudo Madianitarũ eſt cæſa, ut numerus cadauerum iniri non poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Receemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fuſis hoſtibus, Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas unà cum mulieribus interimendo, ſolis parcẽtes uirginibus: hoc enim Phinees à Moyſe mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, uaſorum aureorum & argenteorum magnũ numerum, quibus in domeſtica ſupellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uictu delectabãtur. Abductæ ſunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyſes autem partitus prædam, quinquageſimam eius partem Eleaza-

ro

ro dedit & ſacerdotibus,& Leuitis alterius quinquageſimæ:reliquũ uero populo diſtribuit,quo factũ eſt ut deinde ſuauiter uiuerent,opibus uirtute quæ ſitis,otium quoq; ad fruendũ nacti. Moyſes autem iam admodũ ſenex Ieſum deſignauit,qui ſibi in prophetę & ducis(ſi opus foret)munĳs ſuccederet,deo ita iubente ut hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritiſsimus,Moyſe præceptore doctus. Per idem tempus duæ tribus,Gadæ & Rubeli,& dimidia Manaſsitis, numero pecudũ & alĳs rebus abundantes, de cõmuni conſilio rogant Moyſem, ut ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram,quæ non multo antè bello capta fuerat. eſſe em̃ paſcuis uberem, Ille uero ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare,& curam pecudum ignauiæ prætexere,conuitio uiros excipit, meticuloſos ſimulatores dictitans. Velle eos in otio luxuq; terram cõmuni marte quæſitam poſsidere,& nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram ultra Iordanem à deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui uidentes eum iratum,ne meritò iraſci uideretur, reſpondent ſe neq; per ignauiam pericula,neq; per deſidiam labores fugere,ſed hoc tantũ agere,ut præda in locis cõmodis relicta, expeditiores ad certamina fierent:paratoſq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorũ & coniugum ac facultatum ipſo dante acciperent, reliquum exercitum armatos quocunq; duceret̃ ſequi,& communibus militare auſpicĳs. Tum Moyſes comprobata eorũ uoluntate,aduocatoq; Eleazaro pontifice & Ieſu,cæteriſq; magiſtratibus,concedit illis Amoritidẽ hac conditione, ut ſimul cum cognato populo aduerſus cõmunem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint,atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis,liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyſes quoq; in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas,in quarũ tribus aſyla ſanciuit,illis tantum profutura, qui cæde non ſponte cõmiſſa eò confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilĳ tempus, tantiſper dum pontifex uiueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilĳ uerò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra urbem refugĳ deprehẽſum: idq; ius ſolis cognatis eſſe uoluit,alĳs non item. Cæterum oppida refugĳ fuerunt hæc:ad fines Arabiæ Boſora,in Galadena regione Arimanum,in Bataneade Gaulademan.& poſt captam Chananęam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moyſis deſtinata ſunt,ut hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſsitidis tribus nomine Salpades,liberis deteriori tantum ſexus relictis,tribules eius uiri inſignes Moyſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit, ſi in domum tribulis nuptũ darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atq; hac occaſione inſtituit, ut cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quũq; iam de quadrageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco ubi nunc oppidum Abila uiſitur,agrum habens palmetis conſitum, ubi populũ omnem præſtò uidit,in hunc modum uerba fecit.

Num.27 Deut.3

Num.25

Num.35 Deut.4.19 Ioſ.20

Num.27.36

VI Deut.4

Moyſis

Vlri cõmilitones,& longi laboris socij,quoniam deus ita uult, & ætas cxx annorum exacta postulat,ut ex hac uita discedam, & rebus ultra Iordanem gerendis interesse me deo non est uisum, æquum duxi,ut quantum ad uestram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio desim: sed pro gratia mihi data prouideã,ut pro cõmonstrata ad eam uia, sempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur,ubi prius in quo tam uestra quàm posterorũ beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis erga uos nostræ perpetuum monumentum reliquerimus,libentes ex hac uita deceda mus. Fidem enim,sat scio, mereor,uel quòd antehac uestris commodis indesinenter seruiens nunquam uos fefelli,uel quòd anima prope exitum cõstituta in omni uirtute ac ueritate seipsa melior redditur. Filij Israelis, una omnib. hominibus felicitatis est causa deus propitius:quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est. cui si uos tales præstiteritis, quales ipse postulat,quales ue ego ex ipsius sententia instituo,nunquã non macti uirtute, gmu landiq; omnibus eritis:sed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deest breui cõsequemini. Tantũ uolũtati diuinæ obsequimini,& mandatis eius parete:& neq; legibus per me latis alias præponite,neq; in religiõe per contemptum quicquã nouate. Quod si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes,& omnib. hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante deo minæ omnes facile contemnuntur. Cæterum uirtutis præmia magna per omnem uitam sunt proposita,& ipsa sibi primũ est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facile parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis,& gloriã tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc uobis sunt speranda,si leges monitu dei me perferente scriptas nec ipsi uioletis,nec alios uiolare patiamini,& harũ intellectum ac usum nunquam non meditemini. Ego uerò commodis uestris lætus discedo,uosq; pietatis ac prudẽtiæ legibus,& uirtuti ducum ac magistratuũ commendo,qui incolumitatis ac felicitatis uestræ posthac curam sunt habituri. Deus aũt sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepistis,nõ desinet uobis prospicere, sed quàm diu ipsum & pietatem colueritis,tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui uobis optima monita suggerant,quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Iesus,& senatus ac primates tribuũ,quibus cauete uos difficiles præbeatis,scientes quòd qui bene parere nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatẽ peruenerit: neue in hoc libertatẽ sitam existimetis,si mandatis principũ obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis:à quo uitio si uos in posterũ seruaueritis,res uestras in meliore statu uidebitis. Absit aũt ut ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à uobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico:nolim enim uos hac cõmemoratione in exitu uitæ contristatos relinquere,qui etiam tunc æquo animo uos tuli:sed ut admoniti in posterum sapiatis,id quod in uestram etiam rem futurum est. & ne in præpositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia,quibus traiecto Iordane & occupata

Deut.7.11

pata Chananæa potiemini. alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & uirtutis contemptum prolabamini, deum fautorem nequaquam estis habituri, quem si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terram uirtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiam amittetis, & per totum quàm late patet orbẽ dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis. quò si uentum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quo minus periculi sit, ne illas uioletis, post uictoriam neminem hostium superesse patimini: idq; rebus uestris conducibilius existimate, ne cum illis uiuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionẽ corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa quotquot habent ad unũ tolli iubeo, ferroq; & flammis ita deleri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cõseruabitis. Verum ne per ignorantiam meliorum natura uestra in deterius deprauetur, deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis, mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus tradit eis codicem, leges scriptas & institutа bene uiuẽdi continentem. Illi uero soluebantur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memores que quanta pericula pertulisset, quamq; alacriter salutem ipsorum procurauisset: & de futuro soliciti, quòd non essent talem principem habituri, ac ne deum quidem æque propitium Moyse non amplius deprecatore: tum pœnitẽtes eorũ quæ in deserto per furorem contra illum commiserant, grauissime dolebant: ita ut totus populus lacrymans nullam consolationem admitteret. Moyses uero solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua transitum faciam, operæprecium duxi, leges talis latoris maiestate ac uirtute dignas hic inserere, quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam indè à priscis seculis instituta. Extant autem omnia quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa liceat affingere: seriem tantum nouauimus, & leges quas ille sparsim ut quamque à deo retulerat, scripsit, nos generatim in suos ordines digessimus: qua de re lector admonendus erat, ne si quis fortè ex contribulibus in hæc nostra inciderit, calumniam temere struat, quasi parum sincere scripta Mosaica tractantibus. Enumerabo aũt eas potissimum leges quę ad publicam institutionem, ritusq; gentiles pertinent: quæ uero ad priuatam consuetudinẽ aut contractus uel cum exteris uel cum nostratibus spectant, in eum commentarium distulimus, quem de moribus & sacrorum causis deo fauente scribere est animus.

Postq; acquisita Chananæa terra, urbibusq; conditis, uictoriæ fructus securi carpere cœperitis, hæc mandata obseruãdo rem deo gratam facietis, & partam felicitatem constabilietis. Vrbs sacra sit una in regione Chananæa, in loco illustri & fertili, quam deus per oraculũ elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unũ ex lapidibus non politis, sed collectitijs constructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascẽsusq; sit ad illud nõ per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia uero urbe nec altare sit ullũ, neq; templũ. deus enim unus est, & Hebræorũ genus unũ. Qui cõuitiũ deo fecerit, lapidatus per diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscure sepeliatur. In sacram urbẽ & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorũ ex uniuersa

Leuit. 4
Deut. 16

uersa eorum ditione, ut deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum demereantur, & per conuersationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim ut inter se noscantur, quibus idem est genus, quique eisdem studijs delectantur. Id uerò ex huiusmodi congressib. facile contingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hærent: sicut contrà qui nunquã conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

Deut.18 Sint præterea decimæ fructuũ seorsum ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria uenditis, pecunia inde redacta in sacra urbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquum enim est ex prouentu terræ à deo datæ in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede meretricis non est sacrificandum. neque enim quicquam deum delectat cum iniuria coniunctum: neque maior est turpitudo, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedem pro admissura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem deo sacrificare est licitum. Exod.21 Dijs alienis nemo male loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neque sacra donaria tollenda. Nemo uestè è lino & lana contexta utatur. Deut.11 est enim solorum sacerdotum. Septimo quoque anno, quando per Scenopegiæ festa apud Sanctam urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex à sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat: & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonum est ut inscriptam in animis nunquam delendam memoria retineant. sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentium conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Deut.6 Pueri etiam ante omnia leges ediscãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi dei beneficia, quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquũ enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua, & in brachijs ostentanda. & quæ potentiam eius ac beneficentiam indicant, circumferenda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; conspicua sit dei erga populum suum benignitas.

Oppidatim præsint septem uiri probatæ uirtutis, & iustitiæ cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi sors obtigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec cõuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurum est, ut assueti homines reuereri, ad pietatẽ quoq; assuefiant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorum sententia ualere debet, nisi constet pecunijs esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnib. alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in dei contumeliam recidit, quasi uero is infirmior sit habendus, quàm illi quorum potentiæ metu præter ius fertur calculus. nam dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm deum facit.

Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronunciare, sicut interdũ accidit

accidit,in ſanctam urbem integrã cauſam relegent: tum uero pontifex et pro
pheta unà cum ſenatu quod uiſum fuerit decernant. Vni teſti fides non Deut.19
habeatur,ſed tribus, aut ut minimum duobus, quorum teſtimonium uita an
te acta faciat ueriſimile. Mulieribus autem teſtimonium deponere nõ liceat,
propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque ſeruum hominem
teſtẽ eſſe liceat,propter animos degeneres.probabile enim eſt aut lucri cauſa
aut præ metu non uerum teſtimoniũ depoſituros. Quòd ſi cui falſo teſti
creditũ fuerit, iſq; poſtea falſi coarguatur, ei pœnæ ſit obnoxius, quam reus
daturus erat,ſi grauante hoc teſtimonio condemnatus fuiſſet. Homicidio Deut.21
in aliquo agro commiſſo, ſi autor nuſquam compareat, neque ſuſpicio ſit à
quopiam per odium occiſum hominem,inquiſitio fiat ſumma cura propoſi-
tis indici præmijs.quòd ſi nullus exiſtat index, magiſtratus oppidorum uici
norum agro in quo cædes eſt facta, & ſenatus conuenientes, metiantur à lo-
co in quo iacet cadauer:& quod fuerit proximum oppidũ,eius oppidani em
ptam iuuencam & adductã in teſqua nec ſementi nec plantationi idonea ner
uis ceruicis abſciſſis cædant, & ablutis manibus ſupra caput iuuencę ſacerdo
tes & Leuitæ ac ſenatus illius oppidi,puras ſe manus ab ea cæde habere pro-
clament, eamq; nec feciſſe ſe, necdum fieret interfuiſſe. inuocentq; deum ut
propitius factus nunquã poſthac in ea regione tale malũ accidere permittat.

Optimũ quidem eſt optimatum regimen, & in ſic adminiſtrata republica
uiuere,nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed pręſtat ut hac conten
ti in legum & ueſtra ipſorum poteſtate ſitis.Satis enim eſt,deum habere præ
ſidem. Attamen ſi regis uos cupido cœperit, nemo ſit niſi ueſtri generis Deut.17
& ſanguinis,& cui iuſtitia ſit cordi cum cæteris uirtutibus. Is quiſquis fuerit,
plus legibus & deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat, nihilq; præter pontificis ac
ſenatus ſententiam faciat:nec multas alat uxores,aut pecunijs equis'ue pluri-
mis gaudeat: quarum rerum copia facile contemptor legum poſſet euadere.
& ſi talibus ſtudijs plus ęquo fuerit deditus,obſtandum eſt ne potentior fiat
quàm rebus ueſtris expedit. Terminos terræ mouere non eſt fas,nec pro- Deut.19
priæ,nec alienæ,dummodo pacatæ:ſed religioſe cauendũ, ut tanquã dei cal-
culus in æternum fixus maneat:quòd hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſe-
ditionum, ſi auaritia certis terminis non circumſcribatur. Facile enim legum
præſcripta tranſilit,qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

Qui terram plantauerit,ſi plantæ ante quartum annum fructum protule- Leuit.19
rint, nec deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium uſum conuerte
re.intempeſtiuus enim eſt talis fructus.quicquid autem præmaturè à natura
extorquetur, eius uſus nec deo conuenit,nec domino. quarto uero anno col
ligat quicquid iam tempeſtiuum,& in ſanctam urbem deferat,et cum reliqui
prouentus decimis in conuiuijs cum amicis conſumat, & cum pupillis ac ui-
duis.quinto demum anno arbitratu ſuo fructus colligat. Agrum uitibus
conſitum ne ſemines. ſufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus eſt
ut & aratro uexetur. Bubus aranda eſt terra,nec aliud animal cũ eis ſubiu-
gandum,ſed eiuſdem ſemper generis ſub idem iugum agẽda. Semina quoq;
debent eſſe pura & impermixta, nec duũm ſimul aut trium generũ ſunt ſemi
nanda.abhorret enim natura communionem diſſimilium. Neq; diuerſi

generis iumentorum coitus ſunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis ſui perueniat, ut ſolēt à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum eſt autem magnopere, ne quid eiuſmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari poſſint. quapropter ne leuia quidē leges diſſimulant, dum officio ſuo nuſquā deeſſe
Deut.24 cupiunt. Metentes & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciāt, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in uſum ſuum conuertant & alimoniam. De uindemia quoque racemuli relinquātur pauperibus: ſimiliter de oliuetorū fructu nonnihil, ut ſit egenis quod colligant, quandoquidem de ſuo non poſſunt. non enim tantū ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, ſi non quiſq; ſuis tantum com-
Deut.25 modis prouideat, ſed inopum quoq; rationem habeat. Nec bubus in area triturantibus os obligandum eſt. non enim æquum eſt uetare laboris ſocios quo minus et fructuum ſint participes. Nec à pomis maturis uiatores ſunt arcendi, ſed ſinendi ut tanquam proprijs ſe ſatient: & ſiue indigenæ ſint, ſiue exteri, libenter illis ad eſum exhibenda ſunt. auferre uero ſecum non liceat.

Neque uindemiātes uetent obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à deo conceſſis inuidere tantillum concupiſcentibus, præſertim quum id anni tempus ſit fertiliſſimum, & iuxta dei ordinationem non diu duraturum. & ſi quis præ pudore cunctetur attingere, ut ſumant hortentur, Iſraelitas quidem ut ſocios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uero hoſpitalibus his munuſculis dignentur, quæ ipſis deus pro tempore præbuit. Non enim debet exiſtimari detrimentum, quod liberali animo ſumendum hominibus permittitur: quia non in hoc deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his ſoli fruamur, ſed ut de noſtro alios etiam honoremus: uolens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorem ac liberalitatē ſuam gentibus innoteſcere, dum id quod ipſis ſupereſt, benignè cum illis communicant. Qui uerò contrà fecerit, plagas una minus quadraginta publica ſcutica accipiēs illiberalem hanc pœnam ſuſtineat, eo quòd cum eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatem læſerit. Rectum enim eſt ut cum ipſi multa in Ægypto & deſerto ſitis perpeſſi, aliorum miſerias non negligatis. & dei benignitate amplas facultates conſecuti, ex his nōnihil per compaſſionem egenis decidatis. Vltra duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alteram Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, quæ in egenas uiduas & pupillos di-
Deut.26 ſtribuatur. E fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit deo gratijs actis, & ſacrificijs iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerant. Hęc omnia ubi quis perfecerit, & utraſque decimas tum quæ Leuitis debētur, tum quæ epulis attulerit, iter ingreſſurus conſiſtat è regione templi, ante omnia deo gratias agat, quòd ab Ægyptiorum graui ſeruitute liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatuſq; decimas ſe iuxta Moyſis legem ſoluiſſe, precetur deum, ut tum ſibi priuatim, tum Hebræis publice propitius & quæ bona hactenus dedit, conſeruet, & pro ſua potentia ac benignitate augere etiam dignetur.

Vbi

Vbi ætas matuerit uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas. qui autem non ducit uirginem, ne ſibi coniungat alteri maritatam, neue priorem eius uirum contriſtet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendã dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici ſit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam ſuo corpori factam, nuptiale ſacrũ deus non admittit. atq; hæc ita obſeruari ualde intereſt, ad hoc ut proles naſcatur ingenua, & ad ſtudium uirtutis erecta, ſi non è turpi aut illiberali matrimonio ſint prognati.

Si quis aliquam pro uirgine deſponſam poſtea talem non inuenerit, in ius uocatam accuſet, afferatq; argumẽta quæ habet: puellæ uerò cauſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos genere uidet proximus. Et ſiquidẽ puella fuerit abſoluta, degat in accuſatoris coniugio, iſq; nullum poſthac dimittendi eam ius habeat, niſi talem ipſi cauſam præbuerit, quæ contradictionem non recipiat. cæterum temeritatis & petulantiæ qua inſontem detulit, pœnas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta ſiclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd ſi uitiata fuiſſe coarguatur, ſi quidem plebeia fuerit, eo quòd parum ſolicitè pudicitiam uſq; ad nuptiarũ tempus ſeruauerit, lapidibus obruatur. quòd ſi ex ſacerdotibus prognata fuerit, uiuens exuratur. Deut.24

Si quis duarum uxorum maritus propter amorẽ, aut formam, aut aliam quamuis cauſam, alteri plus beneuolentiæ honorisq; detulerit, alteri uerò minus: ſi filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd ſua mater in maiore gratia patris fuiſſet, poſtulet ius primogeniturę, ut duplicem facultatum paternarũ partem iuxta meas leges auferat, non permittatur. iniquum enim eſt eum qui ſit natu grãdior propter matrem negligentius à patre habitam ſuo priuilegio fraudari. Deut.21

Qui uirgini alteri deſponſatæ ſtuprum obtulerit, ſi quidem perſuaſæ ut ſe prębęret, ſimul cum ea capitalis eſto. ſontes eñ ſunt ambo: hic quia puellæ perſuaſit ut liberali coniugio rem turpiſſimam anteponeret: hæc uero quia lucro aut uoluptati ſuccubuit. quòd ſi ſolitariam alicubi nactus, ui oppreſſerit, ſolus det ſupplicium. Qui uirginem nondum deſponſatam conſtuprauerit, ipſe ducat. quòd ſi pater puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta ſiclos iniuriæ preciũ numeret. Deut.22

Qui à coniuge quacunq; de cauſa, ut ſæpe hominibus uſu uenit, diſiũgi poſtulat, ſcripto ei ſecuritatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. ſic enim habebit poteſtatem alterius coniugis quærendi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd ſi & alterum offenderit, aut poſt eius mortem prior reducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat.

Si cuius maritus nondum ſuſceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine uocatum, ſortis hæredem nutrito. nam hoc è republica erit, dum nec familiæ deficiunt, & poſſeſſiones apud cognatos remanent, mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctiſsimo uicturæ. quòd ſi frater nolit eam ducere, mulier ſenatum accedens teſtetur, quòd uolentẽ eam in familia manere, & ex ipſo liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogante uerò ſenatu cauſam, ſiue magnam ſiue paruam afferat, huc tandem res euadet; uxor fratris ſoluto uiri illius calceo, & conſputa eius facie, merito hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti Leuit.25

memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidē è curia diſcedet, in omnē uitā notatus ignominia: mulier uero cui uult nubito. Deut.21 Si quis uel uirginem uel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitime coniungi uoluerit, non antè iuſ eſto cubile eius tāgere, quàm raſo capite ſumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amiſſos deplorauerit, ut ita mœrore ſatiata tum demū ad nuptiale cōuiuium ueniat, Bonum enim & iuſtū eſt, ut qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non ſuæ tantum uoluptati indulgens illius deſideria negligat. Elapſis autē luctus triginta diebus, tot enim ſapienti ad deplorandos caros ſufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quòd ſi ſatiata cōcupiſcentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, nec pro ſerua quidem eam tractare ius habeat: ſed quocunq; mulier abire Deut.21 maluerit, liberam hoc faciendi poteſtatem habeat. Quicunq; è iunioribus parentes ſuos contempſerint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & inſuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primum uerbis parentes moneant. nam hos natura fecit idoneos iudices, dicantq; non uoluptatis cauſa in matrimonium ſe conueniſſe, neque ut collatis in cōmune facultatibus opulentiores fierent: ſed ut liberos acquirerent, qui ſe in ſenectute nutriant, & neceſſaria ſibi ſuppeditent. Acceptos autem à deo cum gratiarum actione ac gaudio, ſumma cura educauiſſe, nulli rei parcentes quæ ad eorum ſalutem & inſtitutionē pertinere uiſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendum eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es. proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam deus læſis parentibus offenditur, qui & ipſe humani parens eſt generis, & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quę infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius abſit ut tu facias periculum. His uerbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam cōmiſſis debetur uenia. hoc enim & ad legislatoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideant. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed contumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra urbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnib. ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter et qui quomodocūq; legibus damnati dant ſupplicium. Quin & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, ultrà quàm iuſtum eſt, pœnas exſoluens.

Deut.23 Mutuum dare ad uſuram Hebræorum nemini liceat, neq; cibum neq; potum. non enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & dei retributionem, quæ huiuſmodi beneficentiam ſolet conſequi. Qui uero acceperint mutuò ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituāt eis qui mutuauerūt, quaſi ſua reponētes, & uſuri denuò ſi opus Deut.24 fuerit. Quòd ſi non pudeat eos non reddere, non ſunt è domibus auferenda pignora, niſi iuſſu iudicum: & pignus foris eſt expectandum. is uero qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad ſe uenit. & ſi quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur

datur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquã sol occidat, maximè si uestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumẽtum q̃d ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impune esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto boue, pro hoc enim quincuplum numerandum est. Qui uero mulctam soluere non ualet, in seruitutem uindicetur. Qui tribuli in seruitutem est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manu mittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unà cum filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus, in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, dum testatus quòd aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luto hærens præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti cõmonstrare oportet, non per ludibrium risum captãdo alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitor. Percussus in rixa absq; ferro, confestim uindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. q; si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autem reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, præterq; mercedem medici. Qui mulierem uterum gerẽtem calce percusserit, si quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populũ uno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniã det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iustum est. Venenum neq; letale, neq; alias noxium quisquam Israelitarũ penes se habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id q̃d facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniam accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi seuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui uel in cibum ueniat. quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis causa fuerit. Quod si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur, dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussit, & precium utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aquatio non sit libera

Deut. 22

bera,ſed ut abſit periculum ne quid incidat. quòd ſi in talem foſſam non clauſam pecus alicuius illapſum moriatur, pretium eius domino reſtitui debet. tecta quoq; circumſepienda ſunt obicibus, qui non facile prolabi ſinant ac decidere. Depoſitum tanquam rem ſacram qui accepit, diligenter cuſtodiat, & nemo eius commiſſorem fraudare ſuſtineat, neq; uir, neq; mulier, etiam ſi nemine coarguente ingẽtem auri uim lucrifacturus ſit. in uniuerſum enim danda eſt opera ut ſua cuiq; conſcientia ſana ſit, & huic teſti approbari ſatis eſt quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem dei reſpectus habendus eſt, quem nemo malus unquam poteſt fallere. quòd ſi abſq; dolo malo cui commiſſum eſt id perdiderit, accedens ad ſeptem illos iudices, iureiurando deum teſtem faciat, quòd nihil ſua uoluntate aut malitia ſit perditũ, nec uſum ſe parte depoſiti, atq; ita abſolutus abeat. quòd ſi uel minima commiſſorũ parte uſus poſt perdiderit, ad redibendum quod accepit, in ſolidum condemnetur. Idem ius eſto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede ſua defraudet, memor quòd is uice agri & facultatum hoc à deo ſortitus ſit. proinde non procraſtinanda ſolutio, ſed eadem die reddendum, cum conſtet deum nolle ut operarius laboris ſui fructu careat. Liberi ob parentum iniquitatem puniendi non ſunt, nimirum propter ſuam uirtutem digniores miſeratione, quòd è talibus nati ſint, quàm odio propter illorum uicia. Neque patribus peccata filiorum ſunt imputanda, qui contempta parentum diſciplina multa ſibi permittunt facere. Spadones abominare & auerſare, qui uirilitate & genitura ſe ipſi priuauerunt, quam nobis deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcendum eſt hoc genus, quod nõ modò poſteritatem quantum in ſe eſt, ſed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdit. Satis enim conſtat, quòd effœminato primum animo etiam corpora habent muliebria. ſimiliter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Deut.24

Ibidem

Ibidem

Caſtrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & inſtituta ſunto, & deus propitius inconcuſſam eam & imperturbatam conſeruabit. abſit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem neceſſe eſt homines uel ſponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut ſcientes quid opus facto ſit, cum uſus erit in promptu habeatis ſalutaria conſilia, nec ſitis hac parte imparati in ipſo temporis articulo. Faxitq; deus ut terram quam uobis pro labore ueſtro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes poſſideatis, nec hoſtibus incurſantibus, nec domeſtica ſeditione turbãte, quæ abrogatis patrũ legibus et inſtitutis, in contrariam diſciplinã uos inducat: utq; in perpetua legũ à deo comprobatarum obſeruatione permaneatis. Bella uero uel uobis uel ueſtris poſteris gerenda, extra fines deus auertat. Cæterũ cum bellum inſtabit, caduceatores primũ ad deſtinatos hoſtes ſunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copiæ uobis adſint numeroſæ, & equi, & arma, & ſuper omnia deus auxiliator propicius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et ſi quidem

Deut.20

quod

quod æquũ eſt perſuaderi ſibi patiantur, præſtat pacem inuiolatam ſeruare: quòd ſi plus ſuis uiribus tribuẽtes ius in armis reponant, exercitũ contra eos educite, imperium deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi ſit, & quaſi proimperator. multorum enim imperium non modo moram affert rebus ſtrenuè gerendis, ſed nõ rarò plus nocet quàm prodeſt. Delectus autem habendus eſt uirorum tantum robore tam animi quàm corporis præſtantium: ignaui uerò minimè admiſcendi, ne dum res armis geritur, in fugam auerſi hoſtium conditionẽ potiorẽ faciant. Immunes autem ſint à militia, qui ędificata noua domo nondum integrum annum illa ſunt uſi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui deſponſata uxore nondum eam domũ duxerũt: ne harum rerum deſiderio ſibi parcentes, & ſeruantes ſe relictis uoluptatibus, in gratiam uxorum parũ fortiter rem gerant. Caſtris autem poſitis cauete ne quid aſperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi urbem ſi deſit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: ſed parcite, non ignorantes in uſum hominum iſta creata, & ſi uox eis daretur expoſtulatura uobiſcum, quod cum ipſa belli cauſa non fuerint, iniuſtè affligantur, mutatura domicilium ſi liceat, & alió migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduerſa acie ſteterũt cędite, cæteros tributarios futuros ſeruate, excepta Chananæorum gente. Hi enim cum totis familijs ſunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, ut neq; mulier habitu uirili utatur, neq; uir ſtola mulie bri. Hęc ſunt inſtituta quæ Moyſes reliquit. Leges uerò antè quadrageſimo anno conſcriptas tradidit. de quibus in alijs commentarijs dicemus. Deut. 22

Sequentibus deinceps diebus, nam continenter conciones aduocabat, fauſtis eos precationibus deo commendauit, ſicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legibus aduerſus earum præſcriptum agerẽt. deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod ſcriptum reliquit in ſacro uolumine, continens prædictionem futurorum, iuxta quam omnia facta ſunt, atq; fiunt, euentis nuſquam non congruentibus. Hæc uolumina & arcam ſacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis ſcripta repoſuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mãdauit, ut occupata terra & fixis ſedibus, non obliuiſceretur iniuriæ ab Amalecitis acceptæ: ſed expeditione in eos ſuſcepta pœnas repoſceret pro damnis in deſerto ſibi illatis. Deut. 30. 31 32. 33. 34

Capta autem Chananæa, & plebe eius ut par eſt deleta, aram erigere iuſſit ad ſolem orientem obuerſam, non procul à Sicimis urbe inter duos mõtes, dextrum Garizeum, ſiniſtrum Gibalem: diuiſasq; copias in ſenas tribus ſuper duobus montibus conſiſtere, & unà cum illis Leuitas ac ſacerdotes. & primum illos in Garizeo precari omnia fauſta leges dei & religionem ſeruantibus, & Moyſis conſtitutiones nõ uiolantibus, alteros uerò acclamationibus hoc approbare: & rurſum his precãtibus illos acclamare. deinde pari modo tranſgreſſoribus execrationes inferre, ſuccinentes ſibi inuicem, ab alteris dicta comprobãtes. & tam fauſtas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuiuis eas diſcere liceat: quæ tandẽ huic aræ inſcriptæ ſunt ex utroq; latere, quà populus iuſſus eſt ſtare, & holocautomata offerre, Deut. 27. 28

& poſt eam diem nunquam alias uictimas imponere: neq; enim fas eſſe. Hæc ſunt quæ Moyſes prȩcepit, & quæ Hebrȩorum gens indeſinenter obſeruat.
Deut.29 Poſtridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem excluſis, iureiurando eos ad legum cuſtodiam adſtrinxit: utq; dei uoluntatem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq; periculorum metum, neq; ullam aliam cauſam tanti facerent, ut eam potiorem legibus ducentes, ab earum præſcriptis diſcederẽt: ſed ſiue conſanguineorum unus aliquis, ſiue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut ſtatũ earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent. quam ſi uiciſſent, à fundamentis ut deſertricem reuellerent, & ne ſolum quidem ipſius ſi fieri poſſit ſupereſſe paterentur. ſin uerò id efficere non ualerẽt, nec pœnas meritas exigere, ſaltem teſtarentur ſe impietati alienȩ non conſentire. hæc populus in foro iureiurando firmauit. Poſt hæc docebat eos quomodo ſacrificia deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones ſuſcipiendȩ, captato ſigno ex lapillis de quibus iam diximus. Sed et Ieſus ſuperſtite etiam tum & præſente Moyſe uaticinatus eſt quicquid pro ſalute populi geſturus erat, uel foris bello adminiſtrãdo, uel domi ferẽdis legibus: & ad uiuendi rationem recens inſtitutam eos præparans, diuino monitu ſe præſagire aiebat, quòd ſi patriam religionẽ uiolarent, clades non effugerẽt. nam & regionem ipſorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipſos ſub haſta uictoris uenũdandos, ſeruituroſq; gentibus quæ afflictorum nulla miſeratione tangerẽtur: ac tum demum ſeram atq; inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamẽ ipſorum conditorem, & urbes ſuis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autẽ fore, ut non
Deut.31 ſemel tãtum amittãt, ſed ſæpius. Deinde Moyſes exhortatus Ieſum ut in Chananæos exercitum duceret, affuturumq; cœptis eius deum pollicitus, & populo omnia fauſta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres noſtros abeo, &
Deut.33.34 deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis preſentibus ago pro cura ac prouidẽtia quam de rebus ueſtris hactenus habuit, non ſolum depellendis aduerſis, ſed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac ſolicitudinẽ dum ueſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor, propicius ſemper adiuuit: imò uerò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit, me miniſtro uſus & uicario in obeundis quæ ad ueſtram felicitatẽ pertinere uiſa ſunt. Quapropter æquum eſt, ut priuſquam decedam, eius potentiæ, qui & in poſterum uobis non deerit, dignas laudes repẽdam, meq; hoc debito exoluam, ueſtrȩq; memorię cõmendem, quòd hunc ſolum colore & uenerari conuenit: & leges eius habere in precio, ut quæ omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propicio conferendis, longè ſint anteponendȩ. Grauis enim aduerſarius eſt uel homo legislator, ſi conſtitutionibus ſuis autoritatẽ adimi ſentiat. Dei uerò indignationem abſit ut experiamini, quæ legibus ipſius contemptis excitari poſſet. Hæc poſtrema uerba Moyſe loquẽte, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, uniuerſa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangẽtes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararẽt. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes

rantes præ ſe ferebant, quòd tanta eſſet uiri uirtus ac magnificentia, ut ne illam quidem ætatem latere poſſet. Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœſtitia, alteri enim intelligẽtes quali orbarentur antiſtite, futuram ſuam conditionem lamentabantur. alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquam eius uirtutem ſatis deguſtaſſent, iam carendum eo, ſeq; deſtituendos uidebant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimoniæ, conjecturã capere licet ex eo quòd tũ prophetæ accidit. Quamuis enim perſuaſiſſimum ſemper habuit, non eſſe inſtante morte dolendum, ut quæ præter Dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiſo tamen affectu populi. à lachrymis temperare non ualuit: dum uerò eò proficiſcitur, ubi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebantur. Tum Moyſes his qui longius aberant manu mota ſignificauit ut conſiſterẽt: propiores autem rogabat, ne exceſſum ſuum lachrymabilem facere pergerent, cum fletu proſequendo. Illi uerò & hanc extremã gratiam ei referendam exiſtimantes, ut quemadmodum cupiebat ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & põtifex Eleazarus, & imperator Ieſus. Vt uerò in mõte Abari uocato conſtitit, qui celſus è regione Hierichuntis attollitur, & conſcendentibus latè Chananææ terræ proſpectum exhibet, ſenatũ dimiſit. Cumq; poſt mutuos complexus Eleazaro ac Ieſu ultimum uale diceret, inter loquendum repentina nube circundatus in uallem quandã eſt ablatus. In ſacris autem uoluminibus ſcripſit ſe mortuum, ueritus ne propter excellentem eius uirtutem à deo raptum prædicarent. Vitæ eius tempus uniuerſum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiã partem in imperio exegit, uno menſe minus. Mortuusq; eſt ultimo anni menſe, die prima menſis qui à Macedonibus Dyſtrus dicitur, à noſtris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuere prudentiſſimus, & qui conſilia bona optime noſſet exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita ſemper in poteſtate habuit, ut omnino illis carere uidere tur, & nomina tantum eorum ex his quæ in alijs hominibus conſpiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam triſtius accidit, quàm tũc prophetæ mors. nec in præſens tantummodo ſui deſiderium reliquit, ſed maximam apud omnes exiſtimationem quotquot ſcripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æſtimant. Atque hæc ſunt quæ de Moyſis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiſit tribubus. Cap. I

POST Moyſem, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatum, officiumq; memoriæ uiri exhibitum, ſedato luctu, Ieſus iubet copias ad expeditionem inſtrui: mittitq; explora tores in Hierichuntem, quo mentẽ eorum & uires cognoſceret: caſtra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis et Gadidis tribuũ principibus, atq; etiam Manaſſetidis: nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permiſſum erat, quæ fuit Chananææ pars ſeptima: reuocauit eis in mentem quid Moyſi fuiſſent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam qui ne ultimo quidẽ uitæ tempore proſpicere eis defatigatus eſt, & propter communem utilitatem, alacriter præſtarent quę promiſerant. illis uerò imperata haud grauatim faciẽtib. armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem ſexaginta ſtadia caſtra promouit: quæ poſtquam metatus eſt, cõmodum ſpeculatores aderãt, omnibus apud Chananęos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ocium conſideraũerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænã aſſultum minus ferre poſſint, & capi eſſent faciliores. nec quiſquã obuiorum ſpectantibus ſingula fuit moleſtus, dum curioſitatẽ hoſpitum conſuetam interpretantur, nec hoſtile adhuc quicquam ſuſpicantur. ut uerò ſub ueſperã ſeceſſerũt in quoddam diuerſorium non longè à mœnibus, in quod primum fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu conſultabant, indicatum eſt regi cœnanti, ueniſſe ſpeculatum quoſdã è caſtris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantũ curare quomodo latenter ſe ſubducãt. Ille uerò confeſtim mittit qui eos comprehendant, quæſtioni admouendos ut cauſam aduentus ſui aperiant. quos ubi aduentare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos ſiccabat in mœnibus, ſpeculatores his contexit. miſſis autem à rege dixit, hoſpites quoſdã ignotos paulo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſſiſſe, qui ſi ſuſpecti eſſent regi, quaſi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio poſſe ab inſequentibus de uia retrahi. Tum illi decepti à muliere, quam ſeriò loqui putabant, ne perſcrutati quidẽ diuerſoriũ abierunt. & excurrentes per uias quibus ueriſimile erat eos diſcedere, & quæ ad flumen ducebant, ueſtigio nullo inuento, fruſtra laborare deſtiterunt. Sedatoaũt tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quãto ſuo periculo ſaluti eorum conſuluiſſet, ut quæ in dolo deprehenſa pœnam capitis cum tota familia regi erat datura, rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam ſibi rependerent pro accepta ſalute, iuſſit ut bono animo abirent: iureiurando prius delato, quòd expugnata urbe, & alijs iuxta ipſorum decretum internecioni traditis: mulieri ſalus manebit incolumis. hunc enim

euentum

euentum ſibi deũ iam antè ſignificaſſe. illi & in præſens ei gratias agunt,& in futurũ abunde relaturos iureiurando confirmãt,& hoc conſiliũ dant,ut cum præſenſerit urbem expugnandã, contractis facultatibus & propinquis intra diuerſoriũ, ueſtem coccineã pro foribus expandat. imperatorẽ enim edicto inhibiturũ,ne quis eam domũ lædere audeat,quo datæ ſibi ſalutis gratiã reci piat.quòd ſi aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,ipſiusculpã fore nõ ſuam:neq; ſe ad eius incolumitatẽ præſtandã iureiurãdo teneri uelle. His con ditionibus diſceſſum eſt,cum ſe fune de mœnib. demiſiſſent: reuerſiq; ad ſuos rem totam ut erat acta narrauerũt. Tum Ieſus pontifici Eleazaro cum ſena tu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorumq; autoritate iuſiurandũ ratũ eſt habitũ. Imperatore aũt ſolicito de traiectu: amnis enim auctus Ioſ.3
aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hoſtis paſſurus uidebatur,nec naues ullę præſto aderant: deus ſe illis tranſitum procuraturũ promiſit, fluentis eius imminutis. Itaq; Ieſus poſtquã duos dies expectaſſet, copias omnes ad hunc modũ in ulteriorẽ ripã traduxit. Sacerdotes cum arca agmẽ præcedebãt, poſt eos ibãt Leuitæ portãtes tabernaculũ & uaſa ſacrificijs deſtinata. Sequebatur deinde totũ agmẽ in ſuas tribus diſtinctũ,receptis in medium mulieribus ac pueris,quo tutiores eſſent ab impetu fluminis. Vt uerò ſacerdotibus primis ingreſſis uadabile eſt uiſum,q; & aqua decreuiſſet, & glarea non amplius ui undarũ uolueretur,ſed ſtabile ſolum exciperet ueſtigia,omnes iam intrepidè uadum tranſibant,tale redditũ cernentes quale deus promiſerat.ſteteruntq; in aluei medio ſacerdotes, donec tranſiret multitudo,& in tuto conſiſteret. quod ubi factum eſt,et ipſi egreſſi fluuium,liberum ei ſolitum curſum reliquerunt: qui confeſtim auctus, ad priſtinam aquarum molem redijt. Exercitus autem quinquaginta ſtadia progreſſus,ad decimum à Hierichunte ſtadium caſtrametatus eſt. Porrò Ieſus ara exſtructa è lapidib. Ioſ.4.5
quos ſinguli tribuum principes ex alueo propheta iubente ſuſtulerãt, ut monumentum eſſet prodigioſe refrænati fluminis,ſacrum in ea deo fecit: & paſchæ ſolennitas eo loci celebrata eſt, omnibus reb.iam affluentibus,quarum penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & ſegetes Chananęorũ maturas tum demetebãt,& alias prædas abigebãt. eodẽ enim tempore & mãna eis defecerat,poſt annũ ex quo ea primũ uti cœperãt quadrageſimũ. Cumq; hæc om- Ioſ.6
nia ſecurè & impunè Iſraelitæ facerẽt,nuſquã occurrentibus Chananæis, ſed intra mœnia præ metu ſe cõtinentibus,expugnare urbes eorũ Ieſus decreuit. Itaq; prima die feſtiuitatis,ſacerdotes arcã geſtantes, ſtipati armatorũ cuſtodia, acceſſerũt ad urbẽ ſeptẽ cornubus clangendo, & ad uirtutẽ ſuos adhortando circũambulabant mœnia ſenatu cõmitãte,nec aliud quicq; faciẽdo, q; quòd inflarẽt cornua,retro in caſtra reuertebãtur. Cumq; per ſex continuos dies idẽ feciſſent,ſeptima Ieſus cõtractis in unũ copijs, reliquo populo cõuocato,lætũ illis affert nunciũ, urbẽ ea die ſine labore capiendã, deo hanc in poteſtatẽ ipſorũ tradẽte,& ruẽtibus ſua ſpõte mœnib. facilẽ aditũ aperiẽte. iuſſitq; omnes occidi quotquot in manus militũ deuenirẽt, & neq; laſſitudine, neq; miſeratione, neq; prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugium ullum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritũ uitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. Quic-

quid

quid autē auri ac argenti repertum fuerit, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primū capta urbe deo dedicarentur. ſolam autem Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurādum ab exploratoribus acceptum. Hęc locutus inſtructum exercitū ad muros admouet. urbem deinde rurſum circumambulant, præcedentibus cum arca ſacerdotibus, & cornuū claſſico militē ad aggrediendū opus incitantibus. cumq; ſepties luſtrata pauliſper conſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebræi uerò nullo negocio per ruinā irrumpētes in Hierichuntē omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœniū caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnā inutiles: paſſimq; cadaueribus uiæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugiū incolis inuenientibus, ita ut ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletaq; trucidatis urbs & poſtremò incenſa rogum defunctis præbuit, in agros quoq; pari ſęuiente incendio. Rachaben uerò cum domeſticis qui in diuerſorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad leſum adductæ, gratiæ ſunt ob ſeruatos ſpeculatores actę, dicente ſe meritis illam præmijs remuneraturum. moxq; agris donatam, in honore poſtea ſemper habuit. Reliquias autem urbis quæ incendio ſupererant, ferro diruit, diris execratus quiſquis ſemel uaſtatam inſtaurare aggrederetur: nimirum ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & abſoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam eſſe uoluit deus imprecationem, ſicut ſuo loco dicetur. E direptione autem ingens uis argenti ac auri, atq; etiam æris in unum aceruum eſt redacta, nemine edictum non obſeruāte, aut ſibi prædam ac lucrū inde quærente. Eas manubias leſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac
Ioſ.7.8 Hierichuntis quidem excidium in hunc modum ſe habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudę, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & maſſam auri trecentorum ſiclorū pondo, & iniquum ratus ſi nullum periculi precium ad ſe rediret, ſed oblatum à fortuna lucrum deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans ſicut cōmilitones ita & Deum ſe poſſe fallere. Erant tum caſtra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatē ſignificāte. transgreſſi enim fluuium, tandem ſe & ab Ægyptijs & ab erumnis in deſerto exantlatis liberatos exiſtimabāt. Paucis autem pòſt diebus quàm Hierichus eſt exciſa, mittit leſus tria millia militum ad urbem Ainam ſupra Hierichuntem ſitam: qui cum Ainatis prælio congreſſi, & in fugam uerſi, trigintaſex è ſuis deſiderauerunt. Huius incōmodi accepti nuncius poſtquam in caſtra peruenit, maiorem quàm pro cæſorum numero mœſtitiam attulit: nō tam propter amiſſos, tametſi omnes uiri fortes & honore digni fuerant, quàm propter deſperationem. Credentes enim ſe iam ea regione potitos, & illęſum exercitum habituros ut deus promiſerat, nunc mirum in modum elatos hoc ſucceſſu animos hoſtium uidebant. Itaq; ſaccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perſeuerabant: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita, totos ſe dolori dediderant. Ieſus aūt uidens exercitū ſic affectū, et nihil læti amplius ſperantē, cum fiducia deum alloquitur: Nos, inquit, non noſtra temeritate adducti ſumus, ut terram hanc armis ſubigere conaremur,

ſed

ſed Moyſes ſeruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis atteſtantibus prodigijs pollicitus es, traditurũ te nobis hanc terrã poſsidendam, & exercitũ noſtrum ope tua fretũ ſemper in conflictu aduerſarijs fore ſuperiorẽ, atq; harum promiſsionum euentum non ſemel iam ſumus experti. Nunc autẽ præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot deſideratis, hoc caſu territi, & de promiſsis tuis ac Moyſis hęſitãtes, & à prędijs abſtinemus, & poſt talia belli exordia nihilo feliciores progreſſus ſperare poſſumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præſentem mœrorẽ uictoriam largitus adime, deſperationemq; in futurum attonitis exime. Talibus exorabat deum Ieſus, in faciẽ humi prolapſus. Reſponſum deinde accipit, ſurgeret & luſtraret exercitũ pollutum ſacrilegio & uiolata religione. hanc enim cauſam eſſe præſentis calamitatis. inquiſitione aũt facta & pœna à ſacrilego exacta, Iſraelitarũ fore uictoriam. hoc oraculum Ieſus populo indicat, & uocato Eleazaro pontifice ac magiſtratibus ſortẽ per ſingulas tribus mittebat. cumq; ſors in Iudæ tribum cecidiſſet, rurſum per cognationes eius mittebatur. & cũ in Sacharię cognatiõe maleficium eſſet inuentum, eam rurſum uiritim examinantes, Acharem deprehenderunt. qui uidens non eſſe locum tergiuerſandi contra diuinum indicium, furtũ faſſus res furtiuas in mediũ protulit: moxq; affectus ſupplicio, noctu ignominioſæ ſepulturæ traditur, quemadmodũ ſolent damnati iudicio publico. Ieſus aũt luſtratum exercitũ ad Ainam ducit, & noctu diſpoſitis circa urbem inſidijs, diluculo hoſtem ad certamẽ prolicit. illis uerò audacter ob proximã uictoriã irruentibus, ſimulata fuga procul eos ab oppido abſtrahit, fuſum hoſtem exiſtimantes, & quaſi uictoria iam parta inſoleſcẽtes. poſtquam autem ſubitò conuerſis copijs in faciem illis obſtitit, & alijs qui in inſidijs latebant ex compoſito ſignum datum eſt, coorti celeri curſu ad Ainam feruntur, & auerſam eius portam occupant, pleriſq; ciuiũ è muris ſuorum utrum putabant uictoriam ſpectantibus: urbemq; ingreſsi ſine diſcrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Ieſus obuios in fugam uertit: qui urbem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoque ab hoſte captam ac cum uxoribus ac liberis incenſam animaduerterunt, per agros diſpalati, cum ſibi inuicẽ præſidio non poſſent eſſe, alij alijs in locis ſunt oppreſsi. Poſt hanc Ainatarum cladẽ magna multitudo puerorũ & mulierum atq; mancipiorum capta eſt, & ſupellex ſine numero: pecudum item greges nõ modici, & inſuper ſignata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Ieſus inter milites partitus eſt in eis caſtris quæ habuit ad Galgala. Cæterũ Gabaonitæ qui nõ longè à Hieroſolymis habitãt, cognito Hierichuntiorũ & Ainatarum caſu, iamq; in ſe iturũ hoſtem ſuſpicati, Ieſum quidem precibus flectere non tentauerũt, fruſtra eas fore putantes apud eum qui interneciuũ bellum cum Chananæis gereret: ſed maluerũt uicinos Cepheritas & Cathieremitas in ſocietatẽ aſciſcere, dicentes nec ipſos poſſe euadere periculum niſi maturè prouideret: quod ſi ſuum conſilium ſequantur, non deeſſe remedium. Quod ubi perſuaſerunt, mittũt legatos ad Ieſum de fœdere, quos maxime credebãt ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculoſum rati ſi ſe Chananæos faterentur, & multo tutius ſi nihil ſibi cum illis commune dicerent, ſed longè diuerſas ſedes habere: aiunt ſe fama uiri excitos multorum dierum iter feciſſe, II. Ioſ. 9.

& hoc eſſe uerum ex habitu comprobabant. ueſtes enim quas uiam ingreſſuri nouas induiſſent, longo itinere detritas, ſumpſerant enim tritas data opera, ut ueriſimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionem ingreſsi dicunt ſe miſſos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ut ſaluis patrijs inſtitutis, in amicitiã eorum uenirent. comperto enim quòd deus gratuito munere Chananæorũ terram illis conceſsiſſet, gratulari ſe eis, & ius ciuitatis petere. his dictis, & oſtentatis ueſtibus in ſignũm longi itineris, orabant ut in fœdus & amicitiã admitterentur. Ieſus aũt credens eorum uerbis quòd Chananæi non eſſent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum ſenatu iurauit, habituros ſe eos pro amicis ac ſocijs, & nihil contra eos iniuſtum molituros, approbante id fœdus uniuerſo populo. hoc aſtu uoti compotes domũ ad ſuos ſunt reuerſi. Ieſus autem exercitu ducto in ſubmontanum Chananææ tractũ, cum audiſſet Gabaonitas non longe à Hieroſolymis habitare, & eſſe Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorũ incuſabat. illis uerò excuſantibus non alium ſe modum ſalutis quærendæ habuiſſe, & ideo ad dolum uerſos neceſsitate cogente, Eleazarũ pontificẽ & ſenatũ conuocat. cumq; decretum eſſet non uiolandum fidem iureiurando ſanctã, ſed publicis miniſterijs deputandos, in hac conditione poſtea ſunt habiti: atque
Ioſ.10 hoc pacto imminenti periculo ſe ſubtraxerunt. Cæterum cum rex Hieroſolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Ieſum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium reges ad bellum contra eos gerendũ acciuiſſet, Gabaonitæ uidentes ſe peti, & hoſtes caſtris circa quendam fontẽ non longe ab urbe poſitis, ad oppugnationẽ expediri, Ieſum in auxilium aduocãt. nam eò tum res deuenerat, ut ab his pernicieẽ expectarent, in illis uerò qui ad excidium Chananæorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam ſpem ſalutis reponerent. Tum Ieſus cum toto exercitu in ſuccurſum properãs, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertiſſent, per decliue fugientes eſt perſecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuiſſe huic prælio diuinũ auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cælo tonante & crebris fulminum ictibus, grãdine inſuper maiore ſolito ruente. acceſsit & illud nunquam antea uiſum, quòd dies factus eſt longior, ne interuentu noctis uictori hoſtis eriperetur. quo factum eſt ut Ieſus reges iſtos caperet in ſpelunca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de omnibusq; ſupplicium ſumeret. creuiſſe autem eam diem ultra conſuetũ, extat relatum in ſacra uolumina quæ in templo ſunt aſſeruata. Debellatis in hunc modũ regibus qui Gabao-
Ioſ.11 nitas inuaſerant, Ieſus in Chananææ montana ducit exercitũ: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitum reducit in Galgala. cumq; latè per circũquaq; ſitas regiones rumor de rebus Hebræorũ fortiter geſtis ſpargeretur, deq; ſtupenda multitudine cæſorum, excitati ſunt in eos reges Libani accolæ, & ipſi Chananæi generis: & quantum Chananæorũ campeſtria colit adſcitis Palæſtinis caſtra poſuerũt ad urbem Galilææ Berotham non longe à ſuperiore Cædeſa, quæ etiam in Galilæorum agro ſita eſt. erantq; omnes hæ copiæ, peditũ trecenta milia, equitum decem milia, curruũ uiginti milia: quæ tanta hoſtiũ multitudo, adeo tam ipſum Ieſum quàm cæteros Iſraelitas terruit, ut præ metu minimum à deſperatione abeſſent. Sed cum deus expro-

braſſet

braſſet eis formidinem,& quòd eius præſidio ſe non tam tutos putarent, pol licitusq; uictoriam,equos captiuos eneruari & currus incendi iuſsiſſet: concepta ex his promiſsis fiducia,ducit in hoſtem:quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit,fitq; conflictus ualidus, & ſtrages maior quàm ut facile credi poſsit eſt edita.in fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit.reges etiam ad unum omnes ſunt cæſi: adeoq; ſæuitum eſt in uictos, ut hominibus ſublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent.Totam deinde regionem peruagatus eſt,neminēq; audente congredi,expugnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirent interficiebat.Iamq; quinto huius belli anno exacto Chananæorū nemo ſupererat,niſi ſiqui in loca munitiſsima confugerant.Ieſus autem caſtris è Galgalis in montana translatis,ſacrum tabernaculum in urbe Siluntē fixit: quòd is locus propter pulchritudinem uiſus ſit idoneus in quo tantiſper maneret, dum maior cōmoditas ædificādi templi ſe præberet. Inde cum omni populo profectus uerſus Sicima,altare ita ut Moyſes præceperat ſtatuit:& diuiſo exercitu,in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium,in quo altare erat cū Leuitis ac ſacerdotibus.ubi mactatis uictimis,execrationibusque peractis & in altari inſculptis, in Siluntē ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex,cum uideret Chananæorū urbes penè inexpugnabiles,tum propter ſitum natura tutū, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium conatus arte additas:nam cognito Iſraelitarum ex Ægypto exitu,& quòd ad ſuum excidium properarēt,toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant:conuentu populi in Siluntē indicto concionē aduocat. cumq; frequens concurſus factus eſſet,res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recenſuit, quales par erat dei auſpicijs à populo religioſiſsimo geri: reges triginta & unū auſos manus conſerere deuictos,exercitusq; potentiſsimos prælio ſuperatos,& internecione cæſos,ut ne reliquiæ quidem generis ſupereſſent.cæterum quoniam ex urbibus aliæ captæ eſſent,aliæ munitiores & ob hoc obſtinatiores lōga oppugnatione opus haberent, cenſuit eos qui ex regione ultra Iordanē ſita in cōmunem expeditionē profecti fuerant, & propter cognationem ſocios periculorum ſe adiunxerant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remittendos.deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatq; probitatis uiros eligendos,qui regionē totam permenſi bona fide & abſq; dolo magnitudinem eius renunciarēt.In eam ſententiam itum eſt ab uniuerſo populo: moxq; eos uiros miſit ad metiendam terram adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis,qui propter hanc ſcientiam errare ac falli non poterant: hisque mandata dedit,ut æſtimationem agrorum iuxta bonitatem terræ facerent.nam Chananæa natura talis eſt,ut uidere liceat campos magnos & frugum ac fructuum feraciſsimos, qui collati ad aliam terrā admodū uberes uideri poſſent: quòd ſi ijdem ad Hierichuntinum aut Hieroſolymitanum agrum conferantur, iam non magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui ſint & bona ex parte montani,ſed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs ſecūdi. hanc ob rem uoluit iuxta æſtimationem potius quàm iuxta menſuram ſortitionem fieri, quòd nonnunquam unum iugerum pro mille alijs ualeat. Decemuiri autem huic negocio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatione terræ peracta,ſepti m Ioſ. 13 14.18

mo mẽſe reuerſi ſunt ad eum in Siluntẽ, ubi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuũ principibus diuiſit regionem nouem tribubus & Manaſsitarũ dimidię parti, cuicꝫ tribui pro eius magnitudine agrum admetiens. cum' que ad ſortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa pertinens uſcꝫ Hieroſolyma. latitudo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. in hac ſorte urbes erãt Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſcꝫ mare protenditur. latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. anguſtiſsima autem hęc ſors fuit, propter agri bonitatem. Hieroſolyma enim & Hierichuntem acceperunt. Ephręmi autem tribus terram à Iordane uſcꝫ Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentem à Bethelis uſcꝫ magnum campum. Manaſſetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſcꝫ Dora urbem, latitudine uſcꝫ Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentem à flumine uſcꝫ Carmelum montem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſcꝫ Geneſaritem lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ aũt regio poſt Carmelum ſita eſt conuallis ex re nomen habens tota Aſeritis ceſsit quà ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientẽ ſpectant uſcꝫ Damaſcum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſcꝫ Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc monte oriuntur, quà fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptentriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentẽ ſolem uergit, Azoto & Doris terminati. horum eſt lamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſcꝫ montem à quo Iudę tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentium à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipſam ab uno ex filijs eius dictam Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiſerat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aũtẽ, Arucæorum, Amathæorũ & Aritheorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinuerunt. Cæterum Ieſus ætate iam defecta cum non ualeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. adminiſtrarent, præcepit unicuique tribui, ut ex ſua ſorte Chanaæorum reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatẽ, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idꝫ eos non ex Moyſi tantum monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde ut Leuitis trigintaocto deſtinatas urbes redderent, iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant. ex his in tribus profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, cꝫ ut nuſquam à Moyſis præſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedeſis, quæ eſt in ſuperiore Galilæa. poſt hæc quod de præda in reliquũ erat diuiſit: ſupererat enim permultũ. unde non mediocris diuitiarũ acceſsio & publicè & priuatim facta eſt. tantũ erat auri & ueſtimentorum ac reliquæ ſupellectilis: tantum etiam iumentorum ac pecudum ut numero comprehendi non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanẽ ſita unà militabant numero quinquaginta milia, in hanc ſententiã locutus eſt: Quoniam deus & pater qui eſt domi-

Lib. 4 cap. 7

nus

nus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſuram nobis promiſit: uosque opem ueſtram indigentibus ex mandato dei alacriter & impigrè præſtitiſtis, æquum eſt cum iam nihil arduum ſuperſit, miſſionē uobis dari, & promptitudine ueſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam ueſtram nobis paratam fore. Itaq; gratias uobis agimus quòd ſocij periculorum eſſe uoluiſtis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum & quòd uos quoq; ueſtras poſſeſsiones noſtris auxilijs paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem deo fauente & uobis adnitentibus peruenimus, nec id ſine ueſtræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eſtis, multumq; prædæ, auri, & argenti referetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam uicem nunquam non promptam ac paratam. Nam & Moyſis mandatis ſatis feciſtis, non cōtempta autoritate mortui, & nihil uobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur uos ad ueſtras poſſeſsiones dimittimus, hoc unum rogatos, ut nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere: ne ue propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrahæ ſtirps ſumus, qui uel hanc uel illam ripam incolimus, unus deus tam noſtros quàm ueſtros maiores in hāc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyſem inſtituta diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propicius: ſicut contrà ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſingillatim primatibus populoque in commune dicto uale, ipſe quidem eodem loco reſtitit: reliqua autē multitudo uniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſsitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignum coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanem incolunt. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione alienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac ſuſpicione uiolatæ religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. exiſtimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam. atq; ita irati ad expeditionem ſe accinxerunt. Ieſus uerò & pontifex Eleazarus cum ſenatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendam, & ſcitandum qua mente id fecerint: & ſi fortè malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineeſem filium Eleazari & cum eo decē honoratos in populo, qui cognoſcant quid ſibi uolentes altare in ripa conſtruxiſſent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeſes in concione conſtitit: Maius, inquit, ueſtrum delictum eſt quàm ut uerbis tantum caſtigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma conclamauimus ut pœnas ſumeremus, ſed reſpectu cognationis, & ea ſpe quòd fortaſſe admonitione ad ſanitatem reduci poſsitis, legationem ad uos ſuſcepimus, ut cognita cauſa extructi altaris, non temerè armaſſe nos in uos uideamur, ſi pijs rationibus IIII Ioſ. 12

adducti id feciſtis: ſin autem in culpa ſitis, iuſtam ultionem uiolatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos qui perſpectam dei ſententiam habetis, & legum eius auditores eſtis, diſiunctos à nobis & in ueſtram poſſeſſionem reuerſos, quam deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis contigit, beneficiorũ ipſius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorũ impietati accedere. Sed uenia dabitur, ſi reſipiſcatis, & non ad maiorem inſaniã prolabamini, ad domeſtica rum legum reuerẽtiam reducti. Quòd ſi in male cœptis obſtinatè perſiſtatis, non grauabimur ullum laborem pro legum defenſione ſuſcipere, ſed ad has ſimul & dei honorẽ tuendum flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non ſecus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitem noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiam dei uos euaſiſſe. ubiubi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudiciũ effugere. Quòd ſi putatis locum uobis ad recte ſapiendum eſſe obſtaculo, præſtat nouã agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionem pecoribus compaſcuam relinquere. Satius eſt igitur ut reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis: rogamusq; uos per ſalutẽ liberorum ac coniugum, & quicquid habetis cariſsimũ, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſsitatem imponatis, contra quos minime uolumus. In hac enim concione & conſultatione ſitum eſt, utrũ pace noſtra & ueſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an uos & ueſtra omnia belli periculis exponere.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui concioni præerant, pro cõmunis cauſæ defenſione hæc attulerũt: Viri fratres, nos neq; à cognatione deficere uolumus, neque in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquam innouare. Vnum deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunem, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculum, nec aliud unquã noſtras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quod q; ueſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, non ad deum ſacrificijs placandum exſtructũ eſt, ſed ut perpetuum argumentũ exſtet noſtræ neceſsitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non ut uos ſuſpicamini, uiolandæ religionis ſit initiũ. & hanc fuiſſe nobis exſtruẽdi cauſam, deus ipſe teſtis eſto idoneus. quapropter meliorẽ poſthac de nobis opinionem habetote, abſitq; ut nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahæ poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patrijs morib. ac ritibus degenerauerit, abſq; capitali pœna expiari non ualeat. His auditis Phineeſes, collaudataq; eorum cõſtantia, reuerſus ad Ieſum, rẽ totam apud populũ expoſuit. qui lætus quòd nec delectu opus eſſet nec ciuili ſãguine, gratias egit deo per ſacrificia: moxq; ſoluto conuẽtu, reuerſis ad ſua ſingulis, ipſe apud Sicima elegit domicilium.

Ioſ.23.24 Anno aũt pòſt uigeſimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum ſenatu magiſtratibus, tum ex plebe quotquot erat cõmodum, ubi uidit omnes adeſſe: primum dei beneficia in memoriã illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq; gloriam peruenerãt. hortatur deinde ut dent operam ut deum in poſterum æquè habeant propicium, cum ſciant eius beneuolentiam non alijs retineri poſſe quàm pietatis artibus. Suũ enim fuiſſe ut priuſquam decederet, illos officij cõmonefaceret. poſtremò rogauit ut hanc admonitionẽ boni cõſulerẽt, eſſentq; eius perpetuò memores.

poſt

poſt hanc concionem naturæ debitum exoluit,anno uitæ centeſimodecimo: quorum XL ſub Moyſe magiſtro miniſter ipſius exegit, & poſt eius obitum uigintiquinq; reip. præfuit,uir incõparabili tum prudentia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, necminus in pace bonus & utilis: denicq; in quauis uirtute eximius. Sepultus eſt in oppido Thamna tribus Ephræmitidis.per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineeſi hæreditariũ relinquens ſacerdotiũ.ſepulturę & eius monumentum impoſitũ ex tat in urbe Gabatha. Poſt horũ obitum conſultus Phineeſes à populo de uoluntate dei,cuius nam foret imperiũ in bello Chananæo, reſpondit iubere deum ut Iudæ tribus ductu bellum gererent,quæ mox aſſumpta Simeonide, his cõditionibus rem aggreſſa eſt,ut ſublatis è ſua ditione hoſtiũ reliquijs, tũ tributarijs,in alterius trib. extirpãdis huius generis reliquijs uicẽ rependeret. V Iud.1.

Quomodo poſt mortem imperatoris Iſraelitæ neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates incide-runt,& exorto ciuili bello ex uniuerſis Beniamitis Dc.tantum fuere ſuperſtites. Cap. II

ATChananæi quorum res tum erant ſatis integrę,cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci.id nomẽ Bezecenorum dominum ſignificat.adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur.Hi ſpẽ uictorię reponebãt in hoc,q; Ieſus dux Iſraelitarũ eſſet defũctus. aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt:& cæſis decem millibus dũ reliquos fugientes inſequũtur Adonibezecum ceperunt.qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinam iuſtitiam,ſeptuaginta & duos reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus.ſic affectũ detulerunt non longè à Hieroſolymis, ubi fato functum terræ mandauerunt.deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma ſunt adorti. Et capta inferiore eius parte,omnes habitatores terræ contrucidauerunt.at ſuperior natura loci & munitionib.eſt defenſa.quare oppugnatione in Hebronẽ translata, urbeq; ui capta, in oppidanos omnes fæuitũ eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantũ genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, uiſu ſimul & auditu horribiles:quorũ oſſa adhuc oſtenduntur,qualia uix credant qui nõ uiderunt ipſi. Hoc oppidũ Leuitis honoris gratia conceſſum eſt cum illis duobus cubitorũ millibus:reliquũ eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mãdatũ Moyſis.fuerat hic unus è ſpeculatoribus, quos Moyſes in Chananæam præmiſerat.Habita eſt ratio Iethræ quoq; Madianitæ,olim Moyſis ſoceri,cuius poſteris ager eſt attributus, quia relicta patria comites ſe adiunxerant,& in deſerto ærumnarũ ſocij fuerant.expugnatis mõtanis oppidis, in campeſtria & maritima deſcendẽtes prædictæ duæ tribus Aſcalonẽ & Azotum de Chananæis ceperunt.Euaſit autẽ eos Gaza & Accaron,q; in planicie ſitæ & abundantes curribus,inuadentes ſe male mulctatos facile reijciebant. Atq; ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquiſitis domũ ſe receperũt,& arma depoſuerũt.Beniamitæ uerò in quorũ ſorte erãt Hieroſolyma, tributo impoſito habitatorib.eius pacẽ dederũt:& in poſterũ alteri à cædibus, alteri à periculis feriati,ad culturã agrorũ utriq; ſe contulerũt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipſæ idem fecerunt,& tributis contenti pacẽ Cha Ioſ.21

nanæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cum aſsidendo Bethelis multo tempore ac labore impenſo nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter duraſſet. tandem cõprehenſo uno ciuium qui in urbem importabat neceſſaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromiſſos clàm ipſum cum familia ſeruaturos, proditione eius facti ſunt uoti cõpotes: cæſiſq; reliquis omnibus præter hos quibus ſalus ex pacto debebatur, ipſi poſthac urbis dominiũ habuerunt. VI Omiſſo deinde bello Iſraelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quàm honeſtati ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria deus commotus per uatem admonet eos non è ſua ſententia hoſti Chananæo parcere, quam obrem fore ut aliquando per occaſionẽ pro intempeſtiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametſi territis oraculo, bellũ tamen non libebat ſuſcipere, tum quòd multa è Chananæo perciperent cõmoda, tum quòd ob luxum ad laborem non eſſent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatũ inualida, dum nec ſenatus ut antè legitur, nec magiſtratus ſolennes creantur: dumq; relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantum lucris ſunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua mox bellum ciuile exortum eſt, quod hanc cauſam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephræmitarũ ditione habitans, duxit uxorem natam in oppido Bethlemis, Iud. 19 quod ad tribuam Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, parum reſpondere in amore ægrè ferebat. hinc orto diſsidio, mulier continuas expoſtulationes non ferens, relicto marito menſe quarto ad parentes reuertitur. is coactus deſiderio, & ipſe uenit ad ſoceros, quorũ opera miſsis querelis cũ uxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus. quinta cum decreuiſſet domũ repetere, poſt meridiẽ iter ingreditur. cunctanter enim parẽtes filiam dimiſerũt, nec niſi meliore diei parte tranſacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur aſina. cumque emenſi triginta ſtadia nõ longe abeſſent à Hieroſolymis, famulus dabat conſilium ut aliquò diuerterent: ne ſi nox iter faciẽtes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent, præſertim propinquis hoſtibus, cũ ſerotina hora etiã amicorũ loca ſuſpecta facere ſoleat. marito non placuit alienigenarum uti hoſpitio. nam Chananæi tum urbẽ tenebãt, malebatq; progreſſus uiginti ſtadia ad ſui generis homines diuertere. in hoc conſentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis ſero admodũ, cumq; in foro inueniret neminem qui ſe inuitaret ad hoſpitiũ, ſenex quidã è rure domũ repetens, Ephræmita genere, ſed Gabæ habitans, caſu repertũ interrogat, quis nam ſit, & cur crepuſculo demũ cœnam è foro peteret. ille ſe Leuitam ait, & uxorẽ à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarum ditione ſe habere domicilium. Tum ſenex reſpectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hoſpes uiſus eſt, ad ſe deducit hominum. Gabaeni uerò quidam iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formam, poſtquam ad ſenem illũ diuertiſſe cognouerunt, contempta imbecillitate & ſolitudine, uenerũt ad ianuam: roganteq; ſene ut abirent, & uim abſtinerent ac iniuriam, poſtulabant ut exhibita hoſpita quieti ſuæ conſuleret. cumq; ille contrà diceret cognatam eſſe, &

Leuiti-

Leuitidem,peccaturos eos grauiter,ſi propter uoluptatẽ leges uiolarent, iuuenesq́ iura contemnerent ac deriderent, cædẽ minantes ſi obſtare libidini eorum pergeret,ſenex ait ſe filiam eis permittere, ut ſaluo hoſpitali iure cupiditatem explerent,uolens quantum in ſe erat tutos ab iniuria præſtare, quos exceperat.illis uerò pertinaciter hoſpitam expetentibus, & hanc omnino accipere uolentibus,ſupplex orabat ne quid contra leges cõmitterent. at illi furentes.ui raptam mulierem domum abducũt, cumq́ ei per totam noctem ad ſatietatẽ illuſiſſent, diluculo dimiſerunt: quæ ita miſere affecta ad hoſpitium reuertitur:& præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conſpectum uenire,quòd hunc indigniſsimè rem laturũ putaret, humi collapſa expirauit.Leuita ratus ſopore oppreſſam,& nihil grauius ſuſpicans,excitare conabatur,conſolaturus eo quòd non ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed ui in alienas ædes abrepta.ut uerò defunctam ſenſit,ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine ſe gerens,cadauer iumento impoſitum domum reportat: & mẽbratim diuiſum in partes duodecim,ad ſingulas tribus miſit, mandans perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum uiolentia.Tum uerò illi nunquã tali antè uiſo uel audito ſpectacu- Iud.20
lo ad indignationem grauiter cõmoti, & iuſto furore perciti apud Siluntem conuentũ faciunt,& congregati ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum ſenatus cohibuit, ſuadens non ita temere cognatis bellum inferendũ,priuſquam uerbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptã armari leges permittunt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſsis.rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui fontes ad ſupplicium depoſcant. qui ſi dedantur, horum pœna contentos eſſe debere.ſin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui uim pudicitiæ mulieris intulerant,& poſtulaturi ut pro uiolatis legibus morte iuſtas pœnas penderent.Gabaeni uerò non dediderunt iuuenes,arbitrati ſibi pudendum ſi alienis imperatis metu belli parerent, cum multitudine ac uirtute nulli ſe cedere uideri uellent:eratq́ magnus apparatus totius tribus, cum cæteri non defuturos ſe promitterent,ſi quis eos ui & armis aggredi uellet.Quę poſtq̃ Iſrael litis à Gabaenis renuntiata ſunt,iureiurando ſanciunt, neminem ex ſuis uiro Beniamitæ filiam traditurũ in coniugẽ: & acriore bello perſecuturos ſe eam tribũ,quàm maiores eorũ Chananæos perſecuti ſint.Et confeſtim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitæ uerò habuerunt uigintiquinq́ armatorum millia,& inſuper ſexcẽtos.ex eo numero fuere quingenti funditores peritiſsimi,qui læua manu feriebant.itaque commiſſo apud Gabam prælio, egregiè uicere Beniamitæ, cæſis ex aduerſa acie uiginti duobus millibus. & fortaſſe plures cecidiſſent, niſi nox prælium diremiſſet.atque ita Beniamitæ læti ſe intra mœnia receperunt, Iſraelitæ uero in caſtra inſperata clade attoniti. Sequenti die prælium inſtauratur, & Beniamitis rurſum uincentibus, decemocto millia cadunt ex parte Iſraelitarum,quo factum eſt ut caſtra metu deſererent. profectiq́ Bethela, quæ urbs non longe aberat, poſtridie ieiunio peracto ſupplicauerunt deo per Phineeſem pontificem ut ab ira deſiſteret, & contentus duabus cladibus uictoriam

riam & robur contra hoſtem concederet. Deus uerò precibus eorum annuit, & per eundem uatem fauorem eſt pollicitus. Ergo diuiſis bifariam copijs, dimidiam partem noctu circa urbem in inſidijs collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conſerunt, moxq; ut impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ inſtant ſponte cedentibus quo lõgius hoſtem ab urbe abſtraherent, ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quaſi prædæ futuri ſocij. poſtquã autem ſatis longe à mœnibus diſceſſum eſt, Hebræi reuerſi in pugnam ſignũ dant inſidiatoribus: qui mox coorti cum clamore hoſtem à tergo inuadunt. Senſerunt illi ſe deceptos, & cum conſiliũ in ancipiti metu nõ ſuppeteret, in conuallem quandam compulſi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare aſſueuerant, telis ferarũ in morem ſunt confixi. Sexcenti tantum euaſerunt incolumes: qui conglobati & facto cuneo, ferociter per medios hoſtes eruperunt: & in montem quendã fuga delati natura loci ſe tutati ſunt. reliqui omnes ceciderunt, numero circiter uigintiquinq; millia. Iſraelitæ uerò Gabam incenderũt, & mulieres atq; impuberes cõtrucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum urbes ſæuitũ eſt: adeoq; indignatio iuſta eos efferauerat, ut ad expugnandã etiã labiſum Galaditidis urbẽ, quæ auxiliũ cõtra Beniamitas negauerat, duodecim ſelecta millia mitterent. qui potiti urbe occiderunt tam uiros q; mulieres & pueros, ſeruatis tantũ quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac
Iud. 21 furor ob perpetratum in mulierem ſcelus, recentibus etiam cladibus exaſperatus. qui poſtq; reſedit, ſubſecuta eſt pœnitẽtia, dum una ſe tribu diminutos reputant. & quamuis iuſtis armis oppreſſos cenſerent, ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiuniũ tamen indixerunt ob eorum exitiũ. Sexcẽtos quoq; illos qui effugerant, miſsis legatis reuocant. hi petram quandã, quæ Rhoa dicitur, in deſerto occupauerãt. Legati uerò apud illos tam ipſorũ quàm ſuam cladem conqueſti, quod infectũ eſſe non poterat, ſuaſerunt æquo ferrent animo, & ad ſui generis reliquos aggregarentur, néue quantũ in ſe eſſet, uniuerſam tribum Beniamiticam irent perditũ. Licere enim illis pace ſua tribus totius agros recipere, & prædam inſuper quantã poſſent abigere. At illi agnoſcentes ſuam iniuſtitiam iuſto dei iudicio damnatam, reuerſi ſunt in ſuæ tribus ditionem, parentes ſuorũ hortatibus. Iſraelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines labiticas. de reliquis uero deliberabãt unde illis uxores ad ſufficiendã prolem parari poſſent. cum enim ante initium belli iureiurando cautũ eſſet ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id ſacramentũ conſulerent, quod ab ira profectum eſſet, nõ à iudicio. Non ingratam rem deo fore ſi quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non quando neceſſario fiunt periculoſa eſſe ac grauia, ſed cum auſu malitioſo cõmittuntur. Cum uerò ſenatus ſucclamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere ſe conſiliũ, quomodo ſaluo iureiurando Beniamitis uxores poſſent cõtingere. Proferre deinde id à ſenatu iuſſus: Singulis, inquit, annis nobis mos eſt apud Silũtem ad celebritatẽ conuenire, in quo comitatu ſequuntur & cõiunges & filiæ. Harum quotquot potuerint rapere Beniamitis impune ſit, uobis nec iubentibus nec prohibentibus, quod ſi patres earum ægre tulerint, & uindictã

poſtula-

poſtulauerint, dicemus ipſos in culpa eſſe, qui filias negligenter cuſtodiuerint: & ꝙ non oportet iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus ſatis contra conſanguineos ſint uſi. In hanc ſententiam conceſſum eſt, decretumꝙ ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Inſtante aũt feſto ducẽti illi bini trini'ue ante urbem inſidiabantur aduentantibus uirginibus inter uineta & per alias latebras. illæ uero nihil ſuſpicantes luſitãdo ſecurè iter faciebãt. iuuenes aũt coorti diſperſas corripiebant: atꝙ hoc pacto quæſitis nuptijs, agriculturæ inſudantes, dederũt operam ut ad priſtinã felicitatem aliquando redire poſſent. Quo factum eſt ut Beniamitarũ tribus quæ minimũ ab internecione abfuit, prudenti hoc Iſraelitarum conſilio ſeruaretur: moxꝙ magnis incrementis tam numero ꝙ opibus eſt aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici.

Nec felicior per idem tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna uſa. Iſraelitis iam deſuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananæi in contemptum gentis collegerunt copias: non quòd ſibi timerent, ſed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, ſecurius in poſterũ ſuas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoꝙ numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Aſcalonem & Accaronẽ in ſorte Iudæ ſitas in partes ſuas traxerunt, & alias pleraſꝙ campeſtres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidẽ ubi ponerent in campeſtribus habẽtes. qui cum nec bello eſſent pares, nec pro numero ſatis agrorũ haberẽt, miſerunt ex ſuis quinꝙ uiros in mediterranea, diſpecturos nunquem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter unius diei progreſsi, nõ longe à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam ſuis renuntiant. qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à ſua tribu denominatam. Iſraelitarum autem res in deterius prolabebantur; quòd neꝙ ad laborem ſe exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. ſtatu, magna licentia pro ſuo quiſꝙ libito uiuebat, ut domeſtica Chananæorum uitia iam totam gentem impunè inundarent. VIII Iud. 18

Quomodo propter impietatem in Aſſyriorum ſeruitutem à deo populus Iſraelitarum eſt traditus. Cap. III

IAm ob rem irato deo, felicitas populi multis laboribus acquiſita, per luxum ac uoluptatem breui diſperijt. Bello enim à Chuſarthe rege Aſſyriorum petiti, & in acie multos amiſerunt, & oppidatim infeſtati, aut ui aut deditione in poteſtatem eius uenerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre ſunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum ſunt libertati reſtituti. Iud. 3.

Libertas per Cenizum reddita. Cap. IIII

LEgat in tribu Iudæ Cenizus uir induſtrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Iſraelitas diutius tales miſerias perferre, ſed ut ad audẽdũ pro libertate accẽderetur, aſcitis paucis quibuſdã periculorũ ſocijs, ꝗs preſentis ſtatus tedebat & mutatũ cupiebant, primò preſidiũ ſuis à Chuſarthe impoſitũ interficit: tantũꝙ primus ſucceſſus ualuit, ut indies creſcẽte ſuorũ numero, iã aperto marte hoſti pares uiderẽtur. itaꝙ congreſsi cũ hoſte uno p̃lio ſe in libertatẽ aſſerũt, reliquiꝙ fuſi & fugati exerci- Ibid.

exercitus ultra Euphratem ſe recipiunt. Cenizus uero egregie nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo poſtquam annos quadraginta exegit, uita defunctus eſt.

Quomodo populus rurſum à Moabitis eſt ſubiugatus, & per Iodem è ſeruitute exemptus. Cap. V

VIII Iud. 3

POſt cuius mortem uacante principatu res Iſraelitarum rurſum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis quòd nec deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberent: quæ res in cauſa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, ſed omnibus uicti ferocia poſita iugum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translato Hierichuntem domicilio, modis omnibus plebem uexauit, ita ut in ſumma miſeria per annos XVIII degerent. Deus autem calamitatibus eorum & ſupplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipſe quoq; apud Hierichuntem. Is in familiaritatẽ Eglonis ſe inſinuauit, crebris muneribus hominẽ ſibi concilians, & eo nomine amicis etiam regijs gratus. accidit ut ſemel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius ſubter ſagum ad dextrum femur accinctus, ad regem introgrederetur. erat autem æſtas & diei medium, quo remiſsius agebatur cuſtodia, partim propter æſtum, partim ſatellitib. occupatis circa prandiũ. iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æſtiuo quodã cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit. erant autem ſoli, quia rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat. ſedebatq; in ſella, & Iodes uerebatur ne fallente ictu plagam non ſatis lethalem inferret. Iubet igitur eum ſurgere, dicens habere ſe ſomnium, quod ex dei mandato regi ſit indicandum. cumque ille audiendi cupidus alacriter aſſurrexiſſet, Iodes inflicto in cor pugione, & relicto in uulnere, exiuit clauſis prius foribus. regij famuli interim quieſcebant, dormire eum putantes. Iodes uerò Hierichuntijs re clàm indicata, autorem ſe illis libertatis uindicandæ præbuit. illi uerò libenter hæc accipientes, & ipſi confeſtim arma capiebant, & cornicines per totam eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domeſticos diu latuit quod acciderat. ſed cum iam adueſperaſceret, ueriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſsi ſunt in cubiculum: cumq; mortuũ inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquam ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex his pars in ueſtigio confodiuntur, pars alia, circiter millia decem, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos Iſraelitæ præoccupato Iordanis tranſitu, in fuga intercipiebant, maximè circa ipſa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt: Iodæ autem huius felicitatis autori is honor conſenſu multitudinis eſt habitus, ut confeſtim princeps declaratus ſit. eum principatum per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiam laude digniſsimus: poſt quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium, uix toto uertente anno uitam finijt.

Quomodo

Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti. Cap. VI

ISRAELITAE uerò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atq; inobedientiã relapſi, priuſquàm ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio Iabini Chananæorum regis ſubiugati ſunt. Is regiam habẽs apud Aſorum, quæ urbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, peditum alebat millia trecenta, equitũ decem, præterq; currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cum Iſraelitis in tantam deſperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur: quã per uiginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute caput non audentes attollere, etiam deo ſic uolente, quo nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt: nomen hoc apem Hebræis ſignificat: rogantes ut precibus deum ad miſerationẽ flectat, ne ita patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutẽ illis annuit, imperatore deſignato Baraco, uiro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium uirorum exercitu in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad uictoriam, quã deus oraculo promiſerit. Baraco uerò negante ſe accipere imperium, niſi & illa unà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem deus te habere uoluit, ego uerò non recuſo. & conſcriptis decem millibus, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. occurrit mox eodem Syſares, rege ſuo ſic iubente, & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtium territos, & in tutiora ſe recipere uolentes, retinuit Debora, iuſſitq; eadem die prælio decernere. IX Iud. 4

Victoriã enim penes ipſos fore, & deum ſubſidium & opem allaturũ. Itaque cõmiſſa pugna uehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quem uentus in aduerſos Chananæorum uultus ingerens, & proſpectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam ſcutati manibus rigentibus præ frigore gladios uix retinebant. Iſraelitas uerò tempeſtas à tergo imminens non ſolum minus offendebat, ſed alacriores etiam faciebat, manifeſtario dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos. itaque rupta aduerſa acie, turbatiſq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragem ediderunt. atque ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuometipſorum equitatu ac curribus proterebantur. Syſares uerò ut uidit ſuos terga uertere deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen. quæ latebras petẽtem excepit, & potum poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cum auidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus. quem Iale aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tẽpora adegit malleo, moxq; Baracianis ſuperuenientibus, ſolo affixum oſtendit. atq; ita mulier iuxta Deboræ præſagium autor fuit uictoriæ.

Baracus autem ducens ad Aſorum, Iabinum obuiam factu interfecit: & ceſo rege, ac urbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionē eorum per ſeptem annos uaſtauerunt. Cap. VII

Iud.6 DEFVNCTIS aūt Baraco & Debora eodem ferè tēpore, paulo pòſt Madianitæ ſocijs Amalecitis & Arabibus expeditionē cōtra Iſraelitas fecerunt: & congredi auſos magno prælio uicerunt: uaſtatiſq; frugibus prędā abegerunt. cumq; idem per continuos ſeptem annos facerēt, Iſraelitas in montana cōpulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt. qui ſpeluncis & ſubterraneis ædificijs excauatis, quicquid hoſtium uiolentiam euadere poterat, intrò receptum aſſeruabant. Nam Madianitæ per æſtatem facientes expeditionem, hyeme agros colore Iſraelitas permittebāt, ut poſſent denuò labores eorum uaſtare. Itaq; in perpetua fame ac egeſtate uiuebant, nec iam ullum ſuperat præſidium niſi in precibus ad deum & ſupplicationibus.

Quomodo Gedeon pōpulum liberauit. Cap. VIII

Ibid. PER idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex primatib. tribus Manaſſetidis, manipulos frugum clàm in torcular cōportatos flagellabat. nō enim auſus eſt propter hoſtē propalàm hoc in area facere. cumq; ſpectrū ei adoleſcētis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicē ac deo charum appellauiſſet: reſpondens, Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentū eſt maximum, quòd torculari nūc utor pro area. illo contrà iubente ut bono eſſet animo, & de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri poſſe. nam & tribum ſuam cuiuis alteri cedere numero, et ſe iuuenem eſſe, & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppleturū pollicebatur, & uictoriam Iſraelitis daturū, modò ipſe imperiū aſſumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter credētes oraculo, ſine mora effecerūt, ut præſtò eſſent decem millia militū, ad quiduis
Iud.7 pro libertate audendum paratiſſima. Gedeoni aūt deus in ſomnis apparens, dixit homines tali eſſe ingenio, ut ſibi placentes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam ſibi potius quàm deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. ut igitur ſciant rem totam pendere ab ipſius auxilio, iuſſit ut circa meridiē cum æſtus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuiū: et quotquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet. quotquot aūt trepidè ac tumultuariè potum ſumerent, ſic exiſtimaret: eos metu hoſtiū hoc facere. quod poſteaquam ita ut iuſſus eſt fecit, trecenti inuenti ſunt cum perturbatione aquā ſumere, cauis manibus ori admouendo. imperauitq; deus ut his aſſumptis hoſtē inuaderet. Gedeone uerò ſolicito, quia mandatū acceperat à deo. noctu illos adoriri. uolens ei metū omnem eximere, iuſſit ut aſſumpto uno milite, clàm accederet ad Madianitarū tentoria. ab illis enim accepturū occaſionem fiduciæ. uadit ille quò iuſſus eſt, uno tantū comitante famulo. cumq; ad quoddam tabernaculum adrepſiſſet, offendit inſomnes in eo milites, & quendam cōmilitoni narrātem ſomnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri poſſet. erat autem tale. Viſus erat ſibi uidere maſſam ordeaceam, præ uilitate homini faſtidiendam, per caſtra prouolui, & primò regis tentoriū, mox cæterorum omnium proſternere. qui reſpondit interitum exercitus ſignificari, addēs unde hoc ita colligeret, inter omnes, inquit, fruges ordeū eſt ſine controuerſia uiliſſimum:

& inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias uiliorẽ quàm hodie sunt Israelitæ, ut meritò conferri possint hordeo. hi nunc, autore Gedeone, contraxerunt copias, et res nouas moliuntur. ergo quia dicis te uidisse illam massam tentoria nostra subuertentem, uereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de uisione quã in castris hostium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidquis laboris aut periculi subeundum. tum Gedeon circa quartam fermè uigiliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant aũt centenariæ. gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis faces ardentes, ut clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinũ uice tubæ. hostium castra latè patebant, eo quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamẽ intra eundem ambitũ continebãtur. Hebræi uerò à duce antè præmoniti, cum iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & cõfractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, ut in comparabiliter plures mutuis uulneribus, quàm hostili ferro caderent, quòd diuersæ linguæ homines eadem castra haberent. semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor ubi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus uenere occidunt, interq; cæteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò superfuere duces cum reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. his prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia; præda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorũ, & iumentorum Hebræi sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarũ regibus. Cæterum Ephræmi tribus iniquo animo ferẽs Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd inscijs ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quàm suam ipsorum qui militassent: atq; his uerbis sedata eorum ira nõ minus profuit Hebræis quàm rebus prospere gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus, porrò Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur. Iud. 8

Ioseph. I 2 Quomodo

Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella geſſerunt Cap. IX

XI Iud.8.9

HABVIT aũt filios legitimos quidem ſeptuaginta, non ex uno matrimonio ſuſceptos, nothum uerò unum ex cõcubina Druma, cui nomẽ Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriunda, adiutuſq; à maternis cognatis pecunia, cũ uideret malis artibus inſignes, & ad quoduis facinus promptos, unà cũ eis ad paternas ædes reuerſus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatem quæſiuit. Abimelechus autem occupata ſemel tyrannide omnia pro ſuo libitu, nihil iuxta legũ præſcripta gerere, omnibus iuſtitiæ defenſoribus inuiſus æquè ac infeſtus. Itaq; dum quodã tẽpore publica in Sicimis feſtiuitas celebratur, ad quam plebs uniuerſa cõuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga ſeruatum diximus, conſcenſo mõte Garizeo qui Sicimis imminet, & ſublata uoce ut ab omnib. exaudiri poſſet, ſilentium ei populo præbente, rogauit ut pauca uerba audire dignarentur. Cumq; illi magis etiam ſilerent intenti, dixit quòd arbores olim humana uoce uſæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficũ, ut imperiũ in eas acciperet. Recuſante aũt illa, quòd cõtenta honore quem propter fructus ſuos percipiebat, nõ requireret alium: arbores nõ deſtiterunt principẽ quærere: uiſumq; eſt, uiti hunc honorem deferre. ea uerò totidẽ uerbis quot ficus recuſauit, & ſimili modo etiã olea. itum eſt deinde cum eiſdem poſtulatis ad rubũ. cuius lignũ ad ignaria ualet. Is reſpondit: Si ſerio me regem poſcitis, ſub umbra mea requieſcite, ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat uos. Hæc, inquit Iothanes, nõ riſus mouendi cauſa uobis fabulor, ſed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechum necatis fratribus principatum uſurpare, cuius ingenium nihil ab igne differt. Hæc locutus receſſit, & per triennium in latebris montium uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo poſt, Sicimitæ pœnitentia ducti eorũ quę in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechũ ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uero cogitabat quomodo ciuitatẽ aliqua clade afficeret. cũq; inſtaret uindemia, nõ audebant colligere fructus, metuentes ne quid incõmodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eoſdẽ dies cõtulerat ſe eò cum armatorũ manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ ut tantiſper ſui cuſtodiã ſuſciperet, dum uindemia peragitur: cœperũtq; ſecurè fructus conuehere, & per ſodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechũ conuitia iactare. & principis cognati diſpoſitis circa urbem inſidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus uerò quidam è Sicimitarum primatibus, hoſpes Abimelechi, per nunciũ ei ſignificauit, quomodo Gales populũ contra ipſum irritaret: hortatus etiã ut inſidias ei ante urbẽ tenderet. ſe enim Galem illo adducturũ: atq; ita fore facile ut inimico gratiam qualem meretur referat. quo facto curaturũ ſe, ut eum populo recõciliet. cumq; Abimelechus locũ inſidijs aptũ cepiſſet, & Gales cum Zebello in ſuburbanis negligentius ageret, cõſpectis repente armatis exclamat, Zebelle hoſtẽ uideo. illo reſpondente, umbras eſſe cautium, iam propiores cernens, imò nõ umbræ ſunt, inquit, ſed uirorũ cohors. ad hęc Zebellus, nõne tu Abimelecho ignauiã obij-

cis

cis? quin igitur oſtẽdis qui uir ſis, & armis hominem aggrederis? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cumq; ſuos inferiores animaduerteret, a- miſſis aliquot cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occaſione, ca- lumniatus eum quaſi uolens male pugnaſſet, effecit ut urbe pelleretur. cæte- rum Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquũ exituri eſ- ſent, inſidias circa urbem diſponit. cumq; prodiſſent, tertiam ſuorum partem occupare portas iubet ne ciuibus reditus in urbẽ pateret, cæteri uerò diſper- ſos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima cædes patrabatur. & urbe capta pri- mo impetu ac ſolo æquata, ſaleq; in ruinis eius ſeminato, tum demũ militem inde abduxit, atq; ita Sicimitæ ſunt deleti. Quotquot aũt per regionẽ diſpa lati periculum euaſerant, collecti denuo, petra quadam occupata, locũ natura munitum muro inſuper cingere uolebant. Sed hoc conſiliũ preuenit Abime lechus, qui quàm primũ id cognouit, exercitũ eò adduxit. et arrepto faſce ari- do, iuſſisq; cæteris idem facere, breui petram ſtrue lignorum circumdedit: ſubiectoq; igne, & fomentis ingeſtis flammam ingentem excitauit, ita ut ne- mo euaderet, ſed unà cum uxoribus & liberis abſumerentur. numerus uiro- rum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam ſatis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendũ ſanè, niſi quod meritas pœnas dede runt ingratitudinis erga uirum optime de ſe meritum. Abimelechus autem Iſraelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præſenti fortuna contentus, neq; prius conquieturus quàm uniuerſos perderet. mox enim exercitum ad Thebas duxit: & capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit, quæ quòd eſſet non mediocris, populo fuit receptaculum. hanc expugnaturus cum propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmine molæ demiſſo caput ſubeuntis ferit. ad quem ictum humi collapſus rogauit armi- gerum ut ſe occideret, ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo facto fratri- bus debitas impietatis pœnas exſoluit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas uſus eſt: quæ quidem clades iuxta Iothanis præſagium illis accidit. cæterùm exercitus duce mortuo, miles in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraelitarũ XII deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſſetide ſuſcepit, uir tum Iud. 10 rebus cæteris, tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum uiginti & duos annos in principatu uixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone urbe Galadenæ eſt ſe pultus. Res autem Hebræorum rurſum in peiore ſtatu erant, legibus autori- tatem ſuam non amplius obtinentibus. qua occaſione arrepta Ammanitę & Palæſtini cum ualido exercitu regionem eorum ingreſſi, omnia rapinis ua- ſtabant: & occupatis locis ultra Iordanem, traijcere flumen et reliquam regio nem inuadere parabant. Hebręi uerò calamitatibus caſtigati ſupplices opem diuinam implorant: & uictimis numen placare conati, rogabant ut iram fini ret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis ueniunt: ſed imperatore carebant. Erat Iud. 11 autem quidam Iaphthes, uir patris uirtute celebris, qui proprios milites ale- bat: ad hunc miſſis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros, ille non admiſit preces, cau-

ſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pa teretur. Cum enim nõ eſſet eadem matre natus, ſed externa quam pater amo re captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem. tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad ſe uenirent ſtipen dia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis cõiunxit. Et cum mature quicquid facto opus erat prouidiſſet, exercitu in urbe Maſphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, expoſtulatum quòd res alienas inuaderet. Qui miſſis alijs oratoribus reſpondit, ipſos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugi tiui alienis bonis incubarent: poſtulatq; ut de regione Amoræa decederent, quę ad maiorum ſuorum ditionem pertineat. Contrà Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuiſſe enim Moyſen & illam occupare. Se uerò agris nequaquam ceſſurum, quos annis iam trecentis deo uolente tenuiſſent, et po tius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimiſit. ipſe uotum fe cit, ſi uictoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domum reuerſo primum occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte uicit egregiè: fugientesq; perſecu tus eſt uſq; urbem Maniathen. & ingreſſus regionẽ Amonitidem multas ur bes deleuit, præda militi conceſſa: finemq; ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. redeun ti enim obuiam facta eſt filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit uictimam eſſe deo deſtinatam. at illa non illibenter accepit, gratu latoriam ſe fore pro uictoria patris & ciuium libertate hoſtiam. unum roga uit, ut ſibi liceret iuuentutem ſuam cum æqualibus per bimeſtre tempus de plorare, atq; ita uoto patrem ſoluere. quo impetrato, ad præfinitum terminũ pater mactatam holocautoma obtulit, neque legitimum neque deo gratum ſacrum faciens, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto locutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd ſine illis in Ammani tas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur, pri mo excuſauit, nec ignoraſſe eos quòd conſanguinei bello premerentur, nec auxilium attuliſſe, quod uel non uocatos ferre decebat. ultro deinde accuſa uit, quòd iniquè facerent, qui non auſi hoſtem aggredi, nunc contra cogna tos ferocirent. poſtremo minatus eſt, pœnas ſibi deo uolente daturos, ſi inſa nire pergerẽt. ut uerò nihil ſe uerbis proficere ſenſit, accito è Galadena exer citu uenientes excepit: plurimisq; in conflictu cæſis, & poſtquam in fugam uerſi ſunt, præmiſſis qui uada Iordanis occuparẽt, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. ipſe expletis ſex principatus an nis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in regione Galadena. Huic in principatu ſucceſſit Apſanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppi do. huic liberi fuere lx. mares xxx: totidẽ deterioris ſexus, quos omnes ſu perſtites reliquit, has nuptas, illos uxorib. cura & opera ſua coniunctos. cũq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſſiſſet, admodum ſenex diẽ obijt, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatum, tribu Zabu lonita: quo per decennium functus, nec ipſe quicquam geſſit memoratu di gnum.

gnum. Qui deinde ſucceſſit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numeroſam prolem habet memorabile, alioqui per ſummam ſecuritatem et pacem quæ ſub eo floruit, nulla data eſt ei rerum fortiter & glorioſe gerendarum occaſio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregijs equitibus ſeptuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathone magnificè ſepultus.

De Sampſonis fortitudine, & quanta mala Paleſtinis fecerit. Caput X

POST huius mortem Palæſtini ſuperauerunt Iſraelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas optimus, & patriæ ſuæ ſine controuerſia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine ſuſpiciendam ſupra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum ſuſciperet, ægrè ferens orbitatem, in ſuburbanum ſuum quod erat in campo magno cum uxore uentitans, crebris precibus ſolicitabat deum, ut daret ſibi liberos. Inſaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando ſola ageret mulier, ſpectrum ſe illius oculis obtulit angelus dei ſpecie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore ut fauore dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab eo Palæſtinorū inſolentiam. iuſſitq; ne capillitium ei detonderetur, utq; deo ſic uolente ab omni alio potu abſtineret, ſola aqua contentus. poſtremo addens à deo ſe miſſum abijt. illa marito reuerſo angeli uerba indicat, mirè prædicans iuuenis ſtaturā et pulchritudinē, ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiā, nonnihil de uxoris pudicitia male ſuſpicari inciperet. quæ uolēs hūc mariti ſtultū mœrorē adimi, ſupplex deū rogauit, ut iterū angelū mittere dignaretur. quò ille à cōiuge etiā poſſet cōſpici: & impetrata hac gratia, rurſum in ſuburbano uerſantib. apparuit angelus ſoli mulieri. illa rogat ut pauliſper maneat dum uirū adducit, quo permittente, cū Manoche mox ad eum reuertitur. quo uiſo, ne tū quidē ſuſpicari deſijt: rogauitq; ut ſibi quoq; eadē indicaret. illo reſpondente, ſatis eſſe q; mulier ſciat: iubet quiſnā eſſet dicere: ut nato filio referre ei gratiā & munus aliq̄d donare poſſint. negauit ille ſibi opus muneribus, nec enim horum cauſa de filio lætū ſe attuliſſe nunciū. cumq; iterum rogaretur ut ſaltē hoſpitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus ut pauliſper maneret dū aliquid affertur, cū mactaſſet hædum Manoches, coquendumq; uxori dediſſet, paratis omnib. iuſſit deponi in petra & panes et carnes abſq; uaſculis. quo facto uirga quam geſtabat carnes attigit: confeſtimq; flamma emicante cum panibus abſumptæ ſunt, & angelus fumo tanquam uehiculo in cælum aſcēdere ab eis uiſus eſt. Manoche autem ſolicito ne quid periculi immineret ex aſpectu numinis, uxor bono iubet eſſe animo, affirmans magno ſuo bono deum ſe uidiſſe: cumq; concepiſſet, diligenter mādata retinuit. Nato deinde infanti Sampſon eſt nomen inditum,

Iud. 13

XIII

quod robuſtum ſignificat: qui mox egregia animi ac corporis indole prædi-
tus, promiſſo capillitio uictuſq; ſobrietate diuinũ neſcio quid præ ſe ferebat.
iud.14 Cumq; adoleuiſſet, comitatus parentes in Thamnam urbem Palæſtinorum
conuentus tempore, implicitus amore puellę indigenæ, rogauit ſuos paren-
tes, ut id connubiũ procurarent. quibus excuſantibus quod diuerſi eſſent ge
neris, quodq; religio uetaret eiuſmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effe-
citq; ut uirgo ſibi deſponderetur. crebrò deinde ſponſam interuiſens, in itine
re in leonem incidit, nec tamen eius occurſum declinauit licet inermis, ſed nu
dis manibus adortus beluæ fauces eliſit, eiusq; cadauer in dumetũ uię uicinũ
abiecit. aliquot poſt diebus eandem uiam ad puellam remetiẽs, offendit exa-
men apũ mellificare in leonis pectore, & ſumptis inde tribus fauis eos cũ cæ-
teris muneribus adamatę obtulit. Ad nuptias deinde celebrãdas Thamnitas
conuocat, qui quòd uires eius haberent ſuſpectas, honoris ſpecie triginta aſ-
ſectatores ex ęqualium numero iuueni adhibẽt, iuſſos obſeruare nequid au-
deret. Conuiuis deinde ut fit hilareſcentibus, ait ſe quæſtionẽ propoſiturum
ſuis ſodalibus, quam ſi intra ſex dies ſoluerent, cuicq; ſindonẽ ſe daturũ & tu-
nicam. qui tum q; ſagaces uideri cuperent; tum q; lucrum nõ faſtidirẽt, iubẽt
eum proponere. Ille, Ex uoraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti ſuauitas. in
his explicandis cum hæſiſſent triduo nec proficerent, puellam aggrediuntur
minis ſimul & precibus, ut expiſcata ſecretum è marito indicium ſibi faceret.
ille repulſis aliquandiu blandicijs, cum rogandi finem non faceret, & lachry-
mans gratam ſe illi negaret, tandem nihil ſuſpicans rem totã de leone aperit,
& unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum
præfinita ſoluendæ quęſtioni dies adeſſet, ante ſolis occaſum conuenientes:
Neq; leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neq; melle guſtanti ſua-
uius. Ibi Sampſon ſubiecit, neq; muliere doloſius, quæ uobis quæſtionẽ no-
ſtram aperuit. Nihilominus illis perſoluit quæ promiſerat, ſpoliatis quibuſ-
dam Aſcalonitis quos fortè per uiã inuenit obuios: ſed iratus mulieri remiſ-
ſo nũcio res ſuas ſibi habere iuſſit ac gerere. at puella contẽpta ut uiciſſim illi
moueret ſtomachũ, nupſit eius ſodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac
contumelia cõmotus Sampſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & cõ-
iud.15 modum maturis ſegetibus tempus iam meſſis aderat. ergo comprehenſis tre
centis uulpibus, & facibus ad caudas earum annexis, per arua Palæſtinorum
omnes dimiſit, quibus paſſim diſcurrentibus totus frugum prouentus mo-
mento ferè temporis conflagratus eſt. Quo cognito gẽtis principes, & quid
Sampſonẽ ad perpetrandum facinus mouerit, miſſis in hoc Thamnan ſatelli
tibus, uxorẽ quõdam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos
exuſſerunt publicè. Sampſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cędibus, ad
habitandã Ætam ſe contulit, ea eſt petra bene firma, in tribu Iudæ ſita. At Pa
læſtini totam tribũ bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quod nec
Sampſonis culpæ eſſent affines, nec de ſolenni tributo quicquã diminuerẽt,
reſponſum eſt nõ abſoluendos ab hoc crimine ni Sampſonis deditionẽ face
rent. Illi uolẽtes hanc ſuſpicionẽ à ſe amotã, armatis tribus milibus ad petram
ueniũt: & expoſtulantes quod ſuis facinoribus Palęſtinos Hebręis infenſos

redderet

redderet, qui irritati facile poſſent toti genti magnã aliquam cladẽ repẽdere, dicẽtesq; in hoc ſe ueniſſe ut cõprehenſum illis dederẽt, poſtulabant ut conſenſu ipſius facere hoc ſibi liceat, qui iureiurãdo accepto nihil præterea moliturus, ſed hoſti tantũ deditionẽ faciendã, deſcendẽs de petra in cognatæ gentis poteſtatẽ ſe permiſit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palæſtinis tradendum ducebãt. cumq; uentũ eſſet ad locũ, qui obſcurus antè, nunc ex Sampſonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abeſſent à caſtris hoſtiũ, procurrẽtibus obuiã Palæſtinis, & lętitiã re ex ſentẽtia geſta clamore teſtãtibus: Sampſon abruptis repẽte uinculis, arreptaq; maxilla aſini quę forte iacebat prę pedibus, in medios hoſtes irruit: qua feriens quotquot aſſequi potuit, circiter mille interfectis cæteros metu dare terga cõpulit. qua uictoria plus ſatis elatus, & opis diuinæ immemor, cũ totum ſibi tribueret, q; maxilla tantũ armatus fudiſſet ac fugaſſet hoſtiles copias: ingẽti ſiti oborta, confeſſus nihili eſſe quãtaslibet uires humanas, deo uictoriã acceptã retulit: ſupplexq; rogauit ut arrogãtiæ data uenia, ſuccurreret & periculo ſe eximeret. nec irritæ fuere preces, ſed copioſus fons ſubito è quadã petra prorupit. loco Maxillæ nomẽ Sãpſon impoſuit, q̃d in hodiernũ uſq; durat. Poſt hoc prælio iã Palæſtinos cõtẽnens uenit Gazã, & in publico diuerſorio egit. quo audito Gazæorũ magiſtratus, ne clã abire poſſet, ſtationes pro portis collocãt. Sãpſon uerò qui inſidias maturè ſenſerat, circa mediam noctẽ ſurgẽs, portas cũ ipſis clauſtris ac uectib. cæteroq; paratu reuulſas, & humeris impoſitas, in montẽ qui eſt ſupra Hebronẽ perlatas depoſuit. paulo uero poſt à patrijs inſtitutis deſciſcere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principiũ. cũ eñ meretricẽ quandã Palæſtinã adamaſſet, nomine Dalalen, conſuetudine eius delectabatur. Quamobrẽ qui apud Palęſtinos rerũ potiebãtur accedunt eã, & magnis pollicitationibus inducũt ut eliciat è Sampſone cauſam tãti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus. Aſſenſit illa, & cũ prima occaſio data eſt, inter cõpotationẽ & muliebres blandicias extollens eius res geſtas, omni aſtu utebatur ut cognoſceret cur tãtopere uirtute excelleret. Sampſon uerò adhuc mẽtis cõpos eiſdẽ artibus cõtra mulierem utẽs: ſi ſeptenis, inquit, uitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo alijs fortior. Tacuit illa, rẽ ita ſe habere putans: cõmunicatoq; ſuper hoc cum magiſtratibus cõſilio, incluſaq; in penitiore domus parte manu militũ, bene potum ac ſopitũ accuratè ut ab ipſo didicerat uinxit. deinde excitato indicat adeeſſe quoſdã qui illũ uellẽt aggredi, ille ruptis uirgeis uinculis ad reſiſtendum ſe expedit. Mulier tũc fruſtrata paulo poſt aliam opportunitatẽ nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt uirum, q; amãti non ſatis fidẽs, celaret eam id, q̃d maxime ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere, quicquid alios ſcire amaſio ſuo nõ expedit: rurſumq; ſimili figmẽto eluſa eſt, cũ ſeptẽ funib. alligatũ perditurũ ſe uires diceret. experta eñ hoc q̃q; nihil effecit: cũq; urgere nõ deſiſteret, tertio mulierẽ ludificatus eſt, dicẽs capillos ſuos oportere implecti licio, atq; ita parari uincula, ac ne hoc quidẽ uerũ experta, poſtremò adhibitis omnib. artib. nõ prius rogãdi finẽ fecit, q; fatali iã neceſſitate inſtãte, uictus importunitate Sampſon in gratiã mulierculæ ſuũ ipſe ſecretũ prodidit: Deus, inquit, mei curã habet, & eius prouidẽtia natus hãc comã alo, cuius tõſurã ipſe mihi

Iud. 16

interminatus

interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi uires cõſiſtere. Hoc cognito, neſcienti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentẽ. illi orbatum oculis & uinctum abduxerũt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cumq; ſolẽne Palæſtinis adeſſet epulum, cõfidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectum duabus columnis ſuſtinebatur, accitus eſt & Sampſon ut miſero inter compotandum illuderent. qui hoc extremum malum exiſtimans quòd illuſores ulciſci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur, ut, ad illas columnas ſe acclinet, iam, ut tum ſimulabat, defatigatũ. quibus admotus ſic eas concuſſit, ut ſubuerſæ totius ædificij ruinam traherent, qua tria millia hominum ſunt oppreſſa, & inter cæteros ipſe Sampſon. Hic finis uiri fuit, exacto principatus anno uigeſimo, admirandi ob incõparabilem animi ſimul ac corporis fortitudinem, qua in hoſtium perniciem uſq; ad extremum halitum uſus eſt. Nam quòd à mulicre deceptus eſt, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiuſmodi uitia. cætera dignus ſempiterna memoria uirtutis nomine. cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Quomodo filij ſacerdotis Elis à Paleſtinis in prælio ſunt cæſi. Cap. XI

XIIII *Ruth.1* POST Sampſonis autem obitum præfuit Iſraelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames ualida eam regionem inuaſit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum eſt tribus Iudæ, aſſumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terrã migrauit. cumq; ibi proſpera fortuna uteretur, filijs ſuis uxores dedit eius gentis fœminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. exacto autem decennio Abimelechus cum filijs breui tempore alius poſt alium obijt. quo caſu Naamis in maximum mœrorem coniecta, deſolata à chariſſimis quorum cõſuetudinem amori patriæ prætulerat, mutato pro re conſilio reuerti ad ſua decreuit. iam enim res patriæ in meliori ſtatu eſſe perceperat. nurus aũt eius non ſuſtinebãt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eã uolebant. at illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs ſuis uixiſſent, & in reliquis rebus proſperitatem, & docens quòd in ſe nihil eſſet opis, rogabat ut manerẽt, néue relicta patria in euentũ incertum ſequi miſeram ſocrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uerò nolentem manere, cuiuſuis fortunæ futuram ſociam ſecum ſocrus abduxit. Quę poſtquam unà peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio. cumq; Naamis à ciuib. ſuo nomine appellaretur, iuſtius, inquit, uocaretis me Maram. ſignificat aũt Hebræorum ſermone Naamis felicitatẽ, Mara dolorẽ.

Ruth.2 Et cum eſſet meſſis tempus, Ruthe permiſſu ſocrus exibat ad ſpicilegium, ut cibos ſibi pararẽt, caſuq; in Bozi rus deuenit. qui cũ paulo poſt ſuperueniſſet, conſpicatus puellã, de ea uillicũ percõtatur. is denarrauit omnia dño, quæ pauloante ex ipſa cognouerat. qui exoſculatus in ea beneuolẽtiã erga ſocrũ, & affectũ erga defunctum maritũ, noluit ſpicilegio contentam eſſe, ſed permiſit ut ſibijpſi meteret quantũ poſſet, ac ſumeret: mandauitq; uillico ne eam prohiberet, & ut unà cũ meſſoribus prãdiũ ac potũ ei præberet. Ruthe uerò acceptã ab eo polentã ſeruauit ſocrui, & ueſpere cũ frugibus collectis ſimul attulit

attulit:ſed & Naamis ſeruauerat ſibi quaſdam partes ciborum, quos ei uicini contulerant.narrat deinde ſocrui,quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea q̃ cognatus eſſet,& propter pietatem forſan curam earum habiturus,exiuit etiam ſequentibus diebus ad ſpicilegiũ cum Bozi ancillis. poſt aliquot dies iã hordei tritura peracta uenit Bozus in ſuum rus, & cubabat in area. hoc cognito Ruth.3
cogitauit Naamis in rem ambarum fore ſi Ruthe cum eo cubaret: miſitq; eò Ruthem dormiturã ad pedes eius.quę nefas rata nõ parere ſocrui,fecit quod iuſſa eſt. ac primò non ſenſit hoc Bozus altum dormiens: ſed circa mediam noctem experrectus,ſentiensq; eam unà cubare,quæſiuit quænam eſſet.edidit illa nomen,& famulam ſe in eius poteſtate dixit.Tacuit ille tum,ſed mane ſummo priuſquam famuli ad opus ſurgerent,excitatã iuſſit hordei quantum ferre poſſet capere,& priuſquã aliquis eam ibi dormiſſe uideat, ad ſocrũ redire.cauẽdos enim tales rumores,maximè ſi nõ de nihilo oriãtur.Cæterũ meũ, inquit, conſilium eſt hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior eſt quàm ego, an te uxore opus habeat.quod ſi aiat,ſequeris eũ:ſin minus, mea legitima cõiux Ruth.4
eris. Hæc uerba ubi renunciauit ſocrui, bonã ſpem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras. circa meridiem uerò reuerſus ille in oppidum, ſenatũ coire fecit:ac mox Ruthem & cognatum illum acciuit.Qui poſtquã uenit,Abimelechi,inquit Bozus, & filiorum ſortem poſſides. faſſus eſt alter poſſidere ſe,idq; iure propinquitatis.Tum Bozus,ergo non ex parte tantũ legum meminiſſe oportet,ſed omnia iuxta præſcriptũ earum facere. ecce adeſt mulier, quam ſi uis poſſeſsionẽ agrorum retinere, lex te ducere iubet.at ille Bozo & ſortẽ & mulierẽ ceſsit, quandoquidem & ipſe defunctorum eſſet cognatus. Sibi enim iam & uxorem eſſe & liberos.Id Bozus apud ſenatum cõteſtatus, iuſsit mulierẽ accedere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in faciem incutere.quo facto Bozus duxit Ruthem,et anno elapſo natus eſt illis infans maſculus.hunc Naamis nutricans Obedem de conſilio mulierũ nominauit, ſibi in ſenectute conſtitutæ inſeruiturum.nam ea uox Hebræis inſeruientem ſignificat.ex Obede prognatus eſt Ieſſęus,ex hoc Dauid rex,qui poſteris ſuis regnũ reliquit per uiginti &unã ætates duraturũ.Hęc neceſſe habui de Ruthe narrare,uolens dei potentiã oſtendere, cui facile eſt etiam uulgares homines ad ampliſsimã dignitatẽ perducere,ſicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus ſuis iam XV.
labantibus,bellum Palæſtinis inferunt ob cauſam talem:Eli pontifici duo fi- 1.Reg.2.
lij fuerũt,Ophnes & Phineeſes.hi cõtra omne ius & fas omnia ſibi licere uolebant:nec contẽti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſtinebant: mulierũ inſuper,religionis ergò confluentiũ ad ſacrum locum, pudicitiã uel ui uel donis expugnabant,ita ut nihil à tyrannorum moribus differrẽt. hanc inſolentiã iuuenum & pater ipſe magnoperè deteſtabatur, diuinã ultionem nunquã non expectans,& populus iniquiſsimè ferebat.poſtquam autẽ illorum exitiũ deus & patri & Samueli prophetę etiamnũ puero prædixit,tũ uerò nõ aliter q̃ defunctos filios lugebat.Sed priuſquã de clade in qua ſunt abſumpti dicã,quædã de hoc propheta narrãda ſunt.Helcanes Leuita uir ingenuus Ramathã urbẽ in ſorte Ephræmitarũ habitans duas uxores habuit,Annã & Phenannã: ex quarũ poſteriore liberos ſuſcepit, nihilominus alteram

quanquam

quanquam ſterilem diligens. is cum ſacrificatũ ueniſſet in Siluntem, ũbi tunc dei tabernaculũ fuiſſe diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis diſtribueret, Anna uidẽs alterius liberos cũ matre cõſidentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis. cumq; conſolationẽ mariti nõ admitteret, abijt in tabernaculũ ſupplicatura, uotumq; factura, ablata ſterilitate matrem factam primũ filium ſe conſecraturã, ad miniſteria dei non uulgari more educatũ. In huiuſmodi precibus longas moras protrahentẽ animaduertẽs Elis pontifex, qui ante tabernaculum ſedebat, tanquã parum ſobriam iuſſit abire. quę cum reſpondiſſet, aquam ſe potare, ſed mœſtã quòd liberis careat precibus à deo ſterilitatis remediũ petere, bono animo eam eſſe iuſſit, pollicitus habituram ex dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuerſa, cibis antè præmœrore faſtiditis uſa eſt. in patriam deinde reuerſa, breui uterũ gerere cœpit mox ubi pariendi tempus aduenit enixa filium, Samuelí nomen indidit, quaſi dicas exoptatum à deo. cumq; parentes gratias acturi deo pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſimulq; decimas ex more afferentes, mulier uoti rea puerum Eli tradidit, deo conſecratũ, prophetamq; futurum. itaq; & comã alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa fanum, cuius miniſterijs educabatur. Helcanæ autem alij præterea filij ex Anna nati ſunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo
1.Reg.3 prophetã agere cœpit. Quadã enim nocte dormientẽ deus nomine uocauit. tum ille ratus à põtifice ſe uocari, accurrit ad eum. Quo negante à ſe uocatũ, deus idẽ tertiò fecit. Tum Elis rem perſpiciẽs ait: Ego mi Samuẽl nũc quoq; ut antè ſilui, ſed deus te uocat. quapropter præſto eſſe te reſponde. Itaq; rurſum deo uocante, rogauit quid iuberet, paratum ſe ad miniſterium offerens. Tum deus: quando, inquit, præſto es, audi imminere Iſraelitis cladem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis ambos una die perituros, & ſacerdotiũ meum migraturũ in familiã Eleazari. Elis enim pluris fecit ſuos filios quàm meum cultum, idq; ne cum ipſorum quidem cõmodo. hoc oraculũ cum ab adiurato extorſiſſet põtifex, alioqui ſe non contriſtaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorũ habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis creXVI ſcebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tem
1.Reg.4 pus Palæſtini ſuſcepta expeditione cõtra Iſraelitas, caſtrametati ſunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrente ulterius proceſſerunt. tandẽ congreſſi prælio, Hebræorũ circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in caſtra compulſis. Quamobrẽ Hebræi periculum extremũ inſtare putãtes, mittunt ad pontificẽ atq; ſenatum qui poſtulent arcam in aciem proferri, ut eius præſentia freti hoſtem ſuperent, ignari eum qui ſententiam ſemel aduerſum eos tulerat fore ut uincerentur, maiorem eſſe q̃ arcam, quæ propter ipſum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitũ, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, ſi amiſſa arca uiuere ſuſtineant, ne unquam in conſpectum ſibi ueniãt. quorũ Phineeſes iam ſacerdotio fungebatur, patre propter ſeniũ honorẽ concedente. Vehementer aũt Hebræis arca animos addidit, uictoriam in hac ſitã exiſtimantibus: contrà hoſtes metuebant ne arca Iſraelitis eſſet preſidio. attamen utrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam poſt conflictum ſperata Hebræis uictoria, Palæſtinis contigit: & quam cladem

hi

hi timuerant, eam Hebræi paſsi, cognouerunt fruſtra ſe in arca fiduciam collocauiſſe. namque primo impetu in fugam ſunt auerſi, in qua triginta hominum milia ſunt amiſſa, inter quos pontificis filij ceciderunt: & arca quoque in hoſtium poteſtatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amiſsione prouolutus de throno exſpirauit. Cap. XII

IAnc cladem & arcæ captiuitatem poſtquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægre ſeruatus è prælio renunciauit, tota urbe repleta luctu, Helis pontifex, qui ad alteram portam ſublimis in ſella ſedebat, audito eiulatu ſuſpicatus id quod res erat, noui aliquid mali ſuis accidiſſe, iuuenē accerſit, cumq; audiſſet euentum prælij, tam militū q; filiorum cladem ſatis æquo animo tulit, ut qui deo prænūciante iam antè hæc præſciuerat. Solent enim longe grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uero etiam arcam in hoſtium poteſtatem factā cognouit, in ſperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapſus è throno exhalauit animam, uitæ anno nonageſimo octauo, principatus quadrageſimo. Eadem die Phineeſis quoq; alterius è filijs uxor obijt, non ualens ſupereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium ſeptimeſtrem quidem, uitalem tamen, cui ob acceptā ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos ſignificat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc ſacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat. ille enim Phineeſi id tradidit: quod mox filius & ſucceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Elis ſacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur: quod manſit eius generi uſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum redijt. *Ibid.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEXTVS.

Quomodo Paleſtini peſte & fame coacti arcam Hebræis remiſerunt. Cap. I

PARTA de Hebræis uictoria, ſacraq; arca quēadmodum diximus capta, Paleſtini cū ceteris ſpolijs Azotum eam referūt, & in fano dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uero die mane uenientes ut adorarēt deum ſuū, inuenerunt eum è baſi excidiſſe, & pronum proſtratū ante arcam: quod ægre ferētes, in priſtinum locum eum reponūt. cumq; ſæpius illuc accedētes, ſemper proſtratum & adorabūdum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populū inuaſit. poſtremo grauiſsima peſtis Azotiorum urbem atq; agrū adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nōnulli interanea uitiata morboq; corro- 1.Reg.5

ſa euomebant. Ager uero totus ſcatebat muribus, qui omnia uaſtãtes, nec ſe-
getibus parcebãt, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotĩ preſsi, nec
ualentes amplius tolerare, intellexerunt arcam in cauſa eſſe, & uictoriam cum
eiuſmodi ſpolijs luctuoſam ſibi contigiſſe. miſerũt igitur ad Aſcalonitas, po-
ſtulantes ut arcam in ipſorum urbem transferrent: qui non grauatim Azotio
rum legationi annuentes, cupide arcam ad ſe receperunt, moxq; eiſdem qui-
bus illi malis laborauerũt. Cum arca enim ſimul etiam calamitates ſunt tranſ-
latæ: itaq; hinc quoq; ablegata eſt ad alios, ſed ne apud illos quidem perman
ſura. agitati enim eiſdem peſtibus, ad uicinas urbes eam tranſmittebant. atq;
in hunc modum quinq; Palæſtinorum urbes peruagata eſt arca, ueluti tribu-
tum per ſingulas pœnam uiolatæ religionis exigens. Quæ defeſſæ tot malis,
1.Reg.6 & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hoſpitij præmia referen-
tem, nihil ſupereſſe uidebant, quàm ut bono aliquo modo à ſe eam ablegarẽt:
& cum conueniſſent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalo-
nis, Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum uiſum eſt
remittẽdam eſſe arcam ad ſuos, cuius captiuitatem deus ulciſceretur, quum
tot mala ſimul cum ea regionem ingreſſa homines & agros uaſtare non deſi-
nant. Nec defuerunt qui huic ſententiæ contradicerent, negantes hæc impu-
tanda captiuæ iſti arcæ: cuius ſi tanta uis eſſet, aut ſi omnino deo cara fuiſſet,
nunquam illam in diuerſæ religionis hominum manus deuenire permiſiſſet:
ſuadentesq; ut hos caſus æquo animo ferrent, & ſic cogitarẽt, hæc omnia nõ
aliunde quàm à natura prouenire: quę & corporibus & terris & plantis & cę
teris potentiæ ſuæ ſubditis per certas temporum uices huiuſmodi mutatio-
nes ingenerare ſolet. Sed uicit ſententia probatæ prudentiæ hominum, qui
tunc aptiora ad propoſitum negocium cenſere uidebantur. His neq; remitti
arcam placuit, neq; retineri. ſed pro quinque ciuitatibus quinque ſtatuas au-
reas dedicari deo in teſtimoniũ gratitudinis, quòd eius fauore ſeruati eſſent
ex ea peſte quam humanis remedijs euadere fuerit impoſsibile: & totidem
mures aureos addi illis ſimiles qui agris uaſtitatem intulerunt. His omnibus
in loculum incluſis & ſuper arcam impoſitis plauſtrum ei nouũ fabricari: uac
cas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earũ uitulis, ne ſint
impedimento matribus, & ut fœtuum deſiderio magis properent. ipſas uero
deduci in triuium arcam uehentes, atq; ibi relinqui ut quamcũq; uelint uiam
ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe uerterint, ad eamq; perrexe
rint, credere arcam fuiſſe calamitatũ cauſam. ſin aliò deflexerint, retrahendas
ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineſſe uiriũ. hoc conſilium om-
nibus calculis eſt approbatũ, quod mox opere ſunt exſecuti: & paratis quę di
ximus, productoq; in triuiũ plauſtro ac ibi relicto ipſi retrorſum diſceſſerũt.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. *Cap.* II

Ibidem. ACcis autem ueram uiam ingreſsis, & rectà non aliter quàm ſi de-
ducerentur tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cu-
pientes cognoſcere quò peruenirent, & ubi plauſtrum ſiſterent.
Vicus eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſama. huc poſtquam uenerunt
uaccæ, tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, ulterius tamen non
ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad quod ſpectaculum à uica-
nis

nis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittẽtes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde arcã, & uas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quę in campo exſtabat, depoſuerunt: & accitis uictimis peracto q̃ ſacrificio ſplendide epulati, plauſtrum ſimul ac uaccas holocautoma deo fecerũt. quo uiſo principes Palæſtinorũ retro ad ſuos ſunt reuerſi. Cæterum indignatio dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd cũ nõ eſſent ſacerdotes, profanis manibus cõtrectare arcam ſint auſi. quæ res lætitiam uicanorum nouo luctu nõnihil obſcurauit, eo magis q̃ ſuos non fatali morte, ſed diuina ultione extinctos deſiderabant. quamobrem indignos ſe ducentes qui hoſpitiũ arcæ præberẽt, mittunt nuncios ad uniuerſos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palęſtinis reddita. illi re cognita transferũt eam in Cariathiarim, urbem uicinã Bethſamitis, atq̃ ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iuſtitiæ celebrẽ, in ædibus eius collocant, idoneũ ſacrario locum exiſtimãtes ubi uir iuſtus haberet domicilĩ. cura arcæ commiſſa eſt eius filijs, quam per uiginti annos cum ſumma laude geſſerunt. tot enim annos in Cariathiari mãſit, quatuor ſolis menſibus apud Palæſtinos detenta. 1.Reg.7

II Cum q̃ populus toto hoc uicennio uotis & ſacrificijs operam daret, magnam q̃ religionem & cultus diuini curam præ ſe ferret, propheta Samuel animaduerſa eorũ promptitudine, putans ſe nactum occaſionem adhortandi ad libertatẽ, & bona quæ illam ſequuntur, orationem & tẽpori accõmodans & negocio, uerba in hanc fermè ſententiam ad eos fecit: Viri Iſraelitæ, quandoquidẽ nec hoſtis infeſtus eſſe deſinit, & deus ueſtris precibus flexus propitius eſſe incipit, oportet non uotis tantum libertatem expetere, ſed eò totis uiribus incumbere, ut uel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne ueſtriſmet moribus hac indigni reddamini, ſed pro ſe quiſq̃ colat iuſtitiã: expulſiſq̃ omnib. uitijs ex animo, purgatas mentes ad deum conuertite, & in eius ueneratione conſtanter perſeuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas & uictoria de hoſtibus: quæ neq̃ armis, neq̃ robore corporũ, neq̃ copiarũ multitudine cõſequi licet. nõ enim his rebus deus prẽmia propoſuit, ſed probitati ac iuſtitiæ: qui ueſtrã expectationẽ non fallet, mihi credite. Hãc adhortationẽ alacris populus fauſtis acclamationibus excepit, promptum ſe offerens ad omnia quæcũq̃ deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Maſphatim, quæ uox conſpicuum ſignificat. ibi hauſta aqua libauerunt deo, & indicto unius diei ieiunio publice ſupplicatum eſt. Nec latuit Palæſtinos Hebræos circa Maſphatim congregari, ſed confeſtim cum magno exercitu affuere, ſperantes ſe illos nec opinos poſſe opprimere. quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, conſiliũ dubijs reb. petentes, nihil diſſimulantes nõ eſſe ſibi ſatis uel uiriũ uel animi ad confligendũ cũ tam potẽte hoſte, à quo toties uicti diſceſſiſſent: & libẽter quieturos ſi liceat, ne ultro ſibi pernicię accerſere uideantur. conueniſſe ſe ad ſupplicationes & ſacrificia, utq̃ ſacramẽto ad militiã adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hoſtẽ, ut nulla ſpes ſalutis ſuperſit, ni deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille iubet eos ſecuro animo eſſe, neq̃ enim auxilium

dei defore. & mactato agno lactẽte, rogat deum ut in ſe ſperantes protegat, & à ui Palæſtinorum tutos faciat: ne' ue patiatur iam iterum ab eodem hoſte cladem accipere. hac uictima egregie litatũ eſt, & deus præſens ac propitius inſignem uictoriã annuit. Sed priuſquã totam flamma abſumeret, nõdum ſacro peracto, hoſtis in conſpectu aciem explicat, rem factã ſe habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnã, & tantũ non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longe aliter accepti ſunt q̃ crederent, etiamſi quis prædixiſſet. Primum enim terra iubẽte deo ſub pedibus eorũ intremuit, & uacillante ueſtigio nutabant, nõnulli etiã in improuiſos hiatus prolabebãtur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus ſemiuſtulati, ut ne arma quidem retinere poſſent, in fuga ſpem totã ponebãt. cum ſubito Samuel in perturbatos irruit, cæſiſq̃ plurimis, reliquos uſq̃ Corræos (id loco nomen eſt) perſequi nõ deſtitit. & fixo ibi ſuæ uictoriæ fugæq̃ hoſtium termino, qui trophæi uice eſſet, appellauit eum Fortem, in ſignũ donatæ à deo contra hoſtem fortitudinis: qui poſt hanc cladem nunq̃ bellũ inſtaurare eſt auſus, ſed cohibente metu & accepti incommodi memoria intra fines ſuos ſe continuerũt: & inuerſis rerũ uicibus, eorum ferocia in partes uictoris tranſijt. Nec his cõtentus Samuel crebris expeditionibus & multis cædibus eos uaſtauit, donec omnino ſuperbiam gentis perdomaret. agrũ etiam quem prælio uictis Iudæis abſtulerãt, q̃ late inter Gittam & Accaronẽ patet, armis recepit. Reliqui uero Chananæi pacẽ eo tẽpore cũ Iſraelitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per etatem uiribus, rerum adminiſtrationem filijs ſuis commiſit. Cap. III

III 1.Reg.8

SAmuel autem rebus populi cõpoſitis, & iuridicis cõuentibus per certas urbes inſtitutis, ipſe ſingulis annis bis eas obibat, & iura reddebat. multoq̃ tẽpore hanc præcipuã curam habuit, ut patrijs legibus reſpub. adminiſtraretur. Deinde ſenio grauãte, ut conſuetis munijs ſufficere non poſſet, filijs ſuis principatum & curã reip. tradidit: quorum ſeniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq̃ ut alter in Bethelis, alter in Barſabe ius diceret, partito populo, & ſua cuiq̃ iudici parte attributa. In his manifeſtum exemplum exhibitum eſt, non ſemper patribus ſimiles naſci filios, ſed interdum ex malis bonos, ſicut tunc contrà ex bono mali prognati ſunt. Relictis enim paternis inſtitutis diuerſiſsimam uiam ingreſsi, muneribus corrupti iuſtitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quàm lucri reſpectum habebant, ſolutiq̃ in luxum ac delicias, tum dei uoluntatem, tum patris cõtemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm ut in populo iuſtitia uigeret quam maxime.

Quod populus offenſus Samuelis filiorum moribus, regem ſibi dari poſtulauit. Cap. IIII

POpulus autem uidens rempub. cura & diligentia prophetæ optime conſtitutam, labefactari per filiorum eius impotentiam, uehementer offenſus ad patrem concurſum fecit, qui tum habitabat in urbe Ramatha: & cõmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq̃ ipſe iam ſenio debilis, more ſolito præeſſe adminiſtrationi rerum non poſſet, obnixe precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præſit,
IIII & à Palæſtinis illatæ toties iniurię pœnas debitas exigat. Hęc populi uoluntas uehementer Samuelẽ contriſtauit, qui propter innatam iuſtitiã non amabat

bat regiam poteſtatem ut nimiam. Valde enim optimatũ gubernatione dele ctabatur,nõ aliam ad felicitatẽ populi cõducibiliorem exiſtimans.adeoq; res hæc hominẽ ſolicitũ habuit,ut nec cibum nec ſomnum præ cura caperet, ſed per totam noctem ſe in lecto uerſaret,multa interim animo uolutans. Sic affe cto deus ſe uidendũ præbuit,conſolatus eum ne poſtulata populi ægre ferat: dicens nõ tam ad ipſam pertinere hanc contumeliã,quàm ad ſe, quẽ nolint ſi bi ſolum eſſe regẽ:idq; moliri cœpiſſe iam inde ex quo primũ ope ſua ex Æ gypto ſunt educti.uerũ nõ multo poſt futurũ eſt,inquit, ut eos conſilij huius fero pœniteat:quãdo nec factum infectum eſſe poterit, & ipſi ſuam erga me æque ac te ingratitudinẽ damnabũt.Nunc iubeo te eis creare regẽ quem ego deſignauero:idq; prius q̃ facias, præmonebis quantũ malorũ ſibi ultro aſci ſcãt,proteſtaberiſq; eos te inuito ad mutationẽ ſtatus in deterius properare. His auditis Samuel,mane cõuocatis Iudæis, declaraturũ ſe illis regem promi ſit,addens uelle ſe prius indicare,quæ erunt ſub regibus ferenda, & in quãtis incõmoditatibus erit uiuendum.Scitote ergo primũ q̃ à uobis abſtrahẽt ue ſtros liberos,& alios aurigas ſibi faciẽt, alios equites & ſatellites & curſores, & tribunos ac cẽturiones:& alios itẽ opifices, armorum ſuorum ac curruum aliorumq; inſtrumentorũ fabros: præterea uillicos agrorũm ſuorum & ara tores, & uinearũ foſſores: & nihil eſt quod nõ cogentur facere more manci piorum quæ pecunia parantur. Filias quoq; ueſtras facient ſibi unguẽtarias, & culinarias,& panificas:& ad alia miniſteria compellẽt,quæ ancillæ neceſſa riò uerberum formidine obeũt.poſſeſsiones etiã ueſtras uobis ablatas eunu chis ſuis & ſatellitibus donabunt,& pecorum greges unicuiuis è ſuis largien tur.& ut compẽdio dicam,ſeruietis unà cum omnibus ueſtris regi, non ſecus atq; domeſtici eius famuli.cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis in men tem huius meæ prædictionis,& pœnitentia tacti ſupplices dei miſerationem implorabitis,ut uos à regib.liberet.uerũ ille nõ admittet eas preces, ſed repul ſos ſinet dare pœnas incõſultæ temeritatis.His præmonitionibus multitudo erat ſurda,nec à propoſito dimoueri poterat, contẽptis omnib. quæ Samuel in rem eorũ afferebat: ſed urgebat obſtinate ut miſſa futuri cura regẽ crearet: quandoquidem niſi regis ductu uindicare ſe de inimicis gentibus non uale rent:nec eſſe abſurdũ,ſi cum finitimi omnes regnentur,& ipſi eandẽ reip.for mã accipiãt.Samuel uero uidẽs ſe prædictionib. ſuis parũ proficere, ſed per tinaciter eos in ſententia manere:Nunc,inquit,abite domũ quiſq; ſuã,& cũ tẽ pus erit accerſam uos,q̃ primũ cognouero,quem uobis regẽ deus dare uelit.

Saulus iubente deo rex declaratur. Cap. V

ERat quidam ex tribu Beniamitide,uir bene natus & laudatis mori bus,nomine Cis.huic erat filius,nomine Saulus, egregia tũ ſtatu ra tum ſpecie,quibus reſpõdebat & animus. Hic Cis cum eximias aſinas,quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amiſiſſet,filiũ cũ uno famulo ad eas quærendas miſit. qui cũ perlu ſtrata ſua tribu eas nõ inueniſſet,ad alias uenit:& cũ nuſquã cõparerẽt,decre uit redire, ne patri ſolicitudinis cauſa fieret. & dum nõ longe à Ramatha op pido iter faciũt,famulo admonente habitare ibi prophetã ueridicũ, eũq; om nino conſulendũ eſſe:ſic enim ſcituros quid actum eſſet de aſinis: reſpondit, 1.Reg.9

nihil ſe habere quod mercedē diuinatiōis daret, iam ēm uiaticum eſſe cōſumptum. & dicente famulo, ſupereſſe quadrantē ſicli, eūq; dari poſſe, neſciebant ēm prophetā mercedes nō accipere, itum eſt ad illū: inuētisq; circa portam uirginib. aquatū euntib. interrogant ubinam ſit prophetę domiciliū. quę indicatis ædibus, iubent properare prius q̄ eat ad cœnā, præbere ēm eū epulum, & nihil eſſe in mora niſi ut ille primus accūbat. Samuel aūt hac ipſa de cauſa cōuiuas uocauerat. nā pridie cum per totā diē precatus eſſet deū, ut certiorem ſe redderet quē creaturus eſſet regē, in craſtinū ſe id facturū pollicitus eſt: circa eandē enim horā miſſurū ſe Beniamitā quendā iuuenē. quam ob rē ſedebat in ſolario, expectans prefinitū tēpus: quo peracto ad cœnam ſe cōferebat. cūq; Saulū offendiſſet, deus inſpirauit ei, hunc eſſe futurū principē. Saulus uero accedens eū, ſalutatū prius rogat ubi propheta habitet. hoſpitē ēm ſe hoc ignorare. cūq; ille reſpōdiſſet, ſe eū eſſe, & ad cœnam duceret, dicens nō aſinas tantū quas quæreret ſaluas, ſed omniū omnia bona in poteſtatē eius fore: ſuprā ſpem, inquit, meā ſunt iſta domine. neq; ēm ea eſt mea trib. quæ reges profert, & familia mea humilior eſt alijs familijs. tu uero ludis me, & maiora q̄ pro mea cōditione loqueris. Propheta aūt deductū eum ad conuiuiū accumbere fecit, & famulū ſupra alios uocatos. erant hi ſeptuaginta numero. iuſsitq; miniſtris ut Saulo portionē regiam apponerent. cūq; iam hora dormiendi adeſſet, alīq; quidem ſurgētes domū quiſq; ſuam reuertebantur. Saulus uero apud prophetam cū famulo pernoctauit. & cum primū dies illuxit, Samuel excitatum eum in uiam deduxit. Poſtq̄ autē egreſsi ſunt urbem, monuit ut famulo præcedere iuſſo, ipſe pauliſper ſubſiſteret. eſſe ēm q̄ ſine arbitris illi uellet dicere. tum Saulus famulū ablegat, & propheta deprōpta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, ſimulq; regē ſalutat, deum ei honorē hūc ratū facere dicēs, pro tutela Hebræorū, quorum iniurias bello Palæſtinis illato ulciſci debeat. hęc ita fore hoc argumēto cognoſcere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergo tendētes ad Bethela: quorū primū uidebis ferre tres panes, ſecundū hędum. hos tertius ſequetur utrē uini baiulās. hi tibi comiter ſalutato dabūt panes duos, & accipies. inde uenies ad Rachelis monumentū, ubi occurret tibi qui nūciet inuētas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidū Gabatha, in cœtū prophetarū incides: & correpto diuino ſpiritu, unà cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicāt, unde hæc felicitas Ciſi filio? his ſignis uiſis certo ſcito deū eſſe tecū: & ſaluta patrē tuū & cognatos. Venies aūt Galgala, me accerſente, ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenē: & quicquid prædictū eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtq̄ aūt domū rediit, percōtante cognato ſuo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quō ſucceſsiſſet peregrinatio, nihil illū celauit, ne hoc quidē q̄ apud prophetam fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas. de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatis opinionē ei cōtraheret. quāuis ēm & amicus eſſet & cognatus, tutius tamē ac cōſultius arbitratus eſt ſilentiū, reputans credo humanæ naturæ infirmitatē, q̄ nemo cōſtans in amore, ſed etiāſi manifeſto diuino ſuffragio felicitas cōtingat, tamē alios ſibi præferri inique & inuide ferūt. Porrò Samuel populū in oppidū Maſphatim cōuocat, & cū frequētes adeſſe uideret, in hanc ſententiā allo-

1. Rege. 10

quitur

quitur. Hæc iuſsit me dñs ſuo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatem uindicaui, primũ Ægyptiorũ ſeruos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac ſubiugatos. proquib. beneficijs hãc mihi gratiã reponitis, quod abrogato mihi quãtũ in uobis eſt imperio, quaſi neſciatis utiliſsimũ eſſe homini à deo regi, unũ è ueſtro numero digniorẽ exiſtimatis, qui uobis præſit: qui ſubditis tã q̃ pecudib. pro ſua libidine utẽs, quidlibet in quẽuis licere ſibi uolet. nõ em̃ fieri põt, ut homo erga hominẽ ſic affectus ſit, quẽ admodũ ego erga à me ipſo conditũ. Eia quãdo plus apud uos poteſt temerarius animi impetus q̃ uel religio uel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per trib. & familias, & fiat ſortitio. Quo facto Bẽiamiticæ tribus ſors exĩjt. dein familiarũ nominib. in urnã cõiectis, Metri familiæ ſors obuenit, poſtremo cũ uiritim ſortitio fieret, Saulo Ciſi filio regnũ ſortito obtigit. Iuuenis uero qui hoc præſciebat, abdiderat ſe, uideri uolẽs inuitus ad regnũ accedere. Tãta fuit præditus modeſtia ſimul & tẽperantia, ut cũ pleriq̃ uel modica felicitate potiti uix ſui præ lætitia ſint cõpotes, & omnib. ſe ob oculos ingerãt: hic tot populorũ rex declaratus ac dñs, nõ modo non oſtentaret ſe, uerũ etiã è ſubditorũ conſpectu ſubduceret, ut nõ abſq̃ negotio poſſet inueniri. cũq̃ nuſq̃ cõparẽte Saulo omnes eſſent ſoliciti, hæſitãtes quidnã fieri oporteat, propheta precib. deũ appellat, ut latebras indicet, deſideratũq̃ iuuenẽ exhibere dignetur. q̃ ubi impetratũ eſt, mittit qui eũ adducãt: & poſtq̃ uenit, in medio populi iuuenẽ ſtatuit uniuerſis cõſpicuũ, ut qui humeris tenus ſupra omnes excelleret, & ipſa ſtatura maieſtatem regiã præ ſe ferret. Tum propheta: Hunc uobis deus dat regẽ. cõtemplamini quantũ omnibus præminet, & q̃ ſit hoc honore dignus. Cũq̃ populus acclamaſſet. Viuat rex: propheta cõſcriptis in libro omnibus quę illis ſub regia dominatiõe erãt euentura, recitauit ea populo rege præſente, & librũ in tabernaculũ dei repoſuit, ut eſſet apud poſteros prædictionis ſuæ monumẽtum. His ita perfectis, dimiſſoq̃ populo, ipſe reuerſus eſt Ramatha in patriã. Saulũ uero in natale oppidũ Gabatha redeuntẽ multi boni uiri comitabãtur, ut nouo regi debitũ officiũ præſtãtes. Sed plures mali & factũ hoc eorũ uitio uertebãt, & ipſi contempto rege nullis uel munerib. uel obſequijs gratiã eius demereri conabãtur. Mẽſe aũt poſt acceptũ regnũ elapſo, exortũ cõtra Naaſen Ammanitarũ regẽ bellũ apud omnes ex æquo autoritatẽ illi parauit. Hic em̃ diu ludæis ultra Iordanẽ habitãtib. infeſtus, poſtremo cũ magno & forti exercitu regionẽ ingreſſus urbes eorũ ſubiugare cœpit: nec cõtẽtus libertatẽ in præſens abſtuliſſe, ut oẽm rebellãdi materiã in futurũ adimeret, tã ultro deditis, q̃ ui ſubactis dextrũ oculũ eruebat: ut q̃m ſcutũ ſiniſtro proſpectum negat, omnino inutiles bello fierẽt. hoc modo tractatis trãs amnẽ incolentibus in Galadenam exercitũ duxit: & caſtrametatus ad primariã regionis urbẽ, cui nomẽ eſt Iabes, oratores eò miſit, qui cõditiões offerrẽt, ut aut deditiõe facta dextris oculis orbẽtur ut alij: aut internecionẽ hominũ & oppidorũ excidiũ exſpectẽt. eligerẽt ipſi utrum mallent, paruã corporis particulam decidere, an in omnium facultatum ſimul & uitæ diſcrimen uenire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt, nec pacatum: ſed induciας ſeptem dierũ petierunt, ut miſsis ad conſanguineos nuncijs poſtularent auxilium. & ſi impetratum fuerit, bellum gerant. ſin minus, promittebant ſe

V 1.Reg.11

deditionem facturos quacunq; conditione hosti liberet. Naases aũt qui Galadenos contemnebat, nõ grauatim inducias dedit, permissis undecunq; supplicias implorare. qui euestigio per oẽs Israelitarũ urbes nũcios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos. sed quocunq; illi uenirent tantundem metus quantum mœroris afferebant, ut nemo se mouere auderet. cæterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiam populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrẽs, Saulus rure domum reuertẽs, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin saluę res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nuncijs omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & labesenis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solẽ exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat. atq; his mãdatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. *Cap.* VI

1. Reg. 12

VOlens autẽ pœnę formidine populũ ad Ammaniticũ bellũ excitare, quo celerius cõueniret, boũ qui fortè ab opere ueniebãt neruos succidit, idẽ passuros minatus qui postridie cũ armis ad Iordanem nõ afforẽt, secuturi quocũq; ipse ac propheta ducerẽt. Eo metu factũ est ut cũ omnes ad præfinitũ tẽpus præsto essent, recẽsitis apud Balã oppidũ copijs, inuenirẽtur septingẽta milia cõfluxisse, absq; tribu Iudæ: quæ sola armauit LXX milia. Trãsgressus dein Iordanẽ & decẽ schœnorũ spatiũ nocte una emẽsus, ante solis ortum quò destinarat peruenit: & diuiso trifariã exercitu, undiquaq; hostem nihil tale expectantẽ aggreditur: & acriter pugnãdo in gẽti strage edita inter cætero Naasen regẽ occidit. Hęc uictoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytũ reddidit, fama longe lateq; fortitudinẽ uiri celebrante. Si qui enim erãt qui prius eũ contẽnerent, tunc mutata in diuersum opinione nullo nõ honore dignũ prædicabãt. nam nõ cõtẽtus labesenos seruasse, in Ammanitarũ regionẽ irruptione facta totã uastauit, & ditato ex præda exercitu, gloriose domũ reuersus est. Populus uero nimio gaudio gestiẽs, placebat sibi q; talem regẽ esset nactus, & illis qui inutilẽ fore dixerãt insultabat, rogitans ubi nunc essent isti contẽptores, & ad supplicium eos deposcens. & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate cõstituta cõtra autorũ eius aduersarios iritatur. Saulus interea studium quidẽ ac bene uolentiã eorũ collaudabat, sed iureiurando affirmauit nõ passurũ ut quisquã è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse uictoriã à deo datã ciuili sanguine polluere: sed magis decere ut positis odijs diẽ epulis ac hilaritate trãsigãt. Post hęc Samuele monẽte opus esse alteris comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cõuentus fit apud oppidũ Galgala. ibi rursum inspectãte tota multitudine propheta unxit Saulũ sacro oleo, atq; iterũ regẽ cõsalutari fecit. Ita factũ est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceretur. Sub Moyse emi & discipulo eius Iesu, qui tũ exercitui cũ imperio præfuit, optimates rẽ administrabant. post cuius mortẽ octo decim annis populus sine summo magistratu uixit: deinde rursum ad pristinã regiminis formã redierũt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremũ iudicẽ constituẽdo. quam ob rem totum hoc tẽpus, quo talis status durauit

durauit,appellauerunt ludicum. Samuel autem propheta priuſquã comitia diſſoluerentur ſic eſt allocutus populum:Adiuro uos per maximũ deum,qui uobis optimos illos fratres Moyſem & Aaronẽ miſit,& patres ueſtros ex Ægypto eduxit:ut abſq; pudore ac metu omni ue affectu alio,libere dicatis, nũ quid cõtra ius & æquum fecerim, uel proprij lucri cupiditate, uel in alterius cuiuſquam gratiam.Coarguite me ſi cuius uitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi:cum tamen huiuſmodi munuſcula quæ in quotidianũ uictum cedunt,ab ultro dantibus ſumere,uitio uerti non ſoleat: aut ſi cuius iumento ad meas neceſsitates uſus ſum.in his & ſimilibus ſi quem offendi, nũc rege præſente dicite.Acclamatum eſt uno ore,nihil tale eum feciſſe, ſed ſancte & iuſte principatum geſsiſſe.Tum ille,Gaudeo nullas eſſe ueſtras de me querelas, at ego habeo nonnihil quod cõquerar,ſi uera loqui licet:quæ tamẽ iniuria magis ad deum attinet,quem certe hoc facto ualde offendiſtis, quòd aliũ regem popoſciſtis.oportebat enim uos meminiſſe,quòd auus ueſter Iacobus, LXX ſolis hominibus ueſtri generis comitatus,fame coactus in Ægyptũ deuenit. Cumq; ibi in multa milia propagata eſſet eius progenies, eaq; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptijs premeretur,inuocantib.ueſtris patribus,abſq; ullo rege deus tantã multitudinẽ eripuit,miſsis in hoc Moyſe & Aarone fratribus:qui uos in hanc terrã induxerũt quam nunc poſsidetis. & tamen poſt talia beneficia non ſemel prodidiſtis uerã pietatẽ ac religionẽ. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit,dum eius ope uiciſtis primũ Aſſyriorũ potentiã,deinde Ammanitarũ ac Moabitarũ,& poſtremo Palæſtinos.atq; hæc omnia confeciſtis nõ regũ auſpicijs,ſed ductu laphthæ & Gedeonis. Quę igitur dementia uos impulit,ut detrectantes imperiũ dei,ſub rege eſſe malletis? Geſsi tamen uobis morẽ,eo declarato,quẽ ipſe elegit. Vtaũt manifeſte ſciatis deum uobis iratum, nec ei placere in regnũ uerſam ueſtrã rempublicã, dabo euidẽs ſignum diuinitus. Qualem enim nunc quiſquã eſtatis medio uidit in hac regione tempeſtatẽ,talem nunc impetrabo à deo, quæ uerbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat,cũ tanta uis tonitruũ ac fulgurũ & grãdinis ingruit, ut attoniti extremaq; timentes faterentur ſe peccaſſe, & per inſcitiam in hunc errorẽ prolapſos, rogarentq; prophetam ut paterno affectu eos complexus, in gratiã dei placati reponeret,& quemadmodum aliorũ antea, huius quoq; peccati ueniam impetraret. pollicitus eſt ille rogaturũ ſe pro eis deum, & exoraturum:ſimulq; cõſilium dedit, ut probi ac iuſti eſſe perpetuo ſtuderẽt, nec unquam obliuiſcerentur,in quãtas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidiſſent.meminiſſent præterea prodigiorũ dei legumq; per Moyſem latarum,ſi caram haberent uel ſuam ipſorum uel regis incolumitatem. quòd ſi hæc negligerent, prædixit grauem ultionem tam ipſis quàm regi nõ defore. atq; ita denuo confirmato in regno Saulo,conuentum miſſum fecit. I.Reg.7 II

Palæſtini Hebræos bello aggreſsi uincuntur. Cap. VII

REx autem delectu habito,conſcriptisq; tribus milibus, duo milia ſibi uoluit eſſe ſatellitium,cum quibus ad habitandũ Bethela ſe contulit:reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit, quem miſit in Gabã,ille uero expugnauit caſtrum quoddam Palæſtinorum non longe inde diſtans. Qui enim Gabam tenebant,perdomitis Iudæis arma ademerunt, VI I.Reg.13

&

& occupatis opportunis locis præſidijs ea cõmuniuerũt, & omni prorſus ferri uſu eis interdixerũt. quã ob rẽ ſi quãdo agricolis opus eſſet aliquo ferramẽto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum neceſſario, à Palæſtinis inſtrumentum erat petendum. Vt uero audiuerũt expugnatũ caſtrum, indignati & non ferendam cõtumeliam dictitantes, armant contra Iudæos trecenta milia peditum, curruum triginta milia, equitum ſex milia: & caſtra metati ſunt ad oppidũ Machmã. His cognitis rex Saulus profectus eſt Galgala: & dimiſſis præconibus per totam ditionẽ, edicit ut qui ſaluam uult libertatem populi, contra Palæſtinos arma capiat: diſſimulans interim eorum potẽtiam, & negans tales eſſe ut timeri debeãt. ſed ubi certo compertũ eſt maximũ eſſe hoſtiũ numerũ, metus omnes Sauli ſubditos occupat: & pars in ſpeluncas ac loca ſubterranea ſe abdũt, plures uero ultra Iordanẽ fugiũt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus aũt accerſit prophetã, ut de cõmuni conſilio res geratur. Ille renunciat, debere eum eodẽ loco manentẽ cõparare uictimas: ſe enim poſt ſeptẽ dies uenturũ, ut immolatis ſabbato uictimis, cũ hoſte prælio decernatur. at ille exſpectauit quidẽ quantũ propheta iuſſerat, ſed nõ per omnia fuit obediens. Cum enim cũctari prophetã cerneret, & ſe paulatim à militibus deſeri, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatũ eſſet prophetã aduentare, honoris cauſa obuiã ei prodijt. Ille male factũ dixit, q; neglectis ſuis mandatis, ſe abſente preces & ſacrificia quæ dei uoluntate faciẽda erãt pro populo temere occupaſſet. Saulo uero excuſante, expectaſſe ſe ad ſtatutũ dierũ numerũ: ſed cũ milites audito hoſtẽ relicta. Machma petere Galgala, metu ſe deſererẽt, neceſsitate cogente properaſſe ad ſacrificiũ: Conſultius, inquit, propheta, feciſſes, ſi mihi paruiſſes, & prę nimia feſtinatione deũ, cuius ego mentis interpres ſum, nõ contẽpſiſſes. nam per obedientiã & tibi diuturnitatem regni, & poſteris ſucceſsionẽ parare poteras. Ita Samuel offenſus regis facto domũ eſt reuerſus. Saulus autem cum ſexcentis tantum militibus & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonem. horũ maior pars non erat armis inſtructa, quòd ea regio nec ferrum haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæſtinorum cautum fuiſſe diximus. hi diuiſo trifariam exercitu, per totidẽ uias regionẽ Hebræorum ingreſsi omnia populabantur, ſpectante Saulo rege cum filio, nec ualente prohibere hoſtẽ, propter ſuorum paucitatẽ. Occupauerant enim collem quendã cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Elis ponti-
ficis poſteris, & uidẽtes ſuorum res impune agi & ferri, grauiter angebantur
1.Reg.14 quòd in ſe nihil eſſet præſidij. Filius uero Saulis cum armigero ſuo conſpirat. ut clàm ingreſſi caſtra hoſtium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam ſi mori oporteat, ſoli à colle deſcendentes uerſus hoſtium caſtra iter faciunt. ea ſita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra inſultus hoſtium. Quapropter negligentius cuſtodiebantur, quia propter naturam loci non ſolum aſcendere, ſed ne accedere quidem tutum uidebatur. Ergo poſtquam eò acceſſerũt, Ionathas confortabat armigerum ad hoſtẽ aggrediẽdum. Si nos, inquit, uiderint, iuſſerintq; aſcendere, omen uictoriæ accipiendũ eſt. quod ſi tacuerint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hoſtilia caſtra acce-

derent

derẽt appetente iã die, Palæſtini ubi hoc uiderũt inter ſe dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cũ armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audacię. Quam uocem Sauli filius cupide arripiens, ut indubitatũ omen uictoriæ, tunc quidẽ receſsit è loco in quo cõſpecti fuerant, ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitũ incuſtoditã, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſsiq; ſopitos uiginti ex his interfecerũt, & totũ exercitũ ſtupore ac conſternatione repleuerũt: ut abiectis armis in fugã ſe darẽt. plericq; uero non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu uulnerũ in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut ut fit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatum eſſet regi per ſpe- VII
culatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtinorum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum armigero abeſſe, iubet pontificem ſumpto ſacerdotali habitu de futuris uaticinari. Quo reſpondente uictoriam deũ & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderant, & ipſi prorumpentes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem milia creuerãt, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. ibi rex ſiue nimio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit eximiã felicitatẽ moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddam reprehenſione admiſit. Volẽs enim meritas pœnas à Paleſtinis ad ſatietatem repetere, diris deuouit eum, quicunq; intermiſſa cæde ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finẽ facere. Paulo pòſt cum delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui non exaudiuerat patris imprecationes, easq; conſenſu populi ratas habitas, fauum fortè nactus expreſſum inde mel edebat: & monitus quòd pater additis execrationibus interdixiſſet ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen recte id à patre factum. maiore enim ui & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & lõge plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Itaq; cæſis Palæſtinorum multis milibus, ſub ueſperam demũ eorum caſtra diripiunt: & inter cæterã prędam magna pecudũ copia reperta mactant, carnibusq; non dum à cruore purgatis ueſcuntur: quod è ueſtigio regi à ſcribis renunciatum eſt, uulgus militum in deum peccare, & carnes etiam tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in mediũ prouolui: edicitq; ut ſuper illud pecudes iugulent, ne'ue carnes cum ſanguine comedant: quia factũ hoc deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis uictimis holocautoma deo incẽdit: idq; altare omniũ primũ à Saulo exſtructũ eſt. cumq; eadẽ nocte priuſquã uires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias uellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferẽs alacritatẽ, accito pontifice iubet eum diuinam ſuper hoc uoluntatẽ quærere, an ſibi reliquum hoſtilẽ exercitũ delere permittatur. Pontifice uero negante deũ reſponſum uelle reddere: nõ temere eſt, inquit rex, hoc dei ſilẽtiũ, qui antehac ultro ſolebat quid facto eſſet opus cõſulere: ſed oportet aliquod latens

in

in nobis peccatū esse,quo offensus tacet. Sed iuro per eum ipsum, quòd etiã si filius meus Ionathas peccatum id commisisset,ut deum placem, capitis pœnam ab eo exigam,non secus quàm si de quouis nihil ad cognationem meam pertinente supplicium sumendum sit:tum acclamante multitudine ut hoc faciat,uniuersos cõfestim in unum locū statuit: & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehensurus quis in culpa sit. cumq; sors Ionathã indicaret, interrogat quid fecisset,& cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio,nisi quòd heri dum hostem persequor,edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus uero iurat se eum occisurū, pluris quàm genus aut naturam aut affectus,iusiurandum faciens. Ille ne præsenti quidem periculo territus,magno ac generoso animo se præbuit. Nihil,inquit,deprecor pater. Libẽter enim hanc mortem fero,quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere contigit.maximum enim mihi fuerit solatium,Palæstinorū insolentiam ab Hebræis esse perdomitam. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorẽ & miserationem flexa est,iurantq; non laturos se ut occidatur Ionathas autor tam luculẽtæ uictoriæ.atq; ita iuuenem irato patri eripiũt,& uota deo faciunt ut ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus uictor domum reuertitur,cæsis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnauit,& cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas,& regem Obæ multas res gesit prospere. Habuit autem liberos mares tres,Ionatham,Iesum,Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uero & Cis Sauli pater germani fuere Abeliæ filij. Abundabat autem & equitatu & curribus,& cum quocunq; hoste cõgressus semper uictor reuertebatur,ita ut Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,& potentiam eorum in tantum auxerit,ut omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis uero numero robore ac specie præstãtissimũ quenq; in suũ deligebat satellitiũ.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII

VIII 1.Reg.15 SAmuel autem ad Saulum ueniens,ait se ad illum missum à deo, ut eum commonefaceret, electione dei cæteris eum in regno prælatum,atq; ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, deus autem & regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur,inquit,sunt mandata domini. Quoniam Amalecitę Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Ægypto in eam quam nunc tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello in eos uindicare,& deuictos internecione delere:sæuireq; in omnem sexum ac ætatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumentis quidem alijsq; pecudibus parcere,aut inde quicquã prædæ nomine usurpare,sed omnia deo sacra esse,ut iuxta Moysis præceptũ Amalecitarum nomen è rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturũ se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quamcelerrime mandata exsequeretur,confestim omnes undiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit:quæ tribus ex suo tantum delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens,pluribus locis insidias circa torrentem

rentem diſpoſuit, ut nõ ſolum marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiam per uias circumuentos opprimeret. Poſtremo magno prælio in fugam uerſos non prius perſequi deſtitit, quàm ad unũ omnes ferro tolleret. Quod opus poſteaquam ita ut diuinitus prædictum fuerat ſucceſsit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorũ aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame ſiti aliĳſq; modis cum expugnaſſet, uſque ad mulieres & pueros cædibus graſſatus eſt, nec crudele nec inhumanũ hoc ratus: primũ quòd in hoſtem ſæuiret, deinde quòd iuſſu dei, cui non parere periculoſum eſt. Cepit etiam regem hoſtium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, ſeruare eum decreuit, idq; non ex dei ſententia, ſed uictus affectu proprio, inconceſſam miſerendi licentiam ſuo periculo ſibi uſurpãs. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipſa miſeratione cæteris digniores eſſe uoluit. Saulus autẽ regem ipſum hoſtium, & malorum omnium Hebræis autorem ſeruauit, pluris eius formã quàm dei mandata faciens. Hoc eius peccatum imitatus eſt mox populus. & ipſi enim iumentis ac pecoribus pepercerũt, in prædam contra dei mandatũ abactis, pecunias etiam cæteras q; opes diripuerunt, nihil perdentes niſi contemptibile. Itaque deuictis omnibus à Peluſio, quæ urbs eſt in Ægypti finibus, uſq; ad rubrum mare, totam eam regionem Saulus uaſtauit, ſola Sicimitarum gente intacta, qui in Madianæ terrę meditullio habitant. Hos ante belli principium admonuit per nuncios, ut ſecederent, ne ue res ſuas cum Amalecitarum rebus miſcerent, ne ex eo bello & ad ipſos cladis aliquid peueniret. Studere enim ſe eorum incolumitati, propter cognationem quæ illis cũ Raguele Moyſis ſocero intercedebat. Atque ita Saulus ac ſi nihil eſſet prę ix
termiſſum ex iĳs quę propheta iuxta dei uoluntatem de bello gerendo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad unguem obſeruata, lætus uictoria domum reuertitur. Deus autem offenſus eſt quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædam uerterat, cum ipſe neutrũ permiſiſſet. Iniquum erat cuius ope uictoria contigiſſet, eius mandata contemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonens igitur ea de re prophetam, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit quicquid ipſi uiſum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer conturbatus, per totam noctem fuſis precibus deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à prophęta rogatus ueniam regi non annuit, quòd non placeret, peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis naſcantur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquendi anſam offerunt. Poſtquam igitur deus preces prophetæ non admiſit, & ſatis apparuit flecti eum non poſſe, prima luce Samuel ad regem, Galgalis tum agentem, proficiſcitur. hũc quàm primum rex uidit, accurrens ſalutauit, dicens ſe gratias agere deo pro uictoria: omniaq; que iuxta uolũtatem eius eſſe peracta. Tum Samuel: qui fit igitur quod uoces iumentorũ & pecudũ in caſtris audio? Reſpondit rex, populum hæc ad ſacrificia reſeruaſſe, ſed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatum deletam, nemine ſuperſtite. Solum ſe captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetæ conſilio ſe decreturũ. Ad hæc propheta reſpondit, Non ſacrifi-

cĩjs delectari deum, ſed uiris bonis ac iuſtis. hos autem eſſe qui uoluntati & mandatis eius obſequuntur, nihilq; à ſe recte fieri putãt, niſi quod iuxta eius præcepta fiat. Contemptum enim eius conſiſtere non in nõ ſacrificando, ſed in non obediendo: & qui non obediunt, unicumq; hoc & uerum ſacrificium non offerunt, ab his deum nec multas ſaginatas uictimas, nec donaria ex auro argento'ue fabricata uel poſtulare uel admittere: ſed auerſari hæc ut malitiæ magis quàm pietatis argumenta. Contra qui id ſolum meminerũt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallẽt quàm inde diſcedere, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his requirere. quòd ſi etiã ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quam à quocunque alio uel ditiſſimo. Tu igitur, inquit, ſcito te in iram dei incurriſſe: contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificium ex rebus perditioni deſtinatis, niſi fortè idẽ eſſe putas, perire, & immolari deo. Quapropter expectabis amiſsionem regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorem tuæ felicitatis mandata eius neglexiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe peccaſſe & male feciſſe, quòd uerbis prophetæ non paruiſſet. metu tamen coactum ſe id feciſſe, quòd non auderet militem prædæ cupiditate accẽſum cohibere. Sed da ueniam, inquit, & propitius eſto. Cauebo enim in poſterum, ne in ſimile peccatum incidam. Rogabatq; ut maneret tantiſper, dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille uero qui præuidebat deum nulla flectendum uictima, abire incœpit.

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert. *Cap.* IX.

TVm Saulus retinere eum uolens iniecit manum in palliũ: & quia Samuel properantius diſcedebat, ſciſſura facta eſt in ueſtimento. cumq; propheta dixiſſet, ſic ſcindendum eius regnum, & peruenturũ ad uirũ iuſtũ & bonũ: deum enim in propoſito manere, neq; ſimilem eſſe homini natura mutabili: Saulus fatebatur deum ſibi merito infenſum, ſed factum infectum fieri non poſſe. Rogabatq; ſaltem hoc honoris ſibi haberet, ut deum ſimul in præſentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel, & una cum illo adoratum iuit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. qui cum ô mortem amaram exclamaſſet, audiuit à propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæſis earum filijs lamenta & luctum attuliſti, ita æquum eſt ut ipſe matri tuæ mœſtitiam aſferas. iuſsitq; eum ibidem in Galgalis interfici: ipſe uero reuerſus eſt Ramatham. Rex uero tum demum ſentiens in quæ mala offenſo deo peruenĩſſet, ad Gaba regiam proficiſcitur, quod nomen collem ſignificat: nec poſt illam diem unquam in prophetę conſpectum uenit. Samueli uero uicem eius moleſte ferenti, deus hanc curã mittere iuſsit, & aſſumpto ſacro oleo Bethlema proficiſci ad Ieſſæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum ungere, quẽ ipſe iudicaſſet ſibi regno dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri ſe, ne ſi Saulus hoc ſenſerit, uel per inſidias uel etiam aperta ui pernicie ſibi moliretur, iuſſus hac de re ſecurus eſſe, ad dictum oppidũ peruenit. Eo loci magno hominum concurſu ſalutatus eſt, quærentibusq; aduentus cauſam, ſacrificatum ſe ueniſſe dixit. Peracto ſacro Ieſſæum ad epulas unà cũ filijs conuocat: uiſoq; natu maximo eximia ſtatura ac forma iuuene, conijciebat inde hũc eſſe

x
1. Reg. 16

regna-

regnaturum. Sed hac parte non eſt aſſequutus dei prouidentiam. Percontan ti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipſe admiratus dignum regno ducebat, reſpõſum eſt, non eadem ſpectare deum quæ homines. Tu, inquit, uiſa iuuenis pulchritudine, iam ſatis dignum principatu exiſtimas: apud me uero non eximiæ corporis formæ præmium eſt regnum, ſed animi uirtuti: & cum requiro qui hac ſit perfecte excultus, pietatecꝫ ac iuſtitia, obediẽtia & fortitudine animum exornatus. His auditis propheta iubet Ieſſæum filios omnes oſtendere: moxcꝫ & alij quincꝫ adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem ſunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael, Rael, Aſamus. His quocꝫ uiſis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat deum, quiſnam ex his eligendus eſſet. & audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo, num quos præterea liberos habeat. Quo reſpondente, eſſe etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, propheta iubet ut confeſtim uocetur: non enim licitum eſſe abſcꝫ illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquã accitus à patre uenit, adoleſcens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum propheta ad patrem uerſus ſubmiſſa uoce, hic eſt, inquit, quem regnare deo uiſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filijs. Deprõmit deinde ſacrum oleum, quo delibutũ Dauidem in aurem admonet, deum ita uelle ut regnum in populum obtineat: præcipitcꝫ ut iuſtitiam colat, & operã det ne unquam à mãdatis dei diſcedat: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam uniuerſam illuſtre nomen conſequuturam. Palæſtinos quocꝫ ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunꝫ gentibus congreſſus fuerit, ſemper uictorem rediturum, inſignemcꝫ inde gloriam tam ſibi paraturũ quàm poſteris relicturum. Poſt hæc mandata Samuel domum profeciſcitur, ſimul'que numen deſerto Saulo ad Dauidem commigrat. quo factum eſt ut hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet, Saulus uero in morbum dæmoniacum incideret, ita ut præfocari ac ſtrangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excãtator adhiberetur, monuerunt'que ubique inquirendum, qui quoties rex à dæmone agitaretur, ſtans ad caput eius uoce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cum'que rex ſine mora quæri talem mandaſſet, quidam ex aſtantibus ait ſe apud Bethlema uidiſſe filium Ieſſæi, adoleſcentem liberali forma, & præter aliam honeſtam inſtitutionem hymnos ad citharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciant'que patri, regem audita adoleſcentis tam forma quàm uirtute, cupere ipſum uidere. Paruit Ieſſæus, ſimul'que munera per filium regi miſit. Cum'que ueniſſet, confeſtim à rege admodum læto in ſatellitium aſſumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, unicum erat in excantatione remedium: & ſolus Dauid hymnos ad cinnyram accinens, regem ad ſanam mentem reducebat. Impetratum eſt igitur à Ieſſæo, ut filium apud regem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præſentia delectabatur.

XI
1.Reg.17

ALiquanto autem poſt Palæſtini conſcripto numeroſo exercitu bel lum Iſraelitis inferũt, & caſtra inter Sochum & Azecũ oppida me tantur. nec Saulus cunctatus ducto in hoſtẽ exercitu effecit, ut pri oribus caſtris relictis in munitiorem quendam collem è regione Iſraelitarum Paleſtini ſe conferrent, ualle quadam inter utroſq; intercedente. In hanc è caſtris hoſtium deſcendit Gittæus Goliathus, uir prodigioſa ſtatura: quatuor enim cubitos uno palmo ſuperabat, uaſtos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; milia ſiclorũ pendebat, huic moli reſpondebat & galea & ocreę. prægrandẽ etiam haſtam non dextra geſtabat, ſed humero ſuſtinebat, ſexcentorum ſiclorũ ferro cuſpidatam. ponè ſequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utranq; aciẽ conſtitiſſet, immani uoce ſublata: Quid opus eſt, inquit, Hebræi ancipitem Martis aleam uos ſubire? Date mihi aduerſariũ, & duorũ periculo decernatur, penes utros futura ſit uictoria: ut quorum miles ſuccubuerit, alterius partis iugum ex pacto ſuſcipiant. præſtat enim unum aliquem, quàm totum exercitũ, in periculum adducere. Hæc locutus retro ad ſuos reuertitur. Sequenti die rurſum procedens eiſdem uerbis eſt uſus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hoſtẽ prædictis cõditionib. non deſtitit, ſtupente Saulo cũ uniuerſo exercitu: qui prodibãt quidẽ in aciẽ, ſed à neutris initiũ pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidẽ remiſerat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum ſigna regia ſequebantur, iſq; ad gregum curam intermiſſam ſe receperat. Sed dum bellũ ducitur magis quàm geritur, miſſus à patre uenit in caſtra, uiſurus quo in ſtatu res eſſent, & fratrib. neceſſaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam inſolentior exprobrat, ne unum quidem eſſe inter Hebræos qui in ſingulare certamen deſcendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domeſticis, auditisq; barbari conuicijs grauiter cõmotus, ſe paratum dixit ut hoſtem excipiat. At Eliabus maximus fratrũ obiurgat hominẽ, per imperitiã rerum ſupra q̃ ætatem eius deceat ferocientem, addens ſatius eſſe ut ad patrem ac greges q̃ primum reuertatur. reueritus eſt Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites profeſſus eſt ſibi non deeſſe animum ad ſingularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc ſit perlatum. quare accitus & iuſſus quid uellet dicere, Non eſt, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congreſſus cum hoſte inſolentiam eius compeſcam, & elatum ac ferocientem proſternam, & ex terribili deridendum reddam: tãtoq; erit tua ſimul & tuorum illuſtrior gloria, quòd ab adoleſcente magis quàm uiro hoſtis deuictus uidebitur. Saulo uero laudante generoſum eius animum, nec tamẽ audente rem tantam tam teneræ ætati cõmittere: Non eſt, inquit, quod dubites: nam hæc deo fretus polliceor, cuius fauorem iam non ſemel expertus ſum. Quum enim paternos greges paſcerem, raptum agnũ ex ore leonis recepi, ipſamq; feram in me impetum uertentem cauda correptã, ſoloq; afflictã occidi: neq; mitius tractaui urſum greges inuadentem: & hanc quoq; beluã nihilo pluris facio, qui cum in deum atque homines conuicia euomat, non patietur cæleſte numen impune hoc illum auferre, ſed meis eum manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia

cia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnã eum mitteret, instructum prius thorace regio simulq; ense ac galea. Tum Dauid qui armis gestãdis nõ assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere. & cum dicto arma deponit, bacúlumq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatũ postquã uidit barbarus adeò contempsit, ut per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò cane uiliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda conuicians, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi uero pro armatura deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est. auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discent omnes quòd deus curam Hebræorum habet, eiusq; prouidentia uires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermẽ contemptim ferebatur.

Singulare certamen Dauidis & Goliathi, sequutaq; Palæstinorum cladem. Cap. XI.

IVic Dauid impigre occurrit, occultum adiutorem deum secum in certamen ducens: & promptum è pera in hoc selectum è torrente unum lapidem, funda rotatum tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut è uestigio Palæstini terga uerterent. Videntes enim præstantissimum ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruũt, & quotquot assequi poterant cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Cecidêruntq; Palæstinorum triginta milia, & duplo plures sunt uulnerati. Saulus uero à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius deo cõsecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimum occasione. Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuium uenerunt ei mulierum ac puellarũ chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit, Saulum millenos hostes profligasse: uirginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parum tutum putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum uolens, ut sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudi- 1.Reg.18

nem non ſolum apud populum gratioſus fieret, ſed etiã Sauli filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrẽ quidem latere id poſſet. Nactum enim ſe ampliorem inſidiarũ tendendarũ occaſionẽ putans, renunciantibus puellæ amorem, libẽter ſe illam ei traditurũ reſpondit, futurã periculorũ & exitij cauſam.
2.Reg.17 Promitto, inquit, filiæ coniugium, ſi ſexcenta hoſtiũ capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere uon recuſaturum, ſed fortiter Palæſtinos inuaſurum: id quod mihi bonum erit & cõmodum. ſic enim ſine mea infamia ſublatus ſecuritatẽ nobis afferet. Mittit deinde domeſticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ ſit affectus. Qui cũ indicaſſent ei, quod ob gratiã qua cũ apud regẽ tum apud populum polleret, Saulus generũ ſibi eũ deſtinaſſet: Vobis, inquit, fortaſsis mediocris res uidetur generum regium fieri, mihi certe non item, qui conſcius mihi ſum q̃ plebeijs ortus ſim natalibus. Quo renunciato Saulus ad domeſticos: Dicite, inquit, nihil me morari pecunias aut dona quæ ſponſæ offerat. hoc enim uẽdere fuerit filiam magis q̃ elocare. Sed cupere generum, fortitudine alijſq̃ uirtutibus præcellentem, quales in ipſo iam comperi. poſcere autem pro nuptijs filiæ non aurum aut argentum quod è paternis ædibus afferat, ſed cladẽ Palæſtinorum, & ſexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificũ non uulgaria dona iſta accipere, ſed in matrimonium uiri ſpectatæ ac teſtatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans ſyncere à rege affinitatem ſuam expeti, nihil cũctatus neq̃ expendens negocij difficultatem, cum ſuo ſodalitio ad imperata exequenda properat: & hic quoq̃ ut in cæteris propitium numen expertus, rem ex ſententia conficit. Cæſis enim plurimis hoſtium, ſexcenta capita abſciſa ſignum uictoriæ ad regem retulit, promiſsi eum admonens.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII

1.Reg.19 SAulus autem non ualens tergiuerſari, quòd turpe duceret uel mentiri, uel prætextu affinitatis inſidias & perniciem per mandata tam periculoſa uiro forti ſtruxiſſe uideri, collocat ei filiam nomine
XII Melcham. Nec tamen hæc neceſsitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud deum & apud populum augeri, parum tutum hoc exiſtimauit uel regno ſuo uel uitæ: & cum durum eſſet uel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiusq̃ necis Ionatham filium cum domeſticorum fidiſsimis miniſtros eſſe uoluit. Qui demiratus patris inconſtantiam, quòd non ſolum amare talem iuuenẽ deſiuerit, ſed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolẽtia, tum uirtute hominis motus, ſecretam patris uoluntatem ei nunciat: ſimulq̃ conſulit, ut ſaluti ſuæ mature fuga proſpiciat, neu in ſequentem diem uſquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem ſalutabo, & nactus occaſionem de te mentionem inijciam, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Nullam enim exiſtere poſſe idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam ſi quid peccatum ſit, oportere hoc priſtinis eius meritis donari. poſt colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic conſilio Dauid, ſeque quàm primum è conſpectu regis ſubtraxit.

Quòd

Quod rex Dauid necem ſit molitus. Cap. XIII.

SEQVENTI autē die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendiſſet, cœpit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, qua nam in re uel magna uel parua lęſus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quíq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum uindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idem poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit. quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non ſolum ob uirtutem, ſed etiam ob neceſsitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuam pertinet, quæ prius uiduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, ne'ue ſæuias in uirum primum optime de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſere uexatum priſtinæ ſanitati reſtitutū ſeruauit: deinde qui in perpetuos noſtros hoſtes tā egregie uindicauit. Indecorū em̄ fuerit horū omniū obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriā à Dauide abſtinere ſe uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitū patrem iam nihil magis quàm ſalutem ipſius cupere: reductum'q; in aulā patri reconciliat, ut ſolita officia circa eum quemadmodum antè obiret.

Quomodo Dauid aliquoties inſidias regis ægre elapſus, bis tamen eum in poteſtatem ſuam redactum interficere non ſuſtinuit. Cap. XIIII

PER idem tempus Palæſtinis bellum redintegrātibus, Dauid cum exercitu contra illos mittitur: breuíq; uictor magna eorum ſtrage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus eſt ab eo ut ſperabat, utq; poſt rem feliciter adminiſtratā excipi oportebat: ſed ſucceſſu mœſtus, eius felicitatē periculoſam ſibi fore exiſtimabat. Cūq; rurſum intemperijs ut ante agitaretur, accitum in cubiculum in quo decumbebat ſpiculum manu tenens, iuſsit pſalmos ac hymnos incantare: & illo iuſſa exequēte, ſpiculū in eū iaculatus eſt. quod cū Dauid flexu corporis declinaſſet, domū refugit, ibiq; per totā eam diē manſit. Noctu uero miſit rex qui uſq; mane æ des eius ſeruarēt, ne clam elaberetur, ut in iudiciū euocatū capitali ſentētia dānaret. Melcha aūt eius uxor & regis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit ad maritū, quanto is in periculo eſſet, ipſaq; unà cū eo renūciās, quo ſine uiuere nec uellet nec poſſet. Caue, inquit, ne te ſol hic deprehendat, aut nunquā poſthac te uidebit. ſed fuge dū per nocturnas tenebras licet, quas deus ad tuā ſalutē lōgiores faciat. alioqui ſcito q; ſi te pater inuenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis fune per feneſtrā demiſſū periculo exemit. deinde parato lecto tanquā ęgrotāti, ſtragulis iecur caprę recēs exēptū ſubiecit: diluculoq; uenientibus. quos pater ad Dauidē miſerat, oſtēdit lectum opertū, & q; palpitatione iecoris ſtragula moueri uiderent, maritū ægrum anhelare perſuaſit, addens totā noctē inquietā eū exegiſſe. Quod ubi renūciatū eſt regi, ea nocte in aduerſam ualetudinē incidiſſe, iubet ſic ut erat eū afferri. omnino em̄ illi moriendū eſſe. qui cū reuerſi ac retecto cubili artē muliebrē tādē deprehēdiſſent, rem totā ad regē deferūt. & cum pater expoſtularet q; inimicū ſibi eripuiſſet, excuſationē ueriſimilē cōmenta eſt. Ait illū mortē ſibi ni pareret ac adiutaret cōminatū: itaq; uenia ſe dignā quæ hoc nō ſpōte fecerit, ſed neceſsitate com-

pulsa. debere enim illi cariorẽ esse uitã filiæ, q̃ inimici interitũ. atq; ita ueniã consequitur. Dauid aũt fuga elapsus peruenit ad prophetã Samuelem in Ramatha: eiq; rem oẽm quo erga se animo rex esset indicat, & q̃ minimũ abfuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cũ neq; regẽ ulla in re lęsisset, neq; in bello segniter aut improuide se gessisset, sed fauente deo cuncta ex sentẽtia confecisset. atq; hoc ipsum esse quod Saulũ ad inuidiã ac odium magis excitaret. Propheta uero cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidẽ ad quẽdam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquãdiu cum eo habitauit. Vt uero nũciatum est regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehẽsum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendunt eum in cœtu prophetarum: moxq; eodẽ spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperũt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidẽ cõprehensuros. quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit. cumq; tertij quoq; prophetico spiritu corriperentur: tandẽ iræ impotẽs ipse eò properat. iamq; nõ longe ab eo loco remotus, prius q̃ in conspectũ Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatũ locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóq; uestitu nudus per diem ac noctẽ in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidijs conquerens, quòd se nihil tale meritum totis uirib. opprimere cuperet. Ille uero rogabat ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs fortè suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli fideret, cui
1.Reg.20 compertum sit nihil mali patrem cõtra ipsum moliri. alioqui indicaturũ eum sibi fuisse, cum absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Contrà Dauid iureiurando asseuerabat se uera dicere: obtestaturq; ut mallet credere ac saluti amici prospicere, quàm contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, posteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia consilia ideo cum ipso non communicare, quòd non ignoret mutuã beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis q̃ iam persuasus esset, percontatus est qua nam in re posset illi gratificari. Tum Dauid: Scio, inquit, quòd bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solenne regis conuiuiũ, cui me quoq; adhibere solet. quare si ita uidetur extra urbem in agro clam te præstolabor. tu uero cũ requisiuerit me, dic profectũ in patriam Bethlema, ut interſim festo quod mea trib. celebrat: idq; permissu tuo factũ. Quòd si ut mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illũ nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentũ. indicabisq; mihi rem, ita ut præsenti mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cum seruo tuo uoluisti inire. qua si me indignum aut erga parẽtem tuum iniurium censes, nihil expectatis eius iussis iam nunc me tuo gladio cõfodito. Hæc ultima uerba grauiter ferens Ionathas, facturum se postulata promisit, & si quid patrẽ male de ipso cogitare deprehenderit, indicaturũ. & quo maiorẽ ei fidem faceret, educto sub diuũ iureiurando confirmat, nihil se nõ tẽtaturũ quod ad salutẽ ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hãc uniuersitatẽ q̃ la te uides implet ac moderatur, quiq; prius q̃ eloquar mẽtẽ meã nouit, testis esto initi inter uos fœderis, quodq; non prius patris uoluntatẽ scrutari desistã

quàm

quàm compertũ habuero ecquid latẽtis odĩ aduerſum te conceperit: & quic quid deprehendero, ſiue amicũ, ſiue infenſum, cõfeſtim tibi ſignificabo. Nouit deus ꝙ ipſum tibi perpetuo propitium precor, utꝙ ſemper tuas res proſperet, quemadmodũ & nunc facit, & poſthac facturus eſt. & ſiue pater meus ſiue ego tibi aduerſer, tu tamen ope illius nunc̃ꝙ non uictor euades. Tu uerò memor eſto huius noſtri affectus, & ſi me perire contingat, liberos meos ſerua, & mihi debitã gratiã in illos colloca. Poſt hoc iuſiurandũ Dauidẽ dimittit, iuſſum in certũ agri locum ſecedere, in quo ſe exercere ſolebat. cognito enim patris animo uenturũ ſe illuc unà cũ puero. & ſi, inquit, emiſsis tribus ad ſcopũ iaculis, collecta puerũ referre iuſſero: iacere enim ante ipſum: ſcito nihil triſte à patre timendũ. ꝙ ſi contrariũ me dicere audieris, patrẽ quoꝙ contrario modo affectũ exiſtima. utcũꝙ tamẽ ceciderit, ego dabo operã ne quid tibi ſecus c̃ꝙ uelimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora uenerint, fac memor ſis horum, & liberos meos cõmendatos habeto. His Ionathæ promiſsionibus confirmatus Dauid ad conſtitutũ locum proficiſcitur. Sequenti uero die qua fuit nouiluniũ, rex de more caſte ac pure ad cœnam uenit. cumꝙ filius Ionathas dexter illi accũberet, alterũꝙ latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Dauidis locũ uacuũ tacuit, ſuſpicatus eum ideo abeſſe, ꝙ à congreſſu uxoris non eſſet purus. ſed cum ne poſtridie quidem adeſſet, ſciſcitatus eſt ex filio, qua de cauſa neꝙ tunc neꝙ heſterna die adfuiſſet ſolennibus epulis Ieſſæi filius. Reſpondit ille profectũ in patriam ad ſolennem tribus eius feſtiuitatem, cõmeatu à ſe impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & ſi tibi idem uidetur, ibo. noſti enim quanta beneuolẽtia hominem proſequar. Hic iam nõ amplius odium ſuum Saulus apud filium diſsimulare potuit, & euidenter patuit quàm infeſto eſſet in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, deſertorem eum patris ac hoſtem appellauit, ſociũꝙ & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum reſpectu cum inimicis cõſpiret, & nõ poſsit induci ut credat nunc̃ꝙ ſecure regnaturos incolumi Dauide. ſimulꝙ iubet, ut hominem accerſat, daturum debitum ſupplicium. cumꝙ filius quæreret, ob quã culpam eum capite plectere uellet, non iam intra uerba iram continens proripuit ſe, & nactus alicunde ſpiculũ impetum in filium fecit: perpetraſſetꝙ impium facinus, ni intercurſu amicorum fuiſſet cohibitus. atꝙ ita manifeſte malignum & infeſtum erga Dauidẽ animũ apud filium prodidit, cum minimum abfuerit quin ſuis ipſum manibus propter illũ perimeret. Ac tum quidẽ regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularũ, tum ſuum periculum, tum amici iam neci deſtinati uicem dolens, in mœrore noctem exegit: & prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi ſe, ſed re uera ut amico indicaret omnia, proceſsit. peractiſꝙ in iaculatione his quæ promiſerat, ablegatoꝙ in urbem comite puero, ſolitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat. qui ut primum in conſpectum eſt datus, procumbens ad eius pedes ſeruatorem ſuum ſalutauit, ille erectum à terra complectitur, atꝙ ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquã ſortem ſuam deplorabant, quæ illis ſuauiſsimam cõſuetudinem inuideret, & inuitiſsimos à ſe inuicem diſtraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exatiati, obteſtatiꝙ ſe inuicem ut mutuę fidei perpetuo

memi-

XIII meminiſſent, digrediuntur. Inde Dauid fugiens infeſtiſsimum regem,
1.Reg.21 in oppidum Nobam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit: qui ſolũ neq; famulitio ſtipatum, neq; amicis comitatum aduenisse uidens, motus admiratione tantæ ſolitudinis cauſam percontatus eſt. tum ille ſecreta mandata à rege ſe habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus eſſet. nã famulos in cõſtituto loco ſibi occurrere iuſſos. popoſcit autem ab eo uiaticũ. ſic enim & amici officium facturum, & ad præſens negocium opẽ collaturũ. quo impetrato, armorum etiam aliquid petijt, aut haſtam aut gladium. Fortè autem aderat quidam Sauli ſeruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex uero negauit ſibi eſſe quicquam armorũ. eſſe tamẽ ibi Goliathi gladium, quem occiſo Paleſtino deo cõſecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorũ, apud quam regnabat Anchus. ubi agnitus à regis miniſtris, & indicio ad regem perlato, hunc eſſe Dauidem qui tam multa Palæſtinorum milia neci dederit: ueritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hũc incideret, furorem ac rabiẽ ſimulat, ita ut ore ſpumam emitteret, & alia ſigna inſaniæ præ ſe ferret, quibus morbo fidem apud Gittenſium regẽ aſtrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad ſe adduxiſſent, iuſsit ut
1.Reg.22 q̃p primum eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euaſiſſet, in tribum Iudæ peruenit, & agẽs in ſpelunca quæ eſt in agro Adullamæ, miſit ad fratres qui eos doceret, ubinã ipſe moraretur. at illi cum tota cognatione ſe ad eũ contulerunt, nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timẽtes, ad eum ultro confluxerunt, operam ſuam ad omnem eius nutum offerẽtes. quorum numerus ad quadringẽtos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarũ regem proficiſcitur, rogatq; hominem ut parẽtes ipſius intra regni ſui fines tantiſper reciperet, dum res eorum in meliore ſtatu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem quandiu illic manſerunt habitis, ipſe iuſſu prophetæ relicto deſerto in tribũ Iudę ſe cum ſuis tranſtulit, apud Sarim oppidum ſe continens. Quod poſtq; ad Saulum delatum eſt, Dauidem cum armatorũ manu eſſe conſpectũ, in nõ mediocrẽ metũ ac perturbationẽ regẽ coniecit. Sciẽs enim eius magnanimitatem ac fortitudinẽ, aliquid magnũ moliturũ ſuſpicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimũ afferret. conuocatisq; amicis & ducibus & uniuerſis ſuis tribulibus ad regiã urbẽ Gabã, ſedẽs in loco cui nomen Aruum, adſtante honoratiſsimo quoq; & toto ſatellitio, ſic eos eſt affatus. Viri contribules, ſcio uos meminiſſe quantis à me affecti ſitis beneficijs, & agris locupletati, & honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Ieſſæi filio expectetis. ſcio enim uos omnes in illum propenſiores, initio facto à Ionatha filio, qui & uobis huius ſententiæ autor eſt. non enim me latent clandeſtina inter illum & Dauidem icta fœdera: neque quòd conſilio & opibus aduerſariorum partes contra me adiuuat. Vos autẽ nihil hæc cura tangit, ſed quieti quò res euaſura ſit expectatis. Poſt hæc regis uerba cæteris ſilentibus, ſolus Doecus Syrus mularum regiarum curator reſpondit, uidiſſe ſe Dauidem in Noba oppido, quò cùm ad pontificem Achimelechũ ueniſſet, ab eo de euentu rerum oraculũ accepiſſe,

adiu-

adiutumq; cõmeatu & gladio Goliathi armatũ, quò uolebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & regis insidiatorem armis atq; commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium quo familiam meã prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, libere fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi, inquit, non ut inimicum tuum, sed ut fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est generũ, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eũ qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac nõ potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate, non nunc primum ei respondi, sed aliàs quoq; sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium properare, nõ suppeditare quæ requirebat, ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eum metus periculi ualeret quàm excusatio quantũuis iusta. itaq; circumdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cumq; illis religio esset uiros deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædem perpetrare mandauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pontificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum, qui cõtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu, IX postremo flãmis eã deleuerũt: ex qua clade unicus tantũ Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculum dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sœuo facinore perpetrato, stirpe pontificia internecione deleta, neq; teneram ætatẽ miseratus, neq; grandæuos reueritus, insuperq; ciuitate quam patriã ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumq; quoddam iustitiæ studium prę se ferunt. quin & pietatem interea colunt, deumq; omnibus actionibus nostris interesse, omnes denicq; cogitationes intueri persuasum habent. sed simul atq; ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouaq; persona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarumq; æque ac humanarum rerum contẽptum prolabuntur. & cum ad superandã inuidiã maxime illis opus est pietate & iustitia, cumq; omnes eorum non actiones solum, uerũetiam uoluntates in cõspicuo sint omnib. propositæ, tũ maxime tanq; aut dissimulãte deo, aut & ipso potestatẽ eorũ formidãte, in subditos debacchãtur. & quicquid aut per inanẽ metũ, aut odiũ uel fauorẽ irrationabilẽ decernũt, id tũ hominib. ratũ, tum deo quoq; ipsi probatũ esse existimãt: futurorũ uero prorsus nullũ nec respectum

ctũ nec rationẽ habent. Quotquot enim in eorũ gratiã plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiã nõ solum dignitatibus priuant, sed per calumniã etiã sæpe opprimunt, non considerantes q̃ meritò, tantumq̃ temerarijs delationibus absq̃ ulla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt nõ in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hęc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationẽ ac iudicũ supremum magistratũ rex Hebræorũ creatus, propter suspectũ Achimelechũ trecentos sacerdotes & prophetas interfecit: cæsosq̃ excidio urbis obruit, & quãtum in se fuit summi dei fanũ sacerdotibus sacrisq̃ ministerijs orbauit, post tam numerosam cædem ne patriã quidem eorũ & seminariũ superesse passus. Abiatharus aũt Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædẽ sacerdotũ euaserat, ad Dauidẽ fuga delatus, familiæ cladẽ & patris interitũ ei renunciauit. at ille iã ante se hoc præsagiuisse dicebat, cum illic Doecũ uideret: facileq̃ suspicatũ, calumniã põtifici apud regem struendã: ægerrimeq̃ ferebat quòd ipse tanti mali occasionẽ præbuisset. simulq̃ iussit, ut apud se maneret, quod nusquã tutiores latebras inuenire posset. Per idẽ tẽpus cũ indicatũ esset Da-
1.Reg.23 uidi Palæstinos in Cillanorũ agrum irrupisse, eumq̃ quãtus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius propheta, an deus uictoriã annueret: confirmatusq̃ oraculo, & cũ sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædasq̃ ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dum fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc mature Saulus, nam rei feliciter gestæ fama cõtineri non potuit quin late propagata ad regias quoq̃ aures permanaret, nõ sine ipsius Dauidis laude. Quo nuncio lętus rex putauit se iam rem factã habere, audiẽs inimicũ se intra unius oppidi mœnia concluisse, & diuinitus hanc occasionẽ opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillã propere circumuentã tam diu premãt obsidione, donec Dauidẽ in potestatem redactũ interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi mature suis rebus consuleret, fore ut Cillani eius deditione ab ira regis se redimant, relicta urbe in desertũ se cum quadringentis armatis contulit, ibiq̃ collem quendã munitũ insedit, nomine Engelain. Saulus aũt cognito q̃ Dauid nõ amplius apud Cillã esset, expeditonẽ eam omisit. Dauid uero ex deserto in Cænam locum agri Zipheni se cum suis trãstulit: quò etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq̃ eũ ut bene speraret, ne'ue præsentibus difficultatib. defatigatus cederet. omnino enim regnaturum eum, & uniuerso Hebræorũ populo præfuturũ. Tales aũt felicitates nõ solere ociosis cõtingere. Renouatisq̃ fœderib. & sancita sub deo teste in omnem uitam amicitia, additisq̃ diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse uero domũ suam repetijt. Zipheni uero gratiam regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturq̃ suam operam, ut in manus regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquũ illi fore effugium. Saulus uero hominibus collaudatis, gratijsq̃ actis quòd inimicũ sibi indicassent, cumulate se illis beneficium repositurũ, pollicitus, misit qui diligenter quęreret Dauidẽ, omnesq̃ deserti latebras perscrutarẽtur: dicẽs se

breui

breui cum exercitu ſecuturū. Atq; ita Zipheni duces ſe regi ad perquirēdum eum & comprehendendū obtulerunt, ſtudium ſuum erga ipſum nō indicio tātum declaraturi, ſed omnibus uiribus conando ut in poteſtatem redactum regi traderēt. Sed nō habuit ſucceſſum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculū ex filētio immineret, per adulationē & auaritiā uirum pium & præterius ad mortē quęſitum, regi ſe tradituros erāt pollicīti. Dauid enim cognita eorū malicia, ſimulq; regis aduentu, relictis locorū anguſtijs in quib. tum uerſabatur, euaſit ad magnam petrā quæ ſita eſt in deſerto Simonis. Nec Saulus deſtitit illum inſequi. cognito enim inter eundū q; ſuperatis faucibus euaſiſſet, ad alterū petrę latus peruenit: futurumq; erat ut Dauid circumuētus comprehenderetur, niſi rex trepidis nuncijs reuocatus eſſet, qui Palęſtinos in ditionē eius hoſtiliter irrupiſſe adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hoſtes ulciſci, agriſq; ſuis quo minus uaſtarentur opem afferre, q; ſtudio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atq; ita Dauid præter omniū opinionē ſeruatus, ad fauces agri Engadeni ſe contulit. Saulo aūt poſt reiectos Palæſtinos nunciatum eſt, Dauidem intra fines Engadenorum morari: moxq; aſſumptis tribus armatorū milibus ex omni exercitu ſelectis, properè eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longè abeſſet, offendit ſpeluncam longo receſſu opacā, & in penitiore ſinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum ſua cohorte deliteſcebat: in eamq; ſolus ad requiſita naturæ ſe inſinuauit. Animaduerſum eſt id continuò ab uno è Dauidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre deū, nec eſſe negligēdam occaſionē tot erumnas finiendi abſciſſo infeſtiſſimi regis capite, laciniā tantum regij pallij præcidit: indignū ratus in proprium dominum ſæuire, quem deus ipſe ad imperij faſtigiū electione ſua prouexerat. nec enim par eſſe iniurijs certare cū eo, qui immeritū extinguere cuperet. Egreſſo deinde è ſpelunca Saulo, Dauid quoq; in apertū progreſſus regē inclamat, & cum ad agnitā uocē ſe conuertiſſet, ex more prius adoratum ſic alloquitur: Quàm iniquum eſt rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uaniſsimis hominibus fidem adhibentē, de amicis ſpectatis ſuſpicari, quos ex ipſorum factis potius iudicare oportebat. uerba enim uel falſa poſſunt eſſe uel uera: ſed nullū apertius de animo q; ex factis argumentū poteſt colligi, quemadmodū nūc quoq; iudicare potes num temere illis credideris, qui eius criminis me apud te reū faciūt quod ne in mentē quidem unquā uenit: & in tantū te exaſperauerūt, ut nocte atq; die nihil magis q; de mea pernicie cogites. An nō uides uaniſsimā eſſe tuam opinionē, qua perſuaſus es me familiæ ueſtræ inimicū, tuæq; in primis necis eſſe cupidū. Aut quibus oculis deum putas immanitatē tuam aſpicere, qui hominē ad cædē expetis, oblata uindictę tali occaſione tibi parcentem, quam ipſe nactus nunq; elabi è manibus ſiuiſſes. Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poterā, quàm hanc ueſtis laciniam. Simulq; pannum protulit, qui uerbis fidem aſtrueret. Ego certe ne iuſtæ quidē ultioni indulſi, & tu iniuſtas ſimultates contra me exercere non uereris. Sed horū deus iudex erit, probabitq; uter noſtrum æquioribus moribus ſit præditus. Tum Saulus demirans è quanto periculo eſſet ſeruatus, modeſtiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: ſimilemq; gemitū referētē Dauide, rex ſe iuſtius gemere faſſus 1.Reg.24

eſt. Tu enim, inquit, multorũ bonorũ cauſa mihi fuiſti, ego contrà tibi multarum calamitatũ autor. Et nũc quoq; declaraſti te à priſcorũ æquitate nõ degenerẽ, qui inimicos in ſolitudine ad iniuriã expoſitos nacti, incolumes dimittere maluerũt. Itaq; hodie manifeſtè cerno regnũ tibi à deo repoſitum, & ſub tuum imperiũ uniuerſam Hebræorum gentẽ conceſſuram. quamobrẽ poſtulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitũ obliuioni iniurias meas traditurũ, & familiam meam ſaluam eſſe paſſurum. pollicitus eſt id Dauid interpoſito iureiurãdo, atq; ita regẽ in regnum remiſit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri qui ſuo merito in maximo ſemper apud Hebræos precio fuerat: illuſtreq; uirtutis ipſius ac ſuæ obſeruantiæ populus teſtimonium edidit, dum defuncti exequias & ſepulturam magnifico ſumptu concelebrat: & poſtquã iuſta exoluit in Ramatha patria ſepulto luctum in longum tempus prorogat, non quaſi in publico mœrore, ſed quaſi ad unum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnẽ iuſtitiã ac bonitatem à natura cõpoſitus, & ob has uirtutes deo lõgè acceptiſsimus. Præfuit populo poſt Elis põtificis obitũ primũ ſolus annis duodecim, deinde Saule regnãte annis decẽ & octo, cuius extremi dies in hæc ut dixi tempora inciderunt. In locis aũt in quibus tum Dauid uerſabatur erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples & multorum gregum dominus. habebat enim in paſcuis ouiũ tria milia, & capras mille: & ab his Dauid omnẽ iniuriã abſtinuit, grauiter interminatus ſuis ne uel cupiditate uel egeſtate, uel latẽdi ſpe impulſi quicquam uiolarẽt, ſed pluris iuſtitiã facerent, & dei uoluntatẽ, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus auidè iniẽcerẽt. in hac diſciplina ſuos continebat, putans ſe in hominẽ probum & ſua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agreſtis & malis moribus præditus, ſed honeſtę ac prudẽtis & elegantis mulieris maritus. Ad hũc Dauid pecora tondentẽ decẽ è ſuis miſit ſalutatũ, qui illi in multos annos eam felicitatẽ ominarẽtur: ſimulq; rogarẽt ut è facultatibus ſuis aliquid cõmunicaret, cum è paſtoribus intelligere poſsit, q; longo iam tempore in ſolitudine uerſati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, ut cuſtodes eorum fuiſſe potius uideri poſsint. Quicquid aũt in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorẽ collaturũ. Ad hæc poſtulata homo ſuo more nimis durè dedit reſponſum. Percõtatus enim quis eſſet Dauid, ut audiuit eſſe Ieſſęi filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis inſolẽter ac ſuperbè ſe gerunt. Quibus renunciatis Dauid in iram accenſus, quadringentis armatis aſſumptis, & ducentis ad cuſtodiam impedimentorũ relictis (iam enim ſexcẽtorum manum coegerat) contra Nabalum proficiſcebatur, iuratus q; ea nocte & familiam eius & omnes opes eſſet euerſurus. Neq; enim ſe tam ægrè ferre, q; homo ingratus officij nihil rependeret, q; quòd ultro cõuicijs ſe impeteret, nulla unq; affectus iniuria. Interea quidam è ſeruis paſtoribus ad heram ſuam, illius uxorem, uenit nuncians q; Dauid à marito eius modicũ quiddam poſtulans non ſolũ nihil impetrauerit ſed cõuicijs etiã non ferendis ſit appetitus, cum tamen in eam diem ſemper greges eius intactos præſtitiſſet: eamq; inſolentiã domini poſſe illi magnã aliquam calamitatẽ afferre. Hoc audito Abigæa (id nomẽ mulieri fuit) oneratis aliquãmultis aſinis, & uarijs xenijs in ſarcinas cõgeſtis,

inſcio

inscio marito & per temulentiã sopito, ad Dauidẽ properat: eiq; in uallis cuiusdam descensu cõtra Nabalum armatorũ agmẽ ducenti fit obuiam. Quem postquam appropinquare uidit, de iumẽto desilijt, & prona in faciem adorabũda deprecata est ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorũ lingua uocatur insipiẽs. Excusabatq; se nemi nem eorum uidisse, qui ad maritũ missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da ueniã, & age gratias deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanseris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserũt exacturus est. Quod enim Nabalũ manet infortunium, inimicorum tuorum cõtingat capitibus. Tu uerò propicius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es cõmotus, in meã gratiam remitte. Decet enim clemẽtia & humanitas eũ cui fata regnum destinauerũt. Ille uerò muneribus acceptis: Profectò, inquit, dei uoluntate ad nos hodie uenisti: alioqui craftinam diem nõ uideres. iurauí enim me hac nocte domũ uestrã subuersurũ, & neminẽ superstitẽ relicturũ ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; contumelioſi. nunc uerò deus tibi in mentẽ immisit, ut maturè occurrens furorem meum delinires. Nabalus autẽ tametsi propter te ueniam nunc cõsequitur, pœnã tamen nõ euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hæc locutus mulierẽ dimisit. Ea domum reuersa offendit maritũ cum æqualibus compotantẽ, iamq; uino grauem, ideoq; tum nihil eo tum quæ gesserat indicauit. sequenti uerò die posteaquã sobrio rem totã exposuisset, in tantum mœrorẽ eum coniecit, ut toto corpore sideratus decima pòst die mortẽ obiret. Quod ubi Dauidi relátũ est, meritas pœnas deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditũ, & ultioni subiectum, idq; in contaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atq; hoc quoq; exẽplo didicit, neminẽ sceleſtũ uindictã dei posse euadere, nec humanas res à deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis quod illis dignum est rependi. Moxq; missis ad uxorẽ eius nuncijs, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugem sibi inducturus. quæ præfata prius se indignã ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamẽ suo paratu uenit: & uxoris loco posthac habita est, hunc honorẽ ab eo consecuta tum propter modestiam bonosq; mores, tũ propter eximiam formæ gratiã. Habuerat aũt Dauid & antè cõiugẽ, ex Abesaro oppido oriundã. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptã pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec ita multo pòst Ziphenorum quidam renunciauit Saulo, Dauidem rursum in eorũ regione esse, & si uelit adiutare, posse eum comprehendi. at ille cum tribus milibus militũ eò profici scitur: & superueniente nocte castrametatus est in quodam loco, cui nomẽ Sicella. Dauid autẽ cognito q; rex contra se cum armis ueniret, speculatoribus missis iussit ut se certiorẽ facerent, quonam usque processisset: cumq; audisset eum esse apud Sicellam, noctu ignaris suis omnibus, duobus tantũ comitatus, Abisæo sororis suæ Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo, in castra hostiũ penetrat. Dormiẽteq; Saulo & circũ eũ satellitio, simulq; imperatore copiarũ Abenero, in tentoriũ regiũ insinuatus, neq; regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neq; Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitum nefas esse regem diuino suffragio creatum interimere, 2.Reg.26

quantumuis malum: eius enim esse in eũ uindicare, qui regnum dedisset. utq; aliquod signum esset, q; nactus potestatẽ regis opprimẽdi, non esset ea usus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erãt, nemine sentiẽte castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos uersatus, partim noctur nis tenebris, partim audacia propria fretus. trãsgressusq; torrentẽ, & conseen so mõtis uertice unde facile poterat exaudiri, inclamatis Sauli militib. & imperatore eorũ Abenero è somno eos excitat. & cũ imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se uocaret, sic respondit: Dauid ego sum Iessæi filius, à uobis profugus. Sed qui factum est ut tu uir tantus & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, ut dormire malis q; curã salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdam è nostris clàm in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonã deuenerit spiculum regiũ, & aquæ lecythus: & disce quantũ flagitium sit cõmissum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditũ, non tamen interfecit, cum id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est. hortabaturq; ut bono esset animo, nihilq; mali in posterũ timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertũ eñ habere, non sibi ipsi salutem suam cariorem esse q; Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolẽtiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductũ, amicorumq; consuetudine orbatũ persequi nõ desistere. illum uerò pro hostili infectatione salutẽ sibi reponere. Tum Dauid iussit ut mitteret qui & spiculum & lecythum reportarẽt, hoc attestãtus, quòd deus futurus esset utriusq; naturæ & morũ ac gestorũ iudex, cui notũ esset, q; ea quoq; die peperciisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam
1.Reg.27 se recepit. Cæterũ Dauid ueritus ne si diutius in eis locis hæreret tandẽ comprehenderetur, cõsultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uisum esset, unà cum sexcentorũ manu ad Anchũ se contulit regem Gittę unius è quinq; eius gẽtis ciuitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigea habitauit. Saulus autem cautior factus posthac destitit cõtra eum aut proficisci aut militẽ mittere, uidens id sibi iam bis male cessisse, minimũq; abfuisse quin captãdo caperetur. Dauidi autem nõ placuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut ad pristinã erga se hospitalitatem hoc quoq; adijceret, & agri partẽ ad incolẽdum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittẽsibus uideatur. annuit eius precibus rex, & uicum quendã nomine Sicellam ei donauit, quam Dauid postea regnũ adeptus adeò dilexit, ut suam & posterorũ priuatam possessionem in perpetuum esse uoluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totũ autem tempus quo Dauid apud Sicellam uixit, fuerunt menses quatuor, additis uiginti diebus. ex eo loco clancularijs excursionibus Palæstinæ gẽtis uicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorũ & camelorum prædas abigẽs. mancipia enim nõ abstrahebat, ueritus ne horum indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs aũt munera mittere ad regem solebat, quo percõtante unde eas prædas ageret, meridionalem Iudæorum

dæorum regionem campestrẽ incursare se respondens, regi facile persuasit ut crederet quod uerũ esse uehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxiũ se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos cõmuni Palæstinorũ decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitũ Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cum sexcentorũ cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente, & dicẽte adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, rex contrà quo magis eum sibi deuinciret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum. XIIII 1.Reg.28

Hebræi à Palestinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unà cum filijs fortiter pugnans occubuit. Cap. XV

SAulus autẽ è regno suo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæterosq; similis uanitatis homines eiecerat, solis prophetis retẽtis: cumq; audisset Palæstinos Sonnã usq; urbem progressos castra ibi metatos, & ipse cũ suis copijs illuc occurrit: & iuxta mõtem quendã Gelboe dictum castra è regione hostium posuit. ubi non mediocris trepidatio illum incessit, reputantẽ hostilem exercitũ uiribus longè præcellere: qua de re solicitus ad oraculũ dei cõfugit, euentũ prelij sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit, præsagiẽs clade imminere, posteaquã deus præter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret, quæri nihilominus imperat mulierculam quampiã uentriloquam, & manes elicere callentẽ, quo uel sic rerum euentũ prænosceret. nam uentriloquorum genus euocatis defunctorũ animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. cumq; indicio cuiusdã familiaris sui cõperisset esse talem mulierculã in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis ad Endorũ & mulierẽ fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animã uiri cuius ipse uoluerit. illa autem repugnantè & negante se edictũ regis contempturã, qui hoc diuinaculorũ genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi struaret, quo deprehẽsa uetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit nemi nem hõc rescisturũ, neq; se responsum cũ alijs communicaturum, sed fore eam extra omnẽ periculũ. Vt uerò iureiurando persuasa est nõ timere, iussit eã Samuelis animã excitare. quæ cum nesciret quisnã fuisset Samuel, ab inferis hũc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regẽ, nonne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuẽte & rogante trepidationis causam, ait se uidere ascendentẽ uirum diuina quadam specie præditũ. percõtante deinde qua effigie quoue habitu esset ac ætate, ait senẽ esse uenerandũ, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelẽ esse, & procidens adoratione salutauit. anima aũt Samuelis interrogante quã ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est. imminere enim grauem hostium exercitũ, & se inopẽ esse consilij destitutum à deo, neq; per uates, neq; per somniorũ uisiones futura præsignare dignãte. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus: Samuel uerò adesse

iam regi extremũ uitæ diem præuidens, ſuperuacaneũ reſpondit ex ipſo futura ſcitari, cum à deo deſtitutum ſe agnoſcat. Audi tamen, inquit, in fatis eſſe ut Dauid aſſumpta regia dignitate bellum ex ſentẽtia cõficiat, te uerò & principatum & uitam ſimul amittere, eo ꝙ in bello quod cõtra Amalecitas geſſiſti obediens deo nõ fueris, & quę tibi per me etiam tũ uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitũ tuum ab hoſte profligandũ, & te unà cum filijs in prælio cadentẽ cras mecũ futurũ. His auditis Saulus obmutuit præ mœſtitia, & in humum collapſus eſt, ſiue ob ſubitaneã triſtitiam uiribus deficientibus, ſiue ob inediã, ꝙ ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexiſſet. tandem cum ægrè ad ſeipſum rediſſet, mulier urgebat eum ut cibum ſumeret, hanc gratiã ab ipſo repoſcẽs officij, quod per interdictas artes nõ ſine ſuo periculo poſcenti præſtiterat, priuſquã ſciret hunc ipſum eſſe qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantũ repoſcebat, ut mẽſa appoſita uires refoueret, quo ad exercitũ redire ualeret. reſiſtentẽ uerò & cibũ omnẽ præ deſperatione auerſari pergentẽ, tantũ nõ adegit improbis precibus ut aſſentiretur. cum'ꝙ unicũ haberet uitulũ domi à ſe educatũ mulier quotidianis operis uictũ ſibi parãs, & nihil præterea poſsidens, hoc mactato carnes coctas ipſi & famulis appoſuit. Saulus uerò eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametſi à rege artem exercere uetita qua uictum parare aſſueuerat, hominẽ nunquã antè uiſum, immemor totam alendi ſe rationẽ per hunc ſibi ademptam, nõ auerſata eſt ut hoſpitẽ & ignotum, ſed cõmiſerata & conſolata ad faſtiditum cibum ſumendũ adhortata eſt: & quod ſolũ mulieri pauperi ſuperfuit, promptè ac libenti animo appoſuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captans, quæ iamiam moriturũ præſciebat: cum tamẽ homines natura ita comparati ſimus, ut tum demũ officioſos eſſe libeat: quãdo aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiã cupimus, quẽ cumulatè aliquando beneficium repoſiturũ ſperamus. Egregiũ igitur exẽplar beneficentię nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius ꝙ in neceſsitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominẽ magis deceat, nihil quod deũ æquè cõciliet, & ad benefaciendũ nobis prouocet. atꝙ hęc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nũc aliã quãdã admonitionẽ ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gẽtibus profuturã, tum præcipuè uiris eximijs & ad gloriã natis incitamẽto futurã ad uirtutem: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare ualens, magnũ calcar ad honeſta ſtudia tam regibus gentiũ, quàm ciuitatum magiſtratibus debet ſubdere, ut contemptis periculis atꝙ etiã certa morte, nihil durum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiãt. Quod ut faciã opportunè Sauli Hebræorũ regis illuſtre exemplũ flagitat. Hic eñ licet futuri gnarus, & de obitu ſuo præmonitus à propheta, noluit tamẽ eum uitare, & ob uitæ cupiditatẽ exercitum hoſti prodere, atꝙ hoc modo regiã maieſtatẽ dehoneſtare: ſed cum liberis totaꝙ familia periculo ſe obijciens, pulchrũ exiſtimauit in prælio pro ſuo ſubditis imperio pugnando cadere, & filios in eiuſdem laudis ſocietatem aſſumere, potius ꝙ ſuperſtites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriã ſibi futuram. Quamobrem hic mihi uerè iuſtus & fortis ac prudens

dens fuiſſe uidetur,& ſi quis huic ſimilis fuit aut futurus eſt, huic uirtutis teſtimonium ab omnibus reddi æquũ cenſeo. Nam illos qui cũ certa uictoriæ incolumitatiſq; ſpe bellũ aggrediuntur, poſteaquam magnificũ aliquid geſſerint,nõ cenſeo meritò fortitudinis titulis inſigniri ab hiſtoricis alijſq; ſcriptoribus. Sed quamuis & illis ſua laus debeatur, ſoli tamẽ generoſi ac fortes periculorumq; cõtemptores iure dici poſſunt,qui Saulum æmulantur. Quid enim magni eſt communem martis aleam ſubire,& inter ſpem ac metum fluctuando,ſi fortuna affulſerit fauore eius uti? contrà nihil lætum ſperantem,& præſciũ q; neceſſe ſit in pugna cadere,& intrepidè tamẽ & imperculſo animo fato minanti occurrere,id uero generoſi & fortis uiri facinus ego cenſeo.

Hæc eſt Sauli noſtri laus. qui exemplo eſt omnibus ueræ glorię amatoribus, ut ſi honeſti apud poſteros nominis rationẽ habent,idem ſibi ſi quando uſus ueniat proponant:in primis aũt regibus,quibus propter fortunæ ſublimitatem adeò non licet eſſe ignauis, ut turpe ſit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Poſſem quidem etiam plura in hoc argumẽto de Sauli genero ſitate dicere,uerũ ne uidear immodicus,eò unde digreſſi ſumus reuertar. Palæſtinis copias undiq; contrahentibus,delectuq; per ſingulas gẽtes ac regna & ſatrapias habito,nouiſſimus uenit cum ſuo milite rex Anchus, quem ſecutus eſt Dauid cum ſexcentorum cohorte, quem ubi uiderunt Palæſtinorum duces,percontabãtur regem unde nam uenirent Hebræi,aut à quo uocati. Is reſpondit Dauidem iram domini ſui Sauli fugientẽ,à ſe exceptũ,nunc ut gratiam hoſpiti referat,utq; de Saule uindictam ſumat, in auxilium ueniſſe. at illis non probabatur,q; ueterẽ hoſtem in auxiliũ acciuiſſet: ſuadebãtq; ut eum retrò remitteret,ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionẽ reconciliandi ſe domino,ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendũ eſſe in futurum, Dauidemq; cum ſua cohorte ad agros à rege illi aſſignatos remittendũ. Hunc enim eſſe illum Dauidem uirginibus cantatũ q; plurima Palæſtinorũ millia deleuiſſet. Viſum eſt regi quoq; Gittæ rectè illos monere: moxq; accito Dauide: Equidẽ, inquit,fidem tuam ac uirtutẽ compertam habens ſociũ huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc nõ probatur. quare confeſtim agrũ quem tibi donaui repete, nihil de uoluntate noſtra dubitans:& illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionẽ inuadant. hoc enim pacto nõ minus amici ac ſocij præſtiteris officiũ. Paruit Dauid,& ad Sicellã ſe recepit. Sed interim dum Palæſtinorũ caſtra ſequeretur, Amalecitarũ gens expugnata & incenſa Sicella,prędaq; tam inde q; ex uicinis Palęſtinorũ agris abacta,in ſuam regionẽ reuertebatur. Dauid aũt uicum ſuũ uaſtatũ inueniens,omnibusq; direptis utramq; etiam uxorẽ abductã, & pari modo cõmilitonũ uxores ac liberos cũ cætera præda abactos,doloris impatiens ſcidit ueſtimenta ſua: & adeo huic calamitati ſuccubuit, ut nõ prius flere ac lamentari ſuã & ſuorũ uicẽ deſineret, q; lacrymæ eum deficerent. nec multũ aberat quin ab iratis ob iacturã coniugũ & liberorũ militibus ſaxis impeteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reijcerẽt. Poſtquã aũt à mœrore ſe recollegit, & animã ad deũ erexit, rogauit pontificẽ Abiatharũ ut ſumpto ſacerdotali amictu deũ conſuleret,& oraculũ referret,nũ deus cõceſſurus ſit aſſecuto Amalecitas

1.Reg.19

uxores ac liberos recipere, pœnasq; de hoste sumere. pontifice uerò iubente persequi, assumptis sexcẽtis armatis quantũ potuit per uestigia hostiũ propera uit. cumq; ad torrentẽ quendã nomine Baselũ peruenisset, incidit in quendam Ægyptiũ errantem, iamq; inopia & fame deficientẽ, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat. hunc cibo & potu prius refocillatũ, rogat cuius esset, & qua natione. is respõdit se Ægyptiũ genere, à domino relictum in itinere, quòd propter languorẽ non posset agmen consequi eorũ qui uastata Sicella finitimisq; locis domum se recipiebant. Itaq; hoc ductore Dauid usus ad persequendos Amalecitas, assecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiũ sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quęsitis se oblectantes, ex improuiso irruens, magnam eorum stragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac cõpotationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore apposito cibos inundabant, alij propinãtes sibi inuicem opprimebantur, nõnulli uerò somno iam ac uino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, nõ multo maiore negocio q̃ cæteri cędebantur. durauit enim ea cędes à prãdio usq; ad uesperã, ut ex omnibus Amalecitarũ copijs ægre quadringenti celeritate camelorũ ab internecione sint exempti. cæterũ præda omnis est recepta, uxores q; tam ipsius Dauidis q̃ commilitonũ. Remetiẽtes aũt iter postq̃ ad eum locũ peruenerũt, ubi ducẽtos minus expeditos ad custodiã impedimentorũ reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partẽ admittere, q̃ per ignauiã in persequẽdo hoste delassati fuissent, aiebantq; contentos esse oportere receptis uxoribus ac liberis. Hanc eorũ uoluntatẽ iniquã Dauid pronunciauit. Par enim esse, ut uictoria diuinitus concessa, receptisq; ex hoste spolijs, uniuersi milites ex æquo fruerẽtur, maximè cum reliqui impedimẽta interim asseruauerint. ex eo præiudicio mos in posterũ obtinuit, ut tantundẽ ex præda cederet ijs qui pugnæ interfuerunt, & ijs qui interim circa impedimentorum custodiã sunt uersati. Reuersus deinde Sicellã Dauid, per totã tribũ Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atq; in hũc modũ circa Sicel
1.Reg.13 lam & in persequẽdis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cũ hoste congressi, & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi Saulus & filij cõtra hostẽ egregiè certãtes, & hoc tantum agẽtes ne inulti caderẽt, utq; honestis uulnerib. cõfecti luctuosam hosti uictoriã relinquerẽt, totã uim hostiũ in se cõuerterunt: & circũuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorũ edita postremo & ipsi hostiũ telis sunt obruti. fuerunt autẽ Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorũ casum uniuersus Hebræorũ exercitus profligatur: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, instãtib. à tergo barbaris ingẽs cędes est perpetrata. Saul⁹ quoq; stipatus suorũ caterua fugiebat: in quẽ Palæstini immissis sagittarijs & iaculatoribus, oẽs paucis exceptis cõfixerũt. ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauatus uulnerib. ut iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, obsecrauit armigerũ ut se ferro trãsfigeret, priusq; uiuus in hostiũ potestatẽ fieret. q̃ cũ armiger ob maiestatis reuerẽtiã detrectaret, ipse admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit. & cũ deficiẽtib. uirib. trajcere se nõ posset, circũspiciẽs iuuenẽ, pximũ rogat, q̃s nã esset: auditoq; esse Amalecitã, orat ut se iuuaret efficere, q̃ ipse suis

mani-

manibus nõ quiret: qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantũ potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit. pari modo & uniuersum eius satellitium unà cum domino suo cecidit, crica montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui uallem ultra Iordanem sitam habitant, quiq; campestres urbes tenent, quòd Saulus rex cum filijs & exercitu in prælio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasq; urbes confugerũt: quæ Palæstini deserta nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uero quæ prælium proximè consecuta est, dum cæsorũ cadauera spoliant, inciderũt in Sauli filiorũq; eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderũt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porrò corpora eorũ circa mœnia urbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquã auditũ est in labissa urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorũ cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequiarum honore fraudari, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediũtur (alit enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoq; per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorum corporibus labissam ea deportauerũt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter uirtutẽ ipsorũ audente. labissẽni aũt populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierũ septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quòd mãdata dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, urbẽ quoq; pontificalẽ subuertit. Regnauitq; uiuente Samuele annis decẽ & octo, & post mortẽ eius annis uiginti: quo tempore exacto, eum quem diximus uitæ finem est sortitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet. Cap. I

HOC prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amaleci tis uictor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius redi- 2. Reg. 1
tum die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde ueniret, è conflictu Israelitarũ ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum, cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper rege cum filijs post eam pugnam desiderato. atque se nunciare suis oculis uisa, cum fortè in fugientem cum suis regem incidisset, quem à se rogatu ipsius cæsum fatebatur,

ne

ne uiuus in manus hostiũ ueniret: cum enim in gladium incubuisset, non po-
tuisse seipsum præ multitudine uulnerum interficere. eius deinde cædis argu-
menta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regiũ, quæ ipse mor-
tuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tam certis indicijs credere coactus,
scidit uestimentũ, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. acce-
debat ad mœroris cumulũ Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & sa-
lutis ipsius non semel autor. Tanta aũt fuit Dauidis uirtus & erga Saulũ be-
neuolentia, ut quamuis sæpius capitalibus eius insidijs appetitus, non solum
ægerrimè tulerit eius interitũ, uerumetiam interfectorẽ illius affici supplicio
iusserit. Præfatus enim quòd ipse sui accusator extiterit, regis cædem profes-
sus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominẽ mandauit. præ-
terea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quę
2.Reg.2 in hodiernũ usq; diem leguntur. His extremis officijs honorato rege, luctuq;
finito, consuluit deum per prophetam, quàm nam ex urbibus Iudę tribus ha-
bitandam sibi concederet. cumq; responsum esset Hebronẽ concedi, relicta
Sicella eò cõmigrauit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domestica:
moxq; tota tribus ad eum locũ confluens, regem eum communi suffragio
declarauit. Audito deinde quòd Saulũ cũ filijs labiseni in Galaditide regio-
ne sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referen-
dam suo nomine pollicerentur, simulq; nuntiarẽt, quòd Iudæ tribus regem
se cõsalutasset. Interea Sauli copiarũ præfectus Abenerus filius Neri, uir stre-
nuus, & ad magnas res obeundas natus, quàm primũ cognouit cecidisse re-
gem & Ionatham, aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum
ex omnib. filijs nomine Iebosthũ periculo eripit, & superato unà cũ illo Ior-
dane, totius populi regem eum constituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei ele-
git apud locum qui Hebraice Manalis dictus, interpretatur castrũ. inde pro-
fectus est cum delectissimo milite, ut prælio cum Iudæ tribu decerneret, ira-
tus quòd Dauidem regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruię Dauidis
sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæum & Asaelẽ, uni-
uersumq; Dauidis exercitũ ducens: & cum circa quendam fonticulum apud
urbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cumq; Abene-
rus dixisset cupere se experiri utrius partis præstantiores milites essent, expa-
cto utrinq; duodeni ad certamen sunt destinati. qui progressi inter utramq;
aciẽ, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõprehensisq; aduersariorum capi-
tibus, latera & illa feriebant, donec mutuis uulneribus ad unũ se conficerent.
quo facto exercitus etiã conflixerunt, & post acre certamen, partes Abeneri
1 succubuerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed ter-
gis eorum hærens hortabatur suos ut ne defatigarentur: idemque etiam fra-
tres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem
celebris, & non solũ cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere
solitus. is tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram
deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens,
primum unius militis armatura cum eo depacisci uoluit, ut persequi desine-
ret. deinde rogabat ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto,
in fratris eius conspectum posthac uenire non auderet. cumq; ille his uerbis

nihil

nihil moueretur, ſed perſequi pergeret, ita ut uerſa haſta fugiebat, imminenti letale uulnus infligit, ut in ueſtigio concideret. qui uerò cum eo Abenerum inſectabantur, poſtq; ad locum in quo Aſael iacebat peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circũ cadauer conſtiterunt. Ioabus aũt & frater eius Abiſæus, præter exanime corpus curſu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate uſq; ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerum, & uſq; locũ qui ab aquæ ductu nomẽ accepit. hic in loco eminentiore conſiſtit, Abenerum cum Beniamitis fugientem proſpiciens. qui cum exclamaſſet, ſatis iam indignationi indultum, nec eſſe uiros conſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Aſaelem eſſe, quòd monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: uiſus eſt non male admonere: moxq; Ioabus dato receptui ſigno ſuos cohibuit: & in eo loco caſtris poſitis pernoctauit. Abenerus uerò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboſthi regiã ſe contulit. ſequenti die Ioabus recenſitis cæſorum cadaueribus omnes ſepultura dignatus eſt. ceciderant aũt ex Abeneri exercitu trecẽti ſexaginta: ex Dauidis nouemdecim, præterq; Aſael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumentis intuliſſent, ad regẽ ſuũ in Hebronẽ ſunt reuerſi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit, ſed ita 2. Reg. 3.
ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, contrà eorũ qui ſub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid ſex filios è totidẽ uxoribus ſuſcepit, quorũ natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus eſt. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Geſsirorũ, nomine Abeſalon. Quartus Adonias ex uxore Angite ſuſceptus. quintum uerò & ſextũ Gertheſam & Galã nominauit. Porrò poſt conflatũ ciuile bellũ, & crebros partiũ conflictus, præcipuum monumentũ fuit in Abenero, qui q; eſſet uir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinẽ in officio cõtinebat, ut lõgo tẽpore in fide leboſthi permanerent. Deinde uerò inſimulatus apud eum q; conſuetudinẽ haberet cũ concubina eius Ræſpha filia Sibathi, & ea de cauſa obiurgatus, dolore & indignatione motus quaſi non bona gratia ſibi pro fideli ſtudio redderetur: minatus eſt ſe regnum ad Dauidẽ tranſlaturũ, & declaraturũ q; leboſthus nõ tã propria uirtute aut prudẽtia regno trans Iordanẽ potiretur, q; ipſius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; miſit in Hebronem ad Dauidẽ, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, ſi populo ad defectionem à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab uniuerſis Hebræis rex agnoſceretur. Qui cũ uehemẽter hoc nuncio lætus conditionẽ accepiſſet, & quo magis ratũ eſſet fœdus, poſtulaſſet ut Melcholen uxorẽ ad eum remitteret, quam magno ſuo periculo & annumeratis Saulo ſexcẽtis Palæſtinorum capitibus emerat: ante omnia remiſit eam abſtractã à Pheltiæ coniugio, adiuuante etiam leboſtho. nam & huic Dauid ſcripſerat, æquum eſſe uxorem ſibi reſtitui. deinde conuocatis ſenioribus populi, & præfectis militiæ in eam ſententiam locutus eſt apud eos. remoratum ſe quidẽ illos quo minus relicto leboſtho ad Dauidẽ deſciſcerent: nunc autẽ libenter ſe hoc illis permiſſurũ, quandoquidẽ certo comperiſſet hunc per Samuelem

muelem prophetam totius Hebræorũ gentis regem diuinio iudicio designatum esse. eundemq; uatem præcecinisse, quòd huius ductu uindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugũ Israelitarũ eos posse subigi. His auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiã Abenerũ transisse, Dauidi in posterũ apertè studuerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, q; ex hac tribu esset Iebosthi satellitiũ. ad quos quũ eadem uerba feciſſet, ac ne illos quidem renixi animaduertisset, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidẽ proficiscitur, ut præsens fœdus initũ confirmaret: tum quia quisq; in rebus suis sibi magis q; alij fidit, tum quia uolebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quòd ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandẽ petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum exercitũ, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manũ imperiũ gentis ei traditurus. Vix ad hęc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronẽ exiuerat, cum Ioabus copiarũ imperator peregre rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo antè abisset regnũ ei tradi curaturus; ueritus ne is primum inter amicos locũ obtineret, autor illi factus regij fastigij, & alioqui uir prudens in consilijs capiendis, & rerũ momentis obseruandis: ipse uerò deteriori conditiõe esse inciperet, & præfectura copiarũ priuaretur, malum & iniquũ consilium concipit. ac primum calumnijs eum aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnũ Sauli filio constabiliat: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postq; autẽ frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tantillũ quidẽ regẽ his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui cursim per eius uestigia uiam carperent, & assecuti eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus autẽ postquã hæc audiuit ex nuncijs in loco cui nomẽ Besira xx stadijs ab Hebrone disito, nihil eorũ quæ euentura erant suspicatus ad urbem reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptũ summam beneuolentiam præ se ferens (ut sæpe fit cum ad obtexendas insidias malũ aliquod facinus molientes summã bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductũ in locũ portæ solitariũ, uno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia trajicit. Hũc exitũ habuit uir egregius, insidijs à Ioabo interceptus, ut ipse uideri uolebat in ultionẽ fratris Asaelis, quẽ in prælio ad Hebronẽ cõmisso Abenerus pertinaciter se insequentẽ interemerat. re aũt uera q; miserè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Dauide imperiũ exercitus in Abenerũ transferente. Hinc sanè uidere licet, q; nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimãtes, leuius incõmodũ esse ad summũ fastigiũ non peruenire, quàm ab assuetis iã bonis excidere, ideoq; plus illis semper audaciæ superest,

dum

dum timent ne priſtina felicitate priuentur. Sed de his ſatis eſt paucis admonuiſſe. Porrò Dauid audita Abeneri nece uehementer indoluit, ſublatáq; ad cælũ dextera magna uoce proteſtatus eſt quòd nec iubente ſe nec conſcio cędes ea fuerit cõmiſſa. ad hęc diris imprecationibus. autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris ſocios præiudicio ſuo damnauit. Valde enim ſolicitus erat, nec uideretur hoc contra fœdus cum Abenero ictũ fuiſſe admiſſum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirũ, & ſolennib. funeralibus ei parentaret, ſciſſis ueſtibus & ſaccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipſe unà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis ſatis indicãs uel beneuolentiã erga uiuum, uel mœrorem ob defũctum, quodq; præter ipſius uoluntatẽ interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem ſepultũ. ac epitaphio à ſe cõpoſito honoratum, ſtans ſuper monumentũ primus deplorauit, ſuoq; exemplo cæteros ad idem faciendum prouocauit. adeoq; grauiter Abeneri morte affectus eſt, ut nullis amicorum precibus ad guſtandum ea die cibũ adduci potuerit, ſed iuratus ieiuniũ uſq; ad ſolus occaſum ſeruauerit. quod ſanè non mediocrem ipſi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abeneri ſtudioſi uehemẽter hunc defuncti extremũ honorem & ſeruatam ad ultimum fidem probauerunt, q; omnia in eum contuliſſet quæ in amicos conferri ſolẽt, & non ut inimicum aliquando neglectæ & ignominioſę ſepulturæ tradidiſſet: tum cõſiderantes pro ſe quiſq; egregiã regis benignitatẽ, eadẽ ſibi quoq; ab illo pollicebãtur. atq; hoc modo optime Dauid famę ſuę cõſuluit, nemine amplius ſuſpicante ipſius uolũtate cęſum fuiſſe Abenerũ. quin & priuſquam multitudo quę ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantũ ipſe in animo uulnus accepiſſet, quantumq; totus populus detrimentum amiſſo uiro in rebus bellicis tam conſilio q; manu præſtantiſſimo. Sed deus, inquit, qui uniuerſa gubernat, necem huius inultam nõ ſinet. Is mihi teſtis eſto quod in Ioabũ & Abiſæum animaduertere nõ ualeo, qui apud exercitum penè plus poſſunt quàm ego ipſe. pœnam tamen diuinitus infligendã non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Ieboſtho amicorũ inſidijs interfecto, uniuerſum regnũ ad Dauidem deuenit. Cap. II

IEBOSTHVS aũt Sauli filius morte eius audita grauiter hoc tulit, q; priuatus eſſet uiro cõſanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternum regnum ſuccederet, mirumq; in modum ob hanc cauſam ſe afflictauit. Nec ipſe diu ſuperſtes fuit, ſed à filijs Hieremmonis Banaotha & Thanno per inſidias eſt oppreſſus. Hi enim cum eſſent Beniamitę genere, & inter præcipuos optimates, exiſtimantes ſi Ieboſthũ interficerent magna ſe munera à Dauide accepturos, & aut amplas prefecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum ſe conſecuturos, nacti ſolum Ieboſthũ in cubiculo meridiantem, uidentesq; nec ſatellitum quenquam adeſſe, neq; ianitricem uigilare, ſed & ipſam partim laſſitudine, partim æſtu in ſomnum ſolutam, ſubintrogreſſi ad eum, dormientem interemerunt: præciſoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læſis properantes ad eum quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronem peruenerunt: oſtenſoq; Dauidi Ieboſthi capite, cõmendabant ei ſuam operam ac be-

II 2.Reg.4

neuolentiam,quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multũ eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit rex. Sceleratiſſimi, inquit,& iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operę præmium Sauli interfector retulerit,qui ad me coronã eius aureã apportauerat? & ille quidẽ rogatus hoc ei præſtiterat,ne ab hoſtib. caperet. Aut fortè aliũ me iam factum credebatis,ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis,& domini cædem tãquam beneficiũ oblatũ complecterer: idq; occiſo à uobis in ſuo lecto uiro iuſto,qui neminẽ unquã læſit,uos uerò maxima etiã beneuolentia,ſummiſq; honorib. proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas uiolatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Iebosthi cœde libẽter auditurũ. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationẽ meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormẽtis excruciatos ſupplicio dedi: caputq; Iebosthi cũ omni honore funeratum in Abeneri
2.Reg.5 monumentũ intulit. His ita finitis uniuerſi Hebræorũ proceres Hebronẽ ad Dauidẽ conuenerunt, cũ tribunis ac præfectis, ſeq; & ſua omnia illi dedidérunt,cõmemoratis prius ueterib. officijs quæ in eum uiuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quod tribunũ tunc regiũ in ſummo honore habuiſſent. & q; diuino ſuffragio per Samuelem prophetam rex unà cum ſuis filijs declaratus eſſet: eiq; ſoli deſtinatũ eſſet ut perdomitis Palæſtinis Hebræorũ reb. perpetuam ſalutẽ ac ſecuritatẽ afferret. At ille collaudato eorũ ſtudio, hortatusq; ut in cœptis permanerent, fore enim ut nunq; eos pœniteat, cõuiuio & omni comitate exceptos remiſit ad populũ in regiam adducendũ. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorũ ſex millia octingenti, ſcuta & lanceas geſtãtes, qui hactenus Sauli filiũ ſecuti fuerant,& ſine quib. hæc tribus Dauidi regnũ decreuerat. ex tribu Simeonis ſeptem millia & centũ eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia ſeptingenti cum principe ſuo Iodamo, cum his erat põtifex Sadacus cum uigintiduob. cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc ſuſtinebat credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus præſtantes. Ex dimidia tribu Manaſſitide millia decẽ & octo. Ex tribu Iſachar ducenti futurorũ præſcij, & armatorũ uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectiſſimorũ quinquaginta millia. Hæc eñ tribus ſola uniuerſa ad Dauidẽ confluxit. hi omnes eadẽ armatura utebãtur, qua trib. Gadi. Ex tribu Nephthalitide inſigniores & ductores mille, ſcuto & haſta armati. quos ſequebãtur reliqui tribules eorũ, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide ſelectorũ uigintiſeptẽ millia, ex tribu Aſeri quadraginta millia, ex duabus aũt tribubus trãs Iordanẽ habitantib. & reliquo tribus Manaſſitidis armatorũ ſcuto & haſta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquæ quoq; tribus gladijs utebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronẽ ad Dauidem ſunt collectæ cum magno cõmeatu frumẽti & uini cæterorũq; ad uictum cõmodorũ, omnesq; cõmuni ſententia regnũ ei ratum ac firmum eſſe uoluerunt, cumq; triduo illic feſta celebraſſent, epulisq; operati eſſent, Dauid cum omnibus his copijs Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi uero qui tum urbem incolebant, Chananæorũ & ipſi generis, clauſis ad eius aduentũ portis,& in mœnib. quotquot erãt cæci uel claudi, aut alioqui mutili in contemptum

temptum regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hoſtem ſufficere, freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad īrā cōcitatus, oppugnationē aggreditur: & cum ſtrenua militū opera uteretur, omnibus adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris ſi qui ſimiliter pertinaces eſſent metus incuteretur, ui inferiorē urbis partē occupat. Reſiſtente aūt ſola arce, decreuit propoſitis honoribus ac præmijs militem ad rem alacriter gerendā excitare: promiſitq; ei qui per ſubiectam uallem in arcem euaſiſſet, totius exercitus imperiū ſe cōmiſſurū. & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate ſummæ præfecturæ accenſi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & cōſcenſa arce clamore ſublato à rege promiſſum copiarum imperium repopoſcit.

Dauid ui captis Hieroſolymis Chananæos inde populariter eijcit, urbemq; Iudæis uictoribus inhabitandam tradit. Cap. III

IECTIS deinde ex arce Iebuſæis, & inſtauratis Hieroſolymis, rex ea, ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni ſui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus quo apud Hebronem ſolius tribus Iudæ rex fuit, ſeptem anni fuere, & menſes ſex poſtquam autē Hieroſolymis regiam ſibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto ſuccedebant, deo prouidente ut ea urbs egregijs acceſſionib. q̄ celeberrima reddere tur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc miſſa in amicitiam ac ſocietatē Dauidis eſt receptus: miſitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hieroſolymis exędificarent. Dauid autem ſuperiorem urbis partem & arcem in ea conditam in unum corpus redegit, cingendumq; eiſdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebuſæis inde eiectis, à ſe ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis noſtri autoris Solyma uocabatur. nec deſunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc urbem intelligendam. templū enim iuxta Hebræorū linguam nominatū eſt hac uoce, ſecuritatē ſignificante. Totū autem hoc tempus ex quo Ieſus Hebræorū aduerſus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros ſuis diuiſit, poſt quem Iſraelitæ nunq̄ barbaros ex Hieroſolymis eijcere ualuerunt, uſq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittēdus eſt per ſilentiū Orphonas uir inter Iebuſæos opulentus, cui in expugnatione Hieroſolymorū parcitū eſt à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebręos beneuolentiā, tum quia priuato quodam officio demeritus eſt eum, ut paulo pòſt magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas ſibi adiunxit. filios etiā undecim ſuſcepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, et præterea filiam Thamaram. Horū nouem ex legitimis coniugibus nati ſunt, duo uerò poſtremi è concubinis. Thamara autem Abeſalomi germana fuit.

Dauid Paleſtinorum bello impetitus apud Hieroſolyma uictoriam illuſtrem conſequitur. Cap. IIII

PALAESTINI aūt cognito quòd Hebræi Dauidem regem creaſſent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle quę dicitur Gigantum nō procul Hieroſolymis ſita, caſtra ibi poſuerunt. Iudæorum uerò rex nihil inconſulto deo ſolitus agere, iuſſit pōtifi- IIII

cem quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur prædicere. à quo poſtq; læta omnia didicit, incunctãter & ipſe exercitũ cõtra hoſtes eduxit: & cõmiſſo prælio, ipſe à tergo eos ex improuiſo adortus, partim occidit, partim in fugã cõpulit. Nemo autem ſuſpicetur modicũ aut ignauum fuiſſe Palæſtinorum exercitum qui tum Hebræos inuaſerat, coniecturam inde faciens, q; non magno negocio ſit profligatus, nulla prius memorabili re geſta: ſed ſciat uniuerſam Syriam ac Phœnicen conſociatis armis auxiliũ illis tuliſſe: quæ cauſa fuit ut toties uicti, tam multis millibus deſideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidem poſt præſentem quoq; cladẽ triplicato exercitu Dauidis ditionẽ inuaſerunt, & eodem quo prius loco caſtrametare ſunt auſi. Rege uero iterum de euentu oraculum cõſulente, reſpondit pontifex, in ſylua quæ fletus cognominata nõ longę ab hoſte aberat, exercitũ continendum, nec prius ad pugnã educendum quàm ſylua nullo perflante uẽto ſuapte ſponte agitaretur. quod ubi primũ obſeruatũ eſt, & deus mature præſentiæ ſuæ ſignũ dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam uictoriam eſt progreſſus. nam ne primũ quidem impetum hoſtilis acies ſuſtinuit, ſed mox ut ad manus uentũ eſt terga uertit. nec ſegnius Hebræus inſtitit, fodiendoq; terga fugientiũ, & multos proſternendo, uſq; Gezara quod oppi-
2.Reg.6 dum in utrorumq; confinio ſitũ erat, uictos eſt inſecutus. itum eſt deinde ad caſtra expugnanda, ubi non magno labore ingenti prẽda potiti, deos etiã eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hoſtem res feliciter geſta erat, uiſum eſt regi de cõmuni ſeniorum & optimatum ac tribunorum conſilio omne ſuæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem ſacerdotes ac leuitas, atq; ita profectos unà ad oppidum Cariathiarim, arcam dei ex eo loco Hieroſolyma tranſportare, omnemq; diuinũ cultum cum ſacrificijs & ceremonijs à maiorib. acceptis, in poſterũ in hac urbe celebrari. Si enim ſub Saulo ſacra nõ fuiſſent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturũ fuiſſe. Conuentu igitur ſicut decretũ fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quã ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plauſtrumq; nouum impoſitam, ſubiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiſerunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, ſacros hymnos canentes, & omne genus patriorũ carminũ, & ad uariorũ inſtrumentorum muſicorũ pulſum ſaltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcã Hieroſolyma deducentes. poſtquam aũt uentum eſt ad locũ cui nomen Chidonis area, manifeſta numinis ira Oza quidam exanimatus eſt. bubus emĩ exorbitantibus plauſtrũ & arca inclinata, Oza cum non eſſet ſacerdos auſus manum ſuſtendandi cauſa admoliri, in ueſtigio exſpirauit, & loco nomen reliquit, qui inde uſq; hodiernũ Ozæ percuſſio uocatur. Tũ Dauid territus & cogitans ſe fortè ídẽ paſſurũ quod Oza, ſi ad ſe in urbẽ arcã reciperet, quandoquidẽ ille manu tantũ in eam extenſa morte mulctatus ſit, ſuperſedit illam Hieroſolyma inducere: diuertensq; paulũ in uillam hominis cuiuſdam iuſti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depoſuit. quę per tres integros menſes hoc hoſpitio uſa, rem Obadami familiarẽ auxit, eiusq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex aũt cognito quòd Leuita is ex paupere et humili repentè uſque ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderunt felix

extitiſſet

extitiſſet, nihil amplius mali ueritus arcam in urbẽ ſuam tranſtulit hac pompa, ut à ſacerdotibus deportaretur, deduceretuŕq; à ſeptem choris à ſe in hoc inſtitutis & ordinatis, & rege ipſo interim cinnyram pulſante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factũ hoc improbaret. quæ ubi intra urbẽ illata eſt, repoſuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc uſum erectũ. In ea feſtiuitate ſumptuoſe ac ſplendide ſacrificatũ eſt, & totus populus exceptus cõuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in ſingulos diſtribueretur libum panis ſubcinericij, & laganũ frixum, & fruſtum de uictima. atq; his epulis populo paſto, ipſe domũ reuertitur. Huic occurrens Michole uxor, filia Sauli, omnia precata eſt illi, quæcunq; deus propitius largiri ſolet: reprehendit tamen q; præter decorum tantus rex ſaltaſſet, ita ut in conſpectu ſeruorũ ſuorum & ancillarũ partes quaſdam inter ſaltandũ denudarit. at ille non pudere ſe huius facti reſpõdit, quod ſciret gratũ eſſe deo qui eum & patri ipſius mulieris & alijs omnibus prætuliſſet: cantaturuḿq; ſe ei ſæpius ac ſaltaturũ, nihil curantem, quàm indecorum hoc aut ipſi aut ipſius ancillis uideatur. Hęc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit, ſed ex alio marito, cui pater à priore abſtractam tradidit, quinq; liberos genuit, 2.Reg.7
ut ſuo loco dicetur. Cæterũ rex uidens res ſuas quotidianis ſucceſſib. per dei fauorẽ proficere, peccare ſe putauit, quòd cum ipſe habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decreuit exædificare deo templũ, quemadmodum Moyſes prædixerat. communicatóq; ſuper ea re conſilio cum Nathane propheta, cum is autor eſſet propoſita exequendi, pollicereetuŕq; deum opem ad hoc laturũ, auidior etiam ſtruendi templi factus eſt. Sequẽti uerò nocte deus Nathani per uiſionẽ apparuit, iubens ut Dauidi nũtiaret, gratam quidẽ ſibi eſſe eius uoluntatẽ, quod primus omniũ de ædificando templo cogitauerit: non tamen ſe permittere ut is qui multis bellis implicitus hoſtili ſanguine manus polluerat, ſacratiſſimũ fanum conſtrueret. Veruntamen poſtquam longam uitam rex ad ultimam ſenectutem prouectus felici fine clauſerit, exſtruendũ eſſe templũ à filio eius & ſucceſſore, qui uocandus eſſet Solomon. cuius non aliter q; filij curam ſe habiturum pollicebatur, regnuḿque per poſteros eius continuaturum: quòd ſi quid peccauerit, pœnam non ultra morbos & terræ ſterilitatem proceſſuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam ſciret poſteris ſuis imperium permanſurum, & familiam ſuam fore illuſtrem ac celebrem, ad arcam ſe contulit: procidenśq; in faciem adorauit deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quòd ſe ex humili paſtore ad tantum rerum faſtigium tantaḿq; gloriam euexiſſet: próq; promiſſa poſteris etiam ſuis felicitate, perpetuáq; prouidentia qua res Hebræorum augere atq; ornare non deſineret: atque ita gratijs actis, hymnóq; decantato à tabernaculo digreſſus eſt.

Dauid ſubactis finitimis gentibus tributa illis imponit Cap. V.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæſtinos decreuit, ablegato omni ocio & ſegnicie, ut quemadmodum V
deus prædixerat, deuictis hoſtibus pacatum regnum ſucceſſoribus relinqueret. Et indicta die militib. ad conueniendum, iuſſiśq; 2.Reg.8

omnibus ut quàm inſtructiſſimi ad bellum eſſent,ubi ſatis omnia parata exiſtimauit, profectus Hieroſolymis in Palæſtinã peruenit: hoſtibuſq; magno prælio uictis,& bona agrorum parte mulctatis, hiſq; agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum copias ita cõcidit, ut tertia tantum pars ſupereſſet,quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo impoſito contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum regem:cum quo ad Euphratem congreſſus, uiginti peditũ millia,equites quinquies mille occidit.currus etiam mille cepit,ex quibus incenſis reliquis, centum ſolos ſibi reſeruauit.

Damaſceni à Dauide uincuntur Cap. VI.

INTERIM Adadus Damaſci & Syrorum rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum iutuliſſet,cum eſſet eius amicus ac ſocius, cũ uali do exercitu in auxiliũ eius properat,ſperans ſe bellum ab eo depulſurum. cumq; & ipſe non procul Euphrate cum Dauide cõflixiſſet,prælio uictus magnam exercitus partem amiſit. Deſideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarum ſuarum libro, in hæc uerba meminit. Longo deinde pòſt tempore indigenarum quidam nomine Adadus,cæteris potentior,Damaſci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eũ & Dauidem Iudæorum regem exorto, crebris prælijs cum eo conflictatus, in poſtremo quo apud Euphratem uictus eſt, multis editis facinoribus regẽ ſe & uirium & animi robore præſtantiſſimum declarauit. Idem de poſteris quoq; eius narrat, quòd quaſi per manus alius ab alio regnum ſimul & nomen acceperint.Illo, inquit, defuncto, poſteri eius decimam uſq; generationem regnum obtinuerunt,quiſq; à ſuo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. ex his potentiſſimus ordine tertius inſtaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta Samariam uaſtauit. Nec à uero aberrauit hac parte.hic eſt enim ille Adadus,qui Achabo apud Iſraelitas regnante,Samariam inuaſit.de quo ſuo loco dicturi ſumus. Porrò Dauid peragrata cũ uictore exercitu Damaſco & reliqua Syria,totam ſub imperium redegit,diſpoſitiſq; opportunis in locis præſidijs,& tributo impoſito, domũ eſt reuerſus: & ceu trophæum aureas ſatellitum Adadi pharetras reliquamq; eorũ aurum maturam deo Hieroſolymis conſecrauit. has poſtea Suſacus Ægyptiorum rex,uicto Roboam huius nepote,ſpoliata urbe cũ multis alijs diuitijs exportauit.Sed hæc poſtq; ad ea tempora uentum fuerit dicentur.Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli ſequens, præcipuas Adrazari urbes aggreſſus eſt, Bettæam & Machonem: easq; ui expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta eſt: & præter hæc æris genus, quod auro precioſius eſt habitum: ex quo poſtea Solomõ fecit magnum illud uas mare appellatum,& pulcherrima polubra,cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quodq; exercitũ amiſiſſet, timẽs ſibi decreuit in fidem & amicitiã Dauidis ultro uenire: miſitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de cõmuni inimico ei ſuo nomine gratularetur

laretur, & in ſocietatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uaſa aurea & argẽtea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cũ Thæno (ſic Amathenus uocabatur) & acceptis muneribus, filiũ eius pro utriuſq; dignitate tractatum dimiſit. munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarum urbium redacto, autori uictoriæ deo dedicauit. qui non ſolum quoties ipſe rex bellum adminiſtraret rem proſperabat: uerumetiam miſſo in Idumæam Abiſæo Ioabi ſummi copiarũ ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari conceſſit. Decem enim & octo ex illorum exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præſidijs recens capta regione, rex non ex agris tantum, ſed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iuſtus, & in reddendo iure uerum tantum & æquum reſpiciebat. exercitui uerò uniuerſo Ioabum præfecerat. à commentarijs habuit Ioſaphatum Achili filium. Deſignauit etiam ex Phineeſi familia Sadocum pontificem cum Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam uerò Siſam conſtituit. Banaiam Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes regis ſeniores filij inter patris ſatellites uerſabantur. His ita ordinatis uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, fœderiſq; mutui quod inter eos interceſſerat. nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ unquam accepiſſet. Igitur ſcitatus eſt num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiam referre poſſet pro iucundiſſima olim cum Ionatha acta conſuetudine. cum'que adductus eſſet ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt num poſſet aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo reſpondente ſupereſſe filium eius Memphibоſthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapſum ex humeris læſerat: diligenter perueſtigauit, ubinam & apud quos educaretur. quo comperto miſit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibоſthus uerò poſtquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. mox'que iuſſus eſt bono animo eſſe, & omnia quæ cuperet de benigniſſimo rege ſibi polliceri: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinẽtibus accepit: iuſſus'que eſt ad eandem cum rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio non intereſſe. Cum'q; adoleſcens lætus promiſſionibus & muneribus regis gratias agens adorauiſſet, rex accito Siba, ait ſe adoleſcenti paternam domum cum omnibus auitis poſſeſſionibus donaſſe: iuſſit'q; eum uillicatione agrorũ ſuſcepta, omnes reditus Hieroſolyma referre. Poſt hæc ſingulis diebus eum mẽſæ adhibuit: & Sibam cum quindecim filijs & uiginti ſeruis Memphibоſtho largitus eſt. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia ſe facturum pollicitus, diſceſſit. Ionathæ uerò filius poſthac Hieroſolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm ſi ipſius filius eſſet tractatus, filium etiam ex ſe genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathæ poſteri à rege fuere affecti. 2.Reg.9

Cæterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naaſſes, ſocius & amicus defunctus eſſet, filiuſq; in regnum paternum ſucceſſiſſet, Dauid per legatos officioſe eum conſolatus eſt, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandem'q; quam pater expertus fuerat, amicitiam à ſe expecta- VI 1.Reg.10

ret. Priores uerò Ammanitarum, ſecus quàm de Dauide ſuſpicari par erat, malitioſe hanc legationem miſſam interpretati ſunt, concitaueruntq; regem, dicentes Dauidem ſpeculatores regionis & opum eius ſub officij prætextu miſiſſe. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne forte deceptus in aliquam immedicabilem cladem ſeſe conijciat. At rex Ammanitarum Naaſſes ab optimatibus contra rei ueritatem perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorũ barbis, preciſoq; dimidio ueſtimentorum, factis non uerbis animũ ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſſimè tulit, nihil diſſimulans non neglecturum ſe iniuriam cũ contumelia coniunctã, ſed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod poſtea quam perlatum eſt ad regis barbari neceſſarios, & copiarum eius præfectos, conſcij ſibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipſi ad bellum ſe parabant. & miſſis legatis ad Syrum Meſopotamenorum regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerũt, adducto in ſuas partes & Suba. Hi reges habebãt peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartum nomine Iſtobum, qui & ipſi uigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Meſopotamios deuicit Cap. VII.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus ſocietas, deo fretum, & ſcientem quòd bonam cauſam haberet, iuſtisq; armis iniuriam ſibi illatã ulciſceretur. Itaq; Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſſimo milite eum contra hoſtem miſit: qui mox ad primariam eius gentis urbem caſtra admouit. Hoſtibus uerò urbem egreſſis, & duas ſeorſim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs cõſtabat, in patẽti campo: alteram uerò quæ Ammanitarũ gẽtis erat: portis quæ Hebræos ſpectabant: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit. & aſſumptis fortiſſimis militum, ipſe Syro alijsq; regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſſit ut contra Ammanitas aciem dirigeret: admonito prius, ut ſi uideret Syros ſibi præualere, adducto properè ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturum ſi ipſum Ammanitas ægrè ſuſtinere contingeret. cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatusq; ut generoſe & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipſe Syros aggreditur. qui cum aliquantiſper magna ui reſtitiſſent, multis ſuorũ cadentibus terga uertere ſunt coacti. quo uiſo Ammanitæ territi, Abiſæum cũ ſuo milite aduentantẽ non expectauerunt, ſed moti ſociorum exemplo intra mœnia refugerũt. atq; ita Ioabus male mulctatis hoſtibus uictorem exercitũ Hieroſolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, ut experti ſe impares in poſterum quieſcerent. ſed miſſis nuncijs ad Chalamam Syrorum tranſeuphratenſium regem, eius auxilia mercede conduxerũt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui conſtabat ex octuaginta peditũ, equitũ uero decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ cõtra ſe parauiſſent, nolẽs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipſe cum uniuerſo exercitu Iordanem tranſgreſſus illis occurrit: & cõmiſſo prælio uictor euaſit, cæſis peditum quadraginta, equitum

uerò

uerò ſeptem milibus. Sabecus quoq; hoſtium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo poſtea curam nõ admittente mori eum contigit. Meſopotamitę deinde cognito tam triſti pugnæ euẽtu, ſine mora legatione ad Dauidem cum muneribus miſſa, deditionẽ fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme Hieroſolyma eſt reuerſus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum miſit. Is longe lateq; uaſtatis hoſtium agris, compulſos eos in Rabatham gentis metropolim obſidione cinxit: quo tempore Dauid tametſi uir iuſtus ac pius & patriarũ legum obſeruator diligens, in graue tamen peccatũ incidit. Cum enim uergẽte iam die in ſolario regię more ſolito deambularet. proſpexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauantem, inſigni forma præcellentem, cui nomen Bethſabe: uictusq; eius pulchritudine, & à concupita ſibi temperare non ualens, accitã ad ſe cõplexus eſt. Paulo pòſt mulier grauidã ſe ſentiens, nunciat regi ut diſpiciat quomodo factũ hoc latere poſſet, alioqui publicis legibus adulterij damnatã ſupplicíũ daturam. Rex itaq; accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerũ maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percõtatur. quo referẽte omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit, iuſſitq; ut profectus ad uxorẽ apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, ſed inibi in regia & inter ſatellites regis noctẽ eam exegit. quo cognito rex ſcitatus eſt ex eo, quamobrẽ tanto pòſt tempore domũ reuerſus, ad uxorem non iuiſſet, idq; præter communem omniũ hominum morẽ, quicunq; peregrè ad ſuos redeunt. reſpondit ille, nõ eſſe æquum ut interim dum imperator ſuus & cõmilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitãt, ipſe in uxoris amplexibus ſe oblectet. hæc locutum manere inibi ea quoq; die iuſſit, ſequẽti ad uicarium ſuum ducem dimiſſurus. uocatus deinde ad cœnã, & rege de induſtria crebriorib. propinationibus inuitante ad ebrietatẽ uſq; progreſſus, nihilominus tum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris deſiderio tactus. hanc ob rẽ indignatus rex ſcripſit Ioabo ut in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modumq; puniẽdi indicauit, ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. iuſſit enim ut quà plurimũ periculi eſſet hoſti opponeretur, moxq; à ſocijs, quo facilius opprimi poſſet, deſtitueret. his ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Vriæ cõmiſit ad Ioabum perferẽdam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quem locũ maxime ab hoſtibus infeſtari ſciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectiſſimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cum toto exercitu affore, ſi qua parte muri ſuffoſſa aditũ intra urbem pateceſſiſſent: hortatus eũ ut exiſtimationi quam tum apud regẽ, tum apud cõmilitones ſibi parauerat reſpondens, libenter potius quàm grauatim iuſſa capeſſeret. cũq; Vrias magna alacritate demandatũ munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungẽdo clam imperauit, ut cum primum occurrẽtibus hoſtibus urgeri hominem uiderẽt, deſerto illo in tutũ ſe reciperent. Itaq; cũ Hebræi feciſſent aſſultũ ad mœnia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte hoſtis murũ occuparet, fortiſſimus quiſq; recluſa repente porta magno impetu erumpũt. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uerſabãtur, memores Ioabi mandatorũ, uno agmine ſeſe retrorſum receperũt. Solus Vrias quòd puderet cõtra quàm promiſerat aſſignatũ locũ nõ tueri, in ſe ruẽtes ſuſtinuit, ferroq; exceptos interemit

VII 2. Reg. 11

non

non paucos,donec circũuentus cum aliquot alijs,quos ignaros cõsilij pudor idem in officio cõtinuerat,nõ inultus occubuit.His ita gestis Ioabus regi per nuncium significat,quòd nõ ferẽs obsidionis moras,oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquãmultis infecta re in castra redire sit cõpulsus.mandarat autem nuncio,si regem hoc factum ægrè ferre sentiret,ut de Vrię quoq; morte renunciaret:id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat,quod aperta ui mœnia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum Abimelechus Gedeonis filius domesticũ exemplum illis esse debuerit,qui Thebis turrim ui capere conatus,saxo ab anicula misso ictus turpiter uitã amisit,uir alioqui fortissimus,q; inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimũ aũt in re militari quid alijs bene aut secus cesserit cõsiderãdo,cum simile periculũ incidit,hæc sequi, illa fugere.postquã aũt indignabundo de Vriæ quoq; morte relatum est,ira sci desiit: iussitq; Ioabo renunciari, uulgare esse id incõmodum, nec à natura belli alienum,cuius hæ sint uicissitudines. debere tamẽ eum in posterum cautius rem administrare,et aggeribus ac machinis expugnatã urbem solo æquare,& habitatores eius ad unũ neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit.cęterũ Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eum luxit:ubi uerò à mœrore ac lachrymis destitit,sine mora eam rex coniugem sibi asciuit:ex qua mox puer masculus ei natus est.Has nuptias deus nequaq; æquis oculis inspexit,sed iratus Dauidi,cũ prophetæ Nathani per uisum nocturnum se obtulisset,regẽ grauiter incusauit.propheta uero qui esset uir festiuus ac prudens,reputãs reges quoties suis affectib.rapiuntur,nõ magnum iuris respectũ habere solere, cõminatione numinis ad tẽpus dissimulata,maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiã eius exploraturus.Duo uiri,inquit,eandẽ urbem incolebant: alter prædiues multorumq; armentorum & gregum dominus:alter unius tantum ouiculę possessor.eam unà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat,nõ alio affectu q; si esset filia.cũ uerò hospes diuiti superuenisset.ille parcẽs suis pecoribus, nullum in amici gratiam mactare uoluit:sed abstracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatã hospiti apposuit.His uerbis rex grauiter cõmotus,scelestum hominẽ illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplũ pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tũ Nathan incunctanter subiecit,ipsum esse qui hac pœna dignus sit,suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demũ illi expositum in quãtam indignationem numinis incurrisset, cuius fauore uniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circumquaq; uicinarũ etiam gentium earumq; multarum & magnarum dominiũ consecutus esset:nõ semel antea liberatus è Sauli manibus: nunc cum eiusdẽ benignitate aliquot legitimas uxores habeat,cõtempto omni humano simul atq; diuino iure,alienã eũ duxisse uxorẽ,marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinã ultionẽ, & ipsius quoq; mulieres ab unò filijs per uim cõstuprãdas,& ipsum insidijs ab eodẽ appetẽdũ,ut proclã admisso peccato,in propatulo pœnas persoluat.quin & puerũ ex ea natũ sine mora esse interiturũ. territo aũt per hanc denunciationẽ rege, uehementerq; perturbato, & cũ lachrymis fatẽte se peccasse in deũ:erat enim uir pius;

&

& qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiſerat: placatus deus recepto in gratiam promiſit,& regnum & uitam ei ſeruaturum ſe eſſe. poſt pœnitẽtiam enim non amplius ſe iraſci. Atq; ita Nathan poſtquã futura regi aperuiſſet, domum reuertitur. Porrò infans ex uxore Vrię natus Dauidi,immittẽte deo graui morbo corripitur, cuius uicem mœſtiſſimus pater dolenter ferens per ſeptem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum deguſtaret: ſed atratus & ſacco amictus,humi proſtratus iacebat,et à deo ſalutẽ pueri precabatur. Nimis em̃ eius matrẽ diligebat. Septima uero die mortuo puero, familiares nõ audebãt hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiã à cibo reliquaq; cura corporis abſtineret deſiderio defuncti infantis,cuius morbum tã impotẽter tuliſſet. qui cum turbatã familiã ſentiret,& aliquid mali cælari,facile intellexit extinctum puerũ:accitoq; uno è famulis poſtquã ueritatẽ comperit,confeſtim ſurrexit:lotus deinde ſumptaq; ueſte candida, ad dei tabernaculum properauit. poſthac iuſſis famulis ut cœnam ſibi apponerẽt prę ter omnem opinionẽ,admirationi fuit omnibus cognatis & domeſticis;ſtupentibus q; cum nihil horũ ægrotante puero feciſſet, nunc poſt eius obitum omnia ſimul faceret:impetrataq; prius licẽtia, cauſam ſciſcitabantur. Tum ille:Non intelligitis,inquit,q; dum puer uiueret,de ſalute eius ſperãs, nihil nõ faciebam quo deum flecterẽ? nũc poſtquã is obĳt, ſuperuacaneũ ſit inaniter mœrore confici. His auditis omnes ſapientiã eius laudauerunt. nec ita multo poſt Bethſabe grauida exactis legitimis naturę menſibus filiũ ei peperit,quẽ Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obſidione premebat, præciſis aquæductibus, & cõmeatibus interceptis, ita ut fame ſimul & ſiti laboraretur. ab unico em̃ puteo ſpes eorũ pẽdebat, ac ne hoc quidem ad ſatietatẽ utebantur,parcè aquam diſpenſantes,ne fortè in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi ſignificauit, hortans ut ad excidiũ urbis ipſe ueniret, & hunc quoq; titulũ uictorĳs ſuis apponeret. qui collaudato ducis officio fideq;,aſſumpto ſecũ exercitu ad deuaſtandam Rabatham proficiſcitur:eamq; mox ui captã militi diripiendã permiſit. ipſe uerò ex prę da nactus eſt Ammanitarũ regis auream coronã talentũ pendentẽ, & precioſo ſardonyche inſignẽ: quam poſtea capite geſtare ſolitus eſt. necnon & alia multa ac magni precĳ præda in ea urbe potitus eſt. uiros uerò eius excruciatos prius ad unũ interemit:nec mitius alias Ammanitarũ urbes tractauit, pari modo expugnatas. Poſt hanc uictoriã domũ reuerſo graue quiddam ac VIII
cidit ex tali cauſa:Filiam habebat adhuc uirginẽ, formoſiſſimas quaſq; mulie 2.Reg.13
res pulchritudine uincentẽ: Thamaram nomine, ex eadem qua Abeſalomus genitrice natã. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus,cum propter uirginitatẽ ipſius & aſſeruationẽ potiri ea nõ poſſet, adeo paſſione hac cõflictabatur,ut nõ aliter q; ex morbo lentam tabem ac pallorẽ ſibi contraheret,id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus,uir prudens & magni conſilĳ. uidens enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſſit illũ rogans ut cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe amatoriã quandã eſſe hanc paſſionẽ. quo fatente ſororẽ germanã ſibi adamatã, cõſiliũ dat quomodo optatis potiri ualeat. ſua ſit enim ut ſimulata ægritudine, ſimulatq; pater uiſendi cauſa illũ acceſſiſſet,

roget

roget ut ſororẽ ad ſe mittat, cuius miniſterijs releuatus eo citius conualeſcere poſſit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuiſſet, ſimulare morbũ cœpit. Dein cũ pater officioſe inuiſens percõtaretur de ualetudine, petijt ſororẽ ad ſe mitti. ea poſtq; iuſſu patris accita uenit, poſtulauit ut ſuis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libẽtius ſe comeſturũ. quæ in cõſpectu fratris farina ſubacta, formatisq; colyphijs ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, ut quotquot pro foribus cubiculi obuerſarẽtur, ſubmouerent. dicens ſe abſq; ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto iuſſit ſororẽ in intimum cõclaue paratã cœnã inferre. quod cũ puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit ut ſui copiã faceret. At puella exclamat: Abſtine uim frater, abſtine, nefas eſt te rem tam turpẽ perpetrare. Deſine à tam flagitioſa concupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familię noſtræ afferre poteſt, aut ſi reſiſtere ei nõ uales, à patre tibi hoc impetrandũ eſt, nõ per uim extorquendum. at ille amore feruẽs nõ paruit, ſed libidinis œſtro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; poſt oblatũ uitiũ, in contrariũ mox affectũ uertitur, & exoſam ac faſtiditam cõuicijs aggreſſus iubet ut è ueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cũ hanc iniuriã priore grauiorẽ diceret, q; conſtupratã uel uſq; noctem illic manere nõ patiatur, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo ut eã eijceret. illa uero ſciſſa talari tunica, qualib. tũ regiæ puellę ex more uelabantur, & cinere caput ſparſa, per mediam urbem diſcedebat, uim ſibi illatam quiritando. in quam ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet q; ita ſeſe afflictaret. cumq; illa de ſtupro rem totã ei denarraſſet, ſolatus eã hortabatur ut æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cum à fratre ſit uitiata. quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari deſiit: & deinde aliquam multo tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximũ, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porrò Abeſalomus graue odiũ eius in pectore cælabat, opportunitatẽ uindictę expectãs. iãq; alter annus abierat, ex quo pudicitię ſororis eius illuſum eſt: & cũ eſſet iturus in Belſephon, quod eſt oppidũ tribus Ephremiticę, ad tõdendos ſuos greges, inuitauit patrem ac fratres ad ſolenne cõuiuium. quo excuſante quòd nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, ut quamprimũ animaduertiſſent Amnonẽ temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Quomodo per inteſtinum familiæ diſsidium Dauid à filio regno pulſus eſt. Cap. VIII

VT uerò perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quiſq; timẽs, correptis equis curſu ad patrẽ ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui nõ aliter q; par erat amiſſis ſimul tot filijs, idq; fratris ſcelere, grauidolore ictus, ne cauſam quidem rogauit: neq; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum ſe luctui tradens, conſciſſa ueſte humi proſtratus iacebat, deplorans nõ magis quos peremptos acceperat, quàm ipſum interfectorẽ. Ionathas uerò Samnæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans ſe de morte cæterorũ credere: nec enim

cauſam

cauſam facti inuenire poſſe: de ſolo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile eſſe, q̃ memor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit. interea ſonitus aduentantiũ equorũ, & quorundã eos præcurrentiũ, omnes in ſe conuertit. hi fuere filij regis, qui relicto cõuiuio profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato uidens quos paulo ante extinctos acceperat. denuoq̃ gemitus ac lacrymæ inſtaurantur, his fratrem, regę filiũ fœde trucidatũ deplorantibus. At Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit, eius regionis dynaſtam, ibiq̃ toto triennio permanſit. Cum aũt Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare, nõ ad ſupplicium, ſed ut eũ apud ſe haberet: iam enim ira reſederat: ultro huc propenſum Ioabus imperator ſuis artib. impulit. mulierculã enim quandã grandi natu ſubornat, quæ lugubri cultu ad regẽ accedens, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixam exortã adeò increduiſſe, ut cum ſoli eſſent, ac nemo adeſſet qui dirimeret, alter ab altero ictus exſpirauerit: rogabatq̃ hanc gratiã, ut quoniã cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent, ſaluti eius conſuleret, ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neq̃ enim aliud remedium ſupereſſe, ſi nullũ apud regẽ inueniret. nam nihil eſſe quod illos compeſcere queat, præter maieſtatis regiæ reuerentiã. Cumq̃ rex poſtulatis eius annuiſſet, hæc uerba ſubiecit: Tuæ quidẽ benignitati rex gratias ago, q̃ ſenectutẽ meam & tantũ non orbitatẽ miſeraris: ſed quo certior ſim de tua clemẽtia, tuum ipſius filiũ prius in gratiã recipe, & indignationẽ contra eum depone. alioqui quomodo poſſem de cõceſſa hac mihi gratia nõ dubitare, cũ ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas. At cuius eſt prudentiæ, uno contra uoluntatẽ amiſſo, ultro necẽ alterius addere? Tetigit mox regis animũ ſuſpitio, perſonam à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, accerſit Ioabũ, dicens eum aſſecutũ quod cupiebat, licereq̃ ut Abeſalomum reducat. Nõ enim amplius ſe in eum ſtomachari, ſed totam indignationẽ præterijſſe. At ille adorato rege, & uerbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit, & aſſumptũ ſecum Abeſalomũ Hieroſolyma reduxit. Rex uero audiens filiũ aduentare, miſit qui ei denunciaret, ne ad ipſum accederet. nondum enim ita ſe affectum, ut reuerſum uidere ſtatim ſuſtineat. Ille ita ut iuſſus eſt deuitato patris conſpectu, intra domeſticos parietes cum ſuo famulitio ſe continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſſit, uel propter mœrorem, uel q̃ nõ ea tractatione uteretur, qua uti regium iuuenem par erat: ſed tam forma q̃ ſtatura quoſuis in maximis delicijs agentes ſuperabat. Tãta autem fuit eius cæſaries, ut intra octauum quemq̃ menſem ad ducentos ſiclos, hoc eſt ad quinq̃ pondo accreſceret. Ad hunc modũ priuato cultu per bienium Hieroſolymis habitauit: natiq̃ ſunt ei filij tres, & una filia formoſiſsima, quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit, & filiũ ei nomine Abiam peperit. Deinde miſit ad Ioabũ rogans ut ſe penitus in paternam gratiã reducat, & impetret ut ſibi liceat patrẽ inuiſere & alloqui. quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinũ per quoſdam è ſuis incendio uaſtari iuſſit. Is quum re cognita ad Abeſalomũ ueniſſet, expoſtulanti quo ſuo merito damnum ab eo accepiſſet: reſpondit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere uoluiſſe, quandoquidẽ mandata de conciliando ſibi patre negligeret. quam 2. Reg. 14

ob rem,inquit,nunc te præsentem obsecro,ut placatum mihi reddas genitorem,quandoquidē molestior est mihi reditus in patriam quàm exiliū fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his uerbis inductus,& uicem eius miseratus,deprecatus est regem pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit,ut flexus ad pietatem confestim eum acciri iuberet. Qui cum supplex illi ad genua ueniam peccati petens procidisset,sua manu erecto obliuionem omnium anteactorum est pollicitus. Porrò Abesalomus in integram
IX
2.Reg.15 gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit,& satellitium armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans,eos qui ius illuc petentes causa cadebant,comiter appellabat:dictitansq; malos adesse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auram ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studijs,certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem,ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio conceperat persoluenda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitæ,non quidē conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati: nec mora stratagemate succedente,rex ab uniuersis consalutatur. Cæterū Dauid audita ex insperato filij tyrannide,impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ,multo sceleratiora cōsilia cepisset,primum usurpandi regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde ipsius genitoris tollendi,decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere:conuocatis'que amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totū negotium iudici deo cōmittens,reliquit regiæ custodiam decem pellicibus, & Hierosolymis excesit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipuè sexcētorū cohorte,quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharū uerò & Sadocum pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes,arcamq; asportare, bonis rationib. manere persuasit,dicens sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simulq; mandauit ut de omnibus quæ inciderent per clancularios nuncios se certiorem facerent. fidelem enim operam in talibus negotijs præstiterunt filij pontificum,Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo quoq; Gittæus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret, quo magis illustris fuit eius erga regem fides ac beneuolentia. Ascendenti aūt per cliuum oliueti montis, omnibus circa eum lacrymantibus renuntiatū est etiam Achitophelem mutatis studijs in partes Abesalomi concesisse:quo uix aliud tristius ei in hac calamitate accidit.quamobrem precatus est deum,ut Abesalomi animū ab Achitophele alienaret. uerebatur enim ne eius consilijs contra se uteretur, uiri prudentissimi & oculatiss.in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatē,& cum multis lacrymis non aliter quàm regno eiectus deum precabatur.ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspicatus sciſſo amictu & caput cineribus oppletum,& mutabilitatem rerum deplorantem,solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremo obnixè precatus

tus est,ut simulato Abesalomi partium studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum,quàm si unà maneret.atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo pòst etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulũ progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum,quem ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentẽ præ se duos asinos necessarijs ad uictũ onustos.Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet,simulq; rogatus ubinam Memphibosthũ reliquisset. Hierosolymis relictũ respõdit.sperare enim eũ rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi rex crearetur. quamobrẽ indignatus,omnia quæ prius domino eius concesserat,Sibæ est largitus: dicẽs hunc digniorem quàm illum ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est.Dauidi uero iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & conuitijs impetẽst cumq; amici eum protegerent,magis etiam exasperatus ad conuitia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet:gratiasq; agebat deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum cõmiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo uero etiam interficere Semeim uolente.Dauid eos cohibuit, negans addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem.Nihil,inquit, moror hunc rabidum canem, & deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uero si hæc ab isto patimur,quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi deo curæ erunt,cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuitijs affectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recollígebat ac reficiebat. Interim Abesalomo cum Achitophele consiliario Hierosolyma ingresso,cõcursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium.Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se transiret:cordate respondit, non esse dei uoluntati & populi consensui repugnandum.Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; merito sequor.à deo enim regnum hoc accepisti. quòd si in tuorum numerum recipere dignatus fueris,quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quid nam esset agendum. Is suasit ut cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis, iussitq; famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idque totum iuxta Nathanis pro- 2.Reg.16

phetæ uaticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab uno è filijs oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit. Cap. IX.

2.Reg.17 HOC Achitophelis consilium executus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his se profectum interfecturū patrem, atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadem opera Dauide sublato pariturum. Hac sententia delectatus accersit Chusim Dauidis amicorū principem: sic enim eum ille uocabat: & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in potestatē redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur, quòd in multis conflictib. semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasionem dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animum addet, nostris uero metū ac consternationē afferet. Expende igitur meum quoque consilium, sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias cōtra patrem collige: quę ubi in unū conuenerint, imperium earum tu ipse assume, neue alterius fidei cōmittas. Facile enim illum deuinces si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uero tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionem cupiūt declarandi q̄ sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatā: sed hoc ipsum deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret. qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit: quod'que ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nuncios significarent, adhortarentur'que eum, ut sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, ut extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in urbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandarunt'q; ut quantum possent properarent Dauidi hæc indicaturi. qui euestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum faciētes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt ut se absconderet. ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogata'q; à superuenientibus persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat

cebat:& si modo alacriter persequantur, fore ut eos comprehendãt. Illi diu frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier uero ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extra ctos cœptũ iter continuare iussit. Illi quanta potuerunt festinatione ad Dauidem peruenerunt,& omnes Abesalomi conatus illi renuntiauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus. Porrò Achitophel ubi suum alterius consilio posthabitũ uidit, conscenso iumento Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat, addens quoniam non persuasisset, certo se breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, ut uirum ingenuum decet, è uita exire, quàm Dauidi ob filio nauatã contra eũ operam, excarnificandũ se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, seipse suspendit. atq; ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterũ Dauid superato ut diximus Iordane, peruenit Castrũ, pulcherrimã ac munitissimã eius tractus urbẽ, ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis necessitate motis, partim reuerentia pristinæ felicitatis, fuerũt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec panis ac uinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad lassitudinis refectionem opus esset. Interim Abesalomus coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constitit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc uero & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis qui circa se erant, comparato q; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, diuiso q; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidẽ & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem uolentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, id q; prudentissima ratione. Si enim eo præsente uincerentur, nihil spei reliquum fore; quòd si una parte exercitus uicti, cum cæteri ad ipsum refugissent, reparandarum uirium facultatem nõ defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur ut memores omnium acceptorũ beneficiorum strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & ut post uictoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum emisit. Cæterum cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suam explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi, acriter q; pugnantes multa utrinque præclara facinora edebant: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo con- x 2.Reg.18

temnentibus:illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur,& patri insuper audaciæ pœnas det,nihil nõ uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe præstarent, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere.Cõtrà regij ut tot millia profligarent omni ope connixi,tandem ut erat dignum ueteranis &rei militaris peritissimis hostem terga uertere coegerunt.fugientes deinde per saltus &abrupta insequendo,alios captiuabant, alios trucidabant,ita ut multo plures in fuga caderent quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè uiginti millia.Plurimi autem in Abesalomum ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is ueritus ne uiuus caperetur, cõscensa mula regia effuso cursu fugiebat.Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinate implicitum iuuenem suspendit. Iumentum enim uehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens.at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret.Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo:eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confoderet, respondit,Nec si duo millia daturus esses,facerẽ hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit,moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit,parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò Abesalomus erexerat sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione,duobus stadijs à Hierosolymis disitam,quam uoluit uocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire contingat,in hac tamen nomen ipsius esset mansurum.Habuit enim tres mares,& unam filiam Thamaram, quemadmodũ iam antè diximus:quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorẽ peperit:sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter uixit. Cap. X.

DEFVNCTO Abesalomo populus eius domum quisq; suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permitteret ad Dauidem ire,nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac afferre læta solitus, nunc de morte filij regem certiorem faceret:iussitq; eum ibi manere. sed uocato Chusi illi mandauit,ut omnia quæ sciret ad regem perferret. Achima uero denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoriam tantum nunciaturus, non etiam Abesalomi mortem, passus est eum hoc facere. Is uiam compendiosam ingressus soli sibi notam,Chusim anteuertit.Sedente autem rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum unus conspecto Achima currente,necdum ualens eum agnoscere, ait ad regem, uidere se quempiam accurrentem. Cum'que rex bonum esse nuncium ominaretur:paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoque bonum fore nuncium,speculator iam propiorẽ Achimam noscitans, Sadoci pontificis

ficis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profecto hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc uerba finierat, dum Achimas regem adoratum ſalutat: & ſcitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum ſit, ait ſe uerſis in fugam hoſtibus, confeſtim iter arripuiſſe, audiſſe tamen clamorem militũ Abeſalomum perſequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè diſcedendũ fuerit, ut victoriam renũtiaret. iamq; & Chuſis aderat regem adorans, & victoriã annuncians. qui ſimiliter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abeſalomo. Hæc uerba in cauſa fuerunt, ut nullam ex ea victoria uoluptatem nec rex perciperet, nec milites. Ipſe enim conſcenſa editiſſima urbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contingeret. Cum enim eſſet natura ſuorum amantiſsimus, præ cæteris hunc maiore affectione proſequebatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: ſed demiſſo capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta ueniebant. Cæterum cum rex operto capite gemere deſiderio filij perſeueraret, Ioabus conſolandi cauſa ad eum ingreſſus: Quid facis, inquit, ô rex? an neſcis quòd hoc pacto tibi ipſe calumniam ſtruis, quaſi amicos pro tua ſalute periculis ſe exponentes, atq; adeò teipſum & familiam tuam oderis: ames uero tibi infeſtiſsimos, & iuſtiſsima pœna abſumptos deſiderare nõ deſinas? Nam ſi Abeſalomus uiciſſet, & regnum ſuum conſtabiliſſet, nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed à te ac tuis liberis initio facto, ad unum miſerabilem in modum perdidiſſet, non deflentibus nos inimicis, ſed gaudentibus, & graiter punientibus eos qui noſtram uicem miſerarentur. Te uero non pudet hæc facere propter hominem inimiciſsimum, qui quum eſſet tuus filius, tantopere in te fuit impius? Deſine igitur ab iniuſto luctu, & da te in conſpectũ tuorum militum, & gratias illis age quòd ſua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui ſi quà cœpiſti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quàm antè lugeas. Talibus uerbis Ioabus regi mœſtitiã excuſsit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior eſſet militi eius conſpectus, pro foribus portæ conſedit, ita ut hoc audito uniuerſus populus ad ſalutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abeſalomi exercitu cladi ſuperfuerunt, domum reuerſi nuncios oppidatim dimiſerunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepiſſent, & quomodo poſt multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuiſſent: & quàm inique hoc eiecto alteri regnum commiſiſſent. Itaque debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omiſſa ira in gratiam populum ſuum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicæ ſuſcipiat. De hac re crebri nuncij ueniebant ad regem: iſque mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis eſſe, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maxime cum is tribulis ſit ac conſanguineus. pari modo Amaſam imperatorem eos alloqui iuſsit, qui fieret quòd cum eſſet ipſius

ſius ex ſorore nepos, exercitui non perſuaderet, ut Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam autem illi nõ ſolum ueniam, quæ iam contigiſſet, uerum etiam uniuerſarum copiarum præfecturam, quam Abeſalomus ei conceſſerat. Pontifices uerò tum principes dictæ tribus ſunt alloquuti, tum Amaſam oſtentata regis pollicitatione in partes ipſius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctãter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo ſimul & Amaſæ autoritate moti cæteri Iſraelitæ & ipſi idem faciũt, atq; hæ legationes ad eum Hieroſolymis excipiendum confluebant. Sed ſingulare Iudæ tribus officium extitit, quæ uſq; Iordanem amnem illi occurrit, eódem præſto fuit Semeis filius Geræ, ſequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filijs & ſeruis uiginti. Hi unà cum tribu Iudæ põte ripas fluminis iunxerũt, ut rex cum ſuis abſq; negocio tranſire poſſet. Vt uerò ad Iordanem peruenit, ſalutatus eſt à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progreſſus, accidenśq; ad regis pedes, rogabat ueniam commiſſorum, utq; infenſus ſibi eſſe deſineret, ne ue recepta poteſtate in ſe primum animaduerteret: reputaretq; id quoq;, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipſe reuertenti occurriſſet. In hunc modum ſupplicanti ac miſericordiam imploranti Abiſæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum ſupplicĩũ, quod maledico in regem diuinitus electum ore es commeritus? Tum rex ad eum uerſus: Deſinite Saruiæ filij, néue nouas turbas ac ſeditiones excitate. Sic enim uos exiſtimare uolo, hanc eſſe mihi aditialem regni diem. quamobrem iuro me omnibus omnẽ pœnam remittere, qui quocunq; modo in maieſtatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de cauſa animaduerſurum eſſe. tu quoque Semei bono animo eſto, nihil de ſupplicio ſollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Poſt hæc Memphibofthus Sauli nepos ei uenit obuiam, ſordidatus & promiſſo ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totondit, neq; ueſtem purgauit, calamitatem eius non ſecus quàm propriam ferens: ad hæc à ſuo procuratore apud regem falſo delatus fuerat. Is poſt ſalutatum & adoratum regẽ interrogatus ab eo, qua de cauſa nõ ſimul exiſſet, ſocius fugæ futurus: reſpondit Sibam eſſe in culpa. Hunc iuſſum parare ad profectionem neceſſaria, uerba ſua non aliter quàm alicuius mancipij contempſiſſe. alioquin, inquit, ſi pedibus integris fuiſſem, & ad profectionem his uti potuiſſem, nunquam abs te relinqui paſſus fuiſſem. Nec cõtentus meam erga te domine pietatem impediſſe, inſuper malicioſe ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quòd tua prudentia tales calumnias non admittat: quum ſis iuſtus, & deum ac ueritatem cui tantopere ſtudes diligas. Cum enim in grauiſsimis periculis aui mei temporibus uerſatus ſis, liceret́que tibi de tota familia noſtra eo nomine pœnas ſumere, quæ tua bonitas eſt ac modeſtia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidiſti, recẽti etiã tũ earũ memoria ſummã poteſtatẽ aſſecutus. præterea in amicorum ordinẽ allectum, & menſæ tuæ quotidianũ conuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione q̃ unum quemuis è maxime neceſſarijs apud te eſſe uoluiſti. his auditis neq; Memphibofthũ punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoſcere, ſed præfatus cuncta ſe eius bona Sibæ largitũ;

ueniam

ueniam tamen illi & dimidiæ partis reſtitutionem promiſit. Tum Memphi-
boſthus: Habeat ſibi totum Siba, mihi ſatis eſt te in tuum regnum reſtitutum
eſſe. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonum, cuius beni-
gnitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem ſe Iordanem uſq; , rex roga
uit ut ſimul Hieroſolyma proficiſceretur: pollicitus eum parentis loco ſe ha-
biturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ ſit opus. at ille
excuſauit, rem domeſticam conuictui regio præferens: dicens ſe iam octua-
genarium non poſſe regię uoluptatibus perfrui, iam de abſoluendo extremo
uitę actu & ſepultura ſollicitum: rogansq; ut ſibi cum bona regis gratia liceat
ſuo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è
potu, aut cibo uoluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad ſonos tibia-
rum cæterorum' que inſtrumentorum, quibus aulici regij ſe oblectare ſolent.
Quo ita inſtanter rogante: Te, inquit, dimitto: hunc uerò Achimanum filium
mecum abire ſinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum
Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omnia' que fauſta illi precatus, do-
mum eſt reuerſus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius po-
puli circa ſe habens, & Iudæ tribum integram. Eò uenerunt ad illum primo-
res eius regionis, ſequente magna hominum multitudine: incuſabant' que Iu-
dæ tribum, quòd inſcijs cæteris ad regem ſe contuliſſet, cui omnes ſimul una-
nimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo
animo ferrent quòd præuenti eſſent. Exhibitum enim hoc officium propter
cognationem, qua deuinctum ſibi feruentioribus ſtudijs proſequerentur. ne
que enim ſe hac de cauſa ulla munera accepiſſe, ut meritò ægrè ferre debeant,
ſerius ſe ad illum perueniſſe. Non tulerunt hoc dictum cæterarum tribuum
principes: Demirantur, inquiunt, fratres, quòd regem uobis propriè cogna-
tum uindicatis, ac ſi non omnium noſtrum cognatus ſit habendus, quem o-
mnibus nobis ex æquo deus præeſſe uoluit: ergo cum totus populus unde-
cim partes habeat, uos unicam, tanto' que potiores ſimus, præter æquum
feciſtis, quòd nobis neſcientibus ad regem ueniſtis. In hac principum al- 2. Reg. 20
tercatione exortus eſt uir quidam malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bocho-
riæ, tribus Beniamitidis: qui ſublata uoce in medio multitudinis exclama-
uit: Non eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filium. Si-
mul' que cornicine iuſſo canere bellicum, omnes relicto Dauide illum ſunt ſe
cuti, ſola Iudæ tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hieroſolymo-
rum eſt deductus. Vbi concubinis cum quibus filius Abeſalomus cõgreſſus
fuerat, in alias ædes traductis omnia benignè ut antè adminiſtrari iuſsit, ipſe
uerò poſthac non amplius eis eſt uſus. Amaſam deinde exercitui prepoſuit,
dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſsit' que ut collectis quãtis
poſſet è tribu Iudæ copijs poſt triduum ad ſe ueniret, ut eum tradito exerci-
tu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum mi-
litem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: tertia die rex
Ioabo dixit, non eſſe in rem publicam dilationem Sabæo concedi: ne fortè
inſtructior factus plus damni det, plus' que exhibeat negocij, quàm modo
Abeſalomus exhibuiſſet. Non eſt, inquit, ulterius expectandum, ſed cum his
quæ nunc ad manum ſunt copijs, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fra-

tre

tre hoſtem perſequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut præ-lio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certa minum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & aſ-ſumpto fratre ac cohorte, reliquiſq; qui tum Hieroſolymis aderãt militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus qua-draginta ſtadijs à Hieroſolymis abeſt, peruenisſet, obuiam ei factus eſt Ama-ſa magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusque gladio, accedente ad complectendum Amaſa, de induſtria gladium ſibi è ua-gina elabi paſſus eſt: eoque mox à terra ſublato, & altera manu barba Ama-ſæ ceu deoſculandi prehenſa, improuiſo ictu uentrẽ ei perfodit, hominemq; confecit: facinus ſanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem imme-rentem propter æmulationem ſummæ præfecturæ & regiæ gratiæ ſuſtulit. Hac enim de cauſa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed il-lud facinus propter honeſtum prætextum fraternæ ultionis dignius uenia ui debatur: in Amaſæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæſo au-tem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cada-uer. hunc iuſsit proclamare ad exercitum, Amaſam iure cæſum meritas pœ-nas dediſſe: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abiſæum e-ius duces ſequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, & ut fieri ſolet cum admiratione circumſtante, cuſtos transla-tum illud in uillam quandam longe à uia remotam depoſuit, & ueſte conte-xit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſecuti. Is quum per totam Iſraeliticam re-gionem Sabæum eſſet perſecutus, indicio cuiuſdam cognouit eum eſſe in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obſeſſa & circumuallata, iubet militẽ muros eius ſuffodere & euertere: ualde enim iraſcebatur quòd portas ei clauſiſſent. Mulier autem quædam honeſta & prudens, uidens pa-triam in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad col-loquium euocat. qui poſtquam proceſsit: Deus, inquit, reges & imperato-res creat, ut deletis Hebræorum hoſtibus in pace Iſraelitas contineant: tu ue-rò nulla in re læſus, primariam Iſraelitarũ urbem expugnatum ueniſti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe uel unum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe ut urbem tam egregiam exci-ſam uelit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omiſſa oppugnatione confeſtim ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deijciendum: moxque ad ciues reuerſa: Vultis, inquit, mali ma-le perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, & unam hanc urbem tam ualido exercitui reſiſtere? Quibus rebus perſuaſi, præciſo capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deijciunt: confeſtimque ſigno receptui dato dux obſidionem ſoluit: & Hieroſolyma reuerſus denuo uniuerſis co-pijs imperator præficitur. Banaias quoque ſatellitibus & ſexcentorum co-horti à rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtitui-tur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt principes. Suſa ſcribis præpoſitus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit.

Poſt

Poſt hæc fame regionẽ premente, rex ſupplex à deo petijt, ut populum miſeratus cauſam atq; remedium tanti mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per prophetas, poſtulare deum ut Gabaonitæ uindicentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandum quod illis olim leſus imperator & ſenatus iurauerat, uiolauerat. Quamobrẽ ſi Gabaonitis pro cæſis ciuibus pœnas quas ipſi uoluerint exigere permittat rex, fore ut placatus deus populum è præſenti calamitate eximat. quod poſteaquã ex prophetarum relatione compertum eſt, accitis Gabaonitis percontatus eſt quid à ſe peterent: qui cum ſeptem è Sauli progenie depoſcerẽt ad ſupplicium, rex per quiſitos eis tradidit, Memphiboſtho tamen Ionathæ filio parcẽs. his acceptis Gabaonitæ, ut libitum eſt in eos animaduerterunt: confeſtimq; pluente deo terra poſito ſqualore ad priſtinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquãto pòſt rex bello Palæſtinos adortus, & prelio cum eis congreſſus, dum uictos auidius perſequitur, ultra cæteros ſolus eſt lõgius prouectus. hunc iam laſſulum conſpicit Acmon filius Araphi, unus è gigantum ſobole, indutus loricam circulis conſertam, & lanceam gerens trecentos ſiclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuerſus è fuga haud dubiè confeciſſet regem, ni Abiſæus Ioabi frater repentè ſuperueniens eum protexiſſet iam proſtratum, & hoſtem trucidaſſet. quo regis periculo grauiter commotus eſt exercitus, & duces iureiurando eum deuinxerũt, ne in poſterum cum alijs intereſſet prælio, ne ſi propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipſius adminiſtratione percipiebat orbaretur. Cumq; poſt hanc pugnam Palæſtini ad Gazam urbem conueniſſent, rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos confeſtim ire iuſsit. in hac expeditione egregiã laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chetteus, unus è fortiſsimis Dauidis militibus. complures enim qui ſe de gigantum genere iactabant, & uiribus eximijs inſoleſcebant, orco tradidit, præcipuus autor uictoriæ quam tunc Hebræus de hoſte reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæſtinis, & nouo exercitu in eos miſſo à rege, optimè ſe geſsit Nephanus cognatus ipſius. ſingulari enim certamine cum fortiſsimo Palæſtinorũ cõgreſſus, occiſo illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hoſtiũ in ea pugna ſunt deſiderati. Nec ita multo pòſt rurſum caſtrametati ſunt ad quoddã oppidũ nõ procul Hebræorũ finibus: fuitq; in eo exercitu uir ſtatura cubitorũ ſex: cui ſeni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius ſolus ſe oppoſuit, ſtratoq; aduerſario maximum momentũ ad uictoriam attulit, & ipſe fortiſsimi uiri laudem retulit. nam & hic barbarus oriundum ſe à gigantibus iactabat. Hoc prelium cum gente fuit ultimum, non auſa poſtea ſe contra Iſraelitas mouere. Cæterum Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altiſsima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem dei compoſuit, partim trimetro uerſu, partim pentametro: inſtrumentisq; muſicis comparatis docuit Leuitas ad pulſum eorũ laudes dei decantare, tam ſabbatis diebus, quàm in cæteris feſtiuitatibus. ſpecies autem inſtrumentorum hæ fuere: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulſatur: nabla duodecim ſonos continet, ſed digitis carpitur: cũq; his aderãt & cymbala ærea, bene magna atque lata:

XII
2. Reg. 21

2. Reg. 22

quod

quo ſanè de prædictorũ inſtrumentorum natura, ne prorſus ignorentur, di-
2.Reg.23 xiſſe ſufficit. Porrò rex fortiſsimos uiros circa ſe habuit, ſed maxime inſignes præclaris facinoribus XXXVIII, quorũ quinq; tantum uirtutem cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura. tales enim erant hi qui poſſent uel regiones ſubigere, uel magnas gentes debellare. Primus Iſſæmus filius Achemæi, qui nõ ſemel in aciẽ hoſtiũ irruẽs nõ prius à cęde abſtitit, quã nõgẽtos occideret. Poſt hũc Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cũ rege in Araſamo, hic in quo dam prælio Iſraelitis multitudine hoſtium territis & in fugam uerſis, ſolus lo cum ſuum non deſeruit: & cõgreſſus cum hoſtibus multos interfecit, adeò ut cruore gladius eius ad dexterã adglutinaretur: q̃ uiſo reuerſi in pręliũ Iſraelitæ cedentẽ iam hoſtẽ urgendo admirandã ac celebratam uictoriã retulerunt, Eleazaro ſternente, uulgo uerò militum proſtrato ſpoliante. Tertius erat Illi filius Sebas. hic quoq; cum bello Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræiq; rurſum territi loco cederent, ſolus in aciei uicẽ hoſti ſe oppoſuit: & non paucis letho datis, reliquos impreſsionem eius non ſuſtinentes, & in fugam effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerunt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo uerò tempore, quo rege Hieroſolymis agente Palæſtinorum exercitus uſq; ad urbem acceſsit, & dũ ille conſulturus deum de bello, arcẽ aſcendit, in ea ualle caſtra metatus eſt, quæ XX ſtadiorum ſpacio uſq; Bethlema pertinet: dicẽte ad amicos: ô quàm bonã aquã habemus in patria mea, maxime in ciſterna portæ uicina: ò ſi quis eã mihi afferret, id certe mallẽ quã multũ argenti accipere: tres iſti his auditis eueſtigio excurrerũt, & cum per media hoſtium caſtra Bethlema peruenisſent, hauſta aqua per eandem uiam ad regẽ ſunt reuerſi, attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorũ contemnere. eam aquam rex bibere noluit, dicens periculo ſanguinis emptam, & ob hoc ſibi nõ cõuenire: ſed deo inde libauit, gratias, agẽs pro uirorũ incolumitate. Poſt hos erat Ioabi frater Abiſæus, qui una die DC hoſtes interemit. Quintus Banaias, genere ſacerdos, hic prouocatus à duob. fratribus uirute inter Moabitas illuſtribus, utrumq; confecit. Rurſum ex prouocatione cum miræ ſtaturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, haſta ex ipſius manibus extorta hominem confodit: quo inſignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuenti ademptis armis, prius eum ſpoliauit, mox propriis armis occidit. Eſt & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animoſitatem uel præferri poteſt, uel certe conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteum illapſus eſt: cuius os quòd anguſtum eſſet, uidebat breui fore ut id niuibus oppleretur: atque ita deſperato exitu, & ſalute rugire occœpit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum beſtiæ: & cum deſcendiſſet in puteũ, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. XIII Cæterum Dauid uolens
2.Reg.24 cognoſcere quantus millium numerus recenſeri poſſet in populo, oblitus præceptorum Moyſis, qui prædixerat quoties cenſeretur populus in ſingula eius capita pendẽdum deo ſemiſiclum, iuſsit Ioabum imperatorem ut iret ad cenſum peragendum. quo excuſante nihil opus eſſe, nihil motus coegit ſine mora ad imperata exequenda proficiſci. Ioabus autem aſſumptis ad hoc negocium principibus tribuum & ſcribis, obita tota Iſraelitarum regione, &

cognito

cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regem numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in deum se peccasse. Erat autem reliquorum Israelitarum numerus nongenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ uerò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd deum offendisset, supplex orare cœpit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadū prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret, aut famem per septenniū duraturam, aut bellum per tres menses iniquo Marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos sæuituram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficilē inter hæc mala electionem, & propheta urgente ad celerem responsionē, ut deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces & fortissimā circa se cohortē haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus dei, quàm in manus hostium. Hæc ita ut audiuit propheta deo renunciante, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis absumerentur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat. alius enim post alium efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. quidam enim repentè cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabant. alij paulo lentiore uexati malo ne cumationē quidem ferre poterant, sed inter officia medicorū expirabant. alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu prefocati exanimabātur. nōnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur. quo factum est ut à matutina hora usq; ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamq; genius à deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbem simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus & humi prostratus, supplex orabat deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad deum: se esse pastorem pœna dignum, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoq; ad eum Gado prophetā, mandauit ut confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & extructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa triturā frugum occupatus, ut regem unà cū omnibus filijs per accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ causa fuit ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrē herus ad seruum accederet, ait se uelle aream eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. at

ille & aream & aratra & boues & holocautomata gratis largiri ſe dixit, precaricꝫ ut deus libens ac propitius hoc ſacrificiū admittat. Rex uerò gratam ſibi eius ſimplicitatem ac magnanimitatē profeſſus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim eſſe de gratuitis offerre ſacrificium. Oronna uerò dicente facturum ſe quicquid rex uellet, aream hanc de eó quinquaginta ſiclis emit: extructoꝫ ibi altari, ſacrificia & holocautomata ſuper eo perfecit, & hoſtias pacificas obtulit. quo feſto deus placatus, propitius ut antè eſt redditus. Erat aũt is locus in quem olim Abrahamus filium ut holocautoma faceret adduxerat; & cum iamiam iugulandus eſſet puer, aries repentè aſtans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè ſcripſimus. Dauid autem cum animaduertiſſet ſe exauditum, & gratum fuiſſe ſacrificium, decreuit totum illum locum altare uniuerſi populi appellare, & deo templum ibi exædificari: quã eius uocem deus in futurum ratam eſſe uoluit. mox enim propheta ad eum miſſo, illic templum extruendum prædixit à filio, quem regni ſucceſſorẽ eſſet relicturus. Poſt hanc prophetiam iuſsit rex numerari inquilinos, & inuenta ſunt eorum centum octuaginta milia. ex his conſtituit lapicidarum octuaginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum uſum congeſsit: materiemꝫ cedrinam multam & prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc ſuppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatꝫ ſuis amicis, hæc ideo ſe apparare, ut filio ſucceſſuro materiam ad ædificandum relinqueret, & nõ tum demũ eam comportare neceſſe habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, ſed omnibus in promptu ſitis facile opus perſoluat.

XIII

Dauid ſe uiuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari uoluit. Cap. XI.

ACCITO deinde Solomoni filio mãdauit, ut quamprimũ regnum adeptus eſſet, templum deo conſtrueret, dicens ſe id uoluiſſe quidem, ſed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur: prædictumꝫ ſibi id ædificiũ à fatis deſtinatũ filiorum natu minimo, qui Solomon eſſet appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipſi deo curæ futurum: atꝫ etiam totã Hebræorum regionẽ hoc principe felicem fore, & inter cętera bona id quod omnium eſt potiſsimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, uerumetiam ab inteſtinis ſeditionibus. Ergo, inquit, quãdoquidem à deo deſignatus es rex, antequam natus, da operã ut alioquin etiam dignus ſis eius prouidentia, pietatem colens & iuſtitiam atꝫ fortitudinem, & præcepta eius legesꝫ per Moyſem traditas obſeruans, & ab alijs eas uiolari non permittens: & inſuper templum quod te regnãte ſtrui ſibi uoluit, cura ut ſicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam. Scito ſanè auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorũ centum milia: æris item ac ferri tantum congeſsi, quantum uix numero comprehendi poſsit: & adhæc lapidum ac lignorũ materiam copioſiſsimam. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & ſi quid his defuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere abſoluto carus eris deo, eum'que perpetuum protectorem habebis. Poſt hæc adhortatus eſt principes populi;

ut

ut in ea ſtructura filium adiutarẽt, & ſecuri de omnibus aduerſantibus, cultui tantum diuino uacarẽt, percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ ſtatũ, quæ præmia pijs ac iuſtis deus ſolet reddere. Poſtquã autem abſolutum fuerit templum, iuſſit arcam in eo reponi, cęteramq; ſacram ſuppellectilem, cuius receptaculo iam pridem templum debuerat extrui, niſi patres mãdatum dei neglexiſſent, qui præceperat ut quamprimum hoſtilem terram occupaſſent, templum illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tam ad filium, quàm ad principes. Prægrauante autem iam ſenio, & corpore per ætatem frigeſcente, alſioſus factus eſt, ut ne iniectis quidem multis ſtragulis calefieret: cumq; ex communi medicorum conſilio decretum eſſet, ut lectiſsima è formoſis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta eſt in urbe una fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abiſace nomine, quæ cum rege cubitans, nihil aliud quàm recalfaciebat eum: iam enim præ ſenio ad uenereas res elanguerat. ſed de hac uirgine paulo poſt incidet mentio, Cæterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Ægiſtha ei natus, nomine Adonias, Abeſalomo quod ambitionem attinet ſimilis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit ut ſibi principatum deferrent: parauitq; ſibi currus multos & equos, & quinquaginta uiros ſtipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec compeſcuit, ac ne ſcitatus quidem eſt, quid ſibi uellet talis apparatus. Adiutores autem habebat Adonias Ioabum imperatorem & pontificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius reſiſtebãt, põtifex Sadochus & propheta Nathan, & Banaias præfectus ſatellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortiſsimorum. Porrò Adonias paratis in ſuburbano epulis, ad fontẽ qui eſt in hortis regijs, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, aſſumpſit ſecum & imperatorẽ Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos uerò qui pontificis & Nathanis prophetæ & Banaiæ ſatellitum præfecti partium erant ad hoc conuiuiũ nõ uocauit. Hoc Solomonis matri Bethſabæ propheta Nathan indicauit, Adoniam regnare inſciente Dauide: ſuaſitq; ut tam propriæ ſaluti, quàm filij regno conſuleret: ingreſſaq; ad Dauidem ſola diceret ei, quòd ipſe quidem iuraſſet poſt ſe regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupaſſet. Hæc loquenti cum rege ſe quoq; ſuperuenturum propheta pollicitus eſt, & uerbis eius teſtem futurum. Paruit Bethſabe, & regem adijt. Quo adorato impetrataq; dicendi copia, omnia ſicut propheta ſubmonuerat indicauit, expoſuitq; ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq; principem exercitus uocauerit, & filios regios abſq; Solomone ac eius neceſſarijs amicis. addebat etiam totum populum ſuſpenſum expectare, quemnam eſſet ſucceſſorem declaraturus: ut cogitet rogans, quòd ſe defuncto mori neceſſe eſſet tam ipſam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquẽte cubicularij nunciant Nathanem ueniſſe ut regem uiſeret: ſtatimq; admiſſus percontabatur, num hodie regem declaret Adoniam, & principatũ ſuum in illum transferat. Parato enim ſplendido conuiuio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioa-

XV. 3. Reg. 1

bum imperatorem: hos omnes ſuauiter epulantes cum plauſu & alacritate fauſtis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari. Sed neq; me,inquit,uocauit,neq; Sadocum pontificē aut Banaiam ſatellitio tuo præpoſitum. quare æquū eſt ut ab omnibus ſciatur, num hæc gerantur ex tua ſententia. His auditis rex iubet acciri Bethſaben, exceſſerat enim cubiculo propheta ueniente. qua introgreſſa: Iuro,inquit,tibi maximū deum, regnaturum tuum filium,ut iam antè iuraui,eumq; in ſolio meo ſeſſurum,idq; hac ipſa die. Ad quæ uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā eſſet precata,Sadocum accerſit pontificē,& Banaiam præfectum ſatellitū: quibus mox uenientibus iubet ut aſſumpto Nathane propheta & cohorte regia, impoſitoq; filio ipſius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem qui uocatur Gion: unctumq; ſacro oleo regem declararent. hoc autem munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit: mandauitq; ut inuecto per medium urbem præcinente tubicine proſequentium multitudo acclamaret: In æternum Solomon rex in ſolio regio ſedeat: ut notum fiat uniuerſo populo, regem eum à patre declaratum, Solomoni uerò præcepta imperādi dedit, ut iuſtè ac piè præſit tum Iudæ tribui, tum uniuerſo Hebræorum populo. Poſt hæc Banaias deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris ſine mora eum in regiam mulam imponit: & deductū extra urbem ad fontem, oleoq; unctum, rurſum in eam cum fauſtis acclamationibus introducunt, ut multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq; adductum in regiam in ſolio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia feſtiuitatem'que animum aduertit, choris & tibijs ſeſe oblectans, ut præ concentu inſtrumentorū terra ſimul ac aer reſonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius cōuiuæ audiuere, uehemēter ſunt perturbati: & Ioabus imperator negauit ſibi placere uel ſonitum illum uel tubam. Cumq; nemo frueretur appoſitis, ſed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas: & cum Adonias libenter uiſum iuuenem bonum nunciū ominatus eſſet, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntatē expoſuit. quo audito proripiunt ſe omnes è conuiuio, & ſuam quiſq; domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, ſupplex ad altare confugit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur. quod ubi ad Solomonem eſt perlatum, quodq; rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuriæ, & ſecuritate impunitatis: clemēter ſimul ac prudēter præteriti quidē errati ueniam ei conceſſit, ſed præmonito ut caueret in poſterum: alioqui ſi amplius aliquid nouare deprehenderetur, ipſum ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illum ex aſylo educerent. qui cum ueniſſet, nouumq; regem adoraſſet: iuſsit eum domum ſuam abire nihil ſolicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus ſit, quandoquidem hoc ipſi maxime expediat. Dauid autem uolens eum totius populi regem declarare, conuocat principes Hieroſolyma, unà cum ſacerdotibus ac Leuitis. quibus recenſitis inuenit eorum qui trigeſimum annum excederent XXXVIII milia: ex quibus deſignauit curatores ædificij templi ter mille ſupra uiginti milia: iudices uerò populi & ſcribas eorum ſex milia: ianitorū uerò domus dei quatuor milia: tantundemq; eorū qui hymnos deo canerent

nerent,& instrumentis musicis à Dauide ut diximus in hoc præparatis uterẽ tur.Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, ui gintiquatuor eorũ cognationes inuenit:ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo.instituitq; ut una cognatio ministraret deo per dies octo, à sabbato usq; sabbatum:atq; ita sortitio facta est omnium cognationũ in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima sors exijt,descripta est cognatio prima, & post hãc secũda, deincepsq; usq; uigesimamquartam:quę quidem diuisio durat usque in hodiernũ diem. Leuiticam quoq; tribum in partes uigintiquatuor diuisit:& sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerũt.Præcipuus autem honos Moysis posteris est habitus.Constituit enim eos custodes thesaurorum dei,& donariorum quæ reges solent dedicare.instituitq; ut uniuersa Leuitarũ tribus & sacerdotes per suas quisq; uices interdiu noctuq; circa cultum diuini numinis uersarentur, sicut olim à Moyse præscriptũ fuerat.Post hæc totas copias in duodecim partes digessit,eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit.continebat quæq; pars milia uigintiquatuor: uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationẽ agerent circa regiam Solomonis,una cum tribunis suis ac centurionibus:& cuiq; suum ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis.quin & thesauris & uicis & agris,eorumq; cultoribus,& armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nõ habeo.Postquam autem omnia sicut diximus ordinauit,aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus,& ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negocij & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissem templum extruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparaui. sed deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate uestra gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filium meum regnicq; successorẽ templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cùm duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatum obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis deum ad me regnum detulisse, nec eorum quẽquam id factum iniquè tulisse:ita ego quoq; postulo,ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed scientes hunc diuinitus electum,libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit si deus ita uelit uel externos ferre dominos,quãto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdem honoris participes. Ego sanè nihil magis in uotis habeo quàm ut promissiones dei deducãtur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quamprimum totam eam occupet,& in perpetuũ in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurum est,& omnia recte eueniẽt,si tu fili mi pietatis & iustitiæ, patriarumq; legum custodem geras:alioquin si hæ nõ seruentur, nihil nisi triste est expectandũ. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionẽ ac formã dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm superiores,

earumq; numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq; uasa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit, hortatusq; est eum ut summam diligentiam ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticam, ut eum adiuuarent, tum propter ætatem nondum sat maturam, tum quia diuinitus & ad regnum esset electus, & ad templum ædificandum, quam quidem fabricam nequaquã fore difficilem, præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis item argenti, & trabibus fabrorũq; ac cæmentariorum multitudine, & smaragdis alijsq; omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria milia talentorum auri purissimi, ad exornandum adytum & currum dei cherubinos, quos oporteret supra arcam stare eamq; protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & tribus Leuiticæ, de suo quoq; cõferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentiũ. obtulerũt enim se contributuros talentorũ auri quinq; milia, & stateres decem mille. argenti uerò centũ milia, ferri quoq; talentorũ multa milia. & si cui lapillus aliquis erat preciosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendũ: quorũ curæ præpositus erat unus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totũ populum, & maxime Dauid uisa principum ac sacerdotum reliquorumq; omnium promptitudine, elata uoce deum laudauit, patrem ac conditorẽ huius uniuersitatis appellitans, fabricatoremq; rerum tam humanarum quàm diuinarum, & præsidem ac gubernatorem generis Hebræorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentẽ bonam & iustã, omniq; uirtute præditam: iussit ut populus quoque deo laudes persolueret. Illi uerò prostrati humi deum adorauerũt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quæ ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerò die sacrificia sunt instaurata, mille uitulis, mille arietibus, mille agnis in holocautoma oblatis: ad pacifica quoq; sacrificia multis milibus uictimarũ mactatis: & tota ea die rex unà cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit. Cap. XII.

XVI 3. Reg. 2

PAVLO autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, quiue pòst erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuisere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga deum qui te hoc regno cohonestauit: utque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysem demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate aliaue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem erga te eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia nostra

ſtra maneat,& nulla unquam alia domus præter noſtram in Hebræos domi-
nationem obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulatio
nem duos duces iuſtos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium,& Ama-
ſam filium Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes, quandoquidem ha-
ctenus pœnam euaſit. quòd meipſo eſſet potẽtior. Cõmendo tibi etiam Ber-
zellæi Galaditæ filios, quos mea cauſa omni honore ac ſtudio proſequeris,
non conferens in eos beneficium, ſed referens, pro officijs quæ pater illorum
in me exulem liberaliter congeſsit,& per quæ nos ſibi debitores effecit. præ-
terea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulſum multis affecit conui-
tijs quando Caſtrum petebam, mox que ad Iordanem occurrens fidem inco
lumitatis tunc à me impetrauit, nunc occaſionem rationabilem nactus puni-
to. His mandatis filio de Repub.& amicis,& eis quos punitos uolebat, expi-
rauit, exactis ſeptuaginta uitæ annis, poſtquam regnaſſet apud Hebronẽ tri-
bui Iudæ imperitans annos ſeptẽ,& menſes ſex, Hieroſolymis uero uniuer-
ſæ regionis rex annos triginta tres, uir optimus, & omnibus uirtutibus præ-
ditus, quas regem tot gentium incolumitati proſpicientem habere oporte-
bat. Nam fortis erat ut nemo alius, & in certaminibus pro ſubiectorũ tutela
ſuſceptis primus ſe periculis obijciebat, exemplo ſuo militem ad præclara fa-
cinora excitans & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens.
Idem in conſilijs prudentiſsimus,& egregiè callens quid in præſens, quid'ue
in futurum conduceret. adhæc ſobrius, mitis, benignus erga calamitoſos, iu-
ſtus, humanus, quæ quidem præcipuæ ſunt regum uirtutes. nec in tanta po-
teſtate unquam ab æquitate deflexit, niſi quod ad Vriæ uxorem attinet. Tan
tas præterea diuitias hæredi reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorũ
uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomon Hieroſolymis ma
gnifice, præter ſolennia illa in regum funeribus, inlatis etiam in monumen-
tum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile ſit coniectare ex hoc
quod dicemus. Nam poſt annos M C C C Hyrcanus pontifex oppugnatus ab
Antiocho, cognomine Pio, Demetrij filio, uolens pecuniã ei dare, ut abdu-
cto exercitu obſidionẽ ſolueret, nec ualens aliunde ſumere, aperta cella mo-
numenti Dauidis,& prolatis inde tribus talentorũ millibus, eorumq; parte
Antiocho numerata, oppugnationis periculo ſe exemit, ſicut & alibi indica-
uimus. Ac rurſum poſt multos annos elapſos Herodes rex alia cella aperta
magnam pecuniam ſuſtulit. ad loculos tamen qui regum cineres continent,
neuter eorum peruenit. ſingulari enim arte ita erant ſub terram
conditi, ut ab ingredientibus monumentum inue-
niri nequirent. Sed de his hactenus
dixiſſe ſufficit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimicos expulit. Cap. I

3.Reg.2

E Dauide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suę genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Cæterũ posteaquam Solomõ eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnũ adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio cõsedit, populus quidẽ totus, ut nouis regib. solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerũ felicitatẽ, & post regnũ bene administratũ diuturnã senectutẽ. Adonias uero qui etiã uiuẽte patre occupare conatus est regnũ, accessit ad regis matrẽ, eãq; blãde salutauit. Qua quærẽte nunquid uenisset q; opera sua opus haberet, omniaq; benigne pollicente, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, q; tam ætatis prerogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur. sed quoniam deo uisum sit id transferre in filiũ eius Solomonẽ, se quoq; libenter ferre illius dominationẽ, & contentũ esse præsenti conditione. rogauit deinde ut apud fratrẽ pro se intercederet, eiq; persuaderet ut bona eius pace liceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginem, quòd pater præ senio congredi cum ea non ualuisset. Bethsabe uero promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum quòd rex ultro fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominẽ dimisit: moxq; ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum rex occurrisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet, quicquid uellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere. tum illa rogat, ut uirginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quòd non eadem opera postularet, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum sacerdotem. Mox'que accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tum alij labores acti cum meo patre, tum illud præcipuè, quòd unà cum eo arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, ut neque hic maneas, neque in conspectum meum uenias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri uiue, atque ibi usque ad mortem

tem dege,quandoquidem talia cõmiſiſti propter quæ indignus es ut honoribus fruaris.Ob hanc itaque cauſam ablatus eſt ſacerdotalis honor à domo Ithamari,ſicut deus Eli prædixerat auo Ahiathari, & translatus eſt in genus Phineeſsis ad Sadocum. Cæterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, poſt Elim primum ex ea familia pontificem, ex Phineeſsis gente priuatam uitam egerunt hi:filius Ioſephi pontificis Boccias, & huius Ioatha mus,Ioathami uero Maræothus,& Maræothi Arophæus, Arophæi Achitobus,cuius fuit Sadocus,qui primus Dauide regnante pontifex eſt creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adoniæ,ualde extimuit.eius enim amicitiam magis quàm regis coluerat, & ideo non immeritò male ſuſpicans ad altare confugit,impunitatem ſe inde quæſiturum exiſtimans, propter notam regis erga deum pietatem. Qui poſteaquam de Ioabo renuntiatum eſt, miſit Banaiam qui citaret eum ad ſuum tribunal cauſam dicturum. Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum,ſed ibi potius quàm aliàs moriturum.Hoc eius reſponſo per Banaiam accepto,rex iuſsit ut inibi caput eius ita ut uellet abſcideretur,& hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus,quos contra omne fas ac nefas peremerat. Corpus uero ſepeliri, ut peccata eius apud poſteros manerent,ipſe uero ac pater innocentes eſſent quod ad Ioabi mortem attinet. Banaias uero exequutus mandatũ, ipſe in imperium copiarũ ei ſucceſſit. Poſt hæc abrogato Abiatharo pontificatu, rex ſolum Sadocum id ſacerdotiũ obtinere uoluit. Semei deinde imperauit, domo Hieroſolymis extructa inibi apud ſe manere, interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mulctandum. nec contentus interminatione, iureiurando hominẽ ad id mandatum ſeruandum adegit. Semeis uero profeſſus ſibi gratiſsimum hoc regium mandatum, & iuratus facturum ſe imperata, patria relicta Hieroſolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, cum audiſſet duos fugitiuos ſuos apud Gittam agere,retracturus eos illuc proficiſcitur. Rex autem poſteaquam intellexit eum unà cum illis reuerſum,ægre tulit non præſcriptum modò ſuum contemptim habitum, ſed ſacramentum etiam dei uiolatum.Accitoq; mox,Nónne tu,inquit,iuraſti te nunquam me derelicturum,neq; ex hac urbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, uir peſsime, ſed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrẽ meum eiectum es debacchatus:ut ſcias quòd nihil lucrentur nocentes etiam ſi non ſtatim poſt peccatum puniantur,ſed per omne tempus quo propter impunitatẽ ſecuri ſibi uidentur, creſcit illorum pœna quam iamdudum ſunt promeriti. atque ita Semeim iuſſu regis Banaias interfecit. Solomon autem ſublatis iam inimicis,regnoq; conſtabilito, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem:inſtauratis que Hieroſolymorum mœnibus maioribus multo & munitioribus, in tranquilliſsima pace Rempublicam deinde adminiſtrauit, nihil impeditus iuuenili ætate, quo minus uel iuſtitiam coleret, & leges cuſtodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exequeretur: ſed non ſecus ac ſi grandis natu eſſet, maturæq; iam prudentiæ,omnibus rebus diligentiſsimè proſpiciebat. 11 3.Reg.3

De ſapientia

De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hieroſolymis templum edificauit. Cap. II.

NISVM eſt autem ei Hebronem petere,& ſuper altare æreū à Moyſe fabricatum ſacrificare,mille uictimarum holocautomatis cæleſti numini oblatis:qui honor deo fuit acceptiſsimus. illa ipſa enim nocte cum in ſomnis ei conſpiciendum ſe præbuiſſet, iuſsit eum poſtulare quicquid donorum pro hac pietate repēdi ſibi cuperet. Solomon uero pulcherrimum quiddam ac maximum petijt,quod & deus libentiſsimè largitur, & homini eſt utiliſsimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias ut homo iuuenis petijt. nam hæc ſola uulgo hominum uidentur expetenda,hæc ſola diuina munificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine mentem ſanam,& intellectum bonum,ut his acceptis populum hunc uere ac iuſtè iudicare ualeam. Hac poſtulatione delectatus deus,pollicitus eſt ſe etiā alia quę non petierat,additurum,diuitias & gloriam, ſed ante omnia talem intellectū ac ſapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Adhæc conſeruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modo iuſtus eſſe pergat, deóq; per omnia parere,& paternis ueſtigijs incedere,præcipuas eius uirtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è ſtratis ſe proripit. & adorato deo Hieroſolyma eſt reuerſus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis,epulum omnibus ſuis exhibuit. Per eoſdem dies iudicium ad eum delatum eſt arduum, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autem controuerſam de qua lis erat,neceſſarium duxi indicare,ut qui hæc legent difficultatem decernendi intelligant: & ſi quando tale quippiam inciderit,ad exemplar ſolertiæ regiæ difficultatem diſquirendi ſibi comparent. Duæ mulieres quæſtus meretricij uenerūt ad eum,quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur,ſic eſt exorſa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadem die,eademq; hora infantes maſculos pareremus. Poſt triduum iſta iuxtà cubantem ſuum infantem per ſomnum oppreſsit,& ſublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in ſinum impoſuit. Illuceſcente die mammam præbere uolens infanti,meum nō inueni,ſed iſtius mortuum uidi iuxta me iacentem: id quod certiſsimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi. nam quia propter ſolitudinem nemo eſt qui coarguat,pertinaciter quod meum eſt abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accuſationi huius opponat. Illa negante ſe hoc feciſſe, & aſſeuerante ſuum eſſe ſuperſtitem infantem, alterius uero mortuum: neminéque inueniente quid decerni poſſet, ſed omnibus ut in re obſcuriſsima cæcutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſsis afferri infantibus,tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è ſatellitibus, imperatq; que ut ſtricto gladio puerum utrumque ſecet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tam uiui quá mortui. Hanc ſententiam totus populus tacite damnabat ut puerilem: ſed interim cum uera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem: ſibi enim ſat eſſe

eſſe ſi uiuum uideat, etiã ſi alienus exiſtimetur: altera uero parata eſſet, ex alieno dolore crudelem uoluptatẽ capere: animaduertens rex has poſtremas uoces non fingi, ei quæ exclamauerat infantẽ adiudicauit, quòd hæc re uera mater eſſet: alterius uerò malitiam damnauit, quod & ſuum perdidiſſet, & amicæ infantem perdere conaretur. Viſum eſt hoc populo inſigne argumentum regiæ prudentiæ ſimul & ſapientiæ, & ex illa die non ſecus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem ſua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ ſortem Ephræmi cõplectabatur, præerat Vres. Ea uero in qua Dora ſunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat ſub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ uſq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam uſq; montem Libanum, urbesq; in eis ſexaginta magnas ac bene munitas Gabaris adminiſtrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonẽ uſque præerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiã nomine Baſimã. Maritimam uero quæ eſt circa Arcen Banacates obtinebat: Saphates Itaburium montem & Carmelum, totamq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit cõmiſſa. Tabares regionem trans Iordanem ſitam ſub ſe habuit. & rurſum his omnib. unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ ſunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorũ colendorum ſtudium conuerſo. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus diſtracti, ad hæc optatiſsima libertate auidè perfruentes, in hoc potiſsimum erant intenti, ut ſuas quiſq; facultates augeret, & maioris precij faceret. Erant præterea regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorumq; barbarorũ Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari cõferebant in quotidianos regiæ menſæ ſumptus ſimilæ coros triginta, farinæ ſexaginta, ſaginatos boues decem, & paſcuales uiginti, & ſaginatos agnos centum. præter capturas uenationum, quæ conſtabant ceruis ac bubalis, præterq; aues & piſces. Tantam etiam curruũ multitudinem habebat, ut quadraginta millia præſepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & abſq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hieroſolymis circa regem uerſabatur, reliqui uerò ſparſim per uillas regias degebant. & qui regijs impenſis præerat, idem etiam eis quis neceſſaria ſuppeditabat, eò conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tanta autem fuit ſapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, ut omnes priſcos ſuperaret, atq; etiam Ægyptios, qui omniũ ſapientiſsimi habentur, longè poſt ſe relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione ſapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Compoſuit etiam libros Odarum & Carminum quinque ſupra mille, & parabolarum ac ſimilitudinũ libros ter mille. cuilibet enim ſpeciei plantarum ſuam adhibuit parabolam, ab hyſopo uſque cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terreſtribus animantibus, natatilibusq; & quæ per aerẽ feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inſcrutatam reliquit: ſed circa omnes philoſophatus eſt, & ſcientiam proprietatũ earũ ſummam præſe tulit, quin & eam rem diuinitus conſecutus eſt ad utilitatẽ & medelam hominum

3. Reg. 4

minum, quæ aduerſus dæmones eſt efficax. Incantationes enim compoſuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationū modos ſcriptos reliquit, quib. cedentes dæmones ita fugantur, ut in poſterū nunq̄ reuerti audeant: atq̄ hoc ſanationis genus nunc uſq̄ plurimū apud noſtrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarū, in præſentia Veſpaſiani & filiorū & tribunorum reliquoruḿq̄ militū, multos arrepticios percurantem. Modus uero curationis erat hic. Admoto naribus dæmoniaci anulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per naſum extrahebatur dæmonium: & collapſo mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionē faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant oſtendere ſuæ artis efficaciam, nō longe inde ponebat poculū aut polubrū aqua plenū, imperabat́que dæmonio hominē exeunti ut his ſubuerſis ſignum daret ſpectantibus q̄ reliquiſſet hominē. quo facto nemini dubiū erat quanta fuiſſet Solomonis ſcientia & ſapiētia: quamobrē libuit hoc quoq̄ narrare, ut omnib. nota ſit eximia regis huius natura: quaḿq̄ charus deo fuerit, & in omni genere uirtutum ex-
3. Reg. 5 cellentiſsimus. Porrò Tyriorū rex Iromus audito q̄ Solomon patri in regnū ſucceſsiſſet, uehemēter eſt gauiſus: nam Dauidis amicus fuerat, & per legatos ſalutato gratulatus eſt præſentem felicitatē. per quos Solomon ſcripſit ad eū in hunc ferè modum. Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluiſſet ædificare templum deo, bellis aſsiduis impeditum. neque enim prius à ſubiugandis hoſtibus deſtitit, quàm omnes ſibi tributarios redderet. Ego uerò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & præſenti otio decreui uti ad extruendum cœleſti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo deus prædixit: quamobrē rogo ut aliquos unà cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autem quanta huiuſmodi operarijs perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam epiſtolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum reſcripſit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia deo quòd tibi paternum principatum tradidit, uiro ſapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum nihil mihi gratius accidere potuerit, uoluntati tuæ libens obſequar. Excíſis enim multis & magnis trabibus cedrinis atq̄ cypariſsinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdeḿque iubebo ut cōpactis ratibus ad quemcunq̄ uolueris tuæ regionis locū eas appellant, unde pòſt per tuos Hieroſolyma deportentur. Tu uerò hanc nobis gratiam repones, ut exportandi ad nos frumenti poteſtatem facias, quo utpote inſulares maximè indigemus. Harum literarum exemplaria hodieq̄ durant, tam in noſtris quàm Tyriorū annalibus: & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cōmentariorum conſeruatoribus uiſendi copia, cōperiet eorū ſcripta conſonare cum his quæ à nobis proferuntur. quod ideo admonui, ut qui hæc legunt, ſciant nos nihil ueris affingere, neq̄ uerisimilia quædā & ad delectationem accommoda narrationi noſtræ interſerere, atq̄ deinde poſtulare, ut lector nihil amplius diſquirendo fidē nobis habeat: qñquidē in hac cōmentatiōe à decoro diſcedere abſq̄ nefario ſcelere nō licet. qua propter non recuſamus quin ſcripta noſtra reijciantur, niſi talia ſunt ut

eorum

eorum ueritas ualidiſsimis argumentis approbari poſsit. Cæterũ Solomon rex acceptis regis Tyriorũ literis, & facilitatẽ eius & beneuolentiam collaudauit, & inſuper quibus ipſum cupere intellexit, præmijs eum eſt remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus aũt capit ſextarios LXXII. parem quoq; uini modũ illi exhibuit. Et ab his initijs amicitia regũ horũ exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantũ adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon aũt a populo ſuo milia XXX operariorũ exegit, prudenter inter eos operas partitus, qũo minus labor ſentiretur. Decem enim millia iuſsit in Libano ſyluam per menſem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquieſcere, dum reliqua uiginti millia ſuum opus abſoluunt, ita ut quarto demũ menſe labor ad primos illos deceies mille rediret. His omnibus Adoramus eſt præpoſitus. Præter hos erant in opere inquilini illi quos Dauid eò deſtinauerat, conuectores ſaxorũ cæteræq; materiæ LXXM, & cæmentarij LXXXM. magiſtriq; horũ ter mille & CC. ijs mandatum fuerat ut ſaxa prægrandia exciderent in uſum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbẽ conueherent: idque non modo indigenis, ſed & miſsis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorſusque eſt Solomon fabricam hanc anno regni ſui III quarto, ſecundo menſe, quem Macedones artemiſium uocant, Iar uero Hebræi, annis DXC duobus poſtquam Iſraelitæ Ægypto exceſſerant: mille & XX annis poſt Abrahami ex Meſopotamena regione in Chananæam migrationem: poſt diluuium uero annis MCCCCXL. quòd ſi ab Adamo creato uſq; templi ædificationem temporũ ratio ſubducatur, comperientur anni MMMCII. Initium uero fabricandi tẽpli in annũ undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrũ regnantis, quę condita eſt CCXL annis antequam templum extrueretur. Iecit igitur rex in altiſsimam terræ profunditatem fundamenta templi è ſaxis ualidiſsimis, quæ contra omnem temporum iniuriam reſiſtere poſſent, ita ut cum contigua terra coalita ſolum ac firmamentum imponendis ſubſtructionibus præberent, & propter inconcuſſam ſoliditatem facile molem ædificij cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſsimo perferrent, non minorem admirationẽ habitura, quàm quæ ſupernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata ſunt. extruxeruntq; illud uſq; lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorũ ſexaginta, & totidem longitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari menſura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis conſtaret. uerſum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, iuxta menſuram latitudinis templi, lata cubitos decem, ſurgens in altum cubitis centũ uiginti. In circuitu deinde templi conſtruxit triginta cellas, quæ inter ſe conſtipatæ externe parietes templi fulciebãt. erantq; inter ſe peruiæ. & patebant ſingulæ in longũ uigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebantur. Super has alia ſeries cellarum erat extructa, ſuper quam rurſum aliæ, omnes inter ſe numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam ſuperius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem ſuum quæq; tectum habebant, non proximo

3. Reg. 6

contiguum.reliquum ex longiſsimis trabibus erat conſertum, ad utrunq; latus pertingentibus, ita ut ipſi parietes hoc pacto cõfibulati firmiores redderentur.His trabibus ſubnexa erant laquearia politiſsima,cęlaturis & bracteis aureis ornata.Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incruſtati,ita ut omnia reniterent auro, & intrantium oculos fulgor undique occurrens perſtringeret.Tota uero ſtructura ex lapidibus politiſsimis conſtabat,ita ad unguem inter ſe quadrantibus,& cõmiſſuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum uſquam mallei aut cuiuslibet fabrilis inſtrumenti ueſtigium appareret,ſed connata potius omnia quàm arte congeſta uiderentur. Porrò aſcenſum in ſuperiorem templi partem ſic cõmentus eſt rex, ut cochleam in hunc uſum craſsitudini parietis includeret.Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam ut inferior,ſed à lateribus inerant parua hoſtiola.nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ ſe inuicem complectentes, & craſſis catenis inter ſe conſtrictæ. Diuiſo deinde in duas partes fano , penetrale eius uiginti cubitorum nulli fecit acceſsibile, reliquum quadraginta cubitorum ſpacium in uſum ſacerdotum conſecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore ſeparante fores appoſuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas. eas prætexuit uelis picturatiſsimis,hyacintho,purpura,cocco, byſſoq; ſplendidiſsimo ac molliſs. diſtinctis.Poſt hæc in adyto uiginti cubitos quaquauerſum patente dedicauit duos cherubinos ex auro ſolido, utrumque quinque cubitorum altitudine.utercq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protenſas: quapropter non lõgo ſeiunctos interuallo ſtatuit,ut una ala auſtralem parietem attingeret,altera ſeptentrionalem: reliquæ duæ ſeſe contingentes in medio ſitam arcam protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam ſpecie fuerint, nemo uel conijcere poteſt uel eloqui. Pauimentum etiam templi conſtrauit laminis aureis.Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit,latas cubitos uiginti,& auro illitas. Atq; ut compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omiſit, quod non inauraret. Oppanſum eſt præterea aulæum & huic ianuæ, ſimile illi quod interior ianua habuit. Cæterum
3.Reg.7 porticus nihil tale habebat.Poſt hæc Solomon accerſiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Iſraelitis oriundo, operariũ inſignem in quauis materia, ſed præcipuè in auro & argento ac ære.Huius opera uſus eſt in omnibus quæ artificioſe in templo fieri uoluit.Is fecit duas columnas ęreas craſsitudine quatuor digitorum, altas decem & octo cubitos,quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur.his impoſita erant capitella fuſilia liliata, proceritate quinque cubitorũ: quibus circundata erant retiacula ærea quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ ſeries malorũ punicorum ducentorum numero. Has columnas poſuit in aditu ueſtibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterã à ſiniſtris nominatam boz. Fecit etiam uas aheneum fuſile ſemiorbis ſpecie, quod propter capacitatem appellatum eſt mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decem, craſsitudine palmari. eius meditullium ſuſtinebatur ſpira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumſtabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor uentorum obuerſi terni,quorum poſtica ſubſidebant ut eis orbiculare illud uas incumbe-

cumberet,in medio ſui depreſsius.Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia.Fecit præterea labrorum decem baſes æreas quadrãgulas.harum quę que longitudine fuit cubitorum quinq;,latitudine quatuor,altitudine trium. huius operis partes ſeorſim fabricatæ ſic compingebantur. Quatuor erant columellæ per totidem angulos diſpoſitæ quadrangulæ, quibus latera baſium utrinq; inſerebantur. erant autem hæc tripartita, & inter iuncturas cælaturis diſtincta,alibi leonis effigie,tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq; eiſdem cælaturis erant ornatæ. Totum uero opus quatuor rotis ſuſpendebatur,quæ fuſiles erant,habebantq; modiolos & radios, ſeſquicubitali inter utramq; extremitatem interuallo. eratq; mirũ uidere rotarum circumferẽtias, quomodo lateribus baſium coaptatæ cantis ſuis inſiſtebant. Angulos autem ſuperne continebant fuſiles humeruli manuũ extenſarum. his impoſita erat ſpira, cui labrum inſerebatur,ita ut manibus ſuſtineri uideretur:qua parte effigies leonum & aquilarum ſic erant adaptatæ, ut connatas putares,interuenientibus inter eas palmarum arbuſculis. Atq; hæc fuit decem baſium ſtructura.Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda conchæ ſpecie, quorum quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum,& tantundem ſpatij patebat inter margines.Ea labra decem illis baſibus impoſuit,quas mechenoth ſua lingua appellabant. horum quinque ad ſiniſtrum latus templi ſeptentrionale collocauit totidem ad dextrũ auſtrale, ita ut orientem ſpectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis,mare quidem in eum uſum aſsignauit, ut inde ſacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare aſcenſuri: labra autem ut eorum aqua purgarentur inteſtina ac pedes animantium ad holocautoma deſtinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocautomata incenderentur.Fecit item uaſa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Menſas quoq; multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur ſacri panes:reliquæ non multo deteriores diuerſo modo factæ ſuſtinebant phialas & pateras,aureas uigeſies mille,argentearum quadraginta millia. Candelabrorum item fecit decem millia,iuxta præceptum Moyſis:ex quibus unum in templo dedicauit,ut interdiu luceret iuxta legem: & menſam unam impoſitos panes habentem,ſitam ad ſeptentrionale templi latus ex aduerſo candelabri.id enim ad auſtrale latus collocauerat. medium autem inter utrunq; locum obtinebat altare illud aureum.Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa,& uelo diſparata ab adyto.illò enim arca erat inferenda.Cantharorũ autem uinariorũ octuaginta millia rex comparauit, & phialarum aurearũ millia decem, argentearum uero alterum tantum. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum uero argentearum. Craterarũ quoque in quibus ſimilam oleo ſubigebant,ſexaginta millia aurearum, & alterum tantũ argentearum.Menſurarum uero quales Moyſi hin uocantur,& aſſaron, aurearum erant uiginti millia,& duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ quibus odoramenta in templum inferri ſolent,erant numero uiginti mil-

lia:& aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum ſitum quinquaginta millia. Paratæ erant & ſacerdotales ueſtes in uſum pontificum,annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cum ſuis gemmis in uniuerſum mille. Corona uero in qua Moyſes dei nomen inſcripſit, unica fuit,& uſq; in hodiernũ permanſit. Stolas autẽ ſacerdotales è byſſo fieri curauit,cum decies mille zonis purpureis,& tubarum quales Moyſes præſcripſit c c m. Item alias ſtolas byſsinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ naula & cinnyræ uocantur,in uſum hymnodiarũ ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorẽ dei magnificè parauit,nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate uſus hæc in theſauris dei condidit. Circumdedit deinde templo ſeptum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod noſtra lingua giſon uocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos ſacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum,& portis altis patens:quarum ſingulæ ſingulos uentos ſpectabant; & foribus auratis claudebantur.in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto,& præſcriptorum legis obſeruanti,acceſſus patebat. Dici autem non poteſt,ac uix etiam oculis credi,quàm mirandum fuerit illud exterius fanum. uallibus enim expletis,tam profundis,ut ad proſpectum oculi caligarent, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra,eam uertici montis in quo templum extructum eſt æquauit:atq; hoc modo factum eſt ut area fani cum ſolo templi æquaretur.hanc cinxit duplicibus porticibus,quas columnæ è natiuo ſaxo ſuſtentabant,& laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero habebant
III omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & do-
3.Reg.8 narijs ſeptennio perfectis,non ad opulentiæ modo,ſed & celeritatis oſtentationem:quæ enim ætatem integram hominis poſcere uidebantur, tam breui ſi ad magnitudinem conferatur tempore erant abſoluta: Solomon rex per litteras iuſsit magiſtratus ac ſeniores Hebræorum totum populum Hieroſolyma congregare, ad ſpectandum templum, & ad transferendam illuc arcam deo ſacratam:denuntiata'que omnibus profectione Hieroſolymitana, ſeptimo demum menſe conuenerunt,qui noſtratibus eſt thuri, Macedonibus hyperberetæus: incidit'q; in idem tempus ſcenopegia, feſtum apud Hebræos ſanctiſsimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyſes conſtruxerat, & omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorum dei parata, tranſportauerunt in templum: acceſſerunt'q; illò cum uictimis tam rex q̃ uniuerſus populus ac Leuitæ,libaminibus & multo hoſtiarũ ſanguine uiam perfundentes,& infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aer ſuauitate repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omnium opinione, aduentare deum ad inhabitandum recens extructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus,laſsitudo eſt oborta,dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum arca eſt translata. Quum uero iam in adytũ inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſsit,ſoli uero baiulantes ſacerdotes inter duos cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) arcam uelut ſub umbella aut tholo protexerunt, con-

tinebat

tinebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas,quæ decem præcepta,dei ore in monte Sina prodita,insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant:ubi quotidianas hostias offerebant. Cæterum altare æreum pro foribus templi est positum, ut apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificētia.reliquum uero uasorum instrumentum omne in unum cōgestum,intra templum est repositum. Postquam autem omnibus quæ ad arcam attinebāt rite peractis sacerdotes sanctuarium exiuerunt,repente globus nebulæ,non asper, nec qualis hiberno tēpore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum influxit:& primò sacerdotū uisum ut uix se inuicē cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit,quòd deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia uoluentibus animo,rex qui tum forte sedebat,assurrexit: uerbisq; & se & deo dignis cæleste numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibiipsi hanc uniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari constat:quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc uero templum ideo tuo nomini adornauimus,ut in hoc sacrificijs ac precibus in cælū missis tibi propitio litaremus, certo persuasi quòd & hic ades & nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas,audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quo minus ubicunque te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipue his qui te desiderant nocte dieq; præsens ac propitius. His uocibus deum precatus,uertit orationem ad populū, docens eos de potentia dei simul & prouidentia. Hunc Dauidi suo patri futura, quæq; iam euenerint, quæq; euentura sint prædixisse:hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse,quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templū ei ædificaturus esset prænunciasse.ergo cum uaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos deo laudes afferre cum gratiarum actione, & de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursum ad templum uertit oculos,& extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidem,inquit,impossibile est hominibus gratiam deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullius enim rei diuinū numen indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniant. sed hoc uno quo nos cæteris animantibus præstantiores uoluisti,laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorū populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus,uel in fauore es retinendus,quàm uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quòd patrem meū ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunq; promiseras præstitisti: precorq; ut in posterum largiaris quæ deus hominibus caris largiri potest,& familiam nostrā in sempiternū augeas,quēadmodum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Hæc igitur

nobis concede, ſimulq; meis omnibus uirtutem qua potiſsimum delectaris. Ad hæc ſupplex oro, ut aliquid de tuo ſpiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum eſt domicilium uniuerſum hoc cæli conuexum, nedum hoc qualecunq; templum. Tu tamen hoc ut proprium integrum ſeruato à ui hoſtium, oro & tanquam poſſeſsionis tuæ curam gerito. Et ſi quando populus in peccatum prolapſus, ob hoc te affligente aut ſterilitate terræ, aut peſtilentia, ſimili'ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores ſoles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum ſupplex confugerit, ſalutem uotis expetens: exaudi tanquam præſens, & miſeratus eos è calamitatibus eripe. Nec ſolis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: ſed etiam ſi ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd & tu hanc ædem apud nos tibi extrui uoluiſti, & nos nec inhumani ſumus, nec alienigenis iniqui, ſed libenter ferimus te cõmuniter omnibus tum opitulatorem eſſe, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus & pronus humi ſtratus, cum aliquandiu adorauiſſet ſurrexit, hoſtias'que ad altare adhibuit: quumq; id ſolidis uictimis repleuiſſet, litatum deo manifeſto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inſpectantibus in altare delapſus, correptas uictimas abſumpſit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen eſſe habitaturum, & præ gaudio procidens in ſolum, unanimiter adorauit. Rex autem ad laudes dei uerſus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem ſigna uidiſſent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talẽ ſe exhibeat, & mentẽ eorũ puram ab omni peccati labe cuſtodiat in iuſtitia & religione, quo poſsint præcepta per Moyſem diuinitus tradita conſtanter obſeruare. Sic enim fore genus Hebræorum feliciſsimum omnium, & cæteris mortalibus longe beatius. Simulq; iubebat eos meminiſſe, quòd quibus artibus parauiſſent tanta bona, eiſdem & hæc retenturi eſſent, & alia maiora atque cumulatiora quæſituri. Neq; enim aliter exiſtimandum, quàm iuſtitiæ ac pietatis merito hæc illis contigiſſe. eſſe autẽ facilius parare quæ deſint, quàm parta tueri, & cauere ne ullum detrimentum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimiſit, ſacris primum factis tam pro ſe quàm pro populo: mactauitq; uitulorum duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia: nam tum primùm templum uictimarum cruore imbutum eſt, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo ſunt excepti. Præterea ſcenopegiæ feſtum ante templum ſpendide ac magnifice rex per quatuordẽcim dies celebrauit cum uniuerſo populo epulatus. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermiſſo, dimiſsi ſunt ſuam quiſque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus abſolutis, precatiq; ut eis omnipotens deus in longum tempus Solomone rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac geſtientes, hymnosq; ſacros canen-
3.Reg.9 tes, ita ut præ gaudio nullũ uitæ tædiũ in reuertendo ſentirent. Cæterùm illata in templũ arca, & ſpectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito

hibito, feſtisq; diebus inter ſacra & epulas exactis, cum iam ſinguli ad ſuas urbes eſſent reuerſi, rex in ſomnis eſt admonitus, gratum deo fuiſſe eius ſacrificium, & uota exaudita eſſe. quodq; ſeruaturus eſſet ſuum templum, & ſemper inhabitaturus, donec ipſius poſteri cum ſubiecto populo iuſtitiam colerent: in primisq; ipſum ſi à paternis præceptis nuſquam diſcederet, ad ſummum felicitatis faſtigium euehendum, & genus eius per continuatas ſucceſſiones ei regioni præfuturum, nec unquam è Iuda tribu regem defore. Quòd ſi prodito & obliuioni tradito pietatis ſtudio, ad externarum religionum ritus ſe transferret, radicitus eum excidendum: & neq; generis ipſius reliquias manſuras, neque Iſraelitas calamitatem euaſuros: ſed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio ſolo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum uero quod tum recens extructum eſſet, dei permiſsione à barbaris direptum atque incenſum iri, urbe inſuper hoſtili manu diruta: ita ut ubique ſparſo earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægre credentibus, finitimi demiraturi ſint, & interrogaturi, qua de cauſa Hebræi in tantam nunc indignationem incidiſſent, quum antea eius ope ad maximas diuitias, maximamq; gloriã eſſent euecti. Quibus reliquias gentis reſponſuras, quòd propter peccata ſua & patriarum legum præuaricationem hæc omnia contigiſſent. Hæc illi per ſomnium denuntiata ſacræ literæ continent. Abſoluta autem templi fabrica, quæ ſeptennio, ut dictum eſt, durauit, regiæ ſtructuram eſt aggreſſus, quam uix tertiodecimo anno conſummauit. neq; enim tantum curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi poſsit celebre, cooperanti deo intra iam dictum tempus perfectum eſt: regia uero tametſi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuiſſet, & regi non deo ſtrueretur domicilium, eo tardius ad finem eſt perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis eſt exædificata. Operęprecium autem fuerit totum eius ordinem ac diſpoſitionem indicaſſe, ut ex eius deſcriptione totam amplitudinem lector colligere ac conſiderare poſsit. Baſilica erat magna & pulchra multis columnis ſuffulta, quam ad cauſas forenſes agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc ſexdecim columnæ quadrangulæ ſuſtinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus poſtibus cum ualuis cælatis ad ornamentũ loci ſimul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis ſuffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura ſolebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in uſum reginæ facta, & aliæ aulæ quò ſe negotijs peractis animi cauſa conferebant, omnes cedrinis tabulis conſtratæ: partim ſaxo quadrato decemcubitali conſtructæ, partim ita ut ſolent regiæ uel templa, incruſtatæ pretioſo marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus uero ſculptorum admirabile artificium oſtentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum ſpecies, frondibus & foliſs tanta ſubtilitate expreſsis, ut agitari quodammo-

do uiderentur. Reliquum uero quod ſupererat uſque ad lacunar, opere albario tectum, & diſcoloribus picturis erat uariegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatū regiæ lōgiſsimæ, in quibus ſplēdidiſsima triclinia referta auro, ut quæ aurea ſupellectili ad omne regij conuiuij miniſterium erant inſtructiſsima. Difficile eſt enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quæ ſub terra latebant, quæ'ue in aerem elegantiſsimè attollebantur. In ſumma totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento conſtabat; diſpoſitis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro incluſis, quemadmodum & in ornatu templi factū fuerat. Quin & ex ebore factum erat prægrande ſolium cælatū, ſpecie tribunalis, quod ſex gradibus aſcendebatur, in quorum ſingulis in extremitatibus leonū effigies erant impoſitæ, totidē alijs ſuperne imminentibus. qua uero parte rex inſidebat, manuū effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergū ſuum reſpiciens: totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc opera Solomon uiginti annis perfecit, cōferente magnā auri uim, maiorē argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem. Sed & ipſe maximis donis Iromū eſt remuneratus, ſingulis annis frumentū ei mittens & uinū atq; oleum, quibus maxime opus habebat, ut diximus, eo quod inſulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti nō procul à Tyro diſsita ei donauit: quæ cum ille perluſtrata ſatis conſideraſſet, & non ualde probaſſet, renūtiari iuſſit Solomoni, ſibi non eſſe opus eis oppidis. & ex eo terra Chabelon eſt appellata: uoce Phœnicū lingua id quod diſplicet ſignificante. Quæſtiōes etiā ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonē tranſmiſit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem ſibi omnem eximeret. At ille callens huiuſmodi rerū ac natura prudentiſsimus, nihil inexplicatū relinquebat: ſed omnia ratione peruincens, & perſcrutatus eorū intellectū, apertiſsimè declarabat. Meminit horū duorum regū & Menander, qui è Phœnicū lingua annales Tyriorū in græcū ſermonem eſt interpretatus, in hunc modum ſcribens: Defuncto Abibalo ſucceſsit in regnū filius Iromus, qui uixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos XXXIIII. hic aggeſsit ad inſulam agrū qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit. idem materiem multā in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit: primusq; Herculi ſtatuā erexit mēſe Peritio. Deinde expeditione cōtra Eyceos ſuſcepta, q; debita tributa nō perſoluerent, ſubactis illis uictor eſt domū reuerſus. Huius tēporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorū rege iniuncta diſſoluebat. Meminit & Dius ſic ſcribens. Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalē urbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit. templū quoq; Iouis Olympij, quod antè ſeparatū erat, medio ſpatio repleto aggeribus cum urbe coniunxit, & aureis donarijs ornauit. conſcenſo deinde Libano materiē ad ſtructurā templorū cæcidit. Additq; Solomonē Hieroſolymorū regē ad hunc Iromū ænigmata miſiſſe, ſolutionē eorū poſtulantem: q; cū ille nō ualuiſſet, magna pecunia mulctatū eſſe. Deinde per Abdemonē

quen-

quendam uirum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis cum Solomon hæreret, maiorem etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterum rex cum uideret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatẽ egere, nec ea dignitati urbis ſatis reſpondere, & muros inſtaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit etiam urbes uel præcipuis annumerandas, Aſorum & Magedo- VI
nem, & tertiã Gazara Palæſtinæ urbem, quam Pharao rex Ægypti bello aggreſſus expugnauerat, occiſiſq; ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuo rex eam exędificauit, quòd eſſet natura munita, & ad bella rerũq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes condidit, quarũ altera Betachora, altera Baleth uocabatur. necnon & alias ad ſeceſſus uoluptarios aptas ob aeris temperiem fructuumq; ubertatem, & perennibus aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum quod eſt ſuper Syriam, eiusq; regionis potitus, urbem ibi maximam condidit, duorum dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, ab Euphrate uerò unius. ad magnam autem Babylonem inde ſex dierum uia protendebatur. Quare autem à reliquis cultæ Syriæ partibus hęc urbs tam procul habetur, cauſa eſt hæc, quòd mediterranea per deſertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe extructa, & mœnibus ualidiſsimis cincta, Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocitatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos quærere, qui factum ſit ut omnes Ægyptiorum reges à Minæo illo qui Memphin condidit, quiq; multis annis auum noſtrum Abrahamum præceſſit, uſque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti ſint, à quodã rege nomine deſumpto: operæprecium exiſtimo eorum ignorantiæ mederi, & manifeſtam huius appellationis cauſam reddere. Pharao regẽ Ægyptijs ſonat. Opinor aũt ipſos à pueritia nominibus alijs diſcretos, quamprimum reges creati fuerint, poteſtatis eius nomẽ patriæ linguæ uernaculũ aſſumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, poſt aſſumptum regnum uocati ſunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorũ imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cęſares appellantur, principatus & honoris uocabulo, poſthabito illo priore quod à parentibus hæreditarium in eos demanauit. Et hinc eſt, ni fallor, quód Herodotus Halicarnaſeus cum CCCXXX reges poſt Minæum Memphis conditorem deinceps ſucceſsiſſe dixerit, nomina eorum non recenſuit, quia Pharaones uocati ſint omnes. Cum enim poſt hos mulier imperium arripuiſſet, nomẽ eius ponit Nicaulen: nimirum ea de cauſa, quòd ſoli mares huius appellationis eſſent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipſius nomen dicere. Ego uero in noſtræ gentis commentarijs reperi, quòd poſt Solomonis ſocerum Pharaonem, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine ſit uocatus: & quòd poſt illum uenerit ad Solomonẽ iam dicta mulier, quæ tum Ægypti ſimul ac Æthiopiæ regnũ obtinebat. Sed de hac paulo pòſt dicemus: nunc uerò ideo hæc memoraui, ut oſtenderẽ noſtros libros & Ægyptiorũ in multis cõſentire. Solomõ autẽ rex reliquias Chananæorũ quæ Libanũ montẽ uſq; ad urbẽ Amathen colebant,

&

& imperium eius detrectabant, ſub ditionem ſuam redactas tributa pendere coegit, & per ſingulos annos certum numerum ſeruorum & colonorum qui per agros diſtribuerentur exegit. Hebræorum enim nemo ad ſeruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gentes deus ſub eorum impe rium ſubdidiſſet, ex his potius quàm deuictis eiuſmodi conditionis homines cenſerentur: ſed omnes arma & currus atque equos & rem militarem tracta re malebant. Chananæis uerò quos ad ſeruitutem abduxit, ſexcentos præfe ctos præpoſuit, qui procuratores eſſent regij, & ſua cuique opera atq; negocia præſcriberẽt. Quin & claſſem rex in Ægyptio ſinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc nunc Berenice uoca tur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione cenſe batur. Et in hac quoque claſſe munificentia Iromi regis amici fuit uſui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei miſit quotquot uoluit, qui naui gantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadrin gentis talentis retro ad regem ſunt reuerſi. Interim ad Ægypti Æthiopiæq; 3.Reg.10 reginam, mulierem ſapientiæ ſtudioſam, & cætera quoque egregiam, Solo monis uirtutum ac ſapientiæ fama delata, cupiditas eam inceſsit coràm homi nem uiſendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſæ penumero falſi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo poſt eua neſcunt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia per frui, & de rebus arduis cum eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplendi do & opulento apparatu. Adducebat enim ſecũ camelos onuſtos auro & ua rijs aromatibus lapillisq; precioſis. Rex uerò honorificentiſsimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua pru dentia facile explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupebat ad regis ſapientiam, tanto maiorem experta quàm audierat: magisq; etiam admiraba tur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè diſpoſitum ædificio rum ordinem, quòd hic quoque ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quàm aulam, cui cognomen Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorum ſumptus tam dapſiles, apparatumque miniſterij. nam & cultu erant decentiſsimo, & perquam ſcitè omnia miniſtrabant. Nec minor fuit ad miratio dum quotidiana ſacrificia uideret, quanta q; cura & religione ſacer dotes ac Leuitæ circa ea uerſarẽtur. Hæc quotidie contemplando uehemen ter admirabatur, id quod nec diſsimulare potuit, ſed apud regẽ ingenuè faſ ſa eſt, quantoperè huiuſmodi ſpectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiũtur cunctantius credere ſolemus: ſed de tuis bonis, quæ uel in tra te ſunt repoſita, ſapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplum regnum tibi ſuppeditat, non uana fama ad nos perlata eſt: ſed quum eſſet uera, non reſpondiſſe tamen eam tuæ felicitati nunc præſens uideo. Quamuis enim au ribus perſuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræſen tare, ſicut nunc oculis noſtris ſubijciuntur. de me quidem fatendum eſt, quòd cum de fide eius hæſitaſſem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conſpexi. Macti tanta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, qui bus perpetuo ſapientia tua frui datum eſt: Laudandus deus qui regionẽ hanc

&

& habitatores eius adeò dilexit,ut te regem eis præficeret.Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari uoluit.Viginti enim auri talẽta ei donauit, & aromatum uim magnæ æstimationis,lapillorumq; preciosissimorũ. Aiunt etiam quòd balsami plantam,cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa.nihil enim roganti negatum est: sed libentius quàm illa peteret largiens,insignem præ se tulit liberalitatem, Atque ita Ægyptiorum regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea sicut uocant terra gemmis & lignis pineis,ex hac materie rex fulcra templi ac regię fecit,eiusq; parte usus est ad instrumenta musica,cinnyras & nabla,quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet,quæ nunc pinea ligna uocantur, quæ ue ad allicièdos emptores hac appellatione mangonizant negociatores,illis esse similia. illa cm̃ aspectu siculnam materiem referunt,nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus,ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quãdoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt.Eadẽ classis attulit regi auri talenta DCLXVI. nõ annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt,nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi miserunt.Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia,& trecentos clypeos,quorum singuli trecentas minas penderent:atq; hæc omnia in aula Saltus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit,& è lapide precioso, & in usũ cõuiuij singulari arte fabre facta,reliquamq; omnem supellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in cõmercijs erat precium. Multa enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicum habuit, quæ ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum regi referebant, multumq; eboris,& mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium integrum absumebat.Fama etiam celeberrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur:qua excíti plerique reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant,& exquisita munificentia studiosos eius se declarabant.Mitteban tur uasa tam aurea quàm argentea,& uestes purpureæ,& omne genus aromata:equi præterea currusq; & muli subuehẽdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur:ut ad eum equorum ac curruum numerum,quem iam antè habuerat,ex donaticijs quadringenti currus accederent. Habuit enim prius currus mille,equorum uiginti milia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura,promisso'que capillitio conspicui,& tunicas è sarrana purpura induti. adhæc ramentis auri capillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant,quo sublimis inuectus,& amictus ueste candida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolxmis duorum schœ- VII

norum

norum ſpacio prædiũ nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnum ſimul ac opulentum.in eum locum uectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum eſſet elegantiarum amator,ne uiarum quidem curam prætermiſit, ſed & harum quot quot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebãt,ſilice cõſtrauit, tum ut ultro citroq; commeantibus eſſent faciles,tum ad oſtentandam hac quoq; parte principatus ſui magnificentiam. Diſtributisq; oppidatim curribus, & in ſingula certo numero ad alendum præfinito,circa ſe quidem paucos reſeruauit: loca uerò ubi alebantur,curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hieroſolymis eſſe fecit,quanta fuit ſaxorum: & cedros arbores antehac nunquam in Iudæa uiſas,in campis eius adeò multiplicauit,ut moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis ut equos uenales ad ſe adducerent,in ſingulas bigas ſexcentarum argenti drachmarum precio conſtituto: quos deinde ad Syriæ reges & tranſeuphratenſes mittere ſolebat. Cumq; eſſet omniũ regum glorioſiſsimus & pijſsimus, & opibus ac prudentia omnes ſuperaſſet qui ante illum rem Hebræorum adminiſtrauerant,deterior factus eſt ante obitum:& à patrijs moribus deſciſcendo, indignum antè geſtis rebus uitæ exitum habuit. Nam inſaniens in mulieres, & in rebus uene
3.Reg.11 reis immodicus,non contentus ſuæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit,Sidonias,Tyrias,Ammanitidas,Idumæas: atq; ita contemptis ſe mel Moyſi inſtitutis, quæ non niſi gentis eiuſdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit,amori earum hoc tribuẽs. Atqui hanc ipſam rem legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occaſionem peregrinis implicarentur ritibus,neue relicto patrij numinis cultu, ad illarũ religiones ſe tranſferrent. Sed hæc Solomon cõtempſit,uoluptate irrationabili uictus:ductisq; uxoribus è principibus uirisq; illuſtribus prognatis ſeptingentis numero,& concubinis trecentis, & in his Ægyptiorum regis filia, adeò conſuetudine earum eſt captus,ut ritus earum imitaretur,quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret.ætate deinde prouectior, & mente iam paulatim ſeneſcente,magis etiam patriæ religionis oblitus cultum dei ſui neglexit,&mulierum exterarum ritibus aſſueuit:quamuis iam antè quoq; à prę ſcripto legum diſceſſerat,quando æreas boum effigies baſi maris illius addiderat, ſicut ſolio ſuo leonum pòſt appoſuit. Nam neque illa fas erat facere. Cumque domeſticum haberet exemplum pulcherrimum parẽtis uirtutem, & gloriam quam propter pietatem ad poſteros reliquerat, diſcedens ab eius imitatione,idq; bis in ſomnis monitus ſequi paterna ueſtigia,mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta miſſus à deo, dicens neque clam eſſe eius impietatem,neque diutius impunitam fore: uiuo tamen regnum nõ auferendum,quando patri eius diuinitus ſit promiſſum non alium ſucceſſorem futurum:ſed poſt hunc defunctum,filium pœnas daturum: ita tamen ut non uniuerſum regnum deficeret, ſed decem ſolæ tribus ſeruo ipſius cederent,reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipſius aui reſpectu,& urbis Hieroſolymorum in qua deus templum ſibi elegiſſet. His auditis Solomon uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus ſuſpiciebatur,in contrarium uergente. Nec multum temporis poſt hanc

pro-

prophetæ denunciationē eſt elapſum, dum hoſtis ei deo ſic uolente exortus eſt, cui nomē Aderus, regi infenſus ob cauſam hanc. Idumæus fuit genere, & è regio ſtēmate. Cumq; Ioabus copiarū Dauidis Imperator Idumęam ſubigeret, omnibus eius gentis qui per ætatem arma ferre poſſent internecione intra ſemeſtre deletis, hic etiamnum adoleſcētulus ad Pharaonē Ægyptiorū regem euaſit, ab eo comiter exceptus, & domum & agros ex quorum reditibus uiueret, munificentia illius eſt conſecutus: & poſtquam adoleuit tam carus ei factus eſt, ut rex cōiugis ſuæ ſororem, nomine Taphinem, nuptū ei traderet: ex qua filius natus, cū regis liberis eſt educatus. Porrò accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit rogans ut ſibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontāte quid illi deeſſet, quaue ſua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & ſi non ſemel id petitū, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem ſe hactenus præbuerat, Aderus impetrato à ſuo rege commeatu in Idumæam reuertitur. & cum non poſſet gentem ſuam ad defectionem à Solomone perpellere, eo quòd ualidis præſidijs impoſitis in officio continerētur, nec liceret impune res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam ſe contulit. Vbi cum incidiſſet in quendam Razarum, qui deſciuerat à Sophenæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incurſionibus populabatur, ſocietatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Iſraelitarum ditionem crebro irrumpendo, uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miſcebat & cædibus. Et quaſi parum eſſet Hebræis unus hoſtis externus, domi extitit qui Solomonem infeſtaret Hieroboamus Nabatæi filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adoleſcens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduerſa generoſa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hieroſolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta ſolertia geſsit, ut rex comprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Ioſephi tribui præficeret. Ad quam dum Hieroſolymis egreſſus iter faceret, obuiam ei fit propheta nomine Achia, Silunte oppido oriūdus. Is ſalutatum eum de uia paulum ſeduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſciſſoq; in duodecim fruſta pallio quo ipſe amiciebatur, iuſsit Hieroboamum decē inde ſumere, præfatus deum hoc iubere. Ille, inquit, ſciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promiſsionem Dauidi factam tribum unam cum altera ei cōtigua daturus eſt: tibi uero decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum totum ſe deuouit. Quare ſciens cauſam propter quam deus ab illo eſt alienatus, iuſtitiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto; cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi ſit propoſitum, nimirum ut tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His prophetæ uerbis erectus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ambitioſo & inquieto ingenio, quamprimum in ſuam prouinciam peruenit, non immemor præſagij prophetici ſolicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipſi'que principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomō uolebat eum comprehenſum occidere. At ille ad Suſacum Aegypti regem profugus

& præſens periculum euaſit, & manẽdo illuc uſq; Solomonis obitum regno ſe Iſraelitico incolumem ſeruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. Cap. III.

SOLOMON autem iam admodum ſenex moritur, exactis regni annis octuaginta, uitæ uero nonaginta quatuor: ſepelitur q; Hieroſolymis, omnium regum feliciſsimus & opulentiſsimus atque prudentiſsimus, excepto peccato ad quod iam ſeneſcens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorum calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterum defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſcepe-
VIII 3. Reg. 12 rat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in urbem Sicima ueniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illuc habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedunt itaq; illum principes populi unà cum Hieroboamo, rogantes ut aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo uellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurum ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionem uenit, quòd ſine mora uotis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benemerendũ. non nihil tamẽ ſpei ſuberat: quòd nõ ſtatim eſſent repulſam paſsi. Interim ille conuocatis paternis amicis conſultabat quale reſponſum populo dari oporteat. qui quum bene ipſi cuperent, & uulgi naturam probe callerent, ſuaſerunt ut comiter populum alloqueretur, & poſito aliquantiſper faſtu regio ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facile illũ amaturos, quod natura ita comparatum ſit, ut ſubiecti delectentur regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus ſententia, certe ad præſens ambienti regnum neceſſaria, non probabatur: ſed accitis æqualibus ſuis iuuenibus, & expoſito ſeniorũ conſilio, quid ipſis uideretur, proferre iuſsit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec deus ſinebat, utiliora cernere, autores ei fiunt ſic ad populum reſpondendi: minimum digitum ipſius craſsiorem eſſe quàm patris lumbi fuerint: & ſi ab illo duriter habitos ſe putarent, durius etiã in poſterum tractandos eſſe: & ſi ab illo ſcuticis cæſi fuiſſent, expectandum ut ab ipſo ſcorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maieſtatem principatus tale reſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiendum conuenit, omnibus expectatione ſuſpenſis, & exiſtimantibus benignũ aliquid ſibi proponendum, omiſſo amicorum conſilio, ex iuuenum ſententia reſpondit, non ſine dei uoluntate, ut Achiæ uaticinium ſuus euentus ſequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nõ ſecus ac ſi à minis ad rem iam eſſet peruentum, per indignationem uno ore exclamant, nihil ſibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipſe templum quod pater extruxiſſet, manifeſte defectionem præ ſe ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoramum quæſtorem regium, miſſum ad excuſandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandoſq; concitati uulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obrue-

ruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, ueritus que ne conceptum semel odium in ipsius caput effunderetur, trepide conscenso curru quantum potuit Hierosolyma properauit. Et Iudę quidem ac Beniamis tribus cõmunibus suffragijs regem eum eligunt: reliqua uero multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperiũ detulit. id Roboamus ægre ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum indicto, & delectu CLXXX millium habito, conaturus erat reliquas decem ui ad officium retrahere, nisi deus per prophetam intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum mouere, præsertim cum deo uolente populus ab eo defeciſſet. Nunc prius Hieroboami Israelitarum regis gesta, ac tum demũ res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante.

Ergo Hieroboamus regia Sicimis constructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam urbem aliud ædificauit. Nec multo pòst instante Scenopegia, cogitans secum, quòd si permitteret populo Hierosolymi tanam profectionem, & festi illic celebrãdi potestatẽ faceret, populus captus religione tẽpli & ceremonijs, facile mutata uoluntate, sęq; relicto ad priorem regem accedere posset, idq; non dominationi suæ tantum, uerumetiam uitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis consulere. Duas uitulas ex auro fecit, & constructis totidẽ delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utrobique consecrauit: & conuentu indicto decem tibuum quibus ipse præerat, pro concione in hunc modũ eas est allocutus: Viri populares, notũ uobis existimo, q; nullus locus deo est uacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: sed ubiq; uota exaudit, ubique cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hierosolyma urbem infensam longo itinere proficiſci religiõis ergò. Homo illud templum statuit, quemadmodũ & ego duas aureas uitulas consecraui, alterã in Bethelis, alterã in Dana, ut pro locorũ opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluẽtes, illic deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq; ex uobis sacerdotium ambit, uitulũ & arietem deo mactet, quo ritu ferũt etiam primum sacerdotem Aaronem creatũ esse. His uerbis populũ decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, postremo in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, uolens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante uitulam altare posuit: moxq; assumpta pontificis persona cũ suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonẽ uertit. Altare, altare, hæc dicit dominus. Exorietur quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorũ ad impietatẽ populũ seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse uanam, prodi 3.Reg.13

gio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes uictimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetę uerbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominē comprehendi: mox'q; sideratum brachium diriguit, ut reducere manum non posset, torpente membro haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates dei prædixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut deum exoraret, quò affectæ dexteræ uigorem pristinū redderet. quod cū ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cum eo prādere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea urbe panem aut uinū sumpturum, id enim sibi contra interdictum dei non licere. uetitum etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentiam, eo magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicem rerum
IX suarum exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus. cum'q; audisset à filijs de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratis, & q; Hieroboamus emortuā dextram ad illius preces sanam recepisset: uerítus ne rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mādauit filijs ut eueſtigio asinum stratū ad iter sibi expedirent. quibus impigre iussa executis, conscenso iumento per ueſtigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde expostulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente uetitum se à deo, ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæ'q; modū denūcians. Fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monumentum inferatur. Hæc autem deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil læso asino. imò & illum & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnifice sepelijt, monitis filijs ut se quoq; post mortē in idē monumentum inferrent. Vera enim esse quæcunq; ille præceciniſſet, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis. ad se autē nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam cōfuso ossium discrimine. Post iusta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo uero de altari & sua ipsius manu referente, ac uere hominem dei uatemq; optimū uocitante, cœpit hanc eius opinionem malitiosè labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dum altari infert

uictimas

uictimas,ac deinde poſt quietem priſtinū uigorem recepiſſe. Altare quoque recentis etiam tum ſtructuræ, quòd tot ac tantarum uictimarum molem non ferret,diſruptum concidiſſe.Poſtremo uatis mortē indicat, à leone eſſe necatum:adeò nihil diuinū nec in uita nec in uerbis eius fuiſſe. His dictis regi perſuaſit,& mentem eius à deo & iuſtis ac pijs operibus in totum auerſam in extremam impietatem præcipitauit.In tantum enim poſthac contra omne ius ac fas debacchatus eſt,ut nihil aliud quæreret,quàm quomodo indies magis ac magis ſemetipſe nouis ſceleribus ſuperaret. Sed hoc omiſſo de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is duarum tribuum regno potitus,urbes munitas & magnas condidit,quarum nomina hæc:Bethleem,Ethame, Thecos,Bethſur,Socho, Odolam,Ipa, Mareſa, Ziphа, Adoram, Lachis,Azeca, Saræm,Elom,Hebron,omnes in tribu Iudæ ſitæ.Alias deinde æque magnas in Beniamitica ſorte muniuit, ſingulisq; ſua præſidia & præfectos impoſuit, frumento,uino,oleo,cęteriſq; commeatibus abunde inſtructis.Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus ſufficeret. Ad hunc Hieroſolymis degentem è tota Iſraelitarum ditione confluxerunt ſacerdotes & Leuitæ , quotquot è reliqua plebe erant boni ac iuſti patrias ſuas relinquebant,ut Hieroſolymis deum colere liceret,offenſi Hieroboami tyrannide, qui eos ad ſuarum uitularū adorationem ui adigere uolebat.quo factum eſt ut Roboami regnum integro triennio talibus acceſſionibus creſceret. Qui cum ex priore matrimonio cognatæ cuiuſdam mulieris tres liberos ſuſcepiſſet, ſuperduxit poſtea cognatam aliam, Macham è Thamare Abeſalomi filia primogenitā,ex qua Abiæ pater factus eſt. & quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham.erant enim ei legitimæ uxores octodecim,cōcubinæ uero tringinta: & ex his uigintiocto filij,filiæ uero ſexaginta.Abiam uero Machæ filium ſucceſſorem ſibi deſignauit, eiusq; fidei theſauros ſuos & munitiſsimas quaſque urbes credidit. Sed ut plerunq; ſolent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim ſui regni tanta incrementa,ad iniuſtas & impias actiones deflexit,factus contemptor ueræ religionis, ita ut etiam populum in imitationem ſui pertraheret: quandoquidem ea eſt rerum humanarum natura,ut cum principum ac magiſtratuum moribus etiam ſubditi deprauentur,quorum modeſtia ceu norma corrigi debebant, & pro uirtutibus uitia eorum ſequantur:alioquin niſi eadem quę reges faciant, improbare facta illorum uidentur:ſicut ſub Roboamo cōtigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente,ne iuſtitiæ ſtudijs regem ſuum offenderet.

Suſacus Aegyptiorum rex captis Hieroſolymis diuitias eius urbis in Aegyptum tranſportauit. Cap. IIII.

HANC contumeliam deus per Suſacum Ægyptiorum regem ultus eſt, cuius res geſtas Herodotus per errorē Seſoſtri adſcribit. hic enim Suſacus quinto anno Roboami regni numeroſiſsimum exercitum contra illum adduxit : in quo fuiſſe ferunt currus MCC, equitum LXM, peditum CCCCM:eius miles maxime ex Afris conſtabat ac Æthiopibus.Irrumpens igitur in Hebræorum regionē, munitiſsimas Roboami urbes ſponte deditionem facientes in fidem ſuam recepit,quibus præſidio

firmatis poſtremo Hieroſolyma eſt aggreſſus. Roboamus uerò unà cũ ſuis à Suſaci exercitu obſeſſus, uerſus ad ſupplicationes exorare deũ non potuit, ut uictoriam annueret. Samæas quoq; propheta eos terruit, dicẽs deum minari deſerturum ſe illos qui cultũ ipſius priores deſeruerant. quamobrẽ conſternati, & uidentes nullam ſalutis ſpem reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure ſe à deo propter impietatẽ ac legum neglectum deſtitutos. Deus aũt uidẽs eos ſic affectos, & peccata ſua cõfitentes, per prophetã denuntiauit, nolle ſe eos perdere: ſubditurũ tamen Aegyptijs, ut experiantur utrum cõmodius ſit, deo ſeruire an homini. Suſacus autẽ Roboamo propter metũ dedente urbem, conditiones non ſeruauit: ſed deprædatus templum, theſauros tum deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiã aurea ſcuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidẽ aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atq; ita cum opima præda domũ eſt reuerſus. Meminit aũt huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans, & quòd peruaſis multis alijs gentibus etiam Palæſtinam Syriam ſubiugarit, hominibus non expectata ui deditionẽ facientibus. Apparet autẽ ſatis q; noſtram gentẽ dicere uelit ab Aegyptio ſubactã. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos qui prius quã Martem experirẽtur deditionẽ feciſſent, in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autẽ is fuit rex noſter, qui urbẽ antequã oppugnaretur dedidit. Idem ait Aethiopas quoq; ab Aegyptijs circũciſionẽ uiriliũ didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hanc ab Aegyptijs accepiſſe. Conſtat autẽ quòd nulli alij circuncidãtur in Palæſtina Syriæ præterquã nos. Sed de his quiſq; ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum refecit, eaq; ſcutarijs & excubitoribus ſuis aſsignauit: & ſine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eo quòd perpetuũ illi eſſet cum Hieroboamo diſsidium. Vixit annos LVII, ex quibus decem & ſeptem in principatu exegit, uir arrogans ac inſipiens, ut qui propter ſpretum paternorum amicorum conſilium tantam ditionem amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in regijs conditorijs. In regnũ paternum Abias ſucceſsit octauum iam ſupra decimũ agẽs annũ, Hieroboamo apud decẽ tribus regnũ obtinẽte.

XI 3.Reg.14 Et quoniam huius regis exitum diximus, ſupereſt ut quis Hieroboami finis fuerit conſequenter ſubnectamus. Is nullum neq; modũ neque finem impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis extruebat, & ſacrificos his è uulgo aſsignabat. Hanc ſuam contumeliam, dignam' q; tanta impietate pœnam, nõ multo pòſt deus in caput ipſius atq; familiæ uertit. Cum' q; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iuſsit uxorem ſuam mutato cultu, ſumptoq; priuato habitu, ad Achiam prophetam proficiſci. eſſe enim hunc uirum in prædicendis futuris mirificum, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet. mandauitq; ut quaſi peregrina de filio percontaretur, eſſet'ne præſentem morbũ euaſurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iuſſa fuerat, in Siluntem ubi tũ Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes mulierẽ, cæcutienti præ ſenio deus apparuit, indicans & q; Hieroboami uxor ad

eum

eum ueniret,& quid ad interrogata reſpondendum ſit. Et cũ iam pro foribus eſſet priuatam hoſpitem ſimulans,exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid teipſam cælas? deũ certe latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit,mãdauitq; quid tecũ loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnum è paruo & nihili reddidi,& abſciſſo à Dauidis familia regno,tibi illud dedi:tu contrà immemor horum beneficiorum fuſiles deos q̃ me colere maluiſti:ideo delebo te & tuũ genus, & cadaueraueſtra à canibus atq; alitibus deuorabũtur.conſtituã enim regem ſuper populũ meũ,qui neminẽ è Hieroboami genere ſuperſtitẽ eſt relicturus. Nec populus erit expers ultionis,ſed excidet è terra bona hac, & in tranſeuphratẽſes regiones diſpergetur, quia regis impietatẽ eſt imitatus, & deos ab illo factos adorat,relictis meis ceremonijs. Tu uero mulier ad maritum propera,hæc illi renunciatura. Filiũ enim mortuũ reperies.nam te urbẽ ineunte, ille è uita exiturus eſt:ſepelietur que defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exiſtit. Hoc oraculo mulier territa ſe proripit,& toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plãgensq; miſera properat propter maritũ,eadem opera filio fatũ accelerans, quem non niſi mortuũ uiſura erat:reuerſaq; domum illum quidem ita ut propheta prædixerat,exanimem reperit,regi uero cuncta ordine renuntiauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades,& quod Baſanes Hieroboami generis extirpator, ipſe regnum occupauerit. Cap. V

AT Hieroboamus nihil his motus,magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami,duarum tribuum regem qui tum patri ſucceſſerat,duxit exercitum,propter ætatem eius non ſatis adminiſtrandis rebus maturam ſperans ſe facilem uictoriam reportaturum. Ille uero audito aduentu Hieroboami haudquaquam eſt perterritus,ſed ſupra ætatẽ,& ſupra quàm hoſtis ſperauerat,impigre collecto è duabus tribubus exercitu,occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samaron, & prope illum caſtra metatus ad prælium ſe & ſuos parabat. Habebat aũt in caſtris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numeroſiores fuere. Vt uero pugnandi ſtudio acies inſtructæ ex aduerſo conſtitere,Abias occupato editiore quodam loco, manu mota ſilentium ab hoſte petijt. Quo impetrato,ſic orſus eſt dicere. Quòd Dauidi atq; eius poſteris regnũ in multas ætates duraturũ diuinitus ſit conceſſum, ne ipſi quidẽ ignoratis:quo magis miror cur deſerto meo patre, Hieroboamo eius ſeruo adhærere malueritis, & nunc ab illo cõtra nos ſtetis iuſto dei ſuffragio principatũ obtinentes,impugnaturi nos & reliqua regni parte depulſuri. maiorem enim eius partẽ Hieroboamus iam nunc iniuſta ui occupat. Sed non diu fruetur ſua tyrannide,dabit deo pœnas perpetratorum ſcelerũ, qui finẽ imponet eius nefarijs facinoribus,quandoquidem ipſe non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatem incitare nõ deſinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre,tantum quia malis conſilijs ſeductus, parum comiter uos allocutus eſt, irati deſeruiſtis non tàm illum quam deum optimum maximum,legesq; eius omnium quæ unquam fuere ſanctiſsimas. Atqui æquum erat ueniam dediſſe non ſolum uerbi durioris homini iuueni & concionandi

non admodũ perito, ſed etiam ſi re aliquid per ætatem peccaſſet, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim eſt parentum meritis poſterorum errata condonari. Vos uero nullam eorum rationem habuiſtis, ac ne nunc quidem habetis, ſed tam numeroſo exercitu contra nos uenitis. qua quæſo re freti? num aureis illis uitulis, & aris ac lucis celſioribus? quæ non religionis ſed impietatis ueſtræ argumenta ſunt. An fortè multitudo qua potiores eſtis, ſpem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantum libet innumera uis exercitus, pro iniuſtitia contra ius arma ferentis. In ſola enim pietate ac iuſtitia ſpes uictoriæ ſita eſt, quæ profecto penes nos eſt, qui conſtanter in ſeruandis legibus & ueri numinis cultu perſeueramus: quem non manus artificis è materia fragili ſculpſerunt, neque ſceleſtus rex commentus eſt ad imponendum uulgo ignobili: ſed qui conditor eſt omnium, & principium huius uniuerſitatis ſimul & finis. Quamobrem nunc quoque ſuadeo ut reſipiſcatis, & ſecuti meliora conſilia deſinatis contra inſtituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem perueniſtis. Dum in hanc ſententiam Abias uerba facit ad Iſraeliticum populum, interim à Hieroboamo pars copiarum occulte miſſa à tergo Abianorum conſpicitur: qui circumuentos ſe uidentes non mediocriter ſunt territi. Ibi Abias bono animo ſuos eſſe iubet, omnem'que fiduciam in deo ponere: illum certe nullis hominum inſidijs circumueniri. Ad hanc regis uocem redditus eſt militi animus: & inuocata ope numinis, ad ſacerdotum claſsica ingenti clamore ſublato alacritatis indice in hoſtem irruunt. Nec defuit cæleſte auxilium, quod hoſtium uigorem retudit, Abianis longe præpollentibus. Tantam enim ſtragem ediderunt, quanta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæſis enim quingentis millibus memorabilem apud omnes poſteros uictoriam retulerunt: & urbes eorum munitiſsimas ui captas diripuerunt, Bethelen cum ſua ditione, item'que Iſanam & huic coniunctam ditionem. Poſt eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuere, quandiu Abia fuit ſuperſtes. Defunctus enim eſt non multo poſt uictoriam, exacto tertio principatus ſui anno: ſepultus'que eſt Hieroſolymis in maiorum ſuorum conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus ſexdecim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII ei ſuſceptus eſt. In regnum ſucceſsit filius Aſanus, matre Machęa genitus quo regnante Iſraelitarum regio decenni pace potita eſt. Atque hæc ſunt quæ de rebus Abiæ ſunt prodita. Mortuus eſt deinde etiam Hieroboamus rex decẽ tribuum, cum regnaſſet annis uigintiduobus, ſecundo iam anno regni Aſanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac impietatis æmulus, eo'que in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæſtinorum urbem, putabat ſe eam obſidione poſſe capere, Interim quidam è domeſticis eius amicis Baſanes Macheli filius inſidijs interceptum occidit, & arrepto regno totam eius ſtirpem excidit, euenit'que iuxta prophetæ uaticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur à canibus laniati abſumerentur: qui uero in agris, ab alitibus. Atque in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & ſcelerum pœnas exoluit.

Æthiopum

Aethiopum irruptio in Hieroſolymitanum agrum ſub Aſano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI

ASANVS autem Hieroſolymorum rex uir erat moribus honeſtiſsimis prædi- XII
tus, & cæleſtis numinis obſeruantiſsimus, quique nihil uel cogitaret uel faceret niſi pietati ac naturæ legibus conſonum. is correxit quicquid erat in ſuo regno uitioſum, ſublatis omnibus exoticis immunditijs. habuitque in exercitu lectiſsimorum uirorum ſcutatorum ac haſtatorū ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica ſcutatorum & ſagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Æthiopum rex cum maximo exercitu contra eum euenit, ducēs peditum nongenta millia, equitū centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progreſſo uſque Maræſam, quæ eſt urbs ditionis Iudæ, occurrit Aſanus: & inſtructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit deum inuocans, oransque ut uictoriam ſibi contra tam multa hoſtium milia dignetur annuere. Veniſſe ſe ad dimicandum cum Zaræo ſola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores poſſet reddere.
Hæc precanti deus uictoriæ ſignum obtulit: quo uiſo rex alacris cum hoſte conflixit, cæſisque plurimis, reliquos terga uertentes uſque in agrum Gerarenum perſequutus eſt. Verſi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idem & in caſtris hoſtium factum eſt: unde multum auri egeſtum eſt, prædaque abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta uictoria diuinitus parta ditati omnes reuertuntur Hieroſolyma: iamque non longe aberāt quum illis propheta Azarias fit obuiam, is poſteaquam agmen cōſiſtere iuſsit, orſus eſt dicere, hanc uictoriam diuino fauore eis contigiſſe propter ſeruatam iuſtitiam ac pietatem, & quia ſemper dei uoluntati obtemperauiſſent. Quòd ſi ita ut cœperant pergerent, in poſterum quoque uictorias de hoſte & uitam fortunatam eiuſdem fauore illis expectandam: ſin uero à religione deſciuerint, omnia contraria illos manere: ſequuturum quetale tempus, in quo neque propheta uerax in populo reperiatur, neque ſacerdos iuſtitiæ cultor. Tunc que & urbes eorum ſubuertendas eſſe, & gētem per omnes terras diſpergēdam, erronumque more uitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinū fauorē ſibijpſis non inuiderent. His auditis rex unà cum populo gauiſi ſunt, dederuntque operam & publice & priuatim ut religio ſarta tecta maneret, dimiſsis à rege per totam regionem à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Baſanem Iſraelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæſo regnum eius occupauerat. Hic in Tharſe urbe electo domicilio uigintiquatuor annis regnauit, ſceleratior, magisque impius quàm uel Roboamus uel illius filius afflictor populi, & aduerſus deum contumax. Quapropter miſſo ad eum 3. Reg. 16
Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiuſdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quòd rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet, nulla in adminiſtrando regno pietatis aut iuſtitiæ ratione habita

habita,quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel deo gratior: ſed ſceleratiſsimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs ſeſe contaminaſſet. Cui quum ſimilis eſſe uoluerit, merito etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſteaquam cognouit imminentes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in poſterum & anteactorum pœnitens placato numine uitaret exitium: ſed uelut propoſito præmio ſi ſtrenue pergeret,ac ſi per prophetam ampla ſpes propoſita,non calamitas denuntiata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat.

Poſtremo cũ exercitu aggreſſus eſt urbem non ignobilem Ramathonẽ,diſtantem quadraginta ſtadijs à Hieroſolymis.quam captam muniebat,ut eam ſedem belli faceret,unde ſui milites excurſionibus regnum Aſani uaſtarent. Veritus autem eius conatum Aſanus,& cogitans quàm multa damna ſuę regioni relictus apud Ramathonẽ exercitus inferre poſſet: miſit ad regem Damaſcenorum legatos cum pecunijs, ambiens eius ſocietatem, & admonens quòd paterna inter ipſos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libenter accepit,& ſocietatẽ cum eo iniit,relicta Baſanis amicitia: mox'que ſuos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficiſci, & urbes hoſtiliter infeſtare: qui ſine mora alias incenderunt,alias diripuerunt, uidelicet Achionem, Danam,& Abelmaen.His auditis Iſraelitarum rex,omiſſa munitione Ramathonis,ad ſuas res tuendas reuerſus eſt. Aſanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cõdidit,quorum alteri nomen Gaba, alteri Maſpha. Nec poſtea Baſanes bellum inſtaurare ualuit, fatali morte præuentus: ſepultus'q; eſt in Arſane oppido. In regnum ſucceſsit filius Elanus. Hic poſt alterum regni annum periit per inſidias cæſus à Zamare ſui equitatus dimidiæ partis magiſtro. Epulantem enim apud Oſam ſuum procuratorem immiſſa equitum turma facile oppreſsit,per abſentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obſidione Gabathonis Palæſtinorum urbis occupati fuere.

Baſanæ ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamares,& poſt hunc Amarinus & Achabus filius,regnum obtinent. Cap. VII.

DEINDE ex magiſtro equitum factus rex,totã Baſanæ ſtirpem iuxta Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniẽ internecione abſumptam diximus.Interea qui Gabathonem obſidebat exercitus,audito regis caſu,&quòd Zamares occiſi à ſe regnum inuaſiſſet,& ipſe Amarino imperatori ſuo regnũ detulit:qui ſoluta Gabathonis obſidione ad Tharſen regiam properat,ea'que expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem ſine præſidio,in intimam regiam ſe recepit, ſubiecto'que igne ſimul cum ea ſe quoque concremauit, regni ſui die ſeptimo. Quo facto confeſtim populus in diuerſa ſtudia ſciſſus eſt, alijs Thamanum, alijs Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uiciſſet, occiſo Thamano ſolus totius populi regnum obtinet. Trigeſimo anno regni Aſani regnauit Amarinus annis duodecim, ſex Tharſæ, reliquos ſex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipſe Samaræum uocauit à Samaro, de quo

quo montem emerat,in quo urbs ſita eſt.Hic nihil à prioribus regibus diffe-
rebat,niſi quod illis fuit ſceleratior.Omnes enim hoc tantum agebant, ut po-
pulum quotidianis impietatibus à deo abalienarẽt. Quapropter iratus deus
effecit ut alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere extirparentur. Hic Sa-
mariæ diem ſuũ obĳt,ſuccedente Achabo filio. Hinc certe uidere licet quàm
curæ ſint deo res hominum, & quomodo bonos diligat, malos contrà fun-
ditus eradicet.Iſraelitarum enim reges propter impietatem breui tempore a-
lius ab alio cum totis familĳs ſublati ſunt. Aſanus uero Hieroſolymorũ dua-
rum'que tribuum rex ob pietatem ac iuſtitiam feliciter dei fauore uiuens ad
extremam peruenit ſenectam,& poſt unum & quadraginta regni annos bo-
na morte deceſsit. cui mox Ioſaphatus ſucceſsit filius, ex Abida matre natus,
omnium teſtimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Da-
uidem ſanctiſsimum regem retulit, quemadmodum paulo poſt dicetur.

Cæterum Achabus Iſraelitarum rex habitauit Samarię ubi uigintiduo- XIII
bus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum inſtitutis mutans, niſi ſi
quid fortè deterius commentus eſt.Omnium enim impietates repræſentauit
ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipue. nam & uaccas ab eo conſecratas ado-
rauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam
Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: mox'que ab
ea domeſticos illius deos colere didicit.Erat hæc muliercula audax & temera-
ria,adeo'que impotentis inſaniæ, ut non uerita ſit templum Beli deo Tyrio-
rum exædificare,& lucum omnis generis arborum plantare: cui etiam ſacer-
dotes & falſos uates inſtituit.Quin & ipſe rex hoc genus hominum frequens
circa ſe habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante ſe reges ſupe-
rans.Hunc propheta quidam dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriun- 3.Reg.17
dus adĳt,dicens eum prænunciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus ſit,
necrorem, donec ipſe uates non compareret. Addito'que iureiurando quo
magis rem confirmaret,ſeceſsit ad tractum auſtralẽ, ubi ad torrentem quen-
dam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos affe-
rebatur.qui poſtquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente deo profectus
eſt Sareptam,quod oppidum Tyrum inter & Sidonem ſitum eſt. Illic enim
ſe mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quæ alimenta ſuppe-
ditaret. Iam'que non longe à porta aberat, quum uidet mulierem operariam
ligna colligentem: & ſignificante deo hanc fore eius altricem, ſalutatam pri-
us rogauit ut aquam potabilem afferret:abeuntem'que iam reuocans, & pa-
nem portare iuſsit.Iurauit illa nihil ſibi domi eſſe præter unicum farinæ pu-
gillum & olei paululum: ueniſſéq; ſe eo ut collectis lignis ſibi ac filio panem
coqueret,quem ubi comediſſent fame abſumerentur, quãdoquidem nihil ſu
pereſſet aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo lætiora ſperans:
& primum mihi paululum paratum affer. polliceor enim tibi nunquam in ua
ſe illo farinam defore,nec oleum in fidelia,donec deus det pluuiã. Paruit mu-
lier, & quæcunque propheta petierat fecit: deinceps'que & ſibi & filio & ho
ſpiti ſat alimentorum habuit.neutrum enim horum defecit, quandiu durauit
ſiccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in geſtis
Ithobali Tyriorum regis ſic ſcribens. Hoc regnante etiã pluuiarum defectus

fuit

fuit ab Hyperberetæo menſe uſq; ad inſequentis anni Hyperberetæum continuus, qui cum ſupplicationes indixiſſet, ſequuta eſt magna uis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul ſiccitatem factam ſub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in ſuos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hoſpes cum filius eius morbo prævalente expiraſſet, eiulãs & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduẽtu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatã ſe filij morte dictitans. Ille conſolabũdus iubet eam ſibi tradere filium, breui recepturam uiuũ: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit: quo depoſito ſuper ſuum lectulũ, exclamauit ad deum, non bonam hoſpitij gratiam altrici relatam extincto ipſius puero: rogabatque ut remiſſo ſpiritu uitam ei reſtitueret. Itaq; deo genitricem miſerante, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortunium ſecum in hoſpitium intuliſſe, præter omnem expectationem recepit puer ſpiritum. At illa gratias egit uati, di-
1.Reg.18 cens nunc demum ſe agnoſcere diuinæ mentis interpretẽ. Paulo deinde poſt dei iuſſu ad Achabum poficiſcitur, indicaturus ei uenturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum neceſſarium penuria, ut non ſolum hominibus panis deeſſet, uerum etiam equis cæterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique ſiccitas. Rex igitur uocato diſpenſatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iuſsit ubique fontes & torrentes perquirere, ſicubi inueniretur herba ad ſecandum iumentis pabulum. Cumque multum quæſitus propheta Helias nuſquã compareret, iuſsit Obediam quoque ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliã diſpenſator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas ſæuiebat cædibus, centum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à uenerabundo ſalutatur. Mox propheta mandãte ut aduentum ſuum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubiq; gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt ad quem attracturos te non miſerit? Nunc fieri poteſt, ut dum ego regem adeo, te dei ſpiritus quo agitaris aliò rapiat: & rex te non reperto fruſtratus in caput meũ ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tam ſecurus, quum ſcire poſsis quàm ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum dei homines furori Iiezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimẽta ſuggero. Propheta cõtrà iubet ut nihil metuens regem adeat, ſacramento interpoſito ſe quoque eadem die in eius conſpectum uenturum. Quo indicio poſtquam Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cum indignatione, Tun ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu ne ſterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipſum & eius familiam cum ſuis externis ſacris cauſam malorum omnium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato ueri dei cultu ſuppoſitis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad ſe conuocet, ſimulq; ſuos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorũ prophetas quadringentos plus minus. Vt uero omnes acciti à rege ad conſtitutum locum confluxerunt, Elias in medio conſiſtit, & quouſque, inquit, inter utrunque uacillabitis? Si enim deum noſtrum uerum & ſolum creditis, hunc & manda

ta

ta eius ſequimini.quòd ſi non huic ſed externis diuinos honores deberi exiſtimatis,illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc reſpondente, Helias poſtulat,ut quo certiore argumento uel proprij uel alienorum probetur potentia, ſolus ipſe dei ſui uates contra illorum trecentos contendat, accepto boue,& in lignorum ſtruem impoſito,ſed nullo igne ſubdito.idem oportere & illos facere, atque ita inuocare ſuos deos, ut ligna uelint accendere.Hoc enim pacto ueram dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtq̃ placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores ſacram rem facere, & ſua nominatim inclamare numina.Cumq̃ ſuis precibus & inuocationib.nihil proficerent,ludens Elias altius eos iubet uocẽ attollere, ſi fortè aut peregrè abſint aut dormiant.Illis uero à mane uſq̃ meridem fruſtra inclamantibus, & more patrio cultris ac lanceolis ſua corpora incidentibus, cum iam ſuæ uices ſacrificandi ueniſſent, amotis ſacrificis illis fanaticis iuſsit uulgum propius obſeruare,ne fortè clàm ignem admoueret: qui poſtq̃ acceſsit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuũ Iſraeliticarũ altare ex eis inſtaurauit,fodit'que circum illud foſſam bene profundam.& coaptata ſuper altare ſtrue lignorum uictimaq̃ deſuper impoſita,quatuor hydrias fõtana aqua plenas ſuper altare iuſsit effundi,ita ut foſſa quoq̃ repleretur aquis ſuperfluentibus.Quibus peractis,cœpit inuocare deum, precari'que ut erranti iam diu populo oſtendat ſuam potentiam:& ecce adhuc illo orante, ignis repente de cælo in altare lapſus inſpectante populo tum uictimam tum aquam omnem circumfuſam abſumit,ita ut locus fieret aridus. Quo uiſo Iſraelitæ proſtrati in terram unum deum adorant,hunc maximũ & ſolum uerũ confitendo: cæteros nihil aliud eſſe quàm nomina uanis ſtultorũ hominum opinionibus conficta: mox'que comprehenſos eorum prophetas interficiunt, Elia ſic iubente: qui & regem abire ad prandium iuſsit,nec eſſe amplius ſolicitum:breui enim uiſurum pluuiam.quo abeunte Elias uerticem Carmeli conſcendit, & cum humi deſediſſet,caput genibus applicuit, iuſsit'que famulum aſcenſo quodam ſcopulo ad mare proſpicere,& indicare ſicubi nubem excitari uiderit. Paruit ille non ſemel aſcenſo ſcopulo, ſed nihil ſe uidere retulit. Tandem ſeptimo reuerſus ait ſe uidiſſe in aere neſcio quid nigricans,humano ueſtigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens ut rex propere in urbem redeat,prius quàm profuſus imber occupet. Qui poſtquam ad Ieſraelam urbem cœpit tendere, ſine mora offuſcato aere & inuoluto nubibus procella mixtus imber ſuperuenit: & propheta correptus numine regiũ currum uſq̃ Ieſraelam Azari urbem currens proſequutus eſt.Iezabela uero Achabi uxor 3.Reg.19
audito prodigio per Eliam patrato,quodq̃ prophetas ipſius omnes interfeciſſet, miſit ad eum nuncios, minando ſe illum occiſuram, quemadmodum ipſe prophetas occiderat. Et Elias territus fugit in urbem Berſube, quæ eſt in extremis tribus Iudæ finibus,Idumeæ contermina:relicto'que ibi famulo, ipſe in deſertum abijt.Cumq̃ precatus eſſet mortem, quòd non eſſet cæteris melior, ut illis abſumptis ipſe uitæ cupidus eſſe debeat ſub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, ſurgens inuenit aquam ac cibum appoſitum.& cum comediſſet collectis ex hoc cibo uiribus,ad Sinæum uſq̃ montem peruenit,in quo Moyſes à deo legem accepiſſe proditur: ubi nactus amplum

plum quendam ſpecum, ingreſſus habitare illic decreuit. Allapſa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percontante quamobrem relicta urbe deſertū coleret: ait ſe occiſis externorum deorū uatibus perſuaſiſſe populo, quòd unicus ſit deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factum ad ſupplicium ſe à regina expeti. Mox eadem uoce iuſſus in craſtinum ſub diuū prodire auditurus quid opus facto ſit: ſequenti luce è ſpelunca prodijt. Ibi & terræmotus eius aures perculit, & oculis ſe candens ignis fulgor obtulit. ſequuto'que mox ſilentio, diuina uoce nihil terreri præſentibus iuſſus eſt. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatum'que mox ut domum reuerſus declaret populi regem Ieum Nemeſſæi filium: apud Damaſcum uero Syrorum Azaelem: & pro ſe prophetam Eliſæum conſtituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendiſſet Saphati filium Eliſæum arantem cum quibuſdam alijs impellentibus iuga duodecim, acceſsit & ei pallium ſuum iniecit: qui eueſtigio prophetare occœpit, relictis'que bubus, ſectator Eliæ factus eſt. Rogauit tamen ut prius ſibi liceret parentibus ualedicere, quo impetrato illum ſequutus eſt, indiuiduus poſthac miniſter ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita ſe habuerunt. XIII

Cæterum Nabuthus quidam ciuis urbis Azari, quum prędium haberet regijs fundis contiguū, ſæpe rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungendum regio: aut ſi mallet unum aliquod è regijs pro eo ſibi eligeret: negauit ſe id facturum. gratius enim ſibi eſſe, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm ſi ſuam poſſeſsionem amiſiſſet, quia non licebat alienam occupare, contriſtatus, nec lauare uoluit, nec cibum ſumere. Iezabela uero ſcitante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & cœnam æque ac prandium faſtidiat, quàm ruſticus ſit Nabathus ei denarrat. Vſum ſe apud eum comi ſermone, & infra regiam maieſtatem demiſſo, pro qua humanitate nihil niſi repulſam retuliſſe. Mulier contrà hortatur ut magno ſit animo, & mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam redeat: ſe daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impune auferat. Mox'que literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad Iſraelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illuſtre genus attribuere. Deinde ſub ornatis tribus uiris nihil non auſuris, horum teſtimonio conuictum eum blaſphemiæ populo lapidandum obijcere, atque hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina ſcripſerat factum eſt: & Nabuthus tali teſtimonio conuictus deo ac regi feciſſe conuitium, à populo eſt ſaxis obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum eſt, regem accedit, ſuadet'que ut ſine ſuo ſumptu uinetorum Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad uiſendum id prædium eueſtigio ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, roget'que quid ita occiſo uero domino eius prædij hæreditatem iniuſte ſibi uſurpet. Quem ubi ad ſe uenientem uidit, turpe ratus obiurgari, prior faſſus erratum, ad ſatisfaciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum uates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, fundendum & regis & reginæ ſanguinem, & totum eorum genus

3. Reg. 21

delen-

delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubijt, & indutus ſaccum, nudiſq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum cõfitens, & deum ita placare cupiens. Deus uero per prophetam denũciat, ſe quidem uſq; poſt eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem ſceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore, ſed Achabi filium pro cõmiſſis pœnas daturum.

Adadus Damaſci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII.

DVM hæc circa Achabum gerũtur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damaſci rex, contractis è toto regno ſuo copijs, aſciſq; ultra Euphratẽ triginta duobus ſocijs regibus, contra Achabum duxit, qui intelligens ſe imparem eius copijs, à congreſſu quidem abſtinuit, ſed coactis ex agris in urbes munitiſsimas omnibus, ipſe manſit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmiſsimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obſeſſam urbem oppugnare cœpit. miſſoq; caduceatore ad Achabum, petijt ut ſibi licet legatos ad eum mittere, propoſituros quid nam peteret: quo impetrato quum ueniſſent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe ꝙq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his ſumere, abducto exercitu regem obſidionem ſoluturum. Achabus uero iubet legatos regi ſuo renunciare, & ipſum & ſuos omnes, facultatesq; uniuerſas in poteſtate illius fore. Poſt hanc legationem rurſum aliam Syrus miſit, poſtulans ut quandoquidem ipſius confeſsione omnia ſua eſſent, admitteret craſtina luce mittendos in hoc famulos, eis que liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorum domos ſcrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis nõ placuerint, ſibi haberet. Achabus lætus ſecunda legatione Syri, aduocata concione, dicit ſe libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos ſuos, omnes que facultates proprias fuiſſe traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijſſe. Nunc uero miſiſſe eum famulos qui omnium ædes ſcrutentur, & nihil in eis quod ſit pulcherrimum relinquant, nimirum belli anſam quærentem: ut quandoquidem ſciat propter amorem ciuium paratum rebus ſuis non parcere, occaſionem belli ex illorum rebus arripiat. facturum ſe tamen, quicquid ipſis uiſum fuerit. Reclamauit tota concio contemnendũ eſſe cum ſuis mandatis inſolentem barbarum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc reſpõſum referendum dedit, quòd primis poſtulatis nunc quoque conſentiat ſecuritatis ciuium gratia, poſteriora non admittat. atque ita eos dimiſit. Hoc reſponſo commotus ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum eſſe fiducia mœnium, ſe uero parem illis aggerem excitaturum, ſi uel pugillum terræ ſinguli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo uero reſpondente, inter armatos non uerbis ſed factis decernendum, legati reuerſi cœnanti tum fortè cum triginta ſocijs regibus reſponſa referunt. Ille eueſtigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationẽ præ- 3.Reg.20

termitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam superueniens exemit, dicens deum polliceri, daturum se uictoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc uictoria continget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam eis obuiam cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij uero principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usque ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum est ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerent, & rex ipse præceleri equo uix euaserit. Achabus uero longo spacio Syros persequutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in urbem reuersus est. Cęterum propheta monente ut in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitum in promptu habeat, reuersurum enim Syrum iterum, rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquijs exercitus, aduocatis amicis cõsultabat quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uictos. Sed si in campestribus committatur prælium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt ut dimissis regibus quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementum'que in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consilium, deditq; operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signũ se protulit, exercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde prophta, & uictoriam pollicente, ut hostis contra quàm opinabatur sentiret deum Israelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinque pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim terga uerterent. quibus impigre uictoriam prosequentibus, confusum agmen trepide fugientium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentibus, qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in prælio uero centũ millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiã Israe-

litici

litici regis prædicantibus,& ſpem ueniæ facientibus, ſi conſueto ſupplicum habitu ad eum mitterentur, permiſsi ſunt hoc facere. Illi induti ſaccos, & reſtibus capita redimiti,qui tū priſcus apud Syros ſupplicandi mos fuit, Achabum adeunt,& ſalutis tantum gratiam petere Adadum ſignificant, dedititiū eius in perpetuum futurum. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quòd è pugna euaſiſſet,fratris que loco eum ſe habiturum pollicitus eſt. Famuli accepta ſacramenti fide nihil mali paſſurum,producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum,qui tum ſublimis curru uehebatur. Et quum adoraſſet, Achabus porrecta dextra in currum eum ſuſtulit, exceptum que oſculo iuſsit eſſe bono animo,& nihil ſe indignum timere, Adadus actis gratijs quàm longa ſibi uita daretur memorem ſe fore huius beneficij profeſſus eſt, redditurumque Iſraelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam poteſtatem commeandi Damaſcum, ſicut pater ipſius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregie donatus in ſuum regnum remiſſus eſt. Poſt talem Syrorum contra Iſraelitas expeditionis exitum propheta quidam,nomine Micheas, acceſsit ad quendam Iſraelitam,iuſsitq; eum ut uulnus ſibi in caput infligeret, addens deum ita uelle. Qui quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incurſu periturum. Quod quum ita euenisſet, alterum propheta adijt,idem imperans. A quo incunctanter ictus, & uerticem ſaucius, obligato capite uenit ad regem, dicens ſe commilitonem eius eſſe, & à tribuno captiuum quendam aſſeruandum accepiſſe: quo fuga elapſo periclitari ſe nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc interminatus ſit ſi captiuus effugeret. Reſpondente uero Achabo meritò id paſſurum,ſoluto capite agnoſcendum ſe Micheas præbuit. Hac autem arte uſus eſt,quo maiorem uim uerbis ſuis adderet. Ait enim deum in regem animaduerſurum, quòd Adadum hominem impium & contra diuinitatem contumelioſis dictis furentem elabi permiſiſſet. Futurum enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur,& populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetæ offenſus,iubet eum in carcerem conijci,& uehementer ea prædictione contriſtatus domum ſe recipit.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum. Cap. IX.

IACTENVS de Achabi rebus, nūc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum regem reuertor: qui aucto ſuo regno, & præſidijs per urbes ditionis ſuæ diſpoſitis, ne illas quidem ſine præſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuum rege ceperat. Hic rex perpetuo propitium & auxiliatorem deum habuit, quòd eſſet uir iuſtus ac pius, & per ſingulos dies dabat operam ut aliquid gratum deo faceret. Quo factum eſt ut & ipſi à circumquaq; uicinis regibus multus honos haberetur, id quod miſsitandis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni ſui tertio conuocatis principibus & ſacerdotibus eius regionis, iuſsit eos obire uniuerſam ditionem, & populum oppidatim leges Moyſis,earum que obſeruantiam atque religionis cultum docere. quod adeò libenter ciues complexi ſunt, ut certamen huius ſtu-

dñ inter eos ſuſceptum uideri poſſet. Finitimæ quoq; gentes conſtanter hūc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo ſeruantes. Palæſtini etiam ordinaria tributa perſoluebant, & Arabes annuos ſexcentos triginta agnos, paremq; hædorum numerum. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene inſtructos contra hoſtem aluit: ex tribu Iudę ſcutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes uero ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica ſagittariorum peditum ducēta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octuaginta ſcutatorum millia, abſq; militibus qui per oppidorum præſidia fuere diſpoſiti. Duxit deinde filio ſuo Ioramo Achabi decem tribuū regis filiam Gotholiam. Cumq; libuiſſet ei Samariam inuiſere, benigniſsime ab Achabo exceptus eſt, atque etiam militia quæ ſuum regem comitabatur, publice exhibito frumento, uino & carnibus. rogatusque eſt ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo coniungeret, ad recipiendam urbem Ramatham in regione Galaditica, quam de ipſius Syri patre ceperat. Ioſaphato uero auxilium pollicito, quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs, progreſsi extra mœnia duo reges, & ſedente in ſuo quiſque ſolio, ſtipendia militibus numerabant. Ioſaphatus uero cenſebat (ſi qui prophetæ eſſēt) accerſendos, & conſulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore ſuſcipienda. Etenim Achabo amicitia cū Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat uſque in illam diem.

Achabus à Syris bello laceſſitis in prælio uictus occiditur. Cap. X.

ACHABVS uero accitis ſuis prophetis numero quadringentis iuſsit eos ex deo ſcitari, an daturus ſit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam, & urbis dominium propter quam bellum inſtaurare placuit. Prophetis uero bellum ſuadentibus: uincendum enim Syrum, & in poteſtatem uenturum, quemadmodum antea: Ioſaphato ſuboluit fucus ex eorum uerbis, & quòd falſi uates eſſent: percontatusque eſt Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præſcire ualeant. Reſpondit ille, eſſe quidem & alium, ſed ſibi inuiſum, quòd malum euentū prædicat, foreq; ut ipſe à Syrorum rege occiſus pereat: & ob eam cauſam in carcerem eum nunc eſſe incluſum. Eum uocari Michæam lembleæ filium. Ioſaphato uero poſtulante eum produci, miſſus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes prophetas uictoriam regi prædicere. Reſpondit uates, ſibi nō licere contra quàm deus moneat mentiri, ſed dicturum ſe quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uero ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait ſibi deum oſtendiſſe Iſraelitas fugientes, & inſequentibus Syris diſperſos, non aliter quàm greges ſublatis paſtoribus. Hoc quoque ſignificare deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, ſolus Achabus in prælio cadere debeat. Hęc loquuto Michæa, uerſus ad Ioſaphatum Achabus: Nónne, inquit, modò tibi dixi quàm male mihi uelit iſte. Michæa uero conſtanter aſſeuerante ſe nihil niſi iuſſu dei prædicere, illum uero ſpe uictoriæ ſolicitari à pſeudoprophetis ad bellum, in quo ipſi cadendum ſit, rex attentius cogitare

cœpit

cœpit. Interea Sedecias quidam unus è pſeudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas garriat. nihil enim ueri eum prædicere, argumento eſſe prædictionem Heliæ, qui ſine dubio melius quàm iſte futura cerneret. illum enim prædixiſſe, apud Iezraelam in Nabuthi ſuburbano lambendum à canib. regis ſanguinem, quemadmodum lampſiſſent cruorem Nabuthi opera ipſius lapidati à populo. Perſpicuum igitur eſſe iſtũ mentiri, qui longe præſtantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, quòd periturus ſit rex ab hinc die tertia. ſed mox fore euidentius etiam quàm uerax ſit aut afflatus diuino ſpiritu. Percuſſus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, ſicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum prophetam iuſſiſſet. Puto enim te audiuiſſe quòd hoc ita factum ſit. & cum dicto inflixit ei alapam. cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, ſecurus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. uincebat em̃, opinor, fatí uis, plus fidei falſis quàm ueris prophetis aſtruens, & cauſas ad futurum euentum præſtruens. Sedecias uero aptatis ſibi ferreis cornibus, dicit Achabo, deum ſignificare uentilandam cornibus uniuerſam Syriam. Michęa contrà aſſeuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellã fugiat latebras quæritans ne luat pœnas uaniloquij, iratus rex iubet eum apud Achamonem magiſtratum urbis haberi in cuſtodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atque ita duo reges uerſus Ramatham cum copijs profecti ſunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nõ procul à Ramatha caſtra poſuit. Conuentum autem erat inter reges ſocios, ut Achabus priuato habitu uerſaretur in prælio, Hieroſolymitanus uero ſumpto Achabi cultu ſtaret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent. ſed inuenit eum fatum etiam ſine inſignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, ſed ſolum regem Iſraelitarum. Syri uero primo congreſſu uidentes Ioſaphatum ſtantem ante aciem, rati eſſe Achabum impetu facto eum circumuenerunt: ſed poſtquam è propinquo cognouerunt eſſe alium, omnes ſe retro receperunt. à mane autem uſque ad ueſperam pugnantes & uincentes occidebant neminem, ſicut eis mandatum fuerat, ſolum Achabũ ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandẽ unus ex Adadi famulis Amanus nomine, miſſa in incertum ſagitta, regem per thoracem in pulmonem ſauciat. Achabus autẽ noluit hoc ſcire ſuum militem, ne terga uerteret: ſed aurigam iuſsit currum extra prælium euehere, quòd graue ac lethale uulnus acceperit. Cum' que uehementer cruciaretur, perſtitit tamen in curru uſq; ad ſolis occubitum, & tandem profluuio ſanguinis uiribus defi ciens interijt. iam' que appetente nocte Syri ſe in caſtra recipiunt: & quampri mum per caduceatorem de Achabi morte cognitum eſt, ſolutis caſtris domum quiſque reuertitur. Cadauer regis Samariã relatũ, illuc ſepulturæ tradi tur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem eſſet ablutus, ueritatem Eliæ prædictionis euentus cõprobauit. Canes enim lambebant eius ſanguinem: & meretrices poſthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autẽ eſt apud Ramatham, iuxta Michęæ uaticinium. Ergo quoniam utriuſq; prophe tę prędictionem euentus cõſecutus eſt, ueneranda ſunt illorum oracula, eiſq; ſemper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur ſermo

XV 3. Reg. 22

nibus:nec aliter existimare quàm ꝙ nihil sit illis utilius, quandoquidē per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum,ꝙ insuperabilis sit fati necessitas,quæ etiāsi præsciatur,prȩcaueri tamen non potest:sed tamdiu homines sibi uana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant.nam hoc quoꝙ Achabo fatale fuerat, ut prænunciantibus cladem non crederet,& à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret.cui in principatum Ochozias filius succedit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I

4.Reg.3 2.Paral.19

IOSAPHATO autē regi post suppetias contra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti prophe ta Ieus occurrēs,reprehendit eū ꝙ cū homine impio & scelerato arma cōiunxisset. Deū em̄ indigne tulisse hāc societatē:seruasse tamē eum propter suam bonitatē,licet male,quod non debuerat,fecerit.Post eā admonitionē rex supplicationib.& sacrificijs deo cōciliato,uniuersam suā ditionē perlustrauit,populum leges diuinitus per Moysem traditas, & cultū pietatis docēdo:cōstitutisꝙ oppidatim magistratib.hortatus est eos,ut solius iusti tiȩ respectu habito ius populis dicerēt,nec munerib.corrupti,nec magnatum aut diuitū captātes gratiā:oīmibusꝙ ꝙ ȩquū est redderēt, sciētes ꝙ etiā occulta deus inspiciat.Hęc cū per singulas duarū tribuū urbes docuisset,Hierosolyma reuersus hic quoꝙ iudices è sacerdotum ac Leuitarū ordine,& è primatibus optauit,& hos prius monitos ut iuste & accurate iura populo redderent. Quòd si grauiores cōtrouersiæ deferrentur ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horū negotijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbē maxime æquitatis seruantem esse deceat,in qua & templū simul haberetur & regia.eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam sacerdotem,& ex Iudæ tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphalitæ lacui uicinam castra metantur,trecentis stadijs à Hierosolymis disitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionē aduocat: & ad templum uersus deum iuuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templum id extructum à maioribus, ut quoties a bexterno hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuina'que ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, uolentes quæ semel diuina munificentia contigere, per uim ad se retrahere. Sic precatus est lacry-

mans

mans,accedente eodem totius populi cum uxoribus & liberis ſupplicatione. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, deum preces exaudiuiſſe, & ipſum pugnaturum ſe polliceri pro ſuæ religionis hominibus. Mox edicit ut in craſtinum ſe parent, ituri obuiam hoſtibus, & occurſuri eis Engaddam inter & Hieroſolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, uoce Hebræis ſignificante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoſte confligant, ſed pugnantem tantum pro ſe deum quieti ipſi ſpectatores conſiderent. Poſt hoc oraculum rex & totus populus proſtrati in faciem gratias agendo adorabant deum, & Leuitæ organis ſuis hymnos canebant. Diluculo uero progreſſus rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni propheticæ, & non ſtruendam quidem aciem, ſed in primo agmine conſtituendos ſacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendas'que deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoſte patria. Placuit omnibus regis conſilium, id'que mox etiam exequuti ſunt. Deus uero terrorem & conſternationem immiſit Ammanitis & eorum ſocijs, ita ut alij in alios ruentes hoſtiliter in ſe inuicē debaccharentur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus uero proſpiciens in uallem in qua caſtra hoſtium fuerant, cum totam uideret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato dei auxilio, quòd ſibi citra ſudorem & ſanguinem uictoria contigiſſet, permiſit ſuo militi caſtra diripere, & ſpoliare cadauera: tanta'que fuit multitudo, ut ægrè per integrum triduum omnia ſpolia legerent. Quarta uero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto poſtea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus ſit. Inde reuerſus cum exercitu rex Hieroſolyma, per aliquot dies in ſacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi ſanctitatis ac pietatis opinionem conciliauit, ut res eius ſub diuini numinis tutela eſſe pro comperto crederent: manſitq; uſque extremum eius diem hæc perſuaſio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Iſraelitis præerat: cum quo inita ſocietate parandarum nauium, quæ merces in Pontū peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam. Nauigia enim abſumpta ſunt naufragijs, quòd non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum eſt ut hac cura uacauerit in poſterum. Atque hactenus de Ioſaphato. Achabi uero filius Ochozias regnauit apud Iſraelitas, & regiam Samariam, uir peſsimus, & utrique parēti omnino ſimilis, & Hieroboami primi Iſraelitarum ſeductoris æmulus. Eius regni anno ſecundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius ſolitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de ſolario domus ſuæ deſcendens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc caſu cōtracto Accaronem ad Myriodis (id deo nomē erat) oraculum ſcitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorū uero deus Eliæ prophetæ mandauit, ut nunc̄ijs ab eo miſsis occurrens percontaretur, an Iſraelitæ proprium deum non haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de ſalute interrogaturos: iubereq; eos reuerti, & regi dicere eum non reualiturum. Quod quum Elias feciſſet

11 4. Reg. 1

feciſſet, nunciꝭ his auditis confeſtim ad regem reuerſi ſunt. Quo demirante celeritatem reditus, & cauſam quærente, aiunt ſibi occurriſſe uirũ quendam, & uetuiſſe ulterius progredi: iuſſiſſéq; renunciarent ſuo regi Iſraelitarum dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege uero iubente ut ſibi figuram hominis illius deſignarent, dicebant hominem eſſe hiſpidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexiſſet Heliam per hæc deſcriptum à nunciꝭs, miſit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis uertice deſcendere iuſsit, & ad regem uenire. In hoc enim ſe miſſum, ut ni ſponte ſua faciat, ui coactũ eò pertrahat. Ille præfatus ſe prodigium editurum, quo uerus propheta noſceretur, & igne ad ſuas preces cælitus miſſo, ipſum unà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus eſt: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatũ perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionem cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipſe cum prophetæ minatus uim eſſet, ni uolens ſequeretur, & hunc ad preces eius ignis abſumpſit quemadmodum alterum. Quo cognito rex miſit tertium. Is quòd eſſet cordatus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amice eum ſalutauit: Non ignoras, inquit, quòd ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, ſicut & illi qui ante me uenerunt. Miſertus igitur mei & horum militum uolens ac libens deſcende, noſq; ad regem ſequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit dominus: Quia me pro deo non habuiſti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eum qui Accaronitis colitur de ualetudine cõſulendum mittere maluiſti, ſcito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapſum, dum ita ut Elias prædixit decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cùm aliꝭs uitiꝭs, tum maxime impietate referenti. Omiſſo eñ ſui dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, uir alioqui non ignauus, & ad res gerèndas ſatis induſtrius. Hoc regnante Elias ex hominib. exemptus eſt, nec in hodiernum uſq; mortaliũ quiſquã ſcire potuit quis nam fuerit eius exitus. Diſcipulũ reliquit. Eliſæum, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante uniuerſale diluuium, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è conſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini unquam fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrem regno, Moabitarum regi
III 4. Reg. 3 Miſæ bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo poſtquam domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoq; per nuncios ſolicitauit, ut quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ coutra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno defecerant. At ille non ſe ſolum uenturum auxilio promiſit, ſed Idumæorum etiam regem, ſibi obnoxium, in eam expeditionem pertracturum. Ioramus ubi renunciatum eſt ei de talibus auxiliꝭs, uenit Hieroſolyma: & ſplendide ab eius loci rege exceptus, cum de communi ſententia uiſum eſſet per Idumeæ deſerta, quà minimè hoſtis expectaret, iter facere, cum aliꝭs duobus regibus Hieroſolymis profectus eſt, uidelicet cum hoſpite

hoſpite,& cum rege Idumæorũ.& circuitu facto, die ſeptima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarũ penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non deſperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad deum, quanam ſua culpa tres reges ſine prælio in Moabitarum regis manus traderet? Ioſaphatus contrà, ut uirum pium decebat, conſolabatur eum: iuſſitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adeſſet, per quem quid faciendum deus poſſet conſuli. & indicãte quodam famulo, uidiſſe ſe ibi Eliæ diſcipulum Eliſæum Saphati filiũ, ſuaſu Ioſaphati tres reges ad illum uadunt: quumq; ad illius tabernaculum ueniſſent, quod fortè extra caſtra fixerat, rogabant quid futurum eſſet de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iuſſit ut abſiſteret, nec moleſtus eſſe pergeret, ſed potius patris ac matris prophetas conſuleret, illos enim eſſe ueridicos: rex precibus urgebat, ut reſponſum daret, & periclitantes ſeruaret. At ille iurauit ſe ei non fuiſſe reſponſurum, niſi hoc faceret in gratiam Ioſaphati uiri probi & pij. Accito deinde pſalte quodam, ſic enim uates poſtularat, eo pſallente correptus diuino ſpiritu, iuſſit reges in alueo torrentis multas foſſas facere. nam abſq; uento & pluuia uiſuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abunde potu ſuppetente, nullum amplius à ſiti periculum timeatur. Nec hoc ſolum, inquit, uobis à deo continget, ſed & copias hoſtium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem uaſtabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, ſequenti die prius quàm ſol oriretur torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde diſtantẽ demiſſi fuerant: ut & iumẽtis & militi largiſsima adeſſet potus copia. Rex autẽ Moabitarum ut audiuit tres reges contra ſe aduentare, à deſerto inuaſuros, excita omni ſua militia, iuſsit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem ſuam impetum facerent. qui uidentes exoriente ſole aquam in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore ſanguineam, quòd eo tempore maximè aqua radijs icta rutilet, falſo opinati ſunt hoſtes propter ſitim in ſemetipſos arma uertiſſe, & eorum ſanguinem per torrentem defluere: & cum hac perſuaſione regem ſuum adeuntes, rogabant ut eos ad diripienda hoſtilia caſtra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam, ad Hebræorum caſtra perueniunt. Sed ualde eos ſua ſpes fruſtrata eſt. Coorientib. enim in eos undiq; hoſtibus partim cæſi ſunt, partim diſpalati fugiendo ægre in terram ſuam euaſerunt. Reges uero agros Moabitarũ ingreſsi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauſerunt, & rura eorum glarea torrentis operierunt, & optimas quaſq; arbores exciderunt, fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq; ſolo æquatis. Rex ipſe compulſus in quandã urbẽ, & obſeſſus, ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum ſeptingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ uiſæ ſunt. quod ubi præter ſpem non ſucceſsit, in urbem reuerſus rem extremæ neceſsitatis & deſperationis aggreditur. ſeniorem enim filium qui regni ſucceſſor deſtinatus fuerat, productũ in mœnia, toto hoſtili exercitu inſpectante holocaustoma deo ſacrificat. Reges uero hoc uiſo tantã neceſsitatem miſerati, & humanarum uiciſsitudinum memores, ſoluta obſidione domũ quiſq; ſuam reuerſi ſunt. Ioſaphatus uero poſt hanc expeditionẽ pacatus quidẽ, ſed nõ diu Hierosolymis

solymis superuixit, exacto uitæ anno sexagesimo, regni uigesimo quinto sepultusq; est in ea urbe magnifice, quemadmodum Dauidis imitatorem sepe liri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus fratres & paternos amicos interfecit. Cap. II.

FILIIS quos complures reliquit superstites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum successit, cum Israelitarum rege cõmune nomen habens, uxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc transcriptas inserere nostræ narrationi operæprecium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc uidua Elisæum adijt, dicens nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos ut alere clàm posset, multum æris alieni contraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius miseretus opem aliquam præsentem afferret. Quo scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illam ire, & acceptis commodato à uicinis uacuis uasis compluribus, foribusq; cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. deum enim repleturũ omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuersa, rem totam illi retulit. Ille consuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta ualeat. atque
4.Reg.6 in hunc modum mulier à creditorũ molestia liberata est. Idem Ioramum per nuncios admonuit, ut locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eum uolentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est ut ille præmonitus uenatum non iret. Adadus autem frustratis insidijs indignatus est, ratus à suis detectas: & uocatis domesticis per conuitium proditores appellauit; minatus etiam mortem, eo quòd rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autẽ respondente, non recte eum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerant: sed scire debere, quòd Helisæus propheta nihil non indicet, prodatq; uel occultissima consilia: iussit eos per nuncios explorare, in quanam urbe Elisæus habitet: renunciatumq; est ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum comprehenderent: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes uellent eum capere, trepide accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio: rogauitque deum, ut ad confirmandum famulum præsentẽ se & auxiliatorem ostenderet. Tum deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Elisæum famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his suppetijs, nec ipse quicquã timeret amplius. Post hæc uates iterũ deũ orauit, ut obscuraret oculos hostiũ, caligine immissa præ qua agnoscere ipsum nequeãt: & impetrato hoc quoq;, dedit se in mediũ illorũ, interrogans quẽ quærerent quibus respon-

ſpondentibus,Eliſæum prophetam ſe quærere,pollicitus eſt hunc ſe traditurũ eis,ſi ad urbẽ in qua eſſet ipſum ſequerentur.atq; ita, qui & oculis & mente à deo cæcati fuerant, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos ubi Samariam perduxit,Ioramũ regem iuſsit portas claudere,& Syris ſuum militẽ circumdare:precibus deinde rurſum ad deum miſsis impetrat, ut hoſtium oculis caliginem illam tolleret.at illi recepta oculorum acie,concluſos ſe animaduertunt in mediis hoſtibus.cumq; attoniti & inopes & cõſilij hærerẽt in tam prodigioſo negotio,rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe.at hos ne læſa quidem ipſius ditione, dei uoluntate & potentia ignaros omniũ eò loci eſſe productos.conſuluit igitur ut hoſpitali menſa refectos incolumes abire permitteret.Itaq; Ioramus prophetæ monitis obſequens,liberaliter ac ſplendide tractatos Syros ad regem eorũ Adadum remiſit. Illi re- IIII
uerſi omnia quæ eis cõtigere ſuo regi renunciant: qui in tanto prodigio manifeſtam dei potentiam admiratus,ſimul'que uatis diuinitatem,nihil poſthac contra Iſraelitarũ regem clàm molitus eſt: ſed decreuit aperto Marte rem gerere,potentiorem ſe ratus,& numeroſioris exercitus dominum: cõparatis'q; ingentib.copijs,uniuerſas contra eum educit.qui putans ſe imparem,ſi collatis ſignis res ferro gernda ſit,intra Samariam ſe continuit, fretus urbis munitionibus.Adadus uero cogitans,ſi nõ machinis,fame tamen eam ſe in poteſtatem redacturum,oppugnationem aggreditur. Tanta aũt Ioramus laborabat rerũ inopia, ut propter nimiam indigentiã intra Samariã ueniret octuaginta denarijs argẽteis caput aſini, & quinq; denarijs Hebræi columbini ſtercoris ſextariũ uice condimenti emerent:nihil'q; magis uerebatur rex, q; ne quis fame adactus,& nõ ferens inopiã,urbem hoſtibus proderet. quamobrẽ per ſingulos dies obibat ipſe mœnia & excubias, diſpiciens ne quis in urbem clàm admitteretur,& ſingulari diligentia huiuſmodi occaſiones adimẽs. Cũq; mulier quædã exclamaſſet,Miſerere domine,putans eam aliquid cibi petere,cõmotus ira male precatus eſt ei, negans ſibi eſſe uel areas uel torcularia, unde ipſi impartiri poſſet aliquid. illa uero dicente nihil ſe eiuſmodi petere,nec obcibũ moleſtã eſſe,ſed ut litem inter ſe & aliam mulierẽ finiat: iubet quid rei ſit exponere.Mulier ait ſe cum amica quadã uicina pactã,ut quãdoquidem nullum aliud adſit cõtra famem remediũ, iugulatis infantibus (nam utrique erat filiolus)unũ atq; alterũ diem hoc cibo ſe alerent. Se prius ſuũ occidiſſe, quo heſterna die cõſumpto in cõmunem alimoniã, alterã illã mulierẽ à pacto diſcedere,& ſuũ abſcondidiſſe filiũ.Perculſus uehemẽti dolore Ioramus ueſtem ſibi conſcidit,& exclamans hoc demũ defuiſſe ad calamitatũ ſummam,ira cõtra prophetam accẽditur,tollendũ dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cæleſti numine impetrare ſubſidiũ:cõfeſtim'q; mittit qui caput illi amputet.Et ille quidẽ ad cædẽ eius properabat,Eliſæũ uerò regis ira non latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis,Ioramus,inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat.nunc aduentũ eius obſeruate, ut dũ erit pro foribus oppoſitis uos,& obiectis foribus illũ remoremini.mox enim rex ipſe aderit,mandati iam pœnitens.Illi ita ut iuſsi ſunt,hominẽ uenientẽ excludunt: mox'q; Ioramus ad ſe reuerſus,& ueritus ne cædes acceleretur,quantũ potuit,ad Eliſ(ũ

properat, interuentu ſuo cohibiturus miſſum à ſe hominem, & uatem periclitantem ſeruaturus. quò ut uentum eſt, incuſare eum cœpit, ꝙ in tantis calamitatibus ſe cum ciuibus deſpiceret, nec ullum à deo peteret remedium. Tum propheta promittit in craſtinum eadem hora qua tum rex ad ſe uenerat, futuram magnam rerum ad uictum neceſſariarum abundantiam, ita ut publicè in foro uno ſiclo ueniret ſatum ſimilæ, & uno æque ſiclo duo ſata hordei. His dictis rex cum ſuo comitatu ſupra modū exhilaratus eſt, propter expertam toties prædictionū fidem tum quoꝙ nihil addubitans, & præſentem difficultatem ſpe futuri ſubleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpoſitus, cui tum rex fortè familiariter incūbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi uates, & ſicut abſurdū ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiam,
4. Reg. 7 ita nec quod tu dicis mihi fit ueriſimile. Tum propheta: Videbis ipſe, ne dubita, ſed uidebis modò, non frueris etiam. Hæc prædictio effectū talē habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de cauſa extra portas habebāt domicilium. Hi cum propter ſæuientē famem nihil ex urbe ciborū acciperent, & ſiue in urbē reditus daretur, ſiue domi ſe continerent, fame ſibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt ſe hoſtibus committere: ut ſiue eis parceretur, uiuerent: ſiue ſæuire hoſtis mallet, certe leuius mortis genus incurrerent. Hæc ſententia poſtꝙ comprobata eſt, noctu eunt ad caſtra hoſtiū. Ea nocte deus Syros exterruit, immiſſo in aures eorū ſonitu quaſi curruum & armatorum aduentantium, adeò ut creſcente magis ac magis ſuſpicione cōſternati è totis caſtris ad regem ſuum concurrerent, dicentes adeſſe reges à Ioramo conductos, regem Ægypti & regem inſularū. iam enim exaudiri eorū ſtrepitum. Hæc nuncianti bus Adadus credidit, ꝙ & ipſi aures inani ſonitu pulſarentur ut cęteris: & per ſummam trepidationē omnes ſine ordine ad fugā ſe expediunt, relictis ꝙ intra caſtra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam ſpem ſalutis in fugiendo collocant. Leproſi uerò illi Samaritæ uenientes in caſtra Syrorū in ipſo ualli aditu ingens ſilentiū & magnā rerū copiam deprehendunt, progreſſi ꝙ ulterius, & ad unū quodpiam tentoriū delati, poſtꝙ ne unum quidem adeſſe uiderunt, refecti primum cibo ac potu, ueſte & multo auro ſe onerant, eam prædam extra uallū elatam in quodam loco abdūt: mox alterū tentorium aggreſſi faciunt ſimiliter ut prius: idꝙ quater fecerunt, nemine interim conſpecto. Vnde facile coniectantes de abitu hoſtium, damnabāt ſuam negligentiā, ꝙ non hæc Ioramo & ciuib. indicaſſent mox à principio. qua propter ad mœnia Samarię properant, & inclamatis cuſtodibus diſceſſum hoſtiū eis ſignificant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negocio amicorū & ducū conſilium aduocat. ait rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu Syri ſibi inſidias ſtruāt, deſperantes fame urbē expugnari poſſe: ut ſi ad diripiēda caſtra quaſi fuga deſerta procurrāt, repēte coorti cæſis direptoribus urbē etiā facile occupent. quare ſuā ſententiā eſſe, ut diligenter eā cōtra inſidias muniāt, & cauti ſint, neꝙ temere credita fuga hoſtiū procurrēdo periculoſe obijciāt. Hoc cōſiliū quidā laudauit ut prudēs: addiditꝙ ſibi uideri mittēdos duos equites qui oīa Iordanē uſꝙ explorēt: qui ſi fortè intercipiātur cautiores fore cæteros, ne & ipſi temerè progreſſi circūueniantur: nec duorum equi

tum

tum fore grauẽ iacturã, quos fortaſsis alioquin fames abſumeret. id regi placuit, & eueſtigio miſit qui omnia diſpicerẽt. illi renũciant nihil ſe per uiã repe riſſe hoſtiũ, ſed paſsim iacere arma iactata, & frumentum reliquas q̃ ſarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his auditis rex multitudinẽ ad caſtrorũ direptionẽ emittit. nec fuit uulgaris præda, ſed auri & argenti plurimũ, & uaria iumentorum genera, præterea tantũ inuenerũt frumẽti atq̃ hordei numerũ, quãtum nec in ſomnis ſperare poterãt, ut mox omnes præteritę famis obliuio caperet. tanta em̃ fuit abundantia, ut duo ſata hordei ſiclo emerẽtur, & eodẽ precio ſatum ſimilę, iuxta Eliſæi uaticiniũ. ſatum aũt cõtinet modiũ Italicũ & dimidiũ. ſolus aũt hac copia nõ eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. cõſtitutus em̃ ad portã à rege, ut cohiberet proruẽtis multitudinis impetum, ne ſe in uicem conculcando obtererent, ipſe hoc paſſus eſt: atq̃ ita interijt, quemadmodũ Eliſæus prædixerat, cũ prænuncianti annonę abundantiã nollet credere. Rex aũt Syrorum Damaſcum reuerſus incolumis, ubi cognouit diuinitus 4.Reg.8
immiſſo terrore ſe unà cũ exercitu in fugam coniectũ, & uanũ fuiſſe quod de aduentu hoſtiũ crediderant, ratus omnino aduerſum ſe habere numen, per animi ægritudinẽ in morbũ etiã corporis incidit. cũq̃ per idem tẽpus Eliſæus Damaſcũ inuiſeret, hoc cognito fidiſsimũ è familiaribus ſuis Azaelem honoris cauſa ei miſit obuiã, nõ ſine muneribus, ſcitaturum quis nam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculũ. Azael aſſumptis XL camelis quicquid optimũ ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos impoſuit: & obuiam factus Eliſæo, reuerenter eum ſalutat, dicens ſe ab Adado rege miſſum ut offerret ei munera, & de morbo cõſuleret, num quod leuamen ſperare debeat. propheta nuncio nihil mali renunciare iuſſo, tantum moriturum regẽ indicat. id famulus regius dolenter accepit. Eliſæus uero flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciens quãta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitũ. Azaele deinde rogante cauſam triſtitiæ, fleo, inquit, q̃ me Iſraelitarũ miſereat, tam multis à te afficiẽtur cladibus. nã optimos ex eis interficies, & munitiſsimas eorũ urbes incendes, & infantes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnantes mulieres. Azaele uero dicẽte, & unde mihi uires ut hæc faciam, ait ſibi diuinitus ſignificatũ, q̃ ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaq̃ Azael reuerſus ad ſuum dominũ, melius eũ habiturũ nunciat: & ſequẽti die reti uuido in eum iniecto, præfocati à ſe regiam occupat, uir alioquin ſtrenuus, & gratioſus apud Syrorũ ac Damaſcenorũ multitudinem: quo factũ eſt ut uſq̃ in pręſens tam Adadus q̃ Azael eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tum propter aliam beneficẽtiam, tum quia magnifice templis extructis Damaſcenorũ urbẽ ornatiorẽ reddiderint. eorum enim effigies quotidianis pompis honorant, & antiquitatem iactant, neſcientes q̃ non admodũ ſint ueteres, & nondum centũ ſupra mille anni ab eorũ ætate interceſſerint. Cæterũ Ioramus Iſraelitarũ rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, lætus tandem aliquando licere ſibi in pace uiuere. Alter ue- V
ro Ioramus qui Hieroſolymis imperitãs eodẽ ut dixi nomine cẽſebatur, mox 4.Reg.8
ut principatum inijt, à cędibus fratrũ & paternorũ amicorũ poteſtatem auſpicatus, uidebatur cum Iſraeliticis regibus certamẽ ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet, quantũ ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magiſtram idoneam Go-

tholiam uxorẽ: quę fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultũ didicit. Et quamuis deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tñ indies nouis superstitionib. irritare eum, & populi regionem deprauare non destitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius solio impositō: quam iniuriam ulturus Ioramus cũ equitatu qui tum ad manum erat, & curribus in Idumęam noctu irrupit: & exustis uicis finitimis non est ausus ulterius progredi, nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi ꝙ plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tantus autẽ fuit hominis furor, ut adigeret populũ lucos in editis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Elia propheta epistola, uindictam dei minitans, quòd contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorũ regũ impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quẽadmodum & Achabus sibi subditos cõpulerat. ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iustos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoq; lento uentris profluuio uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atq; hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. Cap. III.

NEC multo post exercitus Arabũ qui uersus Æthiopiã incolũt, cum alijs Barbaris Iorami regnũ inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam uxoribus eius ac liberis. unicus tantũ fuit superstes, ægre elapsus è manibus hostiũ, Ochozias nomine. post hanc publicã calamitatẽ & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictũ fuerat. id malum in uentrem eius ingruit, ut manifesto diuinę iræ indicio miserabiliter periret, uidens quotidie per uentrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quàm inuisus deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello impetit. Cap. IIII.

VI ISRAELITARVM autẽ rex Ioramus sperans post Adadi mortẽ Ramathã Galaditicã urbem se posse recipere, magno prius facto apparatu exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non letaliter, in Azaram urbẽ se recepit curandi uulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filiũ præfecerat, qui illam ui expugnatã recepit. erat autem ei propositum percurato uulnere
4. Reg. 9 Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato uni è discipulis suis sacro oleo, misit eũ Ramathã, ut eo delibutũ Ieum regẽ appellaret, diceretq; se autoritate diuina regẽ eũ eligere, mãdatis etiã quibusdã alijs, iusit eum fugientis more iter facere

facere,nemine abitus eius conscio. Ille ubi ad destinatam urbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentẽ mediũ inter duces exercitus,ita ut Elisæus fore prædixerat:accedensq; ad illũ, ait se cum eo uelle colloqui. & cum surgens secutus ipsum esset in conclaue, iuuenis depromptũ oleum in caput eius effudit. Deus, inquit, te regem elegit in perniciẽ Achabi generis,& ut ulciscaris prophetarũ eius sanguinẽ,qui à Iezabela contra omne fas occisi sunt:ut quemadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi,ac mox Basani familię propter impietatem interiere funditus,ita nunc nullũ semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atq; hæc locutus è conclaui se proripuit, nolens à quoquam conspici. Ieus autẽ statim in consessum ducũ redijt. Percontantibus autẽ illis, qua de causa uenisset iuuenis, & insanũ uideri dicentibus: recte, inquit, coniecturã facitis.nam insani uerba locutus est. illis uero magis etiam exponi sibi quid esset orantibus,regnum populi sibi à deo delatũ,ait illũ dixisse. Hæc ubi prolocutus est,unusquisq; ducũ detraxit sibi palliũ,quibus congestis in speciem solij,& ipso superimposito,tubis & cornibus iusserunt signa canere, Ieum,nouum regem consalutãtes faustis acclamationibus. Ille decreuit cũ exercitu Iezraelam urbem petere,ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorũ rex Ochozias. q; esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat uulnus inuiseret. Quos ut Ieus repentino accessu opprimeret,edixit ut è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc em̃ eximium fore argumentum,quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ioramus à Ieu magistro equitum cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus rex Ochozias. Cap. V.

MILITES uero læti imperata faciunt,& omnes uias obsidẽt, ne quis ad Ioramũ illis insciis peruenire,& quid agatur renũciare ualeat. Ieus interim stipatus equitũ lectissimis,ad Iesraelã sublimis curru pro pere uehitur.quo iam appropinquante,speculator à rege constitutus ut ueni entes in urbem obseruet,ubi uidit Ieum cum turmis aduehi,renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum.ille euestigio mittit quendam equitem qui occurrat & cognoscat quis nã ueniat.ad quos ubi accessit eques,rogat quid agatur in exercitu.regẽ enim scire cupere.Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitũ,& ut sequatur se cum alijs.hoc speculator cum uidisset,renunciat Ioramo equitem illum admixtũ agmini iter facere cũ illis.mox & alterũ à rege missum Ieus idẽ iubet facere. ut uero & hoc per speculatorẽ Ioramus didicit, postremo ipse cõscenso curru cũ Ochozia Hierosolymorũ rege, quẽ ut cognatũ inuisendi gratia illò uenisse diximus,exiuit illi obuiam.nam lente & composito agmine Ieus incedebat.Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu.à quo amarulento conuicio exceptus, & uenesicæ meretricis filius appellatus, facile cogitans nihil sani eum habere in animo,flexis habenis cœpit fugere,dicens Ochoziæ, circũuentos se dolo ac insidijs.Ieus uero sagitta per cor transfixũ de curru eũ præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrũ proijciat,prophetiã Eliæ in mentẽ ei reuocãs,qua patri huius Achabo prædixerat,fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tũ ex

ore prophetæ audiſſe, cum poſt tergum Achabi in eodem curru ſederet: id quod etiam ita ut prædictum fuerat euenit. Cæſo aũt Ioramo, Ochozias ſuæ quoq; ſaluti metuens, currũ in aliam uiam deflexit, latere ſe Ieum exiſtimans. At ille aſſecutus eum ad quendam cliuum, ſagitta ictum ſauciat. qui relicto curru equum propere conſcendit, & continuato curſu delatus eſt in Magedonem oppidũ, ubi paulo pòſt ex eo uulnere mortuus, relatusq; Hieroſolyma, illic ſepultus eſt, cum regnaſſet anno uno, patre ſuo longe ſceleratior.

Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariam, & poſt eum uſque quartam generationem eius progenies. Cap. VI.

IEV uero ueniẽte Ieſraelã, Iezabela ornatu regio ſtans in turri ô ſeruum egregium, inquit, qui dominum ſuum occidit. Ille ſuſpiciẽs rogauit eam quæ nam eſſet, iubens ad ſe deſcendere. tandem eunuchis ipſius imperat, ut eam de turri dent præcipitẽ. quæ inter cadendũ cruentatis mœnibus, ubi ſolũ attigit ab equitibus conculcata & obtrita periit. poſt hæc Ieus ingreſſus regiam cum amicis refecit ſe ab itinere, mandauitq; Iezabelæ famulis ut eam ſepelirent in honorẽ generis, quòd nata eſſet è regibus: qui nihil reliquũ inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, conſumptis cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus eſt Eliæ mentem diuinã, qui
4. Reg. 10 eam reginam in hac ipſa urbe male perituram prædixerat. Et quia ſeptuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad urbis magiſtratus, miſit: in quibus hortabatur, ut quandoquidem arma, uiri, equi & currus illis non deeſſent, creato ex eo numero rege qui per ætatẽ maxime uideri poſſet idoneus, in domini interfecto res uindicent. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga ſe animati eſſent. Magiſtratus autem & pædagogi lectis literis extimuerunt, & cogitantes ſe huic qui duos maximos reges oppreſſerat, eſſe impares, reſcripſerũt ipſum eſſe dominum, ſe uero imperata eius paratos facere. Ille rurſum reſcripſit, ergo Achabi filiorum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus ac ceſſitis adoleſcentũ altoribus imperant, ut occiſis illis præſecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi nihil miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in uaſis quibuſdã plexilibus capita Ieſraelam miſerunt. Quæ cum eo perlata eſſent, renuntiatur cœnanti cum amicis regi, adeſſe Achabi filiorũ capita. ille ante portam ex utroq; uiæ latere aceruos ex eis iuſſit cõſtrui: quo facto, diluculo ad ea uiſenda progreſſus, uertit ſe ad populũ: & ſi ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebatq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non uolente ſolum, ſed prænunciante etiam deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam uatem oſtenderat. Deinde occiſis quotquot etiam apud Ieſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, uerſus Samariam iter ingreſſus eſt. Et cũ incidiſſet in cognatos Ochoziæ regis Hieroſolymorũ, rogauit quo nam tenderent. Aiunt ſe uenire ſalutatum Ioramũ, & cum eo regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim utrunq; ab eo necatum. ille hos quoque comprehenſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo pòſt occurrit ei uir bonus & iuſtus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis uerbis prædicauit eius facinora, quod ex ſententia dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radici-

radicitus. Ieus uero ſuaſit ei ut conſcenſo curru quo ipſe uehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurum enim quòd nemini malo parceret, ſed falſos uates ac ſacerdotes, qui populo ſeducto autores fuerint relicta patria religiõe externa ſacra ſuſcipiendi, ad unũ omnes ſupplicio dederet. iucundiſsimum ſpectaculum fore uiro bono, inſpicere malos dantes meritas pœnas anteactorum ſcelerum. Paruit regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus eſt. At Ieus quantum cognatorũ Achabi diligenti inquiſitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adegit. cumq; cuperet neminem è falſis prophetis & ſacerdotibus profanis euadere, dolo uniuerſos circumuenit. Cõuocato enim populo ait ſe omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex ſententia ſacerdotum ipſius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad ſe conuenire. Celebrandum enim ſolennibus uictimis diem feſtum Bali: quo nomine Achabi deus uocatur. ab ea feſtiuitate ſi quis ſacerdotum abfuerit, capitalem fore. dimiſsis deinde per omnem Iſraelitarum ditionem qui ſacerdotes ad ſtatum diem Samariam deducerent, iuſsit omnibus ueſtes donari. eas cum accepiſſent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui ſcrutarentur ne quis alienus admixtus ſit: nolle ſe dicens ut ſacris eorũ alienus ac profanus ullus ſeſe ingerat. illis uero negantibus quenquã talem adeſſe, & iam ſacra ſua parãtibus aggredi, foris octuaginta uiros è fidiſsimis armat: quibus mandat ut pſeudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos ulciſcantur, interminatus quicunq; aliquem eorũ elabi permiſerit, uicarium pro illo moriturũ. Illi uero omnes ad unũ necauerunt. & regia ipſa incenſa urbem externis ſacris profanatam purificauerunt. Iſte Bal Tyriorum deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sidoniorũ regis ſoceri ſui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu aſsignatis. huius ſacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Iſraelitis adorare permiſit. Nec tamen ingrata deo fuit eius in impios animaduerſio, qui per prophetam ſuum ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, qua poſt ſextum annum ceſſa pontifex Ochoziæ filium regem conſtituit. Cap. VII.

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur, Gotholia regis Achabi filia cõperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtitẽ relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnum obtineat: id quod quantum in ipſa fuit perfecit. Seruatus tamen eſt unus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cum inter cæſorum cadauera latentem nutricis opera anniculum puerum Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clàm aluit, quàm diu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negocium hoc modo aggrediuntur. cẽturiones Ioado ad hoc facinus adſciti peragrata tota regione ſacerdotes ac VII 4. Reg. XI

Leuitas & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine pontifi cis euocatos ſecũ adducunt. ille habere ſe utile reipub. conſilium ait, aperturum'q; eis, ſi id apud ſe continere uelint: opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiam auxilio. Cum'q; ſacramentũ ab eis accepiſſet, tuto ſe poſſe quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quẽ alebat: Hic eſt, inquit, rex ueſter, ex illa natus familia, quã ſcitis deũ prædixiſſe regnaturã in perpetuum. Itaq; cenſeo tertiã ueſtrũ partẽ cuſtodiã eius in tẽplo agere, tertiã item omnia tẽpli loca opportuna occupare: eam uerò quæ ſupereſt, patentẽ portam quatur in regiã ſeruare. reliqua uero multitudo in tẽplo inermis ſit, neq; quenq; cũ armis intrare ſinite, qui non ſit ſacerdos. præterea certos è ſacerdotibus ac Leuitis ſelectos mandauit ſatellitij more ſtrictis gladijs regẽ ſtipare, & ſi quis armatus in templum irrumpere auſit, incunctanter occidere, & poſito omni metu ſeruandi tantũ regis curam gerere. illi approbato pontificis cõſilio rem ſtatim aggrediuntur. Ioadus uero aperto armamẽtario, quod Dauid in tẽplo inſtruxerat, diſtribuit centurionibus & ſacerdotibus ac Leuitis quantũ ibi haſtarũ inuenit & pharetrarũ, & ſi quod aliud armorũ genus aderat. atq; ita armatos tẽplo circũdedit cõſertis inuicẽ manibus, ut ab ingreſſu quos intereſſe nõ oportebat excluderẽt. adductoq; in medium puero, corona regia caput redimitũ, & inunctũ ſacro oleo regẽ pronunciat. populus quoq; gaudens ſimul & plaudens fauſtis acclamationib. uitam & uictoriã nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter ſpem ad aures Gotholiæ uenientes effecerunt, ut uehementer perturbato animo cum ſatellitio proſiliret à regia. Venientem deinde in templũ ipſam quidem ſacerdotes admittũt, ſed armatos eam ſequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipſum templo à pontifice circumdati fuerant. Cæterũ Gotholia poſtquã puerũ uidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitum'que corona regia diſciſſa ueſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorẽ tyrannidis. Ioadus contrà accitis centurionibus, iubet mulierẽ arripi, ducíq; in torrentẽ cedronis, atq; illic pœnas luere. neque enim fas eſſe templũ ueneficæ ſupplicio pollui. mandauit etiã, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demãdatũ eſt, eductam extra portã mulorum regis illic interficiunt. Vt uero conſpiratio contra Gotholiam ſucceſſit, Ioadus conuocato populo ac militib. in templũ, omnes ſacramento ad fidem regis adegit, incolumitati ipſius tuẽdæ, regno'q; augendo daturos operã. eodẽ iureiurando mox regẽ aſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruationem legũ quas Moyſes cœlitus acceptas ad populũ pertulit. poſt hæc ad ædem Bali ſacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo conſtruxerat, in ueri dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi uero curã & cuſtodiã ſacerdotibus ac Leuitis iuxta Dauidis regis inſtitutũ Ioadus cõmiſit, iuſſitq; ut bis ſingulis diebus ſolenne offerrent ſacrificiũ, & ſuffitum iuxta præſcripta legis facerent. Deinde quoſdã è Leuitarũ numero ianitores ad cuſtodiã templi cõſtituit, ne quis pollutus poſſet intrò ſubrepere. Hæc ubi ad hũc modũ diſpoſuit, cũ cẽturionib. & ducib. totoq; populo ex tẽplo Ioaſum in regiã deduxit: cũq; collocato in ſolio denuo alacriter acclamatũ eſſet, populus ad epulas conuerſus feſtiuitatẽ

per

per aliquot dies egit,omnib.ſceleſtæ mulieris cædē libenter ferentibus. Erat 4.Reg.12
Ioas cum in regnum adſciretur,annorum ſeptem,matre natus Sabia,ex oppi-
do Berſabe oriunda.fuit autem legum & diuini cultus obſeruantiſsimus, to-
to tempore quo Ioadus fuit ſuperſtes: duxitq; uxores duas poſtquam ætate
maturuit,conciliante coniugium eodem pontifice:ex quibus utriuſq; ſexus li
beros ſuſcepit. Atq; hactenus de Ioaſo quomodo elapſus ex inſidijs Gotho-
liæ,tandem regnum aſſecutus eſt.

*Azaelis Damaſcenorum regis contra Iſraelitas,ac mox contra Hieroſoly-
mitas expeditiones. Cap. VIII.*

AZAEL autē Syrorū rex bellū cum Iſraelitis & Ieo rege eorū gerēs re VIII
gionis trans Iordanē ſitæ orientales tractus uaſtauit, qui à Rubeni- 4.Reg.12
tis & Gaditis atq; Manaſsitis colebantur:necnō Galaditicam & Ba
tanæam,omnia rapinis miſcēs,& incendijs,ac ne ab hominū quidem cęde tē-
perans quotquot in eius manus inciderēt. Neq; enim Ieus arcere eū a popu-
lationibus potuit,contemptor & ipſe numinis religionumq; & legū à maiori
bus per manus acceptarū toto regni ſui tēpore,quod fuit annorū XXVII.quo
exacto mortuus apud Samariā eſt ſepultus,Ioaza filio ſucceſſore principatus
relicto.Ioaſum autē Hieroſolymorū regem inſtaurādi tēpli cupido ſubijt:uo
catoq; pontifice Ioado iuſsit eum per totā ſuam ditionē Leuitas & ſacerdotes
dimittere,qui in ſingula capita ſemiſiclū argenti exigerēt in uſum eius inſtau-
rationis,eò q; ſub Ioramo & Gotholia,& eorū liberis tuendi & ſartiendi tem
pli cura penitus abiecta fuerat.Pontifex uero hoc nō fecit,ſciens neminē libē-
ter argentū erogaturū:ſed anno regni uigeſimotertio rege incuſante q; uolun
tati ſuę nō obtemperaſſet,& iubente in futurū templi reparationi proſpicere,
tale quiddā ad colligendā pecuniā cōmentus eſt, quod nō grauatim tulit po-
pulus.arcā parauit ligneā,in qua bene clauſa unū tantū foramen ſuperne reli-
quit.eam cū in tēplo iuxta altare depoſuiſſet,iuſsit quemq; pecuniæ quantū li
beret per foramē immittere, in tēpli inſtaurationē cōferendæ. id populus tu-
lit æquiſsimo animo,& multū auri atq; argēti certatim contulit. arcā uerò ſin
gulis diebus prēſente rege exinaniebant ſcriba gazophylacij & ſacerdos eius
cuſtos,numerataq; pecunia & recōdita, rurſum unde ſuſtulerant reponebāt.
& cū primū uideretur collatū quantū ſat eſſet,pontifex & rex conduxerunt fa
bros & cæmentarios,& trabes magnas pulcherrimæ materiei cōparauerunt.
inſtaurato deinde tēplo,quicquid ex collato auro & argēto ſuperfuit (ſuper-
fuit autem nō parū)id totum in crateras,cantharos,pocula, & alia uaſa inſum
ptum eſt:inſuperq; quotidianis ſacrificijs altare adolebatur. atq; hæc tātiſper
dū Ioadus uixit diligēter accurata fuerūt.illo autē poſt annū ætatis centeſimū
& trigeſimū defuncto,& ob probitatē ac iuſtitiā inſignē, tum q; Dauidici ge
neris ſeruator fuiſſet,in regū monumēta illato,rex Ioas à priſtina religiōis cu-
ra facile deſciuit:moxq; & primates populi ad eundē modū deprauati ſunt,ut
nihil apud eos potius haberetur q; contēptus iuris ac iuſtitiæ. Deus uero in
dignatus propter hāc regis & cæterorū mutationē miſit prophetas qui cōte-
ſtarentur eos & à præſenti malitia cōpeſcerent. illi uero tā inſano affectu eam
cōplectebantur,ut neq; exēplis maiorū qui propter contēptum legū cū totis
familijs perierāt,neq; prophetarū cōminationibus moti reſipiſcerēt,& ad re-
licta

licta honeſta ſtudia reuerterētur. Quin & Zachariā pontificis Ioadi filiū rex in ipſo tēplo ſaxis iuſsit obrui, oblitus patris eius beneficiorū, tantū quia prophēta diuinitus cōſtitutus, pro concione populū & regē adhortatus ad iuſtitiam, graues pœnas illis minatus eſt, ſi moniti parere contemnerent. Moriens tñ Zacharias teſtē & iudicē deū inuocauit, ꝙ pro bono conſilio & patris ſui beneficijs, à Ioa mortis amarū præmiū ſibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata eſt. Azael em̄ Syrorū rex impreſsiōe in regnū eius facta, & Gitta primū direpta atq; euerſa, mox ipſum Hieroſolymis deſidentem adortus eſt. Tū Ioas cōterritus oēs theſauros dei priorūq; regū exhauſit, & cum eis detracta tēplo donaria miſit ad Syrū, tanti pacē redimēs & ſecuritatē, ne oppugnatus in extremū rerū ſuarū diſcrimē adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus, uim exercitus à regia urbe abſtinuit. Ioas tñ graui morbo implicitus, amicis Zacharię pœnas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus, per inſidias eū ſuſtulerūt. Sepultusq; eſt Hieroſolymis, nec tñ propter impietatē dignus habitus qui regijs monumētis inferretur, cū uixiſſet annos XL & ſeptem.

Amaſias rex Hieroſolymitanus exercitu contra Idumeos & Amalecitas ducto victor euadit. Cap. IX.

4.Reg.14 IN regnū ſucceſsit ei filius Amaſias. Anno aūt Ioaſi uigeſimoprimo apud Iſraelitas & Samariā Ieo ſucceſsit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII, patri nequaq; ſimilis, ſed magis primis eius regni regibus impius, qui palàm omnē contēptum cæleſtis numinis prę ſe tulerunt. Huius copias rex Syriæ tātopere attriuit, ut ex numeroſo exercitu nō plus q; decē millia peditū, equites quingēti ſupereſsēt: qua expeditiōe multas magnas urbes illi ademit, & hoſtiū non mediocres ſtrages edidit. Hæc autem Iſraelitis acciderūt ſecundū Eliſæi uaticiniū, quo tempore Azaeli etiā prædixit, quòd necato domino Damaſci ac Syrię regnum eſſet occupaturus. In hac temporū difficultate Ioazas ad preces & ſupplicationes cōfugit, orans deum, ut ſe è manibus Azaelis liberet, nec ab eo ſubigi patiatur. Deus aūt qui nō ſolum perpetuam innocentiā, uerumetiā reſipiſcentiam fauore complectitur, & cum perdere poſsit ſi uelit, caſtigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacē nacta ad priſtinū felicitatis ſtatū breui redijt. Poſt obitū Ioazę Ioas filius regno Iſraelitarū apud Samariam potitur, trigeſimoſeptimo anno regni Ioæ regnātis in tribu Iudæ. nam & iſte eodē quo Hieroſolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnum annis XVI. Hic optimus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cū Eliſæus iam admodū ſenex in morbū incidiſſet, uiſendi cauſa eū adijt: quē animaduertēs extremū ſpiritum ducere, flere cœpit, & lamentari, patrē & clypeū appellitans: ꝙ eo uiuo armis cōtra hoſtē opus non fuerit, ſed ipſius prædictionum beneficio ſemper inuicti euaſerint. Nunc illum è uita diſcedere, ſe uerò exarmatum Syris & alijs hoſtibus obijci, quamobrē adempto tali præſidio, ſibi quoq; optabilius unà cū illo hanc etiā relinquere. His querimonijs motus Eliſæus, regē conſolatus afferri arcū poſtulat, eumq; regē iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emiſsis tribus telis deſtitiſſet: ſi, inquit, plura miſiſſes, poteras totum Syrorum regnum excindere. nunc quia tribus ſolis contentus fuiſti, totidem prælijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademerūt recipies. His auditis

rex

rex abijt,& propheta paulo pòst defunctus est,uir inclytæ iustitiæ,& citra cõ trouersiam deo longe charissimus.multa enim & miranda diuinæ mentis argumenta exhibuit,quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico,quale decuit hominẽ nu mini diuino acceptissimum. Cõtigit autẽ aliquãdo ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentũ eius abderẽt,quod mox reuixit à contactu prophetæ corporis. Atq; hæc fuerũt & uiui & defuncti uatis opera.Azaele aũt rege extincto, ad Adadũ filiũ Syriæ regnũ hæreditario iure peruenit. Huic loas Israelitarũ rex tribus prælijs uicto omnẽ eam regionẽ abstulit, quæ urbes ac uicos de patre ipsius captos cõplexa est:quod & ipsum Elisæus iam antè prædixerat.postq; uero etiam loas fato functus est Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasiæ uictoria de Israelitis & Ioa rege eorum reportata. Cap. X.

SECVNDO aũt anno loæ regis Israelitarũ,regnum accepit Amasias IX
Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus urbis regiæ ciue, appellata Iudan.mirum aũt in modũ iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ uindicta,qui amicorũ insidijs sublatus fuerat.eosq; omnes in potestatẽ redactos affecit supplicio,parcens tamen ipsorum liberis, iuxta leges à Moyse prę scriptas:qui iniquũ censuit pro parentũ culpis à liberis eorum pœnas reposcere.Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica,conscripto flore iuuentutis,utpote ætatis annorũ plus minus uiginti,centuriones his copijs idoneos attribuit.deinde misit ad Israelitarũ regem qui uiginti scutatorum millia cõducerent stipendio talentorũ argenti centũ annumerato. decreuerat enim cõtra Amalecitarũ & Idumæorũ atq; Gabilitarũ gentes exercitũ ducere. iam que propediẽ moturus erat in eos,cum interueniẽs propheta dimittere Israelitas cõsuluit.esse em̃ hoc hominũ genus impiũ,& cladem certã imminere oraculo se monitũ,si talibus rex utatur auxilijs.alioqui deo fauẽte uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus.Rege aũt ægreferẽte, quia iam publicè stipendiũ Israelitis numerauerat,hortatus est propheta ut dei uolũtatẽ sequeretur,quo propitio nõ defore pecuniã.illos itaq; dimisit,pręfatus se dónare illis quicquid mercedis nomine accepissent,& cũ domesticis tãtũ copijs cõtra prędictas gẽtes profectus est.Quib.uno pręlio uictis interfecit x millia,& totidẽ millia captiuorũ abducta in magnã petrã quę imminet Arabię,eo loco per rupes pręcipitata necauit:atq; ita uictor cũ opima pręda domũ redijt. Interea uiginti illa Israelitarũ mercenariorũ millia,ignominiosam rati suã missionẽ,ac si pro inutili dãnata esset eorũ opera,impetũ in eius regnũ faciũt:& pgressi usq; Bethsemera,regionẽ populati sunt,abacto magno iumẽtorũ numero, cæsisq; trib.colonorũ millibus.Amasias uero post uictoriã factus insolẽs,autorẽ eius deũ cœpit habere contẽptui, & pro eo uenerari asportata de Amalecitis numina.Quãobrẽ à propheta cõuentus est,mirari se dicẽte si hos deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre ualuerint,nec eos ab Hebræorum ui tutos prestiterint,sed tanq; ad se nõ pertinẽtes cędi & captiuos trahi passi sint.quin & ipsos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbã Hierosolyma peruenisse. Rex his uerbis ad irã percitus iussit illũ hac de re esse quietũ minatus suppliciũ si negotijs alienis miscere se pergeret.tũ ille,se quidẽ quieturũ dixit,

deum

deum tamen ultorem huiuſmodi nouitatibus non defore. Nec multo poſt Amaſias felicitatem ſuam, cuius tamen autorem deum non agnoſcebat, non capiens, ſed faſtu inflatus, ſcripſit Ioæ regi Iſraelitarũ, ut ipſius imperata faciat cum ſuo populo, ſicut antehac idẽ populus maioribus eius Dauidi: & Solomoni paruit: ꝙ ſi nolit ultro facere officium, bello eſſe decernendũ de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc uerba reſcripſit. Rex Ioas regi Amaſiæ. Olim in eodẽ monte Libano cupreſſus erat & carduus. hic à cupreſſo filiam petijt filio ſuo dari coniugem. Interim beſtia quædã ſuperueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplũ te moneat, ne maiora ꝙ par eſt appetas, neue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnũ tuum incertæ commitas aleæ. His lectis Amaſias magis etiam ad bellũ concitatus eſt, deo, ſicut fas eſt credere, inſtigante, ut tandem meritas impietatis pœnas exolueret. Vbi uero in conſpectũ hoſtium uenit, inſtructa utrinq; acie, tantus repente pauor ac conſternatio diuinitus milites eius inuaſit, ut priuſquã manus conſererentur iam terga uerterent: & alijs aliò diffugientibus, deſertus à ſuis Amaſias in hoſtis poteſtatem ueniret: qui mortem illi minatus eſt, niſi efficeret, ut Hieroſolymitæ apertis portis ſe cum uictore exercitu admitterent. ea neceſsitate & uitæ amore adactus, perſuaſit ciuibus ut hoſtẽ reciperent. At ille dirutis ad trecentorũ cubitorum ſpaciũ mœnibus, curru per id interſtitium triumphabundus inuectus eſt, captiuũ præ ſe agens Amaſiam: & hoc modo factus urbis dominus, dei theſauros abſtulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertũ eſt, totũ aſportauit: ac tum demũ dimiſſo rege reuerſus eſt Samariam. Hæc Hieroſolymitis contigerunt anno regni Amaſiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorũ inſidijs fugit in urbem Lacheis: nec tamen euaſit, illuc quoque inſecutis inſidiatoribus, à quibus interfectus eſt. Corpus Hieroſolyma relatũ, & regia magnificentia funeratum eſt. Tam miſerũ autẽ exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum poſt exactũ annum uitę quinquageſimũ, regni uero uiceſimũ nonũ, Ozia filio regni ſucceſſore.

Quomodo Ozias uicinas gentes ſubegerit. *Cap.* XI.

XI DECIMOQVINTO autem anno regni Amaſię, Hieroboamus Ioę filius apud Iſraelitas regno potitus eſt, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem qua maiores eius Samarię regia. Hic rex cum eſſet uehementer impius, totuſq; idolis deditus, nihil ſibi non permittens, Iſraelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, ꝙ deuictis Syris ditionem ſuam eſſet ampliaturus, prolatis eius terminis adſeptentriones uſq; Amathẽ urbem, ad meridiẽ uero uſq; Aſphaltitem laçũ. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Ieſu imperatoris definitionẽ. quo oracului excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad ſuum regnũ addidit, nihil fallente Ionę uaticinio. Sed quoniam pollicitus ſum me bona fide res Hebræorũ proditurũ, non diſsimulabo quid de hoc propheta in ſacris codicibus inuenerim. Iuſſus enim à deo proficiſci in regnum Nini, & illic prædicare, quòd imperiũ illud periturũ eſſet, non auſus eſt hoc facere: ſed putans ſe poſſe deum effugere, conſcenſo apud Ioppen nauigio petebat Tarſum Ciliciæ: exorta autem uehementi tempeſtate, ita ut periculũ eſſet ne nauis mergeretur, gubernator & nautę, atq; ipſe etiã nauclerus

4.Reg.14

Ionæ.1.

uota

tota pro incolumitate faciebant: Ionas uero ſolus operto capite iacebat, nihil quemadmodũ aliꝫ faciens. cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis creſcerent, ſuſpicati aliquẽ è uectoribus eſſe in cauſa, decreuerunt ſortito quærere quis nam ille ſit. quo facto, ſors prophetæ obtigit. percontantibus quis nam eſſet, uel quid haberet negotij, ait ſe Hebræũ eſſe, & prophetam dei maximi, conſuluitq; ut ipſum in mare iacerent, ſi uellent præſens periculũ euadere: ſe enim eſſe propter quẽ tempeſtas ſæuiat. At illi primũ quidẽ non audebant hoc facere, impiũ facinus ducentes, hominẽ hoſpitem, qui uitã ſuæ fidei concredidiſſet, in tam manifeſtũ exitium mittere. tandem urgente periculo & nauim tantum non mergente, partim prophetæ autoritate, partim ſuopte metu cõpulſi, in mare eum proiiciunt. Et tempeſtas quidem ſedata eſt, Ionam autẽ ferunt à ceto deuoratũ poſt triduum in Euxinum pontum reuomitum, uiuũ & toto corpore illæſum. ubi impetrata à deo erratorũ uenia, ad Nini urbem profectus eſt, & cũ in loco unde exaudiri poterat cõſtitiſſet, prædicauit q; paulo poſt amiſſuri eſſent imperiũ Aſiæ: & cũ hoc dicto abiit. Hæc de eo ſic retulimus, ut inuenimus in cõmentarijs. Hieroboamus autẽ exactis feliciter in ſuo principatu XL annis mortuus apud Samariã ſepelitur, Zacharia filio ſucceſſore. 4.Reg.14.15

Ozias itẽ ſucceſsit Amaſiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hieroſolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipſa Hieroſolymitana. Hic erat natura bonus ac iuſtus, & magnanimus, prouidendisq; rebus ſolers & induſtrius. is ſuſcepta expeditione in Paleſtinos, prælio uictor urbes eorũ ui cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto uicinos: & cõdita urbe ad mare rubrũ, præſidiũ in ea poſuit. poſt hæc Ammanitis ſubactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis uſq; ad Ægypti terminos in poteſtatem ſuam redactis, in poſterũ ad curam urbis ſe contulit. quicquid enim mœniũ uel uetuſtate labefactum erat, uel ſuperiorũ regum incuria, totũ inſtaurauit: atq; eam etiam partẽ, quam Iſraelitarũ rex Amaſia patre huius capto diruerat, quando urbẽ uictor ingreſſus eſt. his addidit non paucas turres centũ quinquaginta cubitorũ altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam diſpoſuit: aquę ductus quoq; non paucos extruxit. habuit etiam iumẽtorum aliarumq; pecudum infinitam penè multitudinem, q; regio eſſet apta paſcuis. cumq; admodũ eſſet agriculturæ ſtudioſus, terrã uarijs arborũ cæterarumq; plantarũ generib. excoluit. habuit præterea ſelectorũ militũ trecenta ſeptuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni uiri generoſi & inuicto robore prædiți ad duo millia numero: edocuitq; exercitũ phalangis ordinẽ ſtruere in aciẽ, & arma ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces ęreos, arcus etiam & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus uel ſaxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia inſtrumẽta his ſimilia. Dumq; in his ſtudijs & paratibus uerſatur, corruptus eſt arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac ſempiternam cœpit nõ magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obſeruans, ita ut ad paternã impietatem uideretur procliuior, ad quam & ille prolapſus fuerat, quòd fortunæ fauorem & perpetuos ſucceſſus in rebus maximis moderatè ferre neſciret. Et cum ueniſſet ſolennis feſti celebritas, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſ

ſus templū ad aureū altare deo ſuffitū facturus aſtitit. Accurrit eò mox Azarias pontifex octuaginta ſacerdotū globo ſtipatus,& regē compeſcuit,uocifer rans ac negans hoc illi fas eſſe,ſed ſolis ſacerdotibus datū ſuffire,qui ſint ex Aronis genere.iubebatq; ut exiret,& deū talibus factis prouocare ad iram deſineret. Tum rex cōmotus mortē illis ni quieſcerent minatus eſt:& ecce tibi terra uehementer concutitur,fiſſoq; ſuperne tēplo radius ſolis os regis improbū ferit,quod eueſtigio lepra contactū eſt. acceſsit huic & aliud prodigium, q; eodē terræmotu ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium montis ad occidentem uergentis reuulſum, per quatuor ſtadia uolutum,obiectu demū orientalis montis cōſtitit,obſtructa uia publica, & oppreſsis ruina hortis regīs. Sacerdotes uerò poſtq; in facie regis lepram animaduerterunt,diuinitus inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tanq; pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt.at ille pudore calamitatis iam modeſtior, paruit, ſuperbiæ cum impietate coniunctæ tam miſerabili pœna mulctatus.& cum aliquā diu priuatus extra urbē uixiſſet, filio Iothamo rempub. adminiſtrante, mœrore tandē cōfectus obiit anno ætatis ſexageſimo octauo, regni quinquageſimo ſecūdo, ſepultus q; eſt in ſuis hortis in monumento ſolitario. Iſraelitarū autem rex Zacharias Hieroboami filius uix ſexto regni menſe exacto,ab uno è ſuis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit labeſi filius, qui occupata uacua Zachariæ cæde regia,trigeſima poſt die male partum regnum male perdidit. Manaemus enim dux exercitus,qui per id tēpus apud Thapſam urbem erat,audito Zachariæ caſu, cum omnibus copīs propere uenit Samariam,& prælio uictū Seleſmū interfecit: dein autoritate propria ſumptis regni inſignibus, Thapſam cum exercitu uictore profectus eſt. oppidani uero obfirmatis portis noluerunt regē admittere.at ille ut in defectores ſæuiens totum circūquaq; agrū uaſtauit, & poſtremo urbem quoq; ui cepit:& q; eſſet Thapſenſibus infenſus,omnes ferro confecit, ne teneræ quidē ætati parcens, & nihil ſibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens. quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit,ea in ſui generis homines ſibi permiſit. nec mitior fuit poſtea toto decennio quo Iſraelitis prefuit. petitus deinde bello ab Aſſyriorū rege Phullo,nō auſus eſt cū eo in certamen deſcendere,ſed pactus M. talētis argēti,mature ſe ab ea uexatiōe redemit. hāc ſummā Manaemo populus cōtulit, exactis L drachmis in ſingula capita. Nec multo pòſt mortuus,Samariæ ſepultus eſt,Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate perſimilis,duob.tantū annis regnauit quib. exactis in cōuiuio cū amicis truci datus eſt,inſidīs Phaceię tribuni,qui Romelię fuit filius. obtinuit aut hic Phaceias principatū annis XX. dubiū impius magis an iniuſtus. Huius tempore Theglaphalaſſar Aſſyriorū rex Iſraelitas aggreſſus, ſubacta Galadica regiōe, & quicquid trans Iordanē colitur,uicinaq; Galilęa,& Cydida,& Aſora, colonos abſtractos in ſuū regnū traduxit,de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hieroſolymorū regia, natus matre urbani generis nomine Ieraſa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga deū pio,iuſto erga homines,& reipub. ſtudioſo. quicquid enim inſtauratione opus habebat,diligenter ſartiendū curauit. in tēplo ueſtibulū refecit & porticus. mœnium partē labantē reſtituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit,

Amma-

Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantumq; regnũ auxit, ut tam domi felix esset, quam foris formidabilis. Hoc regnãte propheta qui XII
dam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorũ & Nini subuersione hæc uerba uaticinatus est. Ecce Niniue piscina aquarũ fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicentq;, state, state, eripite aurum, eripite argentũ. & nemo ualet. mallent enim uitã seruare q; facultates. occupabit em eos graue dissidiũ, & lamẽtatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilliũ leonum, & mater catulorum leoninorum? Dicit tibi Niniue dominus: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin molestus uidere ri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum c̃xv. Et de his quidem hactenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. Cap. XII

IOTHAMVS autem è uiuis abijt ætatis anno XLI. cũ regnasset annos XIII
sexdecim: & quo in regijs conditorijs depositò, regnũ ad Achazen eius filiũ hæreditario iure peruenit. qui erga deũ impijssimus, omnium, & patriarũ legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorũ regũ se cõtulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quib. etiã propriũ filiũ holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hũc ita insaniẽtem duo simul reges, Rases Damascenorum & Phaceias Israelitarum, bello aggrediuntur: erant enim amici & socij: & compulsum Hierosolyma multum diu'que frustra oppugnauerunt, quòd urbs esset munita egregie. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorũ numero interfecto, cum exercitu ex manubrijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autẽ rex postquam cognouit Syros abijsse domum, putans se Israelitarum rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum copias. & cũ irato deo cõmississet prælium, propter tot impia facinora uictus est. centũ em & uiginti millia tũc ceciderũt de Hierosolymitarum exercitu. In eodẽ prælio Zacharias supremus dux Israelitarũ cũ Amia filio Achazæ congressus, superatũ occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarũ ducẽ uiuum in potestatẽ suã redegit. magnũ præterea captiuorũ utriusq; sexus numerũ è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas aũt quidam qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna uoce hanc uictoriã nõ ipsorũ uirtute partam asseuerabat, sed q; deus regi Achazæ iratus esset. incusabatq; eos q; non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni faciant, deũ ab illis pœnas exacturũ, post hanc admonitionem Israelitę in cõcionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exurgens autẽ quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cũ alijs tribus, negabant se pas- 4.Reg.16

ſuros ut ciues ſui captiuos in urbẽ introducerent, ne fortè omnes ex æquo di uina ultio perderet. ſatis eſſe præteritorũ peccatorũ, in quæ prophetæ clamitent, etiamſi nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiſerunt illos, quicquid uellẽt, arbitratu ſuo agere. Tum prædicti uiri aſſumptos captiuos exemerũt uinculis, & curatis eorũ corporibus, adiutos uiatico remiſerũt domũ incolumes, nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos uſq; Hierichuntẽ & ulterius, cumq; non lõge abeſſent à Hieroſolymis, repetierunt Samariam.

Aſſyriorum rex ui expugnata Damaſco, & occiſo rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damaſcum in coloniam deductis. Cap. XIII.

4.Reg.16.17 ACHAZES autẽ rex hac clade ab Iſraelitis affectus, miſſa ad Aſſyriorũ regem Theglaphalaſſarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Iſraelitas & Damaſcenos atq; Syros, magnã pecuniam illi pollicens in præſens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem poſtquam audiuit, ipſe in auxiliũ Achazæ profectus eſt, & uaſtata Syria. expugnataq; Damaſco, Raſem quoq; regem occidit. Damaſcenos uero in ſuperiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quaſdam Aſſyriorũ gentes in agrũ Damaſcenum repoſuit. Iſraelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos cõprehendit. Poſt Syros adhunc modum tractatos, rex Achazes ſublato quantũ erat auri & argenti in regijs theſauris, atque etiam in ipſo templo & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc ſecũ deferens uenit Damaſcũ, & ſicut antè pactus fuerat, omnia regi Aſſyriorũ tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuerſus eſt Hieroſolyma. Erat autẽ hic rex tam ſtultus & incogitans, ut quamuis hoſtiliter cum Syris diſſideret, illorum tamẽ deos colere nõ deſineret, ſed in eorum ceremonijs, tanquã uictoriam inde ſibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. poſt cladem uero acceptã, Aſſyriorũ uenerari cœpit numina, quiduis potius adoraturus, q; uerum & à maioribus acceptũ deum, cuius indignatione ut tum uinceretur factum eſt. In tantum autẽ religionis cõtemptum prolapſus eſt, ut ſpoliatũ prius donarijs templũ clauderet, ne illud ſolennibus ſacrificijs honorare liceret. poſt has inſanas impietates tandẽ moritur, cum uixiſſet annos triginta ſex, & ex his regnaſſet ſedecim, relicto hærede Ezecia filia. Quo tempore etiã Phaceas Iſraelitarum regnum cum uita amiſit, cæſus per inſidias cuiuſdã ex charioribus ſibi aulicis, cui nomen Oſeas. qui cum regnum ſcelere quæſitũ per annos IX obtineret, uir fuit peſsimus, nihil pietatis deo deferens. In hunc duxit exercitum Aſſyriorũ rex Salmanaſarus, & quia deum nõ habebat propitiũ, deſtitutũ eius auxilio facile ſubiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autẽ anno regni huius Oſeæ Ezecias Hieroſolymis regnũ adeptus eſt, Achazæ ex Abia Hieroſolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iuſto ac pio præditus. nam ſtatim ab ini to principatu nullã magis neceſſariã uel utilem tam ſibi quàm ſubditis curam exiſtimauit, q; religionis ac diuini cultus. quamobrẽ aduocata populi & ſacerdotum Leuitarum q; concione, ſic fertur ad eos uerba feciſſe: Ne ipſi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nõ redditos deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidiſtis, quia per extremã dementiã paſſi eſtis uobis perſuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quãdoquidẽ ueſtro malo didiciſtis q; pernicioſa res ſit impietas, hortor ut illa obli-

uioni

uioni tradita purificetis uos à preteritis pollutionibus una cum sacerdotibus & Leuitis, actum demum conuenientes aperiatis templũ, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinũ honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatũ deum & propitiũ habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes templũ aperiũt, & eiectis inde inquinamẽtis, adornatisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimissis per totã ditionẽ suam nuncijs, populũ Hierosolyma ad Azymorum celebritatẽ conuocat multo iam tẽpore intermissam propter impiam superiorũ regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis cõsuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & ueri dei cultũ redirent. Se eñ illis permissurũ ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autem se suadere non ut suum negotiũ ageret, sed ipsorum uti litatis gratia, quos beatos fore, si huic cõsilio paruerint. Israelitæ uero audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentẽ nõ adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eodem cohortantes, & præmonentes quãtę calamitates instarent ni mature ad pietatem rediret, respuerint: quos postremo cõprehensos necaueruut. nec his facinorib. contenti ad peiora etiam sunt prolapsi, ita ut non prius desisterent, quàm ob extremã impietatẽ deus ultor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manasśitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt cõuersi, atq; hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut deũ adorarent. Postquam autẽ ea multitudo conuenit, rex ascenso templo unà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, paremq; hircorũ numerum. & cum primum manus in capita uictimarum imposuissent tam rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi uero iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarũ corona circumstante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim Dauid eos psallere docuerat. reliqui uero sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciẽ prostrati deum adorabant. post hæc sacrificauit boues septuaginta, arietes c, agnos cc, populo uero ad epulũ largitus est boues dc, & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia rite sacerdotes perfeciśsent, rex lætus epulabatur cũ populo, agentes deo gratias. Instante uero azymorum festo, paschale sacrum facientes, alias deinceps uictimas mactabant per continuos dies septem. populo etiã præter eum numerũ quem ipśi mactauerunt, taurorũ duo millia. pecorum septem millia rex de suo largitus est. hanc liberalitatem imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ullum festum tam magnifice est celebratum à Solomonis temporib. in eum usq; diem, peracto festo urbẽ egresśi totam regionẽ lustrauerunt, ipśa quoq; Hierosolyma ab omni idolorũ spurcitie munda reddiderũt. Quotidiana deinde sacra iuxta legem rex de suo fieri mandauit, & sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuum, ut possent esse circa diuinũ cultũ assidui. Quo factum est ut populus omne genus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus: rex uero horum apothecas & promptuaria condidit, unde singulis partes distribuerentur cũ uxoribus & liberis. atque in hunc modum pristinis cultus restitutus est. His

ita constitutis rex Palæstinis bellum intulit,& parta uictoria omnes eorũ urbes à Gitta usq; Gazam suæ ditioni adiecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei denunciat,omnem eius regionem se subiugaturũ, nisi tributa, quæ prius pater ipsius,penderet.Ezecias uero minas eius non magni fecit, fretus deo suaq; pietate,ac propheta Esaia,per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israelitarum rege,& decem tribubus translatis in Mediam,Chutheos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIIII

XV. 4.Reg.17

SALMANASAR aũt Assyriorũ rex cõperto quòd Israelitarũ rex misset clàm legationem ad Soam Aegyptiorum regem,inuitãs eum ad societatem contra ipsum ineundam,iratus duxit exercitum contra Samariam,anno Oseę regni septimo,& nõ receptus ab eo,post tertiũ obsidionis annũ urbem ui cepit,anno eiusdem regis nono,Ezecię uero Hierosolymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israelitarum imperio,populũ traduxit in Mediam & Persidem,cum quo etiam Oseas rex uiuus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur,sedes ei designauit in agro Samariæ,ceteraq; Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarum ex suis sedibus post annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt:post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem uero à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamum, de qua suprà diximus annis CCXL.mensibus septem,diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum,qui neq; legi subditi esse uoluerunt, neq; prophetas audire,prænunciantes adesse pro foribus hanc calamitatẽ,ni ab impietate desisterent.omniũ autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt,seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus,& populo per suum exemplũ ad eandem iniquitatẽ pertracto,indignationem cęlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoq; meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorũ rex cum armis totam Syriam & Phœnicen peragrauit,& nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrũ regnante ibi Elulæo,attestanté etiam Menandro, qui in suis chronicis,ex Tyriorũ annalibus in græcam linguam translatis sic scribit.Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Gittæos cum classe eò profectus sub imperium suũ retraxit. contra quos missso exercitu Assyriorũ rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace,cum copijs domũ reuersus est.paulo post Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorũ regem defecerunt: & cum soli Tyrij facere eius imperata detrectarent,reuersus est contra eos cũ sexaginta nauibus,quas Phœnices instruxerunt,impositis etiã octingentis remigibus. Quibus occurrẽtes Tyrij cũ duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerũt, quo facinore nõ mediocrẽ rei naualis gloriam sibi cõparauerunt. Reuertens aũt rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquęductus dispositi,qui aquari Tyrios prohiberẽt:quod cũ per continuos quinque annos fieret,coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniũtur. Cęterum

terum noui Samariæ coloni Chuthæi, ſic enim tū appellabantur, quod à Perſidis regione Chutha, & flumine Chutho eſſent traducti, cum quinq; gentiū eſſent, totidem deos patrios ſecum attulerunt, quos ritu ſuo colentes deū maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta eſt enim ſæua peſtilētia, à qua cum pópularentur, nullam inuenientes opem ōraculo admoniti ſunt, ut deū maximū colerent: nam hoc illis præſentem ſalutem allaturum eſſe. miſsis igitur ad regē Aſſyrium legatis, petierunt ut ſacerdotes aliquot è captiuis Iſraelitis ad eos remitteret. quo facto legem & dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum cœperunt colere: moxq; ceſſauit peſtilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uero Samaritæ, qui pro præſenti ſemper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos ſe eorum appellant, utpote à Ioſepho oriundos, & hac ratione ſanguine illis coniunctos. quando uero in reb. aduerſis eos aſpiciunt, nihil ad ſe pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipſi ex longe remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quo aliàs dicetur opportunius.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DECIMVS.

Senacheribi Aſſyriorum regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio. Cap. I

IEZECIAE duarum tribuū regis anno quartodecimo Senacheribus Aſſyriorum rex cū inſtructiſsimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnesq; urbes ui cepit quotquot ſunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illū uenit legatio, imperata facturū, & tributa ſoluturū promittēs. Senacheribus uero auditis legatis decreuit omiſſo bello poſtulata regis admittere, & pollicitus eſt, ſi argēti talenta trecenta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturum, iureiurando interpoſito quòd ab omni iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus hoſte remoto poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta non præſtitit: nam profectus ipſe cum copijs contra Aegyptios & Aethiopes, Rapſacem ducē cum duobus alijs ad continuandū Hieroſolymitanum bellū reliquit. collegarum nōmina erant Tharata & Anacharis. ut uero admoto mœnibus exercitu caſtrametati ſunt, per nuncium poſtulauerunt, ut Ezecias ad ſe prodiret in colloquium. ille quòd ſibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos miſit, Eliacimum procuratorem, & Somnæum, & Ioachum à cōmentarijs. hi cum prodijſſent, ante duces cōſtiterunt. quos intuitus Rapſaces iuſsit regi ſuo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus ſcire uult, quo fretus dominū ſuū refugiat, & obedire nolens exercitū in urbē non recipiat. an fortè Aegyptijs, 4.Reg.18

ſperans ab illis poſſe exercitū regium deleri. id quidem ſi ſperet, dubio procul eum deſipere, & ſimilem eſſe homini qui fragili arundini innititur, qua non ſolū nō ſuſtinetur, ſed lapſus etiam manū transfigitur. Scire autem eum oportere, quòd non ſine dei uoluntate facta ſit hæc expeditio, qui ſicut ante de Iſraelitis uictoriam dedit, ita nunc quoq; Ezeciam cum ſuis ſubditis Aſſyriorum armis uelit ſuccūbere. Hæc Rhapſace Hebraice dicente, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore conſternaretur, rogauit eum ut loqueretur Syriace. Ille ſatis intelligens quid alter metueret, maiore etiam uoce Hebraice reſpondit: debere eos audire mandata regis, &, quod in rem ipſorū ſit, deditionē facere. Satis, inquit ſcio quòd uos & ueſter rex populū uana ſpe ſeducentes, ut reſiſtat ſuadetis. quòd ſi quid audetis, & putatis uos poſſe exercitum noſtrum à mœnibus repellere, promptus ſum uos duobus equorū millibus inſtruere: uos datis totidem ſeſſoribus uires ueſtras oſtēdite. ſed nō poteſtis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos poſſunt uel inuitos ui capere? maxime cum ſpontanea deditio tuta ſit: contrà cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hęc cum audiſſent ex duce tam legati quā populus, ad regē etiā perla-
4.Reg.19 ta ſunt. Ille perculſus habitū regalem exuit, & ſaccum indutus humili ſpecie, ut mos eſt patrius, in faciem procidens deo ſupplicat, ut cum alia ſpes nulla adſit, opem & ſalutem afferat. Miſsis etiam ad Eſaiam prophetam amicis aliquot & ſacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni ſalute precibus deū ſolicitet ac ſacrificijs, ut frangens nimias ſpes hoſtium, miſereatur ſui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo iuſsit regem atq; amicos bono eſſe animo, prædicens hoſtē ſine prælio uictū diſceſſurū cum ignominia, & poſiturum feroces animos. deum enim ei moliri perniciem. Ipſum quoq; Senacheribū non ſuccedente expeditione Ægyptiaca domū reuerſum, ferro eſſe interiturum. Fortè aūt acciderat ut eodē tempore uenirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus ſtultum eum dicebat, quòd putaret ſe poſſe ſeruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabaturq; internecionē omnibus, niſi ſponte patefactis portis exercitum intra Hieroſolyma reciperent. Has lectas contempſit propter fiduciam quam in deo collocauerat, & epiſtolam cōplicatam in tēplo repoſuit. Iteratis deinde ſupplicationibus quibus urbis ſalus deo commendata eſt, Eſaias exoratū eſſe retulit, nec eſſe ea tempeſtate oppugnationē metuendam ab Aſſyrio. Inſtare enim feliciora tempora, quibus ſecuri poſſint agros ſuos in pace colere, & poſſeſsionum ſuarum curam habere timentes neminem. Procedente autē tempore Aſſyriorum rex fruſtrari ſuos conatus uidens infectis rebus rediit ex cauſa tali. Multū temporis contriuit in apparanda oppugnatione Peluſij: iamque aggerem penè mœnibus æquauerat, & uidebatur aſſultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharſicem regem Æthiopū, Ægyptijs laturum ſuppetias, & per deſertū copias ducere, ut improuiſus adoriatur Aſſyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus propere inde cum ſuis abijt. Herodotus autē hunc contra Vulcani ſacerdotem bellum geſsiſſe dicit, nimirum quòd idem & rex eſſet & ſacerdos.
IIII Oppugnans, inquit, Peluſium, hac de cauſa obſidionem ſoluit. Rex Aegyptius implorauit opem ſui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommo-

commodum attulit.nam & in hoc errat quòd pro Assyrio scribit Arabem. Vna,inquit,nocte murium uis tanta extitit,ut hostium arcus & reliqua arma corroderent:quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitũ abduceret.Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegptum bello infestauerit, his uerbis narrat.

Quòd Assyriorum exercitus una nocte peste absumptus est,& quòd rex eorum domum reuersus filiorum insidijs perijt. Cap. II.

SENACHERIBVS autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat,peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare cœperat,absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum. qua clade territus,& de reliquis copijs solicitus,maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulo pòst per insidias seniorum è filijs suis,Adramelechi & Selennari, uitam amisit, occisus in ipso templo Arasci,quem præcipuo cultu dignabatur.quibus ob parricidium à popularibus pulsis,& in Armeniam fugientibus,Assarachoddas minor filius in regnum succesit.Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. Cap. III.

EZECIAS autem præter omnem opinionem liberatus periculo,uo- III
ta pro incolumitate deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum.Dumq; totus circa dei cultum oc- 4.Reg.20
cupatur,paulo pòst in grauem morbũ incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur,nec amicis quidquam melius sperantibus.nec tam uitæ periculum angebat regem,quàm quòd sine liberis decedente generis succesio in eo deficere uidebatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus,supplex cum lacrymis deum rogauit, ut tantisper differretur uitæ terminus,donec procrearet sobolem, ne ue nõdum factus pater eximeretur numero uiuentium.Misertus autẽ deus,idq; eo libẽtius quòd non sibi doleret regni uoluptates adimi,sed succesorẽ tantũ germanum principatus quæreret,misso ad eum propheta Esaia, iussit nuntiari quòd post triduum morbũ euaderet:& superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet.Hæc cũ propheta ita ut iussus erat ad regem perferret,ob magnitudinẽ morbi & inopinatũ nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signũ ab Esaia postulat,ut certo posset credere,missum illum ad se à deo nuncium.quæ enim supra spem & rationem esse uidentur,eorum solet hoc pacto confirmari ueritas.Et rogante propheta quòd nam signũ exhiberi sibi postulet,uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimã lineam processerat, per totidẽ lineas reuerti eam faceret.Et cũ deus hoc dedisset prophetæ precibus,uiso ita ut uoluit tã insigni prodigio,cõfestim recepta sanitate ad templũ ascẽdit,& adorato deo uota persoluit.Circa eadẽ fermè tẽpora imperiũ Assyriorũ per Medos dissolui cõtigit,de quo dicemus alibi. Babyloniorum autẽ rex Baladas missis ad Ezeciam legatis cũ muneribus, inuitauit eũ ad societatem

tem & amicitiã. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiã ostẽdit, & apparatũ armorum, & quicquid pretiosum auro cõstabat ac gemmis: atq; ita cũ donis remisit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, rogatusq; qui nam essent qui uenerant: ait è Babylone missos à rege uenisse: ostẽdisseq; se illis omnia, ut uisis diuitijs colligẽtes ex his ipsius potentiã, regi suo renũciare possent certius. tum propheta respondens: Scito, inquit, q; hæ diuitiæ paulo post transferentur in Babyloniã, & posteri tui uirilitate amissa eunuchi seruient regi Babylonio. Hæc enim prædicit dominus. Ezecias cõtristatus hac prædictione, ait se quidem malle gentem suam in eam calamitatem non incidere, sed quãdo aliter uisum sit deo, precari ut saltẽ ipse posit in pace quod reliquũ uitæ exigere. Huius quoq; Baladę Babyloniorũ regis Berosus meminit. Cæterũ propheta hic cum esset diuinus, & usq; ad miraculũ ueridicus, certus se nihil à uero alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorũ posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit,
IIII totũ illorũ respondet oraculis. sed hos aliàs singillatim percensebimus. Ezecias porrò cum quantũ iam diximus superuixisset in pace, obijt post annum uitæ quartum & quinquagesimum, regni uero nonum & uigesimum.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur. Cap. IIII.

4. Reg. 21 IVVS successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studijs contrariũ uitę institutum tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarũ imitans, quos deus propter peccata perdidit. ausus est etiam sceleste templũ dei profanare, atq; adeo totã urbem & reliquam ditionem quàm late patuit. Exorsus enim à dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens, nam & ex horũ numero per singulas dies aliquẽ afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus deus ad iracundiã, mittebat unũ post aliũ prophetam ad regem simul atq; populũ, per quos eadem illis cõminabatur calamitates, quas propter contemptũ religionis fratres ipsorũ Israelitæ aliquãto ante perpessi fuerant. At illi nolẽtes fidẽ habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminẽtia mala uitare poterant, re tandem ueritatẽ eorũ experti sunt.

V Cum enim in eisdẽ perseuerarẽt moribus, hostem illis deus immisit regem Chaldæorũ & Babyloniæ. is missio in Iudæam exercitu, regionẽ totam depopulatus, Manassem quoq; dolo interceptũ & abductum, perpetuo pœnæ habuit obnoxiũ. Tum demũ miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & ut hostẽ humanũ ac clementẽ experiretur, à deo precibus petijt. Nec deus se præbuit inexorabilẽ, sed misertus exaudijt supplicẽ: quem post aliquãtum temporis spaciũ Babylonius domũ remissum in pristinũ principatum restituit. Cæterũ clementia uictoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorũ peccatorũ etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam & urbem lustrauit, & templũ consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo ut gratitudinẽ deo posset approbare

bare,& quoad uiueret eius retinere beneuolentiã. Idẽ facere populũ quoque docuit,memor in quale incidiſſet infortuniũ ob perperã adminiſtratam rempub. Adornato etiã altari,ex prẽſcripto Moyſis ſolẽnes obtulit ſuper eo uictimas. Reſtitutis in ueterẽ ſtatũ religionis ritibus, ad munienda Hieroſolyma curã tranſtulit,ita ut reparatis antiquis mœnib. noua illis circumdaret, & turres excitaret altiſsimas, ſuburbanasq́ arces cũ aliis neceſſarijs tum in primis cõmeatibus muniret. Adeoq́ in melius mutatus eſt, ut ex quo deũ colere cœpit,toto uitæ tẽpore prædicatus ſit beatiſsimus. Cũq́ uixiſſet annos LXVII. in uiuis eſſe deſijt,exactis in regno annis quinq́ & quinquaginta. Sepultus eſt in hortis propriis:regnũ excepit Amos filius, natus matre Emalſema, oriunda ex labate oppido. Hic imitatus iuuenilia ſui patris opera, & à ſimilibus nõ abſtinens facinoribus,mature dedit pœnas, domi à ſuis oppreſſus familiaribus uix dũ exacto anno uitæ quarto & uigeſimo,regni uero ſecundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipſum in paternũ monumentũ intulit, & regnum eius filio Ioſiæ nominato tradidit,octo tum annorum puero.

De Ioſia rege. Cap. V.

IOSIAS mater fuit ex oppido Boſcetha,Ieda nomine, ipſe indole optima, & ad uirtutem natus Dauide rege exẽplari & regula totius uitæ ſibi propoſito. quamprimũ enim duodecimũ annũ ætatis attigit,egregiũ edidit pietatis ac iuſtitiæ ſpecimẽ. Autor eñ fuit populo,ut abiectis erroribus,& relicta de falſo creditis diis perſuaſione,conferrent ſe ad cultũ patrij numinis. Et retractatis maiorum ſuorũ inſtitutis, quicquid peccatũ eſſet corrigebat,tam prudenter adhibitis remedijs,q̃ ſi eſſet ętate maturiſsima. quæ uero decenter ſe habere inuenit, immota ſeruauit, & imitatus eſt. Hæc aũt faciebat tũ per innatã ſapientiã, tum etiã ſeniorũ monitis & conſilijs. Sequendo enim legũ ductum in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit,à quib. recedẽtes priores aliquot reges ſeipſos perdiderant. Itaq́ obeundo tam urbem q̃ regionẽ totam,lucos externis diis dedicatos excidebat,& aras eorũ diruebat,& donaria quę eis à maiorib. conſecrata fuerant,per ludibriũ detrahebat:atq́ ita populũ à uana opinatione ad unũ dei cultũ conuertit:& cõſueta holocautomata cæteraq́ ſacrificia ſuper altare obtulit. Cõſtituit etiã certos magiſtratus,& morũ cẽſores, qui priuata quoq́ negotia ſic diſponerẽt, ut in omnib. non minorẽ iuſtitiæ q̃ uitæ ipſius rationem haberent. dimiſsis deinde per totam ſuam ditionẽ nuncijs iuſsit ut quicunq́ uellẽt cõferrent aurũ & argentũ in reparationẽ templi,id q̃ ſuo quiſq́ arbitratu,ut nemo grauaretur:& allatis pecunijs curam ſumptuũ in templum ſartum tectũ præſtandũ cõmiſit Amaſi præfecto urbis,& Saphani ſcribæ, & Ioathæ cõmentarienſi,& pontifici Eliacię. qui omiſsis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & ſuppeditatis omnibus rebus ad reparationẽ neceſſarijs,incũbebant operi:atq́ ita inſtauratũ eſt templum,& ipſum regiæ pietatis argumentũ futurum. Anno deinde regni ſui XVIII iuſsit Eliaciam pontificem pecunia(quæ inſtaurationi ſuperfuit)in maſſas cõflata crateras inde & libatoria,phialas q̃ ad miniſteria tẽpli conficere: præterea quicquid auri argenti ue in theſauris eſſet,id quoq́ prolatũ in eoſdẽ uſus cõuertere: põtifex autẽ dum promit aurũ, fortè incidit in ſacros libros Moyſis in tẽplo repoſitos: eos prolatos 4.Reg.22.

latos dedit ſcribæ Saphani.qui cum eos perlegiſſet,regem adiit,& quæ impe raſſet oīa facta indicauit.præterea libros recēs inuētos ei legit. Qua lectio ne audita rex ſcidit ſibi ueſtem, & conuocatis intimis aliquot amicis, ipſo'q; ſcriba,& Eliacia pōtifice,miſit eos ad prophetiſſam Oldam,uxorem Sallumi, uiri clari ac nobilis,ut perſuaderent ei deū placare, & propitiū genti ſuæ red dere.timendū em̄ eſſe ne propter neglectas à maiorib.leges Moyſis graues ca ſus immineant,ne'ue eiecti patrio ſolo in externis regionibus deſtituti omni bus cōmodis miſere uitam finiant.Auditis regiis mandatis prophetiſſa iubet ei renunciari,q; deus ſemel contra eos ſententiam tulerit, quæ nullis ſupplica tionibus irrita fieri poſſit:ut populus eiiciatur propriis ſedibus, & omnibus præſentibus cōmodis propter nō ſeruatas leges mulctetur: quandoquidem conceſſo ad reſipiſcendū tanto tēporis ſpacio, ne prophetarū quidē hortati bus ad ſaniorem mentē reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicē tium:& ideo decretū id mutari nō poſſe,ut ipſo euentu diſcant eſſe deū, & in prophetarū eius prædictionib.nihil ineſſe mendacij, quibus certā ſuam uo luntatem hominibus indicare ſolet. attamen propter bonitatē regis dilaturū deū aliquantiſper imminentem calamitatem: ſed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū miſſurū. Hoc mulieris uaticiniū regi renunciant, qui ad
4.Reg.23 eam miſsi fuerant.ille circum omnia oppida miſsis nunciis, iuſsit Hieroſoly ma conuenire ſacerdotes ac leuitas, & omnes omnis ætatis homines. & cum congregati eſſent omnes, primū eis ſacros libros legit. deinde ſtans in editio ri loco in medio populi,ſacramēto adegit uniuerſos ad cultum diuini numi nis,& ſeruandas leges Moſaicas:quod illi magno cōſenſu facturos ſe recepe runt.mox'q; ſacra faciētes & mactantes uictimas deū precabātur ut propitius adeſſe dignaretur.Poſtremo iuſsit pontificē,ſi quod uas in tēplo ſupereſſet à maioribus dicatū idolorū externorū uſui,ut inde eiiceretur: & cum non pau ca eſſent collecta,omnibus incenſis cinerem eorū diſperſit. deniq; ſacerdotes idolorū à genere Aronis alienos interfecit. His apud Hieroſolyma peractis exiuit peregre,& quicquid per totā regionē honorē externorū numinū à Hi eroboamo dedicatū inuenit,deleuit funditus:& oſſa pſeudoprophetarum ſu per altare,q; primus Hieroboamus extruxerat,combuſsit: ſicut ſuperius dixi mus,iam tum cum ſuper eo Hieroboamus ſacra faceret, interueniſſe prophe tā,& in prēſentia totius populi prænūciaſſe,q; unus ex Dauidis progenie,no mine Ioſias,hoc eſſet facturus: cuius prædictionis euentus poſt annos trecen tos ſexagintaunū ſecutus eſt.Poſt hęc inuiſit & alios Iſraelitas,qui captiuitatē & ſeruitutē Aſſyriorum euitauerant,eis'q; perſuaſit ut omiſsis impiis actioni bus,& religionibus externis,deū maximū ritu patrio colerēt,ei'q; ſoli adhęre rent.nec hoc cōtentus oppidatim ac uicatim per domos ſcrutatus eſt,ne quid ſuſpectū intus deliteſceret.quadrigas etiam ſolis,quas ſuperiores reges in ue ſtibulo tēpli cōſecrauerāt,& ſi quid aliud diuinis honorib. uulgus imperitus dignabatur,de medio ſuſtulit.Cæterū luſtrata ad hunc modū regione uniuer ſa,populū Hieroſolyma cōuocauit ad celebrandū feſtū azymorum,quod di citur paſcha:dedit'q; populo ad epulū de ſuo triginta hædorū & agnorū mil lia,& boum tria millia.principes quoq; ſacerdotū contulerunt ſacerdotib.ad idem feſtū agnorū duo millia,& ſexcentos: & ſimiliter Leuitis eorū primarij

dederunt

dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos. cumq; tanta esset uictimarum copia, immolabantur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotib. ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à Samuelis prophetæ temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est quia tum omnia iuxta præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant. Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisset, uitæ finem habuit huiusmodi. VI

Nechao rege Ægypti contra Babylonis per Iudæam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus prælio uictus occiditur. Cap. VI.

NECHAOS Ægypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios qui Assyriorũ imperiũ euerterant uolens sibi Asiæ regnum quærere. Cumq; processisset usque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionẽ iter contra Medos facere, tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. nõ esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicandi. Iosias autem uerbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, ut per suam ditionẽ uolenti ducere transitũ pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam urgente hominẽ, ut occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru ab uno cornu ad alterũ uehitur, Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatũ non ferẽs, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis; cum uixisset annos triginta nouem, regnasset triginta unum. Luxit eum populus multis diebus lamentis, & tristitia mortem eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; extare uidemus. hic propheta & instantem urbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiam seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hęc uaticinatus est multitudini, sed & propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant aũt hi duo sacerdotalis generis. quorum Hieremias uixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ usq; dum templũ unà cum urbe est dirutum: cuius suo loco mentionẽ faciemus. Porrò mortuo quẽadmodum diximus Iosia, regnũ suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis uigesimotertio, regiã habens Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum rex à bello reuertens accersitum ad se in urbem Syriæ Samatham uinxit, & fratri eius seniori, eodẽ patre nato, Eliacimo nomine regnũ tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. regioni uero eius centũ argenti talentorum tributum imposuit, & unius talẽti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazũ secum in Ægyptũ abduxit, ubi mortuus est cum regnasset menses tres, dies decem. Mater aũt Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioso fuit ingenio, nec erga deum pius, nec mitis erga homines. VII

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & societatem suam pertraxit. Cap. VII.

ANNO autẽ quarto ex quo is regnare incepit, quidã Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratem sitam petijt, bellum inferens Ægyptio

Nechao,qui tum toti Syriæ dominabatur. at ille cognito Babylonij conatu, non contẽpſit hoſtem, ſed cum ualidis & numeroſis copijs ad Euphratem ei ſe oppoſuit. & collatis ſignis cũ eo cõgreſſus amiſſis multis millibus coactus eſt cedere:Babylonius aũt ſuperato Euphrate,totam Syriam Peluſium uſque ſubegit,ludæa ſola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonoſori anno, Ioacimi uero octauo,Babylonij Iudæis bellum inferunt magnis uiribus, dira
4.Reg.24 minantes ni tributa pendant quemadmodũ reliqui Syriæ habitatores. At ille timore ſuadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa
VIII perſoluit. Inductus deinde ad uanas ſpes rumoribus expeditionis Ægyptiorũ contra Babylonios,& negato tributo, expectatione ſua fruſtratus eſt. nam Ægyptij bellum inſtaurare non auſi ſunt: id quod propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non deſtitit,fruſtra eos ſpem in Ægyptiorum præſidio ponere. Imminere enim urbi certã ſubuerſionẽ à Babylonijs,& Ioacimo regi captiuitatem. Sed hæc uaticinia quòd nemo eis moueretur,nemini proderant. Etenim tam uulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati male ominanti,prophetam apud regem accuſabant, depoſcentes eum ad ſupplicium. Delata demum re ad regium ſenatum,maxima pars ut improuida calculis ſuis eum damnauit.pauci uero quidam ſapientiores è regia prophetam dimiſerunt,autoresq; fucrunt etiam alijs ne in eum ſæuire pergerent. Adducebantq; rationẽ,non hunc ſolum mala urbi prædicere,ſed & Michæã antè talia prædixiſſe,& multos alios, quorũ nemo à ſui temporis regibus aliquid eſſet paſſus, ſed omnes ut dei uates habiti ſint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuerſa ſentientium effecerunt ut reuocatis ſuffragijs prophe ta eximeretur ſupplicio:qui conſcriptis omnib.ſuis prophetijs, ieiunanti populo & in templum congregato,nono menſe quinti anni regni Ioacimi legit eum librum,continentem quid templo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, ſimulq; iubent tam ipſum quàm eius ſcribam Baruchum è medio ſecedere,ut omnes lateat ubi ſint:librum uero ad regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iuſsit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum,& iniectum in ignem exuſsit: iuſsitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant.

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorum rebus ſtudentem interfecit,& Ioachimum eius filium pro eo regem conſtituit. Cap. VIII.

NON multo pòſt uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe,territus prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo ſibi non timeret,neque excluſit,nec ad bellum ſe parauit. At ille receptus non ſeruauit fidem, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ unà cum ipſo rege interfecit: quem etiam inſepultum extra mœnia iuſsit proijci: & pro eo Ioachimum filium regem urbis & regionis cõſtituit. eorum uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia,in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi regis,qui uixit annos trigintaſex,regnauit undecim. Succeſſor autem eius Ioachimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

Baby-

Babylonius mutata ſententia Ioachimum obſidet, deditumq; ultro captiuum Babyloniam abducit. Cap. IX.

BABYLONIVM autem regem ſtatim dediſſe regnũ Ioachimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occiſi, regionem ad defectionem perpelleret. Miſſo igitur exercitu Hieroſolymis eũ obſedit. qui cum eſſet natura bonus & iuſtus, non ſuſtinuit periclitantem propter ſe urbem deſpicere: ſed matrem & cognatos miſsis à rege ducibus tradidit obſides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrum quidem annum fides ſeruata eſt, Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas ſuis ducibus, ut omnem iuuentutem captiuam ex urbe abducerent, & quicquid ineſſet artificum, & uinctos ad ſe adducerent. fueruntq; hi omnes decem millia numero, & octingenti triginta duo, & in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in cuſtodia ſunt habiti. IX 4.Reg.25

Sedecias Hieroſolymorum rex à Babylonio conſtituitur. Cap. X.

PRO Ioachimo autem Sedeciam eius patruum regem conſtituit, iure iurando aſtrictum quòd nihil in ea regione eſſet nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorum uiginti & unius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, ſed iuſti ac decori negligens, ut qui æquales quoq; circa ſe haberet impios. quin & totus populus in eandem ſolutus eſt licentiam. Quamobrem ſæpenumero Hieremias propheta illum adijt, obteſtans ut omiſsis impietatibus iuſtitiæ curam gereret: néue aut ducibus mentem adhiberet, quòd eſſent mali plerique, aut falſis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius urbem Babylonium uincendumq; bello petitũ ab Ægyptijs. hæc enim nõ uere dici, nec euentura eſſe unquam. Sedecias uero tãtiſper dum audiebat prophetam, agnoſcebat eum uera dicere, & in rem ſuam eſſe ſi illi fidem adhibeat: ſed per amicos rurſum deprauabatur, & abducebatur à prophetæ conſilijs in diuerſum quocũq; uellent. Sed & apud Babylonem Iezeciel eodẽ tempore uaſtationem templi prædicebat, eamq; prędictionẽ etiam Hieroſolyma tranſmiſit. quibus uaticinijs Sedecias hac potiſsimũ de cauſa noluit credere. In cæteris enim omnibus inter ſe concinebant, q; & urbs ui capietur, & Sedecias ipſe captiuus abducetur. in hoc uero diſcrepare uidebatur Iezeciel, quòd negaret Sedeciam uiſurũ Babylonẽ, cum Hieremias aſſeueraret, omnino futurum ut captiuũ eum Babylonius rex ſecũ abduceret. quare cum hic diuerſa dicere eos uideret, ne illa quidẽ uera putabat in quibus conſentirent: etiamſi euentus omnia uera fuiſſe cõprobauit, ſicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos ſocius Babyloniorũ fuiſſet, uiolato fœdere ad Ægyptios defecit, ſperans ſi cum illis uires coniungeret Babylonium neceſſario ſuccumbere. Quo cognito Babylonius exercitũ cõtra eum duxit: uaſtataq; regione, & occupatis arcib. ad ipſa Hieroſolyma oppugnanda acceſsit. Ægyptius aũt audito in quibus anguſtijs eſſet Sedecias ſocius, aſſumpto ualido exercitu Iudææ petijt, uolẽs obſidionẽ ſoluere. At Babylonius intermiſſa obſidione, obuiã illi profectus, uno prælio uictũ tota Syria expulit. Mox uero ut obſidio ſoluta eſt, pſeudoprophetæ Sedeciã deceperunt, uanũ iactantes q; à Babylo-

nijs regi eiusq; subditis instaret belli periculū, quod'ue transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam, immo etiam captiuos redditurus esse cum omnibus uasis quibus rex templū spoliauerat. At Hieremias adito rege omnia uera & his contraria prænunciat, dicens eos regem decipere, nihilq; cōmodi spe randū ab Ægyptijs: sed uictis illis Babylonium copias ad Hierosolyma reducturū, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abducturū: direptisq; omniū facultatibus, & exhaustis tēpli diuitijs, in urbē simul & templum ferro ac flammis sæuiturū, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient, extincto Babyloniorū imperio. quorum ope dimissi, & huc reuersi templū ædificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicens Hieremias plerisq; persuadebat: principes uero & impij uelut furiosum contemnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, q; à Hierosolymis XX stadijs est disitū, quidā è magistratib. in itinere fortè obuius cōprehensum detinuit, calumnians q; ad Babylonios uellet transfugere. propheta cōtrà negauit eum uerū crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quib. diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicū, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno aūt nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius rex iterū exercitū admouit Hierosolymis: & cōtinuata per XVIII mēses obsidione, modis omnib. expugnare urbē conatus est. præter externā aūt oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehemēter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse unà cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame pereundū. qui uerò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At principes ne malis quidem presi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferebant, incusabātq; prophetā ut furentē, & frangentē sibi animos, & obnūciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatē eneruantē. illos em̄ paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnatam urbē omnino subuertendā esse. Rex uero suopte quidem ingenio nō exacerbabatur: sed ne in principum inuidiā tali tēpore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptū inde in quendā cœnosum puteum per funem demisserunt, ut ibi præfocatus moreretur. ille uerò usque collū mersus ibi manebat: interim quidam è seruis regis charioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accideri, dicens non recte principes statuisse & amicos, q; uatem in cænū demerserint, & grauiorem q; quæ in uinculis erat expectāda, mortē homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, q; principibus prophetā in potestatem tradiderat, iubet Æthiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quantū potest propere è puteo Hieremiā extrahere. tum Æthiops assumptis quemadmodū iussus erat socijs, extractū è cœno permisit abire liberū. Accitus deinde clàm ad regē, interrogatus est ecquod posset

diuini-

diuinitus afferre ad rem præſentē remediū. ille habere ſe ait, ſed neminem crediturū ſibi, aut præceptis ſuis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quaſi maleficū cupiunt me perdere. & ubi nunc ſunt impoſtores illi qui negabant Babyloniū amplius rediturū? Quamobrē uereor apud te ueritatem pro mere, ne forte in uitam meam ſæuias. Sed cum rex iureiurando confirmaſſet, nec ſe illum interfecturum, nec amicos id facere paſſurum, fretus accepta fide, conſuluit ut urbem Babyloniis dederet. ita enim ſe internuncio iubere deum, ſi modo uelit incolumis eſſe, & imminens periculum euadere. & cauere ne urbs ſolo æquetur, templum q; tradatur incendio. Ni faciat, ipſum fore omnium malorum cauſam tam ſibi ac ſuæ familiæ, quàm uniuerſo populo. Tum rex, ſe quidē cupere facere quæ uates in rem communem conſuleret: ſed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accuſatus apud regem traderetur ſupplicio, at propheta addebat illi animū, uanum eum timorem eſſe dictitās. nihil enim mali paſſurum, ſi ciuitatem dederet, ac ne uxores quidē eius & liberos: manſurū etiam templū incolume. Hæc locutum Hieremiam rex dimiſit: iuſſum nemini ciuium communicatū inter ipſos conſilium prodere, ac ne principibus quidem indicare, ſi cognito collocutos ſe eſſe, percontarentur cur nam eſſet à rege accerſitus: ſed prætexendum q; uenerit rogatum, ne poſthac amplius haberetur in uinculis. id quod factū eſt à propheta: uolebant enim ſcire qua nam de cauſa acceſsiſſet ad Sedeciam.

Captis Hieroſolymis Nabuchodonoſorus populum traducit in Babyloniam. *Cap.* XI.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hieroſolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quib. arcebat propugnatores ſtantes in mœnibus. multos enim aggeres circūquaq; exciuerat, urbis muro altitudine pares. Nec ſegniter interim defēdebatur urbs, ciuibus nec fami nec peſti ſuccumbentibus, ſed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidem hoſtium territi, alias contrà machinas excogitabant, ut inter ſe utriq; non uiribus ſolum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potiſsimū ſperant ſe urbem poſſe capere, hi ſalutem ſuam in eo putant conſiſtere, ſi non ceſſent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per menſes decem & octo, donec tandem ſuccubuere, partim inedia uicti, partim ſuperne è turribus telorum multitudine oppreſsi. Capta eſt autem urbs undecimo anno regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. ceperunt q; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonoſorus oppugnationem commiſerat, dum ipſe apud Reblatha degeret. quod ſi quis requirat eorum ducum etiam nomina, ſunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Naboſaris, Echarampſaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hoſtibus in templū ingreſsis, Sedecias rex ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quaſdam anguſtas in deſertū. quod cum Babyloniī cognouiſſent transfugarum indicio, ſub aurorā aggreſsi ſunt eos perſequi, & aſſecuti eos non procul à Hierichunte circūuenerunt. Amici uero & duces fugæ comites uiſis è propinquo hoſtibus, relicto Sedecia diſsipati ſunt quà quēq; tulit ſpes effugij. Ipſe penè deſertus cū uxorib. ac liberis & paucis amicis in hoſtiū poteſtatē deuenit, & mox ad regē perductus eſt. Quem poſtq; in cōſpectu habuit Nabu-

chodonoſorus, impiũ & fœdifragũ uocare cœpit, promiſſionũ immemorẽ, quòd regi ſeruare illam regionẽ eſſet pollicitus. exprobrabat etiã ingratitudinem, ꝙ cũ à ſe accepiſſet regnũ Ioacimo fratri debitum, accepta poteſtate abuſus eſſet in autorẽ beneficij. Sed magnus eſt, inquit, deus qui te propter mores tuos peſsimos in manus meas tradidit. His uerbis cum Sedeciã increpuiſſet, eueſtigio iuſsit ipſo & aliis captiuis inſpectantibus filios eius & amicos truci dari. Deinde ipſum excæcauit, Babylonẽ ſecũ abducendũ. Atq; ita utriuſque prophetæ prædictiões, tam Hieremię ꝙ Iezecielis, quamuis ab illo contẽptę, euentu nõ uanæ fuiſſe cõprobatæ ſunt. ꝙ captus abducetur ad Babyloniã, & coràm cũ eo loquetur, & oculis ſuis faciẽ eius uidebit, Hieremias prædixit. ꝙ uero cæcatus primo cum Babylonẽ perductus eſſet uidere eam non potuit, Iezecielis fuerat uaticiniũ. Quæ quidẽ ignorantibus ſatis declarare poſſunt dei naturã, quàm uaria ſit & multimoda, omnia tempeſtiue diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitię & incredulitatis inſigne exemplum hic eminet, per quã nõ licuit eis futurã calamitatẽ euitare, ut ne cauerent quidẽ fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regum exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; temporis ſpaciũ quingentos & quindecim annos cõtinet, & menſes inſuper ſex cum diebus decẽ: annumeratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterũ Babylonius poſt uictoriam Nabuzardanẽ ducẽ miſit Hieroſolyma cũ mandatis, ut templũ ſpoliatũ incenderet, regia quoq; ſimiliter cremata urbẽ à fundamẽtis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò perueniſſet undecimo Sedeciæ regni anno, è tẽplo uaſa omnia tam aurea ꝙ argẽtea ſuſtulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomon dedicauerat. præterea columnas illas æreas cum ſuis capitulis, & menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templũ incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ undecimo, regni uero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiã incẽdit, & urbẽ diruit. Incenſum eſt aũt templũ annis ex quo extructũ fuerat elapſis CCCCLXX. menſibus ſex, & diebus decem additis. exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſibus ſex, diebus decẽ. A diluuio autem uſq; ad templi deuaſtationem interceſſerunt anni MDCCCCL. mẽſes ſex, dies decẽ. Ab Adamo item cõdito uſq; ad hũc templi ca-
Anni mundi. ſum tria millia annorũ elapſa ſunt, & inſuper DXIII. mẽſes ſex, dies decẽ. Tantus cenſetur annorũ numerus, quo tẽporis ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: pontificẽ Sareã, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfectos cuſtodiæ templi, eunuchũ primariũ regis cubiculariũ, cum ſeptem aliis regiis amicis. præterea ſcribam regiũ, & alios principes uiros ſexaginta. quos omnes unà cum ſpoliis tẽpli perduxit ad regẽ ſuũ agentẽ tũc Reblathis, quæ eſt Syriæ ciuitas. Rex uerò pontificẽ & principes in ea urbe iuſsit capite plecti, reliquam captiuorũ multitudinẽ & in his Sedechiã ipſe Babylonẽ perduxit. Ioſadocũ etiam põtificẽ uinctũ ſecum duxit, Sareæ pontificis filium, quem modò Reblathis affectũ ſupplicio diximus. Nunc quoniã regũ genus & eorum ſucceſsionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam pontificum enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas ſucceſsiones ſummũ adminiſtrauerunt

ſacerdo-

ſacerdotium. Ergo primus omnium in templo recens à Solomone extructo põtifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſsit. poſt Achimam Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Ioramum Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Ioſadocus qui captiuus Babylonem pertractus eſt. hi omnes quaſi per manus traditũ ſacerdotiũ filij parentum ſucceſſores acceperunt, cõtinuata generis ſerie. Cęterũ rex Babylonem reuerſus Sedeciam in carcere uſq; ad mortem eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. uaſa quibus Hieroſolymitanum templum ſpoliauerat, ſuis conſecrauit numinibus. populo in Babylonia ſedes attribuit. pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes aũt dux qui populũ captiuũ abduxerat. transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præpoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro æquo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturã acceperant, certũ tributum regi penderent. Prophetæ quoque Hieremiæ è carcere exempto ſuaſit ut iret ſecũ Babylonem: iuſſum enim ſe à rege, ut ei neceſſaria omnia prębeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret ubinã habitare cuperet, ut de hoc regẽ per literas certiorem poſsit reddere. Propheta uero neq; ducẽ ſequi uoluit, neq; aliò ad habitandũ ire, cõtentus habitare in ruinis patriæ, & eius miſeras reliquias colere. At dux uoluntate eius cognita, Godoliæ quẽ ibi relinquebat cõmendauit hominẽ, mandans ne quid ei deeſſe pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipſe quoq; domũ profectus eſt. Hieremias aũt domicilĩ elegit apud oppidũ Maſphatã, impetrata prius à Nabuzardane gratia ut ſecũ è carcere dimitteretur etiã Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregie doctus. Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonẽ reuertitur. Illi autem qui obſidionis Hieroſolymitanæ tẽpore diffugerant, poſteaq; Babylonios receſsiſſe audiuerunt, undiq; collecti uenerũt ad Godoliam Maſphatha. Eorũ principes erant, Ioannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alij: præterq; hos Iſmael quidã ortus regio genere, uir alioquin malus & doloſiſsimus, qui tẽpore obſidionis profugerat ad Bathalẽ regẽ Ammanitarũ, & apud eum per id tẽpus moratus fuerat. His igitur ad ſe uenientibus, Godolias ſuaſit ut ibi manerent, nihil timẽtes à Babyloniis. poſſe enim eos impune regionẽ colere. interpoſitoq; iureiurando paratũ fore ſuũ auxiliũ ſi quis moleſtaretur, cõſuluit ut unuſquiſq; habitaret in quo uellet oppido, dicens miſſũrum ſe unà aliquot è ſuis, & daturũ operam ut diruta inſtaurentur, & habitentur denuo. illos uero debere donec tempeſtiuũ eſt curare ne frumentum & uinum ac oleũ deſit in futuram hyemẽ quo ſuſtententur. hæc locutus permiſit quemq; arbitratu ſuo quẽ liberet locũ incolere. Quæ fama poſtq; ad circumuicinas ludææ gẽtes peruenit, q; profugos ad ſe uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colẽdos aſsignaret, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, undiq; concurſum eſt ad eum, & cœperunt regionẽ colere. Ioannes autẽ cum alijs principib. uidentes regionẽ coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatẽ eius & humanitatẽ: admonueruntq; eum q; Bathales Ammanitarũ rex ideo miſiſſet Iſmaelem, ut ipſum clàm dolo interficeret, & principatũ inter Iſraelitas occuparet, cum ſit è genere regio: ſecurũ aũt fore ab inſidijs, ſi eis permittat Iſmaelem clàm occidere. Vereri enim

ſe, ne ſi ipſe inſidijs præoccupatus fuerit, reliquiæ Iſraelitarũ in totũ pereant ille uero reſpondit ſe non diſsimulaturũ tales inſidias aduerſum hominẽ affectum à ſe beneficio. non enim eſſe ueriſimile eum qui in tanta inopiæ neceſſitate nihil mali fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorẽ tam ingratum eſſe, ut cui circumuento inſidijs non poſſet ſine ſcelere nõ ſuccurrere, eum ſua manu interimere conetur. Attamen etiamſi uera eſſent quæ deferrent, emori eſſe ſatius, q̃ hominem qui ſalutem ſuæ fidei cõmiſiſſet, opprimere. Itaq; Ioãnes cum cæteris fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. poſt dies inde triginta uenit ad Godoliã in Maſphata Iſmael comitatus amicis decem: ubi inter hoſpitales epulas dũ ſe comiter poculis inuitant, hoſpitẽ mero grauẽ & ſomnolentũ aduertens, cum decem illis ſocijs adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas ſimiliter affectos confodere: quib. necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum graſſati ſunt promiſcuis cædibus tam in Iudæos q̃ in Babylonios milites ſecuros & paſsim dormientes. ſequenti uero die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inſcij quæ acciderant. quos uidens Iſmael intrò uocauit ad Godoliam, & introgreſſos clauſo palatio trucidauit, cadaueraq; eorũ in puteũ quẽdam, ne eſſent conſpicua, demerſit. Soli autem ex eo numero ſeruati ſunt, qui rogauerunt ne ſe prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, ſu pellectilem & ueſtes atq; frumentum. quibus promiſsis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem uero Maſphatenſem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiã Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliã reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarũ regẽ profectus eſt. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Maſphatenſiũ clade, & morte Godoliæ, indigniſsime tulerunt, & aſſumptis ſuis quiſq; militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eumq; apud fontem Hebronenſem deprehenderunt. quibus uiſis captiui Iſmaelis læti, rati id quod erat auxilium ſibi uenire, omnes ad Ioannem tranſiuerunt. Iſmael autẽ cum octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ regem perfugit. Cæterum Ioannes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manſerũt. Voluerunt inde proficiſci in Ægyptũ, timentes Babylonios, ne irati propter cædẽ præfecti in ea regione à ſe conſtituti, in illos ſæuirent. prius tamẽ conſulendũ Hieremiam rati, accedentes eũ rogauerunt ut hæſitantibus oraculũ expediret quidnam faciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit. cumq; propheta operã ſuam eſſet pollicitus, decima demũ die deus apparẽs iuſsit ut Ioanni & cæteris ducibus diceret: ſi mãſerint in ea regione, auxilio futurũ, & prouiſurũ ne quid incõmodi à Babylonijs quos timebant accipiãt. Sin in Ægyptũ mallent iter facere, curã eorum relicturum, infenſumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorũ caſtigatos eſſe uiderint. Hæc diuinitus monenti prophetę noluerũt credere, q̃ ex dei ſentẽtia iuberet eos manere: ſed putauerũt eũ falſo uerbis ſuis deũ prętexere, re autẽ uera loqui in gratiã Baruchi diſcipuli, ne poſsint Babyloniorũ iram effugere. Cõtempto igitur dei cõſilio quod per prophetã dederat, Ioãnes & reliqua multitudo in Ægyptũ abijt, abducto ſimul Barucho & Hieremia. Quò poſtq; peruentũ eſt, deus ſignificauit prophetę fore ut Babylonius exercitũ ducat in Ægyptũ: iuſsitq; prędicere populo

populo,quòd capietur Ægyptus,& ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur,id quod etiã factũ eſt.quinto eim poſt excidiũ Hieroſolymitanũ anno,qui fuit regni ipſius Nabuchodonoſori uigeſimus tertius, cũ magnis copijs inuaſit Cœlen Syriã.qua ſubacta bellũ geſsit cõtra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Ægyptũ hoſtiliter eſt ingreſſus: occiſoq; qui tũc regnabat, & alio rege cõſtituto, repertos ibi Iudæos rurſum captiuos Babylonẽ abduxit.Hæc fuit fortuna Hebręorum, ut accepimus,bis ultra Euphratẽ traductorũ.nam per Aſſyrios decẽ tribus è Samaria ſunt abductę,regnante Oſea,deinde reliquæ duæ per Nabuchodonoſorũ Chaldęorum & Babyloniorum regem captis Hieroſolymis.Sed Salmanaſar in uacuas Iſraelitarũ ſedes deduxit gẽtẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Perſide & Media fuerant,Samaritæ deinde uocati à regione in quã demigrauerunt. rex uero Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentẽ in eã regionẽ repoſuit:quo factum eſt ut Iudęa cum Hieroſolymis ac templo per LXX annos deſerta maneret.tẽpus aũt totũ quod inter decẽ tribuũ captiuitatẽ & duarũ reliquarũ tranſmigrationẽ interceſsit, anni fuere centum triginta, & menſes ſex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonoſorus ſelectis nobiliſsimis Iudæorum XII pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuere Dan.1 conſpicui,pædagogos eorũ curæ aſsignauit, exectis quibuſdam ex eo numero, quemadmodũ ſolitus eſt facere & aliarũ gentiũ deuictarũ formoſis adoleſcentibus:præbebatq; eis de ſua menſa uictũ,& Chaldæorũ diſciplinis inſtituendos curabat ac literis,in quibus ſanè profecerunt plurimum. in his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri & egregio prædiți ingenio, quorũ nomina,Daniel,Ananias,Miſael,Azarias.his Babylonius mutauit nomina,& pro Daniele Balthaſarẽ,pro Anania Sedrachem, pro Miſaele Miſachem,pro Azaria Abdenago appellari iuſsit:eosq; ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionẽ uehementer charos habuit. Cumq; uiſum fuiſſet Danieli cũ cognatis uictitare durius,& à regiæ & mẽſę abſtinere edulijs,atq; adeò ab animatis omnibus,acceſſerũt Aſchanẽ eunuchũ qui curæ eorum erat præpoſitus,rogantes ut quæ mittebãtur à rege in ſuos uſus conuerteret, ipſis legumina tantũ & palmulas in alimẽta præberet,& ſi quid aliud præterea uel let inanime.ſe em alijs faſtiditis talem uictũ appetere.ille uero ait ſe gratificari eis cupere,ſed uereri ne hoc rex deprehẽdat extenuatis ipſorum corporibus, & immutata ſpecie, q; neceſſe ſit ut habitudo & color rationi uictus reſpondeat: idq; magis fore conſpicuũ ex collatione aliorum qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci ſe poſſe in capitis periculũ. Itaq; nacti Aſchanem non admodũ difficilem, perſuadẽt ut ſaltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: q; ſi corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ uictu perſeuerare, qui cõpertus ſit innoxius. ſin autẽ detrimentũ aliquod inde acceperint,minus ſpecioſi facti q; alij,ad priſtinã diætã eos reduceret. ut uero apparuit non ſolũ nõ lędi eos talibus,ſed habitiores prę alijs & maiores inde fieri,ut cũ eis nõ eſſent cõferendi qui cibis ueſcebãtur regijs, ſed Daniel cum ſocijs potius delicatã uitã agere uideretur,ex eo tẽpore ſecure Aſchanes partes quæ de regia mẽſa mittebãtur pueris,ſibi retinebat, & illis apponebat quę iam diximus.Illi uero utpote puros iã habẽtes animos & ad percipiẽdas

diſcipli-

disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborem corpora q; neque illi læderentur aut grauarentur uarietate deliciarum, neq; hęc simili de causa emollirentur, facile omnem perdidicerunt doctrinā tam Hebraicam quàm Chaldaicam; sed præcipue Daniel peritus talium artiū, coniectandis quoque somniorum significationibus studuit, uisiones etiam diuinas uidere solitus. Dan.2 Exacto autem biennio post Ægypti populationem Nabuchodonosorus cū uidisset mirandam uisionē, cuius etiam euentum deus ei in somnis indicauerat, mox ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait se somniū uidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somnium sibi indicent, & eius significationem. Illis autē respondentibus hoc supra humanas uires esse, q; si exponeret uisionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somniū etiam indicarent: & cum negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adijt Ariochū regij præfectū satellitij: rogauit q; causam cur ita rex statuisset in omnes sapientes & magos atq; Chaldęos animaduertere: & cognito q; cum oblitus esset somnij, iussisset q; eos id sibi indicare. nec illi potuissent, ad iram commotus sit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. spem enim sibi esse, deum ea ipsa nocte exoratū indicaturum esse id somnium. quę Danielis postulata cum per Ariochū regi essent renunciata, iussit cædem magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer uerò cum socijs digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex deū precibus solicitauit, ut rem sibi aperiret, & magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira regis eriperet, manifestata sibi uisione quā rex præterita nocte uisam elabi è memoria passus sit. Deus autē & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somniū quàm eius interpretationem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatur q; ut tranquillo sint animo, & de uita melius sperare nō dubitent. Cum quibus actis deo gratijs quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod proxima ante hanc nocte uiderat. Ad quem ingressus primū deprecatus est eam opinionē, quasi ipse Chaldæis & magis esset sapientior, quòd nemine illorum ualente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, uel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: sed deus: inquit, nos de uita periclitantes miseratus est: roganti q; mihi pro mea popularium q; uita, & somniū & eius significationē aperuit. neq; ēm tam me sollicitū habuit ea tristitia, q; à te indigni uita essemus iudicati, cū metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & honestos necari iuberes, id q; iniuria, q; non esset humana sapientia cōprehensibile quod mandabas, solo deo ualētē præstare quod cuperes. Ergo cū hęc te cura teneret, quis nā post te potiturus esset orbis imperio, dormiēti tibi deus uolēs oēs regnaturos ostendere, tale immisit somniū: uidebaris tibi uidere statuā grandē stantē, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argētea, uēter & femora ęrea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū uidisti abruptū à mōte in statuā illā incidere, & hāc deiectā cō

terere

terere,ut nulla eius pars maneret integra, ſed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem:eumq; ingruente uenti ui diſſlatum in terras diuerſiſsimas.Saxum uero illud tam magnum accepiſſe incrementum, ut quantum eſt terrarum ſua mole opprimeret.Et hoc quidem eſt quod uidiſti ſomnium,quod in hũc modũ interpretari oportet.Aureum illud caput te ſignificat,& alios reges ante te Babylonios. duæ uero manus & humeri duo portendunt,q; à duobus regibus ueſtrũ imperiũ delebitur. illorũ quoq; imperium alius ab occidente ueniens tollet è medio,amictus armis æreis.Huius quoq; uires debellabuntur ab alio ferro ſimili,cui propter naturam ferri nihil poterit reſiſtere,q; ea ſit auro,argento ac ære ualidior. adiecit & de ſaxo interpretationem Daniel, ſed mihi hoc narrare non libuit, cuius propoſitum eſt præterita,non etiam futura,ſcribere.quod ſi quis ueritatis auidus non deſiſtit inquirere,futurorum quoq; obſcuros euentus cupiens diſcere,det operam ut Danielis librũ perlegat,qui habetur inter ſacras literas. Porrò Nabuchodonoſorus his auditis agnoſcens ſuum ſomnium,attonitus eſt Danielis indole, & procidens in faciem,eum non aliter quàm deum adorauit, diuinis iuuenẽ dignatus honoribus.Nec hoc contentus impoſito ei dei ſui nomine, uniuerſæ ditioni ſuæ præpoſitũ eſſe uoluit,cum eoq; ſimul eius conſanguineos: qui ob hoc inuidioſi facti in periculũ inciderunt,offenſo rege propter cauſam talem.Rex fabrefacta aurea ſtatua,alta ſexaginta,lata ſex cubitos,in campo ma- Dan.3
gno Babylonis eam ſtatuit:quam dedicaturus cõuocauit ex omni ſua ditione principes,eisq; mandauit,ut quamprimũ tuba dari ſignũ audierint,procidentes in faciẽ adorent ſtatuam.quod qui nõ fecerit, pœnam propoſuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ ſigno adorarent eam ſtatuam,Danielis cognati negauerunt ſe hoc facturos, q; nolent patrias leges tranſgredi.moxq; delati,& in ignem coniecti diuina ſeruati ſunt prouidentia,& præter omniũ opinionem euaſerunt mortis periculum. Ignis enim eos nõ attigit,ſed quaſi ſentiens iniuſte in fornacem coniectos, pepercit,& nõ exeruit uim ſuam in iuuenes, deo inuicta flammis faciẽte horum corpora:quę quidem res magis etiam eos regi cõmendauit,q; probos & deo charos eſſe animaduerteret:quo factũ eſt ut ſemper in maximo apud eum honore haberentur.Non multo deinde pòſt, rurſum aliud dormiens rex uidit Dan.4
inſomnium,q; priuatus regno uitam acturus eſſet inter beſtias,& poſt exactũ eo modo ſeptenniũ,denuò reſtituendus eſſet in priſtinũ imperium. quo uiſo rurſum conuocatis magis percontatus eſt quid ſignificet. Eius intellectum nemo alius inuenire & regi indicare potuit, ſolus Daniel quid portenderet coniectura aſſecutus eſt:& qualẽ hic prædixit, talis etiam euẽtus affuit. nam cum in ſolitudine tẽpus prędictũ exegiſſet, nemine ſeptennio toto audente inuadere dominiũ,exorato deo rurſum in regnum ſuum reſtitutus eſt. Nemo autem mihi uitio debet uertere,quòd hæc ita ut in antiquis libris inuenio, ſcriptis meis inſero.Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initijs huius hiſtorię,palàm profitẽs me tantũ Hebraicorũ uoluminũ in grecã linguã interpretẽ:& quę illic cõtinentur bona fide relaturũ me promiſi, nec addentẽ quicquã de meo,nec auferentẽ etiã.Cæterũ Nabuchodonoſorus cũ regnaſſet annos XLIII,uitã finijt,uir induſtrius,& prioribus regib.lõge fortunatior. Meminit

XIII minit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his uerbis. Pater autem Nabuchodonosorus audito q̃ Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phœnicæq́ præfecerat,à se defeciſſet,cum non poſſet amplius ferre labores militiæ,tradita iuniori Nabuchodonoſoro copiarũ parte, iuſsit hunc contra illum proficiſci.qui collatis ſignis cum defectore congreſſus, & ipſum deuicit,& regiones eius ad ſuum imperiũ retraxit. Interea pater Nabuchodonoſorus apud Babylonem morbo abſumptus eſt, cum regnaſſet annos XXI. Nabuchodonoſorus uero nõ multo poſt patris morte cognita, & conſtitutis Ægypti ac reliquarũ regionũ negotijs, demandata q̃ amicis cura captiuorũ Iudæorũ,Syrorũ, Phœnicũ & Ægyptiorũ traducendorũ in Babyloniam cum exercitu & impedimentis,ipſe cum paucis per deſertũ Babylonẽ properauit. Et cum aſſumpſiſſet regni adminiſtrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo ſeruata erat in eius reditũ, factus eſt totius paterni imperij dominus.ac primum omniũ captiuos recẽs adductos per opportuna Babylonię loca in colonias diſtribuit:deinde ſpolijs bello partis Beli templũ & alia quædam magnifice exornauit.auxit etiã & reparauit antiqua urbis ędificia,munito & fluminis alueo,ita ne hoſtes eo poſſent uti ad ciuitatis incõmodum. Tres quoq́ murorũ ambitus intra urbẽ extruxit, & totidẽ foris circumdedit,omnes è coctilibus laterculis.cumq́ memorabilibus operib. ciuitatem muniſſet,& portas in templorũ modũ ornaſſet, paternæ regiæ contiguã extruxit aliam regiã,cuius ſubſtructiones & reliquã magnificentiã forte ſuperuacaneũ eſſet dicere:unũ ſilere nõ poſſum, quòd tam amplũ & ſuperbum ędificium intra quindecim dies abſolutũ eſt. In hac regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit,montiũ ſpeciem referentes, ſuperne conſitas uarijs arborũ generibus, atq́ ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quòd uxor educata in Media concupiſſet quandã patriæ ſuę ſimilitudinẽ. Horũ hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerũ Indicarũ uolumine meminit, ubi oſtendere conatur quòd hic rex uirtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longe à tergo reliquerit.ſubiugaſſe enim eum & urbẽ Africæ primariã, & bonam partẽ Hiſpanię. Sed & Diocles in ſecundo rerũ Perſicarum libro eius regis mentionem facit,& Philoſtratus tam in Phœnicũ quàm in Indorum hiſtorijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrũ oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ithobale. Atq́ hæc ſunt quæ de hoc rege apud hiſtoricos inuenio.

De ſucceſſoribus Nabuchodonoſori,& quòd Cyrus eorum imperium in Perſas tranſtulit,& quomodo ſe tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint. Cap. XII.

CAETERVM poſt Nabuchodonoſori obitũ Abilamarodachus eius filius regnũ ſuſcepit, qui mox Hieroſolymorũ regem Iechoniam è uinculis dimiſit, & inter neceſſarios amicos habuit, multis muneribus donatum,& apud Babylonẽ regiæ ſuæ præfectum. Pater enim eius fidem nõ ſeruauerat Iechoniæ,qui ſe ei cum uxoribus & liberis tota q̃ cognatione ſponte tradiderat,reſpectu ſolius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui,ſicut antè diximus. Abimalarodacho poſt decimumoctauum regni ſui annũ defuncto Nigliſar filius ſucceſsit,cumq́ regnaſſet annos quadraginta, uitã cum morte mutauit. continuata deinde ſucceſsione ad Laboſordachũ filium regnũ peruenit:apud quem cum nouem tantũ menſibus hę-

ſiſſet

fiſſet,poſt mortẽ eius tranſijt ad Balthaſarem, qui Babyloniſijs Naboandel no minatur. Huic bellũ intulerunt Cyrus Perſarũ rex & Darius Medorũ, à quibus dum intra Babylonẽ oppugnatur, mirabilis quædã & prodigioſa uiſio ei cõtigit. Diſcumbebat cœnans in ampla quadã aula,magno apparatu uaſorum argenteorũ quæ regiæ menſæ adhiberi ſolent, accumbentibus etiã concubinis & purpuratorũ præcipuis. Deinde cum ita collibuiſſet, iubet è ſuo Dan.5
tẽplo afferri uaſa dei, quæ ſpoliatis Hieroſolymis Nabuchodonoſor in uſum ſuũ ueritus uertere,in dei ſui tẽplo repoſuerat. Ipſe uero iam mero calens auſus eſt ex eis potare, uerba interim contumelioſa in deũ proferens:& ecce tibi uidet manũ è pariete prominentem, & in eo ſyllabas quaſdã ſcribentem, qua uiſione territus cõuocauit magos & Chaldęos,& totũ hoc genus quod apud Barbaros prodigiorũ & ſomniorum interpretationem profitetur, poſtulans ut ſibi enarrent id quod erat ſcriptum. magis autem negantibus ſe eius intellectum inuenire,rex ob rei nouitatẽ mœſtus ac ſolicitus,præconis uoce per totam ſuam ditionẽ publicauit: quicunq; mentem earum literarum interpretari poſſet,daturũ ſe ei torquẽ aureũ, & purpureæ ueſtis uſum, quali Chaldæorum reges utuntur,atq; inſuper tertiam regni ſui partẽ. Poſt hoc præconium maior etiam fit magorũ concurſus, certatim ſenſum literarũ ſcrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns aũt triſtem hac de cauſa regem eius auia,ſolari eum cœpit, dicens eſſe quendã captiuũ Iudæũ per Nabuchodonoſorum uaſtatis Hieroſolymis adductũ, uirũ ſapiẽtem,qui poſsit obſcura & ſoli deo nota perquirere.hũc Nabuchodonoſoro quæ opus erat interpretatum,cũ id eo tẽpore poſſet alius nemo.rogabatq; ut accito illo percõtaretur quid ſibi uelint hæ literæ,ut coarguata cæterorũ inſcitia,etiam ſi triſte ſit, prodigiũ id intelligatur.His auditis Baltaſar accerſit Danielẽ:& prefatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & q; ſolus ſit idoneus interpretandis quæ aliorũ cognitionẽ effugiunt, rogauit ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens operæ præmiũ uſum ueſtis purpureæ torquemq; aureũ,& ditionis ſuæ partem tertiam, ut ſapientia eius inſignita talibus honoribus,illuſtris fiat apud omnes qui honoris cauſam ſciſcitando cognouerint. Daniel autẽ recuſatis muneribus, q; his diuinitus conceſſa ſapientia corrũpi nequeat,ſed indigentes gratis iuuare parata ſit,ait ſcripturam hanc uitę finem prædicere:eo q; ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus ſit pietatẽ colere, & nihil moliri quod ſit ſupra naturam hominis.Nabuchodonoſorũ enim ob impietatẽ damnatũ ad uictũ ferinum,poſt multas preces miſerante deo reſtitutũ ad hominũ conuerſationem & priſtinũ imperium,ac deinde per totã uitã agnouiſſe & laudaſſe dei uirtutẽ & prouidentiam.hunc uero oblitum domeſtici exẽpli, uoces impias iactaſſe in deũ,& potaſſe è ſacris uaſis unà cum ſuis pellicibus. Ob hæc iratũ deũ per has literas denunciare qualẽ ſit habiturus uitæ exitũ. Sic enim interpretanda ſingula.Mane,hoc eſt numerus, ſignificat dinumeratũ eſſe iam dierũ tuæ uitæ ac regni numerũ,& perbreue tẽpus ſupereſſe.Thecel,quod eſt põdus, appenſum à deo regni tui tẽpus iam ad finẽ uergere. Phares, quod eſt fragmen, fracturũ deũ tuũ regnũ,& partes eius in Medos ac Perſas diſtribuendas.Hac interpretatione accepta rex nõ poterat nõ uehemẽter triſtari, attamẽ Danieli

ſuam munificentiã non ſubtraxit tanq̃ malorũ prenuncio, ſed dona quæ pol licitus eſt exhibuit, ſic cogitans, quod nõ bona audierit, ſui fati culpã eſſe, non prophetæ: imò illum boni uiri officio functũ eſſe, qui ſic interpretatus ſit ut erat euenturũ, tan[illegible]parũ lætus euẽtus ſequeretur. Non multũ aũt abĳt temporis, dum & ipſe & urbs in Cyri Perſarũ regis poteſtatẽ deuenit. Sub Baltaſare enim capta eſt Babylon, anno regni eius decimoſeptimo. Hic finis fertur poſterorũ Nabuchodonoſori. Darius aũt cum extingueret Babylonĭorũ imperiũ, adiutus à Cyro ſuo cognato, annũ agebat ſexageſimũ ſecundũ, qui fuit Aſtyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiã Danielẽ prophetam aſſumptũ ſecũ duxit in Mediã, eũq̃ in maximo honore apud ſe habuit. erat enim unus è tribus ſummis ſatrapis, qui ſub ſe habebãt alios CCCLX ſatra
XIIII pas. tot enim à Dario primum inſtituti ſunt. Itaq̃ cum tam charus & hono-
Dan. 6 ratus apud regẽ eſſet, ut qui ei tanq̃ diuino libenter de quouis negocio cõſulenti pareret, nõ effugit cæterorũ inuidiã, quemadmodum fieri ſolet inter eos qui aliquẽ ſibi à rege præferri non patiuntur æquo animo. cumq̃ æmuli occaſionẽ calumniæ contra eũ quærerent, nullã unquã eis prębuit. cum enim eſſet contẽptor pecuniarũ & omniũ munerũ, turpe ſibi ducẽs etiam pro beneficiò licitam gratiã recipere, nullam accuſandi anſam inuenire poterant. nec tamen deſtiterunt quærere quomodo honore deiectũ è medio tollerent. & cum animaduertiſſent Danielẽ quotidie ter deo ſupplicare precibus, commenti ſunt occaſiõnem qua eum poſſent perdere: aditoq̃ Dario renũciant ei, uiſum eſſe ſatrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermiſsionẽ: quib. nec ab ipſo, nec à quoquã hominũ aut deorũ quicquã precari liceat: & ſi quis cõtra hoc cõmune decretũ faxit, eum in foueam leonũ conĳci. Rex uero non perſpiciens eorũ malitiam, q̃ Daniel hoc commento peteretur, ait ſibi placere hoc decretum: pollicitusq̃ ſe id confirmaturũ, edictũ propoſuit in publicum quo ſatraparũ decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu ſeruare conarentur, magnũ fuit ubiq̃ ſilentiũ. Daniel uero nihil hæc curabat, ſed more ſolito ſtans in conſpectu omniũ, adorabat deũ ſuũ & deprecabatur. Tum ſatrapæ nacti occaſionẽ quam dudũ captauerant, regẽ adeunt propere, Danielemq̃ accuſant, q̃ contempto edicto ſolus ex omnibus deos precari auſus ſit, idq̃ non ob pietatem, ſed ob hoc ipſum quòd obſeruari ſe ſciret ab æmulis. Et cum regem ob nimiam erga Danielẽ beneuolentiã etiam mandati ſui contemptori facile ueniam daturũ crederent, hoc ipſo magis accenſi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiã, poſtulauerũt ut iuxta latam legẽ conĳceretur in leonum foueam. Darius aũt ſperans ope diuina eripiendũ à beſtĳs, hortatus eſt eum ut præſentẽ caſum æquo ferret animo: & poſtq̃ eò coniectus eſt, cũ obſignaſſet lapidẽ qui ori foueæ incumbebat uice hoſtĭ, domum reuerſus eſt: totamq̃ eam noctẽ ſine cibo & ſomno exegit de amici ſalute ſolicitus. diluculo aũt ſurgẽs ad foueã ſe cõtulit: & inuẽto illęſo ſignaculo quo lapidem obſigna uerat, per apertã feneſtrã ſuperne Danielẽ inclamauit, quærens an adhuc ſaluus ſit. Ad quã uocẽ cum ille reſponderet illæſum ſe & incolumẽ, iuſsit eum è fouea beſtiarum extrahi. inimici uero eius uidentes ei nihil mali accidiſſe, noluerunt hoc dei prouidentię tribuere, ſed cauſam referẽtes in leonũ ſaturitatẽ, auſi ſunt etiam apud regẽ hoc aſſerere. at ille offenſus eorũ malitia, iuſsit mul-

tum

tum carnium obiici leonibus,& illis iam saturatis inimicos Danielis in foueā conijci,ut appareat si propter saturitatē eos non attingat, ac tum demum euidentissimū fuit uatem ope diuina esse seruatum. nam nemini ex eis pepercerunt,sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent,sine mora eos dilaniauerunt.acuit aūt ferarū rabiem non uexatio famis quæ iam eis exempta fuerat,sed obiectorū malitia,deo sic uolente, ut ne bruta quidem eam impunitam sinerent.Cum igitur ad hunc modū uatis insidiatores periissent,Darius rex per totū suum imperium nuncios dimisit qui Danielis deū prædicarent,hunc esse solū uerū & omnipotentem deum asseuerando. ipsum deinde uatem in maiore etiam q̄ antè honore habuit,primum inter amicos locum ei tribuens.qui cum ab omnibus deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionē esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimū,& singulari admiratione dignū, quod in hodiernum usque durat, & spectātibus recentissimæ structuræ uidetur,ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum:tantam nouitatis speciem, & tam integrā pulchritudinem habet,nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum cōsuetudinem,quæ æque atq̄ homines uetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatē solū,sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autē durat usq̄ in præsens tempus ut in ea turri sepeliantur Medorū reges & Persarum atq̄ Parthorum: eius q̄ custodia sacerdoti Iudaici generis hodie q̄ concreditur. Quod aūt in hoc uiro præcipua dignum est admiratione, silentio nō præteribimus.omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellentissimo ei cōtigit, & uiuenti tam apud reges q̄ apud populū gratioso, & post obitū sempiternam memoriā consecuto.libri enim eius quos conscriptos reliquit,etiā nunc apud nos leguntur,qui nobis certā fidem faciunt, q̄ deus cum eo colloquia miscuerit.non solum enim futura prædixit quemadmodū alij prophetæ, uerumetiā tempus quo euentura essent præfinijt.& cum alij prophetæ calamitates prædicerent,ideoq̄ malam gratiam apud reges & multitudinē uulgarem inirent, hic bonarū rerum uates fuit,ut propter faustam ominationem quidē beneuolentiam omniū sibi conciliaret,propter euentuum uero certitudinē fidem sibi apud uniuersum mortalium genus cōpararet. Extat enim in eius scriptis unde maxime illius prophetiæ certitudo potest colligi. ait em̄ se apud Susa primariam Persidis urbem cum sodalibus prodisse in campū, & ibi terræmotu repentino exorto,diffugientibus metu amicis solum esse derelictum,seipsum quoq̄ consternatū in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendā excitantem se & iubentem ut surgeret ac uideret quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti deinde ostensum esse arietem magnum enata habentem multa cornua,& in his ultimum ceteris celsius.uersis deinde ad occi- Dan.8
dentem oculis,uidisse se hircū delatū per aerem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum prostrauisse humi & cōculcasse pedibus. deinde uidisse enatum è fronte hirci cornu maximū, quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa in uentos singulos.& ex his etiam aliud minus exortū scripsit, quod postq̄ esset adultū,deus qui hæc ostendebat dixit gesturū bellum contra gentem ipsius,& urbē ui expugnaturū,& ceremonias templi conturbaturum,sacrificiaq̄ uetiturum per dies MCCXCVI. hæc est uisio quā in cāpo apud Susa-

ſe uidiſſe ſcripſit: eam'q; deum ſic interpretatũ eſſe. Arietẽ ſignificare Perſarũ & Medorũ regna, cornua uero futuros in his reges, & horũ ultimũ deſignari per cornu ultimũ. hunc em̃ fore diuitijs & gloria præſtantiſsimum. Per hircum uero indicari, & fore aliquẽ è Grecorũ regibus, qui cum Perſa bis cõgreſſus eũ prælio ſuperet, totũq; eius imperiũ occupet. Per cornu uero illud magnum ex hirci fronte extans primũ regem ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationẽ, & ad quatuor terræ tractus ſingulorum uerſionem, ſuceſſuros oſtendi, poſt primi regis mortẽ, & regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius neq; alioqui ad cognationẽ ipſius pertinẽtes, multis annis per orbem habitatũ regnaturos: ex hisq; exoriturũ quendã regẽ, qui bellũ gerat cum gente Iudæorũ & legibus, & formã inſtituræ iuxta has reipub. auferat: ſpoliatoq; templo uictimas in id induci per trienniũ prohibeat. quæ quidem calamitas genti noſtræ ſub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurũ Daniel ante multos annos ſcripſerat. Eodem autẽ modo ſcripſit & de Romanorũ imperio, & quantam uaſtitatẽ illaturi eſſent noſtris hominibus. Hæc omnia diuinitus ſibi demõſtrata ſcripto tradidit, & poſteris legenda reliquit, ut uidentes euentum non diſcrepare à prædictionibus, Danielẽ mirentur ob tam inſignem honorẽ illi à deo habitũ: ſimulq; Epicureorũ error coarguatur, qui prouidentiã è uita eijciunt, & deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt uniuerſitatẽ à beata illa & immortali eſſentia uel conſeruari uel gubernari, ſed ſine rectore & curatore mundum ſuopte impetu ferri aſſeuerant. quũ ſi ita ut illi autumant careret præſide, quemadmodũ naues ſine gubernatoribus uidemus procellis & fluctib. obrui, currusq; aurigis deſtitutos euerti ac confringi, ita & ipſe perderetur immoderato impetu. Quamobrẽ dũ Danielis uaticinia cõſidero, nõ poſſum nõ damnare iſtorũ inſcitiã, qui deo negant curæ eſſe res mortalium. qui enim fieri potuit ut prophetijs eius reſpõderet euẽtus, ſi temere in mundo gererẽtur omnia? Verũ ego hæc ita ut inueni in literas retuli, q; ſi quis mauult diuerſam opinionẽ ſequi, id per me quidẽ erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Perſarum rex Iudæos Babylone dimiſſos priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I.

1. Eſd. 1
2. Eſd. 2

PRIMO autẽ anno regni Cyri, qui fuit trãſmigrationis noſtræ Babylonicæ ſeptuageſimus, miſeratus eſt deus captiuitatẽ & calamitatem erumnoſi illius populi: & ſicut illis per Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prædixerat, quòd poſtquã ſeruierint Nabuchodonoſori eiusq; poſteris per annos ſeptuaginta, rurſum eos reſtituturus eſſet in patriam, & ædificato templo redituri eſſent ad felicitatem priſtinam, ita eis omnia præſtitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum

modũ per uniuerſam Aſiam ſcriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniã me deus maximus orbis regem cõſtituit, hunc illũ eſſe credo quem Iſraelitarum adorat populus. Is enim meũ nomen per ſuos prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus ſim Hieroſolymis in terra Iudæa. Hoc aũt Cyrus cognouit ex lectiõe libri qui Eſaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipſius ætatem conſcriptas. Hic enim ſecretũ hoc deũ ſibi indicaſſe dixit, quòd uellet Cyrũ, quem multarũ ac magnarũ gentium regem declaraturus eſſet, remittere populũ ſuum in terram Iudæam, & templum ſuum ædificare denuo. Hæc Eſaias prædixit centũ quadraginta annis anteq; tẽplum deuaſtatũ eſt. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatẽ correptus eſt cupidine exequẽdi quæ ſcripta legerat: conuocatiſq; clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait ſe illis permittere ut proficiſcãtur in patriã, urbemq; Hieroſolyma & dei templũ ædificẽt denuo. Nã & ipſum deũ futurũ illis auxilio, & ſe ſcripturũ uicinis Iudææ ducibus ac ſatrapis, ut conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad ſacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuũ principes, Iudæ & Beniamiticæ, ſimulq; leuitæ & ſacerdotes, propere Hieroſolyma ſe cõferunt: multi enim maluerũt manere apud Babylonẽ, non ſuſtinentes poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò cũ perueniſſent, omnes amici regij fuerũt eis auxilio, cõferebantq; ad templi ſtructurã alij aurum, argentũ alij, nõnulli pecudũ & equorũ multitudinẽ: ſoluentesq; uota quibus damnati fuerãt, offerebãt ſolennes uictimas, quaſi urbẽ denuo conderent, & priſtinũ patrij ritus uſum reciperent. Nam & uaſa quibus olim templũ ſpolia uerat Nabuchodonoſorus, per Cyrũ tunc è Babylone remiſſa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita ſunt perferenda ad Abaſſarẽ, aſſeruanda apud eũ dum templũ ędificaretur: cui mandatũ eſt q; primũ id abſolutũ eſſet, mox ea ſacerdotibus & magiſtratib. populi redderet in templũ reſtituenda. quin & epiſtolã ad Syriæ ſatrapas in hæc uerba ſcripſit. Rex Cyrus Siſinæ & Sarabaſanæ ſ. Iudæis qui regionẽ meam habitant permiſi, ut quicunq; uellent in propriam patriã reuerſi urbem denuo conderent, & templũ dei Hieroſolymis ædificarent eodẽ quo prius loco. miſi aũt eò etiã ærarij mei præfectũ Mithridatem, & Zorobabelem principẽ Iudæorũ, ut fundamẽtis iactis templum ſuperſtruant altitudine cubitorũ L X. & totidẽ latitudine, faciantq; tres ordines è lapide polito, & unũ ligneũ è materie quã fert ea regio: ſimiliter & altare ſuper quo ſacrificent deo: quos ſumptus omnes de meo uolo fieri. Vaſa quoq; quæ Nabuchodonoſorus rex de tẽplo prædatus eſt, mitto per Mithridatẽ ærarij præfectũ & Zorobabelẽ Iudæorũ principem, ut ea perferant Hieroſolyma, & in templũ dei reſtituãt: quorũ numerus eſt hic: pſycteres aurei L. argentei CCCC. thericlea pocula aurea L. argentea CCCC. ſitulæ aureæ L. argenteæ D. libatoria aurea X X X. argentea CCC. phialæ aureæ X X X. argenteæ MMCCCC. præterea uaſa alia magna mille. Cõcedo etiam eis eoſdẽ reditus quos maiores eorum ſoliti ſunt accipere, in precium pecudum, & uini & olei drachmas ducentaquinq; millia quingentas, & in ſimilam artabas duo millia quingentas, atq; hæc è Samariæ tributis præberi uolo. immolabuntq; ſacerdotes has uictimas iuxta Moyſis legem Hieroſolymis, & inter ſacra precabuntur deum pro ſalute regis eius q; generis, ut regnum Perſarum inco-

lume maneat. Qui uero per inobedientiam hæc mandata noſtra irrita habue rint, eos in crucem agi uolo, & facultates ipſorum fiſco noſtro attribui. Atque hoc fuit epiſtolæ argumentum. Numerus autem eorum qui è captiuitate con uenerant Hieroſolyma XLII millia fuere, & inſuper CCCCLXII.

Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. *Cap.* II.

II 1.Eſd.4 IAm dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti ſunt, circùm finitimæ gentes, præcipue Chuthæi, quibus olim è Perſide ac Media traductis Salmanaſar Aſſyriorum rex in Samaria Iſraeli tis inde ſublatis nouas ſedes dederat, rogabant ſatrapas & eos qui bus cõmendata erat hæc ædificatio, ut Iudæos impedirẽt, quo minus urbẽ ac templũ inſtaurare ualeant. Illi uero pecunijs etiã corrupti, uendiderunt Chu thæis ſuam circa demandatũ officiũ ceſſationẽ & negligentiã, Cyro neſciente utpote diſtracto in alia negocia, qui demũ Maſſagetico bello perijt. Camby ſe deinde in paternum principatũ ſuccedente, ex Syria & Phœnice Ammani tarumq; & Moabitarũ ac Samaritarum regionibus redditur ei talis epiſtola. Domine, ſerui tui, Rathymus commentarienſis, & Semelius ſcriba, & magi ſtratus Phœnices ac Syriæ. Cognoſcere te oportet rex, q; Iudæi qui Babylo nem traducti fuerant, in regionem noſtrã uenerunt, & ciuitatẽ ob defectionẽ merito deletam reſtituunt, forumq; rerũ uenalium: reparant etiam mœnia & templum extruunt. quod ſi ita pergere ſinantur, ſcito eos nec tributa perſolu turos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim ſeipſos regibus impe rare potius quàm ſeruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædi ficatio, uiſum eſt noſtri officij non diſſimulare hoc negotium, & admonere ut inſpicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos regũ deſer tores & hoſtes, urbemq; ipſorũ ob hoc crimen deſolatam ac dirutã. quin hoc quoq; admonendus es, q; ſi hæc urbs incolatur denuo, mœniumq; ambitum abſoluat, intercludetur tibi uia in Phœnicen & cauam Syriam.

Cambyſes Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet. *Cap.* III.

CAMBYSES autẽ lecta epiſtola, cũ eſſet alioquin etiã natus ad malitiã, grauiter cõmotus reſcripſit hoc modo. Rex Cãbyſes Rathymo cõ mẽtariẽſi, & Belſemo, & Semelio ſcribę, & reliquis Samarię ac Phœ nices habitatorib. hęc dicit. Lectis quas miſiſtis literis, iuſsi inſpici maiorũ me orum cõmentarios, ubi inuentũ eſt urbẽ iſtã ſemper inimicã fuiſſe regibus, ha bitatoresq; eius ſeditioſos perpetuò ſtuduiſſe cõcitandis bellis & rerũ nouita tibus. quodq; reges habuerint potẽtes ac uiolẽtos, qui cõtinuis tributorũ exa ctionib. Phœnicẽ & cauã Syriã uexauerint. Ego igitur iubeo nõ permitti Iu dæos urbẽ denuo cõdere, ne per hãc occaſionẽ creſcat eorũ malitia, qua cõci tati hactenus rebelles fuerũt regibus. His literis perlectis Rathymus & ſcriba Semelius cũ collegis eueſtigio cõſcenſis equis properarũt Hieroſolyma, du centes ſecũ magnã hominũ multitudinẽ, prohibuerũtq; Iudæos ne urbẽ & tẽ plum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt id opus per annos IX. uſq; in ſe cundum annũ regni Darij Perſarũ regis. Cambyſes enim cum per ſexennium regnaſſet, ſubacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione, apud Da
III maſcum eſt mortuus. Sublatis deinde Magis qui poſt eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, ſeptem illæ Perſarum familiæ Hyſtaſpis

filium

filium Darium communibus ſuffragijs regem declarauerunt.

Darius Hyſtaſpis filius Iudæis templum ædificat. Cap. IIII.

IEs adhuc priuatus uouerat deo ſi regnū adipiſceretur, quicquid ſacro rum uaſorū apud Babylonē eſſet, remiſſurū ſe in templū Hieroſoly ma: & fortefortuna per illud tēpus uenerat ad eum à Hieroſolymis Zorobabel, qui captiuorū Iudæorū dux declaratus fuerat. nam erat uetus regis amicus. quamobrem inter ſatellites cū alijs duobus aſſumptus, ſperatū ho norē cōſecutus eſt. Primo autē ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tā domeſticos ſuos q̄ Medorū ac Perſarū ſatrapas, prouin ciarūq; præſides ab Indis uſq; ad Æthiopas, & præfectos copijs per CXXVII ſatrapias. Cumq; ad ſatietatē epulati, diſceſsiſſent cubitū ad ſuū quiſq; diuerſo riū. Darius poſt breuē in lecto quietē à ſomno relictus, nec ualēs redormiſce re, cœpit fabulari cū tribus ſatellitibus: & qui proponendā à ſe quæſtionē ue rius ac prudētius ſoluerit, ei præmiū fore promiſit uſum purpuræ & aurei po culi. in cubatu quoq; ac uectatione uſurū inſtrumēto aureo, & tiara byſsina ac torque aureo: & in cōſeſſu habiturū locū regi proximū, annumeratū inter gē tiles regios. poſt hęc promiſſa quærit ex primo num uinū maxime polleat, ex ſecūdo num reges, ex tertio nū mulieres, an fortè ueritas magis q̄ hęc omnia. his ad inquirendū propoſitis ſiluit. Mane uero accerſiuit megiſtanas & ſatra pas ac toparchas, reſidēsq; ubi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitū illorū quēq; corā toto cœtu reſpōdere ad quæſtionē ſibi propoſitā quid ipſi uideatur ue rius. Tū primus eorū ſic exorſus eſt uini prędicare potentiā. Viri illuſtriſsimi, equidē uino potētiæ palmā tribuere haud dubito, dum eius uiriū hinc conie cturā capio. Animaduerto em̄ q̄ quorumuis potantiū mentē ſubuertit, & uel regis animū ſic afficit, ut nō ſecus q̄ puer aliquis parentib. orbus curatoris e geat: ſeruū quoq; ſuæ cōditionis oblitū ad dicēdi libertatē concitat, & paupe ri addit animos diuitis. mutat em̄ & regenerat animas quas ſubingreditur. nā & calamitoſorū extinguit triſtitiā, & ære alieno atq; uſuris oppreſſos facit ali quātiſper uideri ſibi omniū ditiſsimos. ut obliti ſui nihil ſonent humile, ſed ta lēta crepēt, & alia fortunatorū uerba magnifica. præterea tam ducū q̄ regū il lis ſenſum ac metū eximit, & omnē amicorū ac familiariū memoriā. armat em̄ homines uel aduerſus chariſsimos, eosq; facit uideri alieniſsimos. cūq; edor mito temeto per noctē ſobrij fuerint redditi, ſurgūt omino inſcij quę eis per e brietatē patrata ſunt. q̄ fit ut his argumētis perſuaſus, uinū ducā rē omniū lōge potētiſsimā ſimul & uiolētiſsimā. Poſtq; primus prolata ſua de uino ſentētia dicēdi finē fecit, tū ſecūdus cœpit extollere poteſtatē regiā, huius uires aſſleue rās eſſe maximas omniū quę intellectu ac potētia prędita ſunt. id conatus eſt probare his ratiōibus. Omniū rerū penes homines eſſe imperiū qui & terras & maria ad q̄ſcūq; uſus ſeruire ſibi adigūt. at ipſis hominib. reges imperitare, eisq; quidlibet pro ſuo mādare arbitrio. proinde qui in fortiſs. animaliū ha bēt dominiū, eorū uim ac uirtutē meritò exiſtimādā inſuperabilē. quid q̄ dū ad bella & pericula ſubditos mittūt, oēs eorū imperata obſequēter faciūt, ſiue dū per eos obijciūtur hoſtib. ſiue dū coguntur cū mœnib. ac turrib. atq; adeo cū mōtib. ipſaq; rerū natura bellū gerere, ipſorū iuſſu parati uel occidi uel occi dere, dū ne uideantur à regijs mādatis uſq; digredi? parata deiñ uictoria, belli

1.Eſd. 5.6

cõmoda uniuerſa ad regem redeunt. Iam uero qui alieni à militia dant agris colendis operam, poſt lõgos labores & ſudores cõparatis fructibus regi tributa perſoluunt: & quicquid ille iuſſerit, hoc neceſſario ſine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatib. dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu uinctis metu nuſquã diſcedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curanda propria negocia, ſed unam hanc curam putans neceſſariam, in hac una eſt aſsiduus. Et qui fieri poteſt, ut nõ is ſit omniũ potentiſsimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia? His peroratis ſucceſsit tertius Zorobabel, dicturus de mulierib. & ueritate, quarum uis quanta ſit, quamq; prępolleat cęteris rebus omnibus, ſic docere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & uinũ pollere plurimum, & regẽ cui omnes obtẽperant, maior tamẽ eſt potentia mulierũ. nã & rex per mulierẽ in lucẽ hanc productus eſt, & eos qui uites colendo uinũ nobis afferunt, mulieres & educant & pariunt: nihil eſt omnino quod nõ illis acceptum ferendum ſit. nam & ueſtimẽta nobis texuntur harũ opera, & rei domeſticæ cura his eſt concredita: nec ullo pacto poſſumus carere fœminis. ſed licet argento multo abũdemus & auro, precioſisq; rebus alijs, ſimul atq; mulierẽ formoſam conſpexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in uiſę pulchritudinẽ, & libenter ei bonis cedimus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amiciſsimorũ ſæpenumero propter mulieres obliuiſcimur: ac ne cõmori quidẽ cum illis refugimus. addam & aliud argumentum earum potentiæ non minimũ. quicquid terra mariue lõgo labore quæſitum nónne totum hoc mulieribus committimus? Ipſum etiam regem tantarum rerum dominũ uidi aliquando ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, ſed ut ſibi detractum diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridẽte, & irata illa mœrentẽ, & adulatorie ſe ad affectus illius attẽperando humiliter ſatisfacientem ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapę mirabũdi alij in aliorum uultus inter ſe mutuo conijciunt oculos, Zorobabel ad ueritatis laudes fecit tranſitũ. Dixi, inquit, & declaraui quantũ mulieres polleant, uerũ tamẽ nec hę, nec rex ueritati ullo modo cõferendus eſt. Nam cũ terra ſit maxima, cælũ item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc dei uoluntas gubernet ac moueat, qui deus iuſtus eſt & uerax, cõſequitur ut ueritas ſit rerũ omniũ lõge potentiſsima, contra quã iniuſtitia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideantur, mortalia ſunt, & celeres habent exitus, ueritas uero immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab illis percipimus, nec mortalia ſunt, nec iniuriæ temporũ aut fortunæ reciprocis uicibus obnoxia, ſed iuſta & legitima, ſecretaq; ab omni labe iniuſtitiæ. his dictis Zorobabel ſermoni finem impoſuit. Acclamante uero auditorio q; dixiſſet optimè, & q; ſola ueritas uim omnis ſenij uel mutationis expertẽ habeat, iuſsit eũ rex poſtulare aliquid ex his quæ paulo ante ultro fuerat pollicitus. Libẽter enim ſe conceſſurum, ut uiro ſapienti, & qui prudentia uincat cæteros. quare poſthac, inquit, aſſeſſor meus eris, receptus inter cognatas mihi neceſsitudines. His auditis admonuit eũ uoti, quo ſe obligauerat ſi adipiſceretur poteſtatẽ regiã: id aũt erat, denuo condere Hieroſolyma, & ibi dei templũ inſtaurare, ac deinde

ſacra

ſacra uaſa olim per Nabuchodonoſorū inde ſublata, & Babylonē perlata, reſtituere. Hæc eſt, inquit, mea poſtulatio, quā nūc mihi permittis, ſapientē me uirū iudicans. Tum rex lætus aſſurgens excepit eū oſculo, moxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos deducere Zorobabelē, eosq; qui unà profecturi erant ad inſtituendam & abſoluendam templi fabricā. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magiſtratibus ut materiam cedrinā in Libano exciſam deportarent Hieroſolyma, & inſtaurantē eam urbem adiutarent: in quib. literis hoc quoq; adſcriptū erat, iubere & uelle regē liberos eſſe omnes ludæos quotquot ex captiuitate Hieroſolyma poſtliminio redierint. & procuratores ſuos ac ſatrapas uetuit quicquam in regios uſus à ludæis exigere: & quantumcq; agrorum occupare ualeant, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritis atq; Syriæ cauę habitatoribus imperauit, ut agros qui aliquando ludæorū iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderēt, atq; inſuper L talenta in fabricā templi conferrent. ipſis autē iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hunc uſum eſſent neceſſaria, ſacrasque veſtes in quibus pontifex & cæteri ſacerdotes rem diuinā faciūt, de ſuo præberi uoluit, necnō etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinūt. & cuſtodibus urbis atq; templi certas terræ portiones aſsignari iuſsit, ac in ſingulos annos pro alimētis certā pecuniā. denicq; de remittēdis ſacris uaſis, deq; ludæorum reſtitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autē hanc gratiā à rege conſecutus, q; primū egreſſus eſt regiā, ſuſpiciens in cælum gratias agit deo, q coram rege inter concertatores uiſus ſit ſapientior, confitens totū hoc diuini eſſe beneficij: peractaq; gratiarū actione, precatus ut & in poſterū propitius eſſe pergeret, Babylonē profectus eſt, lætū populariby ſuis nunciū afferēs. Quo audito primū gratias egerūt deo pro redditā ſibi patria: deinde ad epulas & cōpotationes uerſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptē dies exegerunt, ob receptā patriam ceu natalitiam feſtiuitatem denuo celebrantes. deinde duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quemq; tribu elegerunt, cōparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ueherent: deducentibus que quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter uiam emetiebantur hilares, perſonantibus omnia tibijs, & cymbalis perſtrepentibus, proſequēte per luſum ac lætitiam & reliqua ludęorum multitudine. nam certus numerus è ſingulis cognationibus ſelectus proficiſcebatur: quas nominatim percenſere non libet, ne interrupta narrationis ſerie lectori tædium afferā. hoc tantū dicā cōpendio, fuiſſe pubertatē egreſſorū quater mille millia, & ſexcēta uiginti octo millia, dūtaxat ex tribu ludæ & Beniamitica. Leuitarum enim ſequebātur quatuor millia & ſeptuaginta. promiſcuæ uero multitudinis puerorū ac mulierū numerus erat quadraginta millia DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. ſacri ſerui CCCXXII. ad hęc qui dicebant ſe Iſraelitas, nec tamē poterāt approbare genus ſuū, ſexcēti quinquaginta duo. reiecti ſunt etiā ex ordine & honore ſacerdotali quotquot duxerāt uxores, quarū genus nec ipſi indicare poterant, nec in Leuiticis & ſacerdotalib. genealogijs inueniebatur. erāt autē numero DXXV. Sequebatur etiam ſeruitiorū multitudo ſeptem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCCXXXV. iumenta DXXV. Dux

IIII.

autem

autem multitudinis quam modò recenſui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & ſtirpe Dauidis natus, & cum eo Ieſus Ioſedeci pontificis filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium ſuffragijs ad ducatū electi, qui etiam contulerunt in ſumptus huius profectionis minas auri centum, argenti uero quinquies mille. atq; in hūc modū ſacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorū, qui tum apud Babylonē erat, ad habitanda Hieroſolyma ſunt deducti. reliqua uero multitudo pauliſper diſcedentes proſecuta, domos quiſq; ſuas redijt. Septimo autē menſe poſtquam Babylonem exiuerant, Ieſus pontifex & Zorobabel princeps dimiſsis circum oppida nunciijs è tota regione populū Hieroſolyma conuocauerunt, cupide ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda deo ſacrificia iuxta leges per Moyſem traditas. Quę dum faciūt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus exoſi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tēpus, iuxta legiſlatoris præſcripta, & poſt hæc oblationes & quotidiana ſacrificia, uictimasq; ſabbatorū atq; omniū ſanctarū feſtiuitatū. tum qui uota uouerant, reddebāt ea ſacrificantes à nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationē ſunt aggreſsi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorum qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facile ac libenter faciebāt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebant, ita ut primum à Cyro, & tum iterum à Dario iuſsi fuerant. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt ſuperſtruere: prępoſuerunt́q; operi curando Leuitarū quotquot uigeſimū annum attigerant, & Ieſum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrē, Aminadabi filiū, eiuſq; filios: quib. ſumma cura & diligētia cōmiſſum negotiū tractantibus, celerius opinione creſcebat templi ædificiū. Id ubi factum eſt, accedentes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq; progenies canebant ſacros hymnos, in Dei laudē à Dauide quondā inſtitutos. Sacerdotes aūt & Leuitæ cognationuḿq; principes ętate prouectiores, qui & illud prius templū uidere meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præſentium fortunarū tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantū ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia temperare à lacrymis nō poterant: uulgus aūt contentum erat præſenti templo, ut quod nulla priorum temporum cōparatione ſeipſum cruciabat, nec ullū detrimentū factum quibat animaduertere. contrà ſeniorū ac ſacerdotū multo deteriore cōditione res ſuas eſſe exiſtimantiū gemitus, uix cōcentu tubarū obſcurari poterat. Samaritæ autē inimici auditis tubis, & lætantium atq; dolentium promiſcuis uociferationibus, accurrerunt uolentes cauſam diſcere: & cognito q; Iudæi è captiuitate Babylonia poſtliminio reuerſi templū inſtaurarēt, adeunt Zorobabelem ac Ieſum, principesq; cognationū, poſtulantes ut eos admitterent ad templū cōmuni ſumptu ædificandū. Nam ſe quoq; aiebant deū colere, & eius gloriari nomine, religioniſq; eius ſtudioſos fuiſſe iam inde ab illo tēpore quo Salmanaſar Aſſyriorū rex è Chuthia & Media gētē eā in loca illa trāſtulerat. Ad quę poſtulata illi de cōmuni ſentētia reſpon-

reſponderunt,ad ſimul ædificandum admitti eos non poſſe,cum & prius Cyrus,& nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint:licere tamen eis ibi adorare. idq; facere uetari eorū neminem,ac ne cæterarū quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò uenientibus templum ad adorandū pateat.His auditis Chuthæi,ſic enim nos Samaritas appellamus,indigne tulerunt:& inſtigauerunt Syriæ gentes, ut Satrapas rogarent quemadmodū ſub Cyro primum ac mox ſub Cambyſe,ut templi ædificationē impedirent,Iudæorumq; conatus & diligentem circa hoc opus operā quoad liceret de induſtria remorarentur.Per idem tēpus aſcendit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus,& Sarabazanes cum quibuſdā aliis, rogauerunt q; Iudæorum principes, cuius permiſſu templū ſic ædificarent,ut arx potius quàm fanū exiſtimari poſſit:& cur tam firmis mœnibus & porticibus urbem cinxiſſent.Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe dei maximi, cui templum hoc extructum à quodā eius gentis rege fortunatiſsimo & in omni uirtute excellentiſsimo per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorū ſuorū impietatē per Nabuchodonoſorū Babyloniorū & Chaldæorū regem expugnata & deleta urbe,tēplo q; ſpoliato ac incenſo,& populo in captiuitatē Babylonicā abducto, Cyrū,qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit,regio diplomate mandaſſe tēpli inſtaurationē,& donaria uaſa q; per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto,ut ea deportarent Hieroſolyma,rurſum q; in templum inſtauratū reponerent. eiuſdem enim regis mā dato Abaſſarū miſſum ad eā urbē,ut daret operā ut id templum primo quoq; tēpore abſolueretur.eum acceptis regijs literis cōfeſtim ueniſſe,& fundamēta ieciſſe. atq; ex eo tempore nunq; inimicas gentes interturbare ædificationē, atq; impedire deſtitiſſe.Quare ſi illis ita uideretur,ſcriberent Dario,ut inſpectis regijs cōmentarijs manifeſtū fiat uera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum eo,nolu erunt ædificationem inhibere inconſulto Dario, ſed confeſtim ei de hac re ſcripſerunt.Iudæis autem ſolicitis & metuentibus ne regem pœniteat iuſsiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos eſſe iubebant, nec à Perſis quicquam timere:quandoquidem ipſi compertam haberent ſuper hac re dei uoluntatem:quibus credens populus aſsiduus erat in opere,nulla die id intermittens.Cumq; Samaritæ Dario ſcripſiſſent,accuſantes Iudæos quòd urbem muniant,templumq; arci quàm fano ſimilius extruant:aſſeuerantes non eſſe hoc in rem regis,& oſtendentes Cambyſis epiſtolam,per quam eam ædificationē impediuerat & uetuerat, ratus nō eſſe rebus ſuis tutā aut utilem:poſtq; etiā Siſinis & collegarū de eodem negocio literas accepit, iuſsit regios commentarios ſuper hac re cōſuli:& inuentus eſt apud Ecbatana caſtrum Mediæ liber, in quo hęc ſcripta continebantur. Anno primo regni ſui Cyrus rex decreuit,ut templum dei cum altari Hieroſolymis ædificaretur altitudine cubitorum LX.& totidem latitudine, quod haberet ordines è lapidibus politis tres,& ligneū unū è materie quā fert ea regio: & ſumptus in hoc ex ærario regis præberentur.Sed & uaſa templi quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddantur & reportētur Hieroſolyma. Vtq; cura eius negocij ſit penes Abaſſarem Syriæ ac Phœnices prefectū eiusq; collegas,qui abſtinerent quidem ipſi

ab eis

ab eis locis,ſeruos uero dei Iudæos & eorum principes ſinerent templū ſtruere:ipſi uero adiutarent eos in hoc opere de tributis ſuę prouinciæ, & ad ſacrificia quoq; ſuppeditarēt,tauros,arietes,agnos,hædos, ſimilā, oleum,uinū & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint, qui deprecaturi ſint deum pro ſalute regis atq; Perſarū. Quicunq; autē contra mandatū hoc facere auſus fuerit, is ut comprehenſus in crucē agatur, & facultates eius fiſco addicantur.inibi etiam addita erat execratio,ut quicunq; eius templi ædificationem uetare uoluerit, deus eū feriat,atq; hoc modo iniquitatē eius cohibeat.Hæc cū Darius in Cyri cōmentarijs inueniſſet,reſcripſit Siſini & collegis eius hoc modo. Rex Darius Siſini magiſtro equitū & Sarabazani cæteriſq; magiſtratibus ſ. Mitto ad uos exemplar epiſtolæ Cyri,quam in ipſius cōmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant,quemadmodū in ea continentur. Valete.Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Siſines & reliqui decreuerunt eam per omnia ſequi. itaq; ſuſcepta cura ſacræ fabricæ,adiuuabant Iudæos magiſtratusq; illorū & principes, & magnis omniū ſtudijs proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij,prophetantibus interim Aggæo & Zacharia:abſolutumq; eſt intra ſeptenniū.Anno aūt regni Darij nono, uigeſimatertia die menſis undecimi,qui noſtris dicitur Adar,Macedonib.Dyſtrus, ſacerdotes ac Leuitæ cū reliqua Iſraelitarū multitudine obtulerunt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatem priſtina felicitate proq; recepto nouo tēplo,tauros centū, arietes ducentos,agnos CCCC,hircos XII.pro peccatis totidē tribuum : conſtituerunt q; Leuitæ iuxta Moyſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas.ædificauerāt enim Iudæi porticus quoq; quibus templū circūquaq; includebatur. Inſtāte deinde azymorū feſto, menſe primo,qui Macedonib.eſt Xanthicus, nobis uero Niſan, confluxit totus populus ex oppidis in urbem:celebrauerunt q; id feſtū caſti ac puri unà cum coniugibus ac liberis ritu patrio,& uictimam paſchalem immolātes decimaquarta luna epulati ſunt per cōtinuos dies ſeptem,nullis ſumptib. parcentes, holocautoma etiam offerentes,& agentes gratias deo,qui eos tandem antiquę patrię & eius legib. ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatem ac clementiā regis Perſici animo.atq; ita ſumma libertate in re diuina uſi incoluerunt Hieroſolyma,inſtituta ea reip.forma,quæ per optimates adminiſtratur.penes pōtifices em̄ fuit ſumma autoritas, donec Aſamonæorū gens mutato rerū ſtatu regnū obtinuit.ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporib.egerūt ſub regibus per annos DXXXIII. menſes ſex,dies decem.& ante hos æque monarchæ res adminiſtrauerūt appellati Iudices,qui reipub.ſtatus plus q̄ quingentis annis durauit poſt Moyſis & Ieſu imperium.Hoc igitur modo habebant ſe Iudæi in patriam reſtituti ſub Cyro & Dario regibus.Samaritæ autē,infenſa gens & inuida,multis moleſtijs eos afficiebant,freti opibus,& affectantes cognati Perſarū uideri,quod inde eſſent oriundi.nam quæ iuſsi erant, ex tributis in ſacrificia conferre grauabantur, magiſtris equitū interim conniuentibus: & quacunq; in re uel per ſe uel per alios poterant noſtrā gentem lædere, nullā occaſionem prætermittebant. Viſum eſt itaq; ſenatui populoq; Hieroſolymitano legationem ad regem Dariū mittere,& Samaritas accuſare: cuius legationis caput fuit Zorobabel,aſſumptis alijs quatuor collegis.Cęterum rex cognitis criminibus quę

per

per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literas perferēdas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad senatum Samaritanum, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitū apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conseruis. Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorū legati accusauerūt uos, q; molesti fueritis templum ædificantibus, quodq; non præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubente præbere illis debueratis. Volo igitur ut lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum usus postulat, ut nō desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V.

DEFVNCTO autem Dario succesit Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinum cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem uero degentium Iudæorum primarius sacerdos erat Esdras, uir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populū. is cum esset legū Mosaicarū peritissimus, in regis amicitiam peruenit. & cum decreuisset proficisci Hierosolyma, secumq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petijt à rege cōmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex regū Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis dei, s. Decretū est à me & septem meis cōsiliarijs, ut quicunq; in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac leuitis uoluerit tecū Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta dei legem: utq; Israelitarū deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. præterea facio tibi potestatē auferendi omne aurum & argentum quantumcūq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ super altare dei uestri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argēto uasa quæcunq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoq; uasa quæ tibi dantur, deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc usum opus fuerit, pro tua prudentia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriā & Phœnicem te cōmendaui, scribens eis ut quicquid Esdras sacerdos & lector legis dei petierit, sine mora dent. Et ut deus propitius sit mihi & meis liberis, uolo usq; centū coros tritici deo secundum legē dari. Vobis quoq; magistratib. præcipio, ut à nemine sacerdotū, leuitarum, sacrorū cantorū, ianitorū, sacrorū seruorū quicquam exigatis, neue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Esdra iuxta cōcessam tibi diuinitus sapientiam cōstitue iudices, qui per Syriā ac Phœnicen iura reddant populo legem tuam scienti: quin & nescientes doce libere, ut quisquis legē dei uel legem regiā uiolauerit, mulctetur pecunijs, aut etiā damnetur capite, utpote qui nō per ignorantiam, sed per contumaciā peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit deū, & gratias egit, illi benignitatē regiam acceptā referendam, & illū maxime dignū cui gratiæ agātur existimās. Aduocata deinde Iudæorū cōcione qui apud Babylonē degebant, & perlecta epistola, ipsam quidē retinuit: exēplar uerò eius in Mediā ad omnes suę gentis homines transmisit. qui cognita regis erga deū pietate, & erga Esdrā beneuolētia, omnes uehementer

v
1. Esd. 7

ſunt lætati:multi uero ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonẽ uenerunt, cupientes reuerti Hieroſolyma. reliqua Iſraelitarum multitudo aſſuetum iam domiciliũ noluit relinquere. quapropter duæ tantũ tribus per Aſiam & Europam ſub Romano degunt imperio: decẽ autẽ tribus nunc quoq; ultra Euphratẽ ſunt,infinita hominũ millia,quæ uix eſt numero cõprehendere. Cæterùm ad Eſdram magna multitudo cõuenit tam ſacerdotũ & leuitarũ, q; ianitorum ſacrorũq; uel cantorũ uel miniſtrorum. Ille uero omnes qui ex captiuitate in patriã reuerti uolebant ad Euphratẽ cõgregauit: ubi peracto triduano ieiunio,uotisq; pro incolumitate & felici itinere cõceptis (recuſauerat em̃ deductores equites,dicens deo ſalutẽ ſuorũ curæ futuram)iter ingreſsi die duodecima primi menſis anno regni Xerxis ſeptimo, peruenerunt Hieroſolyma eiuſdẽ anni menſe quinto.& cõtinuo ſacerdotib. gazophylacij cuſtodib. Eſdras ſacrã pecuniã tradidit,argenti talẽta ſexcẽta quinquaginta,uaſa argentea talentorũ centũ, uaſa aurea talentorũ uiginti, uaſa ærea auro meliora pondo talentorũ XII.Hæc enim erant dona regis eiusq; amicorũ, & Iſraelitarũ Babylone manentium. quo facto obtulit deo ſecundũ legem holocautoma,tauros XII.pro cõmuni ſalute populi,arietes & agnos LXXII.hircos pro peccatis XII procuratorib.etiã regijs, & præfectis Phœnices ac Syriæ ſcriptas à rege reddidit epiſtolas:qui cum eis non parere nõ poſſent,omni honore gentẽ noſtrã proſecuti ſunt,& in omnibus neceſsitatib. eis fuerũt auxilio. Et conſiliũ quidem huius migrationis ab Eſdra profectũ eſt, ſucceſſum autẽ felicẽ deus addidit,ut equidẽ reor, uiri huius uirtutẽ ac pietatẽ reſpiciens. Aliquanto deinde poſt cõperit quorundã indicio, q; quidã è uulgo ſacerdotũ & Leuitarũ parũ ſeruauerint inſtituta & leges patrias, & ductis alienigenis uxoribus ordinem ſacerdotalẽ confuderint: rogatusq; ab eis ut ferret auxilium legibus, ne deus propter paucos iratus omnes denuo cõmuni clade feriat, ſcidit ueſtẽ præ triſtitia,uellens capillos & barbã,& humi ſe proſternens,eo q; primores populi deprehẽſi eſſent in tali crimine: & cogitans nõ eſſe audituros, ſi iuberet eos uxores cũ liberis eijcere,nolebat ſe à terra attollere. Itaq; cõcurrerunt ad eum quotquot erãt bonę mẽtis,& unà flebãt addẽtes ſe ſocios eius triſtitię.Eſdras aũt ſublatis ad cælũ manibus: Me quidẽ,inquit, pudet ad cælũ oculos attollere,dum cogito q; populus ne maiorũ quidẽ ſuorũ cladibus admonitus à peccando abſtinet:tu tñ clemẽtiſsime deus noſtri miſertus ſeminariũ aliquod & reliquias ſuperſtites cõſerua,quas Hieroſolyma in antiquã patriam reducere dignatus es:& da ueniã præſentis errati, mortẽ quidẽ commeritis, uerũ tamẽ in tua bonitate ſperãtibus. Dum ita pius ſacerdos lacrymatur cũ eo cœtu qui ad eũ conuenerat mixtus ex uiris & mulierib. atq; pueris, acceſsit eò quidam primarius Hieroſolymita noĩe Achonius, cõfitens illos peccaſſe qui alienigenas uxores duxerint:ſuaſitq; ei ut omnes adiuuaret, ut uxores cũ nota ex illis prole abñcerẽt:& ſi quis legi parere nollet in eũ animaduerteret. qui ſecutus uiri conſiliũ,exegit ſuper hac re iuſiurandũ à principib.Leuitarũ & ſacerdotũ & tribuũ Iſraeliticarũ. quo facto exiuit tẽplũ & cõtulit ſe in domiciliũ Ioãnis & Eliaſibi,ibiq; totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Propoſito deinde edicto ut oẽs è captiuitate reuerſi intra biduũ aut triduũ Hieroſolyma cõuenirẽt,& quiſquis per contemptũ nõ adfuerit intra præſcriptũ tempus, ut ex-

commu-

cõmunicetur, bonaq́ eius ſacro ærario addicantur, intra triduũ conuenerunt utriuſq́ tribus homines, uigeſima die noni mẽſis, quẽ Hebræi Thebethũ, Macedones Appellæũ nominant. cũq́ conſediſſent in ſuperiore parte tẽpli, præſentibus etiã ſenioribus, & frigus propter anni tempus eſſet moleſtũ, ſurgens Eſdras accuſauit eos qui contra leges duxiſſent uxores alienigenas. nũc ſi uelint rem deo gratam & ſibimetipſis utilẽ facere, ablegandas eſſe uxores eiuſmodi. acclamatũ eſt facturos id omnes æquo animo, ſed eſſe earũ non paruũ numerũ, & tempus eſſe hibernũ, nec poſſe rem eam intra unã aut alterã diem perfici. itaq́ opus eſſe ut negociũ hoc differatur aliquãtiſper, & tum demum principes aliquot qui ſint alieni ab hac culpa, cũ ſelectis undecũq́ ſenioribus inquiſitionem faciant eorũ, qui contra legis præſcriptũ uxores duxerint. conſenſerunt omnes in eam ſententiã, & prima die menſis decimi cœpta inquiſitione, quæ durauit uſq́ primã diem mẽſis ſequentis, inuenerunt multos tã ex Ieſu pontificis cognatione q̃ ex cæteris ſacerdotibus ac Leuitis & aliis Iſraelitis, qui & uxores & natos ex eis liberos ſine mora abiecerunt, pluris facientes legum obſeruantiã, quam naturales affectus quantũuis uiolentos: moxq́ ad placandum deũ arietes immolauerunt. quorũ nomina recenſere non eſt neceſſe. atq́ ita Eſdras hoc erratum circa connubia correxit, & malã in hoc conſuetudinẽ emendauit, ut in poſterum hæc reformatio ſtabilis ac firma permaneat. Septimo aũt menſe dum ſcenopegiæ feſtum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedentes ad patentẽ templi partẽ quæ orientalem portam ſpectat, rogauerunt Eſdrã ut eis legẽ Moyſis legeret: quod & fecit, ſtans in medio multitudinis, à mane uſq́ meridiẽ. ex qua lectione nõ ſolum in præſens & futurũ diſcebant quid eſſet iuſtum, ſed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, ſic cogitantes, quòd nullas calamitates fuiſſent perpeſſi, ſi præſcripta legis diligenter obſeruaſſent. Eſdras aũt uidens eos ad hunc modum affectos, iuſsit ut domũ abirent: eſſe enim feſtum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur ut ad epulas uerſi, ita ut feſto die decet, hilariter agerent: & hac anteactorũ pœnitentia in futurum ſe munirent, ne in ſimiles caſus incurrerent. at illi ſequentes eius monita cœperunt re uera feſtum agere, quod cum per octo dies feciſſent, digreſsi ſunt in proprias patrias, magnam gratiam Eſdræ habentes ob reformatam rempublicam: quo factum eſt ut poſt cõparatam ſibi apud populum egregiã gloriam ſenex uita defunctus apud Hieroſolyma ſit magnifice ſepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus põtifex eſſet mortuus, filius eius Eliaſimus in ſacerdotiũ ei ſucceſsit. Cęterum quidã ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Perſarum urbẽ Suſa, cum hoſpites quoſdã poſt longum iter exactum in urbẽ aduentãtes Hebraice inter ſe confabulari animaduertiſſet, accedens ad eos rogabat undenã uenirẽt. & audito quòd è Iudæa, rurſum ſcitatus eſt quõ ſe haberet ille populus & caput eorũ Hieroſolyma. Quibus male ſe habere dicẽtibus, quòd eius mœnia diruta eſſent, & circũuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctęq́ agros excurſionib. ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atq́ adeò ex urbe ipſa captiuos abducẽtes, ita ut paſsim per uias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariũ ſuorum miſeriis: & ſublatis oculis ad cœlũ, Quouſq́, inquit, patieris domine

1. Eſd. 10

2. Eſd. 1

gentem noſtrã tantis malis opprimi, ut ſimus præda omniũ? cunctante uero illo apud portam & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, regem iam accubitũ ire. ille confeſtim ita ut erat nõ abluta facie ad miniſterij ſui fun-
2.Eſd.2 ctionem properat. Rex uero poſt cœnã iam hilarior, uidens Neemiam ſubtri ſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille deum prius precatus ut ſuadæ gratiam prius uerbis ſuis adderet: Qui poſſum, inquit, rex aliũ uultũ ſumere, aut mœrorẽ è corde ponere, quando audio patriæ meę Hieroſolymorum, in qua extant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hanc unam gratiam mihi concede, permitte mihi ut profectus illò muros eius extruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſupplea-am. At rex petitioni eius annuit, ſimulq; literas ad ſatrapas commendatitias, ut & honorẽ ei haberent, & præberẽt quicquid cuperet. quare deſine, inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato deo, actiſque regi pro tam ampla pollicitatione gratijs, abſterſo à uultu omni mœrore, frõtẽ exporrexit præ lætitia. Sequẽti uero die accitus, accepit literas regias, quas Sadæo Syrio, Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de prębendis ei quibus ad ædificandum opus ſit. cũ igitur Babylonẽ ueniſſet, & multos à popularibus ultro ſe adiungentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis uigeſimoquinto: & oſtendens prius ſuis literas, Sadæo magiſtro equitum collegiſque eius reddidit. conuocato deinde Hieroſolyma uniuerſo populo, ſtans in medio templi ſic eos eſt allocutus. Viri Iudæi ſcitis q; Deus opt. max. memor maiorũ noſtrorũ Abrahami Iſaaci & Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondam, eadẽ nos quoq; prouidẽtia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regẽ obtinui, ut mihi permitteret mœnia reſtituere, & quod ſupereſt ad abſoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendũ cenſeo, ut quoniã non ignoratis q; infenſas habeamus gentes uicinas, & quòd cognita ueſtra in ædificando diligentia nihil nõ molientur, quo ueſtros conatus quãtum in ſe erit impediant, primum forti animo ſitis, & omnẽ fiduciam collocetis in deo qui facile reſiſtet illorum importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis ſtructurã intermittatis, ſed omni cura id opus continuetis, quandoquidẽ nunc maxime tempeſtiuũ eſt hoc facere. Hæc locutus continuo iuſſit magiſtratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in ſingulos uicos & oppida: pollicitusq; ſe quoq; cũ domeſticis uelle adiutare impigre, concionem dimiſit. Iudæi uero eius autoritate permoti ad opus ſe expediebãt: quę appellatio tum primũ illis & regioni eſt indita, quando à Babylonia ſunt reuerſi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat.
2.Eſd.4.6 Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritasq; & Syriæ Cauæ incolas perlata eſt, iniquiſsime tulerunt, nec unquã ceſſauerunt inſidiari & conatus ipſorũ impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipſum Neemiã per conductitios ſicarios tollere. crebros etiã terrores eis incutiebant, rumores ſpargẽtes quaſi magni diuerſarum gentiũ exercitus eos eſſent inuaſuri, ita ut parũ abfuerit quin hoc metu ab incepto opere deſiſterẽt: Neemiã uero nihil horũ ab inſtituto deterrere potuit, ſed ſtipatus aliquot ſatellitibus intrepidus pergebat, præ nimio ſtudio nullũ laborẽ ſentiens, eã autẽ ſalutis propriæ

curam

curam non ideo habuit, quòd mortẽ timeret, ſed quia certo ſciebat ſe extincto ciues ſuos nõ reparaturos mœnia. iuſsitq; in poſterũ ædificatores accinctos opus facere. & cæmentarius quidẽ non ſine gladio erat, ſimiliterq; qui materiam ei ſuggerebat: ſcuta uero nõ longe inde in promptu eſſe uoluit, & tubicines interuallo quingentorũ paſſuum, ut ſicubi ſe hoſtes aperuiſſent, ſigna canerẽt, ut populus arreptis armis reſiſteret, nẽue inermis ab hoſte poſſet opprimi. ipſe uero noctu circumquaq; urbẽ obibat, nunq; defeſſus aut ope aut duritia uictus & excubijs, nec cibo nec ſomno utens niſi quantũ poſtularet neceſsitas: atq; ad hunc modũ perdurauit duob. annis & tribus menſibus. tantum enim tẽporis elapſum eſt donec abſoluerẽtur mœnia, uigeſimo octauo regni Xerxis anno, menſe nono. Permunita deinde urbe Neemias & populus deo ſacrificauerunt, & octo dies in epulis tranſegerunt. quæ res ubi Syriæ gentibus eſt audita, graues indignatiões in eis cõmouit. Neemias autẽ uidens nõ ſatis magnã in urbe populi frequentiã, perſuaſit circũquaq; uicinis ſacerdotib. & Leuitis ut migrarent in urbẽ inibi habitaturi, extructis eis de ſuo domicilijs: & agricolarũ plebem decimas in urbẽ cõferre iuſsit, ut eſſet unde ſacerdotes ac Leuitæ uiuerẽt, nec auocarẽtur à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidẽ illi perlibẽter fecerunt: & hoc pacto factũ eſt ut urbs magis frequẽtaretur in poſterũ. Poſt hęc & alia multa honeſta & laude digna opera Neemias iam ſenex defunctus eſt, uir ad uirtutem & iuſtitiam natus, et in populares ſuos beneficentiſsimus, relicto ſempiterno ſui monumento in Hierosolymitanis mœnibus. atq; hæc ſunt quæ Xerxe regnante geſta ſunt.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abſuit quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. VI.

IO mortuo regnũ ad filiũ eius Cyrũ, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximũ periculũ genus Iudęorũ adductũ eſt, ne cum uxorib. ac liberis deleretur, ob cauſam quã paulo pòſt referemus. prius em̃ quædam de ipſo rege dicenda ſunt, quî factũ ſit ut uxorẽ duceret Iudæam fœminã ex regio genere natam, quam etiam noſtræ gentis ſeruatricẽ fuiſſe ferũt. Artaxerxes em̃ poſt ſuſceptũ imperiũ, & cõſtitutos ab India uſq; Aethiopiam CXXVII. ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentiũ Suſis accepit epulo ſumptuoſiſsimo, ut decebat regem opulentũ magnificos cẽtũ octuaginta dierũ apparatus oſtentantẽ: cui plurimæ gentes, & earũ legati, per continuos ſeptẽ dies interfuerunt. id erat inſtructũ in hunc modũ. Tabernaculũ fixit ſuffultũ aureis & argenteis columellis, prætextũ telis linteis & purpureis, multorũ millium capax. in eo miniſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationẽ ſimul & miraculũ factis. Mandauit etiã miniſtris, ne quẽ more Perſarũ ad bibendũ cogerent, ſed arbitratu ſuo quenq; appoſitis frui ſinerent. dimiſsis etiam per totam ditionẽ nuncijs edixit ut feriati ab operibus feſtũ pro incolumitate regni diebus aliquot agerẽt. Regina quoq; Vaſte pari modo mulierũ in regia celebrauit conuiuiũ: quam rex oſtẽdere cõuiuis cupiẽs ad ſe accerſiuit, pulchritudine omnes mulieres ſuperantem. illa uero uolẽs Perſarũ leges ſeruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domeſticos cõſpici, nõ iuit ad regẽ: & cũ non ſe mel ad eam eunuchos ea de cauſa miſiſſet, nihilominus in negando fuit perui VI Eſth. 1

cax.qua obſtinatione mulieris offenſus rex, dimiſſo cõuiuio ſeptemuiros illos,penes quos apud Perſas legũ eſt interpretatio,cõuocat: & apud eos uxorem contumaciæ ream peragit,quòd toties uocata ab ipſo in conuiuium, ne ſemel quidẽ paruiſſet:iubetq́,quid ſit iuris,proferre ſentẽtiam. Quorũ unus Muchæus cum pro ſentẽtia diceret, nõ ipſi ſoli factam iniuriam,uerumetiam Perſis omnibus, quibus periculũ inſtet ne deſpecti ab uxoribus inhoneſtam uitam degant in poſterũ: quando nulla poſthac maritorũ futura ſit reuerentia,dum cæteræ exemplũ à reginæ ſuperbia ſumũt, nihil ueritæ contra omnipotentem regẽ contumaciter agere: ſuaderetq́ tam contumacem erga ipſum mulctari grauiſsimè, idq́ decretũ per omnes gentes promulgari:uiſum eſt repudiari Vaſten & honorem transferri in aliam mulierẽ. Rex uerò qui uehementer eam amabat, nec diſiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter le
Eſth.2 gem poterat, mœrens q́ uoluntati ſuæ non liceret ſatisfacere. Qua in anxietate uidentes eum amici, conſulunt ut inutilem mulieris amorẽ ex animo eiiciat,& facta per totum orbem formoſarũ uirginum perquiſitione, quam aliis prætulerit optet ſibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri poſſe deſideriũ, & eius recenti conſuetudine amorem paulatim diſtractum in totum poſſe euaneſcere.Probauit rex conſiliũ,mox́q́ mandauit certis hominibus ut forma celebres uirgines ex toto regno ſelectas ad eum adducerẽt. id mandatum illis diligenter exequẽtibus inuẽta eſt Babylone Eſther puella utroq́ parente orbata,quæ apud patruũ Mardochæũ educabatur.is erat tribus Beniamiticæ,unus ex ludæorũ primatibus.hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratijs uultus in ſe oculos conuertebat. itaq́ uni eunuchorum cõmendata,tractata eſt apud eum delicatiſsime,odoramẽtis atq́ unguentis precioſiſsimis quib.principes fœminę corpus curare ſolent,quotidię delibuta.atq́ hac tractatione per ſex menſes uſæ ſunt quadringentæ numero uirgines.quando uero ſatis iam curatas exiſtimabat, & regis lecto tẽpeſtiuas, unam ſingulis diebus mittebat ad eum qui poſt cõplexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta uero Eſthere delectatus eius conſuetudine, & amore correptus,legitimã coniugem eam ſibi adiunxit, nuptiasq́ celebrauit anno regni ſui ſeptimo,menſe XI, qui Ader dicitur: dimiſitq́ quos Angaros uocant,per omnes gentes nuptiale feſtũ eis indicens. Ipſe uero Perſas & Medos,& primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per menſem integrum:& ingreſſæ regiam uxori diadema impoſuit:atq́ ita cum ea cõuixit, nũquam interrogata quo'nam eſſet nata genere.patruus uero eius & ipſe Babylone Suſa migrauit,ibiq́ degens obuerſabatur quotidie circa regiã,ſciſcitans, de puella quomodo ſe habeat. diligebat enim eam haud ſecus quàm propriã filiam. Rex aũt legem tulit, ut nemo è domeſticis, inuocatus eum accederet, tantiſper dum ſederet in regio ſolio:adhibitis in hoc etiã lictoribus cum ſecuribus,ut ſi quis contrà faceret, plecteretur capite. rex interim uirgam tenebat auream,quã quoties aliquẽ ex inuocatis uenientibus ſeruare uellet, porrigebat ad eum:isq́ uirgæ contactu eximebatur periculo.Et de his quidem hactenus dixiſſe ſufficit.Aliquanto deinde poſt cum Bagathous & Theodeſtes eunuchi conſpiraſſent contra regẽ, Barnabazus alterius ſeruus genere ludæus, deprehẽſas inſidias patruo reginæ indicat.at Mardochæus per ipſam regi inſidiatores

ſidiatores prodidit.rex uero territus,ueritatem per quæſtiones inuenit: & illis in crucem ſuffixis,Mardochæo tunc quidem pro ſalute ſua quam ei debebat præmiũ nihil perſoluit,tantũ nomẽ eius in commentarios ſuos referri iuſſit & annotari,ipſum uero uerſari in regia,receptum inter amicos regis neceſſarios. In eam regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad regem ueniebat,adorabant eũ omnes tam Perſæ q̃ exteri,id́q; ipſius Artaxerxis iuſſu. Mardochæo uero propter patriam inſtitutionẽ non adorante hominem,ille cum hoc obſeruaſſet,percontatus eſt cuias eſſet. & audito eſſe Iudæum,iratus exclamauit,rem indignam, cum ingenui Perſæ adorarent eùm, ſeruũ iſtum dedignari idem facere: uolenśq; pœnas de Mardochæo ſumere, parũ putauit ipſum ad ſuppliciũ depoſcere, niſi gentẽ eius uniuerſam perderet,q; eſſet natura Iudæis infeſtus: quãdoquidẽ Amalecitarũ gens,ex qua ipſe erat,à Iudæis uictoribus extincta fuerat. Igitur adito rege orſus eſt accuſationem,eſſe gentẽ quandam malã,ſparſam per uniuerſum ipſius regnũ, inſociabilem,abhorrentẽ à cæteris hominibus, diuerſis ceremoniis & legibus utentem, infenſam & moribus & ſtudijs reliquorũ populorũ, & totius mortaliũ generis. Hanc gentẽ,inquit, ſi uis ſubditis tuis gratũ facere, extirpabis funditus,nemine uel captiuo uel ſeruo ſuperſtite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat,de meis bonis promitto tibi XL talentorũ argenti millia, libenter tanta pecunia cariturus,modo regnũ tuum repurgetur ab iſta hominum colluuie. Hæc Amane poſcente, rex & argentũ illud ei ſe remittere dixit, & homines eos cõcedere,ut de illis ipſe arbitratu ſuo ſtatueret. Aman aũt uoto potitus,cõfeſtim edictũ nomine regis per omnes nationes euulgat in hanc ſentẽtiam. Rex magnus Artaxerxes CXXXII ſatrapis qui Indiam inter & Æthiopiam prouincijs præſunt,hæc ſcribit. Conſecutus imperiũ tot gentium,& orbis q̃ late uolui dominio potitus,cũ nihil ſuperbum aut ſæuũ in ſubditos admitterem,ſed manſueto ac miti moderarer eos regimine, & pacẽ in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona poſſent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiã & iuſtitiã mihi ſemper præ cæteris honorato, & ob egregiã fidẽ ſecundũ poſt me locũ obtinẽte Amane,eſſe permixtã hominũ generi gentẽ inimicã,& ſuis quibuſdã legibus utentẽ à cęteris diuerſis,inobedientẽ regibus, & deprauatã morib. ac ritibus, nec monarchiã nec negocia noſtra probantẽ,uolo ac edico,ut hos ab Amane mihi parẽtis loco habito indicatos cũ uxorib. & liberis perdatis, nemini eorũ parcẽtes,nec̃q; miſerationi plus q̃ noſtro edicto tribuẽtes:id́q; fieri iubeo decima tertia die duodecimi menſis preſentis anni:ut una die deletis in totũ noſtris hoſtib. in poſterũ pace ac ſecuritate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim per totã regionẽ ſparſo, oẽs ad Iudæorũ internecionẽ in diem præſcriptũ ſeſe expediebãt,idẽq; ſtudiũ erat & Suſis in urbe regia. Rex interim & Aman cõuiuijs uacabãt & cõpotationibus,perturbata ciuitate & futuri expectatione ſuſpẽſa. At Mardochæus re cognita,ſciſsis ueſtibus,opertus ſacco & ſparſus cinere ferebatur per urbẽ iniquũ facinus clamitãs, maximã gentẽ internecioni eſſe addictã:& uociferãdo talia uſq; regiũ palatiũ delatus, ibi demũ conſtitit. non enim fas erat illũ tali habitu in regiã ingredi. nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris urbibus quacũq; regiæ literæ perlatæ fuerant,

Eſth.3

Eſth.4

omnibus ob denuntiatam sibi cladē lugentibus & lamentantibus. Vt uero reginæ nunciatū est, Mardochæū in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei uestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, q̄ nondum cessasset causa propter quam eum habitum sumpserat, uocatū ad se eunuchum Achratheū, qui tum fortè aderat, misit ad eum, scitatū quid mali accidisset homini, ut talem cultū sumeret, ac ne ipsa quidem rogāte uellet deponere. ibi Mardochæus omnē causam eunucho exponit ordine, & q̄ edictū regiū per uniuersam ditionē esset diuulgatū, & quantā uim pecuniæ pollicitus sit Aman, ut internecionē eius gentis à rege redimeret. ad hæc exēplar edicti Susis propositi ad reginam perferendū ei tradidit, adiectis mandatis, ut supplex regem aditet super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gētis ad tēpus infra dignitatē sese demittere, & deprecari eius periculū. Amanē enim, cuius secūda sit post regē dignitas, incitare eū crebris cōtra Iudæos accusationibus. Hoc cognito regina rursum Mardochæo nunciat, nec uocatam se à rege, & capitale esse inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatē donare uolēs uirgā aureā protenderet. his enim solis impune esse, quib. hoc forte cōtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundē eunuchum orat eadē, dicēs non oportere eam respectū habere salutis propriæ, sed potius uniuersi generis. si em̄ hoc nunc facere negligat, deum quidē omnino laturū suis auxiliū, ipsam uero cū sua familia daturā pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther nō mutato nūcio iubet patruū Susis concionē Iudæorum aduocare, & pro reginæ salute triduanū ieiuniū indicere: se quoq; idē facturā pollicita cū ancillis domesticis, ac tū demū uel cōtra legē adituram regē, & mortē etiā libēter perlaturā si ita usus ueniat. Paruit ille reginæ & indicto suis publico ieiunio, ipse quoq; supplex deū precatus est, ne populū suum deleri permitteret, sed quemadmodū antea sæpe saluti eorū prospexisset, & indulsisset peccatorū ueniā, tum quoq; eos à denūciato liberaret periculo. non em̄ sua culpa se uenisse in discrimen infamis supplicij, sed ideo sæuire Amanē ira percitū, q̄ soli deo debitū adoratiōis honorē à se nō tulerit, & propter diuinarū legū reuerentiā integre seruatam, uniuerso generi moliri perniciē. Similes erāt preces totius populi, rogātis deū ut eorum saluti prospiciat, & totū genus Israelitieū imminēti cladi eximat, quā uidebātur sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciē prostrata, & amicta uestitu lugubri, per triduū abdicato cibo & potu & omnib. delicijs: rogabatq; miseratus daret ei apud regē quali maxime opus esset facundiā, & maiorē q̄ unq; antea formæ gratiā, ut modo utroq; permotus rex ad clementiā, & in ipsam fiat indulgētior, & populāribus suis in extremo periculo constitutis patrocinantē æquis oculis aspiciat. Vtq; in rege odiū inimicorū ingeneret, omniūq; imminentiū in eorū perniciē, ni ipse auertat infortuniū. His precib. solicitata per triduū diuina miseratiōe, denuo mutat habitū: & sumpto cultu qui reginā deceat, cū duab. pedisequis, quarū altera sustinebat innixā leniter, altera à tergo sinuosam & fluentē in terrā uestē summis attollebat digitis, ad regē uenit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam uenustatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi conspexit sublimē in solio, insignemq; cultu distincto auro & gēmis ac unionibus, horror quidā eam repente subijt: & for-

Esth. 5

forte toruius eam ac ſubirato uultu inſpexerat: moxq; attonita fluentib. membris in ſuſtinentem ad latus totam ſe reiecit. Rex autem non dubium quin uoluntate dei mutatus extimuit, & ſolicitus ne quid grauius coniugi accideret, è ſolio ſe proripuit: blandeq; in ulnas exceptam refouebat ſuaui alloquio, iubens bono animo eſſe, ſecuram quòd inuocata uenerit. legem enim illam latam eſſe in ſubditos. ipſi uero ut regni ſociæ, licere omnia. Hæc locutus ſceptrum in manum eius inſeruit, & ceruicem eius uirga permulcẽs aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Domine, inquit, eloqui nõ poſſum, quid mihi repẽte acciderit. ut enim te conſpexi tanta maieſtate uerendũ, continuo refugiens interius defecit me animus. & cum hęc uerba ægre languida & exili uoce protuliſſet, magis etiam ſolicitus ſolari eam cæpit prolixius, paratũ ſe quiduis gratificari pollicẽs, uel ſi dimidiũ regni ſibi depoſceret. Eſther autẽ hoc tantum rogauit, ut ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico ueniret. Quod cũ annuiſſet, amboq; ueniſſent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturam, etiamſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuiũ. id uero libenter annuẽte rege, Aman admodum lætus abijt, q; ſolus tali honore dignatus ſit, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuiũ, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in palatio uideret Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhibere tur: reuerſusq; domũ aduocata uxore Zaraza, & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud regem quàm apud reginam. nam cum ea die ſolus cum rege apud eam cœnaſſet, in craſtinũ quoq; ſe uocatum eſſe, unum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum ludæũ uideret in palatio. cumq; Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege poteſtate Mardochæũ in eam crucem tollere: cõ probata ea ſententia iuſſit familiares curare ut eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo palatio, parata ad Mardochæi ſuppliciũ: id quod etiã mox factũ eſt. Deus autem irriſit Amanis ſpem improbam, cui ſciebat euenturũ longe aliud. Nam ea ipſa nocte ſomnũ regi ademit: qui nolens uigiliæ tempus perdere: ſed malens in aliquod regni negocium id impendere, iuſſit ſcribã allatis cõmentarijs res tam à ſe quàm à maioribus geſtas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregie geſtam donatũ amplis poſſeſsionibus in regiõe, cuius nomẽ erat aſcriptũ: alium ob fidem munera accepiſſe precij maximi. tãdem uentum eſt ad eum locũ, qui continebat Bagathoi & Theodeſtis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cũ ſcriba ad aliud deinceps tranſiret, inhibuit eũ rex, percõtatus an non ſit adſcriptum redditũ ei aliquod præmium. illo uero negante quicquam tale ſcriptum, iuſſit eum deſinere, & quota noctis hora eſſet ſcitatus eſt ab eo, cuius hoc erat officium: & audito q; eſſet iam diluculum, mandauit ut uiſerent quiſnam amicorum adeſſet pro palatij foribus, ſibiq; renunciarent. forte autem Aman aderat, qui ſolito citius uenerat, rogaturus Mardochæi ſupplicium. famulis uero renunciantibus Amanem eſſe pro foribus, iuſſit eum intro uocari. cui ingreſſo cum ſciam, inquit, amicũ te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi conſiliũ, quo poſsim pro mea magnificẽtia honorare quendã mihi admodũ carũ hominẽ. tũ Amã cogitans *Eſth. 6*

gitans quancunq; ſententiam protuliſſet, in rem ſuam fore, quòd ipſę præ cęteris regi carus eſſet: indicauit ei quod putabat optimũ his uerbis: Si uis hominẽ, quem tibi ais dilectũ, cumulare inſigni gloria, fac ut equo uehatur ueſtitus ſicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis ſpecie præcedat, clamans per totã urbem q; ſic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Id conſuluit Aman putans hunc honorẽ non alĩ deberi q; ſibi. Rex uero lætus: Ergo, inquit, uade, & ſumpto equo, ueſte ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & ſic ornatũ equo inſidentem ipſe præcede, agẽs præconẽ interim. nam tu amicus es intimus, & conſilium quod dediſti exequeris optime, debetur enim honor hic meæ uitæ conſeruatori. His præter omnẽ ſpem auditis uix fuit cõpos animi, & cũ nõ haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæũ ſacco amictũ, iuſsit eo depoſito induere purpurã. Qui ueritatẽ rei neſciẽs, ſed illudi ſibi putans: Sceleſtiſsime, inquit, adeóne calamitati noſtrę inſultas? Perſuaſus tandẽ q; rex hoc ei præmiũ pro accepta ſalute redderet, proq; detectis eunuchorũ inſidijs, induit purpurã qua rex ipſe uti eſt ſolitus: & ornatus torque, cõſcenſoq; equo urbẽ obequitabat, præcedente Aman & clamante: ſic honorabitur quẽ rex honorare uoluerit. Perluſtrata deinde urbe, Mardochæus ad regẽ ingreditur. Aman uero præ pudore domũ ſe contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Reſpõderunt illi, ademptam iam ei omnẽ occaſionẽ uindicandi in Mardochæũ, quam doquidem illi manifeſte deus ſit propitius. Hæc illis adhuc colloquentibus, uenerũt Eſtheris eunuchi, Amanẽ ſine mora ad cœnã uocaturi: quorũ unus Sabuchadas uiſa cruce defixa in ipſius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, ſcitatusq; è quodã famulo in quem uſum parata ſit: ut cognouit q; reginæ patruo, quẽ Aman uolebat à rege ad ſupplicĩũ depoſcere, tunc quidẽ ſiluit. Cæterũ poſtquã rex cum Amane ſuauiter epulis acceptus, iuſsit reginã indicare quidnam eum ſibi largiri cuperet, acceptura quicquid petierit: cœpit deplorare periculũ ſui populi, dicens ſe ad interitũ cum tota ſua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neq; enim ſe negocia eius interpellaturam fuiſſe, ſi in amaram ſeruitutem uendi eos iuſsiſſet, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uero orare, ut ſe ab imminenti clade eripiat. Quærente autem rege, quiſnam hoc moliretur, iam aperte accuſando in Amanem inuecta eſt, dicens hunc, quòd peſsime erga eos affectus eſſet, autorem talis conſilĩ. Tum rex turbatus recepit ſe in hortos è conuiuio: & Aman paratum ſibi iam intelligens infortuniũ, cœpit apud reginam erratũ ſuum agnoſcere, & precari ueniam: ſimulq; in lectũ eius procubuit. Interim ſuperueniens rex, & hoc uiſo magis etiam cõmotus: Sceleſtiſsime, inquit, etiã uim uxori meæ inferre uis? Aman autem ad hanc uocem exterrito, & ne hiſcere quidem ualente, ibi uero Sabuchades eunuchus accedens accuſabat Amanem, quòd in ædibus eius inueniſſet crucẽ Mardochæo paratam. id enim ſibi compertum ex ipſius famulo, cum ad inuitandum eum ueniſſet. eſſeq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipſum afficere ſupplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iuſsitq; ut confeſtim in eam crucem ſublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam; iuſti-

Eſth. 7.

iuſtitiam q̃ ac ſapientiam uel ex hoc facto colligere, qui non ſolum Amanem merito ſupplicio tradidit, uerumetiã pœnam in alterũ excogitatam. in caput inuentoris illo inſcio conuertit, Atq; ita Aman immodice amicitia regis uſus perijt, & facultates eius reginę donatę ſunt. Mardochæus autẽ à rege accitus, qui iam cognatũ eſſe coniugis ex ipſa didicerat, anulũ accepit ab eo qui prius Amani fuerat concreditus. regina uero poſſeſsiones Amanis ei largita eſt. rogauit deinde regẽ ut ludæis præſentẽ de uita metũ adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, ſparſis q̃ late pateret imperium. neq; enim ſe poſſe uiuere, niſi & patria ſalua, & ſuis popularibus. rex autẽ pollicitus eſt nihil ipſa inuita ſe mandaturum, neq; uoluntati eius ulla in re cõtra iturum. Permiſit etiã ut ipſius nomine quicquid uellet de ludæis ſcriberet, & regio ſigillo obſignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim regio ſignaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturum eis neminẽ. Accitis igitur ſcribis regijs, iuſsit eos pro ludæis ſcribere ad magiſtratus omniũ gentiũ, quæ ſitæ ſunt Indiam inter & Æthiopiã ſub centum XXVII. ſatrapis. quarũ literarum exemplũ hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magiſtratib. noſtris fidelibus s. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorũ quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ ſolum erga inferiores exercent ſuperbiam, uerumetiam contra ipſos autores beneficij non uerẽtur inſoleſcere, quantũ in ſe eſt tollentes omnem omnino gratitudinem, quæ uſquam eſt inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti ſunt, nec deum quidem timentes, cuius numen putant ſe poſſe fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpoſiti cum poteſtate adminiſtrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes ſummũ eſt imperiũ, falſis criminib. ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atq; ita miſeros adducunt in ſalutis periculum: id quod nõ è priſcis exemplis aut fama auditis uobis poteſt eſſe perſpicuum, ſed ex facinore quod ſub noſtris admiſſum eſt oculis: ut poſthac non oporteat mentem adhibere qualibuſcunque criminibus uel potius calumnijs, ſed decognitis cauſis iudicare: & ſi quidem peccatum ſit, ſeuere animaduertere: ſin cõtrà, abſoluere: & rebus nõ uerbis credere. Namq; Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi nõ Perſici ſanguinis, hoſpitij iure primũ receptus, deinde per noſtrã bonitatẽ in tãto honore habitus, ut patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; ſecundũ poſt nos locũ obtinere, felicitatẽ ſuã ferre non potuit, neq; ſobria mente magnitudinem honoris metiri: ſed regno meo ſtruxit inſidias, & eo cui uitã & imperiũ debeo, benefactore ac ſeruatore Mardochæo priuare me uoluit, ſimulq; uitæ ac regni ſocia Eſthere, malis artib. petitis ad interitũ. Sic eñ orbato mihi hominib. amiciſsimis, imperiũ poſtremo uoluit adimere. Ego uero quoniã à ſceleſto homine deſtinatos neci ludæos nõ malos eſſe compertũ habeo, ſed optimis inſtitutis uiuere, ac deum colere eũ qui & maiorib. meis & mihi largitus eſt & ſeruat hoc imperium, nõ ſolũ abſoluo eos à pœna quæ priorib. continetur literis, per Amanẽ ad uos trãſmiſsis, quib. mentẽ adhibere nõ debetis: uerũ etiã uolo ut eos oñi honore proſequamini. nã eũ qui his perniciẽ molitus eſt, cũ tota familia portis Suſorũ in cruces ſuffixi, omnipotente deo iuſtiſsimas pœnas à ſçeleſto exigente. Eſth. 8

exigente. Iubeoq; ut trãſcriptis in plurima exempla & per totam noſtram dictionẽ uulgatis his literis, Iudæos ſinatis ſuis legibus in pace uiuere: eisq; ſitis auxilio, ut poſſint pœnas ſumere de illis qui eorum aduerſis tẽporib. iniurias eis facere auſi ſunt: idq; decimatertia die menſis duodecimi qui eſt Adar: quã doquidẽ deus eam diem per interneciua ſalutarẽ eis eſſe uoluit: quæ quidem felix ſit ijs qui nobis bene cupiunt, & monumentũ ultionis de inſidiariũ machinatoribus. Notum eſſe uolo omnibus & urbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his quæ nunc mandamus per inobedientiam facere negle xerit, ferro & igni uaſtabitur. atq; hæ literæ proponantur per uniuerſam noſtram ditionem, & accingant ſe utique in præſcriptam diem, ut ſe de inimicis ſuis uindicẽt. Cum his literis continuo ueredarij per omnes uias dimiſſi ſunt. Mardochæum uero cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam ſibi quoq; cõmunem interpretati ſunt. Ingens præterea gaudium, quaſi noua ſalutis luce oborta, dum per ſingulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel oppida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circuncidentes uerenda, ſecuritatem ſibi hoc pacto quærerent. Nam ad decimamtertiam diem menſis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dyſtrus dicitur, perlatæ literæ regiæ animabant Iudæos, ut qua die ipſis imminebat exitium, ea in inimicos impune ſæuirent. quo factũ eſt ut procuratores, magiſtratus, ſatrapæ, tyranni, reges in præcio Iudæos haberent, omnibus modeſtiam indente metu ex Mardochæo. poſt diuulgatas enim ubiq; regias literas, etiam apud Suſa interfecerunt Iudæi ex inimicis ſuis circiter D. homines: & cum rex coniugi indicaret cæſorum inter mœnia numerum: nam incompertum eſſe quantus ſit in alijs ciuitatibus, rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa ut permitteret Iudæis ſequẽti quoque die in reliquias inimicorum ad eundem modũ deſæuire, & decẽ Amani filios in crucem agere: & id quoq; Iudæis cõceſſum eſt, rege nolente Eſtheri in ulla re contradicere. At illi rurſum cateruatim decimaquarta Dyſtri diſcurrentes, occiderunt fermè trecentos ex aduerſarijs, ne minimũ quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia uero oppida eodem Iudæorum incurſu perierũt LXXV millia eorum qui pro inimicis ſunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata eſt, ſequẽtem uero feſtis attribuerunt epulis, apud Suſa quoque quartamdecimam ſequentis menſis per feſtos cœtus celebrauerunt: unde hodiq; quoq; per totum orbem Iudæis hi dies feſti ſunt, & partes de cõuiuijs ſibi mittunt inuicem. Scripſitq; Mardochæus omnibus ſub Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, ut uniuerſi hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoq; traderent, ut ſempiternũ id feſtum ad perpetuã rei memoriam maneat. Aequum nanq; eſſe, ut cum per eos dies dolis Amanis in ſalutis diſcrimẽ adducti ſint, tam ſuæ liberationis, quàm de inimicis uindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio deo agant gratias. Quamobrẽ ea feſta per eos dies obſeruant, Phruræa uocantes, quaſi conſeruatoria. Cæterũ Mardochæus illuſtri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi adminiſtrationis, reginæ uero etiam uitæ ſocius: quorũ opera Iudæorum res floruerunt ſuprà q; uel ſperare poterant. Atq; hęc ferè ſunt quæ ſub hoc rege genti noſtræ euenere memorabilia.

Bagoſes

Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos affecit. Cap. VII.

POST Eliaſibi autem põtificis obitũ, ſacerdotiũ eius Iudas filius iu VII
re ſuſcepit hæreditario: & huic quoq; defuncto ſucceſsit Ioãnes filius, qui in cauſa fuit, ut Bagoſes Artaxerxis copiarũ imperator, templũ pollueret. idem dux etiã tributa Iudæis impoſuit, ut prius quàm quotidianas hoſtias offerrent, in ſingulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderẽt: idq; ita ob hanc cauſam accidit. Erat Ioanni frater Ieſus, huic q; amicus eſſet Bagoſes, pontificatũ ſe daturũ eſt pollicitus. hac fiducia Ieſus cum liberius cum fratre in templo altercaretur, re uſq; rixam progreſſa, tantam bilem mouit fratri ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidẽ impietas fuit lõge maxima, præſertim in homine ſacerdote: & quod grauius eſt, nullũ tale impietatis exemplum extat uel apud Græcos uel apud Barbaros. Deus certe hanc iniuriam non diſsimulauit, ſed & populus hac de cauſa libertatem amiſit, & templũ pollutũ eſt à Perſis. Nam Bagoſes dux cognito quod pontifex propriũ fratrem in templo interemiſſet, ſuperueniens Iudæis iratus clamitabat, Auſi eſtis ſceleſti in templo uestro cædem perpetrare? & cum conatus templũ ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impurio rem q; cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingreſſus eſt: atq; hac occaſione per ſeptenniũ eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manaſſes nomine: cui Sanaballetes miſſus in Samariam à Dario rege ultimo ſatrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo eſt, ſciens inſignem eſſe urbem Hieroſolyma, regesq; eius multa negotia tã Aſſyrijs quàm Syris exhibuiſſe, libenter nuptum dedit filiam Nicaſo, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII.

PER idem tempus Philippus Macedonũ rex apud Ægæas oppidum à Pauſania Ceraſtę filio ex Oreſtarum gente inſidijs interceptus perijt. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Helleſponto congreſſus ad Granicum flumen cum Darij ducibus uicit egregie: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphyliam ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægreferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim miſceantur profanis gẽtibus. nam & prioris captiuitatis & malorũ quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, q; quidã contra legem peccantes duxiſſent uxores non ſui generis. poſtulabant igitur ut Manaſſes aut dimitteret uxorem, aut nõ amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetẽ ſoceerum, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamẽ propter eam priuari ſacerdotio, qui honor & gẽtilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruaturum, ſed & pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ principem eum facturum, modo filiam ſuam uxorẽ retineat:

ædificaturumq; templũ Hieroſolymitano ſimile in mõte Garizin, qui immi-
net Samariæ reliquis montib. celſior: idq; polliceretur ex cõſenſu regis Darij
ſe facturũ: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerũ, putans ſe pontificatũ
dante rege conſecuturũ. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cumq; multi ſa-
cerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugijs, non leuiter turbaba-
tur Hieroſolymorũ reſpublica. omnes enim hi defecerunt ad Manaſſem, Sa-
naballete præbente eis & pecuniã & agros ad colendum & domicilia, ac mo
dis omnibus adiutante ambitionẽ generi. Quo tempore Darius audito q;
VIII Alexander traieciſſet Helleſpontũ, & prælio uictis ad Granicum ſuis ſatrapis
ulterius procederet, contractis tam pedeſtribus q; equeſtribus copijs, decre
uit Macedonibus occurrere priuſquam totam Aſiam ſibi ſubijcerent. Itaq; ul
tra Euphratem traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in
ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes autẽ lętus deſcenſu Darij,
aiebat ſe mox pręſtiturũ Manaſsi pollicita, quàm primũ rex reuerteretur poſt
victoriam. perſuaſum enim erat non ipſi tantũ, ſed & omnib. Aſiaticis, ne pri-
mum quidem congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores nume-
ro: ſed longe alius fuit euentus q; ipſorũ opinio. Rex enim collatis cum Mace
donib. ſignis uictus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiam & uxore
cum liberis in hoſtiũ poteſtatem redactis, fugit in Perſidẽ. Alexander uero in
Syriam ueniens cepit Damaſcũ, & occupata Sidone Tyrũ quoq; oppugna-
bat: ſcriptisq; ad Iudæorum pontificẽ literis petebat auxiliũ, & ut forũ rerum
uenaliũ præberet exercitui: & ut quæ prius Dario cõferre ſit ſolitus, nunc det
Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim ut illũ non pœniteat. cumq;
pontifex nuncijs reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatũ Dario, ne arma contra
eum ſumeret, idq; ratũ fore quàm diu ille uixerit: iratus Alexander Tyri qui-
dem oppugnationẽ nõ omiſit, qua breui potiturus uidebatur: minatus eſt ta-
men hac capta mox ſe ducturum contra pontificẽ, ut omnes diſcant, cui iuſiu-
randum ſeruari oporteat. quare non parcens labori tandẽ Tyrum expugna-
uit, & conſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præ
ſidij præfectũ obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tempus, à Dario
defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexãdri caſtra ſe cõ-
tulit. cumq; offendiſſet eũ Tyri oppugnationẽ aggredientẽ, & ſuam prouin-
ciam eius fidei cõmiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo
obuijs manibus exceptus, libere iam quid uellet elocutus, ait ſe generũ habe-
re Manaſſem, laddi Iudæorũ pontificis fratrẽ: eum ſequi multos illius gentis
homines, & uelle in ſua prouincia templũ extruere. idq; fore in rem ipſius re-
gis, ſi diuidatur Iudæorum potentia: ne fortè de communi ſententia rebellan-
tes multũ negocij regibus faceſſant, quemadmodũ ſoliti ſunt Aſſyrijs impe-
rantibus. quod ubi impetratũ eſt, omni ope adnitẽs templũ ædificauit, & Ma
naſſem eius ſacerdotẽ conſtituit, ampliſsimum hunc honorem filiæ ſuæ po-
ſteris relicturũ ſe exiſtimans. Septem autẽ menſibus in Tyri oppugnatione,
& Gazæ duobus abſumptis, Sanaballetes fato functus eſt: Alexander uero
expugnata Gaza Hieroſolyma propere petijt. Iaddus uero pontifex poſtquã
hoc audiuit, ſolicitus hærebat inops conſilij, nec inueniens quomodo regem
deberet excipere, iratũ eo, quòd antea neglexiſſet imperata eius facere. Ergo
indictis

indictis populo supplicationibus,& immolatis deo uictimis,ad opē eius con fugit,illi publicam salutem cōmendans.Proxima deinde post sacrificium no cte,in somnis ei deus apparuit, iubens ut bono esset animo,& coronata urbe portas aperiret:utq; populus in albis uestibus prodiret obuiam, ipse uero cū reliquis sacerdotibus solenni cultu sui ordinis,securi de dei prouidentia. Ex perrectus autem è somno lætus ciuibus hoc oraculū indicat,& paratis omni bus ut in somnis præmonitus fuerat, regis aduentum præstolabatur: & cum renunciatū esset eū iam non procul ab urbe abesse, progressus est cū sacerdo tibus & urbana multitudine pompa quadā noua & uenerabili usq; ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculā significat. quod ibi & urbs & templū in prospectu sit.Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid ira tus rex posset permittere, direptionē urbis, & pontificis exquisitū supplicīū, planè contrariū euenit.Alexander enim ut uidit è lōginquo candidatum po pulū,& sacerdotes ante agmē in amictu bysino,pontificemq; in stola hyacin thina auro distincta,tiaram in capite gestantem cum prefixa aurea lamina in sculpta dei nomine:solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrū consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credētes re gem mentis cōpotem: solus Parmenio propius accedēs rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus,nūc adoraret Iudæorū pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit,sed deo,cuius pontifex esset,honorem eum exhibuisse.hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ,qui me deliberantē quomodo Asiam possem subi gere,hortatus est forti esse animo,& sine mora exercitū traijcere.nam suo du ctu potiturū me Persarū imperio. Quapropter quia nunc primū talem habi tum uidi,agnoscens hūc & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionē im pulit,puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore ui ctoriæ cōpotem:& sublato Persarū imperio,cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionē & comiter cōplexus pontificē,deducentibus sa cerdotibus in urbem peruenit.& ascendens in templum immolauit deo ex sa cerdotis præscripto,ac pontifici quoq; suum honorē exhibuit. Ostensoq; si bi Danielis libro,in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, hūc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinē. Sequenti uerò die uocatis eis iussit ut quicquid uellent peterent.Pontifice aūt petente ut patrijs legibus uiuere sibi liceat,utq; septimo quoq; anno concederetur eis tributo rum immunitas,concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoq; Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent,sineret uti institutis proprijs, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cū fecisset eis potestatē, si qui uellent saluis suis ritibus sequi eius militiā, multi in eam expeditionē de derūt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propin quas urbes exercitum.cumq; ab omnibus amice exciperetur, Samaritæ quo rum tunc caput erat Sicima sita ad montē Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ,uidētes quòd Alexāder Iudæos tractaret tam magnifice, de creuerunt se quoq; Iudæos profiteri.Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & ante diximus,in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tūc

dicendo. cum uero affulgere eis fortunam uiderint, confeſtim in ſocietatem irruũt, attinere ad ſe affirmando, & à Ioſepho eiuſq; filijs Manaſſe & Ephræmo ſeriem generis ſui deducendo. Igitur ſplendido paratu & magnam alacritatem præ ſe ferentes, regi occurrunt penè in Hieroſolymitano agro: collaudatiſq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, aſſumptis ſecũ militibus quos Sanaballetes miſerat: rogãtes ut inuiſat ipſorum urbem, & illud quoque templum præſentia ſua honoret. ille pollicitus eſt hoc in reditu ſe facturum. cum'que poſtularent ut ſeptimi anni tributum ſibi remitteretur, nam ne ſe quidem in eo ſeminare: queſiuit qui'nam eſſent qui hoc rogarent. illis uero dicentibus, Hebræos quidem ſe eſſe, ſed Sicimitas uocari à Sidonijs: iterum quæſiuit an Iudæi eſſent. Negãtibus illis, equidem, inquit, Iudæis id conceſsi. Reuerſus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum uidebitur, atq; hoc pacto Sicimitas dimiſit. Sanaballetis autem milites iuſsit ut ſe in Ægyptum ſequantur: ibi enim ſe agros eis diuiſurum: id quod paulo pòſt fecit in Thebaide, iuſsis ei regioni eſſe præſidio. Poſt obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter ſucceſſores eſt diuiſum: templũ uero in Garizin monte ſitum manſit incolume: & ſi quis apud Hieroſolymitas aut illiciti cibi ſumpti, aut uiolati ſabbati, aut ſimilis criminis reus ageretur, ad Sicimitas confugiebat, calumniam ſe paſſum dictitans. Eodem uero tempore etiam Iaddus pontifex obierat, Onia filio ſucceſſore: atque in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER DVODECIMVS.

Ptolomæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traduxit. Cap. I.

ALEXANDER Macedonum rex in ſuam poteſtatem redacto Perſarum imperio, & conſtitutis ut iam dictum eſt Iudæorũ rebus, uitã finijt. Imperio uero in multos ſucceſſores diſtracto, Antigonus Aſiã occupat, Seleucus Babylonem cũ uicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſãder, Ptolemæus Lagi Ægyptũ. Qui dum ſeditionib. agitantur, & de imperio cõtendunt, durante lõgo bello, & urbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earũ plurimi per diuerſa præliorũ certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tũ paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quẽ præter meritũ Soterem appellabant. Is & Hieroſolyma occupauit, dolo tñ circumuenta. Ingreſſus enim urbẽ ſabbato uelut ſacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus q; nihil hoſtile ſuſpicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, ſine difficultate potitus dominio, acerbe eam & inclemẽter tractauit. Atteſtatur nobis Agatharchides Cnidius, qui ſucceſſo-

ſucceſſorũ Alexandri res geſtas conſcripſit, ſuperſtitionẽ nobis exprobrans, & propter eam libertatem amiſerimus. Sic enim ſcribit: Eſt gens quæ Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hieroſolyma, hanc paſsi ſunt in Ptolemæi poteſtatem peruenire: & dum propter ſuperſtitionem grauantur arma ſumere, grauem dominũ receperunt. Et Agatharchides quidẽ de noſtris hominibus hæc prodidit. Cęterũ Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hieroſolymorũ uicinia, Samariaq; & Garizin monte in Ægyptũ traductos iuſsit ſedes ibi figere: & cum Hieroſolymitas pertinaciſsimè iuriſiurandi fidem ſeruare compertum haberet ex reſponſo quod Alexãdri legatis poſt Darij cladem dederant, multa ex eis præſidia diſpoſuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cũ Macedonibus conditione dediſſet, ſacramẽto omnes deuinxit, ſeruaturos fidem poſteris eius qui tam multa ipſis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum ſponte in Ægyptũ migrauerunt, partim ubertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga ſuam gentem liberalitate. Seditiones tamen continuæ fuerunt inter eorũ poſteros & Samaritas, inſtituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter ſe iugiter, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſacroſanctum eſſe affirmant, & uictimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ cõtrà in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolomeus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa deo in templo eius dedicat. Cap. II

POST hunc Philadelphus aſſumpto Ægypti regno, quod per annos undequadraginta tenuit, & legem transferri in græcam linguam curauit, & Hieroſolymitas in Ægypto ſeruientes liberos dimiſit, numero centum uiginti millia: idq; ex huiuſmodi cauſa. De metrius Phalereus regiarum bibliothecarum præfectus, dabat operam ut ſi fieri poſſet omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunque audiſſet cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus ſtudium. hic rogatus aliquando à rege cũ multa millia iam cõparaſſet, ait ſe iam habere circiter ducenta milia, ſed breui habiturum quingenta millia: præterea compertũ ſibi certis indicijs multos eſſe apud Iudæos, qui leges eorum ſcriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: eſſeq; ſcriptos ipſorũ lingua & literis, & exhibituros negotiũ his qui uelint eos in græcum ſermonem uertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere ſimilitudinem habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ deſint ſumptus, in bibliothecam ſuam referat. Tum rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros ſtudio, ſcribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negocium ex ſententia ſua confici. Interea quidam Ariſtæus ex intimis regis amicis, & ob modeſtiam admodum carus, cum iamdudum animum haberet rogare eum ut Iudæos in ſuo regno libertati reſtitueret: ratus adeſſe iam optimam occaſionem ſupplicandi, primum cum præfectis ſatellitibus Soſibio Tarentino & Andrea conſilium hoc communicat, multùm obteſtatus ut preces ſuas apud regem quantum poſſunt adiuuent: & poſtquam intellexit ipſis quoque

rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est: Quia non decet nos rex uerũ dissimulare, sed ingenue proloqui: cum hoc agamus ut Iudæorum leges non transcribantur tantum, uerumetiam uertantur, quo nam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certe non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium: earũ legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem illi nos quoq; colimus, Iouem nominantes, nimirum q̃ iuuet uitam omnium. Quapropter uel deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu uenerantur; redde eis patriã, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorũ gratiam atque commodum: sed quum omnium hominum idem deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nunc supplico. Ibi rex libenti ac hilari uultu illum aspiciens, & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum uiginti millia. Ad hæc rex, Parua ne igitur tibi Aristæe uidetur hæc quã poscis liberalitas? Sosibio uero & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consensu iussit, ut quando militi stipendium numerauerint, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centum uiginti annumerent. atq; hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solum quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoque qui uel antè uel pòst in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent plusquam quadringenta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius edicti exemplar, quo illustrior fiat regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq; ex militia patris nostri Syriã ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eiusq; urbes abducta diuendiderunt, atq; etiam quicunq; uel antè uel pòst diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: proque singulis manci pijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unà cum cætero stipendio, reliquos uero à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatem, & præter omnem æquitatem in captiuitatem abductos militum licẽtia, quin uastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu, & commiseratione eorum qui à potentioribus per uim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes, qui seruitutem seruiunt, dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihijpsi profuturum existimo. Eum uerò qui parêre noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq;, qui uel antè uel pòst capti fuerant,

libera-

liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussitq; ut ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptum erat pro singulis mācipiorum capitibus eam summam numerandam. Hæc ubi ex sententia regis magnifice sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus. nihil enim temere fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorū quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti rex ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiam reliquum faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis nō possunt. sunt etiam negligentius quàm par est habiti, eo quòd nondum eis regia prouidentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem continent, utpote diuinitus proditam. Et hæc est causa, ut Hecatæus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius legis faciat, aut uirorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaq; si idem tibi uidebitur rex, scribes Iudæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatiōe apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simul que per easdem literas certiorem facerent de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitq; custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, ubi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pōtificem, qui hoc sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est. Onia pontifice defuncto filius ei Simon succesit, Iustus cognominatus, quòd & deum pie coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit: Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam

caſtellorum cuſtodia per Ægyptũ aſsignata, ut eſſent terrori indigenis. Ego uero poſtquam principatum adeptus ſum, cum in cæteros benignitate ſum⸗ uſus, tum maxime in tuos ciues: quorum ſupra centum millia in libertatem uindicaui, reſtitutis de meo precijs eorum poſſeſſoribus. ex his per ætatem idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, in⸗ ter aulicos meos accenſui, ratus nullum gratius me deo poſſe offerre donari⸗ um, pro ea prouidentia qua me dignatus eſt rebus præficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratum faciam, uiſum eſt mihi legem ue⸗ ſtram in græcam linguam uertere, & ita uerſam in bibliothecam meam repo⸗ nere. Bene igitur facies, ſi idoneorum delectu per tribus habito, ex unaqua⸗ que ſex uiros bonos iam ſeniores ad nos miſeris, qui per ætatem legum peri⸗ ti, poſsint præſtare bonos interpretes. Spero enim ſi hoc ex ſententia ſucce⸗ ſſerit, maximam gloriam nos inde acquiſituros. Mitto autem qui tecũ de hac re agant, Andream præfectum ſatellitum, & Ariſtæum, mihi chariſsimos: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum miſimus, talenta ar⸗ genti centum. Reſcribes autem quicquid uolueris, facturus nobis rem gratiſ⸗ ſimam. Hac epiſtola accepta, Eleazarus reſcripſit quàm potuit honorificentiſ⸗ ſimè. Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo s. Si uales cum regina Aſinoe com⸗ munibuſq; liberis, noſtræ quoq; res ſe habent optime: Acceptis tuis literis gauiſi ſumus plurimum ob egregiam tuam uoluntatem: aduocataq; concio⸗ ne eas legimus, teſtes pietatis qua colis deum maximũ. oſtendimus etiã phia⸗ las quas miſiſti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & men⸗ ſam dedicandã, centũq; illa talenta quæ in uictimas & alios templi uſus attule⸗ runt Andreas & Ariſtæus amici tui chariſsimi, uiri boni ac docti, tuaq; ami⸗ citia digniſsimi. quare ſcito nos tibi gratificaturos etiã ſi quid præter ingeniũ noſtrũ facere oporteat. prouocati enim beneficijs in ciues noſtros collatis nõ debemus ſegnes eſſe ad referendã gratiã. Quamobrem continuo pro te ſoro⸗ req; tua & liberis & amicis hoſtias obtulimus, & populus uota fecit pro felici rerũ tuarũ ſucceſſu, & pro pacato regni tui ſtatu: uiq; hæc legis uerſio tam fe⸗ lix tibi ſit q cupis maxime. Delegimus etiam ſenos per tribus presbyteros, quos ad te cũ lege miſimus. tuæ autẽ pietatis erit ac iuſtitiæ, ut tranſcripta lege ad nos eam tuto remittas unà cum eius deportatoribus. Bene uale. Hæc ſunt quæ reſcripſit pontifex. ſuperuacaneũ autẽ uiſum eſt apponere LXX ſenioru nomina qui cum lege ab Eleazaro miſsi ſunt, licet adſcripta fuerint in epiſto⸗ la. donariorũ tamẽ quæ rex deo miſit ornatũ & magnificentiã ſilentio prꝑteri⸗ re nõ poſſum, ut omnib. nota fiat eius regis erga deũ pietas ac liberalitas. abũ⸗ de enim ſumptus ſuppeditans, & præſentia ſua extimulans artifices, opera eo⸗ rum aſsidue uiſendo, nullam eis ſegnitiæ aut negligentiæ relinquebat occa⸗ ſionem: quæ nunc recenſebo ſingula, non q hiſtoriæ contextus hoc admo⸗ dum poſtulet, ſed q digna ſit quæ prædicetur regis liberalitas: primum que menſam conabor deſcribere. Cupiens enim longe maiorem facere manda⸗ uit explorari eius quæ tum Hieroſolymis erat magnitudinem, quanta eſſet, & an maior poſſet fieri: & comperta eius menſura, quodq; maior etiam eſſe poſſet: ait ſe eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni uereretur,

ne

ne per hoc ad quotidiana miniſteria minus poſthac eſſet utilis. Cupere enim ſe ea donaria non ſolum ad oſtentationem, ſed ad uſum etiam eſſe accommodatitaque uolens declarare ſe non auri penuria uel parſimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id cõpenſauit uarietate ornatus & operis pulchritudine. cum enim eſſet ingenioſus in contẽplandis rerũ naturis, & in excogitandis nouis & inuſitatis operibus, pro ſua ſapientia præſcribebat artificibus, exigens ne quid à præſcriptis formulis diſcederent. ac primum conſtituto menſæ modo in longitudinem cubitorum duorum & ſemis, in latitudinem unius, altitudine ſeſquicubitali, totum opus ex auro faciẽtes, loricam ei palmum latam circũdederunt: cuius cymæ uerſatiles ſculpturam habebant reſticulatã indiſtincta imitatione per tria latera. cum enim eſſent triangulæ, per ſingulos angulos eædem erant figurationes, ut conuerſæ non alia ſed eadem ſpecie oculis occurrerent. loricæ uero pars interior ad menſam uergens egregias ſculpturas habebat: ſed exterior eius facies longe pulchriores, uidelicet ꝙ hæ totæ eſſent cõſpicuæ. quin & cymæ illæ facile & cito uertebãtur, & quemuis è tribus angulis pari menſura oculis ſubiiciebãt. reſticulis aũt illis ſculptilib. inſertæ erant gemmæ precioſæ paribus interuallis diſtantes, fibulis aureis per foramina comprehenſæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali ſpecie diſtinguebatur, intercurrente denſa ſculptura uirgarum, quæ per circuitũ menſæ uoluebantur. huic ſubiecta erat corona per circuitũ, omne genus fructuum repræſentans, dependentibus racemis, & ſpicis emergentibus, & malis punicis interſertis: quæ omnia conſtabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam menſam reuinctis. Sub hac corona rurſum alia ſeries ouorum priori ſimilis cum uirgatis peræque ſculpturis uiſebatur: ut ex utraq; parte ſpectaretur eadẽ operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarũ ordine: ac ne inuerſis quidẽ menſæ lateribus ulla ſentiretur diuerſitas, ſed idem artificium uſq; imos pedes pertẽderet. ſubdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per tranſuerſam menſæ latitudinem, in eam pedes eius inſeruerũt, quos fibulis ac clauſuris aſtrinxerunt menſæ iuxta loricam, ut his inſiſtens quaqua uerteretur, eandem ſpeciẽ oſtenderet. In menſa autẽ ſculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquã ſtellis uariegatus, carbunculo & ſmaragdo ſuauiſsime radiantibus, alijſq; generibus quę ubiq; grata ſunt propter preciũ. Præter Mæandrũ uero reſticulati quidam nexus circumquaq; diſcurrebant, rombo circa medium ſimiles, in quo cryſtallus & ſuccinũ per interſtitia paria coniunctim cum magna gratia ſpectabantur. pedum aũt capitella liliorum ſimilitudinem referebant, foliis ſub menſa ſe reflectentibus, cum germen alioquin rectũ uideretur. baſis autẽ facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis ſpecie, quà uero pedes innitebãtur, octo digitorũ latitudine: erãtq; ſculpti ſinguli pedes opere ſubtiliſsimo, hederis & palmitibus unà cum racemis per eos diſcurrentibus, indiſcreta uerorũ ſimilitudine. tãta enim erat artis ſubtilitas, ut perflante uento agitata, naturæ nõ artis opus uiderentur. conſtabatq; totũ opus trimembri cõpoſitione, ſed tanto artificio, ut cõmiſſuræ nec oculis nec cogitatiõe deprehẽdi poſſent. craſsitudo autẽ mẽſę erat ſemicubitalis. tãta fuit in hoc dono regis magnificẽtia, opulẽtia materiæ, artis pulchritudo

do ac uarietas ad naturę imitationem expreſſa: quandoquidem hoc erat eius ſtudium, ut ſi non magnitudine hæc priorem illam menſam ſuperaret, certe nouitate cõmenti & ornamentorũ ſplendore magis eſſet conſpicienda. Craterę autem aureæ fuerunt duæ, ſquamatæ, à baſi uſq; præcinctura, ſpiras habentes uariis gemmis diſtinctas: deinde Mæandrũ cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compoſitum: & ſuper eum uirgatam ſculpturam, & deinceps uſq; labrũ plexile quiddã reti ſimile, crebra romborũ ſpecie interueniente. addebant gratiã, inſertæ gemmeæ ſcutulæ, quatuor digitorũ amplitudine. Labrũ uero crateris in orbem ornatũ erat liliis & floribus, atq; implexis inter ſe palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidẽ utriuſq; erat hic, amplitudo uero quæ amphoram caperet. argenteæ uerò quæuis ſpecula ſplendore uincebant, certius etiam reddentes inſpectantiũ effigies. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid ſpacij gemmis erat uacuũ, frondib. ederæ & pampinis ſculptilibus adumbrabatur. atq; hæc omnia non ſolũ artificum ingenijs ornabãtur uſq; ad miraculũ, ſed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligẽtius accurabantur: qui non ſatis putans quòd ſine parſimonia ſumptus præberet, relictis etiã ſerijs negotijs ſæpe adibat officinas & inuiſebat artificũ opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. uidentes enim q̃ cordi ſit ei hoc negocium, maiore attentione uerſabantur in opere. atq; hæc ſunt donaria ab hoc rege ad Hieroſolymitanum templum tranſmiſſa. Quibus conſecratis põtifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, nõ ſine muneribus ad regem eos remiſit. Hi poſtq; Alexandriam ſunt reuerſi, rex cognito eorũ ſimul & ſeptuaginta ſeniorum aduentu, confeſtim legatos Andream & Ariſtæũ acciuit: ab eisq; & epiſtolam pontificis recepit, & multa præterea ſciſcitando didicit. Et cum uehementer cuperet congredi cum ſeptuaginta ſenioribus, qui Hieroſolymis ad interpretandam legem uenerant, quicunq; priuatorũ negociorum cauſa expetebant eius colloquiũ, præter morem ſuum dimitti iuſsit. hos enim quinto quoque die ſolebat admittere, ſicut legatos ſemel in menſe. tũ uero illis dimiſsis ab Eleazaro miſſos expectabat. ut uero ſenes illi uenerunt cum muneribus à põtifice miſsis, & cum membranis quæ legẽ aureis literis inſcriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uero ex inuolucris depromptos obtulerunt, multum diuq; miratus membranæ ſubtilitatẽ, & cõmiſſuras quæ ita latebant, ut uiſu diſcerni nõ poſſent, gratias ſe illis habere dixit qui uenerint, & maiores etiam ei qui miſerit, ſed longe maximas deo cuius leges attulerint. cumq; ſeniores eorumq; comites uno ore omnia fauſta regi acclamaſſent, præ nimia lætitia lacrymas non continuit, quæ quidem mœroris inſignia etiam magnum gaudium cõſequi natura uoluit. iuſsitq; libros accipere quorũ hoc erat officium, tum demũ uiros ſalutauit, præfatus æquũ fuiſſe ut prius de ea re propter quã acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorũ tam gratum ſibi confeſſus eſt, ut quoad uiueret, qer ſingulos annos redeuntem eius memoriam colere ſe uelle promitteret. forte enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio uicerat. uoluitq; ut conuiuæ ſibi eſſent, & diuerſoria mandauit eis aſſignari ſub ipſa arce pulcherrima. Nicanor autẽ qui excipiendis hoſpitibus præerat, Dorotheum eos curare ſolitum iuſſit parare

rare cuicꝙ ad uictū pertinentia. Sic enim rex diſpoſuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipſorum omnia pararentur, ut tractati more cōſueto ſuauius uiuerēt, & nulla in hoc no uitate offenderentur. quod honoris his quoꝙ exhibitū eſt, Dorotheo hac cu ra commiſſa, cꝙ is callebat morem quo ſolerēt uiuere. quamobrem omnia per ſe adminiſtrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primū duos accubitus ſtrauit, rege ita iubente, qui uolebat dimidiā eorū partem ad dextrā ſuam diſcumbere, reliquā uero poſt ipſum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinēs. poſtquā autē diſcubitū eſt, iuſsit Dorotheū illis miniſtrare, ſicut ſolet hoſpitibus ad ſe à Iudæa uenientibus. quapropter præconibus & ſacrificulis, aliꝭſcꝙ id genus quorū eſt à ſuis precatiunculis auſpicari conuiuium, locus hic non fuit: ſed unum ex conuiuarum numero ſacerdotem Eliſæum nomine precatione menſam conſecrare ipſe rex iuſsit: qui ſtans in medio precatus eſt omnia fauſta regi ſimul atcꝙ ſubditis: applauſumcꝙ & acclamatū eſt ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebātur appoſitis. cumcꝙ rex ſiluiſſet quantum ſatis uiſum eſt, cœpit philoſophari, proponēs ſingulis quęſtionem aliquā de natura ſubtili diſquiſitione dignā. illis uero diſerte ad quidlibet reſpondentibus, delectatus eorū conſuetudine per duodecim dies inſtaurauit conuiuiū. Si quis aūt cupit cognoſcere quæſtiones agitatas in eo cōuiuio, legat Ariſtæi librū quem hoc argumento cōſcripſit. Quos ſermones cum non ſolū rex admiratus eſſet, ſed Menedemus etiam philoſophus fateretur omnia gubernare prouidentiā, eocꝙ facilius tueri hanc ſententiā, finis eſt huic quæſtioni impoſitus. Rex uero iam tum ſe uberē ex eorum aduentu fructū percepiſſe faſſus eſt, per quos didiciſſet quomodo regnū adminiſtrare oporteat: iuſsitcꝙ datis prius in ſingulos ternis talentis, deduci eos in diuerſoriū. Quarto deinde die Demetrius aſſumptis eis tranſiuit aggerē illum ſeptem ſtadiorum, & pontem qui inſulam continenti adiungit: & progreſſus ad ſeptentrionale littus, aſsignauit eis ibi domum remotam à ſtrepitu, & cōtemplationi rerum idoneā: rogauitcꝙ ut quandoquidē ad opus iam ita inſtructi ſint ut nihil deſiderent amplius, ordiantur interpretationē feliciter. illi uero non parcentes labori quàm poterant accuratiſsimè interpretabantur, uſque horam nonam aſsidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. mane autem regiam ingreſsi, ſalutato rege in eundem locum ad inſtitutū negocium ſe referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Verſione autem legis intra ſeptuaginta duos dies abſoluta, Demetrius aduocatis omnibus ludæis in locū ubi uerſa fuerat, præſentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. cōcio uero & ſeniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipſum collaudauit, cuius ſuggeſtionis occaſione maxima bona percepiſſent: rogauerunt'que ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & ſacerdos & ſeniores interpretū & magiſtratus populi poſtulauerunt, quandoquidem feliciter abſoluta eſſet hæc interpretatio, ut rata permaneat, nihilcꝙ ex ea mutari liceat. quæ ſententia cum omnibus placuiſſet, iuſſerunt ut prius ſi quis aliquid deprehenderet uel ſupereſſe legi uel deeſſe, diligentius inſpectum & indicatum

cor-

corrigeret, quando consultum esset ut res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem rex multū gauisus est, uidens hanc quoq; suā uoluntatem in publicū cessisse cōmodum: sed maiorē etiam percepit uoluptatē dum sibi lex legeretur, nō sine admiratione legislatoris sapiētiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans qui factū sit ut tam admirandarū legum nec historicus ullus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respōdit, neminem ausum eam attingere, quam cōstaret diuinā esse & omni ueneratione dignissimam: & punitos esse quosdā à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare nō sint ueriti. Theopompū enim uolentē inde quædam suis scriptis inserere, mente motū fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus deum placasse, facile cōijcientem quæ morbi causa fuerit. atq; etiā in somnis admonitum hæc ideo pati, q̄ fuisset circa res diuinas curiosior, easq; uoluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiā poetæ, cum in quadā tragœdia uellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratū agnouisset, exorato deo redditā aciem. acceptos deinde à Demetrio libros rex cū adorasset, asseruari iussit diligenter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebro è Iudæa uenientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus cōmodum fore q̄ honorificum. Nunc enim æquū esse ut remittantur: sed si ultro ad eum uenerint, cōsecuturos quicquid uel ipsorū sapientia dignū sit, uel regia munificentia. Tum quoq; remissi sunt donati ternis uestibus optimis, & binis auri talētis, singulisq; unius talēti calicibus, & toris decubitorijs. præterea pontifici per eosdē misit decē lectos cum argenteis pedibus cum cōpetenti apparatu, & calicem talentorū triginta: ad hæc decem uestes purpureas, & coronam insignē, & telas byssinas centū, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas deo dicandas. rogauitq; eum per literas, ut si quis ex his uiris uellet ad ipsum uenire, permitteret, quandoquidē plurimi faceret cum doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atq; hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Honor à regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & quòd in ciuitatibus à se conditis ius ciuium ei concesserint. Cap. III.

III SED & ab Asiæ regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus cognomēto Nicanor in cōditis à se per Asiam & inferiorē Syriam urbibus, in ipsa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque uiuunt inter eos homines. Argumento est quia Iudæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis penditur: quē morē cum Antiochēsis populus proximo bello abrogare uellet, nō permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Vespasiano, & Tito eius filio, Alexādrini & Antiochēses rogātes adimi Iudæis ius ciuiū, impetrare id nō potuerūt, manifesto Romanorū æquitatis & magnanimitatis indicio, sed p̄cipue ipsorū principū: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellātib. nihil tñ de iure ipsorū diminutū uoluerūt idq; nec iræ propriæ, nec duob. maximis populis cōtra eos licere passi sunt;

maiorem

maiorem rationē habentes ueterum gentis meritorū, quàm præsentis offensionis, aut gratiæ, quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam satis supplicioru exoluisse, eos uero qui nihil peccassent non esse æquū spoliari suis priuilegijs & iuribus. Marcum quoq; Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse prodi tur. Ionibus enim contra hos seditiose cōmotis, & rogantibus Agrippam, ut ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus ut siquidem eiusdem generis haberi uelint Iudæi, eosdē quoque deos colerent: cum res ad iudicium cognitionē deuenisset, uicerunt causam Iudæi: obtinueruntq; ut sibi liceret suis moribus uiuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti. Agrippa enim pronūciauit, nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis uolet exactius cognoscere, legat historiarū Nicolai libros tertium & quartum supra centesimum uigesimū. Sed Agrippæ sententiā mirari non debemus: neq; enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat: Vespasiani uero & Titi magnanimitatē merito quis miretur, qui post tāta belli certamina nihil immoderate in nos statuerunt. Nunc unde digressus sum reuertar. Antiocho Magno in Asia regnante in cōtinua uexatione tam Iudæa fuit q̄ Cœle Syria: q̄ eo bellum gerente cū Philopatore Ptolemæo, huiusq; filio qui Epiphanes cognominatus est, siue uinceret, siue uinceretur, male mulctarentur, non aliter q̄ nauis fluctibus utrinq; oppugnata, inter prosperam & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandē uictor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto uero Philopatore, filius eius magnū exercitū duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius urbes & nostrā gentem ui in potestatē eius retraxit. Aliquanto autē pòst Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio cōgressus fit superior: cumq; recepisset occupatas à Scopa urbes Cœlesyriæ simul & Samariæ Iudæi quoq; ultro deditionē fecerunt: receptūq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidiū in arce à Scopa relictū impigre auxiliū tulerunt. Quamobrē Antiochus æquū ducens aliquam Iudæis pro studio suarū partiū referre gratiā, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorū quæ in ipsum contulerant, in quib. etiā significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earū exēplar subijciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius XVI: Scopas, inquit, copiarū Ptolemæi dux ad mediterranea uerso impetu per hyemem Iudæorum gentē subegit. ac paulo post in eodē lib. narrat quomodo uicto Scopa Antiochus Bataneam, Samariā, Gadara, & Abila recepit: moxq; Iudei qui Hierosolyma & celebre eius loci templū incolūt, ad eū defecerūt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre. & hęc quidē Polybius: nos autē narrationē continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo s. Quoniā Iudei mox ut regionē eorū sumus ingressi studiū erga nos suum declarauerunt, & in urbē suam uenientes splendide exceperunt senatu obuiā progresso, exercituiq; nostro & elephantis copiose uictū præbuerunt, & cū eo simul præsidiū Ægyptiorū in arce expugnauerunt: uisum est nobis gratiā aliquam eis reponere, & urbē eorū refouere uarijs calamitatibus affectam, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam

qui nũc diſperſi ſunt habitatoribus. ac primũ decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, uini, olei, thuris, argenteorum uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinque. uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandaui: & quod deeſt templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa q̃ ex alijs gentibus & ex Libano, immunis à uectigalibus: quæ immunitas & alijs rebus conceditur ad apparatũ atq; ornatum templi pertinẽtibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant iuxta leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi atq; cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quí ue ante hyperberetæũ menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum uſq; in triennium: remittimusq; eis in poſterũ tertiam partem tributorũ, in præteritorũ damnorum cõpenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum uolumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi contra uoluntatem Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pantheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuis omnino ex his animalibus quæ Iudæis uetitũ eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in urbe alere: ſed tantũ ſolitas more maiorum mactare uictimas, quib. deus litari ſibi uult. qui uero aliquid contra edictum hoc fecerit, trium milliũ drachmarũ argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimonium. quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere cõperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapijs ductantem exercitum, iuſsit quoſdam è noſtratibus apud Babylonẽ degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modũ. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si uales bene eſt ego quoq; ualeo. Quia quoſdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negotiũ curã meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolunt duo millia familiarium cum tota ſupellectili eò traducere, & locis opportunis per præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerũ cuſtodes beneuolos: tum quia cæleſte numen pie colunt, tum quia fides eorũ & promptũ obſequiũ etiam maiorum noſtrorum comprobatur teſtimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi propríjs legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſsignabis areas, tum agros ad colendum aruis & uinetis idoneos: immunitatemq; dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus. & donec ipſorũ agri fruges protulerint, demenſum frumentum accipiant in ſeruorũ alimoniam: ac reliquis quoq; tribuatur quantum ſatis eſt, ut benigne à nobis habiti alacrio-

res

res sint in nostris negotijs. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolētia dixisse sufficiat. Post hæc amicitia Ptolemæo coniunctus est & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & concessa dotis nomine Cœlesyria, unà cum Phœnice, Iudæaq; & Samaria: diuisisq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates suæ quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata esset pecunia, conferebant eam in regiū ærarium. Per ea tempora Samaritæ rebus secundis elati, sæpe Iudæos infestabant agros uastando, & abducendo in captiuitatem homines, maxime sub Onia pontifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias succes-
sit in sacerdotium Simonis Iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat, & auarus: quæ causa fuit ut tributum, IIII
quod pro populo maiores eius de suo solebant regi pendere, talenta argenti uiginti non soluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui misso Hierosolyma legato incusabat Oniam quòd tributum non redderet: minaturq; ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturū. quod audiētes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolomæo regi factus. Cap. IIII

IOSEPHVS autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudētia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali uico aberat, ueniens in urbem inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicam, sed modo pecunijs parcat, conijceret in periculum populū, à quo & reipub. administrationem & pontificalem honorem acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, ut propter eam sustineat & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partē aliquam eius pecuniæ. Onia uero dicente neq; principatum se morari, & pontificatum etiam, modo liceat libenter se depositurum: neq; iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicā susci-
pere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; ei quòd irascatur immerito. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uero egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatū pretiosis muneribus, lauteq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoq; mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Ægyptum ueniret, operam que suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret facile. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterum reuersus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturum aiebat, & pa-

trocinaturum populo, cuius curam propter pontificis ſegnitiem ſuſceperit. Tantis denicꝙ iuuenem aſsidue ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga abſentem adhuc affecti eſſent optime. at Ioſephus miſsis in Samariã qui ab amicis pecuniam mutuo ſumerent, ſatis iam inſtructus ad profectionẽ iumentis, ueſtibus & poculis, impenſis in hæc uiginti drachmarũ millibus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita accidit, ut illo ipſo tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbium principes ad emenda uectigalia, quæ ſingulis annis rex uẽdebat oppidanorum potentioribus. hi uidentes Ioſephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cũ apud Alexandriam audiſſet, Memphi Ptolemæum eſſe, profectus eſt illi obuiã. Sedente autem rege in curru unà cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hieroſolymis hoſpitio Ioſephi uſus fuerat) conſpicatus eũ Athenio mox regi notũ reddidit, dicens hunc eſſe illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hieroſolymis reuerſus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum ſalutauit, & currum iuſsit conſcendere. quo facto Oniam accuſare cœpit. At Ioſephus: Danda eſt, inquit, ſenectuti uenia. Scis enim quòd ſenes & pueri eundem habent animũ. Nos autem iuuenes officio noſtro nõ deerimus, ut nihil de nobis merito poſsis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex deguſtata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare ut iuberet eum diuerſari in regia, & quotidie ſuæ menſæ adhiberet. quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indigne ferebant. Cumꝙ dies auctionis ueniſſet, qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles ſuæ quiſꝙ patriæ: & cum octo millia talentorum colligerentur è uectigalibus Cœleſyriæ Phœnicesꝙ & Iudææ ac Samarię, accedens Ioſephus culpabat illos licitatores, tãquam de compoſito tam paruum regi preciũ promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorũ confiſcationibus, quæ prius publicanis ſolebant accedere. Rege uero libenter hæc audiente, & ut amplificatori redituũ ſuorũ addicturum ſe promittẽte, rogante tamen ecquos fideiuſſores haberet, feſtiue reſpondit, daturũ ſe homines probos & honeſtos, quibus nõ grauaretur credere. Quos ut proferret poſtulatus: Te, inquit, rex dabo, tuam que coniugem, ut alter alteri pro me fide iubeat. Tum rex arridens permiſit eum abſꝙ fideiuſsione habere uectigalia. id quod ualde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerant, nõ ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus aũt acceptis à rege duobus militũ millibus, quos ideo petierat ut poſſet contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingenta talenta, profectus eſt in Syriam. Et cum ueniſſet Aſcalonem, tributumꝙ à ciuibus exigeret, & non ſolum nihil acciperet, ſed conuitijs etiam appeteretur: comprehenſos circiter uiginti eorũ primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorũ facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Ioſephum excipientes tributa ſoluebant. Cumꝙ etiam Scythopolitæ per contumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa dependere, horũ quoꝙ necatis primatibus, facultates damnatorũ ad regem miſit: comparatisꝙ mul-

tis

tis pecunijs & multa lucratus ex redemptione uectigaliũ, his opibus ad constabiliendam præsentem potentiam usus est, prudenter existimans optimum esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus. multa nanq; munera regi atq; reginæ in manum mittebat, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorũ hoc pacto sibi concilians. Vsus est autem ea prosperitate per annos XXII, ex una uxore procreatis septem filijs, suscepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occasione duxit coniugem. Cum aliquando uenisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, ut eam ibi alicui nobili ludæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculam adamauit, soliq; fratri hoc indicauit, rogans ut quandoquidẽ lege uetaretur habere rem cum fœmina alienigena, subseruiret ei ut clam ea potiri posset. Frater uero libenter operam suam pollicitus, ornatã filiam suam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atque ita parum sobrius, per errorẽ cum fratris filia congressus est: & cum hoc sæpius fecisset, magis etiam in amorem accensus, conquestus est apud fratrem q; periculũ esset, ne nõ posset excutere amorem saltatriculæ, quam fortè rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait nõ esse opus ut hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atq; etiam uxorẽ eam ducere: fassus quòd maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admitterre. Iosephus collaudata tam fraterna beneuolentia, uxorẽ duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus, Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim adulescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolem, fratrum in se concitauit odia, quòd eos in omnib. uideretur antecellere. Iosephus enim uolens cognoscere quisnam ex his ad uirtutem esset idoneus maxime, unumquemq; misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi uero propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimũ natu Hyrcanũ cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, ut illic sementem faceret: sed prius subtractis clàm loris, quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postq; peruentum est, cum non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditum tempus perdere, cõmentus est quiddã ueterano duce magis dignũ quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis carnes quidẽ in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat sementeq; facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quòd excogitata auderet aggredi, ut solũ germanum filiũ, magis etiam posthac amauit, indigne ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus sit filius: uersiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatũ sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantẽ domi manere coacto. pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cæteris, q; se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandum sit cum regibus, suadentibusq; ut Hyrcanũ fratrem mitteret: libenter hoc audito, sta-

tim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regẽ salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarũ millia sufficiant, admodũ lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquandiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerũ regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, ut pecuniam ipsi præberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & pretiosissimum. Ille uero ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniã tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties præstitutũ tempus ueniret tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriã proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Vt uero exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quot nam talenta uellet accipere: putabat enim decem petiturũ aut nõ multo amplius: ut respondit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, q; uellet ea per luxũ perdere: monebatq; ut sequeretur exemplũ patris, qui eam pecuniã laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum, & ea non in alium usum quàm ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus Arionem conie cit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, & rogãte ut puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non uenerit, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrà regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquàm adito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominũ. Nisi enim tales dent pœnas meritas. expectandum mox ipsi regi ut contemnatur à subditis. His auditis rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à rege præsidij, datis adolescenti mille talentis liberauit se à uinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus reges accessit: à quibus libenti animo exceptus, & mensæ cõmuni est adhibitus, in parentis sui gratiam. mox que clàm aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formosissimos, & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iussus est accumbere, propter ætatem posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimũ in conuiuijs rex delectabatur, propter scõmata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem se uertit: & Viden, inquit, domine, quantum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodũ hic ossa nudauit carnibus. Rege uero ad hoc

di-

dictum arridẽte,& rogante Hyrcanum, unde illa oſsium congeries: Nihil mirum, inquit, domine. canum enim eſt oſſa unà cum carnibus abſumere,ſicut iſti faciunt:uultu cõmonſtrans reliquos,ante quos nihil erat oſsium. Homines autẽ comeſis carnibus ſolent abijcere oſſa, quod & ego homo cũ ſim, nunc facio.Ibi rex miratus urbanitatẽ, iuſsit omnes cõuiuas huic dicto plaudere.Sequenti uero die aditis regis amicis & aulicis potentioribus,ipſos quidem ſalutauit: ex famulis autem eorum expiſcatus eſt, quidnam oblaturi eſſent regi in feſto natalitio.Illis referentibus hunc daturum talenta duodecim, alium rurſum aliud pro ſuis quemq; opibus:ſimulauit ſe dolere,quòd non haberet unde tantundem largiri ualeat,nec ultra talenta quinq; numero. id'que mox famuli renunciauere dominis.Illis autem gaudentibus,quaſi offenſurus eſſet regem Ioſephus propter exilitatem muneris, ubi dies ſtatutus aduenit, alij quidem & hi munificentiſsimi obtulerunt talenta non plus quàm uiginti. Hyrcanus autem emptos à ſe centum pueros,totidemq; puellas adduxit, iuſſos ſingulos talentum offerre, hos quidem regi, has uero Cleopatræ. Omnibus uero admirantibus tam profuſam & inſperatam munificentiam, atq; ipſis etiam regibus, amicos quoq; regis & miniſtros multorum talentorũ donis honorauit,ne quid ſibi ab illis naſceretur periculi ad hos enim fratres ſcripſerant,ut quocũq; modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia,iuſsit eum donũ quodcunq; uellet petere. At ille nihil aliud petijt,quàm ut ſe rex patri ac fratribus cõmendaret per literas. Itaq; honorificentiſsime tractatum,& donatum regie,ſcriptis quoq; ad patrem, & fratrem, & omnes ſuos duces atq; procuratores cõmendaticijs literis, dimiſit liberaliter.Fratres autem cum cognouiſſent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt obuiam proficiſci, & de medio illum tollere, ne patre quidẽ inſcio.Iratus enim ob profuſam in munera tam immenſam pecuniã, non erat de ſalute eius ſolicitus. eam tamen iram metu regis diſsimulare coactus eſt. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congreſſus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui uero fuga euaſerunt ad patrem Hieroſolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus receſsit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à barbaris:quo tempore in Aſia regnum obtinebat Seleucus cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Ioſephus, uir bonus & magnanimus, qui ludæis pauperibus tum & inopibus ſplendidioris uitæ occaſionem præbuit, per duos & uiginti annos præpoſitus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto ſucceſſore honoris Simone filio. Deinde uita perfuncto Onias filius ſucceſsit,ad quem Lacedæmoniorũ rex Arius legationẽ miſit cum literis,quarum hoc exemplar extat. V.

Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V.

REX Lacedæmoniorum Arius Oniæ ſalutem. Incidimus in quandam ſcripturam antiquam, in qua inuenimus cognationem interceſsiſſe inter noſtras origines, & noſtrum quoque genus non eſſe alienum à poſteris Abrahæ. Æquum igitur eſt, ut quum

fratres noſtri ſitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus, & res ueſtras tanq; noſtras exiſtimabimus, noſtras item uobiſcum communes habituri. Demotheles eſt qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula ſcriptas, & obſignatas aquilæ ſigillo, draconem tenentis unguibus. Et epiſtola quidē hæc continebat. Ioſepho autem mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plericq; enim fauebant ſenioribus, & in his Simon pontifex propter cognationē. Hyrcanus aūt Hieroſolyma quidē noluit repetere, ſed ultra Iordanem habitans aſsiduū bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abſtrahēs. Ædificauit etiam caſtrum munitiſsimum, è marmore candido extructis uſq; tectum eius parietibus, habentibus inſculptas diuerſorū animalium effigies enormi magnitudine: idq; ædificium foſſa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppoſiti montis prominentem petram perforans, ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine. aulas etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuijs, diætasq; alias & cubicula: ſalientium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum uero ora non amplius aperuit q; ut unum caperent: idq; de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eaq; hortis ſpatioſis ornauit, & locum hoc pacto inſtructum & abſolutum uocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabię & Iudææ trans Iordanem ſitæ, non procul regione Eſſebonitide. præfuitq; illi tractui per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: poſt cuius obitum Antiochus eius frater in regnum ſucceſsit, qui cognominatus eſt Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipſe eodem cognomento Epiphanes dictus, ſu perſtitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori Philometor cognomen inditum, minori uero Phyſcon. Hyrcanus autem uidens præpotentem Antiochum, & ueritus ne in poteſtatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas auſus fuerat, ipſe ſibi manus intulit: poſſeſsionem uero eius uniuerſam occupauit Antiochus.

Iudæi ſeditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI.

VI 1.Mach.1 IS defuncto per ſidem tempus Onia pontifice, fratri eius Ieſu id ſacerdotium contulit, quòd filius ſuperſtes etiam tum eſſet paruulus, de quo ſuo loco dicetur. Hic Ieſus priuatus eſt eo ſacerdotio per regis indignationem, moxq; in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus eſt. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus. Cæterùm Ieſus laſonem ſe uocari maluit, ſicut alter frater pro Onia Menelaus dictus eſt. Concitata autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum ſeditione, & populo in partes ſciſſo, Tobiæ filij ſteterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem laſonis ſequebatur. quorum uim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filij ſeceſſerunt ad Antiochum, dicētes ſe uelle relictis patrijs inſtitutis ac legibus, religionem regis & Græcanicos ritus aſſumere: rogauerunt q; eum ut ſibi permitteret gymnaſiū Hieroſolymis extruere. quo impetrato, adduxerunt ſibi præputia, ut nudi quoq; non eſſent Græcis diſsimiles: & contēptis omnibus patrijs ritib. imitaban-

tabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cū magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptū occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locisq; circumuicinis, ad Alexandriā duxit, & urbē & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus unica Romanorū denunciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret, sicut & aliàs diximus. Nūc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templū occupauerit, quod in prioribus commentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit. Cap. VII.

REVERSVS ab Ægypto quam metu Romanorū reliquerat rex Antiochus, ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam cēteſimo quadrageſimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syrię regnum deuenerat, ſine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines. quā dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partiū: direptisq; pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post urbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimoquinto, uigesimaquinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacate uenienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatū est in tēpli diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis amplum uiolati fœderis præmiū. Spoliato igitur tēplo, & ablatis uasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, mensaq; propositionis quam uocant, ac ne aulęis quidem relictis quæ è cocco ac byſſo constabant, euacuatis etiam thesauris reconditis, ita ut nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximū. nam & quotidiana sacra iuxta legis præscriptum uetuit eos facere: direptaq; tota urbe, habitatores partim necauit, partim captiuos unà cum liberis & uxoribus abduxit, usq; ad decē millium numerum. Incendit etiam ædificiorum eius quicquid erat pulcherrimum, & demolitus mœnia, in inferiore urbe arcem condidit. erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminēs. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicū præsidiū imposuit. admixti tamē erāt ex impijs Iudæis sceleſtissimi, à quibus plurimū uexata fuit ciuitas. In tēplo quoq; ara posita porcos mactauit, sacrificiū à Iudæorū religione alienissimū: & cogebat omnes abrogato ueri dei cultu, ipsius uenerari numina: & oppidatim extructis templis atq; altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare uictimas. Cōminatus est etiam grauem pœnam, si quis liberos circumcideret, cōstitutis qui mandata exigerent, atq; etiā ui ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidē Iudæorū pars uel spōte uel metu supplicij parebat edictis regijs. qui uero probatiores erant, & generosæ indolis, maiorē rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrē quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſsimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, uiui adhuc VI

& spiran-

& ſpirãtes ſuffigebantur crucibus. Vxores autem eorum & circumciſos liberos ſtrangulabant iuxta mandatũ regium, & ſuſpendebãt à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiã ubicunq; repertũ eſſet ſacrũ uolumẽ aliquod, & ipſi apud quos inuentũ eſſet mali male peribant. Samaritæ autẽ uidentes in tali calamitate cõſtitutos Iudæos, non amplius profitebantur ſe cognatos eorũ, neq; Garizitanũ templum eſſe dei maximi, nihil abſonũ facientes à ſuo ingenio, de quo antè diximus: ſed dicentes ſe Medorum & Perſarum colonos, ut re uera ſunt, miſerunt legationem ad Antiochum, cum epiſtola ſcripta in hunc modum: Regi Antiocho deo illuſtri ſuggeſtio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores noſtri cõpulſi crebris ſuæ regionis peſtilentijs, & inducti ueteri quadam ſuperſtitione, morem fecerunt obſeruandi eam feſtiuitatem quę apud Iudęos uocatur ſabbatũ: & extructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo ſolennes uictimas. Nũc autẽ ex quo tibi uiſum eſt in Iudæos, ut eorũ malitia dignum eſt, animaduertere, qui exequuntur mandata regia, exiſtimantes nos hæc propter eorum cognationem facere, uolũt nos in cõmunem cum illis cauſam inuoluere, cum ſimus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in noſtris annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorẽ ac beneficũ, ut mandes Apollonio noſtro pręſidi, & Nicanori procuratori regio, ne quid poſthac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eodẽ cum Iudæis crimine, à quib. tam diuerſi ſumus moribus & origine: utq; templũ quod hactenus nullius dei titulum habuit, poſthac uocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à moleſtijs liberi: & ſecurius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa ſoluere. Poſt hanc Samaritarum ſupplicationem rex & ipſam & talem epiſtolam remiſit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui ſunt apud Sicima miſerunt ad nos ſuggeſtionem quam his literis adiũximus. Quoniam igitur nobis & amicorum conſilio ſatis approbauerũt qui in hoc miſſi ſunt, quòd alieni ſint à Iudæorũ criminibus, & placet illis iuxta Grecorũ inſtituta uiuere, abſoluimus eos quantum ad hanc cauſam & eorũ templum attinet, quod poſthac appelletur Iouis Grecanici. Eadem autem & Apollonio magiſtratui ſcripſimus, anno quadrageſimoſexto, menſis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias regem contempſit, profligatis etiam eius ducibus. Cap. VIII.

1. Mach. 2

EODEM tempore habitabat in Modim uico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Aſſamonæo geniti, ſacerdos ex uice Ioaribi, Hieroſolymita genere: erant'que ei filij quinq;, Ioãnes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus uocabatur. Is Matthias ſæpenumero quæſtus eſt apud filios de tam afflicto rerum ſtatu, direptione urbis, deprædatione templi cæteriſq; calamitatib. aiebatq; præſtare mori eos pro patrijs legibus quàm ſic ingloriè uiuere. Cumque ueniſſent in eum uicum in hoc à rege conſtituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent: & poſtularent ut Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorum primus profana ſacra faceret, oſtentantes à rege præmia: negauit ſe hoc facturũ, etiam ſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis

beris quidem ipſius perſuaderi ut patriam religionem deſerāt. Vt uero ſilente eo Iudæus quidam in medium progreſſus cœpit immolare iuxta mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum ſuis filijs armatus gladijs: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem regium ducem cum ſuis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: diruta'que ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitātibus filijs in deſertum ſe cōtulit, relictis in uico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familijs in idem deſertum profugerunt, ibi'que uictitabāt in ſpecubus. Quo audito duces regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudęos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primum uerbis perſuadere conati ſunt ut ab incepto deſiſterent, & admittentes rectius conſilium, non imponerent ſibi neceſsitatem ſæuiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerent apud obſtinatos, aggreſsi ſunt eos die ſabbati, & ita ut erant in ſpeluncis exuſſerunt, non repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſitatibus quidem uiolare honorem ſabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum uxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille. multi etiam elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumq; principem ſibi elegerūt. At ille docuit eos, pugnandum etiam ſabbatis, aut ſi ita pergant ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruantibus, & non niſi ſabbato illos aggrediētibus. atq; ita fore ut uel ſine certamine omnes facile opprimantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum uſq; mos hic permanet, ut ſi ita neceſsitas poſtulet, pugnēt etiam ſabbatis. Collecta igitur circa ſe nō contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit trucidauit. confluebant enim ad eū quos ante metus per circūuicinas gentes ſparſerat. pueros etiam iuſsit circūcidere, qui hactenus uetiti fuerant, expulſis qui ad hoc ut uetarent conſtituti erant ab Antiocho. Exacto VIII
autem anno poſt principatum morbo correptus conuocatis ad ſe liberis: Equidem, inquit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commendo uobis meum propoſitum, & rogo ne per ignauiā ceſſetis id exequi: ſed potius memores paternæ uoluntatis ſeruate ritus patrios, & rempub. tantum non collapſam reſtituite: neq; illis accedite qui aut ſponte aut ui eam prodiderūt hoſtibus. Præſtate uos mihi germanos filios, contemptaq; omni ui ac neceſsitate, parati ſitis pro legum tutela uel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet, cogitantes quòd deus uos tales non deſpiciet, ſed delectatus ueſtra uirtute in priſtinam patrijs moribus uiuendi libertatem reſtituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali neceſsitati obnoxia, ſed præclare geſtorū memoria uice immortalitatis eſſe poterit, cuius amatores uos aſpirare uolo ad gloriam, adeò ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autem cura ſit concordiæ, & quibus quiſque præcellit artibus, his utatur reliquis cōcedentibus: Simonemq; fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete, obtemperantes eius conſilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exercitui pręficite. Hic enim ulciſcetur ſuę gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot uſquā ſunt iuſti ac pij, & hoc pacto uires ueſtras augebitis.

Matthiæ

Matthiæ defuncto Iudas filius succedit. Cap. IX.

1.Mach.3 HAEC locutus filijs, precatusq; deum adesse illorum conatibus, & populo pristinum uiuendi morem restituere, non multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitū ei publici luctus honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus administrationi rerū, præficitur, anno CXLVI. qui adiutus impigre à fratribus, eiecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio victus occiditur. Cap. X.

IX HIS auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus uelut opimo spolio. plurimis etiam hostium uulneratis, & castris eorū direptis, ditatus præda redijt. Seron autē Cœlesyriæ præfectus cognito, q; Iudas multis undiq; ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad cōfligendum cum hoste idoneas, decreuit contra eū ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus usq; Bethora uicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autē occurrens ei pugnandi animo, ubi uidit milites suos parū alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerāt: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis sitam uictoriam, sed in pietate erga deum & fiducia: idq; compertū plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes, multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Prostrato enim duce omnes in fuga spem salutis posuerūt: quos persequutus usq; ad campum, occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades. Cap. XI.

VDITIS his rex Antiochus uehementer iratus, omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato stipendio uideret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebātur propter crebras rebellationes gentium, & ipse uir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside, regionis eius tributa exigere. Cōmissa igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouincijs Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratem sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoq; & elephantorum parte, iussit ut Antiochum filium diligenter educaret usque in suum reditū: eidemq; mandauit, ut subacta Iudæa, & habitatoribus eius subhasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gentē extingueret. His mandatis profectus est in Persidem CXLVII anno, & traiecto Euphrate ascendit
X ad superiores Satrapias. Lysias autē delectis ad hoc negocium eximijs ducibus ex amicis regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributis q; eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in

Iu-

Iudæam misit eum exercitum. qui usq; Emauntem urbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs uicinis regionibus, nec non magnus perfugarũ Iudæorum numerus. aderant etiam in eis castris negotiatores non pauci empturi mãcipia, & instructi compedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites ut forti essent animo, & in deo collocarent omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solẽt orare ueniam, ut deus ad miserationẽ flexus uires cõtra hostẽ eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, qui ue agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarẽt segnius, uerbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerẽdam strenue: Nullũ socij tempus nobis dabitur ad uirtutẽ & periculorum contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmiũ, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quod absq; hac ne religionẽ quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situ esse, utrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est uitam iuxta patrias leges recte institutam: an per summã ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereãt, nisi fortes uiros præstiteritis: & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos q; fortes mors certa maneat, gloria uero sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ, eos animos concipite, qui uobis in crastina pugna possint esse usui, uel ad uictoriam, uel certe gloriam. His suos Iudas hortatus, dum cogitat de futuro prælio certo indice cõperit Gorgiam missum cũ mille equitibus, peditum quinque millibus, ut ductu perfugarum noctu se inopinũ inuaderet: decreuitq; & ipse eadẽ nocte in hostiũ castra impetũ facere, maxime quòd abfutura esset bona pars illorũ exercitus. itaq; confestim sumpta cœna, relictisq; in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaũti propinqua castra hostiũ. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratus eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit ubinam essent quærere. Iudas autẽ sub diluculũ peruenit ad castra hostium, ducens tria uirorũ millia non satis instructa armis propter inopiam: uidensq; hostem armatum egregie, & castra ex arte disposita, hortatus primũ suos ut non dubitarent uel nudis si ita opus sit, corporibus in pugnam ruere, quãdoquidẽ deus delectetur tali fortitudine, eamq; suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex improuiso deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur usq; Gadara, & usq; campos Idumææ, & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt aũt ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supersse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spolijs. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: unde prospiciẽtes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam se expectantẽ instructa acie, non ausi manus cõserere, trepide se retro in tutum receperunt. Iudas uero sine certamine uictor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatusq; cũ suis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumen redu-

1.Mac.4

xit exercitū,laudans deum autorē eius uictoriæ,quæ haud exiguū momentū ad futurā libertatem eis attulit. Lyſias autē ſequenti anno ad abolendā ignominiam nouum exercitū parauit: cōtractiſq; lectiſsimorum militū ſexaginta millibus,& adiūctis quinq; millibus equitū, Iudæam ingreſſus, mōtana eius aſcendit,& ad Bethſura uicū caſtra poſuit.Huic Iudas occurrit cum decē millibus:& cum uideret hoſtē longe præſtare numero,uotis pro uictoria factis, deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu,ut eis quinque millia ſterneret:quo facto reliquis tantū terrorem incuſsit, ut Lyſias animaduertens eis certò ſtatutū aut mori aut in libertatē ſe aſſerere,ueritus magis deſperationem eorū quàm uires,copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios cōducens, & maiores uires colligens, parabat ſe ut ad primam opportunitatē bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas perſuaſit ſuis, ut quandoquidē tam multas uictorias deus cōceſſerat, aſcenderent Hieroſolyma,& luſtrato templo mactarent ſolennes uictimas:ubi cum inueniſſet templū deſertū,& portas eius incenſas, & in atrijs uirgulta enata propter ſolitudinē,lamentari cum ſuis cœpit ob tantā deformitatē. deſtinata deinde copiarū parte ad arcis oppugnationē, ipſe interim repurgare templū aggreſſus eſt:quod poſtq; accurate factū eſt,intulit in illud uaſa noua,candelabrū, menſam,& altare incenſorū ex auro fabrefacta omnia.addidit & uela foribus oppandi ſolita,ac poſtremo fores quoq; appoſuit. Diruto etiam holocauſtorū altari quod profanatū fuerat, nouum ex collaticijs ſaxis impolitis conſtruxit. Vigeſima aūt & quinta mēſis chaslei,quē apellæū Macedones nominant,accenderunt lumina in candelabris, & ſuffitum fecerunt in altari,& panes ſupra menſam propoſuerunt:& in nouo altari holocautomata immolauerunt: idq; accidit eadē die qua ante trienniū ſacra eorū profanata fuerant. integro enim triennio deſertū fuit templū poſt factam ab Antiocho profanationē. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi menſis XXV,in Olympiadem CLIII: renouatū eſt autē eadē die CXLVIII anno,Olympiade CLIIII. prædixerat autē eam deſolationem propheta Daniel ante anno CCCCVIII, diſertè dicēs à Macedonibus profanandū. Celebrauit aūt Iudas recepti tēpli feſtiuitatē per dies octo ſacrificans, in quibus nullū honeſtæ uoluptatis genus omiſſum eſt, ſed populo quidē ſumptuoſum ac ſplendidū epulū eſt exhibitū, in dei uero laudem hymnis & canticis perſonabant omnia. Tanta uero lætitia ob reductos ritus patrios & priſcā religionem occupauit gentis eius animos, maxime q; ea felicitas ex inſperato obtigerat,ut lex lata ſit ad poſteros,quæ iuberet quotannis hoc feſtū reparati cū ceremonijs tēpli per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud noſtros obtinuit:uocamusq; hanc feſtiuitatē luminū, opinor ideo q ex inſperato nobis illuxerit tāta felicitas.Circundatis deinde urbi mœnibus,& extructis in eis firmis turrib. cuſtodias ad arcendū hoſtē impoſuit:muniuitq; Bethſurā oppidū,ut eo tanq; arce uti poſſet cōtra conatus hoXI ſtiū. Quibus operib.perfectis,uicinæ gentes moleſte ferentes Iudæorū uires
1.Mach.5 reſuſcitari,per inſidias adoriēdo multos oppreſſerunt:cū quib. Iudas aſsidue bellū gerēs conabatur eorū incurſationes cōpeſcere:quo tēpore etiā Acrabatenā inuadēs multos Idumæos Eſau poſteros interfecit & deprædatus eſt: & principis eorū Batanis filiorū caſtella,unde Iudæos infeſtabāt, ui capta cæſis

pro-

propugnatoribus incendit. Quib. perdomitis in Ammanitas arma trāſtulit, quorum numeroſam manū Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, lazo rū eorū urbē expugnauit: abductisq; in captiuitatē uxorib. eorū ac liberis, di reptam prius incendit, atq; ita domum uictor reuerſus eſt. Sed q̄ primū ui cinæ gentes ſenſere eius abitū, contractis copijs in Galaditica regione finiti- mos Iudæos adorti ſunt. at illi refugiētes in caſtrū Dathema, ſignificabant Iu- dæ per nuncios & literas, q̄ oppugnādi eſſent à Timotheo, rogātes ut ſe huic periculo eriperet: & interim dū legit has literas ſuperuenerūt Galileorū nūcij, querentes ſe infeſtari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis. XII

Quomodo diuiſis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas ſuperat. Cap. XII.

IVDAS igitur proſpiciens utrorumq; neceſsitatibus, Simonē fratrem cum tribus ſelectorū millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Ga lilæam: ipſe aſſumpto Ionatha altero fratre cū octo militū millibus, in Galaditicam proficiſcitur: quod ſupererat uirium Iudææ præſidio reliquit ſub Ioſepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quib. mandauit ut abſtinerēt à pugna tantiſper dū ipſe ad eos reuerteret. Simon igitur poſtq; in Galilæam uenit, cōgreſſus cū hoſte coegit eum terga uertere: & fugientem perſequutus uſque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quib. ſpoliatis, receptos captiuos cū tota ſupellectile in Iudæā tranſtulit. Interea Iudas cum fratre Iona tha triū dierū iter emenſi, accepti ſunt à Nabathæis pacifice: quorū indicio cō pererūt, q̄ multi ex ipſorū fratrib. in extremo eſſent periculo, obſeſsi ab hoſte in caſtellis & oppidis Galaditicis: moniti q̄ ut propere illis ſuccurrerent per deſertū illuc feſtinauerunt. In eo itinere Baraſam oppidū oppugnare adorti, ui ceperunt: cæſisq; ad unū puberibus, tecta igni ſubiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter cōtinuauit uſq; caſtel- lum, in quo Iudæos obſideri acceperat. quò cū mane peruenisſet, offendit ho ſtem iam ſcalas & machinas admouere mœnibus: iuſſoq; tubicine canere, & cohortatus ſuos ut bonā ac fidelē operā præſtarēt periclitantib. fratribus, di- uiſis trifariā copijs oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei uerò milites cognito Maccabæū adeſſe, cuius uirtutē & felicitatē iam ante ſuo periculo di- dicerant, ſine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iu- dæis acriter inſequētibus. Inde ad Mallen barbarorū urbē flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incēdio ſunt cōſumpta. Eodē impetu & Chaſpoma & Boſora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euer- ſa ſunt. Aliquanto pòſt Timotheus cōtractis numeroſis copijs, & inter cæte- ros auxiliares cōducta manu Arabū, trans torrentem caſtra poſuit contra op pidum Raſam. ibi hortatus eſt ſuos milites ut ſtrenue pugnarēt, arcerentq; Iu dæos à torrentis tranſitu. in hoc enim ſitam uictoriā, Iudæis futuris ſuperiori- bus ſi tranſire potuerint. Iudas aūt audito q̄ Timotheus paratus eſſet ad præ lium, propere contra eū duxit exercitū: traiectoq; torrēte adortus hoſtes, par tim reſiſtentes proſtrauit, partim in fugā cōpulit, armis etiam paſsim abiectis. horū nonnulli celeritate pedum ſalutē conſecuti ſunt, quidam uero in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos ſe ibi fore ſperauerūt. At Iudas & op pidum id occupauit, & incenſo templo hoſtiū alios flammis, alios ferro per- didit. His rebus feliciter geſtis, & cōtractis è tota regione Galaditica Iudæis,

unà cum uxoribus & liberis ac facultatibus in Iudæã eos traducebat. In eo iti nere cũ ueniſſet ad Ephronẽ oppidũ, per quod neceſſario tranſeundum erat, niſi retrorſum reuerti mallet, miſit ad oppidanos rogans ut patefacerent ſibi tranſitũ. nam obſtructis portis uiam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non poſſet, cohortatus ſuos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctẽ ibi remoratus ui cepit oppidũ: occiſiſq; omnibus maribus, per incẽſi cineres traduxit exercitũ. tantus autẽ erat occiſorũ numerus ut in tranſeundo calcanda eſſent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum ueniunt, quà ſita eſt Bethſana, Græcis dicta Scythopolis. inde in Iudæam reditum eſt hilariter, canente hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hoſtias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem poſt tot conflictus ne unus quidẽ è Iudæis deſideratus eſt. Interea Ioſephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæã cõtra Ptolemaidenſes, Iuda uerò & Ionatha fratre in Galaditicam, præſidio Iudææ relicti fuerãt: uolẽtes & ipſi aliquo memorabili facinore parare ſibi gloriã, ad Iamniam uenerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præſide, amiſerunt ad duo millia militũ: nec prius deſtiterunt fugere q̃ in Iudææ finibus. hæc aũt clades meritò illis accidit, ob cõtemptũ Iudæ mandatũ, qui interdixerat ne ſe abſente manus cũ hoſte conſererent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam cõmendat, q̃ intellexit non impune fore ſi à mãdatis diſceſſerint. Iudas autẽ & fratres eius continuabant bellũ contra Idumæos, urgentes eos undiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt ſuppoſitis ignibus: peruaſtatiſq; agris hoſtium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu; expugnata, ea quoq; ac direpta, omnes ditati præda reuerſi ſunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus. Cap. XIII.

XIIII 1. Mac. 6

EODEM tempore Antiochus rex ſuperiores ſui regni prouincias obeundo, audiuit eſſe in Perſide urbem prędiuitem Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, refertum omne genus donarijs: ſcuta etiam ac thoraces ibi aſſeruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, rege Macedonũ. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus eſt. His uero qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, ſed fortiter reſiſtentibus, ſpe ſua fruſtratus eſt. non contenti enim repulſſe illum à mœnibus, recedentem etiam perſecuti ſunt, ita ut plurimis deſideratis fugientis more Babylonem ſe reciperet. Quam cladem cum ægre ferret, nouus inſuper acceſſit nuncius de profligatis quos ad Iudaicum bellum reliquerat ducibus, deq; Iudæorũ in dies creſcente potentia. Accedente igitur alia ſuper aliã cura, impar ſolicitudini morbũ ſibi contraxit: quo magis ac magis ingraueſcẽte, intelligẽs adeſſe fatale tempus, amicos cõuocat: eisq; & uim morbi & cauſam indicat: nimirũ q̃ pœnas ob afflictã Iudæorũ gentẽ lueret, atq; ob ſpoliatũ ſacrilegio templũ, & contemptũ cæleſtis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrẽ demiror Polybium Megalopolitanum, qui uir alioqui probus, ait hunc Antiochũ periſſe, q̃ conatus ſit Dianæ templi theſauros ac donaria diripere. uoluiſſe eñ tantũ, ac nõ etiã perfeciſſe ſacrilegium, nõ uidetur res digna ſupplicio. q̃ ſi hæc cauſa Polybio digna uidetur, cur Antiochus

tiochus deberet capite pœnas perſoluere, multo ueriſimilius eſt ob exhauſtũ ſacrilegijs Hieroſolymitanũ templum acceleratũ eſſe eius interitũ. Si quis tamen magis probat Polybij ſententiam, cum eo nunc non libet contendere.

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet. Cap. XIIII.

CAETERVM Antiochus prius quàm extremum ſuum diem obiret, accitum ad ſe unum ex purpuratis ſuis amicis Philippum gubernatorem regni conſtituit: traditóq; ei diademate regiáq; ſtola & anulo, iuſsit hæc Antiocho filio ſuo perlata reddere, multum obteſtans ut educationis curam haberet, & regnum ei ſeruaret uſque dum per ætatem ipſe adminiſtrationi fieret idoneus. Defunctus eſt autem Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. Lyſias autem poſtea quàm populo indicauit regis XIIII obitum, filium eius Antiochum ſub ſua tutela tum poſitum regem conſtituit, impoſito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hieroſolymitanæ arcis præſidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui ſacrorum cauſa templum adibant, conficiebant eos non magno negotio, quòd arx ipſi templo eſſet ſupra uerticem. Quamobrẽ Iudas neceſſe habuit, oppugnare id præſidium, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus autẽ is agebatur centeſimus quinquageſimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & extructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapſi, adiunctis ſibi ſimilibus impijs, uenerunt ad Antiochum, poſtulantes ne ſe in extremum periculum à ſuis tribulibus redactos deſpiceret: maxime cum patris ipſius autoritatem ſecuti, in eam neceſsitatem adducti ſint, dum malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc uerò periculum eſſe ne Iudas arcem cum præſidio ui capiat, niſi ipſe mature ſuis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus eſt, accerſitiſque amicis & ducibus, iuſsit eos mercenarium parare militem, & per totam ſuam ditionẽ delectus habere, ita ut breui confectus ſit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millia, atque inſuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egreſſus eſt Antiochiã commiſſa Lyſiæ adminiſtratione uniuerſi exercitus: & progreſſus uſq; Idumæam, inde aſcendit ad oppidum Bethſura, bene munitũ & expugnatu non facile. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & admotas machinas per excurſiones igne concremantibus, multum temporis contritum eſt in hoc obſidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omiſſa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus caſtra poſuit circa fauces quaſdam dictas Bethzacharia, diſsitas ab hoſte ſeptuaginta ſtadijs. At rex relictis Bethſuris, exercitũ duxit ad eas fauces ubi Iudas caſtra metauerat: & quàm primũ dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iuſsit ire compoſitam. Cumq; non poſſet elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum anguſtias, iuſsit ut unus poſt aliũ incederent, attributis qui ſtiparent ſingulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem impoſita erant celſa propugnacula inſtructa ſagittarijs, reliquum autem exercitum ab utroq; latere iuſsit montes aſcendere, præpoſitis ex amicorum cohorte ducibus. atq; ita ſublato militari clamore hoſtem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita ut fulgore eorũ coruſcarent om-

nia. clamore aũt reboabat quicquid erat in circuitu montiũ. nec tamen Iudas tali aſpectu eſt territus, ſed excepto fortiter impetu hoſtium, circiter DC ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Cęterũ Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, cõſpicatus excellentẽ elephantũ ornatũ phaleris regijs, & ratus in eo regẽ inuehi, uaſto animo in eũ fecit impetũ. & occiſis multis prius q̃ ad eum penetraret, cæteris uerò metu cedentibus, ſuccedens ſub eius uentrẽ, confodit beluam, & ipſe ſimul pondere eius illabentis oppreſſus eſt: atque ita non tñ inultus interijt generoſe inter aceruos hoſtiliũ cadauerũ. Iudas autem animaduertens hoſtem tanto ſuperiorẽ numero, Hieroſolyma ſe recepit, uolens arcem iterũ oppugnatione aggredi. Antiochus uerò parte exercitus miſſa ad oppugnanda Bethſura, cũ reliquo uenit Hieroſolyma. Bethſuritæ territi apparatu regio, maxime cum commeatus eos deficeret, deditionẽ fecerunt, pacti prius ut hoſtis à ſe iniuriã omnẽ abſtineat: quod quidẽ à rege nõ niſi ſalute tenus ſeruatũ eſt: alioqui nudis erectis oppidanis, ſuorũ præſidium ibi cõſtituit. Sed apud Hieroſolyma per multũ tempus eum tenuit templi obſidio, quod fortiter à Iudæis defenſum eſt. nullam enim eis rex intentauit machinã, quã non illi cõtrarijs machinationibus eluderẽt. tantũ laborabatur uictus penuria, q̃ fruges ueteres abſumpſerant, & annus inciderat ſeptimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eũ ceſſare ab agricultura lex noſtra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel ſerere. quo factũ eſt ut multi ſe clàm ſubducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanſerit. Cæterùm rex & Lyſias imperator cognito q̃ Philippus uſurpato ſibi regno aduentaret è Perſide, decreuerunt ſoluta obſidione illi occurrere, celantes tamen quãtum fieri poterat id conſilium, tam militẽ quàm duces reliquos. Quapropter diſſimulato aduentu Philippi, iuſsit rex Lyſiam ut alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationẽ eam nõ eſſe modici tẽporis, quòd locus eſſet munitiſsimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus eſſet regẽ cõponere. Itaq̃ præſtare fœdus & amicitiã cum hac gente facere, & ſinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari ſe nõ ſuſtinẽtes rebellauerant, atq̃ ita redituros eſſe in ſuam quemq̃ patriam. Quæ ſentẽtia per Lyſiam apud exercitum expoſita, communi omnium ſuffragio comprobata eſt.

Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam. Cap. XV.

IVM rex miſſo caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obſeſsis denunciat, libertatem quę uiuendi propriſs legibus. Illi uero libenter hęc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interpoſito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingreſſus uidiſſet locum egregie munitũ, uiolato ſacramento iuſsit ſuum exercitum, ut ſolo æquaret murum quo templum ſeptum fuerat: & hoc facto reuerſus eſt Antiochiam, ducens ſecum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lyſias enim regi conſuluit ut eum interficeret: ſi uellet Iudæos quieſcere, & ipſe liber eſſe ab eorum moleſtationibus. hunc enim eſſe malorũ omniũ autorem & principium, qui perſuaſiſſet eius patri, ut Iudæos ab inſtitutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum miſſum in Berœam Syriæ necauit, poſt exactum in pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui ut ſibi principatum adſtrueret, totam gentem à religione deficere compulit. ei ſuceſsit

cesſit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterum Antiochius cum offendiſſet Philippum iam occupaſſe tyrannidem, bello uictum, & in poteſtatem ſuam redactũ affecit ſupplicio. Filius aũt pontificis Onias, quẽ diximus orbatũ patre adhuc puerum, uidens q̃ rex interfecto ipſius patruo ſacerdotium Alcimo dediſſet, nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lyſia ſuadente ut transferret eum honorẽ in aliam familiam, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum: apud quem & uxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hieroſolymitano ſimile extrueret, de quo aliàs dicemus tempeſtiuius.

Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negotio ad ſuum regem reuertitur. Cap. XVI.

EODEM tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tri- XV
polim occupat in Syria: aſſumptoq̃ diademate, & cõtractis quot- 1. Mach. 7
quot potuit militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq̃ certatim ad eum populi deficerent, excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum regem & Lyſiam comprehenſos uiuos ad eum perduxerunt: qui mox iuſſu Demetrij necati ſunt, poſt exactum regni Antiochi annum alterum, ſicut & in alijs cõmentarijs diximus. Ad nouum regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accuſabantq̃ totam gentem, præcipue Iudam cum fratribus, q̃ poſt interfectos omnes amicos & fautores regis, ſe quoque eieciſſent è patria, metu coactos ſolum uertere: poſtulabãtq̃ ut ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognoſceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum ſtrenuum, cui tum Meſopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditoq̃ exercitu, iubet ut Iudam & eum ſequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, poſtquam peruenit in Iudæam, miſit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei ſe credere, q̃ uideret adeſſe exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratia. Quidam tamẽ è populo credẽtes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil ſibi timentes ab Alcimo propter cõmunem patriam, ad eos ſe contulerunt. & accepto ab utroque iureiurando, nihil mali paſſuros nec ſe nec eiuſdem factionis homines, eorum fidei ſe commiſerunt. Bacchides autem non ſeruata fide ſexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. itaq̃ amoto exercitu à Hieroſolymis poſtquam peruenit ad uicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas, & quoſdam è populo, & occiſis omnibus iuſsit eius regionis homines parere Alcimo, ad cuius præſidium relicta ſub eo parte exercitus. Antiochiã ad regẽ Demetrium reuerſus eſt. Alcimus aũt uolens principatũ ſibi conſtabilire, & intelligens ad hanc rem opus eſſe populariũ beneuolẽtia, comiter ac blande appellabat omnes, & loquendo ſingulis ad gratiã, breui numeroſam manum adiunxit ad priorem quam antè habuerat. horum plericq̃ erant impij & profugi, quorum opera & miniſterijs utendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in ſuam poteſtatẽ redigere poterat. at Iudas animaduertẽs tantopere cre-

uisse illis potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uiolentia, ipse quoq; obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius uenirent è studiosis Alcimi. Qui uidens se uiribus imparem, quo posset diutius resistere, decreuit cõfugere ad auxiliũ & opes regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans q; plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi mature misso illuc exercitu, uir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus unà cum uniuerso exercitu interneciõe perijt. Cap. XVII.

XVI 1.Mach.7

DEMETRIVS uerò ne suis quidem rebus tutum existimans, si ita Iudæ uires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum charissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributo'que quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hierosolyma, & primum dissimulans hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam. paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum se uenisse cum amicorum comitatu, ut mentẽ sui regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis. hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data uicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cũ toto exercitu. Cumq; post primam salutationẽ colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit ut eum cõprehenderent. Ille mature intellectis insidijs propere ad suos refugit: & detecto iam dolo ad apertam uim uterq; se uertit. Commisso deinde prælio prope uicum Capharsalamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanam arcem compulsus est. Reuertenti deinde præter templũ Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentantes uictimas, quas se dicebãt oblaturos deo pro salute regis Demetrij. at Macedo ne à cõuicijs quidẽ in deũ temperãs, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurũ, & in templũ ipsum sæuiturũ, ita ut ad solum usq; id diruat. atq; cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denunciatione mœsti cum lacrymis deo supplicauerunt, ut sacratã sibi ædẽ unà cum suis cultoribus tutaretur ab hostiũ iniuria. Nicanor uerò egressus Hierosolyma castris locũ optauit apud uicũ Bethoron, ubi se cum eo coniunxit alia manus recẽs tum è Syria ueniens. Iudas quoq; castra posuit ad aliũ uicum nomine Adasa, triginta modò stadijs distantẽ ab hostibus, habẽs circa se non plus mille militũ. hos cohortatus ne terreantur hostiũ multitudine, ne'ue cogitent cum q; multis decernerẽt, sed quales ipsi, & pro qualibus premijs cõtenderẽt, iussit forti animo hostẽ aggredi & pugnã capessere. itaq; edito acri certamine, multi ceciderunt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacẽte ne cætera quidẽ acies substitit amplius; sed amisso duce uerterunt terga, arma iactantes quo expeditius fugerẽt. Iudas uero impigre cũ suis persequẽs sæuiebat cædibus: & tuba significabat uicinis oppidis & uicis uictoriã: moxq; undiq; armati prosiliẽtes, profligatis incõdite ruentib. occurrebant infestis gladijs, ita ut ne unus quidẽ incolumis euaserit ex nouẽ millibus: tot enim in uniuersum fuerant. Ea uictoria cõtigit decima-

tertia

tertia die mensis adar, ut nostri nominant, qui Macedonib. Dystrus dicitur: eaq; die festiuitatē nostri per singulos annos renouant ob rei prospere gestæ memoriam. Post eam uictoriā aliquantisper quieuit Iudæorū gens à cōtinuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterū in eadē reuoluta est discrimina. Alcimo autem pontifici uolenti demoliri ueterē adyti parietē, sanctorum uatum ædificiū, morbus diuinitus inflictus est, per quē repente uoce priuatus in terrā procidit, & cruciatus non paucis diebus misere periit, post exactum in sacerdotio quadriennīū: quo defuncto pontificatū populus communibus suffragijs Iudæ tradidit. Qui quoniā multa audierat de Romana po XVII
tentia, q; deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciā quoq; subegerint, & reges Perseū, Philippū, magnumq; Antiochū perdomuerint, decreuit conciliare sibi eorū amicitiā. Missis igitur in hoc Romam duobus ex amicorū numero, Eupolemo Ioānis & Iasone Eleazari filio, rogauit ut in societatem reciperetur & amicitiam, & ut Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationē senatus admisit, & auditis eorū postulatis amicitiam annuit. moxq; senatusconsultū de ea re factū inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū: cuius exemplar in Iudæam missum est. erat autē senatusconsultū de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanę ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neq; præbere hostibus eorū triticum aut naues aut pecuniam. utq; si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro uiribus: & uicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cōtra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Rom. sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc senatusconsultū per Eupolemū Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ. *1.Mach.8*

Bacchidis denuo missi in Iudæam victoria. Cap. XVIII.

DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, XVIII
rursum Bacchidem in Iudæam misit cum alijs copijs: qui ex Antio *1.Mac.9*
chia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis ad quas magnus hominū numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma. & cognito q; Iudas in Berzetho uico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum uiginti, equitū uerò duo millia, cū Iudas non plus haberet q; mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum, desertis castris diffugerunt, ita ut octingenti tantū reliqui fuerint. Iudas autē quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia non erat unde delectum in supplementum faceret, maxime in tali temporis angustia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generose subirent pericula, iussit eos prodire in aciem. quibus consulentibus ut tunc se in tutū reciperet, cum sit tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hostem inuaderet: Absit, inquit, ut me terga obuertentē hostibus sol aspiciat. nam etiā si mori nunc oporteat, nunquā tot res hactenus egregie gestas, tantamq; uirtute partā gloriā ignominiosa fuga maculaturus sum. Atq; ita suorū reliquias cohortatus, persuasit ut intrepide expectarent conflictum hostium.

Quomo-

Quomodo Iudas prælio victus occubuit. Cap. XIX.

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitum alas hinc & inde in utroq; cornu collocãs, in frõte leuem ar maturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi optauit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, & militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatis'que signis certatum est utrinque acriter: donec uergente iam sole, Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs, persecutus est eos usq; montem qui Aza dicitur. id conspicati qui siniſtrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. qui uidens nullũ superesse effugiũ urgentibus circumquaq; hostibus, in uestigio cũ suis constitit: & cæsis hostiũ plurimis lassitudine magis q̃ uulneribus confectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tum demum in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modim uicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquã multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullũ unquã pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculũ. quapropter merito uirtutis sempiternã post se reliquit gloriã, liberata è Macedonũ seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I.

1.Mach.9 VEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuo receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorũ à pietate desciuerant, resumptis animis infestabant reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorũ desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis cõmisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosq; ad libitum, postremo omnes ad unũ enecabat. In hac tanta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatẽ Babylonicam nunquã experti

experti fuerant:quotquot erant reliqui ex Iudæ ſocijs, ueriti gentis interitum adiuerunt Ionathã eius fratrẽ,rogabãtq; ut germani æmulus fieret,qui ad extremũ halitũ libertatẽ propugnans præclaris conatibus ſit immortuus:nec ſineret totã gentẽ ſine præſide uenire in extremum ſalutis periculũ. Tum Ionathas paratũ ſe uel ad mortẽ obtulit pro tutela populi,&uiſus dignus qui Iudę fratri ſuo ſuccederet, cõmunibus Iudæorũ ſuffragijs adminiſtrandæ militiæ præfectus eſt. Quo cõperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoq; multum ne gotiorũ exhibeat regi & Macedonibus,quemadmodũ antè Iudas fecerat, decreuit eũ dolo tollere: ſed hoc eius propoſitũ nec ipſum nec Simonẽ fratrem latuit.quamobrẽ mature moniti aſſumpta ſociorum manu in deſertũ urbi uicinũ celeriter refugerũt:& cũ ueniſſent ad aquã quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur.Porrò Bacchides ſentiẽs eos timere & in deſertis illis latitare,duxit contra eos omnes ſuas copias, & poſitis ultra Iordanẽ caſtris confluentẽ illuc militẽ recipiebat. Ionathas aũt cognito illius aduentu, miſit fratrẽ ſuum Ioannẽ Gaddim ad Nabathęos Arabas,ut apud eos impedimẽta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret.erant enim amici.ſed in itinere inuaſerunt eũ Medabenſes Amaræi filij. direptiſq; impedimentis & quicquid ſecũ deferebat,cõprehenſum interfecerunt cũ omnibus ſocijs:cuius facinoris paulo pòſt pœnas dederũt eius fratribus,ſicut ſuo loco dicetur. Bacchides aũt cognito q; Ionathas caſtra haberet in Iordanis paluſtribus, ſabbato illũ aggreſſus eſt,ratus nõ repugnaturũ propter religionẽ diei. at ille cohortatus ſocios, & oſtẽſo periculo q; niſi uiri eſſent, non poſſent euadere,clauſi à tergo amne, à frõte hoſtibus:uotiſq; deo factis pro uictoria,impigre hoſtẽ aggreditur: & proſtratis nõ paucis,uidens ipſum Bacchidem in ſe ruere, ferire eum conatus eſt.ſed cum ille caute ictum declinaſſet, Ionathas cum ſocijs deſilientes cõmiſerunt ſe flumini,& in oppoſitã ripam enatarunt,hoſtibus non auſis traijcere, ſed ad Hieroſolymitanã arcem reuertentibus, deſideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. poſt eũ conflictũ Macedo cõmuniuit aliquot oppida,Hierichuntẽ,Emmauntẽ,Bethoron,Bethellam,Thamnatham,Pharathonem,Tochoam,Gazara,additis mœnibus & turribus, ut impoſitis in eas prę ſidijs,res Iudæorũ inde infeſtaret excurſionibus: ſed nihil æque ut Hieroſolymitanã arcem munijt, in qua acceptos à Iudæorũ primatibus filios obſides incluſit,ut ibi cuſtodirentur.Eodem tempore nuntiatũ eſt Ionathæ & Simoni fratribus, q; Amaræi filij celebraturi eſſent nuptias, & adducturi ſponſam ab oppido Gabatha,filiam illuſtris cuiuſdã inter Arabas:eamq; puellã traducendam cum pompa ſumptuoſa & ſplendida.Fratres aũt exiſtimantes opportuniſsimũ ad uindictam tempus ſibi oblatũ, & facile ulturos ſe iniuriam fratri illatam, uerſus Medabam properauerunt, & inſidijs in monte collocatis expectabant eorũ tranſitũ. Vt uero in conſpectũ uenit ſponſus cum uirgine & amicorũ comitatu, ut fieri ſolet in nuptijs, coorti ex inſidijs omnes ad unũ interfecerunt, & cum ornamentis cæteraq; præda reuerſi ſunt uoti cõpotes, & egregie ulti germani interitũ de Amaræi filijs.ceciderunt enim hi non ſoli, ſed cum uxoribus,liberis & amicis,uſq; ad quadringentorũ numerum. Atq; ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidijs diſpoſitis. ad regem ſuum reuer-

uersus est: quo tẽpore per integrũ biennĩ ũ ſtatus rerũ Iudaicarũ fuit pacatior. Transfugæ autẽ & uulgus impiorũ hominũ uidentes Ionatham & eius factionẽ ſecure uerſari in Iudæa propter tranquillitatẽ temporũ, per nuncios ſollicitauerunt Demetriũ, ut Bacchide miſſo Ionathã in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & unica nocte poſſe omnes eius milites inſperato incurſu opprimi. qui ubi iuſſu regis in Iudeam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operam ut comprehẽderetur Ionathas. Cũq; omnium inſidijs appeteretur, nec tñ quicquã proficerẽt: cautus em erat, ut qui dolũ præſenſerat: iratus Macedo transfugis, putanſq; & ſe & regẽ ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. præcipuos. Ionathas autẽ cum fratre & ſuorũ manu metu ſeceſsit in uicũ Bethalagam, qui in deſerto ſitus eſt: eũq; muniuit mœnibus & turribus, ut tutũ haberet receptaculũ. quo audito Bacchidis cum totis ſuis copijs, adiunctiſq; Iudæorum ſuæ factionis auxilijs contra eum profectus eſt: & aggreſſus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perſtitit. at ille nihil territus reſtitit acriter: relicto que ad oppidi tutelã Simone fratre clàm egreſſus, & collectis in uicina regione ſuę factionis hominibus, noctu in Bacchidis caſtra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentum ſuum cognoſceret. quàm primum enim tumultũ ſẽſit in caſtris hoſtiũ, eruptione facta incendit eorũ machinas, cæde etiam nõ mediocri edita. Bacchides uero uidens ſe à fronte ac tergo inuaſum ab hoſtibus, re inopinata cõſternatus ob inſperatũ obſidionis exitũ, uix fuit compos animi. totam autem indignationẽ effudit in transfugas ut impoſtores, quorũ opera miſſus à rege fuerat, unũ cogitans quomodo ex dignitate ſua & regis obſidioni fine impoſito, exercitũ ſine ignominia poſſet reducere.

Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere Cap. II.

1. Mac. 9 QVA eius uoluntate cognita Ionathas, miſit ad eũ nuncios, petẽs ſocietatẽ & amicitiam inter ſe & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus ſibi honorificum, & oblatã occaſionẽ qua poſſet non inglorius obſidionẽ ſoluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurando interpoſito, neutrũ arma moturũ in alterum: redditiſq; & receptis captiuis, Antiochiam ad ſuum regem reuerſus eſt: nec unquã poſthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uero hanc ſecuritatẽ nactus, & degens apud Machmam oppidũ, adminiſtrationi rerũ & iuri populis reddẽdo operam impendit, & ſeuere animaduertẽs in religionis patriæ deſertores, repurgabat ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus.

Alexander filius Antiochi Epiphanis regem Demetriũ bello aggreditur. Cap. III

11 ANNO autem ſexageſimo ſupra centeſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum qui eam tenebant præſidio, mores que Demetrij oderant, ut parum comis & ſuperbi admodum. Incluſus enim in regium quoddam caſtellum munitum quatuor turribus, nõ procul ſitum ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſſa reipubl. cura degebat in ocio per ſegnitiem, unde grauiora etiam odia contra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt. Audito igitur quòd Alexander occupaſſet Ptolemaidẽ, cum omnibus copijs contra eum profectus eſt.

Demetri

Demetrius missa legatione ad Ionothan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit. Cap. IIII.

MISIT etiam legatos ad Ionatham, inuitans eum ad societatē & amicitiam, prǽuenire Alexandrū cupiens, ne forte ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, q; odia inter se & Ionathā interceſſerant: cui mandabat ut haberet delectū militū, & arma pararet, reciperetq; ludæorū obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanā arcem incluſerat. Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas uenit Hieroſolyma, & legit regias literas audiente tam populo q; arcis præſidio. quibus lectis impij & trāſfugæ qui in arce erant, uehementer ſunt territi, q; rex Ionathæ & exercitū colligere permitteret, & obſides recipere: quos ſuis quemq; parentibus reſtituit. Atq; ita Ionathas Hieroſolymis habitabat, ſuo arbitratu multa in ea urbe reparans. nam & mœnia eius iuſsit ſaxo quadrato extrui, quo firmiora eſſent cō tra aſſultus hoſtium. Quod ubi ſenſerunt qui diſperſi erant per præſidia, omnes relictis illis receperunt ſe Antiochiam, exceptis ſolis qui Bethſura tenebāt & arcem Hieroſolymis. nam horum maxima pars conſtabat ex Iudæis religionis deſertoribus, & ideo præ metu non ſuſtinuerunt præſidia relinquere: 1.Mach.10

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes ſuas traducit. Cap. V.

ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiſerit, nec ignorans uiri fortitudinem, & quomodo ſe geſſerit cōtra Macedonas, tum qualiter uexatus ſit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium inuenire quàm Ionatham: qui & uirtute ſit eximia, & peculiares odij cauſas contra Demetrium habeat, quod datis uiciſsim & acceptis cladibus exacerbatū fuerat. Itaq; ſi idem ipſis uideatur, adeſſe occaſionē inuitandi hominē ad amicitiam. cumq; id purpuratis quoq; ſuis probari animaduerteret, ſcripſit talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſ. Quia iamdudum audiuimus de fide tua ſimul & fortitudine, mittimus ad te qui de ſocietate agant, & amicitia: & noſtro ſuffragio hodie te pontificem ludæorū conſtituimus, & in amicorum noſtrorū numerum aſcribimus. mitto etiā tibi munera, ſtolam purpuream & coronam auream, & rogo ut ſic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His literis acceptis Ionathas pontificiam ſtolam induit, in ipſo ſcenopegiæ feſto, poſt quadrienniū exactum à Iudæ fratris obitu, cum uacaſſet interim ſacerdotium: moxq; cōtraxit exercitū, & fabricauit magnū armorum numerum. Demetrius uero hoc cognito multū doluit, damnans ſuā cunctationem, q; non prǽueniens æmulū, eblanditus ſit Ionathæ fœdera, ſed elabi ſibi hanc occaſionem, & ab Alexandro arripi paſſus ſit. Scripſit tamen etiam ipſe pontifici & populo in hanc ſententiam. Rex Demetrius Ionathæ & Iudæorum genti ſalutem. Quoniam ſeruaſtis noſtra fœdera, & ſolicitantibus uos inimicis noſtris nō acceſsiſtis, equidē laudo ueſtram fidem, hortorq; ut conſtantes ſitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim uobis maximam tributorū partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis tam mihi, quàm his qui me præceſſerunt regibus: inſuperq; ſalis precium & aurū coronarium. & tertiam ſeminis, dimidiamq; partem fructus arborei ſolitam III

mihi cedere,ab hodierno in posterum uobis remitto:simulq; quod in singula capita pendebatur ab his qui Iudæã incolunt,& tres attributas ei toparchias, Samariã,Galilæam & Peræam,uobis concedo in perpetuũ.Et Hierosolymitanam urbẽ sacram esse uolo,& ius asyli habere,immunẽq; esse cum suis finibus à tributis atq; decimis.Arcem etiam eius permitto pontifici uestro Ionathæ,ut quos ipse fidos & amicos probauerit,in præsidio eius constituat.Eos quoq; Iudæos qui iure belli capti seruitutẽ in nostra ditione seruiunt,in pristinam libertatẽ restituo,ac ne iumẽta quidẽ ad angarias adigi permitto.Sabbatis item & festis solennibus,& tribus diebus ea præcedentibus immunitatem concedo.Eodẽ modo Iudæos qui in mea ditione habitant,liberos,& sine molestia degere uolo:& quicunque ex eis mecũ militare uoluerint permitto, duntaxat usq; triginta milliũ numerũ:idq; ea conditione stipendiorũ,qua cæteros meos milites.Habebo etiã eos in præsidijs & in meo satellitio,& principes eorũ in aulicorũ meorũ numero.Permitto etiã ut patrijs utãtur legibus & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ:utq; pontifici curæ sit,ne quis Iudæus aliud templũ præter Hierosolymitanũ religionis ergô adeat.Præterea do in singulos annos ex meis rationibus in sumptus sacrificiorũ quindecim millia siclorũ argenti,& quod pecuniæ superfuerit uestrum esse iubeo.& decem illa drachmarũ millia,quæ de templo accipiebant reges,sacerdotib. atque ministris templi remitto,ad quos ea pertinere compertũ mihi est.Quicunq; etiam confugerint in templũ Hierosolymitanũ,fanumq; contiguũ,siue ob debitam regi pecuniam,siue alia de causa,immunes sint ab omni uexatione,tam ipsi q̃ eorũ facultates.Permitto etiã ut reparetur templũ,& operũ sumptus de meis pecunijs fieri iubeo:sicut & mœnia & turres altas æque de meo uolo ædificari.tum si quę sunt loca per Iudæam apta ad struendas arces,imponendaq; præsidia,& hæc meo sumptu muniantur.Atq; hæ fuerunt literæ ac pollicitationes Demetrij.Alexander aũt rex magnis copijs contractis tam è mercenario milite,q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio,omnes in hostem duxit,collatisq; signis sinistrũ cornu Demetrij oppositã sibi aciem terga coegit uertere: hærentesq; diu fugientiũ uestigijs etiam castra eorũ diripuerunt.at dextrum cornu in quo rex ipse pugnabat,compulsum est loco cedere:& reliquis effuse fugientibus,Demetrius fortiter decertans alios hostiũ occidit,alios non sustinentes ipsius impetũ persequens,abreptus est in cœnũ quoddam profundũ & transitu difficile:ubi prolapso equo,omni effugio destitutus,ab accurrentibus oppressus est.Circumdatũ enim corona cõfixerunt iaculis,at ille etiam pedes generose repugnabat,donec crebris uulneribus confectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum undecimum,sicut in alijs commentarijs iam antè demonstrauimus.

De templo Dei ab Onia ædificato. Cap. VI.

IIII ONIAS autem pontificis Oniæ filius,qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorẽ,ut iam antè diximus,uidẽs Iudæam uastatam à Macedonibus eorumq; regibus,& sibi æternam memoriam parare uolens,decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere,ut sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani,templũ ædificare,& in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constitue-

ſtituere. Hoc autem cõſilium cepit fretus maxime prophetæ Eſaiæ uaticinio, qui ante DC amplius annos prænunciarat fore omnino ut templũ aliquando deo maximo ædificaretur in Ægypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epiſtolam. Dum in bello ſtrenuam uobis operã nauãs cum deo, uarias regiones obirem, animad uerti apud Cœleſyriam & Phœnicen & Leontopolim, quę eſt in præfectura Heliopolitana, alibiq; in locis Iudæos præter decorũ habere tẽpla, & ideo ma le inter eos cõuenire: quod & Ægyptijs uſu uenit, propter multitudinem tem plorum & diuerſitatẽ religionũ. Et quia locũ idoneum inueni apud caſtrum quod agreſtis Bubaſtis dicitur, plenũ uaria materia ſacrisq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templum, quod illic eſt nulli ſacratũ numini, iamq; colla pſum repurgare, & aliud loco eius deo maximo extruere ad Hieroſolymita ni illius ſimilitudinem, pari etiam modo & menſura, pro ſalute tua & reginæ atq; liberorũ ueſtrorum: ut Iudæi qui Ægyptũ incolunt illuc conuenientes, quo magis alunt mutuam concordiã, eo accõmodatiores fiant tuis uſibus.

Nam & Eſaias uates prędixit, q; erit domino deo ſacratiũ in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis, rex & ſoror eius ac coniux Cleopatra declarauerunt ſuam pietatem per epiſtolam quam ei reſcripſerũt. Nam peccatũ hoc & præuaricationẽ legis à ſe in Oniæ caput reiecerunt, Sic enim reſcriptũ habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas in quib. poſtulas, ut tibi permittamus illud apud Leon topolim præfecturæ Heliopolitanæ collapſum tẽplum repurgare, quod uo catur agreſtis Bubaſtis: quod ſanè miramur, ſi poterit acceptum eſſe deo tem plum ſtatutũ in impuro loco & pleno animalibus. Sed quoniã ais prophetã Eſaiam iam olim hoc prædixiſſe, permittimus tibi hoc quatenus poteſt ſalua legis obſeruatione fieri, ne uideamur per hoc peccare in dominũ. Onias igi tur impetrato loco, extruxit ibi templũ & altare deo ad Hieroſolymitani ſimi litudinem, ſed minus & non peræq; opulentũ. Menſurã uero eius & uaſa nũc nõ libet repetere, cõmemorata iam ante in ſeptimo belli & captiuitatis Iudai cæ uolumine. Nec defuerũt Oniæ ſimiles ipſius leuitæ ac ſacerdotes, qui illic diuinũ cultum frequentarent & inſtaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriã uero inter Iudæos & Samaritas, qui ſub Alexan dro magno Garizitani templi religionẽ induxerunt, ſeditio eſt exorta de ſa cris ipſorũ, ita ut res ad regis cognitionẽ peruenirẽt: dum Iudæi contendunt iuxta Moyſi præſcripta Hieroſolymitanũ templũ eſſe legitimũ, Samaritæ ue rò Garizitanum: prouocatũq; eſt ad regem & amicorũ eius conſeſſum, ut ab his cauſa audiretur, & utrius partis cauſidici ſuccumberent, morte mulctaren tur. patrocinabatur Samaritis Sabbæus cũ Theodoſio, Hieroſolymitanis Iu dæis Andronicus Meſſalami filius. iurauerunt que per deum & regem, quòd ex lege probationes allaturi eſſent, & rogauerunt regẽ ut nęcaret eum qui iuſ iurandũ non ſeruaſſe deprehenderetur. Itaque rex multis amicis in conſilium adhibitis, cõſedit cauſam auditurus. Iudæi uerò qui Alexãdriã habitabãt ual de erant ſoliciti pro tuentibus iura Hieroſolymitani tẽpli, ægre ferẽtes autori tatem antiquiſsimi & nobiliſsimi in orbe tẽpli uocari in diſcrimen. Sed cum Sabbæus & Theodoſius conceſsiſſent Andronico ut prior diceret, orſus ex

lege approbare eius ſanctitatẽ & religionem, oſtendenſq; per continuas pontificum ſucceſsiones, ſacerdotij uſque in ſua tẽpora propagationem, & ab omnibus Aſiæ regibus maieſtatẽ eius loci honoratam donarijs: Garizitani uero acſi omnino nullũ eſſet, nunq; ab his habitam rationem: his & talibus rationibus perſuaſit regi, ut decerneret Hieroſolymitanum eſſe ex ſententia Moyſis conditũ, Sabbã uerò & Theodoſium addiceret ſupplicio. Atq; hæc ſunt quę Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander poſt mortem Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit. Cap. VII.

V 1. Mac. 11 CAESO autem in pugna Demetrio, ſicut ſuperius dictum eſt, Alexander aſſumpto Syriæ principatu ſcribit Ptolemæo Philometori, filiã eius nuptũ ſibi dari depoſcens, æquum eſſe dicens ut ſe affinitate dignetur, poſt receptũ fauente deo paternũ imperiũ, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libenter eius poſtulatis admiſsis, reſcripſit & gratulari ſe ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iuſsitq; ut ſibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. ſubſecutus deinde literas, ad conſtitutũ locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti ſumma, quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus eſt per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisſet ad reges, amplisq; muneribus utrunq; donaſſet, ab utroque in magno honore habitus eſt. nam Alexander mutare eum ueſtem coegit, & purpuratum aſsidere ſibi pro tribunali: mandauitq; ſuis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerent, nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifeſtum eſſet quanti rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati uenerant, ſubduxerunt ſe, ueriti ne ipſis potius mali aliquid acciderat. Tanta autẽ beneuolẽtia rex hic Ionatham proſecutus eſt, ut ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſsignauerit.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII.

ANNO autem centeſimo ſexageſimoquinto Demetrius Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehementer eſt territus: moxq; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrij aduentũ in tuto conſtitueret, interim Cœleſyriæ Appollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniã, miſit ad Ionatham pontificem nuncium, rem indignam dicens: eum ſolũ pro ſuo arbitrio uiuere non ſubiectum regis imperio: & ſibijpſi eſſe opprobrium, q̃ eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in mõtibus deſidens putes te poſſe aliquid: ſed ſi confidis tuis uiribus, in campum deſcende, ut ferro decernamus, uter noſtrum ſit uirtute prẽſtantior. Ne ſis tamẽ inſcius, quod è ſingulis urbibus fortiſsimi mecũ militant, aſſueti ſemper tuos maiores uincere. quamobrẽ prouoco te in eum locum, ubi armis non ſaxis pugnandum eſt, & in quo nullũ præſto eſt uictis refugium. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militũ, unà cum Simone fratre profectus eſt Hieroſoly-

solymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha aũt oppugnationem instituente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius uerò postq; accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo pedium millibus, Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq; uenisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciẽ, fretus equitatu, & in eo uictoriæ spem collocans. Ionathas uerò progressus insequebatur Azotum uersus Apolloniũ: qui ubi hostẽ conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut prælio committeret. cumq; mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudæis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc mature sensit nõ est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, ut utrinq; pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq; prælium protraheretur usque uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostiũ phalange confligere. ipse uerò suis mandauit ut obiectis scutis exciperent tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamẽ quen quam læserunt. nõ enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorum ceu testudine, densitate eorũ facile repellebantur, & cadebant irrita. Vbi uerò iaculando à mane usq; post meridiem lassatũ hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo uiso equites, ne ipsi quidem locũ suũ tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autẽ uictos Azotum usq; persequens, multis cæsis reliquos desperata salute in templũ Dagonis, quod est in ea urbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanũ ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq; numerus tam eorũ qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prelio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra urbem castra posuisset, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorũ uoluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterũ Alexander audito quòd uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætũ, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergò fibulam auream, quod gestamen solis cognatis regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuũ addixit. Per idem tempus Ptolemæus Philometor VII
cum naualibus & terrestribus copijs uenit in Syriam, Alexandro genero laturus auxiliũ, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus usq; Azotũ, ubi obtundebatur querimonijs deplorantiũ Dagonis templi incendium: accusabantq; populariter Ionathã autorẽ eius iniuriæ, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuiũ dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorũ querimonias. Ionathas uerò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cũ usq; Eleutherum fluuiũ regẽ deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postq; autẽ Ptolemaidẽ perue-

nit, minimum abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidijs per Ammonium eius amicum appetitus. quibus detectis ſcripſit Alexandro, deposcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui cum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earum fuiſſe autorẽ, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eum Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter ut mulier cæſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia confeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, ut data ipſi in matrimonium filia, in paternum regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam coniugem perlibenter amplexus eſt. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo, ut Antiochenſibus perſuaderet Demetriũ recipere, alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facile impulſi ſunt, ut eum ex urbe ejicerent. Atq; ita elapſus ex Antiochia uenit in Ciliciã. Ptolemæus uerò urbem ingreſſus, & à ciuibus rex conſalutatus eſt & ab exercitu, coactus duo ſibi imponere diademata, alterum Aſiæ, Ægypti uerò alterum. Sed cum eſſet natura iuſtus, & nimiæ potentiæ minime cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidioſus fieri, aduocata Antiochenſium concione, perſuaſit eis ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorum beneficij, quàm odiorum, quæ illis cum patre eius interceſſerant. Se quoque affirmauit monſtratorem ei fore uitæ recte inſtituendæ & adminiſtrandæ reipub. nec paſſurum quicquam temerare, quod non deceat. nam quod ad dominationẽ attineat, contentum ſe eſſe Ægypti imperio. atq; ita perducti ſunt in eam ſententiam Antiocheni, ut Demetrium reciperent. Cæterũ cum Alexander ducens ualidum exercitum è Cilicia inuaſiſſet Syriam & Antiochenum agrum uaſtaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Ptolemæus unà cum genero ſuo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & victus Alexander cõpulſus eſt fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, ut equus Ptolemæi conſternatus barritu elephanti eũ excuteret, proſtratumq; aggreſsi hoſtes uulneribus in caput inflictis in periculum extremũ adducerent, ni ereptus eſſet interuentu ſatellitũ. attamen per integrum quatriduum ſopitis ſenſibus, nec loqui potuit, nec loquẽtes intelligere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabum dynaſta reciſum miſit ad Ptolemæum, qui die quinta demũ reſpirans à uulneribus, & ad ſe reuerſus iucundiſsimo ſibi rumore ſimul & ſpectaculo capitis ac mortis Alexandri pauitanimũ & oculos. nec ita multo poſt exatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipſe uitam finijt. Alexãder autẽ cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, ſicut aliàs indicauimus. Demetrius autẽ cognomine Nicanor, regno potitus cum eſſet prauo ingenio male mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat. Illi uerò peroſi hominis ingratitudinẽ receperũt ſe Alexandriam, elephantis tamẽ in eius poteſtate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è

tota

tota Iudæa copijs,aggressus est oppugnare arcem Hierosolymis & Macedonicum præsidium,cum desertoribus religionis qui eò cõfugerant. Hi primũ contemnebant conatus Ionathæ,q̃ satis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumq̃ peruenisset usq̃ Ptolemaidem,acciuit eum ad se per literas. Ille non intermissa oppugnatione,cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argẽtum,uestem,alia'que xenia deferens uenit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit regis animum:tractatusq̃ honorifice, confirmatus est in pontificatu,quemadmodum à superioribus regibus. Accusatoribus aũt eius trãsfugis fidem non habuit:uerumetiam rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusq̃ attributis ei toparchijs,Samaria, Ioppe, & Galilæa,ccc tantum talenta penderentur, concesit per diploma tale. Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti gaudium. Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro,misimus ad uos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri gaudium. Genti Iudæorũ amicis nostris & iura amicitiæ seruantibus,decreui beneuolentiæ gratiam referre. quapropter tres præfecturas, Apherimam,Lyddam,Romatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis,aliaq̃ tributa pro fructu terræ atq̃ arborum: præterea salinarum uectigal & aurum coronarium:neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur ut huius scripti exẽplar mittatur ad Ionatham,& dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò Demetrius uidens ditionem suam pacatam,& nihil timendũ periculi, dimisit exercitum,& stipendia militum minuit, solis exteris mercedem sõluens, quos secũ è Creta alijsq̃ insulis collectos adduxerat. quamobrem odiũ sibi cõcitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat,solito ab alijs ante eum regibus etiã pacis tempore stipendiũ accipere,ut hoc pacto alacriores fierent,ad subeunda quoties opus esset pericula.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha. Cap. IX.

ETAM alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducib. genere Apamenus,Diodotus cognomine Tryphon,uenit ad Malchũ Arabem,qui educabat Alexandri filiũ Antiochum: & cum indicasset ei q̃ infensi essent Demetrio milites, suasit ut sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primũ difficilem se præbebat, q̃ non satis ei fideret: tandẽ Tryphon euicit assiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidium,& impios transfugas, reliquosq̃ qui arces tenebant in ea regione, legatione cum munerib. missa ad Demetrium, rogabat eum ut præsidia de Iudææ castellis eijceret. Qui non hac tantum in re,sed maiora etiã gratificaturũ se ei pollicitus est, quàm primum leuatus esset præsenti bello,per cuius negocia nõ liceret nũc id facere. postulabat etiam ut pro iure amicitiæ mitteret auxilia,quandoquidẽ sui milites ad hostẽ defice VIII 1. Mac. 11

rent:moxq; tria millia delectorum militū Ionathas ad regem misit. Cæterum Antiochēses exosum habentes Demetriū, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias,cupiebant eum per occasionē aggredi:uidentesq; auxilium ei uenisse à Ionatha, & considerantes breui augendas eius uires nisi mature præuenirent,correptis armis circumsteterunt regiam uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatē suam redigere. Qui uidens populū armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus,conflixit cum Antiochensibus,& superatus numero,compulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebāt populum: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facile repulerunt eum à propinquis ædibus:& mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatū est,propter densitatem ædificiorum, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses uerò non ualentes ædibus flagrantibus succurrere,in fugam se uerterunt. Tum Iudæi de uno tecto in aliud transilientes,miris modis eos insectabantur. Rex autem animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermisisse prælium,per diuersos angiportus eos aggressus, multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere:& concessa audaciæ uenia, seditionē cōpescuit,donatosq; Iudæos præda quā ex direptionib. parauerant, & collaudatos quasi autores eius uictoriæ,remisit ad Ionathā non sine præclaro uirtutis eorum testimonio. postea tamen ingratus apparuit, & non seruauit pollicita,bellum etiam minatus,nisi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens solita est prioribus regibus pendere. Feciss etq; etiam ni impeditus esset à Tryphone,coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius uertere. reuersus enim ex Arabia in Syriam cum Antiocho etiam tum adolescēte,diadema eius capiti imposuit:& deficientibus ad se omnibus militibus,qui fraudati stipendijs fuerant,aperto bello Demetriū adortus est: & uno prælio factus superior,tum elephantos,tùm Antiochenam urbem illi ademit, compulso in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adolescens missis literis & legatis ad Ionatham, socium & amicum eum nominat, & pontificatū ei confirmat,concessis & quatuor præfecturis,quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uasa & pocula uestemq; purpuream & ius utendi misit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus,quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptum præposuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficijs atq; honoribus,& ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonem misit, amicum se & socium professus, gesturum'que unà bellum contra communem hostem Demetrium,multa de eius ingratitudine questus, quòd pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam e Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, confestim profectus est ad uicinas urbes & oppida:à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus.& cum Ascalonem uenisset: hic quoq; ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hortatus est, quemadmodum alias urbes Cœlesyriæ ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas, cur

ad

ad hoc consentire debeant. quib. persuasis ut polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolẽtes deserto Demetrio parti aduersæ se coniungere. quare Ionathas irritatus est, ut & agros uastaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in uicos sæuiebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præsentẽ calamitatẽ ab hoste, nec ullum interim auxiliũ à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorũ distantiam, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nuncijs recepti sunt in societatem atq; amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligunt quid sit utile, cum deberent sapere ante acceptũ incõmodum, & ultro potius quàm coacti imperata facere. Ionathas uerò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde, totam regionẽ usq; Damascũ obibat. cumq; Demetrij ualidus exercitus accessisset ad urbẽ Cedasam, quæ propinqua est Tyriorũ agro & regioni Galilææ, uellentq; Ionatham abstrahere à Syria, laturũ opem Galilæis suæ ditionis hominibus, occurrit eò propere Simone fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsurã oppugnabat, locũ totius Iudææ munitissimũ, & infessum à Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus simul ac machinis uehementer infestarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarentur, per nuncium rogabant Simonem, ut sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille uerò data eis in hoc ut postulabant fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidium. Interim Ionathas in Galilæa, motis à stagno Gennesara castris quæ primũ posuerat, in campum Asor progressus est, nescius hostem esse in eo. Demetriani uero qui ante unum diem aduentum eius præsenserant, collocatis prius in monte insidijs, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad præliũ, & ipse suos pro tempore ad certamen instruit. Sed cum à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam se dederunt, ita ut penè omnes Ionatham desererent in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cum quinquaginta uirorũ fortiũ manu permanserunt: qui à desperatione sumpta audacia, tanto impetu aduersam hostium frontem impulerunt, ut territi ceu furentibus cederent. Tum uerò illi qui Ionatham destituerant, uidentes fluctuantem & inclinatam hostium aciem, reuersi in prælium, iam in apertam fugam uersos persequebantur, donec ad Cedasa uentũ est, ubi intra castra compulsi sunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et cum omnia sibi ex sententia dei fauore uideret cedere, misit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eos que cognationis admonerent atq; fœderis. qui postquam Romam uenerunt, expositis ad senatum postulatis Ionathæ pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptisq; literis cõmendatitijs ad reges Europæ & Asiæ, quo tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exẽplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & senatus ac populus

Iudæo-

Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorũ ſenatuíq; & populo fratribus ſuis Sa-
lutem. Si ualetis, & res ueſtræ tam publice q̃ priuatim proſpere cedunt, gau-
demus: ualemus enim nos quoq;. Superioribus temporibus perlata ad Oniã
pontificem noſtrum, ab Ario rege ueſtro miſſa per Demotelẽ epiſtola, de co-
gnatione noſtra, cuius exẽplar ſubiunximus, & literas eas cupide accepimus,
& Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiã, quamuis iam an-
te hoc nõ ignoraremus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis. Quòd uerò
non prius uos cognatos agnouerimus, ideo factũ eſt, ne uideremur uobis ca-
ptandæ amicitiæ occaſionẽ præripere. Interim eo tẽpore ex quo renouata eſt
noſtra neceſsitudo, in ſacris ſolennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro
ueſtra ſalute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque
bellis uexaremur, propter uicinorum immoderatas cupidines, tamen nec uos
nec alios amicos ſolicitandos duximus. Nũc uerò peracto bello, miſimus ad
Romanos Numeniũ Antimachi & Antipatrũ Iaſonis, uiros ſenatores & ho-
noratos: quibus etiam ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam noſtram
amicitiam. Bene igitur facietis, ſi uos quoq; nobis ſcripſeritis, & ſignificaueri-
tis, ſi qua in re uobis opera noſtra poſsit eſſe uſui, ad omnia obſequia prom-
ptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & de-
cretum publicũ de amicitia atq; ſocietate eis tradiderunt. Hoc tẽpore tres Iu-
dæorum ſectæ erant, quæ de rebus humanis inter ſe diſſentiebant: una Phari
ſæorũ dicta, altera Saducæorum, tertia Eſſenorũ. Horũ Phariſæi, quædam, at
nõ omnia fato tribuunt, quædam uerò in ſua poteſtate eſſe aiunt, ut uel fiant
uel nõ fiant. Eſſeni uerò omnia in fati poteſtate eſſe affirmãt, nec quicq; homi
nibus præter fati decretũ accidere. At Saducæi fatum omnino negant, & ère
bus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ip-
ſorum poteſtate eſſe, ut tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, q̃ infortunij, ſi
deteriora cõſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in ſecun-
do de Iudaico bello uolumine. Porrò Demetrij duces uolentes acceptæ cla-
dis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Iona-
tham. qui cõperto eorũ aduentu propere in Amathenſem agrũ occurrit: no-
lebat enim eos ſine impedimẽto Iudæam inuadere. cumq; ad quinquaginta
ſtadia prope hoſtẽ caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtiũ & munitiones perſpe-
cularentur. qui cum exploraſſent omnia, & quoſdã captiuos noctu adduxiſ-
ſent, indicantes q̃ ex improuiſo hoſtis uellet eos aggredi, mature omnia com
munijt, diſpoſitis etiã extra caſtra excubijs, & in armis retinens per totam no-
ctem exercitum, iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, ne
quid eos hoſtiũ conatus fallerent. Demetrij uerò duces ut ſenſere Ionatham
præmonitũ hærebant inopes cõſilij, hoc ipſo turbati, q̃ uiderẽt ſibi nihil ſuc-
ceſſurũ abſq; inſidijs, nec aperto Marte pares ſe Ionathæ futuros ducerẽt. De
creuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quo magis ho
ſtẽ fallerẽt, noctu diſceſſerũt. At Ionathas mane caſtra adortus, poſtq; depre-
hẽdit inania, cœpit fugiẽtes perſequi, ſed fruſtra. Iã em̃ trãſgreſsi fluuiũ Eleu-
therũ in tuta loca ſe receperant. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabatæis
uaſtatis, abacta q̃ præda & captiuis abductis, Damaſcũ ueniens, illic omnia
uendidit. Per idem tẽpus & frater eius Simon obeundo totã Iudæam & Palæ-
ſtinam

ſtinam uſq; Aſcalonē, opportuna loca firmabat præſidijs, atq; ita cōmunita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidū impoſuit præſidium, q; intellexerat Ioppenſes uelle Demetrio dedere ſuum oppidum. His igitur ad hunc modū diſpoſitis, Ionathas & Simon reuerſi ſunt Hieroſolyma. Ibi pontifex aduocata in templū concione populi, ſuaſit ut reficerent urbis mœnia, & murū quo templū ſeptum fuerat rurſum reficerent, turribusq; altis additis munitiorē redderent. utq; alium murū excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderent eos qui arcem cuſtodiebant, & ad cōmeatuum penuriā eos adducerent. præterea ut arces hinc inde per regionē diſpoſitas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua ſententia cōprobata ſuffragijs populi, ipſe aſſumpta ſibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris ludææ locis curaret, dedit negotium. Cæterum Demetrius traiecto flumine peruenit in Meſopotamiam, uolens hanc & Babylonē ſimul occupare, ut potitus ſuperioribus ſatrapijs, ſedē belli ibi conſtitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorū Græcis atque Macedonibus, pollicentibus deditionē ſi ueniret, atq; etiā contra Parthorum regem Arſacem auxilia. Qua ſpe accenſus properauit ad illos, cogitans ſi res aduerſus Parthos ceſſiſſent proſpere, facile ſe inde exturbaturum Tryphonem è regno Syriæ. ut uerò magna alacritate exceptus eſt ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellum Arſaci intulit, & ſuperatus prælio, amiſſoq; exercitu, ipſe uiuus in poteſtatē hoſtiū uenit, ſicut aliàs narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X.

TRYPHON autem cognita calamitate Demetrij, non amplius fidus erat Antiocho, ſed cogitabat quónam pacto eo ſublato regnū poſſet ipſe inuadere & occupare: nec aliud magis uidebatur obſtare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaq; decreuit illum prius è medio tollere, atq; ita demum adoleſcentē aggredi. quamobrem ad Bethſan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectiſsimorum militum, paratum obſiſtere ſi quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominē non imparatum ad certamen, munerib. & comitate conatus eſt ei imponere, iuſsis ſuis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidē beneuolentiæ fictæ aſtrueret, & omnem illi ſuſpicionē eximeret, atq; ita incautum opprimeret facilius. poſtremo ſuaſit ut dimitteret exercitū, ceſſante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa ſe modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam ſuam ciuitatem eam arcesq; finitimas, dicens ſe in hoc uenisſe, ut has ei traderet. Ionathas uerò nihil mali ſuſpicatus, credensq; uere & beneuolo animo Tryphonē hæc cōſulere, dimiſit exercitū, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilęa reliquit, mille uero ſecū duxit, Tryphonē proſecutus Ptolemaidem. Oppidanis uerò urbem cōfeſtim ita ut præmoniti fuerant claudentibus, uiuus captus eſt, militibus eius ad unū cōtrucidatis. moxq; miſſa eſt in Galilęam pars exercitus, ut & illa duo millia necopina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis mature inde euaſerunt. Nam Tryphonis milites non auſi experi- IX 1. Mac. 12. 13

experiri uim,quòd intelligerent paratos pro tuenda uita extremum adire periculum,infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit. Cap. XI.

1.Mac.13 IEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate,& comitatus eius interitu,ingens dolor cepit omnes & tanti uiri desideriũ,quòd non sine causa timerent,ne destituti eius prudentia simul & fortitudine,infestarentur à finitimis:qui in eam diẽ metu Ionathæ cohibiti,tum uidebantur uelut dato signo coorituri,& adducturi Iudæorum gentem in extremũ salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. quàm primũ enim auditũ est necatum esse Ionathã, undiq; excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent,& rem gnauiter gerere.quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon aũt uidens Hierosolymitanos metu nouorũ motuũ attonitos,& uolens eis cõtra Tryphonis conatus addere animum,conuocato in templũ populo, sic exorsus est ad eos uerba facere. Non ignoratis uiri tribules,quàm gnauiter ac intrepide ego & pater ac fratres pro libertate mortis periculis nos exposuerímus: quibus domesticis exemplis excitatus,cum non nouũ sit in nostra familia,legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere,nullo terrore adigi potero, ut uitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit uobis dux paratus, pro uobis quiduis quantumuis magnũ uel pati uel facere,sequimini alacriter quocũq; duxero. neque enim ego melior sum meis fratrib.ut uitæ parcere debeam: neque ita degener ut quod illis semper usum est longe pulcherrimũ,scilicet pro religione atque legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanũ me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Cõfido enim in deo q; pœnas ab hostibus exigere dabitur, uosq; unà cum uxoribus & liberis ab eorũ iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniam tutam præstare ab illorũ impia uiolentia. Video enim profanas gentes non ob aliud in uos cooriri,nisi q; existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accensa multitudo recepit animos &fiduciam,& posita formidine ausa est meliores spes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperiũ accipere,& in locum fortissimorũ fratrũ Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquã enim se detrectaturos iussa illius. Itaq; collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiam essent idonei,aggressus est urbem mœnibus cingere, cõmunireq; celsis & ualidis turribus. quo opere perfecto, misit Ioppen unũ ex amicis Ionatham Absalomi filium,iussum habitatores eius populariter inde ejcere,ueritus ne urbẽ Tryphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad urbis custodiã. Tryphon autẽ Ptolemaide profectus cũ magno exercitu,uenit in Iudæam ducens secum uinctum Ionathan.ei Simon occurrit cum suis copijs iuxta oppidũ Addida, situm in monte cui Iudęorum campi subiecti sunt: Tryphon uero cognito,q; Simon Iudæorum princeps sit constitutus,misit ad eum nuncios,& hunc dolo circũuenire cupiens: mandabatq; ut si uellet dimitti fratrẽ Ionathan, centũ argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à regis imperio. nunc enim eum tantisper

seruа-

ſeruari in uinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonẽ technæ eius non latuerunt: ſed intelligens quòd & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti dediturus, tamen timens criminationem ſuorũ, ne negatis pecunijs & filijs, uideretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in concionem exercitu, poſtulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamen eſſe & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peragrabat regionem, uolens per Idumæam aſcendere Hieroſolyma, peruenitq; uſq; Dora Idumęæ oppidum. At Simon eum perpetuo conſectabatur, caſtra caſtris illius opponens. interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem, ut propere ſibi commeatus mitteret, iuſsit paratum eſſe equitatum, quaſi eadem nocte uenturus Hieroſolyma. ſed quia per eam noctem multa nix delapſa, uiam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris, in Cœleſyriam redijt propere: obiterq; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe cõtulit. Simon autem à Baſca oppido fratris oſſa in Modim & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu honorati: ubi ampliſsimum monumentũ extruxit patri ſimul & fratribus ſuis è marmore polito & candido. excitato enim in late conſpicuam celſitudinẽ, porticus circumdedit & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratiõe digniſsimũ. ad hęc pyramides ſeptem parentibus & fratribus, cuiq; unam erexit, mira tam magnitudine q̃ pulchritudine, quæ durant uſq; ad noſtra tempora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteriq; domeſtici quàm magnificentiſsimo ſepulchro eſſent conditi: qui defunctus eſt, exacto pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon conſtitutus ſuffragio populi, primo ſui principatus anno ſuis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq; accidit poſt annum centeſimũ ſeptuageſimũ, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus eſt. Tanto autẽ in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis inſtrumentis q̃ in ſcripturis publicis adijcerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorũ ethnarchæ, optime de gente ſua meriti. nam huius principatu res eorum magnis acceſsionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere victorias. Deuaſtauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnataq; Hieroſolymorum arce, ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, neue inde urbi aliquod inferretur incommodum. quo facto uiſum eſt ei operæpræmiũ, ſi mons quoq; in quo ſita fuerat cõplanaretur, ut ſolum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis, quæ à præſidiarijs in eam diem Iudæi paſsi fuerant, quæq; etiam in poſterum ferre cogerentur, ſi externus aliquis princeps ei loco imponeret præſidium. adeoq; permotus eſt eius exhortatione populus, ut non intermiſſo per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefeſſo labore, per uices ſibi ſuccedentes redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obſtaret, quo minus templum omnibus in urbe locis eſſet longe celſius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII.

X NON multo autem post quàm Demetrius captus est, Alexándri filius
1.Mac.15 cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postq; eius tutelam susceperat: sparsoq; rumore, q; inter exercendũ se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis policitationibus, ut sibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum fratrem si potiretur imperio, ultorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. illi adducti in spem maximã, quasi ditandi hoc principe, imperiũ ei cõtinuo deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam potestatẽ, non amplius dissimulare prauum ingeniũ ualuit, quod priuatus tegere conatus est, quo magis animos hominũ sibi conciliaret. quàm primũ enim rex declaratus est, absq; persona Tryphonẽ agere cœpit, id quod aduersariorũ partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæsi eius mores, defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrij, quæ tum in Seleucia cum liberis se incluserat. Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab ulla urbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugiũ suum & regnũ ei offerens. fecit autẽ hoc partim amicorũ suasu, & partim q; timeret, ne quidã Seleucenses
XI urbem Tryphoni traderent. quò postq; uenit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus uiribus, bellũ Tryphoni intulit: quem prælio uictũ eiecit è superiore Syria, & usq; Phœnicen persequens, cõpulsum in Doram castrũ munitissimũ obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem ludæorum pontificem, qui de amicitia & societate agerent. qui & postulata eius libenter admisit, & mox misso cõmeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora cum perfugisset Apamiam, urbe ui capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur. Cap. XIII.

XII QVAE TERVM Antiochus ob innatã auaritiã beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quãuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; cum fortissimo quoq; filijs, ipse cum reliquis copijs subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidijs, nusquã non rem gessit ex sententia: & in omnib. cõgressibus factus superior, reliquũ uitę in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quòd Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est. Cap. XIIII.

XIII TRES per octo annos Iudæis præfuit, postremo in cõuiuio cæsus, insidijs
1.Mac.16 generi sui Ptolemæi: qui uxore etiã eius & duobus filijs cõprehensis ac cõiectis in uincula, misit quosdam ut tertiũ quoq; Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomẽ, interficerent. adolescens autẽ hoc præsentiens mature in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simulq; odio, quo Ptolemęum prosequebatur populus. Is enim uolentem eum ingredi per portam aliam fortiter repulit, eo quòd iam Hyrcanum receperat.

Quo-

Quomodo fruſtratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatu potitus eſt. Cap. XV.

ILLE igitur recepit ſe in quandam arcẽ ſupra Hierichunta ſitam, quę XIIII
Dagon dicitur. Hyrcanus uerò accepto paterno pontificatu, & ſa- 1.Mac.16
cris operatus, cum litatũ eſſet eduxit contra Ptolemæũ exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat ſuperior, uincebatur aũt ſola pietate erga matrẽ, & erga germanos miſericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conſpicuo, minitans ſe præcipitaturum eos, niſi frater ab oppugnando deſiſteret. at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum ſe gratificari ſuis cariſsimis, ſtatim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tendens ſupplicabat ne molliretur affectibus, ſed potius indignitate rei motus, daret operam ut redactum in poteſtatem inimicũ afficeret pœna, & ulciſceretur homines ſibi natura coniunctiſsimos. gratum enim ſibi fore inter tormenta emori, modo nefarius homo ſcelerũ ſuorum ſupplicium lucret. Hyrcanus uero talibus uerbis accendebatur ad aſſultũ maiore impetu faciendum, ſed quàm primum uerberari & lacerari matrem uidebat, refrigeſcebat ſtatim oppugnationis feruor, & uincebatur filius maternis affectibus. cumq; hoc pacto traheretur diutius ob ſidio, ſuperuenit annus ille quo ſolenne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atq; ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem. *Hiſtoriarum Biblicarum finis.*

Quòd Antiochus cognomento Pius ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis fœdus cum eo iniit. Cap. XVI

ANTIOCHVS autẽ memor incõmodorum quæ à Simone acceperat, XV
Iudæam aggreſſus eſt, ex quo regnare cæperat anno quarto, principatus uerò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimam Olympiade: uaſtatiſq; agris Hyrcanum in urbem ipſam compulit. eam ſeptenis caſtris cum cinxiſſet, primũ nihil proficiebat, propter firmitatẽ mœnium & uirtutẽ propugnantiũ, accedẽte etiam aquarũ penuria. cui tãdem ſub occaſum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. poſtremo ad ſeptentrionalẽ muri partẽ. quà planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ ſurgebant uſq; tertiã cõtignationẽ, impoſitiſq; in eas cohortibus. quotidie tẽtabat mœnia: duplicíq; foſſa longa ſimul & lata cinctis Iudæis præcluſit omnẽ exitum. illi contra crebro excurſantes, ſi forte negligentius cuſtodiri caſtra offenderent, afficiebant hoſtẽ clade aliqua: q; ſi paratos ad reſiſtendũ inuenirẽt, recipiebant ſe in tutiora facile. Hyrcanus autẽ poſtq; cognouit ſibi obeſſe ſuorũ multitudinẽ, q; inutiliter abſumerentur ad uictũ neceſſaria, ſecretã infirmiorẽ turbã eiecit extra mœnia, ſolis retentis qui ob uigorẽ ætatis ad pugnã erãt idonei. Antiochus, autẽ excluſos uetabat progredi, ita ut miſerabiliter oberrantes mœnibus conficerentur inedia. ſed cum ſuperueniſſet feſtũ ſcenopegiæ, miſeratione ſuorũ rurſus in urbẽ recepti ſunt. Rex etiam rogatus ut gratia feſti inducias ſeptẽ dierum concederet, religione motus impetrari eas paſſus eſt: nec hoc contentus uictimas miſit magnifice, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea q; argentea, referta omne genus aromatib. & exercitui præbuit epulum, lõge diuerſus ab Antiocho Epiphane, qui capta urbe porcos ſuper altari

mactauerat,& iure carniũ illarum templũ aſperſerat,uiolatis Iudæorum legibus ſimul & ceremoniis:unde acerbiſsima exorta ſunt eius gentis cõtra eum odia.at hic Antiochus propter religionẽ Pius cognominatus eſt ab oĩbus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ miſit,rogantes ut liceat ſibi patriis uiuere legibus.tum rex repulſis qui ſuadebãt internecione delendã gentem inſociabilẽ,& diſcretã inſtituto à reliquis omnibus,& approbata Iudæorum pietate, imperauit ut obſeſsi arma ſibi traderẽt, & uectigalia loppes,cæterarumq; extra Iudæam urbiũ concederent, & inſuper præſidiũ reciperent,promittens pacẽ eis ſe daturum his cõditionibus. Aſſenſerunt illi ad omnia excepto præſidio, q; uitarent exterorũ conſuetudinẽ; quod ne reciperent maluerũt regi dare obſides & ɒ talẽta inſuper:quorũ ccc mox repræſentata ſunt,& inter obſides fuit etiam ipſius Hyrcani frater: deiectaq́ue mox lorica quæ impoſita erat mœnibus,ſoluta eſt obſidio.Cæterùm Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omniũ fuerat ditiſsimus,tria millia talentorũ inde protulit:quibus pecuniis fretus,primus omniũ cœpit externũ militem alere:& inito cum rege fœdere,exceptũ in urbem cum exercitu tractauit liberaliſsimè:quin & profectũ in expeditionẽ Parthicã ſecutus eſt unà cum auxiliis. Teſtis eſt nobis Nicolaus Damaſcenus ſic ſcribens: Antiochus erecto tropheo ad Lycũ fluuium,ubi Indatem Parthorũ ducẽ profligauerat,hæſit ibi per biduũ ad preces Hyrcani Iudæi, q; in id tempus fortè quædã Iudæorum feſtiuitas incurrerat, per quam nõ licebat eis iter facere. Et uerũ eſt quod ille ſcripſit:nam pentecoſte inſtabat poſt ſabbatũ, quo tẽpore noſtris iter facere nefas habetur. Deinde cũ Arſace Partho Antiochus ſigna cõtulit.quo prælio uictus,& uitã ſimul amiſit & exercitũ. Syrorũ autẽ regnũ frater eius recepit Demetrius,dimiſſus ab Arſace quo tempore Parthorum regionem inuaſerat Antiochus,ſicut iam antè in aliis commentariis diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. *Cap.* XVII.

XVI AETERVM Hyrcanus audita morte Antiochi, confeſtim ad urbes Syriæ duxit exercitum,ratus id quod erat,inuenturum ſe eas uacuas propugnatoribus.Medabã igitur nõ ſine labore ſexto demũ menſe ui cepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & inſuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthęorũ,quæ accolebat templũ inſtar Hieroſolymitani extructum,permiſſu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipſius Manaſsis,qui fuerat frater Iaddi pontificis, ut antè dictũ eſt. incidit autem huius templi deſolatio poſt annũ cc.Hyrcanus uerò etiam Idumęæ urbes cepit,Adora & Mariſſam,ſubiugatisq; omnib. Idumæis edixit ut circunciderentur, niſi mallent è propriis pelli ſedibus.at illi amore patriæ admiſerunt & circũciſionẽ & reliquã iuxta Iudaicos ritus uiuẽdi formulã: atq; ex eo primũ tẽpore inter Iudæos cẽſeri cœpti ſunt.Cæterũ Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiã,miſit legatos ad ſenatũ:ubi recitatis eius literis, amicitia impetrata eſt his cõditionibus.Fanius M.F.Pr.indixit ſenatum in campum VIII. Id.Februarias,præſente L.Manlio L.F.Mentina,& C.Sempronio C.F.Falerna,propter eas res quas legati retulerũt,Simon Doſithei,Apollonius Alexãdri,Diodorus Iaſonis,uiri honeſti ac probi,miſsi à populo Iudæorũ: qui etiã egerunt de amicitia & ſocietate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotiis

gotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq́ & fontes atq́ urbes reliquæ per Antiochū ablatæ præter ſenatus decretū, reſtituātur hæc omnia. ne uę militibus regijs liceat per regionē ipſorū aut ſubditorū iter facere. & ut eo bello per Antiochum attentata pręter decretum ſenatus, fiant irrita: utq́ legati à ſenatu miſsi, curent reddi quicquid Antiochus abſtulerat, & preciū agrorū æſtimēt qui eo bello uaſtati ſunt. & ut literæ cōmendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutius poſsint reuerti in patriā. Quibus de rebus uiſum eſt ſenatui renouare ſocietatē & amicitiā cū uiris bonis, & miſsis à bono atq́ amico populo. De literis aūt ſcribendis reſponſum eſt curæ futurū ſenatui, cū primū ab alijs negotijs uacauerit, & daturū operā ne ulla poſthac eis inferatur iniuria, mandatumq́ eſt prætori Fanio, ut ex publica pecunia legatis numeret uiaticum, quo cōmodius ſe referre poſſent in patriā. atq́ ita publico ſumptu legatos prætor domū remiſit, cum cōmendaticijs ad eos per quorū loca erant tranſituri. Et Hyrcani quidē pontificis rerum ſtatus hic fuit. Demetrius aūt rex cupiens bellū Hyrcano inferre, opportunitatem nō habuit, inuiſus ex æquo tam Syris quàm militibus, propter mores improbos, ita ut miſerint ad Ptolemæū Phyſconē, rogātes ut aliquē ex Seleuci genere eis daret, quem poſſent regē ſibi cōſtituere. cumq́ is miſiſſet Alexandrū Zebinam, cōmiſſo prælio Demetrius uincitur, & refugiēs è pugna ad Cleopatrā uxorē in Ptolemaidē excluſus eſt ab ea: delatusq́ inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miſere uexatus tādē interficitur. Alexander aūt regnū adeptus fœdus ferijt cū Hyr- XVII
cano pōtifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrij filio, in prę lio cęſus occubuit. At Antiochus regnum Syriæ conſecutus non auſus eſt expeditionem contra Iudęos ſuſcipere, audito q́ frater ipſius germanus, eodem nomine dictus Antiochus, copias cōtra ſe apud Cyzicū colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare ſe cōtra fratris aduentū, cognominati Cyziceni, eo q́ in illa urbe educatus ſit. patre autē genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occiſus eſt. acciderat em̄ ut Cleopatra duobus fratribus alteri poſt alterū nuberet, ſicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyziceni ubi peruenit in Syriam, multis annis cū fratre conflictatus eſt, Hyrcano interim per totū illud tēpus agēte in pace cōtinua. mox em̄ poſt Antiochi cędē defecerat à Macedonibus: iāq́ nec ut ſubditus, nec ut amicus ullā illis ferebat opē amplius: ſed maximis ſucceſsibus res eius auctę ſunt Alexādri Zebinæ tēpore, & maioribus etiā, regnantib. his duobus fratribus. bellum em̄ quo ſe atterebant mutuo, occaſionē Hyrcano præbuit, ut ſecure frueretur Iudææ prouētibus, & ingentē pecuniarū uim inde cōgereret. Et Cyziceno uaſtante fratris regionē, nō diſsimulauit & ipſe quid moliretur: uidensq́ Antiocho nihil eſſe ab Aegypto pręſidij, ſed tā ipſum quàm eius fratrē multas clades accipere ex cōtinuis inter ſe certaminibus, utrunq́ facile deſpexit.

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens, uictus aufugit, Cap. XVIII

QVAPROPTER duxit exercitū ad Samariā urbē munitiſsimā, quæ q́ nūc Sebaſte uocetur ab Herode cōdita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infenſus ei propter iniurias illatas Mariſſenis, colonis Iudæorum & ſocijs, ſed Syriæ regi ſubditis. Cū itaq́ urbē foſſa & duplici muro cinxiſſet per LXXX ſtadia,

obſidioni præfecit filios Antigonũ & Ariſtobulũ: quibus urgentib. & fame premente eò neceſsitatis adducti ſunt Samaritæ, ut coacti ueſci cibis inſuetis homini, poſtremo Antiochi Cyziceni opẽ implorauerint. qui cũ ueniſſet properè, uictus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eũ fratrib. uſq; Scythopolim, egre euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas, rurſum eos cõpellunt intra mœnia, & cogunt iterũ ab eodẽ Antiocho auxiliũ petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorũ millib. quos ille inuita matre & tantũ nõ imperio per eã deturbatus miſerat, primũ uagabatur per ditionẽ Hyrcani latrocinabũdus cũ Ægyptijs, nõ audẽs qdẽ aperto Marte decernere, q̃ eſſet impar uiribus, exiſtimãs tamẽ ſe uaſtãdis agris effecturũ ut Hyrcanus obſidionẽ Samarię ſolueret. Sed poſtq̃ multos è ſuis amiſit exceptos hoſtiũ inſidijs, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducib. demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius q̃ prudẽtius cum hoſte cõgreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates autẽ pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædã oppida manifeſte ludæis prodidit: nec quicq̃ Samaritis obſeſsis profuit. atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, nõ cõtentus urbẽ capere, etiã ſolo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorũ eluuie ita cũcta fœdata ſunt, ut ne ueſtigiũ quidẽ ſupereſſet eius oppidi. Incredibile aũt quiddã narratur de Hyrcano põtifice, dignatũ eũ eſſe diuino colloquio. Fertur em̃ q̃ illa ipſa die qua eius filij cõſeruerũt cum Cyziceno prælio, põtifex ipſe ſolus in tẽplo odoramenta adolẽs uocẽ audierit, nũciantẽ filiorũ recentẽ de Antiocho uictoriã: idq; mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo pòſt certius cõprobatũ eſt eius oraculũ. Et Hyrcani quidẽ res geſtæ ſic ſe habuerũt. Accidit aũt hoc tẽpore ut nõ Hieroſolymis ſolũ, ſed & apud Alexandriã reliquãq; Ægyptũ & Cyprũ fortuna aſpiraret Iudæorũ ſucceſsibus. Cleopatra em̃ regina à filio Ptolemæo Lathuro diſsidẽs, copijs ſuis duces præpoſuit Chelciã & Ananiã filios Oniæ, qui tẽplũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hieroſolymitano ſimile, ut aliàs diximus. ex horũ ſentẽtia regina gerebat om̃ia, ſicut & Strabo Cappadox teſtatur his uerbis: plericq; em̃ q̃ prius nobiſcũ uenerũt in Cyprũ, qui' ue pòſt à Cleopatra illò miſsi ſunt, cõfeſtim deficiebãt ad Ptolemæũ. ſoli uerò ex Oniæ factione Iudæi cõſtanter manſerũt in officio, eo q̃ ciues eorũ Chelcias & Ananias apud reginã eſſent in prætio. Hæc Strabo. Hyrcano aũt apud Iudæos felicitas inuidiã peperit. ſed præcipue Phariſæorũ ſecta male ei uolebat, de qua ſuprà mentionẽ fecimus. tanta autẽ eorũ autoritas eſt apud populũ, ut etiã ſi regi obloquãtur aut põtifici, fidẽ tamẽ eis uulgus habeat. Horũ diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominũ generi. quos cũ aliq̃ uocaſſet ad conuiuiũ, & accepiſſet comiter, poſtq̃ animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſuã uoluntatem, q̃ nihil magis cuperet q̃ iuſtus eſſe & omnia iuxta dei placita facere, quẽadmodũ & ipſi doceãt. attamẽ ſi quid in ipſo deſiderarẽt, & aliqua in re à iuſtitię præſcriptis aberrantẽ deprehenderent, officij illorũ eſſe ut admonitione corrigãt. cũ uero omnes eius uirtutẽ cõprobarent, uehementer gauiſus eſt eorum teſtimonio. tandẽ unus è cõuiuis Eleazarus, uir malus & ſeditioſus: Quandoquidẽ, inquit, ais te cupere audire ueritatẽ, ſi uis eſſe iuſtus abdica te põtificatu, & cõtẽtus eſto principatu populi. Illo uerò cauſam rogãte cur ita hoc poſtularet:

Quia

Quia, inquit, audiuimus à natu grandioribus, matrẽ tuam captiuã fuisse, regnante Antiocho Epiphane. Falsus autẽ erat is rumor, & ideo grauiter his uerbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum Ionathas quidã è Saducæorũ secta, quæ est Pharisæis cõtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cõmuni Pharisæorũ sentẽtia conuitiatũ Eleazarũ: ꝙ si dubiũ uideatur, manifestum fore interrogatis illis qua pœna hominẽ dignum censeãt. Quod postꝙ Hyrcanus rogauit, dicẽs ex pronũciata ab illis sentẽtia se cogniturũ, an ex eorũ cõsensu factum sit sibi conuitiũ, & illi satis putarũt si uinculis castigaretur & uerberibus, ꝙ iniquũ uideretur capite hominẽ plecti ob maledicẽtiã, & alioqui hoc genus clemẽs sit in animaduersionib. uehementer exacerbatus est, quasi iam cõpertũ haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, intantũ ut desertis Pharisæis ad Saduceos deficeret, & abrogatis illorũ cõstitutionib. earum obseruatores pœnis afficeret: atꝙ hinc factũ est ut & ipse & eius filij parũ gratiosi apud uulgum fuerint: quẽadmodũ aliàs oportunius dicetur. Nũc em̃ indicandũ est, ꝙ multas cõstitutionũ à maiorib. per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quę nõ sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideo Saducæi his autoritatẽ abrogãt, dicẽtes oportere eas tantũ seruari, quæ scripto cõtinẽtur. atꝙ hinc magna inter utrosꝙ exorta est cõtrouersia, dũ ditiores stãt à Saducæorũ partib. Pharisæi cæterę multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duab. sectis & Essenorũ tertia satis docuimus in II de Iud. bello uolumine. Hyrcanus aũt seditione sedata, & post hãc exacta uita feliciter, elapsisꝙ uno & XXX annis eius imperij moritur, relictis quinꝙ filijs superstitib. tribus maximis à deo habitus dignus honorib. principatu gẽtis Iudæorũ, & põtificatu, & ꝓphetia. fruebatur em̃ diuinis colloquijs. unde tantã nactus est futurorũ præscientiã, ut prædixerit duos maiores natu è suis liberis, non diu fore paterni principatus cõpotes: quorũ exitiũ operę prẽciũ est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

Aristobulus primus diadema sibi imposuit. Cap. XIX.

DEFVNCTO enim eorũ patre, Aristobulus natu maximus uolẽs prin XVIII
cipatũ in regni formam uertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus, ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cumꝙ fratrem suum secundũ Antigonũ amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros uerò in uinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerũ reliquerat) atꝙ eò crudelitatis processit, ut fame necaret in uinculis. post matrem uerò interfecit fratrem quoꝙ, quẽ præ alijs diligere uidebatur, & in regni societatẽ admiserat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidem reiecit, partim ꝙ eum diligeret, partim ꝙ per inuidiam confictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnifice reuerteretur è bello, quo tempore populus solenne scenopegiæ festũ celebrat, accidit ut Aristobulus ægrotans decumberet, frater uerò interfuturus sacris, splẽdidissime ornatus in templũ ascenderet cũ armatorũ comitatu, potissimũ pro salute regis uota facturus. Tum hi quibus studiũ erat excitare inter fratres discordiã, nacti occasionẽ è reb. prospere gestis Antigoni, & pompa quã adornauerat, uenerunt ad regẽ & omnia exaggerauerunt, dicẽtes hæc

iam esse supra priuati hominis conditionem,& affectati regni manifesta indicia:aiebãtq; uenturũ breui cum ualida armatorũ manu ad occidendũ regem, q; stultũ existimet cum regno solũ potiri liceat, cõmunicato honore contentum esse. Aristobulus autẽ quamuis non omnino his crederet, tñ prospiciens quomodo posset & suspicionẽ uitare,& securitati suæ consulere,collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autẽ in turri quæ pòst mutato nomine Antonia dicta est)mandauitq; ut siquidẽ sine armis frater ueniret,nemo eum attingeret:q; si armatus aduẽtaret, ut trucidaretur,præmisit tamen ad eũ qui rogaret,ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores,persuaserunt nuncio ut cõtraria diceret, audisse fratrem q; armaturam eximiam sic comparasset,cupereq; ita armatum cõtemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans,& fretus fratris beneuolentia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulũ,contemplãdum se præbiturus.cumq; peruenisset ad turrim Stratonis,quà ualde obscurus erat trãsitus, à satellitibus interfectus est. Huius autẽ casus facile ostẽdit quantũ possint liuor & calumnia, & q; sint efficaces ad subuertẽdam etiã naturalẽ beneuolẽtiam. Sed illud maxime admiratu dignũ est,quod Iudas quidam,cuius prędictiones nunq; fefellerunt,uatici natus est. Is cum uideret Antigonũ accedentẽ ad templũ,apud discipulos,qui eum ob hanc scientiã affectabantur exclamauit:pœnitere se iam uitæ,quando quidẽ eius uanitatẽ coarguet incolumis Antigonus, quẽ ea die apud Stratonis turrim moriturũ prædixerat:quoniam locus ille abesset D C stadijs,& diei pars maior exacta esset:atq; ita periculum esse ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modũ solicito nunciatur Antigonũ cęsum ad cellam subterraneã turris, quæ & ipsa Stratonis uocabatur,sicut & illa maritima quæ pòst Cæsarea nominata est:quę ambiguitas uatẽ perturbauerat. Aristobulũ aũt cõtinuo cępit fraternæ necis pœnitentia:quæ res morbũ eius aggrauauit,dũ factũ suũ continenter detestaretur,ita ut postremo crescẽtibus doloribus sanguinẽ uomeret. eum quidam è ministris efferens,diuina opinor ita uolente prouidẽtia,prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis cruẽta habebat uestigia. quo facto ingens eorum qui uiderant clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem,ita ut clamoris causam scisciteretur Aristobulus. omnibus autem dicere tergiuersantibus,tanto magis cõtendebat cognoscere,q; natura ita comparatũ sit,ut suspecta nobis sint quæ dissimulantur silentio.tandẽ ubi minis ac terroribus expressit ut faterentur ueritatem,conscientia grauiter ictus animum,plurimas effudit lacrymas:& gemitũ ex imo pectore ducẽs:Ergo non latet deum,inquit,meum impium ac sceleratũ facinus, quãdo tam cito reposcor pœnas cognati sanguinis. ó corpus impudens quousq; retinebis animam,quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis,ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem,atq; ita parẽtare oppressis per nefas & parricidiũ. uix ea fatus erat cum exhalauit animã, uno tm anno in regno exacto,cognominatus Philellen, id est Græcorũ amator,post auctã multis beneficijs patriã,illato bello Iturææ, magnaq; eius parte attributa ad Iudęæ limites:cuius habitatores cõminatiõe exilij coegit circũcisionẽ cęterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, ut atteſtatur Strabo ex autoritate Timagenis sic dicẽs:Hic uir ęquus fuit et Iudęis mul-

multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit, deuictam circumcisionis fœdere.

Alexandri Iudæorum regis res gestæ. Cap. XX.

POST Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse ut diximus uinxerat: Iannæum qui & Alexander est regem constituit, ætate cæteros præcedentem atq; modestia: cui accidit ut mox natus, exosus patri factus sit, nec unquàm dum ille uiueret in eius conspectum admissus. eius odij causam ferunt hãc. Cum aliquando in somnis ei deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono quos præ cęteris diligebat fratribus. Sed cum deus huius effigiem designasset, contristatus q̃ is in omnes fortunas esset successurus, in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno post defunctum Aristobulum, alterum fratrum insidiantẽ sibi interfecit, alterũ contentũ priuata & otiosa uita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi uisum est conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cũ prospere pugnasset, uictos intra mœnia cõpulit, eosq; obsessos oppugnare adortus est. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cũ Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas uires attererent, nihil præsidij ab eis expectandũ erat Ptolemaidensibus, uerũ Zoilus tyrannus cũ ijs quos alebat militib. eorũ quoq; dominationi propter discordiã regum inhians, nõnihil opis attulit. Nam reges negligere uidebãtur illorũ periculũ, athletis similes, quos cũ defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandũ certamẽ refouẽt. Supererat una spes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprũ obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant ut auxilio ueniẽs ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cũ ei spem feciſſent q̃ delatus in Syriã habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simul'que Zoilũ & Sidonios multosq; alios adiutaturos, elatus promissis nauigationẽ parabat. Interim Demænetus, qui plurimũ apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensib. ut mutarent sententiã, cõducibilius dicẽs incertã cum Iudæis belli aleam subire, q̃ in certissimã seruitutẽ accito domino se dedere, & insuper non præsens solũ bellũ sustinere, sed maius etiã ab Ægypto imminens. Cleopatrã enim nõ permissurã Ptolemæum uires sibi parare è uicinia, sed cõtra eos uenturã cum ualido exercitu. dare enim reginã operã, ut illũ etiam è Cypro eijciat. futurũ autẽ ut si Ptolemęũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri uerò ciues in extremo deserãtur periculo. Igitur Ptolemęus cognita in itinere Ptolemaidẽsiũ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appulisset ad Sycaminũ, eo loci copias exposuit, quę cõstabãt connumeratis peditibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad Ptolemaidem, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; uerba audire uellẽt, in magnã cõiectus est solicitudinẽ. Postq; uerò Zoilus ad eũ & Gazęi uenerũt, petẽtes auxiliũ cõtra Iudęos & Alexandrũ agros ipsorũ uastãtẽ, obsidio quidẽ urbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterũ reducto domũ exercitu XIX

citu Alexander cœpit aſtu agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæũ uocans; apertè uerò amicũ eius & ſociũ ſe ſimulans. quin & cccc argenti talenta daturum ſe pollicitus eſt, ſi ille uiciſsim in gratiam ipſius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tũc igitur Ptolemæus libenter Alexãdri amicitiam admittens, Zoilum capit: deinde uerò comperto q̃ ille clàm ad matrẽ ipſius Cleopatrã nuncios mitteret, diſſoluto cum eo fœdere, profectus eſt oppugnatũ Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauſerat. Vbi relictis ad cõtinuandam oppugnationẽ ducibus cum parte exercitus, ipſe cum reliquis copijs ad uaſtandam ac domandam Iudæam ſe cõtulit. At Alexander poſtq̃ intellexit eius propoſitum, & ipſe ex ſua ditione collegit circiter L millia, uel ut quidam ſcriptores malunt LXXX millia, & cum his hoſti iuit obuiã. Ptolemæus uerò ex improuiſo adortus ſabbato Aſochim Galilææ oppidum ui cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria. Cap. XXI.

DEINDE aggreſſus & Sephorim non longe inde diſtantem, multis deſideratis abijt conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Aſophon, qui non multum diſsitus eſt à flumine: & caſtra ex aduerſo hoſtium metatus eſt. habebat autem Alexander in prima acie pugnare ſolitos octies mille. quos hecatontamachos appellabat, geſtantes æratos clypeos. ſed & Ptolemæi prima acies æque æratis ſcutis utebatur. Et cætera quidẽ inferiores, ſibi uiſi cunctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philoſtephanus aciei ſtruendæ artifex, iubẽs tranſire fluuiũ ſupra quẽ caſtra habebant. nec Alexandro tranſitum eorum impedire placuit, rato faciliorẽ ſibi fore uictoriam, ſi hoſtis à tergo haberet fluuiũ, & è pugna nõ poſſet refugere. & primũ quidẽ æquo Marte certabatur, multis utrinq̃ cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites ſuperiores fieri inciperent, Philoſtephanus cum parte ſuorum mature cedentibus opem attulit. cumq̃ inclinato Iudæorum cornu nullus ferret ſuppetias, deſtituti ope proximorũ fecerunt fugæ initium, cæteroſq̃ exemplo ſuo traxerunt. contrà Ptolemæi milites acriter inſtando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eouſq̃ inſecuti ſunt interficiendo, donec laſſatis manibus ferrum quoq̃ hebeſceret. Ferunt XXX millia cecidiſſe in eo prælio: Timagenes autem L millia in ſuis ſcriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga ſeruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum poſt uictoriam longe lateq̃ excurriſſet, ſero tandem in quoſdã Iudæorũ uicos ſe recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiſcue iugulatos & in fruſta conciſos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant è prælio hoſtem crederent humanis ueſci uiſceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem etiã Ptolemaidẽ ui expugnauerũt, ſicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra uidẽs augeri filij potentiã, ſubiecta Gazæorũ urbe, & Iudæorũ regione impune peruaſtata, nõ permittendũ duxit ut ille magis creſceret, maxime cũ circa Ægypti portas obuerſaretur, & immineret eius imperio. quapropter cõtinuo tã nauales quàm terreſtres exciuit copias, quarũ ſupremũ regimen penes Chelciã & Ananiã Iudæos eſſe uoluit: bonã etiam diuitiarũ ſuarũ partẽ cũ nepotib. & teſta-

teſtamento apud Coum inſulam depoſuit. Iuſſoq; Alexandro filio cū magna claſſe Phœnicen appellere,& deficientib.ad ſe eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem:unde excluſa oppugnationem eius urbis inſtituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Ægyptū, ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidijs uacuam,ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœleſyriam Ptolemæum perſequitur. At Cleopatra audito filij conatibus, & q; ei tētanti Ægyptum non ex ſententia ſucceſſerat,miſſa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit. atq; ita rurſum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, ſimul cū præſidiarijs expugnat. Quò cum ueniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tracta retur,ut dignū erat hominē afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium:cumq; quidam amicorum reginæ ſuaderent,ut illā quoq; regionē occuparet,nec ſineret tantam bonorum Iudæorum multitudinē unius uiri parere nutibus: Ananias contrariū cōſuluit, iniquū facinus dictitans, ſi hominem in ſocietatem receptū ſuis facultatib.exueret,preſertim ſuū cognatū. Sic enim fore ut illata huic iniuria,omnes ubiq; gentiū Iudæos à ſe alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta,abſtinuit ab Alexandro iniuriam,& fœdus cum eo renouauit apud Cœleſyriæ urbem Scythopolim. Tum uerò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere uiſum eſt, expeditionem ſuſcepit in Cœleſyriam,ubi Gadara poſt decem mēſium obſidionem cepit:& paulo pòſt potitus eſt Amathunte,quod eſt caſtrū omniū quæ ad Iordanem ſita ſunt munitiſsimū, ubi Theodorus Zenonis filius res ſuas chariſsimas depoſuerat.qui ex inopinato Iudæos aggreſſus,interfectis ex eis decē millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamē hac clade rex abſterritus eſt quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur,& Anthedonem,cui poſtea Herodes rex mutauit nomē in Agrippiadem,quam & ipſam armis in poteſtatem ſuam redegit. & cum animaduertiſſet Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum receſsiſſe,& matrem eius Cleopatram in Ægyptum,infenſus Gazæis q; acciuiſſent illum contra ſe in auxilium,& urbem eorum oppugnauit, & agrū depopulatus eſt. interim Apollodotus eorum dux noctu cum duobus millibus conductitiorū militū.& decem millib. quæ ex oppidanis armauerat,erupit in caſtra Iudæorum: & quàm diu nocturna erat pugna ſuperiores erant Gazæi,hoſtibus aduentū Ptolemæi ſuſpicantibus. ſed quàm primū dies illuxit,& rei ueritas apparuit,Iudæi ſe conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne ſic quidē quāuis grauante inopia uoluerunt cedere,parati quiduis potius perferre,q; ab hoſte ſubigi:& addebat illis animū Aretas rex Arabum, auxilij ſpem oſtētans.Sed priuſquam ille ueniret,Apollodoto perempto ciuitas capta eſt.Nam Lyſimachus ipſius frater inuidens ei,q; tam gratioſus eſſet apud populum, occiſo eo collegit manum militum,atq; ita urbem Alexandro tradidit. qui primo pacatus introgreſſus eſt, deinde immiſit in oppidanos militem,permiſſa ſæuiendi licentia,ac paſsim Gazæi trucidabantur.nec tamen illi moriebātur inulti, ſed repugnantes inuaſoribus,non pauciores Iudæos interimebant. alij uero deſolatas prius ædes incendebant, ne hoſtis præda potiri poſſet.quidam etiam

ſuiſmet

ſuiſmet manibus uxores ac liberos contrucidabant, ne in captiuitatem abſtra herentur. Senatores autẽ numero D. in Apollinis cõfugerant: forte enim ſena tus habebatur cum hoſtis intromiſſus eſt. Alexander uerò etiam his iugula tis, & diruta inſuper urbe, reuerſus eſt Hieroſolyma, anno pòſt quàm caſtra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Grypus occiſus eſt Heracleonis inſidijs, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo, regni uerò no no ſupra uigeſimum. cui ſuccedens Seleucus filius bellum geſsit cum Antio cho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captũ neci tradidit. Nec ita multo pòſt Cyziceni filius Antiochus cognomẽto Euſebes peruenit Aradũ, & impoſito ſibi diademate Seleuco bellũ intulit, quem uno prælio uictũ è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtq; à Mo pſeatis receptus eſt, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferẽtes exactionem, unà cum regia & ipſum & amicos concremauerũt. Regnante uerò apud Sy ros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & uictus uitã ſimul amiſit atq; exercitum: poſt quem frater eius Philippus aſ ſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemæus Lathurus quartũ eius fratrem Eucærũ cognomine accitũ à Gnido, regem apud Dama ſcum cõſtituit. His duobus fratrib. ſtrenue reſiſtens Antiochus, breui extin ctus eſt. uocatus enim in auxiliũ Laodices Galadenorũ reginæ, cum Parthis bellũ gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo facto Syriæ regnum remanſit penes duos fratres, Philippũ atq; Demetrium, ſicut aliàs narratũ eſt. Porrò in Alexandrũ domi ſeditio coorta eſt, cum per ſcenopegiæ celebrita tem in parantem ſacrificare coniecta ſunt citrea: nam hoc feſto noſtris morem eſſe, palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & conuitijs impe titus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatẽ, & indignũ qui ſacris opere tur iactantibus, quibus iniurijs exacerbatus, occidit eorum circiter ſex millia: & extructo circa fanum & altare ſepto ligneo pertinente uſq; ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe uim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas, nam Syris infenſus, non ute batur eorũ opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus conſerere. Congreſſus etiam cum Arabũ rege Obeda, & pertractus in inſidias, cum ca melorũ multitudine protruſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iux ta Gadara uicũ Galaditidis, ægre euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hiero ſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello uexatus, non minus quàm L millia Iudæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconcilia tionem, adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti quid ſe uellent face
XX re, ore uno reſponſum eſt, ut ſeipſum interficiat: moxq; miſerunt ad Deme trium Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio ſuperat. Cap. XXII.

ILLE ueniens cum exercitu, coniunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexander uerò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorumq; ſuæ factionis uigin ti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, pe ditum uero quadraginta. Itaq; multa utrinq; tẽtata ſunt, dum hic mercenarios

utpo-

utpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille uero ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtq̃ uiſum eſt armis decernere, victoria fuit penes Demetriũ: in quo prælio miles Alexandri cõductitius ad unũ cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterũ poſtq̃ Alexander ad mõtes perfugit, miſerati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorum metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi propriis uiribus bellũ geſſerunt aduerſus Alexandrũ, ſed ſemper victi multos amittebant è ſuorũ numero. tandem potentiſsimos eorũ compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido reductos in poteſtatẽ abduxit Hieroſolyma, ubi facinus cõmiſit lõge immaniſsimũ. epulans enim cum pallacis excelſiore loco, unde proſpectus patebat, ad DCCC iuſsit ſuffigi crucibus: in conſpectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorũ & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpe ab inimicis afflictus, in extremũ uitę & regni periculum adductus fuerit, dum non contenti propriis eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremo in eam neceſsitatem eum compellunt, ut quę loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat, reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduerſio, ita ut propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomẽ apud Iudæos inuenerit. Cæterũ aduerſariorũ exercitus ad octo milliũ numerũ noctu in tutum euaſerunt: & toto tempore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atq̃ ita demum liberatus à tumultibus, ſecure adminiſtrauit regnum in poſterũ. Demetrius autem relicta Iudæa profectus Berœam, Philippũ fratrem ſuum oppugnauit in ea, habens ſecũ decem millia peditũ, & mille equites. Straton uerò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum principem Arabũ exciuit, & Mithridatem Sinarem præfectũ Parthorum, qui poſtquam uenerunt cũ magno exercitu, Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tam ſiti q̃ miſsilium telorũ multitudine deditionem cum ſuis facere coegerunt: abductaq̃ ex ea regione præda maxima, Demetriũ captiuũ ad Mithridatem Parthorum regem miſerunt. Antiochẽſes uero quotquot in caſtris inuenti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſsi ſunt. Parthus uerò rex Demetriũ apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.

Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio. Cap. XXIII.

DEINDE Antiochus cognomine Dionyſus, frater ipſius, Damaſcum principatum ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus eſt. qui cum exercitum duxiſſet cõtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damaſcum aduolat: & cum opera Mileſij arcis præfecti, urbe Damaſcenorum potitus eſſet, per ingratitudinem non remunerauit eum, quòd uellet uideri terrore urbem, non proditione cepiſſe. quapropter ſuſpectus ei reditus, rurſum Damaſcum amiſit, progreſſum enim in circum animi gratia Mileſius excluſit, & urbem ſeruauit Antiocho. at ille auditis de Philippo rumoribus, confeſtim rediit ex Arabia: moxq̃ duxit in Iudæam exercitũ octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuaſionẽ Alexander me- XXI

tuens,fossam profundã duxit à Caparsabe quæ nunc Antipatris dicitur, usq; ad Ioppense mare,quà solũ patebat accessus:excitatoq; muro,& per interualla castellis ligneis per CL stadia,præstolabatur Antiochũ.at ille omnib.his incẽsis traduxit hac exercitũ in Arabiã.& cũ Arabs primũ cessisset, deinde cum x equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus,prælíatus est acriter, iamq; de uictoria certus occisus est,dum alterum suorũ cornu laborãs uult in integrũ restituere. post eius casum exercitus refugit in uicũ Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est.Post hunc Cœlesyriæ regnũ Aretas adipiscitur,uocatus ad imperiũ à Damascenis propter odiũ,quo persequebantur Ptolemæum Mennæũ.Is quoq; in Iudæam profectus cũ exercitu,deuicto Alexãdro apud Adida,certis conditionib.reduxit suos unde uenerat.Alexãder uero ad Dion oppidũ admoto milite,eoq; ui capto, ad Essam inde duxit,ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primũ triplici muro eũ locum circũdedit; dein expugnato oppido ad Gaulanã duxit & Seleuciã:& subactis his quoq; redegit in suam potestatẽ uallem quæ Antiochi dicitur,& castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorũ eorũ domino,principatu suo illum exuit, & tertio demũ huius expeditionis anno domũ reduxit exercitũ; magna alacritate Iudæis eum ob res prospere gestas excipientibus. Per hæc tẽpora iam & Syrorũ & Idumæorũ & Phœnicum urbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim,Apolloniã,Ioppen,Iamniam,Azotũ,Gazam,Anthedona,Raphiam,Rhinocurã. in mediterraneis per Idumæam regionẽ Adora & Marissam,totamq; Samariã & montes Carmelum ac Itabyriũ. ad hæc Scythopolim,Gadara,Gaulanitidẽ,Seleuciã, Gabala:& Moabiticas urbes, Esebonem,Medabam,Lembam,Oronas,Telithonẽ, Zaram, Aulonem ciliciũ, Pellam.hanc ultimam diruerunt,q; incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere, possidebant & alia Syriæ nõ obscura oppida,quæ imperio suo nouiter adiecerant.Post hæc Alexander ex temulẽtia morbo cõtracto,& triennio integro quartana laborans,nec tamẽ abstinẽs à castrensib.officijs, tandẽ exhaustis uiribus fato cõcessit in Gerasenorũ finibus, obsidẽs Ragaba castellũ quod ultra Iordanem sitũ est.Quem uidens regina iam morti uicinum,& nullã salutis spem præ se ferentẽ,flens & seipsam plangens,suam simul & liberorum desolationẽ lamentabatur:Cui me,inquit,&hos filios relinquis,alieno indigentes auxilio? præcipue cũ non ignores q; infensus sit tibi totus populus. Tum ille cõsuluit ei ut suis monitis pareat,si uelit secure cum filijs regnũ obtinere. primum ut apud milites celet suam mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat. deinde postq; uictrix magnifice Hierosolyma reuersa fuerit,Pharisæis nonnihil licẽtiæ permittat. hos em̃ pro habito sibi honore laudaturos eam,& commendaturos apud populũ. posse em̃ plurimũ apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiãt lędere,siue amicũ iuuare. Valde em̃ his fidẽ habere uulgus,etiamsi per inuidiã de quopiã male loquãtur.nec se ob aliam causam incurrisse totius gẽtis odiũ,q; quia hoc genus offenderit.Ergo,inquit,ubi Hierosolyma perueneris,accersitis eorũ primoribus,ostende illis meũ corpus, & uerbis q; proximè ueritatẽ simulatis,permitte ut eo utãtur arbitratu suo,siue insepulto & proiecto cadaueri uelint illudere,ppter antiquas iniurias,siue alio quolibet modo in id sæuire,& pollicere nihil te nisi ex illorũ sentẽtia gesturã in administrãdo

imperio.

imperio.his uerbis ſi apud eos uſa fueris,& mihi magnificentior quàm à te ſepultura continget, contentis illis permiſſa poteſtate, & tu ſecure dominaberis.poſt hæc monita uxori data moritur, anno regni ſui XXVII, uitæ uerò undequinquageſimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum ſuccedit. Cap. XXIIII.

ALEXANDRA uero capto caſtello iuxta mariti monita Phariſæos allocuta eſt,& omnia illorũ arbitrĩ faciens,quę ad cadauer uel ad regnũ pertinerẽt,ex infenſis beneuolos eos ſibi reddidit.tum illi progreſsi ad plebẽ concionabãtur,res geſtas Alexandri celebrantes,& regẽ iuſtũ ſe amiſiſſe cõquerentes, populũ ad eum luctũ ac mœſtitiã prouocauerũt,ut nullũ antehac regẽ funerauerint ſumptuoſius. Cæterum Alexãder XXII duos quidẽ reliquit filios,Hyrcanũ & Ariſtobulũ,regni tamẽ adminiſtratiõnẽ Alexandrę teſtamẽto reliquit.è filĩs aũt Hyrcanus erat reb. adminiſtrãdis parũ idoneus,& amator otĩ:minor uero natu Ariſtobulus audax & induſtrius. ſed mulier gratioſa erat apud populũ, eo ꝙ ſemper uiſa ſit ægre tuliſſe ea, quę maritus prẽter officiũ faceret.illius cõſilio põtificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua,q̃ propter innatã ſegnitiẽ:alioqui ex Phariſæorũ ſentẽtia permiſſu reginę gerebãtur oĩa:quibus etiã plebs parere iuſſa eſt: & ſi quid cõſtitutionũ Hyrcanus ſocer abrogauerat,quas Phariſęi iuxta maiorum traditiones induxerant,id totũ ſancitũ eſt denuo.Nomẽ igitur regni erat penes reginam,penes Phariſæos uero adminiſtratio. nam hi & exulibus reditum,& uinctis ſolutionẽ procurabãt.quædã tamen etiã per ſe prouidebat.mulier,& magnũ mercede conductorũ militũ alebat numerũ,uiresq̃ ſuas ita augebat, ut terrori eſſet circumuicinis tyrannis; & obſides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet,quieta erat eius ditio,ſoli Phariſæi turbas excitabant, incitãtes reginã ut necaret illos qui Alexãdro autores fuerũt ſumẽdi de DCCC ſimul uiris ſupplicĩ:moxq̃ unũ ex his iugulant Diogenẽ, deinde alium poſt aliũ,donec potẽtiores cõuenientes in regiã,& cum his Ariſtobulus præ ſe ferens nõ placere ſibi quę fierent,& ſi occaſio daretur nõ permiſſurus tantã licẽtiam matri, cõmemorabant ei quantis rebus geſtis & quantis exhauſtis periculis fidẽ ſuam domino approbauerint, quodq̃ hac de cauſa magnis prẽmĩs eos dignatus ſit:rogabãtq̃ eam ne omnino in cõtrariũ ſpes ſuas uerteret. nũc enim qui periculũ ab hoſtib.euaſiſſent,domi ab inimicis mactari more pecudum,nemine opẽ ferẽte.aiebantq̃, ſiquidẽ cõtenti ſint iam occiſis aduerſarĩ, propter innatũ affectũ quo dominos proſequantur,patienter ſe laturos hanc calamitatẽ.ꝙ ſi illi ſæuire pergerẽt,petebãt ſibi dari diſcedẽdi ueniã. neq̃ eĩ niſi ipſius reginæ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos ut ibidẽ in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi,tũ reginæ,ſi illa diſſimulante à mariti inimicis uexẽtur. nihil eĩ libẽtius auditurũ Aretam Arabẽ & reliquos tyrannos,q̃ ſi ipſa ſe priuaret talibus uiris, quorũ illis olim uel nomen auditũ terrori fuerit.ꝙ ſi ne hoc quidẽ uelit concedere,& malit indulgere Phariſæorũ cupiditatibus,ſaltẽ per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quando quidẽ fortuna ita perſequatur Alexãdri familiares,cõtentos eſſe in humili ſtatu uitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cũ dicerent, & ad miſerationẽ tam cæſorũ q̃ periclitantiũ manes Alexandri inuocarẽt,omnib. circumſtantibus

cõmotæ ſunt lachrymæ:ſed maxime Ariſtobulus mentẽ ſuã declarabat,multis uerbis matrẽ corripiens. Verũ illi ſibijpſis cauſa fuerunt horũ malorũ, qui fœminæ ambitione imperandi prꝛter æquũ cõmiſerunt regni habenas, quaſi uerò deeſſent poſteri. Tum illa inops melioris conſilij, cuſtodiã caſtellorũ eis credidit,exceptis Hyrcania,Alexandrio & Machærunte,in quib. res ſibi charisſimas recondiderat. Nec multo pòſt Ariſtobulũ filium cum exercitu miſit uerſus Damaſcũ,contra Ptolemæũ Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domũ redijt. Per idem tempus nunciatum eſt, Tigranem Armeniorũ regẽ cum D militũ millibus inuaſiſſe Syriam,& breui in Iudꝛam eſſe uenturũ.ea fama nõ immerito reginam & totam gentem terruit:miſeruntq; ad eum legatos cũ magni precij muneribus,obſidentem tunc Ptolemaidem.Regina enim Selene,aliàs Cleopatra dicta,imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentũ regem legati rogauerunt, ut bene ſibi de regina ſua deq; tota Iudæorũ gente polliceretur. Ille uerò collaudatos q; è longinquo ueniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſsit omnia bona ſperare.Capta uerò Ptolemaide nũciatur Tigrani,Lucullũ dum perſequitur Mithridatem,illum quidem non aſſecutum,qui iam in Iberiam euaſerat, ſed Armeniam ingreſſum uaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domũ reuerſus eſt. Poſt hæc cum regina in morbum difficilem incidiſſet,& uiſum eſt Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negotium, noctu egreſſus uno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quib. paterni amici erant præpoſiti. Iam dudũ eñ moleſte ferẽs quæ mater gerebat, tum uerò longe magis timebat, ne illa mortua totũ ſuum genus ueniret in poteſtatẽ Phariſæorum:& uidebat quàm ineptus eſſet adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſsio. Conſcia uerò fuit eius conatus ſola uxor,quam domi reliquit cum liberis. ac primum uenit Agaba, ubi Galæſtes erat unus è potentibus, à quo perlibenter exceptus eſt. Sequenti uerò luce regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam:nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verũ poſteaquam uenerũt nuncij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellũ occupaſſet:nam uno incipiente ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt:tum demum in magna cõſternatione fuit & ipſa regina & uniuerſa gens. ſciebant enim non multũ abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi uſurparet gentis imperium:& uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis,qui in ipſius familiares debacchati fuerant.placuit igitur ut uxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum.ad Ariſtobulum autem magnus fiebat confluxus, ut iam nec ſtrepitus deeſſet, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit caſtella uigintiduo. in quibus habens receptaculum,colligebat exercitũ à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis.homines enim ſemper pluribus ſe agglomerantes libẽter obtemperabant, ſperantes etiã nõnihil utilitatis ſe percepturos ex eo,quem ipſi ex inſperato res nouas molientẽ euexiſſent ad dignitatis regiæ faſtigium. Iudæorũ autẽ ſeniores & Hyrcanus reginã conuenerunt, & rogabant ut præſentibus rebus aliquod expediret conſiliũ. Ariſtobulũ enim iam penè totam dominationẽ ad ſe traxiſſe, occupatis tot locorũ opportunitatibus. ſe autem non decere,etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite conſultare abſq; illius

conſcien-

conſcientia, periculum autem iam eſſe penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent reipub. cõducere. habere eos magnam facultatem, uires gentis, milites, & in ærario multam pecuniam. ſibi enim iam non admodum curæ eſſe rerum adminiſtrationem, nimirum deficiente corpuſculo. his dictis non multo poſt extremum halitum reddidit, exacto anno regni IX, uitæ tertio ſupra ſeptuageſimum, mulier ſupra ſexum ſuum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida, operibus declarauit ſuam induſtriam, quaſi exprobrans uiris inſcitiam, qui parum feliciter adminiſtrant reſpublicas. ſemper enim præſentibus magis quàm futuris intenta, & omnia poſthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honeſtate neq; à iuſtitia deduci uoluit. Familia tamen eius in tale incurrit infortunium, ut potentiam quam ſibi multis ſudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo poſt amiſerit: quia & cum inimicis familiæ ſuæ ſenſiſſe uidetur, & rempublicam orbaſſe præſidibus: quin & poſt obitum eius ex reliquijs malæ ipſius adminiſtrationis, multæ turbelæ originem duxerunt in domo regia. attamen quàm diu rebus præfuit, gentem in pace continuit. atque hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

Poſt contentionem de regno inter fratres conuentum eſt ut Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I.

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nũc quæ deinceps cõſecuta ſunt, dicturi ſumus, nihil magis ſtudẽtes quàm ne quid uel per ignorantiam uel per obliuionẽ prętermittamus. Nam qui hiſtoriam & rerũ propter antiquitatem obſcurarum expoſitionem ſcribere ſe profitẽtur, debẽt quidem non negligere orationis cultũ, & elegantem compoſitionẽ, tum quicquid lectioni gratiã cõciliat, & adimit tædiũ: ſed præcipua cura impendẽda eſt ueritatis ſtudio, ne ſuã fidẽ ſequẽtes fallant & inducãt in errorẽ aliquẽ. Cũ igitur pontificatũ accepiſſet Hyrcanus anno tertio ſeptimæ & ſeptuageſimæ ſupra centeſimã Olympiadis, Q. Hortenſio, Q. Metello Cretico Coſs. ſtatim bellũ ei Ariſtobulus intulit: & cõmiſſo ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrẽ transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem cõfugit, in quam cuſtodiendi filij & uxor Ariſtobuli à matre eius depoſiti fuerant, ut antè diximus. reliqui etiam eius factionis homines cum uictoris metu intra ſeptum fani ſe recepiſſent, breui deditionẽ fecerũt. Cæptũ eſt deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quib. obtinuit Ariſtobulus ut regnaret, & fratrem ſineret in otio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam uitam agere.

Hoc fœdus ictum est in ipso templo, & data acceptaq; fide, iunctisq; dexteris sancitum: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II.

II AMICVS autem quidam Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir pecunioſus, natura factioſus & induſtrius, infenſus erat Ariſtobulo, eo quòd ipſe ſtuderet Hyrcani partibus: quamuis Nicolaus Damaſcenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit, ſicut ſuo loco dicetur. Hic igitur Antipater primũ uocabatur Antipas, eodem quo pater ipſius nomine: quem ab Alexandro rege & eius uxore conſtitutũ ducem totius Idumææ, ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Aſcalonitarum coluiſſe, multisq; eos ſibi conciliaſſe muneribus. Itaq; minor Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiã, & timens eum propter mutuam ſimultatẽ, clancularijs obtrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudæorum cõſpirarent, iniquum eſſe dictitans ſinere Ariſtobulum incubare uſurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecíſſet fratrem natu maiorem, eumq; ætatis prærogatiua ſpoliaſſet. eiſdem uerbis etiam Hyrcanũ obtundebat aſsidue, addens ne uitam quidẽ illi eſſe in tuto, niſi matura fuga ſaluti ſuæ proſpiceret. amicos enim Ariſtobuli nunquã non conſultare, quomodo eo ſublato de medio, dominationẽ alteri conſtabiliant. His ſermonibus Hyrcanus nolebat credere, q; eſſet natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidẽ animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Ariſtobulus planè contrario fuit ingenio, induſtrius ſimul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanum nihil moueri ſuis monitis, non deſtitit tamen quotidie nouas de fratre criminatiões fingere, quaſi inſidiaretur uitæ illius. tandem urgendo ægre obtinuit, ut aſſentiret fugere ad Aretam regem Arabum, ſuum quoq; pollicitus auxiliũ: idq; eo facilius impetrauit, q; Iudææ confinis ſit Arabia. præmittitur itaq; Antipater ad regem, acceptarus ab eo fidem, q; inimicis non deditarus eſſet ſuum ſupplicem: quod ubi ille interpoſita fide promiſit, Antipater ad Hyrcanũ reuerſus eſt Hieroſolyma: & non multo poſt aſſumpto eo noctu urbem egreſſus, magnis itinerib.
III peruenit in urbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quòd eſſet regi amiciſsimus, rogabat eum ut Hyrcanũ in Iudæam reſtitueret, & inſtando quotidie dãdoq; munera tandẽ perſuaſit. Hyrcanus quoq; pollicitus eſt ſi ope eius reductus regnum reciperet, redditurum ſe ei regionẽ cum duodecim oppidis, quæ pater ipſius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc: Medaba, Naballo, Liuias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Luſa, Oryba.

Ariſtobulus prælio uictus compellitur Hieroſolyma. Cap. III.

TALIBVS promiſsis permotus Aretas expeditionem ſuſcepit contra Ariſtobulũ, ducens quinquaginta millia pedeſtris ſimul & equeſtris exercitus: moxq; uicit prælio. poſt eam uictoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, deſolatus Ariſtobulus confugit Hiero-

Hieroſolyma. Arabs autẽ adducto ſecum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuante Hyrcanum etiam populo, ſolis ſacerdotibus non deſerentibus Ariſtobulũ. ſed Aretas admotis tam Iudæorum q̃ Arabum exercitibus acriter oppugnationi inſtabat. Dum hæc ita geruntur inſtante azymorũ feſto quod Paſcha uocamus, optimates Iudæorũ relicta ſua regione fugerũt in Ægyptum. Quidã autẽ Onias uir iuſtus & deo charus, qui aliquando ſiccitatis tẽpore impetrauerat pr̃js precibus pluuiam, tunc in latebras ſe abdidit, ciuile bellũ præſentiens, hunc in caſtra adductum Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim ſterilitati attulerat remediũ, ita tunc deuoueret diris Ariſtobulum, & quotquot eius factionem ſequebantur. id cum diu recuſans cogeretur à turba, ſtans in medio eorũ ſic precatus eſt: Deus uniuerſi huius mundi rex, quoniam & hi qui mecũ ſtant tuus ſunt populus, & qui oppugnantur tui ſacerdotes ſunt, precor ut neque hos contra illos, neq; illos contra hos, orantes exaudias. Poſt hęc uota circumſteterunt eum quidam ex Iudæis uiri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem deus ultus eſt cõtinuo, cædiſq; Oniæ pœnas exegit in hunc modũ. Dum Ariſtobulus oppugnatur cum ſacerdotibus, ſuperuenit Paſcha, in quo feſto nobis mos eſt multis deũ honorare ſacrifi cijs. quibus quia carebant obſeſsi, rogauerunt ſuos tribules ut accepta quantam poſtularent pecunia, uictimarũ copiã ſibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in ſingula capita, & repræſentari ſibi iubentibus, Ariſtobulus & ſacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiſerunt precium. at illi accepta pecunia non reddiderunt uictimas: ſed eò progreſsi ſunt impietatis, ut non ſeruata fide hominibus, deum etiam fraudarent debitis honoribus. ſacerdotes autem quibus per pactorum ſpeciem illuſum fuit, orauerunt deũ ut pœnas de tribulibus ſuis ſumeret: nec dilata eſt uindicta: ſed procella uehemens immiſſa fecit per totam eam regionem magnam uaſtationem fructuũ, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Hyrcani & Ariſtobuli legationes à Scauro petentes auxilium. Cap. IIII.

INTEREA Pompeius Scaurum miſit in Syriam, ipſe in Armenia diſtentus bello, quod adhuc gerebat contra Tigranẽ. ille uerò ubi Damaſcum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cõtinuato itinere. huic legati facti ſunt obuiam, tam ab Hyrcano q̃ ab Ariſtobulo, utriq; petentes ſocietatem & auxilium. & cum Ariſtobulus polliceretur cccc talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Ariſtobuli promiſſa prætulit. is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiũ præſtari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora q̃ frater impetrare cuperet, tamen nõ ſatis bona fide polliceri uidebatur. Nam difficilius erat expugnare urbem adeò munitã & ualidam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præſertim non ualde ad id bellum gerendũ animatam. Ob has igitur cauſas accepta ab hoc pecunia obſidionem ſoluit, denuncians Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hoſtis Ro. populi. Et Scaurus quidem Damaſcum reuerſus eſt: Ariſtobulus uero cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus eſt: & congreſſus cũ eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæſis circiter ſeptem millibus hoſtium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit. IIII

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerunt. Cap. V.

NON multo autem post cum Pompeius Damascū uenisset, & obiret Cœlesyriam: præsto fuerunt ei legati ex uniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, uitem auream D talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa siue uitis, siue hortus, quod opus τρυφολή, id est delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabatur que quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulo post iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo, qui etiam accusabat eos qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille CCC, hic quadrin-
V genta talenta, hos quoq; inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damascenum agrum profectus est: obiter que arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit, uiri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus, qui securi percussus est, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiam castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superato q; medio monte in Cœlesyriam ueniens, à Pella Damascum se contulit. ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter se dissidebant Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab utroq;. Aiebant enim se nolle esse sub regibus, quòd patrium institutum habeant, ut sui dei pareant sacerdotibus. hos autem duos esse quidem è sacerdotum genere, sed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in seruitutem subigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre usurpata per uim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsurum fuisse gentem ad defectionem, nisi turbarum concitator esset, atq; natus ad uiolentiam. Attestabantur que illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrà excidisse eum è principatu aiebat propter ignauiã, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uero necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uero uti, qua & pater ipsius Alexander usus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentaque cætera: qui hoc cultu tanq; ad pompam & non ad iudicium uenerãt. Pompeius uero his cognitis, & improbata Aristobuli uiolentia dimisit eos placide: promittens se uenturũ in eorũ ditionem, quàm primũ inspexisset res Nabatæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is aliena
VI tus intercluderet ei transitus. nec tamẽ ullã apud eum iniuit gratiã, non ex-

pecta-

pectatis enim Pompeij promiſsis profectus eſt ad oppidum Delium, & inde in Iudæam ſe contulit.

Quo ſtratagemate caſtella occupauerit. Cap. VI.

QVA re offenſus Pompeius, aſſumpto exercitu quẽ in Nabathæos, parauerat, & excitis à Damaſco cęteraq; Syria copijs auxiliaribus, alijſq; Romanis legionibus quæ ductum eius ſequebantur, contra Ariſtobulum mouit. Vt uero pręterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uerſus eſt initium, inuenit elegantem arcem in montis uertice ſitam Alexandrium. eò quia refugiſſe Ariſtobulum intellexerat, accerſiuit illum ad ſe per nuncios. ille uerò multis ſuadentibus ut caueret bellum à Romanis, deſcendit: & cum de iure principatus cum fratre diſceptaſſet, permiſſu Pompeij rurſum in arcem ſe recepit. idq; iterum & tertio fecit, ſimul ſpe regni Pompeio obſecundans, & omnia eius imperata ſe facturum ſimulans, ſimul redeundo in arcem ſe muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio ut traderet ſibi caſtella, & præfectis de ea re propria manu ſcriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, ſed ægre ferens ſeceſſit Hieroſolyma VII
quaſi ad certum bellum ſe præparaturus. nec multo poſt Pompeio ducenti contra eum exercitum in itinere uenit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio ſuo Pharnace occiſum eſſe ſignificans.

Hieroſolymitani portas Romanis claudunt. Cap. VII.

ET cum prima caſtra habuiſſet apud Hierichũtem, ubi palmeta ſunt præſtantiſsima, & opobalſamum prouenit inter unguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, mane ſequenti mouit inde uerſus Hieroſolyma. Tum uero Ariſtobulus ante actorũ pœnitens obuiam ei uenit: & oblatis pecunijs etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat ut omiſſo bello quicquid uellet pacate ageret. Pompeius uerò data petenti uenia, mittit Gabinium cum militibus in urbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta redijt, excluſus & uacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea res uehe- VIII
menter Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad urbem properat, cætera quidem probe munitam, tantum è ſeptentrionali latere iniurijs expoſitam. Circuit enim ea parte uallis lata & profunda templum ambiens, quod muro ualido è ſaxo ſtructo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte ui expugnat. Cap. VIII.

INTVS autem erat diſsidium, urbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant urbẽ Pompeio dedendam: Ariſtobuli uerò factio excludi eum iubebat & bellũ parari, eo quòd illum haberet in uinculis. hi præuenientes alteros templũ occupant, & præciſo ponte qui in urbẽ ferebat, ad bellũ ſe expediunt. at illi intromiſſo exercitu tradiderunt Põpeio urbẽ & regiã. ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & urbis & regiæ cõmiſit cuſtodiã: ipſe uicinas tẽplo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primũ conditiones pacis eis obtulit: quas cũ nõ admitterent, omnia quæ circum erant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter ſuppeditante quicquid uſus poſceret. Põpeius uerò à ſeptentrionali tẽpli latere,

latere, quòd maxime erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant aũt hac quoq; parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam uallẽ quæ templũ cingebat. nam etiam uersus urbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebantq; quotidie magno labore aggerẽ Romani, cædentes circũquaq; arbores. quod opus ubi perfectũ est, ægre cõpleta fossa propter immensam altitudinẽ, admotis machinis à Tyro aduectis, quatiebat templũ saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otiũ septimũ quemq; diem exigere, nõ potuissent absoluere aggerem uetantib. aduersarijs. prohibere enim uim inferentes lex permittit, sed opus facientẽ hostem impedire nos nõ sinit. quod ubi animaduerterunt Romani, sabbatis neq; eminus incessebant telis ludæos, neq; manus cũ eis cõserebant: tantũ erigebant aggerẽ & turres, machinasq; admouebant, ut eis postridie aduersus nos uti possent. Facile est autẽ uel hinc discere, quanta pietate deũ colamus, & q; obseruantes legũ simus, quandoquidẽ oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim capto templo tertio demũ mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cos. hostis quidẽ irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neq; iam cæsorũ multitudine absterriti, passuri quicquid liberet uictori potius q; deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptũ patrijs legibus. q; autẽ hæc nõ fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestãtur omnes qui res à Pompeio gestas conscripserunt, & in his Strabo, ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secũ ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostium agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumq; Fabius & ipse centurio cum manu suorũ ualida. Omnia autẽ erant plena cædibus, & Iudæorũ alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabãtur, non sustinentes spectare quæ patrabãtur ab hostibus. ceciderunt è Iudæis duodecim millia, Romanorũ perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiã est non mediocriter templi religio, humanis antehac nec uestigijs penetrati, nec oculis. Introgressus est em̃ in illud Pompeius, & unà cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est uidere nisi solis sacerdotibus. cumq; intus essent ex auro mensa & candelabrũ & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacræ pecuniæ circiter talentorũ duo millia, nihil horũ præ pietate attigit, sed hic quoq; sui similis fuit, & nihil cõmisit indignũ cæteris uirtutibus. Sequenti uerò die iussis purgare templũ ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs põtificatũ Hyrcano reddidit, tũ propter alia ipsius officia, tũ quia tota regiõe habitantib. Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerẽt. deinde belli cõcitatores securi percussit: Faustoq; & alijs qui primi murũ cõscendere rũt, digna prȩmia persoluit. Et Hierosolyma quidẽ po. Ro. fecit stipẽdiaria, ur-

bes

bes uerò quas eorũ ciues ſibi ſubiugauerãt in Cœleſyria, ademptas illis iuſsit proprio parere præſidi: & totam gentẽ prius elatam rebus proſperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo ante diruta inſtaurauit in gratiã liberti ſui Gadarenſis Demetrij. reliquas uerò, Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariã, Mariſſam, Azotũ, Iamniam, Arethuſam ſuis reſtituit habitatoribus: easq; in mediterraneis, præter uarijs bellis dirutas. Maritimas uerò, Gazã, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnifice condita, & portubus atq; tẽplis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pompeius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorũ omniũ malorũ cauſa fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſſidentes inuicẽ. nam tum primũ libertatẽ amiſimus, ſubiecti Romanorũ imperio: & regionẽ de Syris bello captã reddere ipſis coacti ſumus: & inſuper plus q̃ decem millia talentorũ breui tẽpore à nobis Romani exegerunt: & regnũ quo prius pontificale genus honeſtabatur, ad plebeios translatum eſt homines. Sed de his ſuo loco dicemus. Cæterum Pompeius Cœleſyria uſq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita, cum duabus Romanis legionibus, ipſe in Ciliciam abijt, Romam properans: abduxitq; ſecum Ariſtobulum uinctum cum duabus filiabus & totidem filijs.

Scaurus bello aggreſſus Arctam, fœdus Antipatri ſuaſu cum eo ferijt. Cap. IX.

SCAVRO autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſſet, circumuicinos agros populãte, militibúsque fame laborantibus, Antipater iuſſu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata uaſtationem agrorum redimere, ſponſor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum eſt, non minus è Scauri quàm ex Aretæ ſententia. IX

Alexander à Gabinio uictus, in quodam caſtello oppugnatur. Cap. X.

ALIQVANTO autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudæam incurſionibus uexante, imperator Gabinius è Roma uenit in Syriã. is & alia multa memoratu digna geſsit, & contra Alexandrũ expeditionẽ ſuſcepit, Hyrcano iam non ualente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu per Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectisq; propere decem armatorũ millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium caſtellũ iuxta Coreas ſitum, & Machæruntẽ in finibus Arabũ. contra eũ uenit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani coniuncti cũ Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erãt Pitholaus & Malichus, aſſumptis etiã Antipatri auxilijs, occurrerunt Alexandro, ſequente cũ reliquo exercitu Gabinio. tũ ille recepit ſe propius Hieroſolyma, ubi cõſerto prælio Romani occiderunt hoſtiũ circiter tria millia: nec pauciores capti ſunt. tum Gabinius ueniens ad Alexandrium inuitabat concluſos ad pacẽ, ueniã præteritorũ pollicendo. & cum multi hoſtium extra caſtellũ ſtationẽ haberent, Romani eos adorti ſunt, ubi multis cæſis egregiã operã nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipſe reliquã Iudæã perluſtrabat: & quotquot inueniebat X

urbes

urbes dirutas,ædificari iubebat. atq; hoc pacto instauratæ sunt, Samaria,Azotus,Scythopolis,Anthedon,Raphia,Dora,Mariſſa, Gaza,& aliæ nõ pauc æ:idq; mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cum
XI antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis,reuertitur ad Alexandrium:& cum intenderetur oppugnatio,per legatos ueniã petijt Alexander,offerens castella Hyrcaniam & Machæruntẽ,& postremo Alexandriũ:quæ Gabinius diruit.Cumq; Alexandri mater ad eum uenisset, quę Romanis fauebat,marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis,impetrauit ab eo quicquid petijt.moxq; dispositis eius rebus,deduxit Hyrcanum Hierosolyma,curaturũ templũ & suum sacerdotium. deinde constitutis quinq; iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita ut alij iura peterent Hierosolyma,alij Gadara,Amathuntem alij:quarti uerò Hierichuntem,quinti Saphoram,quod est Galilææ oppidum, sicq; liberati dominis sub optimatũ gubernatione degebant.

Aristobulus Romæ uinculis elapsus,rursum in Iudæa captus à Gabinio,Romam remittitur. Cap. XI.

XII CAETERVM cum Aristobulus Roma profugus,reuersus esset in Iudæam,& conaretur Alexandrium recens dirutum denuo munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio, qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam ut ipsum comprehẽderent.nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatẽ confluebant,nouarũ rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi.Aristobulus uero uolẽs occupare Machæruntem, tales dimisit ut inutiles ad moliendũ aliquid, assumptisq; tantum armatorum octo millibus,illuc contendit.quos assecuti Romani uicerunt egregie. quamuis enim repugnantes aliquantisper,impressione facta coegerunt terga uertere,occisis eorum circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut quisque potuit salutẽ sibi quæsiuerũt.Aristobulus tamẽ plus mille secũ trahẽs perfugit Machæruntẽ:muniebatq; id castrũ,& quãuis rebus afflictis,bene sperare nõ destitit.Sed nõ ultra biduũ sustinere potuit oppugnationẽ,& multis acceptis uulnerib.captiuus cum Antigono filio,qui ei fugæ comes fuerat,ad Gabinium adductus est. atq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã, in uinculis est habitus,postq; regno & pontificatu potitus est annis tribus cũ dimidio,uir in ea dignitate magnificus & magnanimus.Liberos tamẽ eius dimisit senatus,cũ ex Gabinij literis cognouisset,promissum hoc eorũ matri,dum castella traderet:qui mox in Iudæam reuersi sunt.Porrò Gabinio paranti expeditionẽ in Parthos,& iam Euphratẽ trajcienti,mutata sentẽtia uisum est Ptolemæũ in Ægyptũ reducere,sicut aliàs indicatũ est. In hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius cõsilio Iudæi qui Peluſiũ accolunt,ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cæterũ reuersus ex Ægypto, deprehẽdit Syriã laborare dissidijs & tumultibus.Aristobuli eñ filius Alexãder,denuo inuaso per uim principatu,multos Iudæorũ ad defectionẽ impulit.collectoq; magno exercitu regionẽ obeũdo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit,reliquos in montẽ Garizim compul-

compulsos obsedit. Gabinius uerò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam uiri prudentiam prẽmittit ad tumultuatores, si forte posset ad saniorẽ mentem reductis persuadere ut meliora sequantur consilia: quod ille sedulo fecit, & multos reduxit ad officiũ. Alexandro uerò potiri non potuit, is enim habens secum xxx Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabatæos profectus, hos quoque profligat uno prælio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore ꝙ ausugissent in patriam: tantisꝙ rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. Cap. XII.

CRASSVS autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam XIII
peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoꝙ reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hanc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia (nam erat uir bonus & iustus) sed cum concreditam haberet aulæorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus precioſissimus: uideretꝙ Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eò quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorũ millibus. Hæc trabs inserta erat trabi cauæ ligneæ, quod cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus. Crassus tamen & hãc pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totũ quantum intus erat egesit. Nec est mirandũ tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius deum cum omnes ubiꝙ terrarum Iudæi uenerentur ac colant, tam ex Europa quàm ex Asia longo tempore huc eas contulerant. Nec ad iactationem conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates autẽ misit in Coũ insulam qui afferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudæorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter hanc deo sacram: & satis apparet, quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes urbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit, gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit. sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes urbes subrepsit,

nec eſt facile inuenire locum in orbe habitabili, quem recepta ſemel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, utpote eiſdē ſolitæ parere dominis, aliæq; multæ regiones horū ritus admiſerunt: aluntq; congregationes Iudæorum maximas, tēpore coalitas, & utentes inſtitutis domeſticis. Per Ægyptum ſanè etiā coloniæ ſunt eius gētis, abſq; eo q; Alexandrinæ urbis magna pars eis aſſignata eſt. habet etiā propriū magiſtratū qui ſuæ gentis res adminiſtret, & controuerſias ex iure dirimat, & cōtractus atq; pacta rata habeat, nō aliter q; ſit in abſoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Ægypto, eo q; antiquitus originē inde habeat, & facile migretur eò propter uicinitatē. In Cyrenaicam uerò regionē inde tranſijt ut conterminā, quēadmodū etiā Iudæa eſt, uel potius partē olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterū Craſſus rebus arbitratu ſuo cōpoſitis, Parthorū ditionem inuaſit: ubi cum omnib. copijs perijt: ſicut aliàs narratū eſt. Caſsius autē in Syriā refugiēs occupata ea reſiſtebat Parthis, propter recentē uictoriā excurſantibus: & cum ueniſſet Tyrū, inuiſit etiā Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaū quoq; qui Ariſtobuli partes fouebat interfecit hortāte Antipatro, qui plurimū apud eū poterat, & maximā inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit uxorē illuſtri inter Arabas loco natā, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati ſunt filij, Phaſaelus, & Herodes qui poſtea regnauit, & Ioſephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiā alios dynaſtas hoſpitio ſibi coniunxit & amicitia, ſed maxime Arabem, apud quem & liberos depoſuit, dum bellum cōtra Ariſtobulū gereret. At Caſsius reparatis copijs ad Euphratem ſe contulit, ibiq; Parthis ſe oppoſuit, quēadmodum & ab alijs ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII.

XIIII ALIQVANTO autem pòſt Cęſar occupata Roma, & Pompeio unà cū ſenatu ultra mare Ioniū fugato, ſolutū uinculis Ariſtobulū decreuit in Syriā mittere, additis ei duabus legionib. quo facilius ordinaret prouinciā. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe, quā ex accepta à Cæſare poteſtate cōceperat, à Pōpeianis ueneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. Corpus aūt eius diu melle curatū iacuit, donec Antonius id in Iudæā
XV remiſſum mādauit reponi in regū cōditorijs. Scipio uero iuſſu Pōpeij ſecuri percuſsit Alexandrū Ariſtobuli filiū, eo q; aliquādo cōtra Romanos rebellauerat. & hic quidē apud Antiochiā affectus eſt ſupplicio. fratres uerò eius ad ſe recepit Ptolemęus Mēnęus dynaſta Chalcidis, quę ſita eſt in mōte Libano. nā miſſo Philippione filio Aſcalonē ad uxorē Ariſtobuli, iuſsit eā cū eo mittere ad ſe Antigonū filiū & filias, quarū alterius Alexādræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde uero occiſo prius eo Ptolemæus ipſe duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non deſtitit.

Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit. Cap. XIIII.

XVI POST Pompeij autē obitum & uictoriā Cæſaris, bellū ei gerenti in Ægypto multis in rebus uſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec ualente tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonem hęrente, Antipater ei ſe adiunxit cum armatis Iudæorū tribus millibus, egitq;

cum

cum Arabum primatibus ut & ipſi uenirent auxilio: eiuſq; potiſſimũ opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montẽ incolens, & urbes penè uniuerſæ. Mithridates uerò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte, aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Peluſium quidem ſic captum eſt. Antipatrum autem & Mithridatem properantes ad Cæſarem tranſitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater ut tribules in partes ſuas traduxit, maxime cum oſtendiſſet Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos ſe præberent Cæſari, eumq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui neceſſarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerunt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolunt, & ipſi Mithridatẽ accerſiuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit ſuis partibus.

Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia. Cap. XV.

POSTQVAM autem uentũ eſt ad Delta quod uocant, cõflixit cũ hoſte circa locum qui Caſtra Iudæorũ dicitur. Curabat autem dextrũ cornu Mithridates, ſiniſtrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum eſt, uidebaturque cladem accepturum, niſi mature præter fluminis ripam accurrens cum ſuis Antipater, qui iam aduerſarios profligauerat, exemptis ſocijs periculo, Ægyptios iam uincentes coegiſſet terga uertere: qui adeò fugientibus inſtitit, ut caſtra quoq; hoſtium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem inſectando hoſtem longe à tergo reliquerat. Is ex ſuis octingentos deſiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates uero de his Cæſarem per literas certiorem reddidit, ingenue faſſus Antipatrum & ſalutis ſibi cauſam fuiſſe & uictoriæ: ita ut Cæſar & tunc eum collaudauerit, & poſtea toto eo bello in rebus periculoſiſsimis eius forti opera uſus ſit: in quibus certaminibus etiam uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello claſſe deuectus in Syriam Cæſar, magnos honores contulit, tum in Hyrcanũ quem confirmauit in pontificatu, tum in Antipatrũ quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uero aiunt Hyrcanũ ipſum huic expeditioni interfuiſſe, & in Ægyptũ ueniſſe. Atteſtatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ſic ſcribẽs: Poſtq; Mithridates in Ægyptũ inuaſit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis ſic ſcribens: Mithridatem primò ſolum ueniſſe, accitum deinde ab eo Aſcalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxiſſe, & eiuſdem hortatu cæteros dynaſtas ſocia arma contuliſſe. in hisq; Hyrcanum pontificem. Hæc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem ueniens, queſtus eſt de patris infortunio, quòd propter ipſum ueneno extinctus eſſet Ariſtobulus, & frater ſuus à Scipione ſecuri percuſſus. rogabatque ut ſui miſereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accuſabat & Antipatrum, quòd per uim principatũ gentis gererent, nec abſtinerent ab ipſius iniurijs. Antipater uero cauſam ſuam egit diluens obiecta crimina: Antigonumq; ſeditionis & nouarum

rerũ ſtudioſum eſſe coarguit. cõmemorabat etiam quantũ proximo bello laboraſſet pro Cæſare, ipſum uerborũ ſuorum teſtem adducens. Ariſtobulum autẽ merito Romam uinctum pertractũ, perpetuũ hoſtem & inimicum pop. Romani. Fratrem uero huius conuictum latrocinijſ debitas pœnas Scipioni dediſſe. & non per iniuriam oppreſſum. Tum Cæſar oratione Antipatri motus, Hyrcanũ pontificem declarauit, Antipatro dynaſtiam quamcunque ipſe optaret obtulit, & procuratorem inſuper Iudææ declarauit.

Cæſaris literæ & ſenatuſconſulta de Iudæorum amicitia. Cap. XVI.

XVII HYRCANO uerò etiã patriæ mœnia reſtituere permiſit, roganti hãc gratiam. iacebant enim uſq; ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad conſules, ut decretum hoc ſcriberetur in Capitolio: cuius ſenatuſconſulti exemplũ ſic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. præſente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander laſonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorum, uiri optimi & ſocij noſtri petierunt, renouantes ueterem erga populũ Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum ſocietatis attulerunt, æſtimationis aureorum c millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorũ atq; portus ſecure poſsint iter facere. Placuit igitur ſenatui eos in amicitiam & ſocietatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, menſe panemo. Quin & ab Atheniẽſibus honor habitus eſt Hyrcano, quæſitus beneficijs: miſerunt'que ad eum decretum ſcriptum in hanc ſententiam. Sub iudice & ſacerdote Dionyſio Aſclepiadis, panemi menſis luna uigeſima, oblatum eſt ducibus decretum Athenienſium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimuſius ſcriba retulit Munychionis undecima, concilio iudicum facto in theatro: ſuffragia collegit Dorotheus ſummus ſacerdos, & aſſeſſores ex populo. Dionyſius Dionyſij dixit: Quoniã Hyrcanus Alexandri pontifex Iudæorũ ac ethnarcha perpetua tam publice q̃ priuatim ciues noſtros beneuolentia proſequitur, nullam bene merendi occaſionem prætermittens: & quotquot Athenienſium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniunt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum conſtat teſtimonijs: uiſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius uiri uirtute cõmonefaciente, quàm propenſus ſit ad benemerendũ de noſtris ciuibus, honorare hunc uirum uirtutis ergô corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitũ: & pæconis uoce promulgari eam coronã in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ agũtur, & Panathenæis & Eleuſinijs, & in gymnicis certaminibus. Curæ'que eſſe noſtris ducibus, ut dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, ut quicquid in honorẽ eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exequantur ſedulo: quo perſpicua ſit omnib. populi noſtri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiuſmodi honorib. plures ad benemerendũ de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero, qui ad illum decretũ hoc perferant, hortenturq; ut acceptis his honorib. certet nobiſcum beneficijs. & hacte

nus

nus de collatis a populo Rom. & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater au XVIII
tem deducto Cæſare in Syriam reuerſus, ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſilijs. Fore enim, ut ſi Hyrcano contenti ſint principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſsionibus. Sin nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum uero pro rege tyrannum, tum Romanos atque Cęſarem acerbos hoſtes pro principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipſi conſtituerint. atq; his monitis ille regionem tam compoſuit.

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & quòd Sex. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddidit. Cap. XVII.

CAETERVM cum Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animaduerteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximum Hieroſolymis & circũuicinæ regioni ducem conſtituit, Herodi ſecundo Galilæam curandam cõmiſit, etiam tum admodum adoleſcenti, nec excedenti annum quintumdecimum. quod tamen illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus, confeſtim occaſionem inuenit quomodo poſſet uirtutem ſuam oſtendere. Comprehenſum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incurſare ac prædari ſolitum, affecit ſupplicio cum multis latrocinij ſocijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi ſecure poſſeſsionibus. Quin & Sex. Cæſari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæſaris & tum adminiſtrãti Syriam. quapropter etiam Phaſaelus excitatus eſt ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens uirtutis laude haberi inferior: nihilq; magis ſtuduit quàm gratioſus eſſe apud Hieroſolymitanum populum, omnia negotia publica per ſe obeundo, & in eis cum magna gratia uerſando, nec abutendo poteſtate ad cuiuſquam iniuriam. quo factum eſt ut Antipater haud ſecus quàm ſi rex eſſet à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam ſecundis more cæterorum hominũ deprauatus eſt, quo minus Hyrcano fidẽ ſeruaret atq; amicitiam. Cæterũ optimates Iudęorum uidentes eum cum filijs tantopere creſcere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, maligne erga eum affecti erant. iam enim amicitiã cõtraxerat cum Romanis imperatoribus, & perſuaſo Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipſe huius muneris ſibi uſurpauit gratiam. Miſit enim tanquam de proprio, & non quaſi ab Hyrcano acceptam. Hęc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, ut gaudere etiam facto uideretur. Sed maxime terrebat Iudæorum primates uiolentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidũ, adeunteſq; Hyrcanum aperte iam incuſabãt Antipatrum. Quouſq; tandem diſsimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatrũ cum filijs ſuccinctos principatus opibus, tibi uerò præter inane regni nomẽ nihil fieri reliquum? Sed caue iſta neſcias, neue te ſecurũ putes, incolumitatis tuæ atq; re-

gni iuxtà negligẽs, neq; enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationẽ exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisq; aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtũ non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicũ. iste uerò hoc ausus est, prius q; à te potestatẽ hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderũt autẽ eius iram matres etiam eorũ quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in tẽplo non desinebant precibus suis tum regem tum populũ obtundere, rogantes ut Herodes corã confessu iudiciũ facti sui rationẽ cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicum & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit, præmonitus tamẽ à patre, ut nõ priuati more, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodũ existimabat sibi cõducere, mediocrẽ sed tamẽ sufficientẽ sibi manũ adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret si plures adduceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanũ ut eum absolueret, minis si cõtrà feciſſet additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, nequa tristiore iudicũ sententia ferìretur, quandoquidẽ amabat eum non secus atq; filium. Cumq; cõstitisset ante iudicium unà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorum qui absentem accusauerant, ausus est hisce re: sed hærebant inopes consilij. Tum unus quispiã Sameas nomine, uir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgens sic exorsus est: Equidem iudices, tu que rex, nec ipse unq; uidi quenq; qui ad causam apud nos dicendã uocatus ad hũc modũ cõparuerit, nec uos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc cõsessum iudicandũ se præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculũ ac captantis misericordiã, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cędis reus, & tam graui obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine belle cõposito, cum armatis stipatoribus: ut si capitalẽ iuxta leges sentẽtiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipse euadet illata ui legibus. Verùm isti non succenseo q; maiorem incolumitatis suæ quàm legum rationem habeat, sed uobis magis & regi qui hanc ei concessistis licentiã. Scitote tamen potentẽ esse deum, & q; iste quem nunc in Hyrcani gratiã legibus eripitis, & uos aliquando & regẽ ipsum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnũ adeptus omnes illos iudices & regem quoq; sustulit, excepto uno Samea, hũc em in honore habuit propter iustitiã, & quia pòst obsessa urbe ab Herode ac Sosio, admittẽdi Herodẽ autor fuit populo, negans propter peccata eos posse dominationẽ illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertẽs iudices propensiores ad damnandũ Herodẽ, rem in sequentẽ diem distulit, & clàm eum admonuit, ut fuga sibi cõsuleret. non enim esse remediũ aliud. atq; ita ille secesſit Damascũ, quasi regem fugiens: cumq; cõueniſſet Sex. Cæsarẽ, & res suas in tuto collocasset, palàm præ se tulit q; nõ esset cõpariturus si denuo citaretur ad iudices. Illi uerò indignabãtur, & conabãtur Hyrcanũ docere, q; in ipsius perniciẽ hæc omnia tenderẽt: qui nõ ignorabat quidẽ eos uera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiã & amentiam. Cæterũ cũ Sex. Cæsar accepta pecunia Herodẽ præfeciſſet Cœlesyriæ, uehementer timuit ne ille cõtra se duceret, nec eũ sua fefellit opinio. Iratus em

quòd

quòd iussus sit causam dicere, ueniebat cū exercitu: sed patris ac fratris occursu & precib. cohibitus est quo minus inuaderet Hierosolyma, placantiū eum & rogantiū, ut terruisse cōtentus, re ipsa læderet neminē, neue ulterius aduersus autorē suę dignitatis procederet. Debere etiā eum nō tam meminisse q̄ citatus sit, q̄ absolutus etiā, & gratiā habere, q̄ nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; q̄ periculosa sit belli alea, & q̄ deus arbitratu suo his uel illis annuat uictoriā: atq; eo minus tū eam esse sperandā, quando non solū cōtra regē suum & altorē bellū moueat, uerū etiā benemeritū, ipse nulla affectus iniuria. nam si quid illi nūc obiiciat, nō ipsius esse culpā, sed cōsultorū nō bonorū, qui ei opinionē crudelitatis cōciliēt. Paruit his monitis Herodes, ratus sufficere sibi ad futuras spes q̄ potentiā gēti declarauerit. atq; eo tum in
statu res fuerūt Iudaicę. Cęterū Cęsar Romā reuersus expeditionē parabat XIX
in Africā contra Scipionē & Catonē. tum Hyrcanus per legatos eū rogauit, ut cōfirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nūc uidetur mihi operæpreciū per censere omnes honores gēti nostræ à Romanis Imperatorib. habitos, & inita cū eis fœdera, ut uniuersis notū sit, q̄ tam ab Europæ q̄ ab Asiæ regib. obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniā autē multi nos odio habētes nō credūt de nobis Persicarū uel Macedonicarū rerū scriptorib. q̄ ea monumēta nō ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certe Romanorū decretis cōtradicere non poterunt. nam hæc & publice dedicata sunt in urbib. atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudęis inscriptione columnæ æreæ, quod Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis usurus sum. apponā etiā senatusc̄ōsulta & decreta Iulij Cæsaris, quæ ad Hyrcanū & nostrā gentē attinent. C. Iulius Cæsar Imp. & pont. max. dictator iterū, Sidoniorū magistratibus, senatui & pop. salutē. Si ualetis bene est, ego quidē & exercitus ualemus. Mitto uobis exemplū tabulæ, quæ ad Hyrcanū Alexādri filium, Iudæorū ethnarcham ac pontificē attinet, ut in publicis uestris monumētis reponatur, inscriptū græcis & latinis literis in ærea tabula. Est aūt hoc. Iulius Cæsar Imp. iterū & pont. max. de cōsilij sentētia decreui. Quoniā Hyrcanus Alexādri filius Iudæus & nunc & prēteritis tēporibus, tam pace q̄ bello bonā ac fidelem operā in nostris negotijs præstitit, sicut ei multi Imperatores attestati sunt, & in proximo Alexādrino bello in auxiliū uenit cū MD militibus, & ad Mithridatē à me missus uirtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanū filiū Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorū esse iubeo, & pontificatum Iudæorū perpetuo retinere more patrio, essēq; ipsum & filios eius nostros socios, & in amicorū nostrorum recipi numerū. Iura quoq; oīa pōtificialia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudiciū penes ipsum esse. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæsaris cōsulis, placita, concessa, decreta, sic habēt: ut filij principatū gentis Iudæorū, & donata sibi loca possideāt: ut pōtifex ipse ac ethnarcha Iudæorū iniuriā patsis adsit: utq; ad Hyrcanū Alexādri filiū Iudæorū pontificē mittantur legati acturi de societate & amicitia. dedicariq; æreā tabulā hæc continentē in Capitolio, & apud Tyrū, Sidonem, Ascalonā, in tēplis, inscriptā Romanis atq; Græcis literis: utq; hoc decretum apud

omnes omnium urbium quæſtores ac magiſtratus publicetur, quo pro amicis habeantur, & legatis eorum hoſpitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæſar, Imperator, dictator, conſul, honoris, uirtutis & benignitatis cauſa, conceſsit in commodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiuſq; filios pontifices ac ſacerdotes eſſe Hieroſolymorum totiuſq; gentis, iure quo & maiores eorū hoc ſacerdotium geſſerunt. C. Cæſar quintū Cos. decreuit habere & munire Hieroſolymorū urbem, & gubernare eam Hyrcanū filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham ſecundum ſuam uoluntatem, & ut Iudæis ſecūdo locationis anno de reditibus eorum ſubducant, immunesq; ſint ab angariis & uectigalibus. C. Cæſar Imp. iterum, ſtatuit ut ſingulis annis tributa pendant Hieroſolymitani pro ſua ciuitate, Ioppe excepta, abſq; anno ſeptimo quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo neq; fructus arborum colligunt neq; ſeminant: utq; in Sidone ſecundo quoq; anno tributū reddant quartam partem ſatorum: & ad hæc Hyrcano eiuſq; filiis decimas perſoluant, ſicut hactenus eorū maioribus. Vtque nullus uel præſes uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: neue militibus liceat pecunias ab his exigere, uel hybernorum uel quocunque alio nomine: ſed ſint immunes ab omnibus moleſtationibus. Quęcūq; etiam poſtea parauerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quā ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom. amicitiam reciperentur, placere ipſorum eſſe quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum ſuis filiis, tam ab eius agri aratoribus, quàm uectigalium portus nomine, & eorum quæ Sidonē exportantur, annua modiorum XXMDCLXXV. excepto anno ſeptimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & ſui maiores ante eū poſſederunt, placet ſenatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S. P. Q. R. conceſſa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam, agros, habitationes. quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Rom. poſſederant, placere ſenatui ut Hyrcanus Iudæorū ethnarcha habeat. eſſeq; ius Hyrcano eiuſq; filiis & legatis ab eo miſsis ludos & gladiatores ſpectandi inter ſenatores ſedentibus. Vtq; quotieſcunque poſtulauerint à dictatore aut magiſtro equitum in ſenatum introducantur, & reſponſum eis omnibus intra decem dies reddatur, ſi quid à ſenatu decretum fuerit. C. Cæſar Imp. IIII. Coſ. V. perpetuus dictator, huiuſmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei anteceſſores Imperatores teſtimonium reddiderunt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæiſq; tam in prouincijs quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum eſt nos quoque horū meminiſſe, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filiiſq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro ſuo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Parianorum magiſtratibus S.P.Q.R. Sal. Acceſſerunt me in Delo Iudæi & quidā de coloniis Iudęorū, præſentib. etiā ueſtris legatis, & indicauerūt mihi decretū, quo uetatis eos uti patrijs ſacrificijs & ritib. mihi uero non placet talia decreta aduerſus

uersus amicos nostros & socios fieri, uetariq; eos uiuere suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere uetantur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in urbe sodalitia, hos solos neq; pecunias conferre, neq; conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam uos si quod decretũ feciſtis contra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum uirtutem, & erga nos beneuolentiam. Post mortem autem Cęsaris M. Antonius, P. Dolobella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretũ est. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per uniuersam Asiam, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolobella Imperator Ephesiorum magistratibus S. P. Q. Sal. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum, mihi retulit de ciuibus suis quòd militare non possint, eo quòd neq; arma gestare, neque iter facere eis fas sit diebus sabbatis, neque uictum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ego quoq; quemadmodum alij ante me Imperatores immunes eos uolo à militia, permittoq; ut patrijs utãtur moribus, conuenientes sacrorum causa sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. uoloq; ut hæc ipsa scribatis per urbes prouinciæ singulas. Atq; ita Dolobella Hyrcano per literas rogãti gratificatus est. L. autem Lentulus Cos. pro sententia dixit: Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes, Ephesi pro tribunali religionis ergô esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas Octobreis. Multa itaque extant & alia huiusmodi senatusconsulta & Imperatorum decreta ad Hyrcanũ & gentem nostram aliasq; urbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarum præsides, de quibus propter hæc quæ hoc loco inseruimus credere facile est his, qui nostra scripta candide lecturi sunt. Quando enim tam manifesta argumenta exhibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostensis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc usque durantibus, duraturisq; in posterum, omnia hic apponere superuacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis cõprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata sit, quæ per ea tempora nobis cum populo Romano interceſsit amicitia & societas. Incidit autem eisdem temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius Bassus unus è Pompeianis per insidias interfecto Sexto Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum uenientibus cum equestribus ac pedestribus copijs: ad quos & Antipater misit auxilia cum filijs, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideoq; repetendas pœnas ab eius interfectore iustum existimans. Id bellum dum trahitur, Marcus uenit Sexti successor, & interim Cæsar ab his qui cum Cassio & Bruto coniurauerant in senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cum dimidio, sicut & ab alijs scriptoribus memoriæ proditum est.

Cassius

Caſsius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit. *Cap.* XVIII.

XX BELLO deinde ciuili poſt cædem Cæſaris exorto, cõſularibus aliĳs alió diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſsius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiam erat exercitũ: ſolutaq́ obſidione tam Marcum q̃ Baſſum in ſuas partes pertraxit: obeundoq́ ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia. ſed maxime Iudæam afflixit, plus quàm ſeptingẽtis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq́ turbatas uidens, partem eius pecuniæ duobus filĳs exigendam cõmittit, partẽ Malicho ſibi parũ amico, partem quibuſdam aliĳs: & primus Herodes ex Galilæa quantũ imperatũ erat afferens, maximã apud Caſsium gratiã inĳt. prudens enim illi uidebatur conſiliũ, iam tum Romanorum alieno ſumptu captare beneuolentiam. Sub aliĳs autem procuratoribus ipſæ ciuitates uenum dabantur unà cum ſuis habitatoribus: quarũ quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Caſsius haſtæ ſubiecit. adeò autem exacerbatus erat, ut etiam Malichũ interfecturus fuerit, niſi Hyrcanus per Antipatrũ centum talentis de ſuo miſsis, furorem eius leniſſet. At ille poſt Caſsĳ diſceſſum maxime inſidiatus eſt Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi ſecuritatẽ ſe paraturũ exiſtimans. nec tamen latuerunt Antipatrũ eius cõſilia. nam cum hoc ſenſiſſet, ultra Iordanẽ profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verum Malichus uir callidus inficiabatur inſidias, deierans apud Antipatrũ & filios, quòd Phaſaelo Hierosolymorum præſidium tenente, Herode uero habente armorum cuſtodiam, ne in mentem quidẽ ſibi unquam tale aliquid uenerit. & uidens non ſuccedere quod propoſuerat, reconciliatus eſt Antipatro, Marco Syriæ præſidente. qui poſtq́ intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichũ, minimum abfuit, quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per inſidias Antipatrum ueneno tollit. *Cap.* XIX.

SED Antipater imprudens ſeruauit Malichũ ut ſe perderet. nam Caſsius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœleſyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equeſtribus, & pedeſtribus copĳs, regnũ etiam pollicĭti poſt finitum bellum, quod tum gerebant contra Antonium & iuniorẽ Cæſarem. Malichus uero tum maxime timens Antipatrum, decreuit è medio tollere. corrupto'que pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, ueneno necauit hominem, & aſſumpta armatorũ manu ſuſcepit ciuitatis gubernacula. Cæterũ poſtquã Herodi ac Phaſaelo innotuerunt ſtructæ in parentẽ inſidiæ, indignantibus illis Malichus ſtrenue pernegauit omnia. atq́ hic fuit finis Antipatri, uiri iuſti ac pĭj, & patriæ amãtiſsimi. Ex filĳs aũt alter Herodes confeſtim uolebat patris mortẽ ulciſci, & cum exercitu aggredi Malichũ: ſed Phaſaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellum incipere. itaq́ accepta Malichi ſatisfactione ſimulauit ſe credere, non eſſe illũ paternæ necis conſcium: ſeq́ uertit ad excolendum monumentũ quod patri ſtruxerat. Interim Herodes ueniens Samariam, eamq́ nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuerſias ciuium dirimere. non multo autem pòſt inſtante Hieroſolymis feſto, & ipſe uenit in urbem cum militibus: quem Malichus metuẽs Hyr-

cano

cano ſuaſit ne eũ intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas eſſe ſanctis populi ceremoniſs profanam turbã ſuperinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu urbẽ ingreſſus eſt, & Malichũ uehementer perterruit. at ille ſolitarũ artiũ non immemor, palàm lacrymabundus conquerebatur de Antipatri tanquam amici interitu, clàm uerò parabat ſibi ſatellitiũ. quare uiſum eſt Herodis amicis ſimulationem hanc non coarguere, ſed ad uitandam ſuſpicionem uiciſsim comiter tractare Malichum.

Herodes iuſſu Caſſij Malichum dolo interficit. Cap. XX.

ATTAMEN Caſsio de patris obitu ſignificauit per literas: & ille qui nõ ignorabat mores Malichi, reſcripſit ut ulciſceretur parẽtis iniuriam: clàm etiã mandauit Tribunis apud Tyrũ agẽtibus, ut adeſſent Herodis iuſtis conatibus. Cumq; capta à Caſsio Laodicia, ſimul ad eum iter facerẽt afferentes coronas & pecuniã, Herodes expectabat daturum eſſe illic pœnas Malichũ. at ille circa Tyrũ Phœnices ſuſpicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obſes in ea urbe ſeruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illũ in ludæã abducere: & occupato cõtra Antoniũ Caſsio, gente ad defectionẽ concitata, ſibiipſi principatũ eius acquirere. Sed cõſiliſs eius fortuna aſpirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius propoſito, præmiſſo famulo quaſi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autẽ uera ad tribunos, iuſsit eos Malicho cũ pugionib. occurrere. illi uero egreſsi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeò eſt attonitus ut obmutuerit. tandẽ ægre ad ſe reuerſus percontabatur Herodẽ quid hoc rei eſſet, & quis interfeciſſet Malichũ. & audito factũ eſſe iuſſu Caſsij, laudauit facinus. malũ em̃ uirũ fuiſſe, & inſidiatorẽ patriæ. atq; ita Malichus pro oppreſſo Antipatro pœnã perſoluit debitã. Porrò Caſsio profecto è Syria, apud ludæã tumultus exoritur. Felix em̃ relictus cũ militib. Hieroſolymis, in Phaſaelũ fecit impetũ, & populus arma corripuit. Herodes uero ad Fabiũ profectus eſt Damaſci præſidẽ, & uolẽs fratri ſuccurrere, morbo præpeditus eſt: donec Phaſaelus per ſe ſuperato Felice, in turrim primum cõpulſum, incolumitatem deinde pactũ abire paſſus eſt. quamobrẽ mox cum Hyrcano expoſtulauit grauiter, q̃ poſt accepta à ſe multa beneficia, inimicis ſuis fauorẽ impenderet. nã frater Malichi tunc nõ pauca caſtella occupauerat, & inter cætera Maſadã lõge munitiſsimũ. Vt igitur cõualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus caſtellis pactum incolumitatem dimiſit.

Antigonum Ariſtobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum è Iudæa pellit. Cap. XXI.

ARISTOBVLI autem filiũ Antigonũ, qui cõciliato ſibi pecuniſs Fabio exercitũ cõparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatẽ. hunc etiã Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Caſsij tyrannidẽ adeptus, per Syriã quoq; tyrannidẽ exercens, diſpoſitis in ea præſidiis, atq; etiã in Galilæa cõtermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præſidiarios Tyrios clementer dimiſit, donatis ex his nõnullis propter beneuolentiã qua ciuitatem eorũ proſequebatur. His peractis occurrit Antigono, eum̃que prælio ſuperat, & uix extremos Iudææ fines ingreſſum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hiero-

Hieroſolyma coronis tam Hyrcanus honorauit ꝙ populus. Iam enim gener per ſponſionem aſcitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam ſuſcepit, ducturus Alexandri Ariſtobulo geniti filiam, Hyrcani uero ex filia neptem, ex qua poſtea pater factus eſt filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè uxorem è ſuis popularibus Dorem nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiſerit. Cap. XXII.

INTERVM Caſsio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuicto, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omniũ gentiũ legationes habuit obuiã. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſatori: quaſi in ſpeciem ſolum regnaret Hyrcanus, re autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uero Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit. id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autẽ Epheſum præſtò fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronã auream, & rogans ut quos Iudæos Caſsius præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatẽ uindicaret: & agros per Caſsium ademptos genti reſtitueret. Quorũ poſtulata Antonius æqua exiſtimãs, cõfeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretũ hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorũ ſalutem. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris beneuolentia. quare cognitã nõ tam ex uerbis ꝙ ex operibus ueſtram amicitiã, & mores cõpoſitos ac pios nõ cõplecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iuſiurandum præſtitũ ſeruantes: non tam priuatum noſtrum negotiũ agentes, quàm ſuſcepta defenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Cæſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & uſq; ad mare montiũ uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus cõpulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſus'que à nobis, addidit ſe Caſsio ſocium exitij. qui poſtquam meritas pœnas dederũt, pace nos in poſterũ fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam em̃ noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut è graui morbo colligere ſe incipit. Cum igitur etiam de te cum tua gente augendo ornando'q; cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. edictum etiam oppidatim propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta à C. Caſsio

Caſsia-

Caſsianis'ue uenundati ſunt,libere dimittantur. Voloq; ut quę mea & Dolobellæ benignitate uobis conceſſa ſunt, ea perpetuo rata ſint. Tyrios quoque iubeo ut iniuriam à uobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant,id totum reſtituant. Coronam autem quam miſiſti accepimus. Mar. Antonius Imp. Tyriorũ magiſtratib. s. p. q. Sal. Renunciatũ eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipſorum ditionis uos occupaſſe, idq; factum quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſtitiæ pietatiq; proſpicientes uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem eſſe cum noſtris ſocijs: & quicquid ab aduerſarijs noſtris accepiſtis, habere uos non permittimus,ſed iubemus uos prioribus dominis reddere.nemo em̃ eorum neq; prouinciam à Senatu accepit, neq; exercitum, ſed quæ per uim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ uiolentiæ.quãdo igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum cenſemus ut ſocij noſtri ea quæ ante habuerunt,nemine uetante, retineant:uosq; ſi quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, poſtquam C. Caſſius bellum illicitum in noſtra prouincia mouit,occupaſtis,eos reddatis:ne'ue ullam uim interponatis quo minus ad priſtinos dominos redeant, quòd ſi ali quid iuris in eos prętenditis,q; primum ad ea loca uenero integrum uobis erit ius ueſtrum repetere, id quod etiam ſocijs noſtris peræque integrum ſeruabimus.M.Antonius imperator Tyriorũ magiſtratibus s.p. q. Salutem. Edictum meũ ad uos miſi,quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis græcis & latinis:& in loco aliquo conſpicuo proponi,ut legi poſsit ab omnib.M. Antonius Imp. ac triumuir dixit:Quoniam C. Caſsius hoc perturbato rerum ſtatu alienam prouinciam & militem pręſidiarium inuaſit,& ſociorum noſtrorum facultates diripuit, & uaſtauit Iudæorum gentem amicam populo Rom. inſolentia eius armis noſtris perdomita,iudicijs atq; edictis quæ ille perpetrauit corrigimus,ut ablata reſtituantur noſtris ſocijs. & ſiue corpora Iudæorum ſiue bona diuendita ſint,illa in libertatem,hæc ad priſtinos reuertantur dominos. qui uerò contra edictum hoc noſtrum fecerit, pœnas daturus eſt: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenſibus & Aradijs ſcripſit: uiſumq; eſt hoc loco etiam hæc inſerere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus.

Antonius in Syriam prouinciam ueniens Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit. Cap. XXIII.

POST hæc autem in Siriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiam, amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſsimi uenerunt ad eum ut accuſarent Herodem unà cum ſuis, electo ad hoc eloquentiſsimo quoque è ſuo numero. Iuuenum autem cauſam defendendam Meſſala ſuſcepit, aſsiſtente ſibi etiam Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius uero audita utraque parte apud Daphnen, ſciſcitatus eſt ex Hyrcano, utra pars melius adminiſtraret rempublicam. Qui cum reſpondiſſet Herodem in hoc præſtantiorem eſſe, Antonius qui iam ante familiariter diligebat iuuenes propter paternum hoſpitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum con- XXI

traxerat amicitiam,hos ambos tetrarchas cõſtituit, & Iudæorum eis commit tit gubernacula.Literas quoq; in hoc ſcripſit, & ex eorũ aduerſarijs XV cõie- cit in uincula, occiſurus etiam niſi interceſsiſſet Herodis deprecatio: quam- uis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed rurſum mille uenerunt Tyrum,Antonium ibi præſtolaturi,qui magna pecunia iam corruptus à fra- tribus,imperauit eius loci magiſtratui,ut in Iudæorum legatos nouatores re- rum animaduerteret, & Herodi adiutor eſſet ad principatum parandũ. He- rodes uero ante urbem diuerſantes in littore accedens, hortatus eſt eos ut ſe ſubducerent:nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum inſtaret periculũ ſi contendere pergerent:quod illi contempſerunt.moxq; erumpen- tes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim ſauciaue- runt:reliqui uerò domum refugientes poſthac quieuerunt.Populo uerò cla- moribus agente cõtra Herodem,cõmotus ad iram Antonius iuſsit quos uin xerat interfici.Altero deinde anno Syriam occupauerũt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorũ ſatrapa: quo tẽpore Ptolemæus Mennæi defun- ctus eſt.cuius in principatu ſucceſſor filius Lyſanias amicus factus eſt Antigo no Ariſtobuli filio,conciliante ſatrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt. *Cap.* XXIIII.

XXII ANTIGONVS deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum ſe Parthis eſt pollicitus,ſi ab Hyrcano in illum regnũ transferrent,& Herodem unà cum ſuis interficerent.quæ tamen non dedit,ſed Par- thi nihilominus aſſerturi regnum Antigono,duxerunt uerſus Iudæam exer- citum,Pacorus per maritima,ſatrapa per mediterranea.Pacorum excluſerunt Tyrij,ſed Sidonij ac Ptolemaidenſes intromiſerunt. Ille alam equitum in Iu- dæam ſpeculatum præmiſit,iuſſam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna regius,& ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autem ſe Antigo- no Iudæis Carmelum montem incolentibus,& paratis cum eo in hoſticũ in- uadere, ille ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere,quæ Drymœ uocabatur:& quibuſdam eis occurren- tibus peruaſerunt uſq; Hieroſolyma. Vbi adiungentibus ſe alijs iam multum aucti numero,aggreſsi ſunt oppugnare regiam. moxq; ferentibus opem his qui fratrum partes ſequebantur, & pugna in foro conſerta, repulerunt ho- ſtem iuuenes:eoq; in templum cõpulſo, miſerunt armatos quoſdam in pro- pinquas ædes ut eis eſſent præſidio.in quos coortus populus, deſtitutos au- xilio cum ipſis concremauit ædibus.quam iniuriam paulo poſt Herodes ul- tus eſt, aduerſarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cum que quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hoſtes expectabant con uenturas è tota regione turbas ad pentecoſten, quam uocant, feſtiuitatem. Quæ dies poſtquam illuxit, multa hominum millia circa templum congre- gata ſunt,tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occu- pauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes ſeruabat cum paucis militibus. eius murum Phaſaelus cuſtodiebat: Herodes uerò cum ſuorum cohortibus erupit in hoſtem agentem in ſuburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo poſitum, in ea pugna & Pha-

ſaelus

ſaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cũ paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingreſſus eſt, prætextu quidem quaſi ſeditionis compeſcendæ gratia, ſed reuera principatũ illi aſtruere cupiens. quin poſtq; à Phaſaelo occurrente exceptus eſt hoſpitio, ſuaſit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, inſidias hoc pacto inſtruens. ille nihil ſuſpicatus paruit, non probante hoc factũ Herode propter Barbarorum perfidiam, hortanteq; ut potius Pacorum & alios ad ſe uenientes opprimeret. Itaq; profecti ſunt in eam legationẽ Hyrcanus atq; Phaſaelus: & Pacorus relictis apud Herodẽ ducentis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uero in Galilæam uentũ eſt, armati eis occurrunt qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatq; muneribus: deinde ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus uerò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſoriũ. Vbi audito q; Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias, & clàm adhiberi cuſtodiam. Et certè cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymi Parthi Herodem caperent; ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod uerũ eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus. quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelũ, ut nihil amplius expectans conſcenſo equo ſe inde proriperet, præcipue Ofilius, qui id ſecretũ cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditiſsimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longe mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum recte facere, qui agitaret eiuſmodi conſilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturum à ſe q; ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidẽ ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiens deierabat nõ eſſe uera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: moxq; ad Pacorum abijt.

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt. Cap. XXV.

QVo profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phaſaelo, multum deteſtanti eorum periurium. ad Herodem autem miſſus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phaſaelus uerò miſerat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam: quos quoniam hoſtes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adijt & Parthorum potentiſsimos, quaſi aliorum dominos. qui cũ ſcirent omnia, doloſe diſsimulabant: aiebantq; oportere eum cum ipſis progreſſum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos eſſe comprehenſos ab aduerſarijs, ſed aduentare ſignificaturos quàm bene Phaſaelo ſucceſſerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius ſuſpicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipſi deſponſa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus libenter parebat, utpote mulieris cordatiſsimæ. Interim dum Parthi quid faciendum ſit conſultant, quòd non placeret aperte tantum uirum aggredi, & rem in ſequentem diem differunt, Herodes animaduerſa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, utcunq; negarent alij, appetente ueſpera decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hoſtes cunctari in rebus tam dubijs. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe

habebat ſubſidio,& impoſitis in iumẽta mulieribus,matre & ſorore,& ſponſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli,matreq; ſponſæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo,famulitioq; ac reliqua turba comitũ,properabat uerſus Idumeã inſcijs hoſtibus:ex quib.nemo erat tam ferreus,qui nõ tali rerũ facie commotus fuiſſet ad miſericordiã, fœminis infantulos ſuos trahentibus, & cũ lacrymis ac eiulatu relinquentib.patriam,& uinctos amicos,nec de ſe meliora ſperantibus. Verũ Herodes obdurato cõtra ſæuientẽ fortunam pectore, & ipſe præſenti erat animo,& comites inter eundũ ſingillatim accedens hortabatur ne mœrori ſuccumberent.hunc enim fugæ officere, in qua ſola ſalutis ſpes ſit repoſita.quib.uerbis accenſi conabantur calamitati reſiſtere. interim minimũ abfuit quin ipſe ſibi manus inferret,euerſo uehiculo & matre adducta in mortis periculum:adeò & caſus hic eũm terruit,& metus ne inter has moras ſuper ueniret hoſtis inſequens. iamq; gladiũ ſtrinxerat uolens ſe percutere,cùm interuentu proximorum eſt prohibitus, obteſtantiũ ne ſuos inimicorum iniurijs relinqueret.neq; enim eſſe uiri fortis,ſe uno in libertatẽ aſſerto amicos cõtemnere.partim igitur ui,partim pudore coactus deſiſtere ab incepto facinore,refota matre,&pro tẽpore adhibitis remedijs,pergebat inſtitutum curſum petens caſtellũ Maſſadam q; maximis cõpendijs.in quo itinere nõ ſemel impugnatus à Parthis perſecutoribus,ſemper uictor diſceſsit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt,ſed ſexageſimo ab urbe ſtadio illũ aggreſsi in pugnã pertraxerũt.quibus uictis & profligatis,quaſi nõ ex neceſsitate, ſed multo ante præparatus cõflixiſſet:in eo loco ubi Iudæos uicit,poſtq; regno potitus eſt regiam condidit cum primis memorabilẽ,adiuncto etiã oppido,quod Herodiũ uocari uoluit.Poſtea uerò q; ad Reſſam uicũ Idumææ peruenit, occurrit ei frater Ioſephus: ubi conſultatum eſt inter eos quid facto opus eſſet, cum tantam turbam ſecũ traherent, etiam abſq; milite conductitio: Maſſada uerò,ad quod caſtellũ decretũ erat confugere, tantam multitudinem non caperet.Maiorẽ igitur partẽ dimiſit,numero ſupra nouẽ millia, iuſsis alijs aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additoq; uiatico: expeditioribus autem quibuſque, & ſuis intimis neceſsitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt:depoſitisq; ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat, quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeterent,ipſe properauit ad Petram Arabiæ. Cæterùm ubi dies illuxit,reliqua quidem omnia Hieroſolymitanorũ bona direpta ſunt per Parthos unà cum ipſa regia,ſola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta,intacta remãſit.Herodis etiam facultatũ magna pars euaſit, præſertim quas ille mature prouidens in Idumæam deportandas curauerat.Nec contenti Parthi urbis direptione,egreſsi agrum quoque late populati ſunt, & Mariſam urbẽ opulentam euerterunt. atq; ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaelum uinctos accepit. Vehementer autem triſtatus eſt, quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & unà cum pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum eſſet idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, niſi ei qui integro

tegrō ſit corpore. Sed maxime miranda eſt Phaſaeli generoſitas, qui ubi neci ſe deſtinatum cognouit, non tam mortem indigne ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus ſibi inferre nō poſſet propter uincula, alliſo ad ſaxum capite uitam abrupit, quod illi tum in tali neceſſitate conſtituto, uiſum eſt honeſtiſsimū, adempta inimico poteſtate ſæuiendi in ſe pro libidine. Fertur autē ꝙ ſauciato uehementer capite, Antigonus ſubmiſsis medicis, pro remedio uenenū in uulnus indiderit. ante tamen ꝙ exhalaret animam, audito ex quadam muliercula ꝙ Herodes frater hoſtem euaſiſſet, ualde tranquillo animo mortē tulit, ultorē ſuæ necis poſt ſe relinquens, qui poſſet ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorū ſe circumſtantium magnitudine, expediebat conſiliū ad moliendas res arduas. ad Arabum enim regem Malchum, multis ſuis beneficijs iam antè obligatum proficiſcitur, cùm maximè opus haberet mutuam operam poſtulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel fœnore ab homine ſibi obnoxio. non dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operā ut eum quàmprimum ab hoſte redimeret, uel trecenta talenta paratus expēdere. qua de cauſa etiam Phaſaeli filiū ſeptennem ſecum ducebat, oppigneraturus eum apud Arabes. Sed cum occurriſſent ei miſsi à Malcho qui denunciarent ut finibus eius regni excederet, ſic Parthis iubentibus (prætexebat autē hoc ſuaſu optimatum ſuorum ne debitam pecuniam redderet, utꝙ ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depoſuerat) reſpondit ſe nō ueniſſe ut moleſtus eſſet cuiꝙ, ſed ut colloqueretur cum rege de rebus neceſſarijs. deinde cum conſultius uideretur diſcedere, ualde moleſte abijt Ægyptum uerſus iter ingreſſus. & tunc quidem in quoddam templū diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti uerò die cum ueniſſet Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & curſim inſecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uerſus Peluſium properans. quò poſtꝙ peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magiſtratus eius loci conuenit. à quibus ob priſtinæ fortunæ reuerentiam honorifice in eam urbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamē efficere non potuit ne Romā properaret, licet hiberno tēpore, & parū tranquillis, ut nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde uerſus Pamphyliam, & cum graui tempeſtate conflictatus, ægre in Rhodum euaſit, iactura etiam ſarcinarum facta. Vbi duo ex amicorū cohorte ei præſtò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inueniſſet eam ciuitatē grauiter afflictam bello, quod cōtra Caſsium geſtum eſt, ne præſenti quidē inopia cohiberi potuit, quo minus uel ſupra uires eam refoueret: inſtructaꝙ triremi & cum amicis conſcenſa, in Italiā Brunduſium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ ſibi in Iudæa contigerant: & ꝙ frater Phaſaelus à Parthis captus occiſus ſit, & Hyrcanus apud eoſdē captiuus detineatur. quodꝙ Antigonum regem cōſtituiſſent, pollicitū eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipſius familia ſeligere deſtinauerat. & ꝙ eas noctu aſportaſſet non ſine labore, & ægre manus hoſtiū euaſiſſet. & poſt hæc omnia, familiam in extremo periculo relictā oppugnari, ipſo per medias tēpeſtates contemptis omnib. difficultatibus properante ad unicum ſubſidium, quod in illo haberet repoſitum.

XXIII ANTONIVM uerò mutatæ Herodis fortunæ commiſeratio ſubijt, re putantem quòd etiam ab illo faſtigio deuoluãtur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hoſpitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, ſi eius ope rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ conſecutus fuerat. ſed præcipue huc impellebat odium Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infeſtiſsimo, adiuuandũ Herodẽ erat propenſior. Cæſar quoq; partim propter Antipatri militiam in Ægypto cũ patre ipſius toleratam, & hoſpitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde ſtudioſum Herodis ſciebat, ad dignitatem ipſius tuendam & conatus promouendos erat paratiſsimus, conuocatóq; ſenatu Meſſala ac deinde Atratinus, cõmendarunt productum Herodem, tam patris q̃ ipſius beneficia & ſtudium Romani nominis cõmemorantes: ſimulq; accuſauerunt & hoſtem declarauerunt Antigonum, non ſolũ ob uetera crimina, uerum etiam q̃ contemptis Romanis à Parthis ac cepiſſet imperiũ. quibus rebus cum ſenatus eſſet offenſus, tum Antonius eum docuit q̃ etiam ad Parthicum bellum plurimũ conduceret regnare Herodẽ: idq; mox omniũ ſuffragijs approbatum eſt. Quo inſignius fuit Antonij erga illum ſtudiũ, non ſolum quia præter ipſius ſpem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc ſibi conceſſuros, ſolitos hunc honorem regio ſeruare generi: & ideo coniugis ſuæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani: ſed etiam quia intra ſeptem dies inſperata felicitate ornatum dimiſit ex Italia. Hunc adoleſcentem poſtea Herodes interfecit, ut ſuo loco indicabimus. Cęterum dimiſſo ſenatu, Antonius & Cęſar medium habentes Herodem exiuerũt, conſulibus cæteriſq; magiſtratibus deducentibus, aſcenderuntq; in Capitolium ſacra ibi facturi, & ſenatuſconſulta depoſituri: & nouus rex primo regni ſui die cõuiuio acceptus eſt ab Antonio. atq; hoc pacto ille regium faſtigiũ adeptus eſt CLXXXIIII Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Aſinio Pollione Coſs. Toto autẽ eius abſentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Maſada, abundantem quidem cætero commeatu, ſed laborantem aquarum inopia, ita ut hac de cauſa Ioſephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchũ iam pœnitere, quòd parum officioſus in Herodem fuiſſet. id conſilium mutauit imbre noctu de cęlo demiſſo. ciſternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: ſed haud ſecus quàm diuina ope hac difficultate leuati, magno animo excurrebant, & conſerentes manus cũ Antigonianis, modò aperte modò clàm multos trucidabant. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ut Parthos è Syria pelleret, poſt illorum abſceſſum in Iudæam uenit, eo prætextu, quaſi Ioſepho laturus auxilium: ſed reuera hoc conſilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Poſitis igitur caſtris prope Hieroſolyma, ſatis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipſe quidem cum maiore copiarum parte receſſit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militũ parte ibi reliquit: quem & ipſum placandum habuit Antigonus, ne quid interim moleſtus eſſet, dum Parthi ut ipſe ſperabat ſuccurrerent.

Hero-

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduerſus Antigonum. Cap. XXVII.

INTERIM Herodes ex Italia reuerſus Ptolemaidē, collectis nō medio críb. copijs tū ex cōductitio, tū ex ſuę gētis milite, properabat per Galilæā contra Antigonū, adiutus à Sílone ac Vētidio, ad quos Gellius ab Antonio miſſus fuerat cū mandatis, ut Herodem in ſuū regnū deducerēt: quāuis Vētidius tū fortè diſtinebatur cōponendis ciuitatū tumultib. quos irruptio Parthorū excitauerat. Sílo uerò in Iudæa erat, ſed pecunia corruptus ab Antigono. Attamē Herodis ulterius procedētis copiæ augebātur indies, & tota Galilęa paucis exceptis ſtabat ab eius partibus. ducēti aūt ei uerſus Maſadā, & neceſſe eſſet ſeruare cognationē in eo caſtello obſeſſam, impedimēto fuit Ioppe: quā occupatā ab hoſte opus erat primū capere, ne quā hoſtilē munitionē à tergo relinqueret petiturus Hieroſolyma. qua occaſione arrepta Sílo mouit exercitū: quē cum Iudæi perſequerentur, Herodes cū modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonē ægre repugnantē ſeruauit. Capta de inde Ioppe properauit Maſadā ad liberandos obſidione domeſticos. Ex indígenis aūt alíj propter paternā amicitiā illi ſe adiungebāt, alíj propter ipſius gloriā, nōnulli & amborū deuincti eſſent beneficijs: ſed maxima pars ob ſpes quas de cōfirmato iam rege cōceperāt. Augebatur aūt ualde exercitus, cui Antigonus in trāſitu locis opportunis ſtruebat inſidias, & tamē nihil aut parū hoſtē lædebat his artibus. nam Herodes receptis è Maſada domeſticis, & capto Reſſa caſtello, petebat Hieroſolyma, ſequētib. Silonis militibus, & multis Hieroſolymitanis eius potētia perterritis. Cūq; ad occidentalē urbis tractū caſtra poſuiſſet, q hac parte diſpoſiti erāt cuſtodes ſagittis eū impetebāt, & miſsilib. deinde quibuſdā cateruatim excurrentib. & ſtatiōes hoſtiū infeſtātibus, Herodes caduceatorē clarigare iuſsit circa mœnia, ſe bono publico ueniſſe & ad ſalutē urbis, ne apertorū quidē inimicorū retaliaturū iniurias, ſed etiā inimiciſsimorū in ſe peccata obliuiōi traditurū. ad hæc Antigonus ita reſpōdebat uerſo ſermone ad Silonē ac Rom. milites, iniquū eos facere qui Herodi regnū aſtruāt, homini priuato & Idumæo, hoc eſt ſemíjudæo, cū id more gētis debeatur ſucceſsioni generis. nā ſi offenſi & ipſe à Parthis regnū accepiſſet, ideo uelint hoc auferre, nō deeſſe multos ex eo genere qui legitimè poſsint id accipere, nihil de pop. Ro. male meriti, & ſacerdotes inſuper, quos iniquū ſit priuari debitis honoribus. Ad hūc modū ambob. inter ſe cōtendētib. & uſq; cōuitia prorūpentib. Antigonus permiſit ſuis ut arcerēt hoſtes à mœnib. qui cū ſtrenue iaculārētur è turribus, facile eos fugauerūt. Tū uerò Silonē largitiōe corruptū eſſe patuit. ſubornatis em̄ aliquot militib. è ſuis familiaribus, qui clamoribus largiores cōmeatus & pecuniā in alimēta flagitarēt, abducíq; ſe in hiberna ad cōmodiora loca poſtularēt, uaſtis circa urbē om̄ib. & Antigoniani amoliti eſſent uitæ neceſſaria: turbari cœpit exercitus & parare abitū. cōtrà Herodes rogabat Silonis tam duces q; milites ne ſe deſererent, miſſum tū à Cæſare & Antonio, tū à ſenatu reliquo. ſibi curæ futurū ne quid exercitus deſideret, atq; etiā ut abūde adſint quęcūq; requirerēt. poſt quas preces cōtinuo dimiſſis ſuis per agros, nullā Siloni diſcedēdi anſam reliquā fecit. maior enim quàm quiſquā ſperaret rerū neceſſariarū allata eſt copia: familiaribus etiā ſuis apud Samariam agentibus imperauit, ut frumentū, uinum, oleū, pecora, & reliqua

XXIIII

neceſſaria Hierichuntem comportarent, ut & in poſterum inde ſuggeri poſſent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, ſed continuo dimiſit per agros qui per inſidias frumentatores interciperẽt. qui ſicut iuſsi ſunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, inſeſsisq; montibus, intenti obſerua bãt eos, qui cõmeatus cõueherẽt. Nec Herodes interim ſegnis erat: ſed aſſum ptis x cohortibus, quarũ v è Romanis totidẽ è Iudæis cõſtabant, adiunctisq; mixti generis cõductitijs & equitatu modico, Hierichuntẽ petijt: offendensq; urbẽ relictã ab habitatoribus, & d ex his ad montiũ uertices confugiſſe cũ familijs, hos quidem captos dimiſit. Romani uero inuadentes urbẽ diripuerũt, repertis intra ædes omne genus rebus precioſiſsimis. Rex igitur relicto in ea præſidio reuerſus eſt, & Rom. exercitũ hibernatum in recẽs deditas regiones dimiſit, Idumæã, Galilæã & Samariã. Antigonus quoq; p largitiõe obtinuit à Silone ut partẽ Rom. exercitus intro Lyddã acciperet, captans Antonij gratiam. atq; ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantiſper uacantes. Herodi uerò otiari nõ libuit, ſed miſſo in Idumæam Ioſepho fratre cum x peditibus & cccc equitibus, ipſe in Samariã profectus, & depoſita ibi matre cognatisq; alijs quos è Maſada eduxerat, in Galilęã duxit, expugnaturus quę dã loca ab Antigono inſeſſa præſidijs. cũq; Sephorim cælo ningente peruenisſet, Antigonianis inde refugientib. magnã nactus eſt rerũ neceſſariarũ copiam. Inde in latrones quoſdã ſpeluncarũ receſſus habitãtes equitũ alam immiſit, cum peditũ trib. cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant autẽ nõ lõge à uico, qui Arbela dicitur. Quadrageſimo deinde die uenit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptũ eſt, donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam uincẽtes coegit terga uertere, ſuos uero fugiẽtes gradũ ſiſtere. nec hoc contentus profligatos & palãtes uſq; Iordanẽ perſecutus eſt. atq; ita uniuerſam Galilæã in partes ſuas traduxit, præter eos qui erant in ſpeluncarũ receptaculis. numeratisq; uiritim cl drachmis, & pro portione cẽturionibus, ſuos in hiberna dimiſit. Interea Silo ad eũ uenit cũ ſuis ducibus qui apud Antigonũ in hibernis fuerant, illo nolente eos poſt unũ menſem exactũ amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberẽt eos ſublatis omnib. reb. ad uictũ neceſſarijs in mõtes refugere, ut Romani præ inopia fame perirẽt. at Herodes Pheroræ fratrũ minimo cõmeatuũ curã cõmiſit, iuſſo inſtaurare Alexandriũ. Ille uero breui & militib. magnã neceſſariarũ rerũ abundantiã prębuit, & caſtellũ illud prius deſertũ denuo cõdidit. Eodẽ tẽpore Antonius morabatur Athenis. In Syria uerò Ventidius Silonẽ accerſens contra Parthos, iuſsit primũ Herodi
xxv nauare operã, deinde ad propriũ bellũ exire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum miſſo, ipſe cõtra latrones in ſpeluncis degentes duxit militẽ. Erant autẽ hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis mõtibus, anguſtis tramitib. acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex autẽ arcas in hunc uſum cõpactas de uertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo q; nec inferne propter aſperitatẽ montis aſcendere daretur, nec ſuperne cõtra eos derepere. hæ arcę cõpletæ erant militibus haſtas falcatas geſtantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarũ demiſsio periculoſa erat propter immenſam altitudi-

tudinem: & in ſpeluncis non deerant uictui neceſſaria. ut uerò demiſſæ ſunt arcæ ad earũ oſtia, & nemo præ metu audebat progredi, quidã ſcutatus accinctus gladio, manu utraq; apprehẽſa catena qua arca ſuſtinebatur, demiſit ſe intra fauces moræ impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primũ iaculis multos intus confecit: deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam ſe recepit. cæteros uerò eiulatum audientes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamẽ conatus impediuit nox interueniens, multiq; rege per præconẽ pollicente ueniam deditionem fecerunt. Sequenti uerò luce eodem uſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex aũt quidam deprehenſus intus cum uxore ac ſeptem filijs, rogatus ab eis ut ſe fugere hoſtẽ permitteret, ſtans ante oſtium, primum quemq; exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorẽ ultimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremo ſeipſum ſuperiecit, mortẽ ſeruituti præferens. primo tamen in obſcuritatẽ Herodis multa eiecit conuitia, licet rex è ſpecula quadam dextram porrigeret, & pollicereturueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autẽ Ptolemæo prępoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus, & tribus millibus peditũ, ut armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non bene ceſsit: nam inuaſus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſsibilia, totum eum tractũ rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes aũt reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atq; ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæſo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis, Vẽtidius Herodi in auxiliũ mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum ſe contulit, tanquam inſpecturus eius negotia. At Antigonus ſuſpectum habens eius aduentum, non admiſit hominem, ſed per funditores glandibus impetitum arcuit, ſatis declarans ſuum animum. ille tum demũ Herodẽ bene monuiſſe, & ſe nõ obtemperantem erraſſe intelligens, in Emauntẽ urbẽ ſe recepit: & in eo itinere quotquot ludæorum ad manus ei uenerunt, interfecit nullo amici aut hoſtis diſcrimine, iratus ob ea quæ ſibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariam. nam decreuerat ea de cauſa audire Antoniũ, alijs ſibi opus dictitans, quàm his qui ſe magis quàm hoſtẽ læderent. alioqui ſufficere uel ſeipſum ad opprimendum Antigonũ. Machæra uerò conſecutus eum rogabat ut maneret: aut ſi certum eſſet pergere, ſaltem Ioſephum fratrem ſibi attribueret, gerenti bellum contra Antigonũ. Itaq; recõciliatus Machæræ multũ roganti, relicto ibi Ioſepho cũ exercitu, præcepit ei ne rem totam in diſcrimen adduceret, neue cum Machæra contenderet. Ipſe uerò properauit ad Antonium oppugnantẽ Samoſatam ſitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. poſtquam autẽ peruenit Antiochiã, repertis ibi multis collectis qui cupientes

tes

tes adire Antoniũ non audebant ſe cõmittere itineri propter obſidentes uias barbaros & ſæuientes cædibus, bono animo eſſe iuſsis ducẽ ſe præbuit. ſtatione autẽ altera procul à Samoſata inſidiabatur barbarorum turma cõmeantibus ad Antoniũ: ubi quà exitus erat in campeſtria occultauerant ſe nõ pauci equites, non moturi ſe loco, donec uiatorũ agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertranſiuiſſent, Herodes qui præſidio erat extremo agmini, inuaditur â fermè quingentis equitibus. qui cum primos ſibi occurrẽtes in fugam uertiſſent, rex cum ſuis ſtipatoribus magno impetu in eos illatus hoſtem repulit, & excitatis ſuorum animis pugnam redintegrauit, reuertẽtibus qui paulo antè fugerant, ita ut ubicq; cæderentur barbari. Rex aũt ſæuire ferro non deſtitit, nec niſi receptis iumentis quæ non pauca gerebant ſarcinas, ſi mulcq; mancipijs, cœptum iter proſecutus eſt. Et cũ plures alij in propinquo campis ſaltu inſidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum ualida ſuorum manu aggreſſus in fugã cõpulit: multisq; ex eorum numero cæſis ſecurum ſe quentib. ſe iter præſtitit. illi uerò ſeruatorẽ eum & protectorem ſuũ appellabant. Poſtq; autẽ prope Samoſata uentũ eſt, exercitũ inſtructũ & ornatũ eiho noris cauſa miſit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gauiſus eius aduentu, & cognitis quę obiter geſſerat, collaudata uiri uirtute, cõplexus eſt eũ & ſalutauit comiter, in ſummoq; honore habuit ut regẽ recens à ſe declaratum. Antiocho autẽ paulo poſt id caſtrũ dedente, & hoc pacto finito bello, Soſio prouinciam Antonius cũ exercitu tradidit: cõmendatoq; ei Herodis negotio, in Ægyptũ ipſe profectus eſt. Tum Soſius duas legiones cum rege præmiſit in Iudæam, ipſe cũ reliquo exercitu ſequebatur. Interim abſente fratre Ioſephus in Iudęa perierat hoc modo. Immemor mandatorũ fratris quæ illi Antoniũ aditurus dederat, aſſumptis & à Machęra quinq; cohortibus uerſus Hierichuntẽ profectus ad demetẽdas eius agri fruges, in mõtibus caſtris locũ cepit: & quia Rom. cohortes cõſtabãt è tyronibus non admodum rei militaris peritis, & plerique è Syria delecti eſſent, circumuentus ab hoſte inter locorũ difficultates, amiſſo exercitu & ipſe fortiter pugnans occubuit. ſex em̃ cohortes deſideratæ ſunt. Antigonus uero potitus cadaueribus, Ioſepho præcidit caput, L talẽtis à Phe rora fratre redimendũ. quo facto Galilæi à ſuis præfectis deficientes, factionem Herodis in lacũ demerſam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata ſunt. Machęra autẽ Gittham caſtellum muniebat. Regi uerò apud Daphnen Antiochiæ ſuburbium fratris caſus renũciatus eſt, iam antè tale aliquid expectanti propter quædã inſomnia, quibus nõ obſcurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere poſtquam ad Libanum montẽ peruenit, aſſumptis octingentis eius loci hominibus. ducens etiam unam Romanã legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur. cui occurrentes hoſtes, prælio uicti compulſi ſunt in caſtellũ unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare adortus, ui repentinæ tẽpeſtatis coactus eſt infecta re inde exercitũ in proximos uicos abducere. Superueniente aũt ab Antonio legione altera, qui caſtellũ tenebant territi noctu id deſeruerunt. Rex quoq; properauit Hierichuntem, uolẽs ulciſci fratris interitum. quò poſtquam uenit, honoratiſsimum quemque adhi-

buit

buit ad conuiuium: peractaq; cœna dimissis cõuiuis recepit se in cubiculum. Hic uidere licuit res regis à deo non negligi. Triclinĩ enim illud in quo cœnatum fuerat, iam uacuum sine cuiusquam noxa cõcidit: quo factũ est ut omnes Herodem deo charum crederent, ut qui miraculose seruatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hostium sex millia ad pugnam descendissent à montiũ uerticibus, Romanos terruerunt: eorumq; uelites procursando iaculis & saxis feriebãt regios, adeò ut ipsi quoq; regi quidam uulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus misit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abundare copijs, ut foris quoq; posset bellum gerere. Sed ille Machæræ se opposuit. Herodes uerò occupatis quinq; oppidis, præsidiariorum circiter M M in eis interfecit, & incensis oppidis contra Pappum reuersus est, qui castra habebat ad uicũ Isanas nomine: & confluentibus ad se multis à Hierichunte ac Iudæa, ubi animaduertit hostem præ audacia uenire ad pugnam, collatis cum eo signis uicit egregie, & accensus ulciscendi fratris cupidine, sæuiendo instabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibusdam in tecta confugientibus, his superatis & tectis dirutis uidit omnia referta & cõstipata militibus. hos igitur saxis superne impetentes aceruatim conficiebant: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm uidere innumera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maxime fregit hostiũ audaciam, ita ut nõ amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repente ualida tempestas interuenisset, regij uictores petijssent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iam enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans urbẽ deserere. At rex iam uespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatũ abijt: ubi maximum discrimen adijt, quod tamen euasit dei prouidentia. Cum enim esset nudus, & unius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostium armati, quos metus eò compulerat. dumq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti, ut illæso rege contenti essent sibijpsis fuga salutem quærere. Sequenti uerò die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit illud Pheroræ in ultionẽ fratris. nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc ubi tempestas desæuijt, moto inde exercitu uenit Hierosolyma, & castra prope urbẽ metatus est, anno tertio postquàm Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maxime oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarũ multitudine: & cæsa circumquaq; materie, præpositisq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII.

PERACTIS uerò nuptijs uenit per Phœnicem Sosius, præmissisq; per mediterranea copijs, mox & ipse affuit habens secum multos tam pedites q̃ equites. uenit etiam rex à Samaria, ad ueterẽ exercitum non mediocrem accessionem adducens. erant enim circiter XXX millia. XXVI

omnes

omnes autem confluebant ab Hieroſolymorũ mœnia, & aſsidebant ſeptentrionali urbis lateri, ad undecim legiones peditum, & ſex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo bellum gerẽs, ut deiecto Antigono hoſte pop. Rom. ipſe pro eo ex ſenatuſcõſulto regnum acciperet. Intus autem certatim reſiſtebant Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templum domini iactantes, & fauſta populo ominantes, non deſerturum deum ſuos in periculo: direptiſq; extra urbem tã hominũ quã equorum alimentis, per clanculariа etiam latrocinia difficultatẽ annonæ augebant obſeſſoribus. Cui rei Herodes ita proſpexit, ut cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet inſidijs, & commeatus additis præſidijs etiam è longinquo conueheret, ut breui neceſſaria uictui abundarent in exercitu. adhęc operarum frequentia facile abſoluti ſunt tres illi aggeres. æſtas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatũ aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. at obſeſsi intrepide repugnabant, conatus eorum eludentes uarijs artibus. excurrentes em̃ crebrò, modo incepta, modò iam perfecta opera incendebant: & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum prodiſiecto machinis muro intus recentem extruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nõnunquam ſub terra manus conſererent. utentesq; deſperatione pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq; obſeſsi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in ſabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaſerunt in mœnia primum lectiſsimi uiginti milites, deinde Soſij centurio. captus eſt enim primus murus die XL, ſecundus uerò quintadecima: & quædam porticus circa templũ exuſtæ ſunt quas Herodes Antigonum incendiſſe calumniabatur, uolens in eum concitare inuidiam populi. Capta uero exteriore templi parte & ima urbe, Iudæi ad interiora templi & ſuperiorem urbem refugerunt: timentesque ne à Romanis impedirentur mactare deo quotidianas uictimas, per legatos petierũt ut has tantum ſinerentur introducere. Rex uerò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt uerò ſpem ſuam fruſtratam uidit pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta ſunt cædibus, Romanis lõga oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionẽ extirpare funditus: eratq; continua cędes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuente ſupplices. non ætati ulli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante rege, & præcibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, ſed ueluti furore perciti ſæuiebant nullo ætatis diſcrimine. Antigonus quoq; neq; ueteris neq; recentis ſuæ fortunæ ratione ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq; ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam inſultauit homini Antigonam appellans. non tamen incuſtoditũ reliquit tanq; fœminam, ſed uincto cuſtodes addidit. Cæterũ Herodes deuictis hoſtibus, non minùs negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad uiſendum non fanum ſolum, ſed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis

armis reprimebat, moleſtiorem clade uictoriam exiſtimãs, ſi quid eorũ quæ uideri fas nõ eſt, ueniret in conſpectũ profanæ multitudinis. Prohibebat etiã rapinas per urbem fieri, identidẽ Soſium rogitans, ſolitudinis ne ſe regẽ Romani facturi eſſent, exhauſta urbe rapinis ſimul ac cædibus: exiguumq; dicẽs ſibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam ſi totius orbis dominium contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionẽ merito permitti militi, promiſit ſe de ſuo mercedẽ numeraturũ ſingulis. atq; ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promiſſa perſoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Soſio uerò etiam regiè dedit munera, ita ut omnes bene nummati diſcederent. Ea clades Hieroſolymorũ incidit in conſulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, menſe tertio, ferijs quibus ſolenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem tẽporis monumentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadẽ die urbs capta fuerat ante annos uigintiſeptem. Soſius autẽ cõſecrata deo corona aurea profectus eſt Hieroſolymis, Antigonũ uinctum ducens ad Antoniũ. Herodes autẽ ueritus ne aſſeruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud ſenatũ iure ſecũ contenderet, docens ſe regio natũ ſanguine, Herodem uerò plebeium, & q; ſi ipſe propter offenſum Rom. pop. indignus eſſet qui regnet, certè filijs eius inſontibus regnũ debeatur: hęc inquã timẽs multis pecunijs induxit Antoniũ ut Antigonum tolleret. quo facto tum demũ Herodes metu liberatus eſt. atq; ita Aſſamonæi principatus deſijt poſt annum centeſimũ uigeſimumſextum: quæ domus illuſtris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorẽ ſacerdotij, facinoraq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verũ hæc familia inteſtinis ſeditionibus agitata amiſit imperiũ. Adminiſtratio autẽ rerum peruenit ad Herodem Antipatri filiũ, plebeio natum genere, & ſubiecto regibus. Atque hunc Aſſamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XV.

Expugnatis à Soſio & Herode Hieroſolymis, Antigonus ab Antonio ſecuri percutitur, Herodes uero præcipuum quemq; ex amicorum eius cohorte interimit. Cap. I.

IEROSOLYMORVM expugnationem Soſij ductu atq; Herodis, & captiuitatẽ Antigoni ſuperiore uolumine diximus: nũc quæ deinceps cõſecuta ſunt dicemus. Poſtq; tota Iudęa potitus eſt Herodes, quãtũ urbanæ plebis etiã nondũ regnũ adepto fauerat, eos uicissim promouebat: aduerſæ autẽ factionis homines q̃tidianis abſumebat ſupplicijs. in præcipuo honore apud eũ erat Pollio Phariſęus, & Sameas huius diſcipulus, dũ em̃ obſiderẽtur Hieroſolyma, hi cõſulebãt

ciuibus ut Herodem in urbem reciperent, eamq; ob rem gratiam illis habuit. Pollio uerò hic olim capitis reo Herode, Hyrcano cæterisq; iudicibus prædixit opprobrans, q; absolutus eorũ sentẽtijs ab omnib. illis pœnas exiget, quã prædictionẽ procedẽte tempore deus euentu cõprobauit. Tunc uerò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilẽ in unũ congessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totũ id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiam XLV primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus qui etiã cadauera scrutabãtur ne quis eorũ efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argẽti inueniebatur, id totũ ad regẽ referebatur, nec ullus finis malorũ aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni sabbatici, quo nobis nõ est fas serere. Cęterũ Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctum seruare ad triumphum: sed ubi audiuit gentẽ ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. uix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribens. Antonius Antigonum Iudæum perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorũq; primus affecit regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem constitutum admitterent. nam ne tormentis quidẽ adigi poterant ut appellatione regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit prioris regis existimatio. quare uisum est ignominiosa morte obscurare eius me-
II moriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc Strabo. Hyrcanus autem pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanũ qui primo pontifex deinde rex fuit, & fratrẽ Herodis Phasaelum, captiuos abduxerant: quorum Phasaelus non ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honestam mortem præferens, seipse interfecit, sicut suprà diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est. Cap. II.

HYRCANVM autem ad se perductũ Phraates Parthorũ rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis solutum permisit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quàm pontifici ac regi Hyrcano honorem habebant, nec hi solum, sed quantum Iudæorum ultra Euphratem habitat: ita ut non admodum præsentis fortunæ pœniteret hominem. Sed postquam resciuit Herodem ad regiam dignitatem euectum, ad nouas se spes transtulit, natura suorum amans, & gratiam ab eis expectans, q; aliquando de capite periclitantem seruasset in iudicio. Cœpit igitur de profectione cõsultare cum Iudæis, officij causa inuisere illũ solitis: qui tamen ut maneret ei suadebant, cõmemorantes obsequia sua & honores quos exhiberent non aliter quàm uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatẽ eum obtinere posse, propter corpus mutilatum ab Antigono. nec reges solere meminisse accepti in priuata uita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna sint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ desideriũ. Herodes quoq; ei scripsit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne sibi inuiderent cõmunem cum genero futuram potestatem, nunc enim adesse tempus referendæ suo quondam

&.

& altori & ſeruatori gratiæ. Simulq; etiam ad ipſum Phraatem legatum miſit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurũ ne obſtaret cupienti referre gratiam homini de ſe optime merito. Nec tamẽ re uera hoc agebat: ſed quia ipſe grauis eſſet princeps, cauens mutationis occaſiones, quærebat Hyrcanũ in poteſtatem ſuam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod poſtea fecit. Tunc autẽ dimiſſum à Partho, & ab illis Iudæis honorifice adiutum uiatico, cum excepiſſet, in ſummo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuijs ſemper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem quo minus ſuſpicaretur inſidias. quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret ſibi ad ſtabiliendum principatum conducibile, unde tamen domeſticæ ſeditionis enata eſt occaſio. Cauens enim ne quis illuſtrium crearetur pontifex, accito Babylone nõ obſcuri generis ſacerdote Ananelo, huic ſummũ ſacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra nõ tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Ariſtobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formoſiſsimũ, nomine Ariſtobulum, alteram Mariamnen Herodis coniugem, inſigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquiſsime ferebat contemptum filium, q; eo ſuperſtite aliunde uocatus pontificatum uſurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, ut pontificatum filio ſuo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Ariſtobulum delectatus eſt eius forma, admiratus ſtaturam adoleſcẽtis ſimul & pulchritudinem, nec minus Mariamnem regiam coniugem, felicemq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus perſuaſit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conſpectis ille nihil non à ſe impetrari patiatur. his uerbis excitata mulier eas effigies ad eum tranſmiſit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos ſibi uiſos non mortali, ſed planè diuino natos genere, uolens Antoniũ in amores pellicere. qui indecorum ſibi ratus puellam Herodi nuptam accerſere, atque etiam Cleopatræ ſuſpiciones uitans, ſcripſit ut aliquo honeſto prætextu filium ad ſe mitteret, addens niſi moleſtum uideatur. Quæ poſtquam relata ſunt Herodi, non putauit tutum Ariſtobulum in ipſo flore ætatis, uidelicet decimumſextum agentem annũ, adhæc genere nobiliſsimũ mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ad libidines, & huiuſmodi uoluptates undecunq; uenantem impune propter potentiã. Reſcripſit igitur, ſi uel pedem è regno ſuo moueat adoleſcens, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerũ ſub alio rege ſperantibus. hoc pacto cum ſatis feciſſet Antonio, decreuit non omnino adoleſcentẽ & Alexandram ſpernere, uxore etiam Mariamne aſſiduis precibus obtũdente, ut fratri debitũ pontificatum redderet, dicenteq; ipſi quoq; id fore cõmodum, adempta per honorem adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorum concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus eſt: eam & clàm regno ſuo inſidiatam, & per Cleopatram id agere ut ope Antonij à ſe regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore parto priuare conetur, & regnũ perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis. ſe tamen præteritorum li-

benter obliuiſci,nec deſinere pietatem erga eam cæteraſq; neceſsitudines co-lere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatẽ immaturã prælatus ſit.Hæc poſtquã elocutus eſt uerbis meditatis,quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra uix ſui compos,tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum la-crymis pro ſe uerba facere, faſſa ſe pro ſacerdotio nihil non tentaſſe indignita tis & contemptus impatientia:regnum autẽ negans ſe uel ambiſſe unquã, uel etiam ſi ultro offerretur,admiſſuram fuiſſe.Satis honoris ſibi uideri, q; filiam cum ipſo regnare uideat,ſatisq; ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victã igitur beneficiorũ magnitudine accipere ſe honorem filij, futuramq; poſthac regi obſequentiſsimam:ueniamq; præteritorum petere, ſi quid fiducia gene-ris & neceſsitudinis propter indignitatem rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis uiciſsim dexteris diſceſſerunt,om ni ut tum uidebatur ſuſpicione ſublata.

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariamnes fratrem pontificem declaratum non nul-to pòſt necandum curauit. Cap. III.

III IVM rex confeſtim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregri-ni generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Aſſyrios,ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Ba-byloniam incolũt,unde & hic erat, à pontificibus alioquin oriun-dus,& Herodi iamdudũ notus familiariter. Eum adeptus regnũ cum autori-tate ſua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quo familiam ſuam cõpo-neret perturbatam,propter neglectas leges patrias.alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legẽ uio-lauit,pro leſu ſubrogato in hoc ſacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ari ſtobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in ſe tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentẽ uiuo adhuc pontifici ſucceſſorẽ dedit. atq; ita tum uiſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen ut decebat poſt reconciliationem uacauit ſuſpicionibus,ueritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſsit igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere. adhæc obſeruabatur aſsidue, ita ut nihil regem lateret,ne eorum quidem quæ ad quotidianam ui-uendi rationẽ attinent:quæ omnia exaſperabant eam, & incitabant ad odiũ. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectã ſe obſeruari indigniſsimè ferebat,ma-lens quiduis potius pati,q; amiſſa licẽtia, honoris ſpecie in ſeruitute & timo-re uitam degere.miſit ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarum ſtatum deplorans,& rogans ut opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſsit eam unà cum fi-lio clàm in Ægyptũ ad ſe confugere.quod conſiliũ placuit, moxq; tale quid-dam comminiſcitur.Paratis duabus ſandapalis in has ſe & filium incluſit, iuſ-ſis famulis cõſcijs,ut noctu has efferrent. erat autẽ mare petendum, ubi para-tum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret.hæc apud Sabbionẽ amicum mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij.quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus Herodis erat, ſuſ-pectus quaſi ſocius inſidiarum quibus Antipater ueneno ſublatus eſt, arri-puit occaſionẽ conciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ beneuolentiæ; & ad-

eum

eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotiū, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, nō ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim nō cessaturam Cleopatram, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, uolebat per clementiam uideri indulgentior. statuit tamen modis omnib. adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis lāterent insidiæ. Iam'que instabat Scenopegia, festum apud nos cumprimis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoq; data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel statuerat. Postq; enim adolescens annum tum egressus decimumseptimū, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniasq; decenter tractabat ipse, eximia forma & statura q; pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secū etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas uoces ac cōprecationes, licentius, q; sub tali rege decebat, proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerūt Herodem ut quod de adolescente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandrā accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cum'q; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primū spectabant natantes quosdam è socijs & famulis. deinde postq; prouocante Herode adolescens quoq; eis se miscuit, amicorū quibus hoc datū erat negotiū, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt q; omnino aqua præfocatus sit. Hic fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelū rediit. hic casus ubi mulieribus renunciatus est, uersa repente rerū facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis: totam'q; urbem rumore sparso mæror occupat, nulla non domo calamitatē deflente tanquam propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandrę, quam & si dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpe ad inferendam sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi represit, si fortè superesse posset extincto per summū nefas filio, & retenta diutius uita nullam significationem dare q; data opera necatū sensisset, donec aliquando se offerret ultionis facultas. quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionē præ se ferens. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solum fingens, sed & lacrymas & mœstitiam ueræ simillimam. ac fortasse ueræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis ac pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatē suam existimaret cōducere: sed potissimū hoc agebat ut alienus uideretur ab hoc crimine. Cæterum quod ad magnificentissimum funeris apparatum attinet, nihil sibi ad summā liberalitatem fecit reliquum, tam in exornando conditorio, q; in congerendis eò aromatibus & alijs rebus preciosissimis, quo maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur. Cap. IIII.

ALEXANDRA tamen nullo modo emolliri potuit, ſed indies magis ac magis exacerbante mœſtitia, per luctum accendebatur ad uindictæ deſiderium. Per literas igitur inſidias Herodis Cleopatræ indicat, ſi mulcp filij ſui miſerabilem interitū. Illa uerò iamdudum adiuuandi eam cupida, & tum etiam miſerata mulieris infortuniū, non ſecus cp proprium curauit hoc negotium: nec unquam deſtitit incitare Antonium ad ulciſcendam necem iuuenis: indignū facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam regum ſtirpem tam inſolēter debacchari. His permotus Antonius poſtquam Laodiceam peruenit, accerſiuit ad ſe Herodem, dicturum cauſam de obiecto necis Ariſtobuli crimine. factum enim improbabat, ſi quidem ipſe Herodes autor eius fuiſſet. At ille nec cauſæ ſuæ ſatis fidēs, & Cleopatræ odia metuens, indeſinenter Antonium cōtra ſe irritantis, decreuit quidem parere: necp enim aliter facere poterat, ſed cōmiſſa regni cura Ioſepho patruo, clàm ei mandauit, ut ſi Antonius in ſe grauius aliquid ſtatuiſſet, confeſtim Mariamnen interficeret. ſic enim ſe affectum erga uxorem, ut etiam ſi poſt ipſius mortem aliquem potiri cōtingat illius pulchritudine, ad ſuam id iniuriam pertinere exiſtimet. aiebatcp totum hoc negotium exhiberi ſibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accenſus ſit. atcp his mandatis, non admodum læta ſperans de rerum ſuarum exitu, proficiſcitur ad Antonium. Porrò Ioſephus creditum ſibi regimen adminiſtrans, & ſæpiſsime Mariamnen conueniens, partim propter negotia, partim honoris cauſa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes proſequeretur: irridentibus hanc eius aſſeuerationem mulieribus, præſertim Alexandra, ille nimio ſtudio approbandi eis affectum regis eò prouectus eſt, ut mandatum illud proderet, ratus id certiſsimum amoris argumentum, quòd neque ſine ea uiuere ſuſtineret, neque uel morte ipſa ab ea diſiungi. quæ Ioſephi uerba mulieres nō tam ut indubitatum Herodis amoris ſignum interpretatæ ſunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, ſi uel mortuus fæuiret in earum capita. Interea per ciuitatem rumor ab inimicis regis ſparſus eſt, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maxime. Alexandra uero etiam Ioſephum hortata eſt, ut aſſumens eas ad ſigna legionis Romanæ confugeret, quę tum ad regni cuſtodiam circa urbem tendebat ſub tribuno Iulio. ſic enim primum ſi quid turbarum in aulam incideret, ipſas in tuto fore propter Romanorū beneuolentiam. Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariamnen, ſi in Antonij cōſpectum uenerit, atcp etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione, literæ ab Herode ſuperuenerunt rumori contrariæ. quamprimum enim uenit ad Antonium, muneribus eū placauit quæ in hoc Hieroſolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri lenijt, ut minus poſthac ponderis apud eū haberet Cleopatræ inſtigatio. negabat enim Antonius oportere regem facti ſui rationem reddere, alioqui ne regem quidem futurum. ſed dato illi ſemel honore, etiam liberam poteſtatē permittendam eſſe, idcp ipſum etiā Cleopatræ aiebat conducibile

ducibile, ſi non multū ſe miſceret alienis imperijs. Hæc ſignificabant Herodis literæ, reliquumq; honorē quo ſe dignaretur Antonius, ad conſeſſum adhibens & ad quotidiana cōuiuia, idq; non ceſſante à criminationib. Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnū id ſibi uſurparet, omnibus modis quærebat illū perdere. Sed quia iuſtum ſe præberet Antonius, nihil poſthac expectandū grauius, uenturumq; breui conſtabilito tam regno q; amicitia, nec relictā Cleopatræ cupiditati ullā ſpem, quando Antonius pro eius poſtulatis Cœleſyriam ei cōceſsiſſet, hac cōditione, ne poſthac Iudæam peteret, & ut moleſta eſſe deſineret. His literis redditis uoluntas confugiendi ad Romanos euanuit. nō tamē latuit id conſiliū, ſed q; primū deducto aliquātiſper Antonio cōtra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuerſus eſt, ſtatim ſoror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cū ſuis uoluerit. nec hoc cōtenta Salome etiā maritū ſuum Ioſephū criminata eſt, Mariamnes conſuetudinē obijciens. hoc aūt fecit propter ſimultatē ueterem, q; regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obſcuritatem generis. Porrò Herodes qui ſemper ardenter amauit Mariamnen coniugem, ſtatim perturbatus eſt, non ferens zelotypiæ ſtimulos. ægre tamē ſe continēs, ne à recta ratione tranſuerſum raperetur inſanis affectibus, ſeorſim Mariamnen per cūctatus eſt, ecquid haberet cū Ioſepho cōmercij. illa uero pernegante factū cū deierationibus, & quicquid inſons fœmina poſſet in defenſionē adducēte, rex paulatim aſſentiēdo placari ſe ſinebat uictus amore uxorio, ita ut poſtremo ueniā peteret, q; temerè fidē habuiſſet rumoribus: agebatq; ei gratias pro ſeruata pudicitia, ſuū uiciſsim amorē cōmemorās, tandē ut mos eſt amantium prorumpētibus lacrymis ruunt in cōplexus mutuos. cum tamē nondū uxori amoris ſui fidē faceret, tantoq; magis conaretur id efficere: tum illa, Nō eſt, inquit, amantis mandare ſi quid humanitus accidat, uxorem innoxiam addi fati comitē. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore cōfeſtim eam è cōplexu dimiſit: uociferabatur que capillos ſibi lacerans, tenere ſe manifeſto deprehenſam conſtupratā à Ioſepho coniugē. nunq; em̄ proditurū fuiſſe data ſibi priuatim ac ſecreto mandata, niſi obſtricta mutuū fide per ſtupri conſuetudinē. atq; ita parū abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægre, cohibuit ſe tamen. Veruntamen Ioſephū ne in conſpectū quidē admiſſum iuſsit interimi, & Alexandram ut malorū omnium cauſam, uinctam coniecit in cuſtodiam.

Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra nō deſinēte in omnes incitare Antonium: quem hortabatur ut auferens cuiq; ſuam dynaſtiam, ipſi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitum ſuis amoribus. cumq; natura eſſet alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni ſucceſsio, ueneno ſuſtulit, agentem annum xv. deinde Arſinoen ſororem ſuam Epheſi in tēplo Dianę ſupplicē, interfecit per Antonium. Pecuniarum etiā ubicūq; ſpes affulgeret, neq; tēplum, neq; ſepulchrū, neq; aſylū ullū unquā uiolare dubitauit, modò ad illam redirēt ſpolia quæſita uel ſacrilegio miſcebatq; ſacra ꝓfanis, fas nefas, ut augeretur lucris uel iniquiſsimis. ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ & uoluptatib. deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri poſſent opibus. quamobrē & Antoniū continuo ſolicitabat, ut alijs ablata ipſi largiretur; & ingreſſa cum illo Syriā, ſtatim cogita-

gitauit quomodo eam poſſeſsionem ſuam faceret. Nam Lyſaniam Ptolemæi filiũ interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, ut non illecebris ſolum, ſe etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamen eum tam inſignis iniuſtitiæ, ne uideretur ad procacis fœminæ nutũ libenter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur uel negando eam cõtriſtaret, uel imperata illius omnia faciens uideretur mortalium omnium nequiſsimus, partes de utriuſq; regione ablatas ei largitus eſt: ad hæc urbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum uſq; Ægyptum: præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate ſciebat liberas, quamuis has quoq; illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Cleopatræ reginæ in Iudæam aduentus. Cap. V.

HAEC aſſecuta Cleopatra, & Antoniũ in Armeniam cum exercitu profectũ uſq; Euphratẽ proſecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damaſco, etiã Iudæã ei libuit inuiſere: ubi excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partẽ & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamũ fert, quod unguentorũ longe precioſiſsimũ ibi tantum prouenit, & eximiarũ palmularũ uim maximã. per hęc negotia cõtracta maiore cum rege familiaritate concubitũ eius appetijt, mulier natura intemperans, & dedita libidini, ac fortè etiã amore tacta nõnihil: quãuis ueriſimile ſit per ſtuprum quæſitã occaſionẽ ſtruendis inſidijs. Sed illa amorẽ prætexebat. Herodes aũt iam antè ei parũ amicus, q; noſſet infeſtã ex æquo omnibus: tum uero etiã abhorrens tam proſtratã impudentiã, & reiecturus ſi petulantius pergeret, renuit. deinde cum amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic em̃ multis moleſtijs leuare poſſe eos quib. uel hactenus infenſa fuerit, uel in poſterũ futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore utile, quando quidẽ nec illi fida futura ſit, ſi in quã tẽporũ difficultatẽ delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuiorẽ cohibuerũt amici, indignũ cenſentes, hominem in magnis uerſantem negotijs in manifeſtũ ſe periculũ conijcere, & obſecrantes ne quid ageret temerè. nõ enim hoc laturũ Antoniũ, quantũuis ei hoc approbetur utile. quin hoc ipſo augendũ eius deſideriũ, q; per uim atq; inſidias amiſiſſe eã uidebitur. nec ſupereſſe uel mediocrẽ excuſationẽ, qn mulier ſit omniũ eius ætatis lõge honoratiſsima, & ſi quid utilitatis ex eius nece poſsit exiſtere, cõiunctũ ſit cũ Antonij iniuria. unde facile apparere q; magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia regis ipſius, cum nihil uetet recuſata illius illicita poſtulatione, res pro præſenti ſtatu recte diſponere. his deterrẽtes, & periculũ probabilibus rationib. oſtendentes, cohibuerũt eũ à tanto facinore. Ille placata munerib. regina, uerſus Ægyptum eam deduxit. Cæterũ Antonius ſubiugata Armenia Artabazẽ Tigranis filiũ cum filijs ſuis ſatrapis uinctũ in Ægyptũ miſit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno aũt Armenię potitus eſt Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui pòſt Archelaus & Nero Cæſar per uim à ſe pulſo iuniorẽ ipſius fratrẽ ſucceſſorẽ dederunt. Quod aũt attinet ad tributa regionũ quas regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iuſte reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occaſionẽ maleuolentię.

Arabs

Arabs uerò poſtq̃ eorũ exactio ad Herodẽ ſpectare cœpit, aliquandiu ſol uebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandũ ſegnior, uix partes quaſdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæſare Actiaco prælio uictus eſt. Cap. VI.

QVAM eius iniquitatẽ & iuris contemptũ non ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus eſſet Romanorum contentionibus. cum enim expectaretur pugna Actiaca, quę in CLXXXVII Olympiadẽ incidit, Cæſar de imperij ſumma decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorũ iam annorũ poſſeſſor regionis pacatæ & refertæ paſcuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliũ Antonio. Sed ille hanc operam ei remiſit, negãs ſibi opus eſſe. uerũ quia tam ex ipſo q̃ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iuſſit in illũ bellum uertere. nam & regina hoc in rem ſuam fore exiſtimabat, ſi alter ab altero mutuis attererentur cladibus. Igitur Antonij iuſſu reuerſus Herodes domi continuit exercitum, cum quo mox inuaſit Arabiam equitatu ſimul & pedeſtribus copijs inſtructiſsimus, Dioſpolim petens quò occurſuri erant Arabes. nõ enim eos latuit hæc expeditio. Poſt acerrimũ igitur conflictũ penes Iudæos fuit uictoria. Poſt hæc rurſum magnus Arabũ exercitus cõfluxit ad Cana, qui locus eſt in Cœleſyria: quod præſentiens Herodes duxit cõtra eos maximã exercitus ſui partẽ. cumq; uellet munitis uallo caſtris per occaſionẽ deinde prælium cõmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfeſtim in Arabas duceret. Faciebat aũt eis animos, tũ q; pulchrè inſtructam aciem habere ſe crederent, tum recens memoria prioris pugnæ in qua egregiè uicerant. cum igitur ardor eorũ uix cohiberi poſſe uideretur, decreuit rex uti alacritate militũ, & profeſſus ſe nõ ceſſurũ illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hoſtẽ, ſubſequẽte inſtructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. pauliſper em̃ repugnare conati, ut uiderunt non poſſe ferri eorũ audaciã, maiore ex parte in fugã uerſi ſunt. actumq; de eis fuiſſet, ni Athenio Herodẽ inuaſiſſet, eiusq; exercitũ. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, nõ imparatus pugnæ euentũ expectabat, quieturus ſi Arabes uincerent. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cũ collectitia manu indigenarũ feſſos iam, & uictoriam ſuam putantes ex improuiſo adortus magnam ſtragẽ ædebat. Nam ludęi uirib. in profeſſos hoſtes abſumptis, tum uerò etiã ob uictoriã diſſolutiores, facile hoſti cedebãt, multaq; uulnera accipiebãt in locis aſperis & inæqualibus, quorum peritiores erãt aduerſarij. His igitur uehemẽter laborantibus Arabes reſumptis animis reuerſi in prælium trucidabant iam fugiẽtes. nec una erat exitij facies, paucíq; in caſtra euaſerũt. Rex uerò uidẽs eos uiribus impares, citato equo profectus eſt ad euocandos qui illis ſuccurrerent. nec tamẽ licet feſtinus, affuit in tẽpore, ſed Iudæorũ caſtra capta ſunt. Arabibus aũt nõ mediocris felicitas ex inſperato cõtigit, dum & uictoria potiuntur, à qua plurimũ aberãt, & hoſtiũ ualidũ exercitũ opprimũt. Ex illo tẽpore Herodes latrocinijs cœpit agere & excurſiõib. in Arabiã, caſtra ponẽdo in montibus: & cauebat quidẽ totũ exercitũ prælio cõmittere, ſed interim non mediocriter proficiebat ſuos labori aſſuefaciens, & continuis exercitijs præparans ad abolendam tandem ignominiam.

De

De terræmotu qui Iudæam concußit. Cap. VII.

QVO tempore dum maxime apud Actiũ Antonius conflictatur cum Cæſare, ſeptimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquam antè motu concuſſa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppreſſa ſunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimenti accepit, utpote ſub diuo agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nunciꝰ gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hoſtium animos, quaſi ſubuerſis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam ſupereſſent aduerſarij. legatos itaq; gentis, qui rebus afflictis pacem petituri uenerant, cõprehenſos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hoſtilem exercitũ. at illi non auſi aduentũ eorum præſtolari, utpote deiecti animis ob calamitatẽ, rempub. negligere, nec multum à deſperatione abeſſe uidebãtur. quos ita affectos rex excitabat, duces eorũ appellãdo, & quantũ in ſe erat conando animum illis addere. cumq; generoſiores quoſdam in meliorem ſpem reſtituiſſet, tum demũ auſus eſt etiam exercitum alloqui, quem prius uiderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his uerbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

Herodis conciò ad exercitum. Cap. VIII.

NON ignoramus, uiri fortiſsimi, multa hoc tempore noſtros conatus remorata infortunia, quibus quantumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniã bellũ eſt pro foribus, & quæ hactenus acciderunt talia ſunt ut ueſtra uirtute poſsint corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſsitis priſtinũ robur animi. ac primũ de bello uerba faciã, declaraboq; nos id iuſtiſsimis de cauſis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuè debet acuere ueſtrã fortitudinem. deinde oſtendã, nec hæc quæ nos contriſtant, eſſe tam grauia q̃ uidentur, & magnã nobis ſupereſſe ſpem uictoriæ. ac primũ de eo diſſerã quod prius propoſui, uosq; ipſos teſtes eorũ quæ dicturus ſum faciã. Noſtis em̃ ipſi Arabũ iniuſtitiam, & q̃ ſint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirũ genus hominũ impiũ, ac barbarũ: ſed nos præcipuè infeſtauerunt, ob auaritiã & inuidiã perpetuis iniurijs nos laceſſentes. Et tamen ne alia beneficia noſtra in eam gentẽ collata cõmemorem, quis eos imminẽte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea em̃ cum Antonio cõiunctio, & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterẽtur, dũ ille cauet cõmittere q; & nobis ſuſpectũ eſſe poſſet: deinde poſtq; precib. illa euicit ut de utraq; regiõe portiones quædã ei deciderẽtur, in his quoq; diſpẽſandis nõ ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis munerib. ſecuritatẽ ambob. acquiſiui meo unius ſumptu, dum cc talẽta expẽdo, & pro alijs ducẽtis fideiubeo, pro reditib. eius ipſius terræ, quã iſti olim noſtrã occupant. atqui æquũ erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiq; ullã agrorũ partẽ decidere. certè in Arabũ gratiam, qui nobis ſalutẽ ſuam debẽt, indignũ erat quicquã expẽdere. Sed multo iniquius eſt, eos qui negare nõ poſſunt ſuã libertatem noſtrũ eſſe beneficiũ, & eã ob rẽ gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, præſertim amicos & pacis tempore: quando quidẽ fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos

locum

locum habeat neceſſe eſt.at non inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtũ putant niſi cum lucro coniunctũ,& iniuriã impunitam eſſe debere, quæ lucri gratia cõmittitur.Dubium ne igitur eſt,noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi,quod deus ipſe fieri uult,iubeatq; nos ſemper ulciſci uim & iniuriam, maxime in bello nõ ſolum iuſto,uerũ etiam neceſſario.quod enim confeſsiõe omniũ tam Græcorũ quàm Barbarorũ eſt crudeliſsimũ, hoc cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores ſacros ac inuiolabiles eſſe uolunt,& noſtri honeſtiſsima ſanctiſsimaq; legis præcepta per angelos, hoc eſt nuncios à deo acceperũt.hoc em̃ nomẽ & deũ in hominũ notitiã adducere,& hoſtes hoſtib.conciliare poteſt. Quid igitur magis nefariũ,q; legatos de iure agẽtes interficere? aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda uel in bello ꝓſperitas,uel in reliqua uita felicitas? ego ſanè nõ uideo.Dixerit fortè aliquis: ius quidẽ & fas penes nos eſt, ſed penes illos uires & maiores copiæ. uerùm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus.cum quibus em̃ iuſtitia eſt,cũ illis etiã deus. ubi autẽ deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiã per ſe uires noſtras expẽdamus.Prima pugna uicimus, in ſecũda primo cõgreſſu eos profligauimus,nõ ferẽtes noſtram impreſsionẽ.victores deinde nos Athenio nõ indicto bello ex inſidijs aggreſſus eſt. uerũ hæc fortitudo eorũ dicẽda eſt,an inſidiæ potius & ſecũda iniquitas? Cur igitur nobis minus ſit animi,quib.oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qui quoties abſq; dolo certandũ eſt ſemper ſuccũbunt,quãdo uerò uincere uidẽtur per iniuſtitiã hoc faciũt? Quid q; etiã ſi fortes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad uirtutẽ excitari debet? non eſt em̃ generoſi laus infirmiſsimũ quẽq; aggredi,ſed poſſe etiã fortes deuincere. Quòd ſi quẽ domeſticæ clades terrẽt & terræmotus proximus,primũ cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit, putantes grauiorẽ q; re uera fuit:deinde nõ decere ut illis audaciæ,nobis timiditatis,eadẽ cauſa ſit.Illi em̃ nũc audent nõ q; alicuius boni ſibi ſint cõſcij, ſed quia nos afflictos credũt calamitatibus.ubi autem nos uiderint occurrere,collabetur eorũ fiducia,& nobis hoc ipſo creſcẽt animi,q; iam cũ non ita ferociẽtibus pugnabimus.nam neq; admodũ afflicti ſumus,neque,ut quidã putant, irato deo nobis hoc accidit, ſed caſus hi ſunt fortuiti. Quòd ſi dei uoluntate hoc factũ eſt, mirũ ni eiuſdẽ uoluntate ceſſauit calamitas, & hac caſtigatione contentus eſt. Quòd uerò præſens bellum ei probetur ut iuſtum, ipſe euidenter declarauit.Nonnullis enim per totam regionem terræmotu oppreſsis, ueſtrum qui arma geſtatis nemini quicquam mali contigit, ſed omnes eſtis incolumes,manifeſto diuinæ uolũtatis indicio,q; ſi populariter militaſſetis unà cum liberis & uxoribus,neminẽ ueſtrũ deſideraretis.Hæc cogitãtes,& quod maius eſt,habere uos deũ protectorẽ omni tẽpore, perſequimini iuſto bello gentẽ impiã,nec amicitiæ iura,nec fœderũ fidẽ ſeruantẽ, in occidendis legatis fortẽ,cũ uirtute gerẽda res eſt,ſemper fugacẽ. His uerbis ludæorũ animi non mediocriter accẽſi ſunt ad prẽliũ.Herodes aũt ſacris de more peractis,propere duxit eos ultra Iordanem cõtra Arabas: metatusq; caſtra nõ procul hoſtibus,decreuit caſtellum intra utrosq; ſitũ occupare:commodum ſibi id ratus, ſiue pugnandũ eſſet,ſiue caſtra in tutiorem locum transferenda. cumq; idem eſſet Arabum quoq; conſiliũ,circa eum locũ certamen contractum eſt,ac primum

mum telis uelitati eminus, deinde manus conſerunt, utrinq; nonnullis caden tibus, donec Arabes uicti diſceſſerunt. Ea pugna Iudæis tantũ momẽtum ad bene ſperandum fuit, ut quia hoſtes certamen detrectabant, auſi ſint uallum eorũ diuellere ipſa caſtra expugnaturi. atq; ita coacti proceſſerunt non ſatis bene ſtructa acie, ne tantillũ quidem alacritatis aut ſpei ad pugnam afferen tes: conſeruerunt tamen manus uel quia plures numero, uel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinũ igitur conflictum non paucis utrinque cæſis, tandem Arabes in fugam uerſi ſunt. Tanta autẽ ſtrages impulſis ſemel edebatur, ut non ſolum hoſtiũ gladijs conficerentur, ſed præ impetu fugien tis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorũ telis ſe indue rent. itaq; quinq; millia deſiderata ſunt. cætera turba refugit quidem intra ca ſtra, ſed nulla certa ſalutis ſpe, non tam cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt unà cum fugientibus irrumpere, obſidione eos cinxerunt, & auxilijs aditus, & fugam obſeſsis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerunt, primum pacem petentes, de inde quia ſitis urgebat, præſenti neceſsitati remediũ. At ille non legatos, non pecuniam pro captiuis, nihil denicq; æquum admittebat, enixe cupiens facino rum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaq; coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſsi præbuerunt ſe uinciendos, & in captiuitatẽ abigen dos, ita ut intra quintam diem capti ſint ad quatuor milia. Sexta uero omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, uel certam cladem malentes, quàm paulatim ignominioſe opprimi. Quæ ſententia poſtquàm placuit, eru perunt è caſtris, ſed parum idonei ad præliũ, fractis tam uiribus q̃ animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt: domitaq; per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregium experti ſunt, cliente lam ſe dederunt.

Herodes ad Cæſarem profecturus neceſſario Hyrcanum interficit. Cap. IX.

VII QVA felicitate ille multũ elatus domum reuertitur, aucta ob rem be ne geſtam exiſtimatione. Sed dum maxime res ſuas conſtabiliſſe uidetur, ſummum diſcrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cęſaris. Tũ enim actum de ſe putauit, nõ ipſe ſolus, ſed & a mici eius omnes & inimici. nemo enim credebat impune fore tantã Antonij amicitiam. quo factum eſt ut amici quidem nihil diſsimularent deſperationẽ, inimici uerò condolere ſe fingentes, clàm gauderent, pollicentes ſibi in futu rum meliorem ſtatum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanũ nemi nem ſupereſſe regij generis, ſtatuit eum è medio tollere: ſiue euaſurus eſſet periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: ſiue opprimẽdus eſſet à Cæſare, ſucceſsionẽ illi inuidẽs. Hæc ſecũ uolutanti, ab ipſius Hyrcani familia præbita eſt occaſio. qui q̃ eſſet miti ingenio, toto uitæ ſuæ tẽpore nul lis ſe admiſcuit negotijs, omnia fortunæ permittẽs, & quãcunq; illa cõditio nem attuliſſet, ea bene cõtentus. Verũ Alexandra ambitioſa fœmina, & muta tionis ſpẽ modeſte ferre neſciẽs, ſolicitauit patrẽ ne ulterius ferret Herodẽ af flictorẽ ſuæ familiæ, ſed potius ſibi quoq; caueret, ſeq; ſperatæ fortunæ ſerua ret. cõſuluit deinde ut Malcho Arabiã ditiõe tenẽti ſcriberet, peteretq; ab eo

tutelam

tutelam & hoſpitium. Si enim contingat Herodem male mulctari ab offenſo Cæſare, dubio procul ad ipſum rediturum imperium, propter nobilitatẽ generis, & fauorẽ populi. Talia ſuadentem Hyrcanus primo repulit, deinde uictus importunitate mulieris, interdiu noctuq; eandem cantilenam de futurorum ſpe, deq; Herodis inſidijs occinentis, ad Arabẽ literas dat amico cuidam Doſitheo: in quibus ſcriptũ erat, ut equites mitteret, qui eum ad Aſphaltitem lacum deducerent. Diſtat à Hieroſolymitanis finibus per trecenta ſtadia. Hæ literæ ideo Doſitheo potiſsimum creditę ſunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ: & exoſum ei Herodem non una de cauſa uidebatur ueriſimile. nam Ioſephi ab eo necati cognatus erat, & aliquãto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant. nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides ſeruata eſt. Pluris enim ille faciens præſentis regis gratiam, oſtendit ei epiſtolam, qui actis primum gratijs, unum etiam ab eo poſtulauit miniſterium: ut complicata epiſtola, & obſignata Malcho eam redderet, & reſponſum ab illo reciperet. multũ enim ſua referre, ſi etiam illius mentem intelligat. Quod ubi Doſitheus ſedulo executus eſt, Arabs reſcripſit paratum ſe & ipſum & familiam recipere, atq; etiam omnes illius factionis Iudæos: miſſurumq; inſtructam manum quæ eos tutò deducere ualeat, & uoluntati eius obſecuturum per omnia. Poſtq; autem etiam hanc epiſtolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eũ, ecquid haberet cum Malcho fœderis. quo inficiante, prolatis in conſiſtorio literis, occidi eum imperauit. Atq; hæc ita in ipſius Herodis cõmentarijs ſcripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, uidelicet non ob hoc crimen, ſed quaſi regi inſidiatũ, necatum eſſe. Scribunt enim ſic: In quodam conuiuio diſsimulata ſuſpicione quæſiuiſſe ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepiſſet. reſpondiſſe illũ, accepiſſe quidem, ſed nihil præter officioſam ſalutationem continentes. Alterũ amplius interrogaſſe, num quod etiam munus accepiſſet. cumq; reſpondiſſet, nihil præter quatuor iumẽta quibus uectaretur: regẽ traxiſſe hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iuſsiſſe. Inſontem autem periſſe argumentum afferunt mitiſsimum ipſius ingenium, ut qui ne iuuenis quidem unquã ullam temeritatis aut audaciæ ſignificationẽ dederit, ac ne tum quidem cum ipſe principatu potiretur: ſed tum quoque pleraque omnia ex Antipatri adminiſtrauerit ſententia. Tunc uerò iam octuageſimũ annũ exceſſerat, ſciebatq; opes Herodis in tuto eſſe: Euphrate etiam traiecto, relictiſq; qui trans eum amnem in ſummo honore habuerant, in patriam poſtliminio redijt, ut ſub illius poteſtate uiueret, quo minus ueriſimile eſt eum molitũ facinus à ſua natura alieniſsimũ, cõfictáque uidẽtur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani poſt uariã fortunã qua tota uita circumactus eſt. nam uiuente etiã tum matre Alexandra pontifex Iudæorũ creatus, per nouẽ annos eum honorẽ obtinuit: cui defunctæ cũ in regnũ ſucceſsiſſet, elapſis tribus menſibus ab Ariſtobulo fratre pulſus eſt, ac deinde Pompeij ope reſtitutus. receptiſq; omnibus honorib. quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulſus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto pòſt domum reuerſus, quamuis multa ſibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum conſecutus eſt poſt tantam fortunæ uarietatem: & quod omniũ eſt maxime miſerabile, ut modò

diximus,in extrema ſenectute indigno fine abſumptus eſt. Fuit enim æquiſsimantiſsimus & perpetua modeſtia,imperiumq; maxima ex parte per alios administrabat,amore otij,& imperitiæ ſibi conſcius. Antipater certe atq; Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti ſunt: pro quib. meritis contra ius ac fas occiſus eſt. Cæterũ Herodes Hyrcano ſublato ad Cæſarẽ properans,& nihil boni de ſe ſperans propter amicitiã Antonij,ſuſpectam habebat Alexandram,ne uſa hac temporis opportunitate ad defectionẽ concitaret populum, & inteſtinis ſeditionibus regnũ perturbaret. quare mandata regni cura Pheroræ ſuo fratri,& matrem Cypron, & ſororem, & totam denicq; cognationẽ in Maſada depoſuit:iuſsitq; fratrem,ſi quid ſibi accidiſſet durius,habenas regni retinere. Mariamnen uero uxorem, quia propter ſimultatem cum matre eius & ſorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit,cõmiſſa quæſtori ſuo Ioſepho & Sohemo Ituræo caſtelli cuſtodia, uiris & antè ſemper fidiſsimis,& tunc honoris cauſa his mulieribus regijs adhibitis: Verum his quoq; mandatum dederat,ut ſi quid quod nollet accidiſſe ſibi cognoſcerent,confeſtim ambas interficerent,regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conſeruarent.

Quomodo Herodes etiam regnum à Cæſare obtinuit. Cap. X.

His mandatis properauit Rhodum ut illic Cæſari occurreret. Quò poſtquam appulit,poſito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit:admiſſusq; ad colloquium,tum maxime oſtendit animi ſui magnitudinem, neque ad ſupplicationes (ut in tali fortuna mos eſt)uerſus,neq; preces adhibens quaſi rogando ueniã, ſed facti ſui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæſarem & amicitiam ſibi interceſsiſſe maximam cum Antonio,& totis uiribus ſe conatum ut penes illum eſſet rerũ imperiũ:non armis quidẽ coniunctis q; tum diſtineretur bello Arabico,ſed miſſo ad illum frumento ſimul atque pecunijs.nec tamen ſe hac parte ſibijpſi ſatisfeciſſe.profeſſum enim amicũ pro bene de ſe merito non opes ſolum,ſed caput etiã & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certe hanc laudẽ ſuam eſſe, q; ne poſt Actiacã quidem cladem illũ deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit. quo tempore ſi non auxilio, at cõſilio à ſe adiutũ hominem, cõmonſtrando quo uno modo ſeruari poſſet,nec omnino in ordinẽ redigi,uidelicet ſi Cleopatrã interficeret. hoc enim mature perpetrato,licebat illi in eius opes ſuccedere,atq; ita faciliores à te pacis cõditiones impetrare.ille uerò per incogitantiã conſilium meum aſpernatus eſt:atq; hoc pacto tibi magis q; ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoq; ſtudium damnas,non negauerim ea quæ feci,neque uereor ingenue fateri quanto illum amore proſecutus ſim. q; ſi amoto perſonarum reſpectu,hoc tantum in diſquiſitionẽ uocas,qualis ſim amicus, & q; memor beneficiorũ,licet tibi quoq; hoc experiri. mutato enim nomine nihilomi
VIII nus manebit amicitia,& laudem ſuam merebitur. His uerbis cum magnam generoſitatẽ præ ſe ferret,non mediocriter allexit Cæſarem, uirum liberalem ac magnificum: ut occaſione dicẽdæ cauſæ paulatim inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare diademate reſtituto hortatus eum, ut nõ minus ſuam q; quondam Antonij amicitiã coleret,in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidium

pidium, quantū apud monarchas fauore Herodis adiutus ſit. Ergo ubi præter ſpem acceptum ſe uidit Cæſari, & ope eius denuo confirmatum in regno, ſenatuſconſulto quoq; per illū impetrato, deduxit eum in Ægyptū, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius ſibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinē. Conatus eſt etiam Alexandro Antonij amico impetrare ueniā, quod tamen non potuit, quia Cæſar animaduerſurū ſe in illum iurauerat. Reuerſus deinde in Iudæam auctus honore ac poteſtate, omnes qui cōtrà expectauerant attonitos reddidit, quaſi dei benignitate ſemper illuſtrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit ſe ad excipiendum redeuntē ex Ægypto Cæſarē. qui poſtq; uenit, omni regia magnificentia eū accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnē hoſpitalitatē exhibuit, & rerū ad uictū accōmodarū copiā. quo factū eſt ut in intimā familiaritatē reciperetur, unà obequitare ſolitus dum traducuntur copiæ, tractansq; tum ipſum tum amicos miniſterio uirorum CL ditiſſimo & ſumptuoſiſſimo cultu inſignium. quin & ſqualida ac inaquoſa loca tranſeuntib. nihil deeſſe paſſus eſt, non uinū, non aquā, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipſum quidē Cæſarē talētis DCCC donauit: adeoq; ſatisfactū eſt omnibus, ut luculētius etiam q̄ pro eius regni facultatib. tractatos ſe faterentur. quo magis amicitiæ promptæq; ad benemerēdum uoluntatis fidē fecit, & uſus opportunitate tēporis egregiā opinionē magnanimitatis ſibi parauit. rurſumq; ab Ægypto redeūtes alios Romanorū primates tot officijs proſecutus eſt, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariamnen calumnijs oppreſſam interficit. Cap. XI.

SED cum primū in regnum reuerſus eſt, perturbatam familiam inuenit, infenſamq; ſibi uxorē Mariamnen & ſocrum Alexandram. ratæ enim, id quod non immeritò ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut nec ſuis nec alienis bonis frui poſſent, ægerrime ferebant. Mariamne quoq; maritum ſimulare amorem credebat, q̄ ei bonū eſſet atq; cōmodum. ſed nihil moleſtius ferebat, q̄ q̄ ne illo quidē defuncto ſpes relinquebatur ipſam fore ſuperſtitē: nec unquā excidebant mandata olim Ioſepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur cuſtodes, præcipue Sohemū, non ignara incolumitatē ſuam ſitam in eius manibus. ille uerò principiò fidus erat, non diſcedens ab Herodis præſcripto: deinde munuſculis ac blāditijs muliebribus paulatim mollitus eſt: poſtremo effutijt omnia mandata regia, præſertim q̄ nō ſperaret eū cum eadē poteſtate reuerſurū. eam ob rem ſic exiſtimabat, nec ab illo ſibi eſſe periculū, & à mulieribus paratā gratiā, præſentē dignitatē & in poſterū facile retēturis. Quòd ſi Herodē rebus ex ſententia confectis redire contingeret, nihil eum niſi uxoris arbitratu acturū. ſciebat enim q̄ impotēter eam rex amaret. His ille de cauſis à mandatis diſceſſit. Mariamne uero iniquiſſimo animo tulit noua ſibi ſemper alia ex alijs ab Herode naſci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam ſaluus reuerteretur, cogitans uitam ſibi cum eo fore intolerabilem: id quod poſtea nec diſſimulauit, aperte faſſa quid ſe ureret. Ille enim cum præter ſpem magna ornatus fortuna appuliſſet, primò ut par erat uxori lætum de hac re attulit nuncium: eamq; ſolam præ alijs uxoribus ob amorē ac iucundiſſimā conſuetudinē ſalutauit & complexus eſt. Mulier uerò narrante eo ſuos ſucceſſus,

ſuſq́ deq́ ferre uidebatur,nec belle ſuum affectū occultabat: ſed ut erat inge-
nuis minimeq́ fucatis moribus,ad illius blandas appellationes ingemiſcebat:
narrationeq́ eius contriſtari magis q̄ gaudere uidebatur:ut iam Herodes nō
tam ſuſpicionibus q̄ manifeſtis ſignis turbaretur.angebatur enim uidens in-
expectatam & apertam uxoris auerſationem:quam moleſtiam præ amore fer
re non ualens, nec in ira nec in reconciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe
non conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur.adeò animus inter amo-
rem,& odium ambigebat,ut cum ſæpe cuperet punire mulieris ſuperbiam,in
tercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de
ea ſupplicio,ſeipſum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ deſiderium. Ta
libus curis æſtuantem & ſic erga Mariamnen affectum ut uidere ſoror eius &
mater,opportuniſsimū tempus ſe nactas putauerunt: moxq́ aſsiduis calum-
niis cōcitabant hominē accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec
reiiciebat,nec tamen libebat credere,& ſæuire in dilectā coniugē. peius tamē
indies erga eam afficiebatur,magisq́ ac magis exaſperabatur,dum nec illa cu
ras ſuas occultat,& ipſe amorem uertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſæuius
in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodùm nunciatum eſſet extinctis Antonio
& Cleopatra Cæſarem Ægypto potiri:cui obuiam properans familiam ſic ut
erat reliquit.Diſcedenti Mariamne commendauit Sohemum,plurimum ei ſe
debere propter habitam ſui curam profitēs, & cuiuſdam Iudææ partis ei do-
IX minium impetrauit. Cæterum Herodes in Ægypto cum Cæſare congreſ-
ſus,liberius iam cum illo egit amicitia fretus,& magnis ab eo beneficijs orna-
tus eſt.quadringentorum enim Gallorū Cleopatræ ſatellitium ei donauit,&
regionis partē reddidit,quam illa prius occupauerat. attribuit etiā eius regno
Gadara,Hippon,& Samariam, in maritimis Gazam,Anthedonem,Ioppen,
Stratonisq́ turrim:quæ illi non mediocris fuit ad regiū ſplendorem acceſsio.
Deducto deinde uſq́ Antiochiam Cæſare,in regnū reuerſus ſenſit fortunam
q̄ foris propitiā,tam domi aduerſam,maxime quod ad coniugiū attinet, qua
parte ſibi antè uidebatur feliciſsimus.Flagrabat enim legitimo coniugis Ma-
riamnes amore q̄ qui ardentiſsime,ne illis quidē exceptis, de quib.à ſcripto-
ribus proditur.ea fœmina cętera pudica & inuiolatę fidei,innatā habebat mu
liebrem quandam moroſitatē, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ,
ita ut nō habita regię potentiæ ratione,non raro contumelioſius eū tractaret,
quam tamen ille diſſimulanter & moderate ferebat,licet ſolitam aperte & ſo-
rori eius & matri exprobrare humilitatē generis. quæ cauſa fuit implacabilis
inter eas mulieres odij, atq́ etiam calumniarū quoties daretur occaſio: eæq́
ſuſpiciones paulatim creſcentes durauerunt integrum annum poſt Herodis à
Cæſare reditū. tandem diu præmeditatū odium in hunc modum erupit.cum
meridiano tempore quietis cauſa in cubiculū ſe rex contuliſſet, pro coniugali
affectu Mariamnen accerſijt.hæc autē introgreſſa quidem eſt, ſed unà cubare
noluit, rogantem contemnens, & inſuper patris ac fratris ſui necem oppro-
brans.quo indigne ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus tēperante,
poſtq́ ex ſtrepitu cōmotiorem eum ſenſit ſoror, ſubmittit iamdudū ſuborna
tum pincernā,qui indicaret ſolicitatū ſe à Mariamne, ut ei operam commoda
ret in propinādo regi amatorio poculo: & ſi amplius ſciſcitaretur qualenā id

eſſet

esset, dicere pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantũ ministerium. ꝙ si rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctũ illo ipso tẽporis articulo intromittit ad eũ alloquendum. atꝙ is composito uultu ingreditur, & quasi rem ualde seriam affectans, ait se largitiõe à Mariamne solicitatum, ut amatorium regi misceret. quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatũ, cuius ipse uim ignoret: ideoꝙ id renunciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè satis cõmotus, cũ magis etiam exasperatus esset, eunuchũ Mariamnes fidissimũ tormentis examinauit, sciens ꝙ sine illo nihil nec magnũ nec paruum tentatũ sit. qui cruciatus nõ ferens ad interrogata quidẽ nihil respondit, hoc tantũ prodidit, offensam esse mulierẽ propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemũ & sibi antehac & regno fidissimũ non fuisse hæc proditurũ, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos intercessisset. moxꝙ Sohemũ comprehensum imperat interfici, uxorẽ uerò causam suam iubet agere aduocato intimorũ amicorum cõsilio, accusationem accuratam exorsus, & confictũ ueneficij crimẽ intentãs. erat aũt uerbis immodicus, & iratior ꝙ decorũ iudicij postulat: quo factũ est, ut cùm eum ita uelle uiderent, omnium qui aderant suffragijs damnata sit, qua sententia prolata, uisum tñ est tam ipsi ꝙ alijs quibusdã præsentibus, nõ esse eius supplicij præcipitandũ, sed includendã in aliquẽ regiæ carcerẽ. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã ut mulier sine mora necaretur: quò tanto facilius regẽ perpulerunt, ꝙ dicerent timendũ esse aliquem motũ in populo, si sciretur uiuã asseruari in carcere. atꝙ ita Mariamne ducta est ad supplicij. Id conspicata Alexandra, & intelligẽs similẽ exitũ sibi expectandũ ab Herode, omissa pristina ferocia ualde indecore mutata est. Volens enim ostẽdere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicij facere omnibus audientibus sceleſtissimã & ingratã erga uirũ clamitans, dignamꝙ tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatũ maritũ amantissimum. Hæc illa turpiter fingente, & inuolatura ut uidebatur capillos miseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem, sed in nemine hoc magis apparuit, ꝙ in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neꝙ uerbo ullo eam dignata est, neꝙ uel tantillũ intemperijs eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpẽ dementiã uultu significabat. ipsa intrepida specie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoꝙ suo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperãs & magnanima, sed non satis modesta, & paula contentiosior. Cæterum formæ uenustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici nõ potest, quantum omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ potissima causa fuit quo minus iucunde cũ rege uitam degeret. Obsequijs enim ob amorem ab eo culta & nihil molestũ expectans, licentiosius æquo se gerebat. moleste etiam ferebat suorum casus. idꝙ apud ipsum quoꝙ fatebatur. Tandẽ effecit ut exosa esset regis & matri & sorori, atꝙ etiam illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiã flagrare cæpit rex, iam antè misere affectus sicut diximus. neꝙ enim uulgari coniugũ more amabat, sed cùm penè ad insaniam usꝙ indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem uxoris moribus effici potuit ne in-

dies magis ac magis eam diligeret. Tum uerò maximè sibi uisus est irato deo necasse Mariamnen. sæpe inuocabat eius nomen, sæpe etiã indecore lamentabatur. excogitabat autẽ oblectamẽta quæcunq; poterat, apparãdis conuiuijs ac compotationibus, nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit, a deoq; dolori succubuit, ut sæpe ministros iuberet uocare Mariamnen, quasi illa adhuc uiueret. Sic affecto superuenit pestilentia, quæ & plebis & purpuratorum maiorẽ partem abstulit, omnibus irato deo hanc immissam interpretantibus propter iniustũ reginæ supplicium. ita aucta regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu uenationis, ubi afflictans se intra paucos dies grauem morbũ contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nõnihil. nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malũ uiderentur, res minimum à desperatione abfuit. itaq; medici partim propter morbi cõtumaciam, partim quia in tanta difficultate nõ erat libera diætæ electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertũ euentum salutem fortunæ cõmittentes. quo sic apud Samariã, nunc Sebasten, decumbente, Alexandra habitans tum Hierosolymis, re cognita conata est urbis arcem in suam potestatẽ redigere, alteram templo contiguã, alteram in ipsa urbe sitam; nam qui has obtinẽt, totam gentẽ habent obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, necq; Iudæi sine sacrificijs degere, quibus uita citius cõtemnatur q̃ religio. præfectos igitur tentat, ut sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderẽt, ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. q̃ si contingat eum sanitatẽ recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio nõ est æquis auribus accepta, sed cũ essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, q̃ & Alexandrã oderant, nec fas putabãt desperare de salute principis. amici enim erãt ueteres, unus etiã nepos regis, Achiabus nomine. quare cõtinuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille sine mora eam iussit interfici: superatoq; tandẽ morbo affectis & corporis uirib. & animi sic efferatus est, ut quauis ex causa ad fæuiendũ esset propensissimus. quamobrẽ ne ab intimis quidẽ amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro uidelicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat Costobarus unus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim fuerat sacerdotiũ Coze numinis, quod tũ religiose ab ea gẽte colebatur, priusquã sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes q̃ primũ regnũ adeptus est, Idumææ ac Gazæ præpositum, data in matrimoniũ Salome sua sorore, cuius maritũ Iosephum interfecerat, ut iam dictũ est. ea felicitate præter spem oblata inflatus ille, paulatim ad tantam insolentiam progressus est, ut regis imperata detrectaret, indignum ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitq; legationem ad Cleopatram, docens Idumæam semper maioribus eius reginæ paruisse. proinde nunc quoq; impetrandã esse regionem ab Antonio. Se enim paratũ illi potius obsequi. Hæc autẽ moliebatur non q̃ Cleopatram mallet habere dominã, sed ut accisis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorum dominationem inuaderet. nã spem ei faciebat tam generis claritas q̃ pecuniarũ copia, quib. parandis ille nunq; non intentus ne à turpib. quidẽ lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra frustra

tenta-

tẽtato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominẽ, nisi interceſsissent pro eo tam mater q̃ soror: ita tñ eũ donauit illarũ precibus, ut nunq̃ posthac illi fideret. orto deinde inter coniuges diſsidio, Salome libellũ repudij marito mittit, prꝛeter legitimũ morẽ patrię. lex em̃ noſtra ſolis maritis hoc ius permittit, mulieribus autẽ ne dimiſsis quidem fas eſt nubere, niſi prioris uiri permiſſu. Verũ illa magis ex propria licẽtia quã cõmuni iure fecit diuortiũ, & ad fratrẽ ſe cõferens ait ſe prætuliſſe fraternã beneuolentiã coniugali fœderi. cõſpiraſſe em̃ eũ ad res nouas moliẽdas cũ Lyſimacho, Antipatro & Doſitheo: ſuisq̃ reb. fidẽ aſtruebat per Babæ liberos, q̃s ille iam per XII annos ſeruaſſet incolumes. erat aũt hoc uerũ, & tum prꝛeter omnẽ opinionẽ à rege auditũ uehemẽter eius animũ perculit. Quod em̃ ad Babę liberos attinet, decreuerat eos aliquãdo tollere, aduerſatos ſemper ſuis conatibus, ſed procedẽte tẽpore per obliuionẽ hoc omiſerat. cauſa uero odiorũ hæc fuit. Regnante Antigono dũ Herodes obſideret Hieroſolyma, in tantis rerũ difficultatibus maior populi pars feſſa, propenſa erat ad accipiendũ Herodem intra mœnia. ſed obſiſtebant Babæ liberi pollẽtes autoritate ac opibus & fidi Antigono, q̃ putarẽt eum regẽ magis eſſe è republica. Tãdem capta urbe per Herodẽ, Coſtobarus deſtinatus ad obſeruãdos urbis exitus, ne quis aduerſæ factionis elaberetur, ſciens magnã eſſe Babę filiorũ apud uulgus autoritatẽ, & cogitãs illos mutato rerũ ſtatu magnũ momentũ afferre poſſe ſuis conatibus, ſubtractos clàm in ſuis agris habuit. Ac tunc quidẽ licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquam ſcire quò illi deuenerint. rege deinde per edicta præmiũ promittẽte indici, & modis omnib. eos perquirente, ne tũ quidem fateri uoluit. ueritus em̃ non impune ſibi hoc fore poſt primã negationẽ, pergebat eos occultare, iam neceſsitate etiã non modo beneuolẽtia. Hoc poſt quã ſororis indicio rex cõperit, miſsis quibuſdã ad loca latebrarũ, & illos interfecit, & quotquot in eodẽ hærebant crimine: ut nihil iam reliquum eſſet ex Hyrcani cognatione, ſed ſublatis omnibus quorũ excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicq̃d uellet agere, nemine amplius reſiſtẽte. Quo factũ eſt ut magis ac magis diſcederet à patrijs ritibus, & peregrinis ſtudijs ueterũ inſtituta corrũperet inuiolabilia: quo tẽpore permagna facta eſt bonorũ morũ in deterius inclinatio, labante diſciplina qua antehac populus ſolebat contineri in officio. Ac primũ athletica certamina quinto quoq̃ anno in honorẽ Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis extructo: deinde in campo amphitheatrum utrũq̃ ſumptuoſo opere conſpicuũ, ſed alienũ à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horũ uſus, nulla ſpectaculorũ oſtẽtatio. Ille tamẽ celebritatẽ hanc nobiliſsimã eſſe uoluit, denũciatã circũuicinis atq̃ etiã lõginquis gentib. propoſitisq̃ prꝛemijs magnus undiq̃ athletarũ cæterorumq̃ certatorũ cõcurſus factus eſt, cõfluxerũtq̃ exercitatiſsimi quiq̃ in hoc genere. euocabantur em̃ magnis prꝛemijs nõ hi tantũ qui gymnicis certaminib. dant operã, ſed muſici etiã prꝛeſtãtes, & qui uocãtur thymelici: necnõ quadrigarij ac trigarij, & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragũt: magna cõtentione regis, ne quid deſideraretur, quod uſquã in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrũ ipſum per circuitũ tulis erat ornatũ Cęſaris, & trophęis deuictarũ ab illo gentiũ, auro atq̃ argẽto collucentibus. quod uerò ad inſtrumentũ & apparatũ attinet, non ueſtes præ

tiosissimæ,nō gēmæ raritate insignes deerāt in his spectaculis: cōquisitis etiā feris plurimis,leonibus,cæterisq; uel robore spectandis,uel aliquo naturę miraculo.hæ modò inter se modò cū damnatis hominibus cōmittebantur: quæ peregrinis quidē spectatorib. plurimū admirationis simul atq; delectationis afferebāt,indigenis uero prorsus ad dissolutionē patriæ disciplinæ tendere uidebantur.nihil enim magis impiū existimabāt,q; ex spectādis hominib.cū bestijs cōparatis uoluptatē crudelē captare homines: absurdū æque peregrinis artib.mutare instituta domestica. Sed nihil tam molestū fuit q; trophæa:quæ cū putarēt armis cōtectas imagines,quarū usus interdictus est nostris legib.in dignissime eas ferebāt. à quib. cū eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per uim nihil agere uoluit,sed blādis alloquijs conabatur hāc superstitionē eximere.nihil tamē mouebātur, sed credētes eū grauiter peccare,uno ore exclamāt:etiā si reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra urbē hominū imagines:sic trophæa uocabāt:hoc em̄ nefas esse. Herodes uero uidēs eos turbatos,& sine satisfactiōe nō facile cessuros,accitis ad se prę cipuis ex illo numero, & in theatrū adductis,rogabat eos,ostēsis trophæis,quidnā hoc esse putarēt. cūq; reclamassent,hominū esse imagines, iubet detrahi ornatū appositiciū,& ostēdit nudos stipites.quo facto in risum uertitur indignatio cōcepta ex suspi cione imaginū.atq; ita sedato multitudinis tumultu,plericq; iam mutati æquo animo ferebāt oīa,quidā tamē ne sic quidē destiterūt externos mores abominari,ueriti ne ex hac mutatiōe sequeretur magnū aliquod reip. incōmodū:putauerūtq; sui officij,labanti disciplinę publicæ uel capitis periculo succurrere, nec pati Herodē quicq; cōtra receptos mores inducere, & pro rege hostē agere.ex his x ciues cōiurauerūt contēpto periculo, sicasq; uestib. texerūt: & in his unus cæcus,ob indignitatē eorū quæ audierat nō tam paratus ad agendū aliquid,q; ad patiendū si quid asserturib.patrij moris accideret, cuius exēplo nō mediocriter cōfirmati sunt cæteri. Hi cōmunicatis cōsilijs in theatrum uadunt,sperantes nec ipsum regē improuisum impetū suum euasurum, aut certè multos ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & uel hoc sibi fore mortis solatiū,si illum uiolatæ religionis ergō in populi inuidiam adducerent. Et illi quidē quasi duces se cæteris præbētes hæc facere statuerant.quidā uerò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam expiscatus,regi theatrū ingressuro aperit, is nō ignarus quantū odiorum sibi quotidie cōcitaret.recipit se in regiam, & nominatim coniuratos accersit:qui cōprehensi in ipso facinore,& scientes nullū esse effugiū, decreuerūt præsentem necessitatē ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito uultu sicas protulerunt,profitētes se recte ac pie cōiurasse, nō propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia,sed pro disciplina publica,quam nemo bonus uiolare ne morte quidē sibi intentata sustineat.hæc illi cùm magna cōfidentia pro se attulissent,à regijs abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorū inuisus omnibus, à quibusdā interfectus frustatim cōcisus est & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamē hoc factum prodidit, donec post lōgas ac molestas Herodis inquisitiones à cōscijs quibusdam mulierculis per tormenta expressa est confessio. tum uerò autores eius facinoris cum totis familijs plectebātur,plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere

fendere, ni maiore cohiberetur potẽtia. quod animaduertẽs rex omni ope obuiam iuit eorũ conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertã defectionem adducerentur. cũ igitur duas arces munitas in urbe haberet, unã in qua ipſius erat regia, alteram uerò iuxta templũ Antoniam à ſe communitam, uiſum eſt tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebaſten, quæ foris totam gentem contineret in officio. abeſt à Hieroſolymis itinere unius diei, ad urbanos etiam tumultus compeſcendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem impoſuit, olim Stratonis turrim dictam: ipſe Cæſaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo, ſorte lectis equitibus caſtellum condidit, & in Galilæa Gabalam, Eſthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelã regni per totam regionem opportune diſpoſitis, adempta eſt uulgo leuiſsimis quibuſq; cauſis mobili, tumultuandi materia: parato ad quoſcunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo ſemper ſunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compeſcãt. In primis autem Samariam cincturus mœnibus, dedit operam ut tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare ſtatuerat, partim quo illuſtriorem eam faceret, ſed maxime quia prætextu magnificentiæ ſecuritatem rebus ſuis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere, nouum nomen Sebaſtes impoſuit, agroſq; eius natura feraces habitatoribus diuiſit, ut mox ab initijs eſſent locupletes: firmiſsimũ deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter ueterem ambitum tantum ſpatij cõplexus, ut nulli celebrium urbium cederet. erat enim XX ſtadiorum circuitus. in eius meditullio fanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe uoluit, modis omnibus ornatiſsimum, in quo templum extruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere ſtuduit, ſecuritatem captans ex firmitate loci, quo pro arce uti uoluit, pulchritudine uero loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad poſteros.

De fame quæ in terram Iudæam incubuit. Cap. XII.

EODEM anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit uindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtatæ temporum uiciſsitudines. Primũ ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea per inopiam mutata uictus ratione morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus alijs poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtẽ exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi conuenientem, nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaq; abſumptis ueteribus frugibus, & nullis in earum uicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non uno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſsitas multa ad præſentem uſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adeoq; XI

adeoq; omnia uarijs malis uastabantur, ut uix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in regē odium, q; ferè soleat calamitatū culpa in eos reijci, penes quos est regimen reipublicę. Cogitabat tamen aliquā medelā afferre tam difficili tēpori, sed modū uix expediebat, q; nec finitimi res ad uictum necessarias uenderent, eadem presi inopia, nec pecuniarum tantum supereſſet, quantū posset omnibus sufficere. attamen uidens opus esse ut omnes ad ferē dam opem cōsilia cōferrent, quicquid erat in regia supellectilis tam aureæ q; argenteæ, id totū concidit, nec laudatorum artificū parcens operibus, nec uasis ad usum necessarijs. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptū, quantum Petronius obtinebat pro Cæsare. is licet obrutus multitudine ob talē ne cessitatē ad se confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ alijs eis concesit frumenti exportationem, tam in emendo q; in euehendo adiuuans, ita ut maximū momentum ad gētis salutem in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solū mutauit auersorū à se animos, uerū etiam eximiam laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primū his qui sibijpsis frumentum quærere nō poterant, diuisit omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoq; prouidit adhibitis pistoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hiemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia uestium absumptis pecoribus, & lanis alijsq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic necessitati prospectum est, propinquis quoq; Syrorum urbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sanè & ipsi fuit cōmodum; terra mox uberem referente gratiam, ut omnibus alimenta suppeterent. & quamprimum segetes messi maturæ factæ sunt, ad LM hominū quos ipse aluerat dimisit per agros: atq; ita res penè perditas restituit sua diligentia, non mediocriter subleuatis etiā finitimis qui eisdē laborabant difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & urbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illum confugientes necessitati inueniebant remediū: ita ut reuocatis ad rationē quæ in exteros tantū insumpserat, reperta sint frumenti cororum x millia. corus autem capit x medimnos Atticos. intra regni uerò sui pomœria LXXX millia cororum expensa sunt. quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia. tantum apud Iudæos ualuit omnium sermone celebrata, ut positis odijs quicquid hactenus uel administrando regno, uel transgrediendis patrijs ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, bene compensatum putantes eius liberalitate, qua usi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor uel gratia uel gloria parta est apud exteros, ut per hęc mala non mediocriter nomen regis illustratū sit, & quantum damni domi acceptū est, tantum foris ad celebritatem nominis accreuerit. Cum enim in alienis necessitatibus tantam ostendisset magnanimitatem, omnes non qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionē Arabicā, eorumq; sępe forti opera usus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam in superiori urbis parte ædificauit, extructis

ædibus

ædibus ampliſsimis, exornatisq; auro & marmorib. & ſubſellijs, ut magnum uirorum numerum poſſent capere: domibus etiam pro cuiuſq; dignitate appellatione indita, ut una diceretur Cæſaris, Agrippę altera. Coniugem de- XII
inde duxit amore correptus, ne diſtraheretur uagis uoluptatibus. occaſio aũt nouarũ nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos cum primis nobilis, habebatq; filiam omniũ eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm uulgi ſermonibus celebraretur, primum fama illius Herodes permotus eſt, deinde cõſpectæ amore captus noluit uti ſua potentia, ne tyrannice uideretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen cõtemptu dignus uideretur, quo cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius uiſum eſt elegit, ut uidelicet honoris acceſsione eũ ornaret. mox igitur Ieſu Phabetis filio pontificatũ abrogat, & ſucceſſorẽ ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptijs nouũ caſtellũ condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. diſtat autẽ à Hieroſolymis circiter LX ſtadijs, natura firmũ, & ad excolendũ idoneũ. collis enim eſt leniter accliuis, attollẽs ſe in manufactã altitudinẽ, habẽs mammæ ſpecie circumferentiã: eſtq; diſtinctus teretibus turribus, aſcenſu arduo, qui per CC gradus lapideos ſcanditur. intus autẽ diuerſoria ſunt regia, magnis impenſis ſtructa, tã ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinẽ: & in pede collis habitationes ſpectatu dignisſimæ, tum propter alia, tũ propter aquæductus egregios, magno ſumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificijs referta eſt ad iuſtæ urbis magnitudinẽ, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſententia, nullos amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſsimum modis ſubditos in officio cõtinens: timore ſuppliciorũ quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſsitatibus: communiebatq; ſe accuratiſsimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiã ad rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanũ præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat, ad concilianda ſibi eorũ gratiã munificentiſsimus, q; innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factũ eſt ut cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerum ſuarum incrementis augeretur. Hæc tamen ambitio ſtudiumq; demerendi Cæſarem eum Romanis potẽtioribus cauſa fuit, ut multũ à patrijs inſtitutis decederet, & leges diuinas uiolaret, dum in honorẽ eorum urbes condit, & templa extruit, licet nõ in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, q; nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorũ colere. Quapropter extra eorũ regionẽ tales urbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, q; non ſpõte, ſed potentiorũ iuſſu hæc faceret: & interim Cęſarẽ Romanosq; tanto magis ſibi deuinciens, q; in eorũ honorẽ à patrijs cõſuetudinib. ſuſtineret diſcedere. Sed præcipuus ſcopus erat utilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita ut in condendis & exornandis urbibus nullis ſumptibus parceret.

Cæſarea conditur. *Cap.* XIII.

ERGO quum animaduertiſſet in maritimis locum condendæ urbi opportuniſsimum, cui pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnifice deſcripſit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſsime, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium

uium ædibus. & quod fuit omnium operoſiſsimum, portum à tempeſtatibus tutum addidit, magnitudine Piræo parem, ſtationibus inſtructum & diuerſoriis, admirandum ſtructura, eo quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno ſumptu conuehenda fuerit. Sita eſt hæc urbs in Phœnice, quà in Ægyptum prętернauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales urbeculas, non ſatis portuoſas quòd Africo ſint oppoſitæ. hic enim procelloſis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam ſtationē quietam eſſe patitur, ita ut plerunque naues mercibus onuſtæ, in ſalo ancoras iacere neceſſe habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus, circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ claſsi recipiendæ ſufficere: & in uiginti ulnarum profundum prægrandia ſaxa demiſit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædā etiam maiora, minora alia. Hęc moles in mare iacta brachium duocentos pedes longum efficit, cuius ſpatij dimidium oppoſitum eſt frangendis fluctibus, inde procymation græce dictum: reliquum ſuſtinebat murum lapideum diſtinctum turribus, quarum maximæ & pulcherrimæ nomen Druſus à Druſo Cæſaris priuigno, immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuerſoria. Excenſus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi cauſa iucundiſsimus. Os autem portus patet uerſus ſeptentrionem uentorum ſereniſsimum. crepido uerò totius ambitus, à ſiniſtra quidem portum intrantibus turris eſt lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerſo ſitæ pares celſitudine. Circum portū ædes continuata ſerie marmore politiſsimo extructæ ſunt, extante in medio tumulo, in quo templum Cæſaris à longe conſpicuum adnauigantibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, unde nomen Cæſareæ, urbi tam materia quàm artificio ſtructuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis non minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitijs in mare exeunt, una tranſuerſa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferatur, & marini æſtus, quoties accedunt ſubintrare poſsint, & totam urbem ſubluere. Extruxit etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſsimum, unde late proſpectus patet in maria. Atque hæc omnia duodecim annorum ſpatio ſunt abſoluta, rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera urbe poſt Sebaſten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Ariſtobulum, ut ſalutarent Cæſarem: eratq; eis paratū hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſsimū, licebat tamen etiam Cęſaris uti hoſpitio. Excepit enim adoleſcentes ſumma humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitratu ſuo è filijs quemcunq; uellet hæredem regni deſignaret, aucto prius noua acceſsione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus quidā conduxerat ditionē Lyſaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans compendium. incolæ em̄ locorū eorū libenter rapto uiuunt, aſſuēti prædas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò nō uetabat, ut lucrorū etiā eſſet particeps. ab his maleq; uexati propinquorū agrorū coloni, Varum prouincię præſidē querelis obtundebāt, poſtulātes ut Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari.

Ille

Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronum receptacula, & regionē eam ditioni Herodis contribuendam: ſic enim fore ut eius prouidentia caueretur in poſterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberent moleſtias. alioquin difficile erat eos cōpeſcere iam aſſuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberent, nec agros, ſed in ſpeluncas ac cuniculos more ferarum refugia habebant autē paratam aquæ & cibariorū copiam, ut externa ui petiti poſſent ſatis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent anguſtos, nec niſi unum poſt aliū hominem admittentes, ſed intus ſunt ampliſſimi & ſupra cꝫ credas capaces, plano ſolo deſuper tecti. nam totus is locus conſtat petra aſpera, & nō facile meabili, niſi aliquo ducente per ſemitas: quæ non per directum feruntur, ſed multis mæandris flexuoſæ ſunt. incolæ quoties propinquos popularī non datur, ipſi inter ſe exercent latrocinia, nihil ſibi non permittentes. Eam regionem poſtcꝫ Herodes accepit à Cæſare, adhibitis ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis ſecuritatē peperit. Zenodorus autē partim inuidia, partim dolore ademptæ poſſeſſionis permotus, Romam ad accuſandum Herodem profectus eſt: nihil tamen efficere potuit. Interea XIII in Aſiam Agrippa mittitur, adminiſtraturus tranſmarinas prouincias pro Cęſare. eum quòd eſſet amiciſſimus, Herodes apud Mitylenen cum ſalutaſſet, in Iudæam reuerſus eſt. Cæterum Gadarenſes quidā Agrippam adeunt, Herodem accuſaturi, quos ille ne auditos quidē ad regē uinctos remiſit. Arabes etiam iamdudū infenſi Herodi, tum aperire cœperūt inimicitias, idcꝫ de cauſa, ut tum uidebatur ſatis probabili. Zenodorus enim deſperatis reb. ſuis Auranitidem ditionis ſuæ partē illis elocauerat L talentis annuis: quam quia donatio Cæſaris cōplectebatur, non patiebātur auferri, modo excurſionibus ac ui eam ſibi uindicantes, modo contendentes de iure poſſeſſionis apud iudices. pelliciebant etiam ad ſe egenos milites, qui miſerorū more meliora ſperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum maturè Herodes cognouiſſet, maluit tamen bonis rationibus occurrere cꝫ hoſtiliter, ne daret occaſionē nouis motibus. Decimoſeptimo demū eius regni anno Cæſar uenit in Syriam: moxcꝫ Gadarenſium plurimi cœperunt clamare in Herodē, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, inſtigati huc potiſsimū Zenodori criminationibus: qui interpoſito iureiurando pollicitus erat, nō prius ſe deſtiturū cꝫ quouis modo efficeret, ut illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæſaris. ab hoc perſuaſi clamitabant, idcꝫ aliquanto audacius, quia ne illos quidē pœnas dediſſe uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. erat enim ſi quis alius erga ſuos inexorabilis, ab alienis uero acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatiscꝫ ac dirutis tēplis quererentur, Herodes quidē nihil territus, paratus erat cauſam ſuam dicere: Cæſar uero comiter illū tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantē multitudinē. & prima quidem die qua congreſsi ſunt, facta eſt horū mentio, deinde uero interruptū eſt hoc negotiū. Gadarenſes enim uidentes quorſum Cæſar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, ſequenti nocte alij ſe iugulauerūt, alij præcipitauerunt tormentorū metu: quidam etiam in flumē ſe iacientes necauerūt: atcꝫ ita cū ſeipſi prædamnare uiderentur, ſine mora Cæſar Herodem abſoluit. acceſsit huic & alia nō mediocris

felicitas. Zenodorus enim prȩcordijs ruptis sanguine multo per secessum profluẽte apud Antiochiã Syriæ perijt. Cęsar uero & huius portionem, sanè non contemnendã, donauit Herodi: quę sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadẽ, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; ut omnia ex eius sentẽtia fierent. Denicq; eò tum felicitatis prouectus est Herodes, ut cùm in toto quàm late patet Romano imperio duo essent omniũ potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippã nemini maiorẽ quàm illi honorẽ haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini, qua mutua beneuolẽtia fretus Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis cẽtum talentorũ reditib. ut etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnũ reuersus, in terra Zenodori elegantissimum ei templum construxit è marmore candido, prope Paniũ quod uocant. id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnãtibus, ei mons ualde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorẽ Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prętextu quidẽ ut post sterilitatem se reficerent, re autẽ uera ut placaret eorũ animos, offensos talibus regis operibus, quæ uidebantur planè ad religionis & bonorũ morum perniciẽ tendere, ut omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium attulit, occasiones turbelarũ auferẽs, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per urbem conuenticulis & frequentioribus conuiurijs, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nam multi clàm & propalàm abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in urbe quàm per itinera qui obseruarent conueniẽtes cuiuscũq; rei gratia, adeo enim hanc curam non negligebat, ut sæpe ipse plebeio cultu noctu misceret se uulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunque pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam uerò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui uerò liberius stomachabantur & cogi se indignabantur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurãdum à Pollionis Pharisæi Sameæq; sectatoribus plerisq;: quod cum non impetrasset, non tamẽ in eos ut in cæteros tales sęuijt, Pollionis reuerẽtia. remisit etiam hanc necessitatẽ his qui Essæi apud nos uocãtur, genus hominũ Pythagoreis Græcorũ non absimile, de quib. alibi narraui prolixius. nunc prætereundum nõ uidetur, nec alienũ à proposita historia, cur religiosam de his opinionẽ rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum aliàs uitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum uero diuinitus etiã concessum habẽs donum fatidici spiritus. hic cõspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantẽ, regẽ Iudæorũ salutauit. ille putans se aut rideri, aut non satis notũ esse homini, correxit eius uerba, unũ de plebe se profitẽs. Tum Manahemus subridẽs, & blando plausu posteriora eius permulcens uerius q; feriens, Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim deus uult: & memor

mor esto Manahemi uerberum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturũ, futuri præscius. eris enim tam diuini quã humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen deũ latebis, qui te extremo uitæ tẽpore graui castigatione reprehensurus est. Hæc uerba non magni fecit Herodes, qui tum nihil tale sperabat: prosperis deinde successibus ad regnũ & tantam felicitatem elatus, cùm maxime uigeret, Manahemũ accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respõdit, sed scitante rege num decem annos duraturum sit, & uiginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatũ fatalem finem reliquit. Herodes uero uel hoc contentus Manahemũ data dextera dimisit. & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere uidentur, uisum est tamen lectori indicare, quòd multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitas aperire dignatur sua decreta & consilia.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat. Cap. XIIII.

DECIMO octauo autem sui regni anno Herodes post tot præclara fa XIIII
cinora, post absoluta tot admiranda opera, eximiũ aliud concepit animo, dei templũ denuo cõstruere, ampliore ambitu & huic conueniente celsitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniũ celeberrimũ etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterum ueritus ne populũ difficultate deterritum minus ad hoc obsequentẽ haberet, aduocata concione sic eum allocutus est: Non habeo necesse, uiri tribules, ut uel gesta uel opera mea cõmemorem, quæ ex quo regnare cœpi, plus uobis utilitatis & securitatis q̃ mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi q̃ in maximis uestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione uobis prospexi: & quæ hactenus opera deo iuuante absolui, uobis potissimum seruiunt, per quę factũ est ut res Iudaicæ nunc magis q̃ unquam antea floreant. quare ut dicere cœpi, non opus est singulatim percensere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudœam ipsam, tum alias huic contributas regiones excoluimus: sed illud potius uobis nunc proponam, quod maxime uel ad religionis cultũ, uel ad regionis ornatũ attinet. Templo huic quod postliminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instauraueruntt, desunt ad priscam altitudinem LX cubita. tanto enim celsius erat uetus illud Solomonis ædificiũ. nec hoc culpa maiorũ nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret: sed hanc mensuram præscripserunt Cyrus & Darius Hystaspis filius: sub quorum imperio quia illi tum uixerunt, sicut postea Macedonum, nõ potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam deo uolente ego rerũ potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximũ est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam, ut quod maiores sub alieno nutu uiuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem dei, memor acceptorum beneficiorum, grate ac pie persoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quòd supra spem polliceri uideretur: & angebantur magna solicitudine, ne fortè demolitus uetus ædificium, nouum non posset absoluere. quare periculosum uidebatur consiliũ, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex, iussit eos bono

animo esse. mansurum enim uetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futuram fabricam necessaria. neq; eos fefellit. Mille enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu uestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hosq; omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquãto pòst fidentibus fundamentis decesserunt, eosq; denuo addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine uigintiquinque cubitorum in longum, octo in altum, latitudine uerò cubitorum duodecim. habebatq; basilicæ similitudinem, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadijs conspicuũ, maxime ex aduerso habitantib. aut aduentantibus. Ianua uerò penè ipsi tẽplo par, & superliminare aulæis uariegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habẽtibus columnas intextas, sub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum ampliss imis porticibus, quæ respondèrent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent. harum duæ ualidis muris fulciebantur, opere uel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus, à uertice sensim uersus orientale urbis latus resupinus. huius uerticem primus Solomon rex noster instinctu dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui uersus austrum subiecta est uallis profunda. hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se uinctis, complectens interius spacium, & in profundum descendens, ut miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro uincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est uertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, ut complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quàm longum est duplicem habet porticum. spectãtem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant spolia barbarica, quę omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repositorium stolæ pontificiæ, quæ non promebatur, nisi pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obitum in Romanorum potestate fuit, usq; Tiberij Cæsaris tẽpora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit, ut iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fueruntq; Iudæi eius custodes usque Agrippæ regis obitum. post quem Cassius Longinus præ-

ses

fes Syriæ, & Cuſpius Fadus ludææ procurator, iuſſerunt eos denuo ſtolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorū poteſtate eſſe, quemadmodum & antea. Miſsi ſunt hac de cauſa legati ad Claudium Cæſarem, deprecaturi talem neceſsitatem: ubi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti conceſſa eſt ſtolæ cuſtodia, ſcriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat ſub ſigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie ſolennis feſtiuitatis adibant arcis & præſidij Romani præfectū, & recognito prius ſigillo ſtolam accipiebant: ac mox peracto feſto, reportatam in eundem locū, & in conſpectu arcis præfecti obſignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uiſum eſt. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam tẽpli, & in memoriam amici ſui Romanorum imperatoris Antonij uocauit Antoniã. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una tranſitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duæ ferebant in ſuburbia, poſtrema in urbem, gradibus multis uſque imam uallem diſpoſitis, & inde alijs ſurſum per accliue tendentibus. Vrbs enim ſita erat è regione templi, theatrali ſpecie, toto auſtrali tractu in profundam uallem deſinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipſum habebat portã ab utroq; angulo æque diſtantem, & triplicem porticū baſilicã longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi ſpectaculū erat, ſi ullum aliud ſub ſole, memorabile. Nam quum uallis in immenſum dehiſceret, ita ut caligarent deſpicientium oculi, deſuper extructa erat prælta porticus: cuius tecto conſcenſo ſi quis utramque altitudinem coniunctam contemplaretur, abſq; uertigine id non poterat, uiſu deficiente ob nimiam profunditatem, priuſquã ad imum pertingeret. In eius porticibus ſtabant paribus interuallis quatuor columnarū ordines, quorū quartus intertextum habebat lapideum parietem. Craſsitudo autem cuiuſq; columnæ, quantã poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo uigintiſeptem pedum, ſubiecta ſpira duplici. Numerus uniuerſarum fuit centum ſexagintaduo, capitellis ſculptis opere Corinthio pulchris uſq; ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita ut in uno quoque latere duę pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, ſtadij longitudine, claudant inter ſe mediam, cuius latitudo ſeſquialtera, altitudo uero duplicata, tanto ſuperabat utranq;. Earum lacunaria lignea, ſculpturata figuris uarijs. Mediæ uero conuexitas altius ſurgebat, excitato ſuper epiſtylia pariete lapideo politiſsimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo ſe habebat primus ambitus. Interius uero non longo interſtitio ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, ſeptum habebat lapideum, cum inſcriptione quæ uetaret tranſgredi alienigenam, ſub interminatione pœnæ capitis. hoc interius ſeptum tam auſtrino quàm ſeptentrionali latere patebat ternis ianuis æquidiſtantibus, ab oriente uero una magna, per quam intrarent caſti unà cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uerò ſpatium intimū, ſolis ſacerdotibus acceſsibile. In eo templum erat & ante illud altare, in quo hoſtias immolare deo

ſoliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non auſus ingredi, per ſacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: abſolutoq; octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipſum eorundem ſacerdotum opera ſeſquianno perfecit. Quo facto ingẽs gaudium exortum eſt in populo, omnibus gratias agentibus deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fauſta ominantibus, & inſtaurationem templi magna feſtiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues deo mactauit, & alij pro ſuis quiſq; facultatibus tãtum uictimarum, quantũ uix comprehendi poſsit numero, fallente ueram æſtimationem earum multitudine. Incidit enim in hãc celebritatem abſolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuerſaria hilaritate ſolitus eſt colere, ut hoc pacto conduplicatur lætitia publica. Cæterum rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit ſubterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impoſuit, in eum uſum ut occulte illuc poſſet aſcendere, ſi quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templum ſtruebatur nunquam interdiu pluiſſe, noctu tantum imbribus deſcendentibus ne interrumperetur ædificatio: eaq; fama quaſi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec eſt ueri abſimile, ſi quis diuinam prouidentiam reſpiciat. Et de templo inſtaurato hactenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Ariſtobulus ad patrem reuerſi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur. Cap. I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad ſe pertinere exiſtimãs rex etiam priuatas iniurias tam in urbe quàm in agris cõpeſcere, nouam legem tulit prioribus diſſimilem, quam ipſe ſancijt, ut perfoſſores parietum liceret uẽdere in ſeruitutẽ extra regni terminos: quòd uidebatur nõ tam ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad diſſolutionem patriarum conſuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuerſam uiuẽdi rationem habentes, & cogi ad faciendũ quicquid illis imperare libuerit, religionẽ magis lædebat, quàm ipſos conuictos ſceleris. Quæ de re ſatis cautũ erat in priſtinis legũ ſanctionibus: uidelicet furem quadruplũ reddere: q; ſi non ſit ſoluendo, uendi, non tamen exteris, nec in ſeruitutẽ perpetuam, ſed uindicandum in libertatem anno ſeptimo. Quamobrem ſic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnã ſtatuere, & tyrannicum quiddam magis quàm regium ſapere, non ſine cõtemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq; hoc nomine rex omniũ criminationibus inuidioſiſsi-

dioſiſsimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, ſalutatum Cæſarem, & ad inuiſendos Romæ ſuos liberos. Ibi Cæſar humaniſsime tractato filios reducendos domũ reddidit, ſatis iam inſtructos diſciplinis liberalibus. Qui poſtquam reuerſi ſunt in patriam, ſtatim excepti ſunt magnis ſtudijs multitudinis, quòd eſſent conſpicui tum ſtatura, tum multis ornamentis animi, & modis omnibus regium quiddam præ ſe ferrent ipſa ſpecie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen ſororem regis, cęterosq; quorum calumnijs Mariamne oppreſſa fuerat, metuentes ſuæ potentiæ, quum uiderent non defore ultores materni interitus. Hinc igitur occaſione arrepta, illos quoq; calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis eſſe patris conſuetudinem, memoria ſupplicij de genitrice ſumpti, quaſi auerſantibus pollutum materno ſanguine. Videbant enim calumniatores eſſe cauſam odij, & hac una uia expugnare ſe poſſe & abolere paternam beneuolẽtiam. Nec hæc ad ipſum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores ſpargere, quibus tandem ad illum perlatis, facile diuinabant exoriturum tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

Herodes dat Alexandro & Ariſtobulo coniuges. Cap. II.

SED tum nondum frigeſcente paterna pietate, rex nihil mali ſuſpicãs in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam eſſent adulti, uxores eis coniunxit, Ariſtobulo Salomes filiã Bernicen, Alexãdro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Poſt hęc audito quòd Marcus Agrippa ex Italia rediſſet in Aſiã, profectus illò inuitauit eum in regnũ ſuum, ut uenire dignaretur ad amicũ & hoſpitem: quo impetrato, nihil prætermiſit quod illi uoluptatẽ afferre poſſe crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & oſtendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipſi quàm amicis exhibens, apud Sebaſten & Cæſarienſem portum, & in extructis à ſe arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In urbem quoq; Hieroſolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu feſtiuo cum fauſtis acclamationibus. Agrippa autem deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuiſſet commoratus, appetente tamen hyeme tempeſtatum metu maturius abnauigauit in Ioniam; unà cum amicis maximis honoratus muneribus. II

Herodes ad Agrippam nauigat. Cap. III.

REX autem exacta domi hyeme, inſtante uere rurſum ad illum properauit, audito quòd cum exercitu Boſphorum peteret: facta que præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus ſe ibi eum inuenturum. Sed repulſus aduerſis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæſit: ubi & priuatim multos ſalutatum uenientes regijs honorauit muneribus: & quum animaduertiſſet porticum urbis diutam bello Mithridatico iacentem adhuc, quòd propter inopiam reparari nõ poſſet ad priſtinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abunde ad abſoluendam ſufficeret, hortatus ut quàm primũ ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento

primum Mitylenen,deinde Byzantiũ allatus,ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos ſcopulos prouectum,quanta potuit contentione ſecutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex inſperato uiſus cum claſſe appellere:fuit'que gratiſsimus eius aduentus,& ſingulari affectu ſe inuicem complexi ſunt: quòd euidens eſſet argumentum fidei & amicitiæ,regem intermiſsis propriis negotiis præſto factũ Agrippæ opportuniſsimo tẽpore. Quamobrem indiuiſus ei hærebat Herodes in exercitu, laborum ſocius, & conſiliorũ particeps.Nec minus aderat quum remittendus eſſet animus,ſolus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia.Confectis deinde Ponticis negotiis,quorum cauſa illuc Agrippa uenerat, placuit non reuerti nauigio:ſed per Paphlagoniã,Cappadociam,ac maiorem Phrygiam terreſtri itinere peruenerunt Epheſum:& inde rurſum Samum tra iecerunt nauibus. Toto autem eo itinere ferè per ſingulas ciuitates in multis Herodi gratificatus eſt,ad eius preces multorum ſubueniens neceſsitatibus. Solitus eſt enim non ſolum pecunia largiter adiuuare petentes, & magnos ſumptus facere in hoſpites: uerùm etiam ſi cui mediatore opus erat apud Agrippam,per neminem alium facilius uoti compos factus eſt. Cúmque etiam ipſe magnanimus eſſet,ac facilis ad concedendum ea quę neminem læderent, non leue erat momentum & in rege,incitante uel ſponte currentem ad beneficẽtiam. Primum enim iratum Ilienſibus reconciliauit, & prò Chiis debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſoluit, immunitate impetrata: & aliis item,quacunq; in re ſingulis opus eſſet,affuit.

Ionici Iudæi gentiles apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa. Cap. IIII.

POSTQVAM autem uentum eſt in Ioniam,præſto fuit magna multitudo Iudæorum,eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem queſti ſunt de indigenarum iniuriis,quòd nec legibus ſuis eos uiuere ſinerent,& feſtis diebus traherent ad tribunalia,& ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere uetarent, adigerentq; ſe ad expeditiones & munia publica conuertendam'que in eos ſumptus ſacram pecuniam, contra conceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret,Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicorum cohorte Nicolao,qui cauſam eorum ageret:qui coram Agrippa, aſsidẽtibus Romanorum honoratioribus, & regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis uerba fecit: Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſsime, confugiendi ad poteſtatum maiorum opem incumbit neceſsitas: nobis uerò etiam impetrandi quæ petimus adeſt fiducia. Neque enim aliud poſtulamus, quàm quod iam antè ueſtra beneficentia conceſſum eſt: quodq; hi nobis adimere conantur, qui æque ac nos ueſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt ueſtrum beneficium, digni ſumus qui id retineamus,hoc ipſo quod nos dignos eo iudicaſtis. ſin paruum,turpe fuerit,ne parua quidem uos poſſe concedere. Quamobrem ſatis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere,quorum iſti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne

uita

uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionibus uindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius (qua per uos fruimur) tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuicp licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uero non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui non summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potentia collocet? est ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publice non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluum relinquunt, eorum quæ uestra benignitas concesit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim uel illud est, quòd quum multæ aliæ gentes regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis uestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam merito offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Necp enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quocp die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operã damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quocp in disquisitionem uocati, nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, cõtra quàm multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit nõ esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per uim inferunt, deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunibus tributa imponentes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantũ in religionis nostræ contumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atcp illicitis odijs prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odijs. Has iniurias, Agrippa prestantissime, rogamus ut à nobis prohibeas, utcp in posterum quoque detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cõcessum etiã uestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta, in Capitolio æreis tabulis cõsecrata, quæ hodiecp leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atcp beneuolentiam, & alioqui sacrosancta etiamsi nullum nostrum præcessisset meritũ: quandoquidẽ non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnem spem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne uane iactare uideamur nostra officia, omissis præteritis, satis testari potest uel rex noster qui tibi assidet, quod enim ille beneuo

lentiæ

lentiæ aut officij genus familiæ ueſtræ non exhibuit? ubi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem ueſtrum excogitauit? ad quam neceſsitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæſar in Ægypto geſsit cum MM militum auxiliariorum affuit: in quo ita ſe geſsit, ut tam terreſtribus quàm naualibus prælijs nulli uirtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus ſit: cum potius à principio adducere debuerim literas, quas ea de re Imperator ſcripſit ſenatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. poterat enim hoc ſolum argumentum ſufficere ad declarandum non immeritò nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo uel nouam ſperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege noſtro amicitiam intercedere: quãdoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum eſt nobis, quantum uictimarum obtuleris deo, quibus ue uotis illum honoraueris: utq; populum epulo exceperis, & mutuis hoſpitalitatis officijs delectatus ſis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipſis Herodis penatibus. Per hæc te obteſtamur in ipſius regis præſentia, nihil aliud quàm ut quæ ipſi conceſsiſtis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum ſe oppoſuit: quia non de iure contendebatur apud iudices, ſed ſupplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, ſed hoc ſolum facto prætexebant, quòd oneroſi ſibi eſſent inquilini Iudei. At illi & ingenuos ciues ſe approbauerunt, & ſine cuiuſquam iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd uim paterentur, ſic reſpondit: ſe non ſolum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, ſed etiam quia æquum poſtulare uideantur. quare etiamſi plura petijſſent, conceſſurum ſe fuiſſe quicquid ſaluis populi Rom. commodis concedi poſſet: nunc quia id tantum poſtulent, ut quæ prius conceſſa ſint rata maneant, confirmaturum ſe populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis moleſtus ſit amplius, iuxta inſtituta patria uiuentibus. Hæc locutus dimiſit conuentum. Tum Herodes aſſurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde poſt mutuos complexus uale dicto à Lesbo digreſsi ſunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V.

REX igitur paucis poſt diebus ſecunda nauigatione uſus Cęſaream appulit, & inde Hieroſolyma petijt: ibi aduocata in concionem tam urbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis ſuæ peregrinationis expoſuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Aſiam degentibus. Commemorauit deinde quantum felicitatis eis ſuus principatus attuliſſet, dum ipſe nihil magis curaret, quàm ne quid deeſſet ſubditis: & quo magis eos exhilararet, profeſſus eſt quartam tributorum partem ſe remittere. Illi uero ſimul oratione ſimul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia diſceſſerunt, omnia fauſta regi comprecati.

Domeſticum

Domeſticum diſſidium inter Herodem & filios. *Cap.* VI.

INTERIM domeſticum diſſidiũ indies augebatur, Salome tanq́ hæ- III
reditario odio adoleſcẽtes proſequẽte, atq́ ex præterito facinore quo matrẽ eorũ oppreſſerat, audaciã aſſumẽte, & hoc agẽte ne quis ſuper eſſet, qui poſſet ulciſci mortẽ immeritæ. Nec deerat occaſio, q́ adoleſcẽtes non optime erga patrẽ affecti uiderentur, partim memoria materni interitus, partim dominãdi cupidine. Rurſum igitur ueterꝛ mala renouabãtur, his in Salomen ac Pherorã conuitia iactantib. illis uiciſsim odia & inſidias cõtra adoleſcentes exercentib. & cũ eſſet odiũ mutuũ, nõ erat tamẽ ſimile: dum hi uel propter genus & mores ingenuos, uel propter ætatis imperitiã procaci lingua irã nõ diſsimulant: illi cõtrà maleuole ac aſtute calumnijs uiam præſtruunt, prouocantes adoleſcentũ ferociam, quam mox erant apud patrem eorũ in ſuſpiçionem uocaturi: uoluntatem uindicandi maternam necem uel propria manu non deeſſe illis, hoc argumẽto colligẽtes, quòd nec puderet eos talis matris, & iniuſte interfectã cõtenderent. Iamq́ fabula erant totius ciuitatis, cunctis ſimplicitatẽ adoleſcentũ miſerantibus, nec ceſſante Salome occaſiones ueriſimilis criminationis ex ipſis ſumere: qui impatiẽter ferentes matris mortẽ, & iuueniliter cõtentioſi, non illius modò uicem, ſed ſuam quoq́ ſortem miſerabantur, q́ neceſſe haberent cum infelicis parentis interfectorib. uitã degere, & ſe quodammodo cõtaminare illorũ contubernio. atq́ huic diſsidio magnum incrementũ abſentia regis addidit. Qui poſtq́ reuerſus eſt, & concionẽ illã apud IIII
populũ habuit, mox tum â Pherora tum à Salome eſt monitus, imminere magnum periculũ ab adoleſcentib. palàm iactantib. non impune laturos qui matrem interfeciſſent. his affinxerunt, Archelaũ Cappadocem eis ſpem facere, q́ ope illius peruenturi ſint ad Cæſarem, & patrẽ accuſaturi. quibus auditis Herodes turbatus eſt, tanto magis q́ eadẽ & ab alijs renunciabãtur: & per hęc anteactorũ admonebatur, q́ propter domeſticorũ diſsidia nec amicis nec dilectiſsima cõiuge diu frui potuerit: futuraq́ ex præteritis colligens, & maiorem aliquã calamitatẽ ſecuturã timẽs, planè cõfuſus erat animo. Reuera enim quẽadmodũ foris ſupra ſpem fortuna utebatur propitia, ſic domi præter opinionem omnia male cedebãt: ut meritò ambigendũ ſit, poſsit ne penſari tanta felicitate externa eius calamitas domeſtica, an ſatius eſſet carere ex æquo utraq́, & intra priuatã fortunã conſiſtere. Dum talib. curis intra ſe fluctuat, uiſum eſt aliũ filiũ qui etiamnũ priuatus erat accerſere, cõprimendiſq́ adoleſcentũ ferocib. animis illũ opponere, & honorib. euehere: is dicebatur Antipater: non q́ uellet ſicut poſtea uictus affectu nimio fecit, omia in illũ cõferre, ſed ratus ſe fiſsios Mariamnes hoc pacto caſtigatiores redditurũ, & minuendã eorũ arrogãtiã, ſi uiderẽt nõ eſſe neceſſe ut ſibi ſolis ſeruetur tanti regni ſucceſsio. quapropter hũc quaſi ſuccedaneũ in domũ induxit, putans ſe iam proſpexiſſe adoleſçentib. ut poſito faſtu tractabiliores ſe patri præbeant. ſed longe aliter euenit. nam & illi factũ hoc iniuriã ſuam interpretabantur: & Antipater tali erat ingenio, ut prꝛter ſpem nactus ampliorẽ libertatẽ, in hoc omni ope incumberet, ne fratrib. primo loco apud patrẽ cederet, & alienatũ iam ab illis per calumnias, & propenſum ad hoc, ut (quod iſte uehemẽter cupiebat) infenſior etiã indies fieret. Quamobrẽ nihil aliud cogitabat, hoc tantum cauens, ne ipſe uideretur

fra-

fratrum delator, ſed per alios conſilorum ſocios rem ageret, qui neq; ſuſpecti eſſent regi, & fidem etiam propter amicitiã uerbis ſuis poſſent adſtruere. Iam enim cõplures ad hunc noua ſpe inflatũ colendũ ſe contulerant, & Herodem fucata ſpecie beneuolentiæ captabant: cum'que per multas easq; inter ſe fidas perſonas hęc ageretur fabula, adoleſcentes magis etiam q; ante occaſionẽ illis præbebant. nam & lacrymæ ſępe eis prorumpebant, non ferentib. iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrem'q; iam apertè ut parum æquũ amicis incuſabant. quæ omnia malitioſe ab Antipatri cõiuratis obſeruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabãt, fouentes domeſticum diſſidium. Rex enim ægre hęc ferens, & uolens humiliare Mariamnes filios, maioribus ſemper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus poſtremo uictus, matrem eius in regiam induxit. Cęſari etiam ſępe pro eo ſcribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cum nauigaret ad ſalutandum Agrippam, poſt decennalem adminiſtrationem Aſia deceſſurum, ſolum ex filijs Antipatrum ſecum duxit: quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæſaris amicitiam: ut iam uiderentur omnia per hunc agi, protruſis à principatu adoleſcentibus.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Ceſarem accuſat. Cap. VII.

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illuſtris enim factus eſt Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleſte ferebat, quòd non poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur ne patris animus mutatus, æquiorem ſe præberet erga Mariamnes filios. Hæc aſsidue cogitans non deſiſtebat à propoſito: & abſens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate ipſius ſolicitus, ſed reuera ad ſperatam regni ſucceſsionem malis artibus uiam ſibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit, ut inimicus eſſet adoleſcentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temere, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accuſare apud Cæſarẽ, ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios. quò poſtquam peruenit, nõ inuentum ibi Cæſarẽ Aquileiam uſq; perſecutus eſt: & cum ueniſſet in colloquiũ, rogaſſetq; ut de infortunio ſuo uellet cognoſcere, adductos coràm filios accuſauit inſolentiæ tentatiq; ueneficij, conquerens eò proceſsiſſe illorum odia, ut per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum ſibi per Cæſarem libera poteſtas permiſſa ſit relinquendi eum ſucceſſorem, qui in pietate erga patrem ſit conſtantior. illos uerò etiam ſi principatus non accedat, cõtentos eſſe patris exitio, idq; etiam cum ſuæ uitæ periculo quærere: tam immane ac ſceleſtum odium inueteratũ eſſe in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum ſe cogi aperire Cæſari, & aures eius talibus inquinare ſermonibus. & quo tandem ſuo merito? quaue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, ut quem ipſe principatum longo tempore per multa pericula quæſiſſet, eius non ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittant relinquendi eius cuicunq; per pietatem hunc honorem promerito, ut ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officijs contentio: maxime cum ſalua naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. neminẽ enim poſſe affe-

affectare parentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitū, quando quidē uiuo non detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe eorū quæ regijs liberis ab amantiſsimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, nō miniſterium, nō delicias, coniugia quoq; procuraſſe illuſtriſsima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximum ſit, ne poſt talia quidem auſa patria ſe poteſtate in eos uſum, ſed ad cōmunem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentē ex iure uel patris uiolati, uel regis per inſidias appetiti, ex æquo ſe cum eis apud talem arbitrū diſceptare, rogare tamen ne impune ſit illis tantū facinus, ne ue ipſe cogatur in perpetuo metu uitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, & impunitatem auferre poſt proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina poſtquam Herodes magna uehementia filijs obiecit coram Cæſare, adoleſcentes qui ne loquente quidem illo continere lacrymas poterant, tum uerò perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidē tantæ impietatis ſibi conſcij, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: q; neq; decorum eſſet contra eum libere dicere, neq; tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem hærebant ancipites lacrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hoc ipſo ſoliciti, ne uiderentur perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe, cum potius iuuenili imperitia & conſternatione impedirentur: quod tamen Cæſaris prudentiam non latuit. adeoq; omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, ut ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defenſio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII.

TVM iuuenes ubi obſeruauerunt & illū iam flecti & Cæſarem, cæteroſq; partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lacrymis, alter illorū Alexander uerſa ad ipſum patrem oratione, ſic aggreſſus eſt obiecta diluere: Pater, q; beneuolo ſis erga nos animo, ſatis declarat hoc ipſum iudiciū. Si em̄ aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nunquam ad omniū ſeruatorē nos adduxiſſes. poteras enim uel pro regia, uel pro patria poteſtate in fontes animaduertere. cæterum adducere nos Romā, & hunc teſtem ac arbitrū facere, ſeruare uolentis argumentū eſt. nemo enim ad fana ac tēpla adducit quem uelit perdere. quòd ſanè cauſam noſtrā aggrauat, qui quidem ipſi nos indignos uita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſę erga talem parentē pietatis opinio. quanto enim ſatius mori innoxios, quàm tāti ſceleris ſuſpectos uiuere? Quare ſi ueritati ſatis patrocinari poterimus, felices nos uel tuo iudicio, uel euaſo diſcrimine. Quod ſi uincit calumnia, ſuperuacaneum fuerit nos ſolem hunc cernere. quid enim hoc non amota ſuſpicione profuerit? Videtur quidē in noſtram ętatē affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed uide obſecro, an non idem crimē in quemuis noſtri ſimilē torqueri poſsit. Nihil em̄ prohibet quicunq; rex habeat liberos defunctæ matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionē uocare, quaſi patri ſtruant inſidias. Sed ſuſpicio non ſufficit in impietatis crimine. age proferat qui poteſt argumentū tentati facinoris, quod aliquā fidē calumniæ ualeat aſtruere. Poteſt ne quiſquā indicare uenenū paratum, aut coniurationē cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut ſcriptas cōtra te lite-

ras? cum tamen horũ ſingula interdũ de nihilo fingat calũnia. Grauis em̃ res eſt diſsidẽs inter ſe regia: & ſpes principatus, quẽ tu ais pietatis præmiũ, ſæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris conuinci poſſumus. calũnias autẽ refellere apud obturatas aures quî poſſumus? Sed liberius quaſdã uoces iecimus. At non in te pater, quod nefas eſſet, ſed in eos qui quicquid audiunt, effutiunt. Matrẽ aliquis noſtrũ defleuit. at nõ quia mortua ſit, ſed quia etiã poſt mortẽ, à quib. minime debuit, male audiat. Principatũ affectamus quẽ pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, ſicut re uera contigerunt, an non conatus noſter eſt ſuperuacuus? Sin minus, certè ſperare licet. An te interfecto ab his expectari poſſet ſucceſsio, quos poſt tam atrox facinus ñec terræ laturæ ſint, nec maria? Quid ſubditorũ pietas, & totius gentis religio, tuliſſet ſcilicet parricidas ſcelere parto regno potiri, & ſanctiſsimũ à te inſtauratũ templũ ingredi? Quid, ſi cæteros contemneremus, poſſet ne quiſcũq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæſare? Nõ tam impios genuiſti neq; tam ſtultos, ſed infortunatiores forte quàm tuis etiã rebus eſt conducibile. Quòd ſi neq; quod accuſes habes, neq; quicq; deprehẽdiſti, quid tibi poteſt tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiores nos potius q; irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, ſed quid opus eſt excuſare quę nunc̃ facta ſunt? Quare ab omniũ domino Cęſare, & nũc noſtro arbitro, hoc tantũ petimus, ut ſi re uera de nobis ſuſpiciões potes ponere mi pater, uiuamus quantũuis infelices. quid.n. miſerius q; temere inſimulari criminis grauiſsimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate ſalua, noſtramet ſentẽtia damnemur. nec.n. uſq; adeò chara nobis eſt uita, ut eam cũ autoris moleſtia retinere uelimus. His uerbis & Cæſar ne antè quidẽ ad credendũ calũniæ facilis, magis etiã flexus eſt, q; intentis in Herodẽ oculis ipſum quoq; permoueri animaduerteret: & quot quot præſentes aderãt ſolicitudo cepit de iuuenib. nõ ſine regis inuidia apud omnes aulicos. nã abſurditas calũniæ, iuuenũq; in ipſo flore ętatis periclitantiũ miſeratio, ad ferendã opẽ cõcitabat animos omniũ: ſed multo magis poſtq; tã cordate Alexãder accuſatiõi patris reſpõdit: manentib. reis in eodẽ habitu, & prę mœſtitia humẽtes oculos in terrã demittẽtibus. Tãdẽ alluxit ſpei nõnihil, ut uideretur rex ipſe excuſatiõis egere, qui ſine ullis certis argumẽtis tã temerè criminationẽ aggreſſus ſit. Poſtremo Cęſar aliquãtiſper deliberabũdus, hoc ipſo iuuenes alioqui inſontes peccaſſe ꝓnũciauit, q; nõ tales ſe parẽti prę ſtitiſſent, ut nulla poſſet in eos hęrere ſuſpicio. Herodẽ aũt rogauit ut ſuſpicari deſineret, ac recõciliaretur filijs. Periniquũ em̃ eſſe habere eũ fidẽ talibus calumnijs: & poſſe illos in poſterũ mederi offenſis priorib. & redintegrare mutuũ amorẽ priſtinũ, ſi ad abolẽdas ſuſpiciões ueteres utrinq; diligẽtius colere tur pietas. Poſt hanc admonitionẽ iuuenib. innuit. Quib. iam preces parantibus pater has nõ expectãs prior flẽtes unũ poſt aliũ cõplectitur, cõpatientib. omnib. qui aderãt tã ingenuis q; famulis. Tũ igitur poſt actas Cæſari gratias unà diſceſſerũt, & cũ eis Antipater ſimulans ſe gratulari reuerſis in gratiã. Sequẽtib. deinde dieb. Herodes ccc talẽtis Cęſarẽ donauit, munera ædentẽ Romæ, & cõgiariũ diuidentẽ populo. Cęſar uiciſsim ei donauit dimidiũ redituũ è metallis Cyprijs, & reliquũ dimidiũ procurationi eius cõmiſit: alijs q; hoſpitalibus

talibus officijs honorato, liberã potestatẽ permisit eligendi successorẽ quemcunq; è filijs, aut si mallet distribuẽdi regni in singulos. quod cum ille iam pararet facere, negauit se cõmissurũ quin ille q̃ diu uiueret tam regnũ haberet in potestate q̃ filios. His ita peractis rex rursum Iudęam repetit. Quo absente Trachonitæ, nõ parua ditionis pars ab eo defecerant, sed opera ducũ quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere. Cæterũ Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidũ Ciliciæ, quod Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaũ regẽ Cappadocũ. Is excepto rege perhumaniter, multũ gauisus est ob recõciliatos filios, & q̃ Alexander eius gener egregie refellisset obiecta crimina: datisq; uicissim regijs muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæã reuersus aduocata in tẽplum cõcione quid ea in peregrinatiõe egisset exposuit: denarrataq; humanitate Cęsaris, & alijs reb. quas illos quoq; scire uoluit, extremã orationẽ uertit ad filios: aulicosq; & cæterã multitudinẽ ad concordiã adhortatus est, pronũcians filios post se regnaturos, primũ Antipatrũ, deinde ex Mariamne natos Alexandrũ & Aristobulũ. Interim debere omnes se unũ respicere, & pro rege habere atq; domino, nõ obstãte senectute, quæ ad regendũ propter longã experientiã magis est idonea, præsertim nõ deficientib. alijs facultatib. quib. & subditi in officio continentur, & liberi. milites quoq; cũ suis ducib. si se unũ respiciãt, felicẽ uitã acturos absq; ullis perturbatiõibus. His peroratis dimisit cõcionẽ, quibusdam recte uisus dixisse, quibusdã secius. iniecta enim ęmulatione inter filios, res omnino spectare ad aliquam mutationem uidebantur.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat. Cap. IX.

PER idem tẽpus perfecta est Cæsarea, decimo anno postq; ædificari cœpta est, regni uerò anno VIII supra uigesimũ, Olympiade CXCII. in eius dedicatiõe magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti emẽ sunt ad certamen artifices musici, & athletæ gymnicorum certaminũ. ad hęc gladiatorum ac ferarũ cõparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ q̃ apud gẽtes cæteras. Cõsecratũ est aũt hoc quoq; certamẽ Cęsari, instaurandũ per singula quinquẽnia. Hũc omnẽ apparatũ rex suo sumptu magna ambitiõe undecũq; curauit conuehi, multa in hoc conferẽte etiã uxore Cæsaris Iulia, & mittẽte permulta pretiosa ex Italia, ut omnibus cõputatis sumptus ad D talẽta accederet. Congregata igitur ingẽti multitudine spectaculorũ gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersorijs & mẽsis & cõtinuis hilaritatib. dum hominũ frequẽtia spectaculis se totos dies oblectat, noctu uero cõuiuijs & ostẽtatione magnificentiæ, cũ insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnib. emẽ studebat ut posteriora quæq; maiorẽ admirationem sui facerẽt: ferturq; ipsum sæpe Cæsarẽ & Agrippam dixisse, q̃ maior q̃ pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur totius Syriæ atq; Ægypti imperio. Post hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidum extruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluẽte ipsum oppidũ, & luco circũdante pulcherrimarũ arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellũ matrẽ suã nomine referẽs supra Hierichuntẽ cõdidit, cui Cy-

pron uocabulũ impoſuit,cõmunito egregie,& inſtructo amœnis domicilijs: nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primũ turrim Pharo nõ minorem in ipſa urbe,in defuncti monumentũ Phaſaelũ uocatam,ꝓpugnaculũ urbis munitiſsimũ.deinde eiuſdẽ nominis oppidum circa uallem Hierichuntinã cõdidit,quà itur ad ſeptentrionalia: quo factum eſt,ut circũquaq; ſitus ager antea penè deſertus diligẽtius coleretur ab habitatorib.Phaſaeliticus inde appellatus.Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta cõtulit in urbes tam Syrię q̃ Græcię, & ubicũq; illũ peregrinari cõtigit. plurimas em̃ adiuuit, aut extructis publicis operib.aut ſicubi incœpta pendebant ꝓpter inopiã, pecunijs in abſolutionem eorũ erogatis.Inter hæc præcipua ſunt q̃ Rhodijs Pythiũ templum ſuo ſumptu exædificauit,& ad cõpingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis urbem ad Actiũ à Cæſare conditã habitantib. maiorẽ partem publicorũ operũ ſuis perfecit impendijs.Antiochẽſib.urbẽ maximam habitãtib.ſecante mediam eius longitudinem platea,hanc ipſam utroq; latere ornauit porticibus & uiam eius ſubdiualem lapide polito ſtrauit, nõ tam ad ornamentũ urbis q̃ ad incolarũ cõmoda.Ludos etiã Olympios nõ ſatis reſpõdentes ſuæ celebritati ꝓpter inopiam,adiuuit attributis annuis reditib.quo ſplẽdidius & ſacrificia fierẽt, & alia quæ ad decorandũ tam frequentem conuentum pertinent: ꝓ qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus eſt. Hic alius quiſpiam miretur in uno homine tantã diuerſitatẽ ingenij.Si em̃ ſpectemus eius liberalitatem ac beneficentiã qua erga oẽs uſus eſt, nõ poſſumus nõ dicere eũ natura beneficentiſsimũ. ediuerſo ſi iniurias eius & ſæuitiam in ſubditos etiam cõiunctiſsimos cõſideremus, fateri cogemur hominẽ fuiſſe durũ, inexorabilem,& ab omni alienũ modeſtia.atq; ita pugnantes inter ſe uoluntates habuiſſe uidebitur.Ego uerò aliter credo,& utrũq; ab una cauſa ꝓfectum exiſtimo.Eo em̃ q̃ honoris eſſet cupidiſsimus,& totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam,ſicubi ſpes eſſet aut in prẽſens laudis,aut in poſterum memoriæ:quare q̃ eſſet ſupra facultates ſumptuoſus,cogebatur moleſtus eſſe ſubditis.nam cum in alios erogaret plurimũ pecuniæ, neceſſe erat eã aliquando male quærere. Deinde ſciens ſe ob eas iniurias inuiſum ſubiectis, eas offenſas lenire uidebat difficile, neq; em̃ poterat niſi uellet reditus minuere.itaq; abutebatur ſuorũ odio in ſuum cõmodum. nam ſi quis illorũ nõ per omnia ſeruitutẽ toleraret,aut uideretur uelle dominationẽ eius excutere,in tales impotenter ſæuiebat non aliter q̃ in hoſtes,nullo cognatorũ aut amicorũ diſcrimine,q̃ ſolus uellet honorari ab omnibus. Quàm aũt honoris cupidus fuerit,colligere licet ex his ipſis honorib. quos ille Cæſari & Agrippæ cæteriſq; eius amicis exhibuit. uolebat em̃ exẽplo eſſe ſuis, ut quẽadmodũ ipſe præſtantiores coleret,ſic etiã coleretur ab omnib.&hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetentiſsimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potẽtiores colere,quos neceſſe eſt maiorẽ rationẽ iuſti & æqui habere q̃ officiorũ taliũ: quib.ſatis incõmodum erat,q̃ nõ poſſent ſtatuis & tẽplis demereri regis gratiã,& ſimilib.adulationib. explere inſanam cupiditatẽ glorioſi hominis.Atq; hęc mihi cauſa uidetur cur Herodes erga familiares & cõſiliorũ participes iniquior, erga exteros & alienos tãto beneficẽtior fuerit,

Iudæos

ASIATICI autē & Cyrenēses Iudæi multū affligebātur ab earū regionū VI
ciuitatib. qui cū à priscis regib. accepissent ius ciuitatis ex æquo cū cæ
teris, tunc multas iniurias à Græcis patiebātur, quasi exportarēt pecu
nias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cūq; Græci nec finē nec modū iniuria-
rum facerēt, coacti sunt per legatos de eis apud Cęsarē cōqueri. is rescripsit ad
quincias, placere ut Iudęis seruetur æquale ius cum alijs. cuius rescripti exem
plar subijcimus, quo testatius fiat quō erga nos affecti fuerint imperatores ue
teres. Cæsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita cēset: Quoniā Iudæorū gēs
semper fida & grata fuit pop. Ro. nō nūc tantū, sed superiori etiā tēpore præ-
cipue patri meo Imp. Cęsari, sub Hyrcano pōtifice: placet mihi de cōmuni iura
ti senatus sententia, Iudęos uti pprijs ritib. ac legib. sicut utebantur tēpore Hyr
cani Pont. dei Max. & fanis eorū ius asyli manere: licereq; eis uotiuā pecuniā
per certos homines mittere Hierosolyma: neq; cogi ad præstanda uadimonia
sabbatis, aut pridie sabbatorum post horā IX in paraseue. Quod si quis de-
prehēdatur furari sacros libros aut sacrā pecuniā ex locis eorum religiosis, hūc
teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Ro. po. Suggestionem etiā eorum
oblatā mihi per C. Marciū Censorinum, p ea pietate qua oēs homines cōple
ctor, iubeo cū hoc decreto dedicari in illustri loco, quē uniuersa Asia meo no
mini cōsecrauit apud Argyrā. q; si quis cōtra decretū ausus fuerit, nō mediocri
pœna mulctabitur. Inscriptum est columnæ in tēplo Cęsaris. Cęsar Norbano
Flacco s. Iudęis ubicūq; gētium degētib. sacrā pecuniā ex ueteri instituto Hie
rosolyma mittere nemine prohibēte liceat. Hæc Cæsar. Agrippa quoq; p Iu-
dæis scripsit in hūc modum. Agrippa Ephesiorū magistratib. senatui & pop.
s. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, pcurationem ac
tutelā penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sacrā Iudæorum pecuniā fura
tus ad asyla cōfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnā Iudęis quo iure ab
strahuntur sacrilegi. Syllano etiā magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogā-
tur ad præstāda uadimonia. M. Agrippa Cyrenęorum magistratib. & senatui
s. Iudæi Cyrenēses, pro quib. iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, a-
lijsq; eius puinciæ magistratib. non esse uetandos mittere ex more sacram pe
cuniam Hierosolyma: cōquesti sunt nunc apud me, uexari se improborū quo
rundā sycophātijs, & uetari hoc facere prætextu quorundā tributorum quæ
tamē non debētur. Hos ego suo iuri suisq; morib. relinqui iubeo. & si qua in
urbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudęis re-
stitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorū magistratib. Sal. Cæsar mihi
scripsit, iubere se neminē Iudæorum uetari iuxta patrium morē collectas pecu
nias Hierosolyma mittere. quare ego quoq; uobis scribo de hac re, ne uos la-
teat tā mea uoluntas q; Cęsaris. Nec aliter Iul. Antonius pcos. rescripsit: Ephe
siorum magistratib. senatui ac pop. s. Asiam habitantes Iudæi Febr. Idib. red
denti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarē Aug. & Agrippam con-
cessisse sibi uti patrijs legib. & moribus, primitiasq; suo quemq; arbitratu pie
tatis ergō conferre, deportādas absq; impedimēto ad templum dei maximi:
rogauerūtq; ut ab illis concessa meo cōsensu rata habeā. Quare scire uos uo-
lo, me quoq; iuxta Cęsaris & Agrippę decreta permittere, ut quicquid uolūt

iuxta patriũ morẽ nemine ꝓhibente faciãt. Hæc decreta in hoc appoſuimus, ut qm̃ ſcripta noſtra in Grẽcorũ manus peruẽtura ſunt, oſtẽderẽ eis iam inde maiorũ ætate hũc honorẽ nobis habitũ, ne ꝓhiberemur per poteſtates publicas uti patrijs moribꝫ. imò illorũ cõſenſu, religiõe cõceſſa deũ coleremus. quæ quidẽ eo crebrius inculco, ut flectã gẽtes exteras, & odiũ noſtri, cuius nullã rationẽ habẽt idoneã, eorũ animis eximã. nã morib. nulla gẽs eiſdẽ utitur perpetuo, ſed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iuſtitia uero omnib. hominib. exæquo cõpetit, res utiliſsima tã Grẽcis q̃ barbaris, cuius maxima in noſtris legib. habetur ratio, noſcꝫ omnib. modò eas inuiolatas ſeruemus, caros ac amicos poteſt reddere. quãobrẽ rogatos oẽs uolumus, ut nõ tã nos ob diuerſum uitę genus horreãt, q̃ cõplectãtur ob uirtutis ſtudia. Hęc em̃ cõmunis eſt omnib. & ſine hac nõ poteſt humana uita cõſiſtere. nũc ad hiſtoriæ contextũ redeo.

Herodes opus habens pecunia ſepulchrum Dauidis ſubijt. Cap. XI.

HERODES multũ pecuniarũ domi foriſcꝫ ꝓfundẽs, audito q̃ Hyrcanus qui ante eũ regnauit, recluſo Dauidis ſepulcro tria milia talẽtorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſecꝫ multo plura quę poſsint, quãtũuis magnis ſumptib. ſufficere, multo tẽpore animũ habuit idẽ aggredi. Tũc uerò noctu apertũ ſepulcrũ ingreditur, cũ prius accurate cauiſſet ne hoc re ſciret populus, aſſũptis tm̃ amicorũ fidiſsimis, depoſitas tm̃ pecunias nõ inuenit ſicut Hyrcanus, ſed mũdi precioſi & aureorũ ornamẽtorũ uim magnã inde ſuſtulit. his inuitatus ad diligẽtius ſcrutãdũ, interius ꝓceſsit uſq̃ ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis. ubi duos ſatellites amiſit, erũpẽte (ut fertur) ex adytis flãma cõtra ꝓgreſſos temere, q̃ caſu territus exiuit, & tactus religiõe ad expiandũ ſe in aditu ſepulcri monumentũ è cãdido marmore cõdidit ſumptuoſiſsimis impẽdijs. eius operis & Nicolaus illius tẽporis ſcriptor meminit, ſed nõ itẽ de deſcẽſu regis, prẽter decorũ id factũ exiſtimãs: idq̃ more ſuo fecit. Viui. n. regis hęc aurib. dedit, captãs gratiã, & ea tm̃ attingẽs quę ad gloriã illius pertinere uiſa ſunt. quin & multa eius aperte iniuſta facinora aut alia ſpecie affícta fucauit, aut quantũ potuit occultare ſtuduit: q̃nquidẽ etiã crudelitati in Mariãnen ac filios ſpecioſam cauſam aſtruere conatur, illã impudicitiæ, hos inſidiarũ patri paratarũ inſimulãs: & hoc toto opere facit perpetuo, quæ recte ac iuſte rex geſsit nimijs extollẽs laudib. cõtraria uerò diligẽter excuſãs. Sed illi ob q̃ dixi cauſam danda uenia, nõ tã ad poſteritatis cognitionẽ, q̃ ad gratificandũ ſuo regi ſcribẽti. Nos uerò qui & generis ꝓpinquitate Aſamonæos reges cõtingimus, & ſacerdotij honore fungimur, turpe ducẽtes mẽdaciũ, incorrupte res geſtas exponimus, ſalua reuerẽtia poſterorũ regis illius, qui etiã nũc rerũ potiũtur, maiorẽ tm̃ ueritatis rationẽ habẽtes cũ ipſorũ quoq̃ uenia. Cęterũ Herodis domus poſt uiolatũ ſepulcrũ cępit labi in deterius: ſiue diris ultricib. in eã partẽ incũbentib. quę iã antè male habebat: ſiue fortefortuna talis calamitas incidit in ea tẽpora, ut merito uideri poſsit impietatis præmiũ. Diſsidiũ. n. erat in aula bello ciuili ſimile, & odia mutua cõcertantia calũnijs. Sed inter oẽs eminebat Antipatri cõtra fratres artificioſa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos falſis criminatiõib. ipſe patrociniũ eorũ ſępe ſimulabat, ut ap ꝓbata ſua beneuolẽtia facilius iuuenes clã poſſet opprimere: atq̃ talib. uerſutijs circũueniebat patrẽ, ut putaret hunc ſolũ incolumitatis ſuæ curã gerere, qua ꝓpter etiã Ptolemęũ ꝓcuratorẽ ſuũ rex Antipatro cõmẽdauit, & cũ ma-

tre

tre eius oīa cōmunicauit cōsilia, adeò ut nihil nō horū arbitratu gereret, & infēsum eū redderēt his, qs exosos regi esse ipsorū intererat. Mariānes uerò filij rē indies ferebāt ęgrius, ꝓpter nobilitatē indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tm nō in ordinē redigi. Quin & uxores ipsorū eisdē laborabāt pasiōib. quarū altera Alexādro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo ꝓsequebatur Salomē, tū ꝓpter mariti amorē, tū ꝙ insolētius se erga filiā eius gereret. ea nupta erat Aristobulo, ꝙ illi sibi honore æquari ferebat muliebriter. atꝙ hac altera cōtentiōe accedēte, ne Pheroras quidē regis frater alienus erat à discordia. habebat. n. priuatā causam suspiciōis & odij. Inciderat in amorē ancillę ꝓprię tā insanū, ut oblatā sibi à rege in cōiugiū filiam fastidiret, cōtentus ancillę cōplexib. Id ægerrime tulit Herodes, uidēs germanū affectū à se tot beneficijs, & penè regni sociū, nō respōdere pietate mutua, & infortunatū se fratrē existimās: & cū nō ualeret Pherorā ad æquiorē mentē reducere, puellā collocauit cū Phasaeli filio, ꝓcedēte deinde tēpore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, cōquestus de repulsa, alterius cōditionē ei detulit, quę Cypros nomine dicta est. Tū Ptolemęus Pherorę cōsulit, ne pergat fratrē cōtemnere, & ab amore turpi respiscat, ꝓpter quē stultū sit priuare se regis amicitia, & in eius uicē odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligēs hoc sibi utile, ꝙ iā antè calūnijs appetitus ueniā à rege cōsecutus fuerat, mulierē iā filij matrē ex se factā ablegat: & regi pollicetur ducturū se filiā eius alteram: cōdixitꝙ diem xxx ad celebrādas nuptias, iureiurādo interposito nihil sibi posthac cū ablegata fore cōmercij. elapso aūt præfinito tēpore intantū amori succubuit, ut nō staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinā mulieris cōsuetudinē, ibi tū Herodes nō amplius potuit irā tegere, sed sæpe iaciebat uoces quasdā, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasiōnē hūc eius affectū fouerēt calūnijs. lāꝙ nec dies abibat ulla nec hora, quin aliqd ei nouarū turbarū accideret, cōmissis inter se necessitudinib. quas natura uolebat esse carissimas. Nā & Salome infensa Mariānes filijs ne filiā quidē nuptā Aristobulo adolescentū alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciēs ad effutiēda & ꝓdenda secreta cōiugū colloquia: & si quid, ut assolet, offensiūcularū incideret, exacerbās multis suspiciōib. q̄ factū est ut secreta eorū expiscaretur oīa, & puellæ quoꝙ iuuenē exosum redderet. illa uerò in matris gratiā sæpe narrabat, ꝙ illi q̄ties soli esset, crebrā mētionē Mariānes facerēt, & odiose de patre loquerētur, minarēturꝙ si principatus ipsis cōtingeret, reliquarū regis uxorū filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc. n. cōducibilē illis fore literaturā, cui tū darent operā. uxores etiā regias si qñ uiderēt matris ornamēta usurpare, ꝓ presentib. delicijs uestituros se cilicijs, inclusas ubi ne solē quidē liceat aspicere. Hęc mox Salome regi renūciabat: quæ ille tametsi permoleste ferret, emēdare tñ malebat q̄ punire. maxime aūt exasperabatur suspiciōib. & indies seipso peior, omnib. omniū rumorib. credebat. attñ tūc obiurgatiōe filios castigasse cōtentus, & illorū respōsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malū recruduit. Pheroras. n. Alexādrū conuenit maritū ut diximus Glaphyrę Archelai filiæ: aitꝙ se audisse ex Salome, Herodē ardēter amare Glaphyrā: nec posse hūc affectū excutere. hoc audito iuuenis zelotypus uehemēter excāduit: & qcqd honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiā filij, ꝙ qdē ferè q̄tidianū

erat,in peiorẽ partẽ interpretabatur, ſuſpicione cõcepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eam indignationẽ concoquere, ſed adito patre cũ lacrymis ei ſermonẽ Pheroræ aperit. quamobrẽ ille magis adhuc turbatus eſt,non ferẽs inſimulari ſe falſo tam turpis criminis, multa querens de ſuorũ malitia,à quib.pro beneficijs talẽ reportaret gratiã. Mox́q; accerſitũ Pherorã adortus iurgio:Peſsime,inquit,omniũ mortaliũ, eo ne ingratitudinis prolapſus es,ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nonne deprehẽdo tuũ propoſitũ, q̃ non comitio tenus hæc dixiſti filio,ſed ut inſidias & ueneficia hoc pacto in caput meũ ſtrueres? Quis em̃,niſi bono aliquo genio ductus ut iſte filius, pateretur patrẽ ſuſpectũ impune ferre talẽ iniuriam? Vtrũ tibi uideris ſermonẽ in animũ,an in dextram gladiũ inſeruiſſe,quo parentẽ cõficeret? aut quid tibi uolui ſti,cũ & ipſum fratrẽ oderis, in me tantũ calũniando ſimulans beneuolẽtiam, & ea dicẽs quæ ſalua pietate ne cogitari quidem poterant. ãpage te hinc poſt tam peruerſum erga fratrẽ benemeritũ animũ. Et tu quidẽ quoad uixeris tua cõſcientia fruere:ego uerò dabo operam ut ſim meis melior,neq; dignas pœnas exigens, & maioribus q̃ digni ſint beneficijs eos proſequens. Sic deſtomachante rege Pheroras cũ in manifeſto crimine deprehenſus teneretur, Salomes ait hoc eſſe cõmentũ,& ab ea prima hos ſermones profectos eſſe. Quo audito illa(nã forte aderat)cõpoſito ad uerborũ fidẽ uultu exclamat,non eſſe hæc ſua,& omnes hoc unũ agere ut eã inuiſam regi faciãt,& de medio tollant Herodis amantiſsimã, & præcauentẽ ipſius pericula. nunc uerò etiã maioribus ſe appeti inſidijs.ſolã em̃ autorẽ fuiſſe fratri, ut abiecta qua ſe oblectabat muliercula filiã regis duceret, & hanc eſſe cauſam odij. hæc illa loquente, ſimuĺq; capillos ſibi uellẽte,& pectus plangente,ſpecies quidẽ negantis erat ue riſimilis,ſed mala mens diſsimulabatur geſtu fictitio. Pheroras aũt medius tenebatur,ne prętextũ quidẽ ullũ ſui facti inueniẽs, cũ nõ inficiaretur ſe dixiſſe, & audiſſe eadẽ perſuadere nõ poſſet. ea perturbatio nõ ſine altercatiõe duraſſe aliquãdiu.tãdẽ rex pertęſus & fratrẽ & ſororẽ ablegauit: collaudatáq; filij tẽperantia, & q̃ hos ſermones ad ſe detuliſſet,admodũ ſero ad curã corporis ſe contulit. Poſt hanc contentionẽ male audiebat Salome,quòd uideretur autor huius calũniæ:& uxores regiæ male ei uolebant,q̃ ſcirẽt moroſam & uariabilẽ,& pro tẽpore nunc inimicã nunc beneuolã. Semper igitur aliquid cõtra eam Herodi occinebãt,arrepta occaſiõe ex caſu quodã fortuito. Erat Arabum rex Abodas,homo ſegnis & otio deditus: negotia uero eius adminiſtrabat Syllæus uir callidus,ætate florẽs & corporis ſpecie. hic cũ propter quędã negotia ad Herodẽ ueniſſet, contẽplatus unà cœnantẽ Salomen animum ad eã adhibuit:cõpertóq; eſſe uiduã,uenit cũ ea in colloquiũ.illa quę deterius q̃ antè tractabatur à fratre,& nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptijs:& cũ per eos dies frequẽtarẽtur cõuiuia,exiſtebãt multa nõ mediocria ſigna,q̃ cõſenſus & mutuus amor inter eos intercederet. Hęc uxores regi non ſine deriſiõe referebãt. Herodes aũt hoc nõ contẽtus ſciſcitabatur ex Pherora, & iubebat eũ inter cœnã obſeruare,quomodo erga ſe inuicem affecti ſint.ille renunciauit q̃ nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarent quò tenderent. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abijt. elapſis deinde duob. aut tribus mẽſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus,& collocutus de hac re cũ Herode,poſtulauit

ut

ut Salomen ſibi collocaret. fore em̃ ei hanc affinitatẽ utilem propter Arabum cõmercia, quorũ principatũ & deberi ſibi, & iam magna ex parte contigiſſe. De quo cũ ille ad ſororẽ retuliſſet, percontando an ei nubere ſit animus, mulier facile aſſenſum præbuit. poſtulantib. deinde ut Syllæus accenſeretur in Iudæorũ religionem, & tum demũ uxorẽ duceret, alioqui nõ eſſe licitũ: ille facere hoc nõ ſuſtinuit, lapidandũ ſe dicens à popularib. ſi faceret: atq; ita re infecta diſceſsit. ex eo tẽpore Pheroras Salomen inſimulauit intẽperantię, ac magis etiã uxores regię, dicentes eam cõſueuiſſe cum Arabe. Et puellam q̃ fratri deſpõſatam ille domeſticæ mulierculæ illecebris uictus recuſauit ducere, Herodes in ſororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro, mutauit ſententiã perſuaſus à Pherora, negãte adoleſcentẽ amaturũ talem ſocerum ꝓpter patris ſui cædẽ, & equius cẽſente ut ipſius filius eam ducat, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominum. q̃ ubi is perſuaſit, impetrauit prioris offenſæ ueniam. Mutatis igitur ſpõſalib. puella data eſt nuptũ adoleſcentulo, addita c talentorum dote. Nec interim ceſſabant turbę domeſticę, imò augebãtur etiam, à turpibus initijs ꝓgreſſæ uſq; ad calamitates triſtiſsimas. Erant in delicijs Herodi ꝓpter formã eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorũ opera etiam in ſerijs regni negotijs uti eſt ſolitus. hos quidã ad regem detulit corruptos eſſe ab Alexandro filio accepta magna ui pecuniæ: & quæſtionib. examinati ecquid cũ illo habuiſſent cõſuetudinis, rem falſi ſunt: prętea nullius tentati cõtra patrẽ facinoris ſe eſſe cõſcios. admotis deinde acrioribus tormentis, uicti neceſsitate, miniſtris magis magiſq; in gratiam Antipatri ſæuientib. aiunt Alexandrũ innatum cõtra parentem odium alere: hortatũq; eos ut Herodem deſererent iam inutilẽ, facientemq; fucum ętati, & ſeniũ diſsimulantẽ tincto capillicio, quin potius ſibi adhiberent animũ, potituro uel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariam. iam em̃ nõ tantũ generis prerogatiuam ſibi ſuffragari, ſed inſtructa etiam ad inuadendam dominationẽ omnia. ſtaturos ꝓ ſe multos duces militũ, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipſius gratiam. His auditis Herodem totũ ira & timor occupat, q̃ filij uerba & cõtumelioſa uiderentur, & minacia: utroq; igitur exacerbatus uerebatur ne quid grauius cõtra ſe cõflatũ eſſet, q̃ ut eodẽ tẽporis momento poſſet cauere & occurrere. quamobrẽ nõ auſus palàm inquirere, per dimiſſos clancularios rẽ gerebat, oẽs ſuſpectos iuxtà habens atq; inuiſos, & in ſuſpicionib. etiam de immeritis ſecuritatem ſuã collocans: quarum adeò nullus erat finis, ut quo quiſq; ei cõiunctior eſſet, eo magis timeretur, ut tanto ad nocendũ potẽtior. Cęteros cum quib. ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore ſat erat, moxq; ad ſuam ſecuritatem pertinere putabat illorũ interitus. Poſtremo etiã domeſtici anxij de incolumitate ꝓpria in ſeipſos uerſi ſunt, tutiſsimos rati qui alios prœuenirẽt calumnijs, certiſsimumq; hoc ad ſalutem remediũ: qui mox uoti cõpotes hoc ipſo aliorum in ſe cõciebant inuidiã, uidebanturq; merito retaliandi, & ſic accipiendi, ut ipſi tractaſſent alios. Iamq; etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebant: moxq; deprehenſi eadẽ patiebantur, occaſione cõtra inimicos utentes ꝓ laqueo, quo paulo pòſt ipſi cõprehendebantur. Rex em̃ uelox erat ad pœnitentiam, eo q̃ multos nõ cõuictos tolleret: q̃ tamen nõ in hoc ꝓderat ne ſimilia

milia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorũ pari mulctasse suppli cio. Tantũ erat tunc in aula regia perturbationũ ac formidinũ. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conspectũ suum uenirẽt, uel intra limina palatij, maxime his qui fiducia meritorũ hactenus ei reuerẽdi fuerãt. Andro macho enim & Gemello ueterib. amicis, & qui plurimũ regẽ tam legationib. quàm consilijs iuuerant, filiosq; eius instituerant, & maiorẽ cæteris habebãt fiduciã, amicitiã renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebatur familiariter: Gemello uerò q̃ ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinatiõis comes hæserat. Nec dubiũ est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret uirorum claritas: quare cõtentus est tum ablegatis ademisse autoritatem, ut posita proborũ hominũ reuerẽtia debaccharetur licẽtius. Horũ porrò omniũ malorũ fax erat Antipater, qui ex quo primũ tempore patrẽ animaduertit formidinibus obnoxiũ, consiliorũ ei socĩũ se adiungens accẽdebat hominis sæuitiã: & tunc uidebatur egregie fungi officio, si daret operam ut quicũq; reniti possent tollerentur de medio. Tunc igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primũ rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormẽtis, nũ cuius tentati cõtra se facinoris essent cõscĩ. illi uerò immoriebantur cruciatib. q̃ nihil haberent dicere. atq; hoc acrius incumbebatur quæstionib. q̃ præter opinionẽ nullũ deprehẽdi posset ne excogitatũ quidẽ maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à ueritate malle, q̃ à fide erga dominos & amicos discedere, urgebatq; ut secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandẽ unus è multis tormẽta nõ ferẽs ait se nõ semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturę, aut sagittãdi peritia, cęteriscq; uirtutib. eximijs, hęc à natura ornamẽta sibi magis cõcessa q̃ beneficia. patrẽ. n. prę inuidia his offendi omnib. qua ꝓpter quãdo simul inambulẽt cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculatiõib. illo pręsente destinata nõ ferire, q̃ norit genitoris ingeniũ nõ ferẽtis laudari filiũ. Hęc uerba dũ expẽduntur intermissis tormẽtis adiecit, cõspirasse eũ cũ fratre Aristobulo ut in uenatiõe patri insidias struerent, quib. si ille esset oppressus, tum regnũ postulaturus Romã perfugeret. Inuẽtæ sunt etiã iuuenis literæ ad fratrẽ scriptæ, cõquerẽtis de patre, nõ recte factũ q̃ Antipatro addixisset agros ex quib. ad eũ redirẽt c c talẽta annua. tũ uero Herodes probabili, ut ipsi uidebatur, argumẽto cõfirmatus in suspiciõe, Alexãdro cõprehẽso iubet injĳci uincula: & rursum incipit sæuire, quãuis ne ipse quidem auditis satis crederet. neq; eñ excogitare poterat cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelę illę pueriles cõtentiones uidebãtur, nec ueriſimile post manifestũ parricidiũ uoluisse eos Romã petere. quãobrẽ uolẽs maius aliq̃d impietatis argumentũ inuenire, solicitéq; cauẽs ne uideretur filiũ temere dãnasse ad uincula, & quęstiõi subĳciẽs honoratiores Alexãdri amicos, nõ paucos eorũ nihil tale cõfessos interfecit. Cũq; tota regia tumultu, terrore ac tormẽtis perstreperet, iuuenis q̃dã in tali necessitate cõstitutus, dixit Alexãdrũ Romã ad amicos literas misisse, rogantẽ ut curarẽt se accersiri à Cęsare, indicaturũ de quibusdã cõtra illum cõspirationib. qñ pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorũ regis amicitiã. addidit habere eũ uenenũ quod apud Ascalonẽ paratum

ratũ ſit. His auditis Herodes credidit, cõſolantibus eũ in calamitate adulatoribus, q̃ nõ temere quidquã faceret. uenenũ tamẽ ſumma cura quæſitũ nuſq̃ inuentũ eſt. Cæterũ Alexãder oppreſſus malis adeo nõ ceſsit, neq̃ inficiatus eſt, ut patrẽ exaſperaret amplius: ſiue uolens pudefacere facilitatem eius ad credendũ calumnijs: ſiue ut, ſi forte crederet, inuolueret eum cum tota regia magnis calamitatibus. Quatuor eñ libellos à ſe cõſcriptos ei miſit, negans opus eſſe tormentis pluribus. Structas eñ inſidias, participesq̃ eorũ eſſe Pherorã & amicorũ fidiſsimos. Quin & Salomen obrepentem noctu cũ inuito ſe eſſe cõgreſſam, omnesq̃ eò tẽdere, ut illo ſublato optatã aſſequerentur licentiam. eiuſdẽ cõſpirationis arguebãtur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidiſsimi. nec aliter q̃ rabie quadã occupati in ſe inuicẽ efferabantur homines pridẽ amiciſsimi, nõ defenſione, nõ coarguitiõe expectata tãtiſper dũ ueritas pateret, iudiciũ præueniẽte ſupplicio. alij uinciebãtur, alij necabãtur, alij nihil lętius expectãtes moras ipſas q̃ repręſẽtationẽ malorũ ęgrius ferebãt: ingẽsq̃ mœror ac torpor fœdabat priſtinã felicitatẽ regię. Ne Herodẽ quidẽ ipſum uitę in tali perturbatiõe nõ tedere poterat, cui q̃ nemini ſe auderet credere, p̃ tormẽto erat futuri exitus expectatio: ſępeq̃ illi obuerſabatur irruẽs gladio ſtricto filius, noctes atq̃ dies nihil aliud uolutãti, ut iã minimũ abeſſet ab inſania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. Cap. XII.

DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocũ rex de filia, & iuuene genero ſolicitus, tũ amici quoq̃ uicẽ miſerãs inuoluti tam perplexis & turbatis negotijs, officij ſui putauit profectionẽ ad eũ ſuſcipere. Quem ubi ſicut audierat affectũ inuenit, importunã rem putauit, ſi obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore eñ ut ille ex aduerſo cõtendẽs & excuſare ſe ſtudẽs, exacerbaretur amplius. Quapropter aliã rationẽ cõmentus eſt qua res affectas cõponeret, indignatione uerſa in iuuenem, aſſerens regẽ nihil præter æquitatẽ, ſed omnia recte feciſſe. Se quoq̃ dirempturũ illud coniugiũ, ac ne filiæ quidẽ parſurũ, ſi ſceleris cõſcia non feciſſet indiciũ. Tum Herodes ubi præter opinionẽ uidit hominẽ pro ſe læſo tam grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa, & factũ ſuũ iuſta æſtimatione uolẽs expendere, paulatim ad paternos affectus redijt. Iamq̃ utroq̃ flexo ad miſeri cordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram cõmouebatur rex: poſtq̃ uerò Archelaũ quoq̃ accuſationẽ aggredi uidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illũ ne nimiũ indulgeret iræ, neue propter iuuenis erratũ coniugiũ dirimeret. Tum Cappadox nactus eũ iam mitiorẽ, cæpit crimina trãsferre in amicos qui deprauarẽt hominẽ iuuenẽ, & rudẽ omnis malitiæ, præcipue fratrẽ regis urgẽs ſuſpicionibus. nã cũ & Pheroras in Herodis indignationẽ incurriſſet, intelligẽs recõciliatorẽ neminẽ Archelao magis idoneũ, attratus illũ adijt, alia quoq̃ deſperãtis de ſalute ſigna præferẽs, qui nõ deſpexit preces ſupplicis, negãs tamen ſibi facile, tã cito flectere offenſum regis animũ. Satius eſſe ut ipſe à fratre ueniã peteret, prius cõfeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omniũ. eã cõfeſsionẽ profore multũ ad leniendã iracundiã, ac tũ demũ ſe quoque oportunius deprecatorẽ acceſſurũ. paruit ille cõſilio, q̃ utriq̃ ceſsit felicitẽr. nã & iuuenis præter opinionẽ exẽptus eſt criminationib. & Pherorã Archelaus repoſuit in fratris gratiã; ipſe quoq̃ inita maxima gratia apud regẽ in tam

tam difficili ipſius tẽpore, lętus in Cappadociã profectus eſt. nam & cũ mũne rib. dimiſſus eſt precioſiſsimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõ uenit etiã inter eos ut Herodes Romã peteret, quandoquidẽ de hoc negotio Cæſari ſcripſerat: feceruntq; ſimul iter uſq; Antiochiam, ibi præſidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atq; ita in Iudæam reuerſus eſt.

Trachonitarum defectio. *Cap.* XIII.

SED interim dum ille Romã profectus à regno abeſt, bellũ Arabicũ ex hac cauſa exortum eſt. Incolæ Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæſar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia, cogebantur in ſtudijs agriculturæ mitius degere. hoc uitæ genus nec ipſos delectabat, neque terra reſpondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abſtinebant iniuriã ab accolis, non ſine laude Herodis diligentiæ. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrũ accuſaturus & cõmendaturus Antipatrũ Cęſari, Trachonitæ ſparſo rumore de eius interitu, defecerunt reuerſi ad priſtina latrocinia. tunc tamen abſente rege à ducib. eius ſunt perdomiti. cæterũ XL ex his latronũ principes captorum exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugiũ. à quo cum munitũ quendam locũ accepiſſent habitandum, excurſionibus non Iudæam tantũ infeſtabant, ſed totam Cœleſyriam, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo præbente impunitatẽ & ſecuritatẽ maleficijs. Herodes aũt reuerſus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, q; eſſent ſub tutela Arabũ, nec tamen iniuriam acceptam conqueret, perluſtrato Trachone interfecit illorũ domeſticos. quo facto illi irritatiores, maximè q; legem haberent quæ iuberet domeſticorũ cædem inultam non ſinere, contempto periculo totam Herodis ditionẽ agendo & ferendo perpetuis uexabant incurſionibus. Tum rex ad præſides à Cæſare miſſos Saturninũ & Volumniũ rem detulit, latrones depoſcẽs ad ſuppliciũ. illi hoc audito maiore manu ſe communire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorũ inciderent, ut bello q; latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim uſque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuũ creditum repetebat, exacto iam præſtituto tẽpore, ſexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat. Syllæus uero qui detruſo à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inficiabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua diſceptabatur apud Saturninũ & Volumniũ Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierũ ſpatium & debitum redderetur, & ex utroq; regno reſtituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorſus nemo Arabum inuentus, uel ob maleficium, uel quacunq; de cauſa profugus: uerum Arabes conuicti ſunt latrones ad ſe recipere.

Expeditio Herodis in Arabiam. *Cap.* XIIII.

AETERVM poſtquam aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes uerò exequebatur reſtitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volũnio permittẽtibus ei cõtumaces armis perſequi: collectoq; exercitu

eu inuasit Arabiã, septẽ mansiones emensus triduo. cumq; peruenisset ad castellum in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit: ipsamq; munitionẽ nomine Rꝛptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cũ in auxiliũ eorũ procurrisset dux Arabũ Nacebus, cõmissum est prꝛliũ, in quo pauci ex Herodianis, Arabũ uerò xxv cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugã cõpulsi sunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorũ tria milia in Trachonem deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in contumaces tantũ Arabas concesso ab eis iure usus sit, nihilq; egerit prꝛterea: idq; ipsorum inquisitione postea uerum compertum est.

Syllæus Herodem accusat apud Cesarem. Cap. xv.

SED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum est, suo more exaggerantibus omnia. is iam ante insinuatus in noticiam Cæsaris, forte tum circa palatium obuersans, his auditis confestim mutata ueste atratus eum adijt, denarrans ut bello afflicta sit Arabia, totumq; regnum euersum ab Herode ingresso cũ exercitu. ad hæc lachrymans querebatur cecidisse duo milia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Rꝛptam repositas. atq; hæc facta per cõtemptum Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducẽ se absente idoneũ. Hæc dicẽte Syllæo, addenteq; quòd nec ipse hãc profectionem suscepturus erat ni crederet Cæsari curæ esse pacem publicam omnium, neq; se domi præsente Herodes nisi suo malo eam pacẽ uiolaturus, Cæsar quærela cõmotus percõtatus est ex Herodis amicis qui tũ aderant, & ex suorum quibusdã recens reuersis à Syria, hoc tantũ an Herodes ullũ exercitũ extra regni sui fines eduxerit. Id cũ illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditiõis audire dignaretur, magis etiã iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo usum tanquã amico, posthac habiturũ eũ pro subdito. Syllæus quoq; ea de re scripsit ad Arabas. His literis illi elati neq; latrones qui effugerãt uoluerũt dedere, neq; acceptã mutuo pecuniã persoluere, neq; pro pascuis quæ cõduxerant, quicquã numerare, freti eo quòd rex offendisset Cæsarem. Quin & Trachonitæ hac occasione usi insurrexerũt in Idumæorũ custodiã, & iuncti Arabicis latronibus qui illorũ regionẽ diripiebãt, non tã suis lucris quàm uindictæ studẽtes miris modis in eos sæuiebãt. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso Cæsare minus iam habens uel fiduciæ uel audaciæ. legatos enim eius ad agendã regis sui causam missos primũ ne admisit quidẽ: iterũ ueniẽtes dimisit infecto negocio. Quamobrẽ uehemẽter anxio metũ augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cæsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodę in Arabũ regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hũc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum usurpare, multã pecuniã partitus in aulicos, multa etiã Cæsari daturũ se pollicitus: quẽ iratũ sciebat Aretæ quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cũ muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum talentorũ coronã aureã. in his literis accusabat Syllæũ, quòd nequissimus seruus ueneno sustulisset Obodam, quo etiã uiuo inuasisset rerum administrationem, uxores Arabum adulterans, & cõflato ære alieno uiã

ſibi ad occupandū principatum muniens. Cæſar autē ne hos quidem legatos audire dignatus,aſpernatusq; eorum munera,infecta re illos abire paſſus eſt. Interim Iudæorū res ac Arabū indies ſe habebāt deterius, turbatis omnibus, & cōponente nemine.nam regum alter nondū principatum ſuū conſtabilierat,& proinde ſuos coercere non poterat. Herodes aūt ueritus ne ſi ſe defenderet,eo magis irritaret Cęſarem,cogebatur perferre omnes iniurias. Poſtremo nullum finem urgentibus malis inueniens,decreuit denuo Romam legatos mittere,ſi quid æquius per amicos impetrare poſſet à Cæſare, in eam legationem Nicolaus Damaſcenus profectus eſt.

Euryclis calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI.

XI PER idem tempus diſsidiū cum filiis domeſticū multo magis exacerbatum eſt.quamuis enim iam antè nunquā prorſus uacarit ſuſpicione, malo pernicioſo regibus, tunc tamen id maxime ob talem cauſam inualuit. Eurycles quidā Lacedæmonius, uir domi nobilis, ſed ingenio peſsimo,adulator & delicijs perditus, ſed utrunq; uitiū egregie diſsimulans, uſus Herodis hoſpitio,datis munerib.& maioribus acceptis,ad gratiam cum eo conuerſatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. is diuerſabatur apud Antipatrū,Alexandro quoq; propter crebros cōgreſſus familiaris.aiebat enim ſibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere,& ideo ſimulabat ſe Glaphyrā obſequijs colere. cumq; uideretur omnibus ex æquo dedi tus,obſeruabat quæcunq; uel dicerentur uel fierent, undecunq; captans gratificandi per calumnias materiam. denicq; adeò ſe blandis colloquijs inſinuauit unicuicq;,ut illi ſoli fidus uideretur, cæteros ita tractare, prout amico eſſet cōmodum.his artibus ita ſibi deuinxit Alexandrū ut iuuenis putaret ei ſoli tutò ſe poſſe querelas ſuas concredere.aperiebat igitur ei dolorem ſuum, quòd pater eſſet à ſe alienatior, caſumq; matris narrabat: & q; Antipater prærepta fratribus dignitate ſolus poſſet omnia. Hæc diutius ferenda non eſſe, patre iam talibus imbuto odijs,ut cum ipſis nec conuiuia nec colloquia communicare ſuſtineat.Hæc ille,dolorē ſuū in ſinū amici,ut tum uidebatur,deponēs:at ille omnia referebat Antipatro,negans ad ſe hæc pertinere, tacere tamen non poſſe ob periculi magnitudinē & conſultū ei uelle, ut caueret ab Alexandri inſidijs.non enim eum diſsimulare animum,ſed ipſis uerbis præferre cupiditatem parricidij.Poſt hoc beneuolētiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera,& ad ultimū ab eo perſuaſus eſt ut ad Herodē referret de hoc negotio.Rex narranti de Alexandri odio facilē aurē præbuit,&eo deductus eſt uerborū ambagibus,ut implacabilē iram in filiū cōciperet:id quod ſine mora declarauit.Eurycli enim l. talenta donauit:quibus ille acceptis ad Archelaum ſe contulit,& multum Alexandrum prædicans,operam etiam ſuam commemorauit q; utilis ei fuerit ad conciliandā patris gratiā: & ab eo quoq; accepta pecunia,prius q; deprehēderetur hominis malitia diſceſsit. Reuerſus deinde in patriam,cum ibi quoq; ſimilibus artibus uteretur,Lacedæmone pulſus eſt in exilium. Porrò Iudæorū rex non iam ut antè cōtentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Ariſtobuli,proprio ſeruiebat odio, etiam nemine accuſante obſeruans ſingula, & ſciſcitans, & permittens omnibus quicquid uellent cōtra eos dicere; & inter cætera Euaratū Coum cōmunicaſſe cū Alexandro

xandro consilia.uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortuniũ,calumnijs nunq; cessantibus, & omnib. certatim aliquid mali de eis ad regẽ deferẽtibus, scilicet incolumitatis eius studio.erant Herodi duo satellites,lucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac procertitatem corporũ.hi propter quandã offensam pulsi è regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti,q; essent exercitatissimi honorabantur pecunijs alijsq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam suspicione concepta,tormenta eis admouit.ergo post toleratos diu cruciatus,tandẽ aiunt se solicitatos ab Alexandro, ut inter uenandũ Herodem feras persequentem interficerent.facile enim confingi posse, precipitatum ab equo suismet telis trãsfixum esse.nam & antè penè simile quiddã ei acciderat.Simulq; indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo,& prefectũ uenatorũ arguebant,quòd eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est q; eos intra castellũ reciperet, pollicitusq; eis esset pecuniã regiã ibi reconditã.Sed illo pernegante filius eius accedens,uera esse dixit omnia: protulitq; referentes manũ Alexandri literas in hanc sententiã.Quàmprimũ deo fauẽte perfecerimus quæ decreuimus,ad uos ueniemus, curate igitur ut quẽadmodũ estis polliciti,nos in castellũ recipiatis.His literis uisis Herodes post hac pro indubitato habuit,paratas sibi à filijs insidias. Alexãder autẽ dicebat Diophantũ scribam imitatum suum characterẽ,essecq; Antipatri malitia excogitatã illã schedulã. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similib.deprehensus dedit supplicijũ. eos uero qui torti sunt rex apud Hierichuntem produxit ad populũ,ut accusarent filios,ubi saxis sunt obruti. cumq; uulgus concitum pœna Alexandrum cum fratre uellet afficere,Herodes per Ptolemæũ & Pheroram eos cohibuit:& iuuenes in carcere asseruandos tradidit.eó nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorũ dicta & facta omnia.iamq; pro condemnatis habebantur, tum aliorũ opinione, tum sua.eorũ alter Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrũ ad miserationem præsentis calamitatis,eiusq; autoris odium inuitans, An non tibi quoq;,inquit,periculũ imminet, delatæ q; spe nuptiarum Syllæo de omnib. quæ hic fiunt per literas significes. quæ uerba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens uinciri eos iubet, & seorsum quemq; quid contra patrẽ moliti sint scripto prodere.hoc iussi facere,scripserunt, insidias quidem nec parasse se,nec cogitasse,sed conatos fugere,quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti uiuere.Eodem tempore cum ueniisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela unus è dynastarũ illius numero, uolẽs Herodes declarare eius maleuolentiã,acciuit ad se Alexandrũ è uinculis: & rursum interrogauit de fuga, quonam & quomodo decreuissent discedere. Ad Archelaũ,ille respondit,pollicitũ quòd inde Romã mitteret. Cæterùm contra parentẽ nihil durius aut parũ pietati conueniens se machinatos esse, neq; quicquã ueritatis inesse confictis aduersariorũ criminationibus. cupiuisse etiam ut Tyrannus cum socijs examinaretur cautius:sed illis approperatã mortem per Antipatrũ,qui admixtis suis uulgũ in eos concitauerit.His dictis rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam,ut interrogare-

tur num ignorasset paratas Herodi insidias. quò ut uentum est, cõtinuo mulier uinctũ cõspicata maritũ, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clare ingemuit. iuueni quoq; manãtibus lacrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorũ poterãt uel dicere uel facere. Tãdem Ptolemæo, cui cõmissus erat iuuenis, iubente dicere, nũ & uxor fuerit consilij conscia: quis potuit, inquit, non esse, carior mihi uita, & parẽs liberorũ communiũ. ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse cõsciam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri uel in suã perniciem, & nihil omnino negaturã. Tum Alexander, impiũ quidẽ, sicut suspicãtur quos minime oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romã, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictũ à se Archelaũ maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iusis ut inter nauigandũ appellerent ad Eleusam oppidũ Ciliciæ, & Archelao scripta de his redderẽt: & post expostulationẽ quòd filijs conatuũ fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerẽt, & si inuenerint à Nicolao placatũ Cæsarẽ, rederent ei literas, & argumenta quæ ad conuincẽdos iuuenes scripta mittebãtur. Igitur Archelaus, p se attulit, uoluisse quidẽ excipere iuuenes, qnòd id & ipsis & patri eorũ putaret utile, ne quid ob suspiciões & diisidia durius in eos statueret: non tamen missurũ fuisse ad Cæsarẽ, nec confirmaturũ eos in maleuolẽtia: Romã autẽ delati inuenerũt iam Herodi reconciliatũ Cæsarem, eiq; literas reddiderũt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ se habuit. Quamprimũ Romam uenit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accusandũ suscepit. animaduertit enim diisidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerũt, & hoc autore necatos plerosq; cognatos Obodę manifeste coarguerũt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

XII Qua fortuita occasione Nicolaus uti non neglexit, studẽs Herodem reducere in gratiam Cęsaris. Sciebat enim si defensionẽ regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicẽ. quod si accusaret Syllæum, non defore occasionem prosuo rege satisfaciendi. cõtestata igitur lite, & præstituta ad agendũ die, Nicolaus assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæũ, interfectorẽ assseuerãs domini ac regis sui multorũq; Arabũ, pecuniam etiam mutuatum ad perturbãdam quietem publicã, matronasq; arguens corrupisse tam Romę q; in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circũuentum mẽdacijs eius Cæsarem, quem nihil ueri de gestis ab Herode docuerit. ad hunc occasionis locum postquã uentum est, Cæsar interlocutus iussit eũ omissis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiã duxerit, neq; duo milia & quingẽtos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionẽ depręd atus sit. Ad hæc Nicolaus, de his se uel maxime ait docere posse, nihil horũ aut certè minimã partẽ ita se habere, quemadmodũ ab illo relata sint, neq; ullã mereri indignationẽ. His præter opinionẽ auditis cum Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuo sumptis, deq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutũ tempus pignora ex uniuersa regione capere: deinde, non expeditionẽ hostilem hanc fuisse, sed executionem iuris & repetitionẽ debiti. idq; non propere actũ quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius sæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus

dibus: poſtremo apud Berytū in horū præſentia Syllæo per Cæſaris fortunā iurato, omnino intra triginta dies exhibiturū ſe & pecuniā, & Herodis perfugas. & cum horū nihil Syllæus præſtitiſſet, aditos rurſum præſides Herodi permiſiſſe pignora capere, atq; ita demū illum profectū in Arabiam. hoc eſt, inquit, illud bellū quod aduerſarij tam tragice exaggerauerunt. quod tamen qui poteſt bellum uocari, permiſſu præſidū & ex pacto illatum, poſt periurio uiolatos tum alios deos, tum in primis nomē Cæſaris? reſtat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL primū, mox plures, fugientes Herodem metu ſupplicij, receptaculum ſibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omniū hominum iniuriā, agroſq; eis dedit, & prædarū fuit particeps: quos tamen ipſos eodem iureiurando tenebatur reſtituere cum mutuaticia pecunia ad præſcriptū terminū. nec poteſt oſtendere quenq; præter hos captū in Arabia: immo ex his ipſis aliquot euaſerunt. Nunc confutata etiā de captiuis inuidioſa ſycophantia, audi Cæſar mendaciſsimū figmentū quod ad prouocandam iram tuam cōmentus eſt. Affirmo enim q; cum Arabū manus nos inuaſiſſet, & unus atq; alter è noſtris cecidiſſet, tū demū Herodes repugnare coactus Nacebū, & cum eo XXV. non amplius cecidit, quorum ſingulis centuplicatis iſte bis mille & quingētos cecidiſſe retulit. His motus Cæſar, uultu irato ad Syllæū uerſus, rogauit quot Arabes ea pugna deſiderati ſint. Hæſitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ ſunt ſyngrapharū conditiones, & reſcripta præſidū, literæq; urbiū cōtinentes querelas de latrocinijs. Ad ultimū eò res deuenit, ut Cæſar damnato capitis Syllæo, Herodē in gratiā receperit: & pœnitens q; calumnijs permotus durius ſcripſiſſet, hoc quoq; Syllæo obprobrauerit, illius mendacijs impulſum ſe diſceſsiſſe ab officijs amicitiæ. In ſumma, remiſit eum in prouinciam, ut poſtq; ſatisfeciſſet creditoribus, daret ſupplicium. Cęterū Aretæ indignari pergebat, q; regiā dignitatē ac poteſtatē uſurparet, priuſquā à ſe acciperet: uolebatq; Arabiam quoq; Herodi tradere: ſed hoc conſiliū mutauerūt redditæ ipſius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatū eſſe Cæſarē, mox ita ut mandatū erat obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis uiſum eſt nō onerare inſuper alio regno ſenem & infortunatū circa filios: admiſsisq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis q; rex eorū temerarie principatum ſumpſiſſet, nō expectata ſua ſentētia, admiſit munera, & regnū ei autoritate ſua confirmauit. Poſt hæc Herodi iam reconciliatus ſcribit, dolere ſe uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, ſi quid contra pietatem auſi ſint, ut in parricidas animaduertere. ſe enim liberam ei poteſtatē permittere. q; ſi tantū fugam meditati ſint, ipſum quoq; ſalua pietate oportere leni caſtigatione contentū eſſe. quare ſuū conſiliū eſſe, ut indicto cōſiſtorio apud Berytum Romanorum domiciliū, & adhibitis præſidibus cum rege Cappadocū Archelao, amicisq; cæteris & uiris illuſtribus, de communi ſententia quid ſtatuendum ſit diſpiciat. atq; hoc fuit argumentum epiſtolæ Cæſaris. XIII

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. Cap. XVII.

QVA accepta Herodes ſupra modū gauiſus eſt, tum quòd rediſſet in gratiam, tum propter cōceſſam ſibi ſtatuendi de filijs poteſtatē liberā: & neſcio quo pacto accidit, ut qui prius in ſecūda fortuna durus

quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorũ interitum: nũc rebus ſuis in melius mutatis,& recepta priſtina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nuncios quotquot uiſum eſt Cæſari, uno Archelao excepto, uel ꝙ hominem oderat, uel ꝙ uereretur ne obſiſteret ſuo propoſito. & poſtꝙ Berytum cõuenerunt cùm præſides, tum cæteri exciti è diuerſis urbibus, filios quidẽ, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorũ detinuit, nõ longe ab urbe: ut poſſet eos ſi uocarentur ſiſtere. ipſe uero ſolus introgreſſus, coram conſeſſum CL uirorum, uſus eſt accuſatione non tam propter infortunium & neceſsitatem miſerabili, ꝙ patri parum decora. Vehemens enim erat,& in coarguendo crimine hæſitans non ſatis ſe explicabat, multaꝙ furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, ſed aduocatos ſibi eos adiũgebat indecore pater contra filios, literasꝙ ab ipſis ſcriptas legebat: in quib. nihil inſidiarum aut impietatis inerat, ſed tantũ de ineunda fuga conſilium, & conuitia ſigna offenſi animi. ad quæ poſtquã ille peruenit uociferabatur quaſi in confeſsis inſidijs: remꝙ exaggerabat deierãs mori ſe malle ꝙ audire talia. Poſtremo dicens ſibi & à natura & à Cæſare poteſtatẽ in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut ſi cui accuſato parentes manus imponant capiti, neceſſe habeant circumſtantes ſaxis eum ferire, atꝙ in hunc modũ interficere. quod cum ſibi promptũ ſit in patria & ſuo regno facere, tamen expectare ſe illorum quoque calculos. Venire ſe tamen ad eos non tam ut iudicent filios in manifeſtiſsima culpa deprehenſos, ꝙ ut per occaſionẽ indignationi iuſtæ parentis ſuum addant ſuffragiũ,& exemplũ edant ad poſteros, non oportere tales inſidias negligi. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem cauſam adductis, qui erãt in conſilio uidentes rem eò deueniſſe, ut nulla ſit ſpes reconciliationis & gratiæ, poteſtatẽ eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir cõſularis, multisque defunctus honoribus, protulit ſententiam moderatam circumſtantijs: damnare ſe quidem Herodis filios, non tamen cenſere interficiendos, ꝙ & ipſe filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc maximum nolit adijcere. Poſt illũ ipſius tres filij, qui legati patris erant, eandem ſententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentẽ fuerint: quem deinceps maior pars ſecuta eſt, ut omnino uiderentur addicti ad ſupplicium. Moxꝙ inde Herodes Tyrũ eos ſecum duxit: quò cum Nicolaus appuliſſet à Roma ueniens, rex prius expoſitis quę apud Berytũ acta fuerant, percontatus eſt quid Romæ amici ſentirẽt de eius filijs. Ille reſpondit uideri conſilia iuuenum impia, conijciendosꝙ uinctos in carcerem. deinde penſitato diligentius negotio, ſi ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere. ſin contrariũ placeat, abſoluẽdos, ne aliquid committatur immedicabile. eam eſſe Romæ plerorumque amicorum ſententiam. Tum rex diu multumꝙ tacitus ſecũ cogitauit,& illum ſecum nauigare iuſsit. Poſtquam autem Cæſaream uentum eſt, mox omnes fuerunt de filijs ſoliciti, euentum expectantes. ualde enim metuebant ne propter inueteratum diſsidium immineret eis exitium. cumꝙ dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temere, nec audire dictũ aliquod liberius uacabat periculo: ſed in ſinu miſericordiã cælantes, taciti dolorẽ diſsimulabant. Vnus omnium

uetus

uetus regis miles nomine Tiro, filiū habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse libere eloquebatur, & sepe exclamare cogebatur in turba, periisse ueritatē & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoq; tantam caliginem inductam negotijs, ut ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat, q; non sine ratione fortiter se gereret tali tempore: libenterq; hęc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuisset à quouis cōmiserationis uoces exprimere. Ille uero etiā ad regem magna libertate se ingerēs, postulauit solus cū solo colloqui: quod ubi concessum est: Non possum, inquit, ô rex diutius ferre hanc anxietatem animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculosas promere, sed tibi, si uelis, utiles. Vbi nunc est tua mens? ubi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negotijs? quænam hæc est tāta amicorum ac cognatorum penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantū scelus sustinēt in quondā felici regia. quid tu? quid agatur non dispicies? occides ne duos iuuenes è regina uxore susceptos, & in omni uirtute eximios, teipsum hac ætate cōmissurus uni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An nō animaduertis tacitum uulgus simul & tuū errorem damnare, & miserari calamitatē iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cōpatiuntur, & execrātur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat rex, admonitus tam suæ calamitatis, q; domesticorum perfidiæ. Sed illo immodeste ac militariter instante, & per simplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam & opprobrationem hanc magis q; admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinam essent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone uinctos iussit seruari in carcere. Huius facti occasione Trypho quidam tonsor regis accedens eum ait se non semel à Tirone solicitatum ut intercurandum guttur ei nouacula precideret, ostentata spe magnorū munerū, & primi loci inter Alexandri amicos. Hęc locutū iubet corripi: moxq; tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui uidens patrē sæuissime tractatum, obstinate cruciatus perferre, nec tamen superesse ullam spem salutis ex crudelitate regis conijciens, ait se indicaturum ueritatem, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conuenisse inter eos ut Tiro sua manu regem interficeret patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiam. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertū ueritate expressa an ut se ac genitorē hoc pacto à diuturniore uexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni siqua prius inerat dubitatione de filiorū supplicio, nec ullū relinquens locum resipiscentiæ, properauit exequi suum propositū: & productis in concionem trecentis ductoribus militum unà cum Tirone ac filio, tonsoreq; indice, omnes accusauit apud populū. in quos multitudo quicquid ad manū ueniret conijciens, ad unum eos interfecit. Alexander aūt & Aristobulus ducti Sebaſten, ibi iussu patris sunt strangulati: & corpora eorum in Alexandrium recondita sunt, ubi maternus eorum auus & plerique ex progenitorum serie siti sunt. Et

fortaſſe alicui mirum non uidebitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuiſſe, ut modum excedens ipſam naturam uicerit. Illud merito dubitari poſsit, in adoleſcentes ne ea culpa conferenda, qua patrem lõgo tempore exaſperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipſius duritiam, & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret ſocium, malens omnia ſuo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus reſiſtere licet, ne ſapientiſsimis quidem. Vnde perſuaſum habemus eam omnes humanas actiones præſanxiſſe, ut neceſſario conſequantur: eamq; uim fatum uocamus, quòd nihil ſit quod illa non efficiat. ſed hunc ſermonem ut arduum leuiter attigiſſe ſufficiet, qui & noſtris ſtudijs nonnihil tribuit, & uarietatis actionum cauſas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim incluſa eſt legis noſtræ uoluminibus. Cæterum ex duabus reliquis cauſis quod ad filios attinet, accuſare quis poſſet eorum iuuenilem arrogantiam, & faſtum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parum æqui inquiſitores fuerint, malitioſe ſuſpicaces, & linguę temperare neſcij, ac per hoc geminas anſas præbentes ſuis obſeruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error eſt & inexcuſabilis, quòd neque inſidiarum ſtructarum conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehẽſis, permiſit ſibi ex ſe genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud ſuos ſolum gratioſos, non in uenationibus ſegnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ ſtudijs. horum enim omnium non erant rudes, præſertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamſi damnare libuiſſet, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm ſecurum faceret Romana potentia, ſub cuius tutela poſitus ne apertam quidem uim, adeò non inſidias, extimeſcere debuerat. nunc tam cito eos occidere impotentis affectus gratia, quid aliud eſt quàm argumentum impiæ licentiæ: maxime cum eſſet ea ætate, in quam excuſatio ignorantiæ uel imperitiæ non competit. neq; enim mora & dilatio facit eum excuſatiorem. Minus enim peccatum erat, attonitum nouo aliquo caſu, irritatum eſſe ad atrocius facinus. poſt longas uero cunctationes & deliberationes, poſtremo tale quippiam aggredi & perpetrare, ſanguinarij animi eſt & obſtinati in deterius: qualem ſibi eſſe etiam poſtea declarauit, nec reliquis parcens qui antè uidebantur chariſsimi. qui tametſi minus miſerabiles erant, quòd meritò perirent, tamen ſæuitiam arguebant ſimilem, nec ab illorum temperantem ſibi cædibus. qua de re dicturi ſumus in ſequentibus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVII.

De Antipatri Herodis filij malicia. Cap. I.

NTIPATER autem ſublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatẽ facto, nondũ improbæ ſpei ſatis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorum metu qui poſſent in principatus ſocietatem, uenire, in aliã maiorẽ difficultatem parãdi ſibi regni incidit, uidelicet odiũ quo populariter inuiſus erat omnib. huc accedebat quod illũ magis etiã haberet ſolicitũ, alienati militũ animi, à quib. pẽdebat regũ ſecuritas, ſiquando gens ipſa uideretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala ſuamet culpa ſibi germanis oppreſsis cõciliauit. & tñ haud aliter q̃ rex cũ patre adminiſtrabat res Iudæorũ, credẽte ſe Herode eius fidei, & id factũ quo ſupplicĩũ merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quaſi ſaluti regis conſulens illos prodidiſſet, nõ morẽ gerẽs odio quo tã illos q̃ patrẽ proſequebatur: quãdoquidẽ & illos propter patrẽ oderat totus inſeſſus furĩs: dabatq̃ operã ut nulli eſſent qui inſidias eius detegerẽt, aut ad quos poſſet Herodes aperta ui petitus refugere. ſed tũ lõge magis ſtimulabatur cœptos conatus perſequi. Nã eo defuncto proponebat ſibi certũ imperiũ: quòd ſi diutius uitã protraheret, periculũ uidebat ne proditis aliquo modo ſuis technis patrem haberet infenſiſsimum. Ideo nullis parcebat ſumptibus in demerendis paternis amicis, hominũ odia beneficĩs uolens obruere, præcipue quotquot Romæ erãt magnificẽtiſsimis muneribus ſibi concilians, & ante omnes Saturnium qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrẽ ipſius corrumpi poſſe donorũ magnitudine: pariterq̃ regis ſororẽ, nuptã uiro inter amicos regis primario. erat enim callidiſsimus ad deuinciendos per beneuolentiæ ſpeciẽ hominũ animos, & diſsimulandi odĩ ſummus artifex. Non tamen fallebat amitam, quę iam ante perſpectũ habebat eius ingeniũ, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius maliciæ: quãuis filiam habebat nuptam eius auunculo, quã ipſe Antipater poſt Ariſtobuli mortẽ ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas uxorem duxerat. ſed nec affinitas hæc effecit quo minus cognoſceretur eius malicia, ſicut nec prior illa cõſanguinitas extinguere meritũ odium potuit. Salomen autẽ adamato Syllæo cupientẽ nubere, Herodes cõpulit ad Alexæ coniugiũ, adiuuante Iulia, & ne recuſaret perſuadẽte, ne aperte inimica fratri fieret, iurato ni conſenſum præberet alienaturũ ſe ab ea beneuolentiã. quare illa paruit autoritati uxoris Cæſareæ, aloquin etiã utile danti conſilium. Per idẽ tempus remiſſa eſt ad patrẽ Cappadocum regis Archelai filia, quondã uxor Alexãdri, reddita etiã dote ex fiſco regio, nequid ea de cauſa exoriretur controuerſiæ. Ipſe autem filiorũ liberos educabat magna dili

gentia

gentia. Alexander em̃ è Glaphyra duos mares ſuſceperat. Ariſtobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo preſentibus amicis cõmendans, & filiorũ deplorans infortuniũ, deũ precatus eſt ne quid ſimile contingeret eorũ liberis: ſed potius uirtutibus cũ ætate auctis, gratiã ſibi nutricationis reponerent. deſponſauit etiã futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiã: Ariſtobuli uerò filio filiã Antipatri: & eiuſdem filiam itidem Antipatri filio. alterã aũt filiam, Herodi ſuo filio, nato ex filia põtificis. mos em̃ nobis eſt patrius, plures ſimul uxores habere. Hæc cõnubia rex procurauit miſeratione pupillorum, per affinitatẽ Antipatrũ ad caritatem eorum inuitans. Sed ille eundẽ erga pueros animũ obtinuit quem erga parentes ipſorũ habuerat: ſolicitatus etiã regis circa eos cura, ne forte adulti officerent ſuæ potẽtiæ, Archelao quoq; rege adiutãte nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarũ alteram filio ſuo coniugẽ. Eodẽ incitabatur propter ſtudia populi, miſerantis orbatos parentibus, & ipſum autorẽ eius calamitatis odio proſequẽtis, & parati aliquãdo per occaſionẽ detegere eius erga fratres male uolẽtiã. quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægre laturus ſi deberet eos habere poteſtatis participes: flexitq; Herodẽ precib. ut ipſi filiã Ariſtobuli ducere permitteret, & filio ſuo Pheroræ filiã. itaq; præter eius ſententiã mutata ſunt pacta cõnubialia. Rex autẽ eodem tempore nouem uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera ſummi pontificis filia, ex qua puer natus eſt patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & conſobrina, ſed ſteriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã poſtea duxit regis fratruelis Ioſephus. Archelaus autẽ & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hieroſolymitana Herodem genuit & Philippũ, qui & ipſe Romæ educabatur: ex Pallade autem Phaſaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autẽ natu filias, Alexandri ex eadem matre ſorores, quarum coniugium Pheroras contempſerat, alteram Antipatro ſororis ſuæ filio collocauit, alteram Phaſaelo fratris ſui filio. atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. Cap. II.

OLENS deinde à Trachonitis tuta eſſe omnia, uicũ Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & ſuis eſſet preſidio, & unde hoſtes facilius ex propinquo poſſet inuadere. Cumq; intellexiſſet forte fortuna uirum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus ſagittarijs & centum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæ ſita eſt ad Daphnen degere, ubi à Saturnino præſide Valatham caſtellũ ad habitandum acceperat, accerſiuit eum unà cum ſuis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, ut ibi opponeretur infeſtatoribus: omniũ etiam tributorũ ac uectigaliũ immunitatẽ promiſit tam agris quàm hominibus. His cõditionibus allectus Babylonius uenit, acceptoq; agro caſtella ibi condidit, & uicũ nomine Bathyram. eratq; hic uir pro obice cõtra Trachonitas indigenis, ſimulq; Iudæis à Babylone Hieroſolyma religiõis ergô petẽtibus, quo tutiores eſſent à latrocinijs: multiq; undiq; ad eũ confluxerunt Iudæi obſeruatores legis patriæ: & facta

eſt

est ea regio ualde populosa propter immunitatē quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & non diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodē nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi gravibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo aliàs suo tēpore dicemus prolixius. Zamaris aūt Babylonius, qui hanc regionē possidendā accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, moritur egregijs liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia regis stipare est solitus. is in extrema senectute decedens filium reliquit Philippum, uirum manu promptum, & uirtuti siquis alius deditum, regiq; Agrippæ ob hæc gratum & amicissimum: qui ab eo uniuersis suis copijs exercendis ac ductandis est præpositus.

Antipatri contra Herodem insidiæ. Cap. III.

QVAE TERVM in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquàm semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius ac beneuolentia: qua tamen potestate ille audacius abutebatur, callide tegens suam malitiam, & in omnibus facile fidem à parente impetrans: eratq; omnibus formidabilis ob uersutiam magis etiam quàm ob potentiam. Sed præcipue Pheroras illum colebat, & ab eo uicissim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & uxori & socrui & sorori, quamuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis uirginibus. attamen ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perue-stigantibus, & mutuo se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrem: nam hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pherore cum Antipatro propter leues quasdam res non satis conueniebat, diuellente eos regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in regis tantum perniciem conspirare, & parata rei eius indicium facere. qui ut cognouerunt mutuam suam amicitiam suspectam hoc nomine regi & inuisam, hoc contrà excogitauerunt, ut non congrederentur in propatulo, fictisq; conuicijs simularent dissidiū, maxime præsente Herode, aut alio quopiā qui ei renunciaturus id uideretur: clàm aūt alerent & confirmarent mutuam beneuolentiā: atq; ita etiam fecerunt. Hoc autē Salomen non latuit, nec cùm primò excogitatum est, nec postea cum cœpit fieri. omnia enim perue-stigabat, moxq; ad fratrē affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula & clancularias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si mature sibi non prospiceret. In aliorum enim conspectu dissidentes & iactantes inter se conuitia, celare amicitiam: deinde quando soli sint cōsentire, dubio procul conspirantes in eos quib. occultā uelint esse suam amicitiā. Hæc illa & perue-stigabat diligenter, & ad fratrē mox deferebat, iam & per se nōnihil intelligentē, sed cohibentem se adhuc, q; suspectum haberet etiā sororis procliue ad calumnias ingeniū. Erat enim quædā Iudæorū secta exactiorē patriæ legis cognitionē sibi uindicans, quibus tanq; deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierū sodalitium. Hi Pharisæi uocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infestum, ut

eos

eos etiam aperte impugnare non uereatur. nam cū tota gens Iudæorum fidē ſuam iureiurando obligaſſet regi & Cæſari, hi ſoli nō iurauerunt: excedentes ſex milium numerū: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ uxor pro eis mulctam perſoluit. cui reponentes gratiā quoniā credebantur futura præſcire ex dei colloquijs, prædicebāt, decretū eſſe deo regnū ablatū ab Herode & eius progenie, transferre in ipſam & maritū Pherorā ac cōmunes liberos. Sed hoc quoq; regi per Salomē innotuit, & quòd aulicorū quoſdā ſolicitarēt muneribus. atq; corruperent. qua in culpa phariſæorū aliquot deprehenſos interfecit, præcipuos autores huius conſilij, cumq; his Bagoā eunuchū, & ſuas delicias Carum, præſtātiſsimæ formæ gratia ſibi cōmendatum: & præter hos quoſcunq; è domeſtica familia cum Phariſæis cōſpiraſſe ipſorū indicio compererat. Nam Bagoas in eā ſpem ſublatus erat, quaſi parens & benefactor appellandus regis, quē deſtinarent uaticinia. proſpere enim ceſſura nouo regi
IIII omnia, cōſtabiliendo ſucceſsiōe prolis legitimę. Herodes porrò conuictis Phariſæis ac ſupplicio trāditis, amicorū conciliū aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accuſationē inſtituit. quòd ipſius impulſu frater cōditionē regiarū uirginū ſpreuerit: id crimen ad ſuam etiam iniuriā pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legib. naturæ inter fratres ſerat diſsidia, quibuſcūq; ualeat tam uerbis q̄ operibus. mulctam quoq; contumacibus à ſe impoſitā illius perſolutam eſſe impendijs, & in ſumma conſciam eſſe totius recentis conſpirationis. Recte igitur facturū Pherorā, ſi non expectatis fratris precibus ſponte talem mulierē ableget, fratres inter ſe cōmittentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda ſit, aut fraternæ cōiunctionis ac beneuolentiæ, nec niſi illa reiecta manſurū ſit integrum germanitatis uinculum. Pheroras aūt quamuis uehemēti regis oratione grauaretur, tamē aiebat ſe & fraternæ pietatis iura perſancte culturū, & à coniugali caritate haudquaquā diſceſſurū: emoriq; ſe malle, q̄ ſine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, contentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ conſuetudine, & uetuiſſe mulierum regiarū conuenticula. illi facturos ſe iuſſa regis polliciti, per latentes quoties dabatur comeſſationes cōueniebant, præcipue Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorē cum Antipatro quoq; ſtupri habere conſuetudinem, conciliante matre ipſius Antipatri.

Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem. Cap. IIII.

QVAPROPTER ſuſpectum habens patrem, & ueritus ne ulterius ſerpendo eius odia ad ſe quoq; peruenirent, ſcribit amicis Romæ degentibus rogans admoneant Herodem per literas, ut quàm primum ſe ad Cæſarem mitteret. Quo facto Antipatrū Herodes miſit cum precioſiſsimis muneribus & teſtamēto, in quo ipſum Antipatrum regem declarabat, aut ſi ille prior uita decederet, Herodē natū ſibi è filia ſummi pontificis. eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus eſt, non factis imperatis Cæſaris; quem Antipater eorundē criminū reum egit apud ipſum Cæſarem, quorū Nicolaus antea. accedebat & alter accuſator Aretas, multorū honoratorū cædes apud Petram ſe inuito patratas obijciens, maxime Sohemi hominis in omni uirtute præſtantiſsimi. quin & Cæſaris ſeruum

Fabatum

Fabatū ab illo interfectū fuiſſe ob talem quandā cauſam. Erat in ſatellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimū tribuere ſolitus eſt. Hunc Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, ut ei regis ſui cædem ſit pollicitus. hoc ubi Fabatus ex ipſo Syllæo cognouit, regi mox indicauit. qui è Corintho confeſsiōnē extorſit cogitati facinoris, diligenter ex eo perſcrutatus omnia: ſimulq; duos Arabas ab eodē ſatellite inſimulatos comprehendit, alterum uirum principem, alterū Syllæi amicum primarium. qui & ipſi tormentis admoti confeſsi ſunt ideo ſe ueniſſe ut Corinthū urgerent crebris adhortationib. ad perpetrādum facinus, atq; adiuuarēt etiā in opere, ſi ita facto opus ſit. quos omnes Saturninus apud ſe delatos Romā iudicādos amplius & puniendos tranſmiſit.

Pherorę obitus. Cap. V.

PHERORAM autem obſtinate permanentem in amore coniugis Herodes in ipſius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito iureiurando nunquam ſe rediturum, niſi Herodis morte cognita: adeò ut paulo poſt decumbente rege uocatus ad accipienda quædam ſecretiora mandata tanquam à morituro, propter ſacramenti religionem recuſaret. Nec tamen ille in hoc fratrem eſt imitatus, aut de priſtino affectu quicquam remiſit: ſed cum Pheroras in morbum incidiſſet, uel inuocatus ad uiſendum eum uenit: quo morbo poſtquam abſumptus eſt, corpus eius translatum Hieroſolyma ſepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romā profecto malorū fuit initium, deo tandem repoſcēte ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine ſum narraturus ad exemplum humano generi, quod moneat habendam eſſe uirtutis rationem in omnibus.

Pherorę uxor accuſatur ueneficij, & Herodes cognoſcit Antipatri inſidias. Cap. VI.

PHERORA mortuo Taphanitæ duo è libertis eius cariſsimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem: utq; inquireret in miſerum eius & iniuſtum interitum. Quo attentius aurem ſimul ac fidē præbente illorū ſermonibus, aiunt eum apud uxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initium, uenenūq; oblatum ei mixtū nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. id uenenum allatū ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem uera Pheroræ letiferū. ſunt enim Arabū mulieres ueneficæ maximæ. hæc autē quæ tū inſimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiariſsima. ad eā cōparandi ueneni cauſa profectæ fuerāt uxoris Pheroræ mater & ſoror, & cū illa reuerſę ſunt pridie quàm ille cœnam letiferam ſumeret. His auditis rex ad iram concitatus torſit ancillas earū & quaſdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur aut detegeret, poſtrema quædā dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles, quando quidem ipſa cauſa eſſet præſentiū tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiorem inquiſitionē Herodem permouit, ita ut extorqueret earum ſecreta omnia, comeſſationesq; illas & occulta conuenticula, tum ſermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mierculas: ne id quidem reticente, centū talenta ſe accepiſſe ab eo, ut abſtineret Pherorę collo quijs. Addebāt ancillæ quanto patrem proſequeretur odio, utq; ſæpenumero apud matrē de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipſe con-

ſeneſceret,ut non multū ſe iuuare poſſet tam ſera ſucceſsio,adhæc ſimul nutri ri multos fratres ac fratrum filios, ut ne ſperare quidem tutò liceat: quando quidem iam nunc ſi fatale quid ſibi accideret, fratri deſtinata ſit ſucceſsio non filio.addere his ſolitum accuſationē ſæuitiæ, nō temperantis nec à filijs:cuius metu Romam ſibi diſcedendū eſſet,Pheroræ uerò in ſuam tetrarchiam. Hæc quia probe congruebant cum illis quæ ex ſorore antea rex audierat,exempta eſt omnis dubitatio:deprehenſamq; in tam malitioſis conatibus Doridē ma trem Antipatri,ſpoliatam multorū talentorū ornamētis eiecit è regia: & mu lieribus ex domo Pheroræ propter hoc indiciū factus eſt placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem cōmouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confeſſus eſt, q; letale uenenum Pheroræ tradidiſſet, quo ſe abſente ac per hoc minime ſuſ pecto patrem tolleret.id uenenū allatum ex Ægypto per Antiphilum unum ex amicis Antipatri,miſſum inde à Theudione auunculo ipſius Antipatri,fra tre Doridis:haberiq; apud Pheroræ uxorem, à marito ad aſſeruandum acce ptum. De quo rogata per regem mulier, habere ſe faſſa eſt: & mox quaſi ad afferendum id properans, de tecto ſeipſam deiecit. nec tamen letalis fuit ca ſus,quia fortè in pedes cecidit.ex quo poſtquā ſe recollegit, rege pollicito in columitatē & ipſi & familiæ,ſi totam rei ueritatē promeret, contrà extremos cruciatus minato ſiquid per obſtinationem celare pergeret, iurauit ſe omnia dicturam ita ut acta ſint: &, ut multorū tum fuit opinio, nihil omnino men tita eſt. Venenū id,inquit,ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratū ibi opera fratris ſui,profeſsione medici. Theudio deinde in domū noſtram intulit, & ego ſeruaui acceptū à meo Pherora, ſed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Poſtquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officioſe ad uiſendum eum & curandū ueniſti,motus ille, & ad pietatem flexus tua bene uolentia,me accita, ô uxor, inquit, circunuenit me Antipater, dum peſtiferis conſilijs & ueneficis miniſterijs ſuum patrē meum fratrē appetit. Nunc igitur quādoquidem in germano nihil pietati,qua hactenus erga me uſus eſt uideo decedere,& mihi inſtare uitæ terminū,age ne fratricidali animo manes maio rum contaminem, me inſpectante uenenū illud exure. tum ſe ſine mora pro latum iuxta uiri mandatum concremaſſe,paulo ſeruato ut ſi poſt mariti mor tem rex eam tractare uellet durius,poſsit ei neceſsitati occurrere. Hæc elocu ta uenenū quoq; unà cum pyxide in mediū protulit. Poſt hæc alter Antiphili frater & cōmunis eorū mater per tormenta idem fateri coacti ſunt, pyxidem etiam agnoſcendo. Accuſabatur autē etiam pontificis filia regis uxor, quaſi ſecretorū horum omniū particeps, ſed conſcientiā diſſimulans. quapropter & ipſam rex abiecit,& filiū eius è teſtamento deleuit,ubi ſucceſſor deſtinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio ſacerdotio priuato ſurrogauit Mat thiam Theophili filium Hierolymitani genere. Interim Roma uenit Bathyl lus libertus Antipatri,& ſubiectus quæſtionibus faſſus eſt attuliſſe ſe uenenū quod daret patroni ſui matri & Pheroræ, ut ſi prius illud parum fuiſſet effi cax,hoc poſteriore Herodem aggrederentur. Simulq; uenerūt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, inſtinctu Antipatri ſcriptæ, in quibus Ar chelaus & Philippus accuſabantur, quod crebro crimen patris refricarent de

cæde

cęde Alexandri ac Aristobuli, miserarenturq; fatum germanorū innocentiū, iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud q̄ ut euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autē amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & uerba eorū ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum, & primatū colebat amicitias, cōparatis uarijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum aūt est, q̄ cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatū sit. In causa erat partim diligens itinerū obseruatio, & uiarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur. Cap. VII.

CAETERVM Herodes ad Antipatri literas, quibus significarat rebus VI ex sententia peractis breui se rediturū in patriam, dissimulata ira insidiose rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simulq; modice de matre eius questus est, pollicendo remissurum se querelas post aduētum illius: modisq; omnibus magnam charitatē præ se ferebat, ueritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahens regno insidias strueret, & in se moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uero quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat tristi animo, non tam q̄ Pheroram amaret, quàm q̄ ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo nō præstiterat. Iam ad Celenderim oppidū Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, uehementer contristatus matris ignominia: & amicorū quoq; uariabant sententiæ, alijs euentū alicubi expectare, alijs sine mora domum nauigare consulentibus. facile enim dissoluturū criminationes omnium, quandoquidem nunc quoq; non aliunde, q̄ ex illius absentia aduersarijs audacia uiresq; ad calumniandū creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq; ad portū Sebastum, quem Herodes magno sumptu constructū sic appellauit in honorem Cæsaris. Iamq; manifestū erat incidisse Antipatrū in infortunium, nemine salutante aut accedente hominē, quem prius uotis & faustis acclamationibus discedentem prosecuti fuerant: tunc uerò contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis ultricibus. Forte per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc uero ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus unà sedētibus superuenit Antipater omniū insciis, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est. quo mox admisso, amicorum comitatus per ianitores exclusus est. Id primū mentem eius perculit, iam sentientem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, & Varum cognitorem ac iudicem in crastinū denuncians. Ille tam inopinato malo uelut ictus abijt attonitus: moxq; obuias inuenit matrem & uxorem: hæc erat Antigoni filia: qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se ut in iudicio subsisteret. Sequenti deinde luce præsidente Varo ac rege, adhibitisque in consessum utriusque amicis, acciti sunt etiam cognati regis & Sa-

lome, tum illi qui ſecreta conſilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouiſsimeq; ſerui matris Antipatri capti paulo anteq; ipſe rediret in patriã, apud hos deprehenſæ fuerant literæ, quarũ hæc erat ſumma, ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint conſilia omnia, unicumq; ei refugiũ ſupereſſe Cæſarem, & ſi caueat ne in patris manus deueniat. Tũ Antipater ꝓcumbens patri ad genua ſupplex orabat ne de cauſa ſua prius decerneret q; cognoſceret, ſed defenſioni rem integram ſeruaret: rex uero poſtquã iuſsit eũ in mediũ ſiſti, deplorauit infelicitatẽ ſuã in procreandis talibus liberis, quodq; ſenecta ætate incidiſſet in Antipatrum. enumerauit deinde curas educationis & inſtitutionis, quamq; benigne ſuggeſsiſſet illi ex opib. quantum ipſe cuperet: quibus rebus omnibus nihil ſe profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur inſidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Miratiq; ſe Antipatrum quanam ſpe elatus in tantam peruenisſet audaciam. Succeſſorem enim principatus iam ſcripto teſtamento deſignatum fuiſſe: uiuenti quoq; ſibi ex æquo participem dignitatis, ſplendoris, poteſtatis. Habuiſſe quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiſcentem inſtructum fuiſſe ccc talentorum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accuſationem, quorum ſiue ſontium idem accuſator atq; imitator, ſiue innoxiorum circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec cõperiſſe de eis quicquam niſi hoc indice, nec in eos ſtatuiſſe niſi ex huius ſententia. eam nunc per ipſum irritam quodammodo fieri, qui quaſi hæres in patricidium illis ſuccederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cum abrupiſſent, rogauit Nicolaum Damaſcenũ amicitia & domeſtica conſuetudine coniunctiſsimũ, & pulchre eius negotij gnarũ, ut proſequeretur quæ attinerent ad examinatos cõſcios, & ad conuincendũ filiũ. Sed ille præueniens, cauſamq; ſuam exorſus dicere, hęc ipſa exẽpla paternæ beneuolentiæ pro ſe adducebat, nimirũ pietatis ſuæ meritis reddita. Se enim & proſpexiſſe ſolerter quid facto opus eſſet, & ſicubi res operã ſuã poſtulaſſet, confecta dediſſe omnia: nec æquum eſſe ut qui patrẽ eripuerit ab aliorũ inſidijs, ipſe nunc eiuſdẽ reus agatur criminis, & teſtatæ iam dudum pietatis nouam apud homines rerũ imperitos maculam contrahat. Quam enim ſibi fuiſſe cauſam ſceleris, cum ſucceſsionẽ deſignatus rex haberet magis quàm ſperaret, & nemine uetante honorũ eſſet particeps? neq; enim probabile eſſe, affectatum cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam ſpem contemptam certam infamiam, maxime cum is conatus fratribus nõ ſucceſſerit, quorum ipſe & delator fuiſſet, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec ſe pœnitere geſtorum, quæ argumento ſint quàm incorrupte parentẽ diligat. Quæ uero in urbe per ſe acta ſint, teſtem eſſe Cæſarem, cui non ſecus ac numini nemo poſsit imponere: extareq; eius de hoc literas, quas periniquũ ſit inimicorum & improborum hominũ poſthaberi calumnijs, quibus nihil magis ſit cordi, quàm regiam familiam inter ſe cõmittere, nactis cõminiſcendi otiũ per ſuam abſentiam, quod ſe præſente nunquam habere potuerint. Sub finẽ dicendi fidem abrogabat quæſtionibus, per quas neceſsitas exprimeretur loquendi ad torquẽtis gratiam, & poſtremo ſe quoq; torquendũ offerebat nihil deprecans. His cum nõnihil moueretur conciliũ, miſerabiliter lacryman-

te

te Antipatro & ſibimet cõuerberante facie, ut uel inimicos ſubiret miſeratio, Herodesq; ipſe quantũuis diſſimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat accuſationẽ à rege cœptã proſequens, exaggerabat ſingula, proferebatq; teſtimonia, & indicia criminis collecta ex quæſtioni ſubiectorũ confeſſionibus. ad hæc extollebat regis de eo merita in educandis ac inſtituendis filijs, p quibus tam malã reportaret gratiã. Nec tamen æque mirandã fuiſſe priorum temerariam ſtultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis cõſiliarijs naturales affectus pietatis aboleuiſſent, ambitione principatus magis q̃ opũ cupidine. Sed Antipatri ſtupendã eſſe tam ſceleratã audaciam, qui ſæuior nocentiſsimis beſtijs, à benefactoribus tamen iniuriam abſtinẽtibus, nihil mollitus ſit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidẽ calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorũ æmulator fieret. Atqui tu ipſe, inquit, ô Antipater index fuiſti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti ſunt, tu in cõuictos animaduerſti. nec improbamus q̃ eos iuſta indignatione proſecutus ſis, immo miramur te imitatũ eorũ intemperantiam: & facile colligimus illa quoq; te non ad ſecuritatẽ patris, ſed ad fratrũ feciſſe perniciẽ, ut deteſtãdo eorũ malitiam, pietatis erga cõmunem parentẽ opinionem tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tandẽ facere aggreſſus es. Dum enim fratres ſontes addicis ſupplicio, & parcis eorũ ſocijs, omnib. facis perſpicuũ bene cõuenire tibi cũ eis, quorum poſthac uti poſsis in opprimẽdo patre opera. itaq; duplicẽ uoluptatẽ cepiſti tuis dignã moribus: alterã palàm quaſi re bene geſta gloriabũdus ſublatis fratribus: alterã clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrem ſubuertere, cuius modo uindex uideri uolueras. Si enim uere deteſtatus eſſes illorũ malitiam, nunc̃q; imitandam tibi propoſuiſſes. Nimirũ hoc agebas iſtis artibus, ut dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſsionis æmulos, & tum demũ fratricidio necẽ patris adderes, ut in occulto maneret inſidiæ, quibus oppugnaſti germanorũ capita, & nõ ſolũ ipſe meritum ſupplicij effugeres, uerũ etiam miſerũ parentẽ pœnæ tuæ uicariũ ſuppo neres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullũ exemplũ extat in omni hominũ memoria. non enim qualicũq; patri inſidiatus es, ſed amantiſs. ſimul & indulgentiſsimo, iam regiæ poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tum præſenti fruẽdi uoluptate ante tẽpus permiſſa, tũ in futurũ ſpe teſtamẽto patris confirmata. Tu uero cupiditatib. tuis nondũ non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, nõ cõtẽtus ſocietate patris indulgẽtiſsimi, niſi quoq; ſuam partem præriperes: & cuius te ſeruatorẽ uerbis præferebas, eum re uera quærebas perdere, nõ ipſe tantũ ſceleſtus, ſed matri quoq; inurens eiuſdẽ non tam ſceleris, & fratrũ diſturbans beneuolentiã, diſſidijſq; miſcens omnia: & poſt hæc auſus es patrẽ uocare beſtiã, ipſe uenenatiſsimis quibuſq; beſtijs nocentior, proprio ueneno abutẽs in coniunctiſsimos optimeq; de te meritos, muniensq; te cuſtodib. ac uarijs tam uirorũ q̃ mulierũ technis contra unũ ſenem, quaſi nõ tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendũ odiũ. Et nunc poſt tortos tua cauſa uiros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes ueritati cõtradicere: & qui dudũ patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantũ in te eſt conaris legẽ quoq; contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimulq; Vari æquitatẽ, omnẽq; quanta eſt in rerũ natura iuſti-

tiam,an ideo mẽtitos dices tormẽtis examinatos,ut fidẽ abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormẽtis plus credendũ eſt. Nõ liberabis regẽ Vare à cognatorũ iniurijs? non dabis neci hãc peſsimã beſtiã,pietatẽ erga genitorẽ ſimulantẽ in fratrũ perniciẽ,ac deinde ut ſolus regnet deprehẽſum in ſtruẽdis illi capitalibus inſidijs? Scis parricidiũ nõ priuatũ eſſe crimẽ, ſed publicã uitæ ac naturę iniuriã,quod cogitatũ etiã nõ minus q̃ perpetratũ contaminet:imo quod qui nõ punit,& ipſe in naturã parentẽ eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædã adiecit,quæ illa garrulitate muliebri effutierat. conſultos uates de regno,& ſacris exitialibus impetitũ regis caput:tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq̃ ad teſtimonia pertinerent per tormẽta elicita,multa & uaria, partim præmeditata, partim repentina neceſsitate expreſſa,atq̃ hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant,poſt uerſam eius fortunã uidentes accuſationibus inimicorum obnoxiam,odia in eum ſua exaturabant. Attamen non ita aliorũ odijs grauabatur,ut propꝛijs ſceleribus,hoſtili in patrẽ animo, diſturbata fratrũ cõcordia, cõmiſsis inter ſe domeſticis omnibus: ut qui nunq̃ nec odia iuſta exerceret,nec amicitiæ fidẽ coleret, niſi quatenus ſibi uideretur cõmodum. idq̃ cùm iamdudũ à multis eſſet obſeruatũ,quo quiſq̃ erat æquitatis amãtior,eo grauior illi fuit aduerſarius:& q̃ primũ tutò licuit,magnis uociferationibus reum urgebant,quicquid ſcirent certatim prodentes:cumque uariorũ criminũ proferrẽtur indicia,nihil tamen fingi apparebat, q̃ neque ad regis gratiã loquerẽtur,neq̃ periculi metu ſilentio quicquã tegerent,ſed damnarent omnes ſceleſtos conatus Antipatri,eumq̃ nõ tam ob patris ſecuritatẽ q̃ ſuo metipſius merito de medio tollendũ cenſerent, & tradendũ ſupplicio. nec hi ſoli qui interrogabantur eum accuſabant,uerũ etiã ſpontanei delatores plericq̃ aderant:ita ut licet callidiſsimus eſſet mendaciorum artifex,& frontis perfrictiſsimæ,tñ ne hiſcere quidẽ cõtrà ualeret. Poſtq̃ aũt Nicolaus accuſare eum & cõuincere deſtitit,tum Varus poteſtatẽ ei dicẽdi pro ſe fecit,ſi quid haberet quo declararet ſuam innocentiã. Se em̃ nihil magis optare, & idẽ patrẽ quoq̃ eius optare ſcire,q̃ ne in ullo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciẽ & ſupplicabũdus humi iacens, deũ conſciẽtiæ ſuę inſpectorẽ obteſtabatur,ut euidẽti aliquo ſigno ꝓbaret alienũ ſe ab oẽi culpa,nec quicq̃ unquã molitũ in patris perniciem. Is em̃ eſt mos malorũ omniũ,ut quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur,nihil nõ ſibi permittant,nullo reſpectu diuini numinis.cum aũt ſuis ſceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentẽ uenit deus,per cuius inuocationẽ & teſtimoniũ uolunt eripi,ſin gentes ſe cuncta illius arbitrio permittere: id q̃ tũ quoq̃ Antipatro uſu euenit:qui cùm antè omnia ſic geſsiſſet quaſi nullũ numen intereſſet rebus mortaliũ,imminẽte ultione deſtitutus iuris præſidijs, ad diuinã confugiebat potentiã,ſe in hoc diuinitus ſeruatũ aſſeuerãs, ut ꝓ incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cũ crebris interrogationibus nihil eliceret, illo deũ tantũ inuocante,uidens alioqui nullũ fore finẽ, iubet proferri uenenũ in mediũ, ut quanam ui prẽditũ ſit experimẽto poſſet colligere:quod mox allatũ,& adhibendum datũ cuidam damnato capitis, ſine mora necauit hominẽ. quo facto ſurgens abijt è concilio, & ſequenti die Antiochiam profectus eſt, ubi pluri-

mum

mum ſolebat degere, ꝙ illic eſſet Syrorū regia. Herodes uero cōfeſtim uin VII
xit filiū, omnibus ignorantib. quæ nam fuiſſent eius cū Varo ante diſceſſum
colloquia. coniectura tñ erat cuncta regē facere ex illius ſentētia. coniecto de-
inde in carcerē, Romā Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſsis etiā qui co-
ràm eloquerētur mandata, docerentq; ꝙ ſcelerata ſit hominis malitia. Per eoſ
dem dies interceptæ ſunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto miſſæ literæ:
quibus ſolutis hæc in eis ſcripta rex ipſe cōperit. Miſi ad te Acmes literas, etiā
cum uitæ meæ periculo. ſcis enim ꝙ ſi deprehenderer, infeſtas mihi duas po-
tentes familias redderē. Tu dabis operā ut rem geras feliciter. Atq; hoc fuit ar
gumentū huius epiſtolæ: rex autē diligenter requiſiuit etiā alteram. ea tamen
nuſquā comparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe ullam præterea.
& cum diutius hærerent, unus ex amicis regijs animaduerſa quadā ſutura in
interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica ce-
latas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptaq; eſt inde epiſtola hæc fe
rè continens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo quales iuſsiſti literas: & ad-
ieci confictū exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominā meam miſſæ: qua
lecta ſcio ꝙ pœnas ab ea tanq; ab inſidiatrice exiget. Ea uero quam à Salome
ſcriptā uideri uolebant, Antipatri cōmentū erat ſuppoſito Salomes nomine,
ipſius arbitratu & cōmodo ſcripta, ſed Acmes miniſterio. Eadem & regi ſcri-
pſit in hanc ſententiā. Acme regi Herodi. Cū mihi ſit curę ne quid te lateat ad
ſalutē tuam pertinēs, inuentā Salomes epiſtolā contra te ſcriptā ad meam do-
minam, nō ſine periculo tranſcripſi, & ad te miſi: in qua poſtulabat ut ſibi lice
ret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne qñ propter eā uitæ diſcrimen adeam.
Sed hoc cōmentū prodebant quæ ad ipſum Antipatrū ſcripſerat, ſignificās ſe
uolūtati eius obſecutā, & literas ad Herodē miſiſſe, & inſertū his exēplar ficti
tiarū Salomes literarū ad ſuā dominā, quæ inſidias Herodi tenderēt. Erat aūt
hæc Acme ludæa genere, agēs in ancillatu Iuliæ uxoris Cęſaris, operāq; hanc
Antipatro magna pecunia uēdiderat, qua cōtra amitā ſimul & patrē uteretur.
Cæterū Herodes cognita hinc filij malitia, minimū abfuit quin illū eueſtigio
tolleret, ut concitatorē turbelarū omniū, qui non ſolū ſuam & ſororis ſalutē
in periculū adduxiſſet, ſed diſciplinā etiā corrupiſſet domus Cæſaris. eódem
incitabat eum & Salome, pectus plangēs, & mori nō recuſans, ſi ullū extaret
uiolatæ à ſe fidei argumentū idoneū. Rex aūt accerſito filio iubet illū cum fi-
ducia promere, ſi quid haberet quod pro ſe afferre poſſet. Qui cum ad hęc ne
hiſcere quidē ualeret, rogatus ut qñ medius teneretur deprehēſus in maleficio
ſaltē ſocios ſceleris proderet, omnē culpā conferebat in Antiphilū, alium præ
terea nominabat neminē. ibi Herodes uehemēti dolore animi ſaucius cogita
uit eum Romam mittere, ut apud Cæſaris tribunal parricidij cauſam diceret.
Deinde ueritus ne amicorū ope eriperetur periculo, ipſum quidē in uinculis
ut antè retinuit: legatos aūt & literas accuſatrices miſit ad Cæſarē, ſimul indi-
cans adiutū eum Acmes opera, epiſtolarū quoq; adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio. Cap. VIII.

INTEREA dum legati inſtructi mandatis ac literis Romā properāt, rex VIII
morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſsionem regni relin-
quens natorū minimo, exaſperatus in Archelaū & Philippū calum-

nĩjs Antipatri: Cæſariq; legauit mille talẽta, & uxori Iuliæ liberisq; eius & amicis atq; libertis talẽta quingenta. Suis quoq; filijs diſtribuit pecunias & agros ac reditus, ſimiliter etiã nepotibus. Salomes etiã ratio eſt habita, quã propter perpetuã & inconcuſſam beneuolentiã ditauit egregie. Deſperata deinde ſalute, q; iam ad ſeptuageſimũ ætatis annũ accederet, mirũ in modũ efferatus eſt, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in cauſa erat opinio contẽptus, quodq; exiſtimaret gentẽ lętari ſuis infortunijs: quam opinionem confirmauit quorundã apud populũ gratioſorũ ſeditio, mota ex cauſa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi doctiſsimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præſtantiſsimi, ob idq; chari populo q; iuuentutẽ diſciplinis inſtituerẽt. totis em̃ diebus eis dabant operã quotquot cupiebãt in uirtute proficere. Hi poſtq; cognouerunt morbũ regis eſſe incurabilẽ, concitauerunt iuuentutẽ, ut ſublatis operibus quæ rex præter patriã conſuetudinem fecerat, propugnatores pietatis ſe oſtenderent, debitũ inde expectantes præmium. Nam hanc eſſe regi cauſam cum calamitatũ domeſticarũ tum poſtremo præſentis morbi, uidelicet q; contẽptis legib. multa nouare auſus ſit. nam hac parte multis in reb. pietatẽ regis hi doctores deſiderabant. Inter cætera ſupra maiorẽ portã templi dedicauerat donũ precioſum, aquilã auream magni ponderis, cum lex noſtros homines uetet imagines ſtatuere, aut conſecrare animantiũ effigies. quamobrẽ doctores hi autores erãt ſuis diſcipulis, ut aquilam illã detraherẽt. Etſi em̃ res uideatur nõ carere periculo, tamen etiam iucũdæ uitæ præponendũ eſſe honeſtũ obitũ, ſi contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidẽ ſempiterna fama nullo ſeculo paſſura ſit gloriã eorum intermori. & alioquin ignauos iuxtà ac fortes eundẽ manere interitum: proinde recte facturos uirtutis cultores, ſi ex cõmuni neceſsitate honorẽ ſibi decerperẽt, & cũ hoc ſolatio è præſenti uita diſcederẽt. magnum em̃ leuamen eſſe honeſtis conatibus immori, & periculi non contẽnendum præmium laudem tranſmiſſam ad nepotes ac poſteros, cuius in partẽ tota cognatio tam uiri q; fœminæ ueniãt, quo quid eſſe poſsit optabilius? Hac exhortatiõe accẽſis iuuenibus rumor ſuperuenit extinctũ regẽ nuncians, & propenſos iam ad facinus perpulit. itaq; claro meridie aſcendẽtes detractã aquilã conciderunt ſecuribus, inſpectante congregata in templũ multitudine. Quod ut renunciatũ cognouit dux regius, maiorẽ aliquã conſpirationẽ metuens, occurrit eò cum ualida ſuorũ manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgum rudem & imparatũ ac conglobatũ temerè, facile reliquis diſiectis & cedentibus circiter XL iuuenes reſiſtere auſos comprehendit, cumq; his autores facinoris Iudam & Matthiã turpe putantes cedere: omnesq; ad regẽ perduxit. Quo rogante quo freti, auſi ſint ſacratam imaginem demere, aiunt ſe & deliberaſſe id multo antea, & deliberatum executos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, ſuccurrimus, & legem cuius diſcipuli ſumus uindicauimus. Nec eſt quod mireris ſi tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyſes autore & doctore deo pertulit: nec recuſamus mortẽ ac ſupplicĩũ quodcũq; nobis intuleris, conſcĩj nos non ob maleficium ſed pietatis cauſa hæc perpeti. Hæc illi non minorẽ animo quàm uerbis præferentes fortitudinẽ, æque tum ad conſtanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos

rex

rex uinctos misit Hierichuntem: moxq; accitis Iudæorum primoribus in cõcionem eorũ lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro republica, tum instauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per CXXV annos nemo Asamonæorum regum ad honorem dei ualuisset perficere. nec extructũ id tantum à se, uerum etiam ornatum uotiuis muneribus ac donarijs templo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se uel post obitum sempiternam, & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas uiuo etiam ac superstiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata uiolari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipsum intẽtata, re tamen uera ad deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tum honoratiores quiq; ueriti crudelitatẽ eius, ne forte efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, uideriq; sibi, admissam esse rem dignã supplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio, eiq; successorem dedit fratrem uxoris suæ Ioazarum. Huius Matthiæ põtificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiuniũ celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uisus est sibi per somnum cum uxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non esset idoneus, Ioſephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus est. Cæterũ Herodes post mulctatum Matthiam sacerdotio, alterum Matthiam seditionis autorem eiusq; socios uiuos exusit: in quam noctem etiã defectus lunæ incidit. Regi uerò morbus factus est grauior, pœ- IX
nam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehẽderetur, quàm intus popularetur uiscera. aderat & uehemens uoracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simulq; uexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, similiterq; inguina. ipsa quoq; uerenda putrefacta scatebant uermiculis, accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorum contractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrẽ constans erat inter uiros diuinos & fatidicos opinio, regem Iesæ tot modis pietatis deo pœnas expendere. Qui tametsi grauius affligeretur, quàm ut uideretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurũ se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis conquirendis undiq;. profectus etiam ultra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bitumins feracem effluunt. ibi de medicorum cõsilio immissus, fouendus in refertum oleo solium, uisus est illis iam agere animam. quare exorta comploratione familiarium excitatus & ad se reuersus, nullamq; amplius salutis spem supereſſe intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate usus in duces atque amicos, rursum Hierichuntẽ reuersus est: ubi atra bile prægrauante eò immanitatis prolapsus est, ut facinus animo conciperet longe atrocissimũ. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorũ ad eum conuenissent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infensus ex æquo siue sontib. seu innoxijs, uniuersos conclusit in circo: accita deinde Salome sorore maritoq;

ritoq; eius Alexa, ait instare sibi terminum uitæ, succumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ esse, quando iuxta cõmunem mortalium sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus, qui debeatur regibus. non enim ignotam sibi esse Iudæorum mentem, q; optatã suam mortem lætis accepturi sint animis, quandoquidem uel à uiuente etiam tum non abstinuissent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere. nam si assensum consilio suo præbeant, fore suum funus longe q; aliorum regum honoratius, & manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo quàm primum uiderint se exhalasse animã, debere eos clausam Circo nobiliũ multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiamtum suum obitum, non prius uulgandum quàm mandatum executi sint, iubere deinde ut circumuentos unà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, uel q; mandatorum fuerint memores, uel q; obitum suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam perq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatũ uellent, eis contra pollicentibus daturos se operam ut cuncta iuxta ipsius mandatũ fierent. Nũc sane etiamsi quis præteritam eius in cognatos sæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certe nouissima eius uoluntate deprehendere potest, quam inhumano animo præditus fuerit: quãdoquidem iamiam è uita discessurus curabat ut ex singulis familijs uno aliquo sublato, totam gentem in luctum & charissimorum desiderium conijceret, nec læsus à quoquam eorum nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum est uirtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

Antipatri exitium. *Cap.* IX.

DVM hæc mandata cognatis dat, superuenerunt à Roma literæ, à legatis missis ad Cæsarem: quarum summa erat, Acmen ab irato Cæsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsum'que Antipatrum relinqui arbitrio & regis & patris: siue in exilium uellet eum pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est uoluptate nuncij pœnæ Acmes, & permissæ sibi potestatis libere statuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc uero circumspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrasset q; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterã: mox q; denuo luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatiũ, quasi rege iam agente animam. quem strepitũ ubi persensit Antipater, ratus patrem uere uitam finisse, spem concepit fore ut solutus uinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpit q; cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurũ post acquisitã potestatẽ pollicens. ille uero adeo non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, ut q; solicitatus ab eo ostentato præmio. Tum Herodes qui iam ante male affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione, & caput sibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussit q;

fuſsitq; unum è ſatellitio ſine mora eum occidere, & corpus obſcuro funere condi in caſtello Hyrcanio.

Herodis mors, teſtamentum & funeratio. Cap. X.

DEINDE mutata uoluntate mutauit etiã teſtamentũ. Antipã enim quem prioribus tabulis regni ſucceſſorem deſtinauerat, Galilææ ſimul ac Perææ tetrarcham conſtituit. regnum uero Archelao largitus, Trachoniticam, Gaulonitică, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine aſsignauit Philippo filio, germano fratri Archelai: Iamniam aũt, Azotũ & Phaſaelida Salomæ ſorori ſuæ attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. habita eſt & cæterorũ cognatorum ratio, abundeq; proſpectũ ſingulis legenda pecunia & reditibus annuis. Cæſari quoq; legauit argenti ſignati centies centena millia, præterq; ſua uaſa tam aurea q̃ argentea, magnumq; ueſtis precioſæ numerũ. Iuliæ aũt Cæſaris uxori, & quibuſdã amicis quinquagies cẽtena millia. His ita ordinatis quinta die poſtq; Antipatrũ filiũ occidit, uita defunctus eſt poſt detruſum regno Antigonũ anno trigeſimo quarto, ex quo aũt à Romanis rex declaratus eſt, anno XXXVII, uir in omnes ex æquo ſæuus, iræ ſeruus, iuris dominus: fortuna autem propitia uſus, ſiquis alius. ex priuatis enim natus regnum aſſecutus eſt, & innumeris circumdatus periculis ſemper euaſit feliciter, uixitq; longiſsimo tempore. quantum autẽ ad domeſticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit ſua ſentẽtia, oppreſsis inimicis & aduerſarijs, ſed infeliciſsimus meo iudicio. Cæterum Salome & Alexas priuſquam regis mors innoteſceret, in circo clauſos domum ſuam quemq; dimiſerunt, dicentes ipſum ita iubere, ut in agros digreſsi curarent ſua metipſorum negotia: atque hoc pacto magno beneficio uniuerſam gentẽ ſibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataq; in Hierichuntinũ amphitheatrũ omni militia, primũ legerũt literas eius ſcriptas ad milites, in quib. gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabatq; ut eandem ſeruarent & Archelao filio, quem regni ſucceſſorẽ ſibi ſubſtitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis ſignatorius creditus fuerat, teſtamentũ perlegit, quod nõ aliàs ratũ habendũ eſſet, q̃ accedente cõſenſu Cæſaris. Moxq; acclamatũ eſt regi Archelao, & milites cateruatim unà cum ſuis ducibus pollicebãtur eandem quam patri hactenus præſtitiſſent fidem atq; operam, lætis ominationibus deum illi fautorem comprecantes. Poſt hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exequiæ patri fierent q̃ ſplendidiſsimæ, & omnem ornatũ proferente ut in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autem in lectica aurea, diſtincta uarijs gemmis precioſis, & inſtrata purpura: corpus quoq; amictũ erat purpura, impoſito capiti diademate, & deſuper corona aurea, ſceptroq; in manu dextera. lecticã ſtipabant filij & cognatorũ numerus. Hos ſequebantur milites diſtributi per nationum genera: primùm ſatellites, deinde Thraces, poſt hos Germani, & deinceps Galli, omnes inſtructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata ſub ſuis ducibus ac centurionibus. hos ſequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa proceſsit Herodiũ uſq; per octo ſtadia, ubi quemadmodũ antè mandauerat ſepultus eſt. Et Herodes quidẽ ſic defunctus eſt. Archelaus autẽ per ſeptẽ dies iuxta patriam legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo mul-

lo multitudini præbito, in templū aſcendit: & quacunq; tranſiret excipiebatur gratulationib. ac fauſtis acclamationibus. Tum conſcenſo ſuggeſto ſublimis in aureo ſolio reſidens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipſe uiciſsim omni comitate reſpondebat multitudini, agebatq; grates q; obliti patris ſui duriciæ, nihilo deterius erga ipſum affecti eſſent, pollicebaturq; parem pro eorum ſtudijs gratiam. adhuc tamen abſtinere ſe à regis nomine, quod ab autoritate & aſſenſu Cæſaris pendeat, penes quem ſit teſtamenti à patre ſcripti cōfirmatio. quamobrē ne ab exercitu quidē apud Hierichuntem ultro offerente ambitioſum diadematis honorem ſe accipere uoluiſſe, cum nondū conſtaret de legitimi collatoris animo. cæterùm q; primū conſtabilitus eſſet in imperio, curæ ſibi fore ut beneuolentia omniū uideatur digniſsimus: daturumq; operā ut per omnia patre ſuo ſit illis commodior. Illi uerò, ſicut uulgus ſolet, rati primis diebus aperiri mentē huiuſmodi poteſtates ineuntiū, quo manſuetius & officioſius eos colloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebāt laudibus, poſcebantq; ſibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annuum tributū penderent: alij ſolutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nōnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forū rerum uenalium, magnis flagitabant uociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens ut cōciliaret ſibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum ſuarum ſitum exiſtimans, poſtremo re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Populus ſeditionem mouit contra Archelaum. Cap. XI.

XII INTEREA Iudæorum quidam nouarū rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio. Hi quoniam metu coerciti non auſi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quaſi in mortuorum ſolatiū: congregatiq; in unum, in uindictam eorū ab Archelao depoſcebant ad pœnam quoſdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo pontifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indigne ferret, compeſcere tamen placide conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarem, ut ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaq; miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, ut omiſſo uindictæ ſtudio, conſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſte ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opusq; eſſe concordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus rex aſſenſu Cæſaris, tum demum diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendū de communi ſententia: interim quieſcerent ne ſeditionis crimen incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum eſt ſtrenue, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad ſaniorem mentem reducere: q; plus ſuæ uoluntati tribuerent, q; autoritati præſidentium: & indignum ducerent, ſi amicorum quos uiuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur ultio. adeò enim cōcitati erant ut id tantum ius & fas putarent, quod ipſis uoluptatem allaturum uidebatur, ne ſui quidem periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt, & cum multi ad eos à rege mitterentur, qui partim ipſius

ipſius nomine, partim ex ſua perſona uerbis ſedarent turbidos, neminem audire ſuſtinebant, ſed ad maiorẽ iram accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſsiſſet numerus. Cumq; feſtum inſtaret quo patrium ludæis eſt ueſci nõ fermentatis panibus (Paſcha uocant, monumentum ueteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorẽ ſolito populus mactat uictimarũ numerum, & infinita turba, nonnullíq; etiã extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) ſeditioſi deploratores legis doctorũ ludæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quẽ illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorum inſolentia procederet, mittit tribunũ cum cohorte qui compeſcerent homines, priuſquã cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & ſi quorum emineret in concienda ſeditione ferocia, illos ut ad ſe adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebẽ exaſperauerũt, & ferientes ſaxis pleroſq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerunt ſaucij. quo perpetrato rurſum ſacris operati ſunt. Archelaus porrò de rerũ ſumma periclitari ſibi uiſus eſt, ni plebis impetum illum retunderet. itaq; totũ exercitũ in eos immittit, ſimulq; equites, qui & aduenas prohiberent occupantib. templum ſuccurrere, & quotquot ex eis peditũ euaſiſſent, iam in tuto ſe exiſtimantes ferro excíperent. ab his equitibus ad tria millia uirorũ cæſa ſunt, reliqui fuga ſe in proximos montes receperũt. Archelaus autẽ per præconem edixit, ut omnes in ſua diſcederent. illi metus grauioris mali feſtiuitate relicta abierunt, quamuis audaces & ſine diſciplina homines. Tum Archelaus ad mare deſcẽdit unà cum matre ſua, ducens ſecum Nicolaũ & Ptolemæũ, multosq; ex amicis alios, & familia & regno commiſsis Philippi fratri ſui fidei. Simul etiam profecta eſt Salome Herodis ſoror, ducens ſecũ ſuam progeniem. alij quoq; ex cognatis ſequebantur multi, quaſi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autẽ uera obnixuri ei potius, & præcipue perpetratũ in templo facinus incuſaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæſaream Sabinus procurator Cæſaris in Syria, in Iudæam properans ad aſſeruandã Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accerſitus per Ptolemæũ. ita ille in præſidis gratiam neq; arces occupauit in Iudæa, neq; theſauros obſignauit regios, omnia relinquẽs in poteſtate Archelai, tantiſper donec Cæſar de his aliquid ſtatueret: & hæc pollicitus manſit Cęſareæ. Sed poſtquã alter Romam nauigauit, alter uerſus Antiochiam XIIII
profectus eſt, ipſe Hieroſolyma petijt, & occupauit regiã. accitis deinde præfectis arcium, & regijs procuratoribus, rationes repoſcebat ab eis & arces ſibi cõmitti poſtulabat. Præfecti tamen nõ diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed omnia ſeruabant in ipſius aduentum integra, prætexẽtes ea ſe ſeruare Cæſari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, parandi ſibi regni ſpe, ad quam excitatus erat per Salomen, quaſi Archelao præferendus, eo q; prioribus teſtamenti tabulis ſucceſſor regni deſtinatus fuerit, quæ ualidiores deberent eſſe q; illæ ſcriptæ poſterius. Ducebat autem ſecum matrem ſuam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuũ, & tunc ſuis fauentem partibus: ſed maxime illum ad affectandum regnũ mouit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uerſatus in regijs negotijs. quapro-

pter ſuadentibus quibuſdam ut fratri cederet natu grandiori,& hæredi regni ſcripto in teſtamẽti paterni tabulis,noluit parere huic conſilio.qui poſtquam Romã peruenit,omnes cognati ad eum defecerunt,non tam ipſius amore, q̃ Archelai odio,libertatẽ maxime cupientes, & degere ſub Romano præſide: quod ſi parum ſuccederet,commodiorem ſperantes Antipam quàm Archelaum,ſtudebant illis partibus.quin & Sabinus ſcripſit Cæſari literas,in quib. accuſabatur Archelaus.at ille per Ptolemæum Cæſari libellum obtulit, continentem ius ſuum & teſtamentum patris,ſimulq̃ rationes pecuniarum Herodis obſignatas cum ipſo anulo,atq̃ ita euentum expectabat. qui perlectis his omnibus,Variq̃ ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum eſſet ac annuorũ redituum, præterea quæ Antipas ſibi regnum uindicans ſcripſerat, amicos in conſilium aduocat,& in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum,primum ei locum in conſiſtorio tribuens: moxq̃ poteſtatem facit dicere uolentibus de præſenti negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir facundiſsimus & infenſiſsimus Archelao, dicens eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatem iamdudum inuaſiſſet non expectato aſſenſu Cæſaris,dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnã promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandũ fuiſſe poteſtati legitimæ,non ipſi uſurpandum,ſiue regi cum iniuria Cæſaris, cuius contempſiſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod peius eſſet etiam. quare immerito nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculũ, quem iam quantum in ſe fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos authoritate propria quoſdam duces militiæ:quodq̃ ſediſſet in regio ſolio, & tanquam rex quaſdam cauſas determinaſſet,annuiſſetq̃ poſtulatis populi, denicq̃ nihil non feciſſet quod per Cæſarẽ confirmatus poſſet facere. ab illo quoq̃ dimiſſos aiebat eos qui in circo incluſi fuerant:multaq̃ afferebat alia,partim uera, partim ueriſimilia propter iuuenilem ambitionẽ hominis recens euecti ad tantũ poteſtatis faſtigiũ.præterea neglectum patris luctũ,& comeſſationes inſequenti mox poſt eius obitũ nocte celebratas:qua indignitate motum ad ſeditionẽ populũ, uidentem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdiu tanquam perſonatus lacrymas fingeret, per ſingulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem,ſi ab eo regnum acceperit,quàm hactenus fuiſſet erga parentem amantiſsimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris,haudquaq̃ abeſſe ab immani ſcelere. nunc uenire ad Cæſarem ut annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter ſe geſsiſſet,q̃ ſi conſtabilitus rex fuiſſet autoritate ipſius.maxime autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cædes impia,idq̃ die feſto, quando tam hoſpites quàm indigenæ uictimarum more mactati ſint, & fanum refertũ cadaueribus, non ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret,quo facilius tyrannicũ ſuum ingeniũ expleret exercendis paſsim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnum quidẽ unquam patrem dum ſanus eſſet,de hoc ſibi poſt obitũ ſuſtituẽdo principe cogitaſſe, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam, hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo

mo ante corpus præmortuo, ſed integris etiã tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiamſi iam tum talẽ de Archelao fuiſſet patris iudiciũ, quale in poſterioribus tabulis, ipſum tamen iam ſatis declaraſſe qualis nam rex futurus ſit, qui autoritatem Cæſaris in confirmando regno contempſerit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis ſuis fidem plurimis ex ipſius cognatione teſtibus adhibitis, finem orationi impoſuit. Tum Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao, cædẽ illam circa templum commiſſam ipſorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando deſtiterint, cũq; ille coactus ſit eos ui compeſcere: hoc magis culpabiles, q; non ſolùm malitiam ſuam exercuiſſent, uerũ alijs etiam neceſsitatem feciſſent audendi tale facinus. Inſolentia enim eorũ in ſpeciẽ quidem infeſtatum Archelaum, ſed re uera contumaciam hanc ad ipſius Cæſaris pertinuiſſe iniuriam. miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine æquitatis reſpectu, dum modo odio quo proſequatur Archelaum morem gereret. eorũ igitur eſſe culpam qui priores iniuria nõ abſtinuerint, & aliorũ arma ad defenſionẽ ſumpta in ſe proritauerint. Cætera quoq; de quib. Archelaũ accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens nihil horũ niſi ex illorũ ſententia geſtum, nec eã tam iniuſta eſſe, cũq; ipſi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceãt. Tantam illis ineſſe cupidinem lædendi cognatũ hominem, cum de patre bene meritum, tum ipſos omnib. ſemper proſecutũ officijs. Teſtamentũ certè à rege mentis cõpote eſſe ſcriptũ, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has uero tanto magis, q; Cæſari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorũ imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti ſint beneficijs, nunc extremã eius uoluntatẽ uiolare conentur: quin potius uiri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittẽtis, teſtamentũ ratum habiturum. multũ enim intereſſe debere inter horũ malitiam, & Cæſaris uirtutem atq; fidem toti orbi cognitam. quapropter non iudicaturũ parum ſanæ mentis decretũ eius, qui probo filio ſucceſsionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidem ueriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententiæ Cæſaris ſubieciſſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſsime, dignum eſſe regno pronuncians: præ ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum & Archelao ipſi commodum: uidens q; hac promiſsione confirmatũ in ſpe iuuenem, nihil tum amplius ſuper ea re ſtatuit. & dimiſſo concilio ſolus ſecum diſpiciebat, uine regnum ratum faceret, an commune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes eius ope indigeant. XIIII

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punijt. Cap. XII.

SED priuſquam quicquam certi de hac re determinatum ſit, Marthace Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præſide uenerunt literæ defectionem Iudæorum ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſequuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus ueniſſet, autoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima

ex parte ſeditione compreſſa, reuertens Antiochiam, legionem unam reliquit Hieroſolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicq̃ hac ratione profecit. Quàm primũ enim Varus abijt, Sabinus Cęſaris procurator ibi ſubſiſtẽs uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem ſe iam putans populo. nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his utebatur, moleſtãs eos, & ad defectionẽ irritãs: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiæ ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur inſtante pentecoſte, ſicut nos uocamus celebritatẽ quandam patriam, confluxerunt undiq̃ multa millia non ſolũ religionis gratia, ue rumetiã indigne ferentes Sabini intemperias, nec tantũ ex Iudæa grauius offenſa, ſed è Galilæa quoq̃ ac Idumæa, tum à Hierichunte, & trans Iordanẽ ſitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq̃ triſariã hoc modo caſtra faciunt. pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à ſeptentrionali & orientali regione circũſidet. ab occidẽtali altera quà ſita erat domus regia. Ita incluſos undiq̃ Romanos oppugnare etiã parabãt. Tum Sabinus territus audacia hominũ, quib. decretũ eſſet aut mori aut uincere, ſtatim ad Varum miſit literas, hortans ut properet, relictamq̃ legionem præſenti periculo eripiat, alioqui breui cõtrucidandam. ipſe conſcenſa caſtelli turre celſiſsima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phaſaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidẽ ſe auderet committere, poſtulabat ut alij propter eius auaritiam mortis periculo ſe obijcerẽt. qui poſtq̃ progredi auſi ſunt, conflictus fuit acerrimus. & quamuis ſtrenue milites rem gererent, non tamen frangebantur Iudæorũ animi, licet multis cadentibus: ſed circumducta ſuorum parte aſcenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduerſarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebant lapides, non tantum adiutores ſuorum, ſed ſpectatores etiam totius prælij. quin & ſagittarij è ſuperiore loco impetebant expoſitos ictibus, nec ualentes contrà miſſilibus ad ſe pertingere, eoq̃ facilius uincebant. atq̃ hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clàm ſubijciunt porticibus: qui multis accendentibus & fomẽta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies q̃ eſſet pice ac cera ob inaurationem peruncta, facile correpta eſt incendio, quo lacunaria illa precioſa & magnifica abſumpta ſunt, & quotquot illuc aſcenderant improuiſo perierunt exitio. pars enim cum tecto ruente unà præcipitati ſunt, pars à circumſtantibus telis confixi: nonnulli deſperatione ſalutis & ui mali attoniti, aut in flammas ſeſe dederunt, aut ſuiſmet gladijs confecti ſunt. q̃ ſi aliqui refugientes quà aſcenderant in tutũ ſe recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, q̃ inermibus nihil prodeſſet ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum aſcenderant incolumis euaderet. Tum Romani qua ſe incendiũ remiſit alij ab alijs protruſi, penetrauerunt ad ſacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum diſperijt, ad Sabinum autem propalàm quadringenta talenta ex ea præda relata ſunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti ſunt, deſideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & inſuper ſpoliato ſacrario. facto tamen globo è pugnaciſsimis circumdederũt regiam, incenſuros ſe eam & omnes intus occi-

occisuros minitantes, nisi quamprimū discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino unà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorū maxima pars stabat. Rufus quoq; & Gratus, qui sub se habebāt tria millia belli cosissimorum & strenuissimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simulq; equitatus Rufo duci parebat, non mediocris sanè ad rem Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes ut abirent, néue diutius uindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidē promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam equitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis innumeri tumultus exoriebantur, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo enim uirorum millia qui aliquando sub Herode meruerant, tunc uerò dimissi domi agebant, in unū collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquā æquo loco eos sustinere ausus ut ueteranos & bellandi peritissimos, tuebatur se & sua quantū poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat regis ditionem: & positus eius armamentario, armatisque inde suis ad unum omnibus, pecuniam quoq; regiam in illis locis occupauit: iamq; formidādus accolis spoliabat in quoscunq; incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis artibus quarū imperitus erat, sed nocēdi licentia. Dum ita ubiq; turbatur, etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & rex cōsalutatus ab insana multitudine, placebat sibi prę quouis alio, auspicatus potestatē diripienda ac incēdenda Hierichuntina regia: passimq; crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus uidebatur, ni mature occursum fuisset. nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: ubi post acerrimum conflictum transamnani homines incomposiți, & ferociter magis q̄ perite pugnantes deleti sunt. ipsum Simonē per angustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obtrūcauit. Apud Amatha quoq; Iordani flumini appositā palatium regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uero externi ad castigandos seditiosos uenerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus claris prognatus, nec uirtute aut opib. subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, uasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatē regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erāt quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prōpti ad quoduis arduū facinus, instrumentum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum

quiſq; ductaret cohortem militū. magna enim ad eos turba cōfluxerat, quam in fratres quaſi legatos diſtributam obire iubebat prælia: ipſe diademate ornatus conſultabat de rebus agendis, qnarū penes ſe ſeruabat arbitrium: dura uitæq; diu poteſtas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuiſſet exequitur; maxime in Romanos cædibus ſæuiens, & milites regios, utriſq; ex æquo infenſus: his propter licentiam qua ſub Herode uſi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exaſperabatur, imminebantq; ubiq; omnibus, uel lucri cupidine, uel in conſuetudinem iam uerſa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanā cohortē frumenta & arma in exercitū portantem inſidijs exceperunt: ductoremq; eius Ariū centurionem cum quadraginta fortiſsimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes ſuperueniens cum regio milite Gratus ſeruauit, relictis cæſorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occaſionem conſerentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & ſuam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandem & ipſi capti ſunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai poteſtatē redacto, ultimus qui ſupererat, fratris caſu territus, & nullam uidens ſalutis ſpem reliquam, quòd eius copiæ exhauſtæ eſſent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurādo ipſe quoque Archelao ſe dedidit. ſed id aliquanto pòſt factum eſt. Tunc uerò Iudæa plena erat latrocinijs, & ut quiſq; ſeditioſorum cœtus coiuerat, paſsim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad
XVI Romanos, ipſi uero inter ſe diuturnis conflictarentur cædibus. Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timēs tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis (nam tres in uniuerſum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxilijsq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudæam ut obſeſsis ſuccurreret, iuſsis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prętereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus amicus Romanis factus ꝓpter Herodis inimicitias non paruam manum miſit tam peditum quàm equitum. poſtquam autem apud Ptolemaida in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum uni tradidit ducendam contra Galilæos eius urbis agro finitimos. qui regionem eorū ingreſſus, profligatis quotquot auſi ſunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis ſub haſta incolis, urbem abſumpſit incendio. Ipſe Varus uerſus Samariam progreſſus cum exercitu, à ciuitate quidem abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſorum cōtagio: caſtra autem poſuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi poſſeſsio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque eius infenſi: inde progreſsi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiunt, moxq; incendunt, quamuis munitiſsimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata eſt Vari iuſſu, in uindictam cæſorū ibi militum, deſerta tamen ab habitatoribus. Inde cum appropinquarent Hieroſolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obſidebāt, ad primū uenientis exercitus conſpectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hieroſolymitani aūt Iudæi grauiter à Varo increpati, excuſationē afferebāt, popu-

populum quidem propter festum confluxisse, bellum uerò non ex sua sententia, sed ex conuenarum audacia susceptũ: & se adeò non oppugnasse Romanos, ut potius unà cum illis oppugnati fuerint. & iam ante obuiam ei processerant, Iosephus Herodis regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in eius conspectum non uenit, sed subducens se clàm ex urbe, ad mare profectus est. Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios ut fontes punijt, nõnullos dimisit incolumes: actiq; sunt in æruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quiq; contra eius uoluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorũ in unum confluxisse, propere rauit ut eos deprehenderet. illi non ausi manus conserere, deditionem fecerunt arbitratu Achiabi. Varus autem data seditiosorũ uulgo defectionis uenia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefarijs armis abstinuerint. Itaq; Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao XVII autem Romę aliud negotiũ exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorũ legatio, postulans ut eis liceat suis legib. uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum urbem incolentium plus q̃ octo millia. cumq; Cæsar cõuocasset in ædẽ Apollinis magno sumptu à se extructam cõcilium amicorũ & primariorum ciuium, uenerunt eò legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus cum amicorũ comitatu. cognati autem regis neq; ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, q̃ puderet eos coram Cæsare aduersari homini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu ueniẽs ea potissimũ de causa, ut fratris aduocatũ ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatẽ uiuendi suis legibus, fore ut diuiso in Herodis progeniẽ regno, ad ipsum quoq; rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorũ legatis dicendi copia, postulantes non esse ulterius sub regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illũ fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorũ artibus usum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentũ quasdam nouas ex suo cõmentum esse ingenio. Nec opus esse cõmemorari q̃ multis uitam ademisset, cum lõge deterior fuerit conditio superstitũ, quos non modo perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorũ rapaces manus non abstinuerit. itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quo magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisseq; gentẽ suam ad extremã paupertatẽ, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus damnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta uiuẽdi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cũ annua tributa imposita sint. per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorũ eius & aulicorum, atq; etiã seruorum qui huiusmodi exigendis præessent, ut hoc pacto iniuriosam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constuprationes uirginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiã: quandoquidẽ hæc patien-

tibus maximum ſit ſolatium, ſi q̄ pauciſsimis ſciatur ſuum dedecus. in ſumma non aliter ipſis præfuiſſe Herodem, quàm ſi ſæuiſsimæ beſtiæ in eos commiſſum fuiſſet imperiū. Itaq; cum multis olim ea gens oppreſſa ſit cladibus, nullum tamen extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri poſsit præſens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis ſtudijs regem conſalutatum, quòd ita putarent, fieri non poſſe, quin quicunq; tandem Herodi ſuccederet, moderatius multo tractaret ſubditos: & in eius gratiam patrem honoratū luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam ſibi eius beneuolentiam. At illum quaſi timeret ne nō uideretur germana parentis ſui ſoboles, ſine dilatione declaraſſe popularibus quid de ſe ſentiendum ſit, idq; priuſquam confirmatus eſſet in potentia, cum totum negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cæſaris: editumq; mox ſubditis futuræ uirtutis ac modeſtiæ & æquitatis ſpecimen, dum tria millia ſuę tribus ciuium deo in ipſo templo pro uictimis iugulat. An non igitur omnes iuſtiſsimo illū proſequi odio, qui poſt tam crudele facinus, adhuc ſeditionis reos ſe conetur peragere, & ius regni ſibi uindicet? Poſtremo ſumma poſtulatorū hæc fuit, ut mutata reipub. forma poſthac ſine regib. agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent poteſtatibus. Sic em̄ fore perſpicuum, utrum ſeditionibus delectentur, & rerum nouationibus, an obedire ſciant præſidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus utriq; patrocinatus eſt, dicens Herodem quidē quoad uixerit nunquam fuiſſe accuſatum, nec eſſe æquum eos qui ſi iuſtam uiuentis accuſationē attuliſſent, caſtigationem eius ſperare poterant, nunc defuncti manes criminibus laceſſere. Quæ uero obijciantur Archelao, ipſorum imputanda eſſe uiolentæ contumaciæ: qui cum affectaſſent res non conceſſas legibus, & pacatores ferro ac ſaxis aggreſsi eſſent, nunc uitio uerterent eiſdem rationibus ſe eſſe cohibitos. Verſa deinde in accuſatores criminatione, aiebat eos libenter agitari ſeditionibus, quod neſciant parere legibus, eſſeq; gentem omnium peruicaciſſimam. Hæc Nicolaus.

Cæſar Herodis teſtamentum confirmat. Cap. XIII.

CAESAR uerò his auditis dimiſit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat, ſed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei conceſſa ethnarcham eum conſtituit, regnū quoque pollicitus, quàm primum ille ſe tali honore dignum redderet. Alterum dimidiū partitus eſt in alios duos Herodis filios, Philippū, & Antipam eum qui cū Archelao de toto regno cōtenderat. Huic trāſamnana regio ceſsit cū Galilæa, & CC talenta annua. Batanæa uero cū Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao uero Iudæa & Idumæa, præterq; has Samaria, cui ex autoritate Cæſaris tributorū quarta pars remiſſa eſt, eo quòd cæteris tumultuantibus ſoli quieti manſerant in officio. in eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. nam Gazā, Gadara & Hippon græcanici inſtituti urbes Cæſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ cōtribuit. DC autē talēta quotannis redibāt è ſua ditiōe ad Archelaum, atq; hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autē præter

ter legatas à fratre urbes Iamniam, Azotum & Phaſaelida, argentiq; ſignati quingenta milia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatium: percipiebat'que ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita ſunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut teſtamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ uirgines præter relicta ſibi à patre, accepere ex Cęſaris munificentia ducena quinquagena ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æſtimatione ceſsit ipſius filijs, paucis aliquot uaſis ſibi retentis, non tam ob precium charis, quam ob amici memoriam.

De Pſeudalexandro. Cap. XIIII.

HIS ita ordinatis per Cæſarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit ſe metipſum in Herodis familiam, per occaſionem ſimilitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atteſtantibus omniũ quotquot utrunq; uiderant oculis: atq; hac uia graſſari cœpit ad regium faſtigium. itaq; aſcito tribuli quodam fraudis ſocio, qui totius regiæ rerum gnarus, alioquin etiam aſtutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias, illius inſtitutione fingebat ſe Alexandrum illum Herodis filiũ, morti ſubtractũ cuiuſdam beneficio, cui demandatum ſit eius interficiendi negotium. ſuppoſitis enim necis ipſorũ uicarijs, & ſe ereptum & fratrem Ariſtobulum. His nugis inflatus, alijs quoq; non deſinebat fucum facere: cum'que Cretam appuliſſet, quotquot Iudæorum uenerunt in eius colloquiũ, omnibus rem perſuaſit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum inſulam: ubi magnam pecuniæ uim quæſiuit prætextu regiæ proſapiæ. Et iam ſperans recepturũ ſe paternũ principatum, remuneraturumq; beneficos, Romã properat ſuis hoſpitibus dedu centibus. cumq; adnauigaſſet Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis ſimul fauore exceptus eſt, cõcurrentibus tanq; ad regem qui Herodi uel hoſpitij iure coniuncti, uel aliquo erant obſtricti beneficio. in cauſa fuit hominum natura rumorum auida, præſertim conciliante formæ ſimilitudine. nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, perſuaſum erat hunc ipſum eſſe, non alium, id'que alijs non dubitabant aſſeuerare iureiurando interpoſito. Quod poſtq; Romam perlatum eſt, uniuerſa Iudæorũ illic agentiũ multitudo profecta eſt obuiam, tam inſperatam ſalutem ad dei referentes gratiam, & publico applauſu propter maternum genus excipientes hominem lectica geſtatũ per uias. nihil enim ei ad regium cultũ deerat, ſuppeditantibus ſumptum hoſpitibus: affluenteq; certatim multitudine, acclamabatur fauſtis ominationibus, ut fieri ſolet in re præter ſpem incolumi. Id ubi allatum eſt ad Cæſarem, nolebat fidem habere nuncio, q; ſciret Herodem non facile potuiſſe decipi in re tam ſeria: nonnihil tamen ſpe motus, Celadũ unum è ſuis libertis familiariter olim uerſatũ cum adoleſcentibus illò mittit, iuſſum ut Alexandrũ in conſpectum ſuum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoſcendo alijs ſagacior. Non tñ imponi potuit Cæſari, q; non tanta eſſet ſimilitudo ut etiam prudenter conſiderantes falleret. Pſeudalexãder em̃ & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ ſolet bene natis & educatis contingere, q; ipſe non uixiſſet in tantis delicijs. Poſtq; igitur animaduertit conſpiraſſe in menda-

XVIII

mendacia præceptorẽ atq; diſcipulũ,& ex cõpoſito loquentibus adeſſe fiduciam,percontabatur quid factũ eſſet ſimul erepto Ariſtobulo,aut cur nam ille nõ ueniſſet,unà cum fratre ius tam præclaris natalib.debitũ repoſceret: Reſponſum eſt in Cypro eum manſiſſe, metu periculorũ quibus mare nauigantes expoſiti ſunt: ut ſi quid ipſis cõtigiſſet durius nõ omino Mariãnes genus intercideret,ſed ſupereſſet ſaltẽ Ariſtobulus.Hæc illo aſſeuerante, ſimul que concinente autore huius fabulæ, Cæſar ſeducto adoleſcente: Tibi, inquit, ſi nõ me quoq; coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam ſalutẽ attinet:nunc age dicito quiſnam ſis,& quis te ad hæc audenda impulerit. neq; enim iſtius ætatis eſt tam inſidioſa malitia.Ibi ille,cum non poſſet aliud,totum commentum indicat,quibus modis,& à quo ſit cõpoſitum. Cæſar autẽ Pſeudalexandrũ,ut pollicita ſeruaret, in remigum ordinem allegit,q; eſſet ualido corpore:doctorẽ uero eius affecit ſupplicio.cæterum Melijs abunde magna mulcta fuit,quæ in fictitiũ Alexandrum fruſtra impenderant: atq; ita cœptũ Pſeudalexandri temerarium turpis conſecutus eſt exitus.

Archelaus iterum accuſatus Viennam relegatus eſt. Cap. XV.

XIX CAETERVM Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuerſus,Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, inſimulato quòd ſeditioſis conſenſerit:eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrẽ collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnifice reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à ſe in ſubiecto campo conſitum.nouum etiam uicum conditũ à ſe denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris ſui coniugem,& liberorũ ex illo ſuſceptorum matrem,duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu ſacerdotio potitus eſt,ſubrogato in uiuentis locum Ieſu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæſarem, maxime cum ſcirent eum contra ipſius mandatum feciſſe,à quo iuſſus fuerat ex æquo ac bono præeſſe ſubditis. Hoc audito Cæſar ira cõmotus accerſit procuratorem eius Romæ agentem, & ipſum Archelaum nomine.nec dignatus quicquã ſcribere, Vale,inquit,& quàm primum illum ad nos adducito.qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus,reperit eum cum amicis in conuiuio:indicataq; uoluntate Cæſaris,ad profectionem hortatus eſt. Mox ubi uenit, Cæſar auditis eius accuſatoribus & ipſius defenſiõe,miſit eum Viennam in exilium, quæ eſt urbs Galliæ,mulctatũ prius omni pecunia. Sed priuſquam Romam euocatus eſt, amicis tale narrauit ſomnium. Viſus eſt ſibi uidere decem ſpicas maturas,tritico plenas à bubus abſumi:experrectusq; non contemnendam uiſionem ratus, coniectores diuinos ſuper ea conſuluit. quibus diſſentientibus cum uariaret interpretatio,Simon uir Eſſæus præfatus ueniam; ait hanc uiſionẽ Archelao ſignificare mutationẽ in deterius. boues em̃ ſignificare miſeriam, q; in perpetuis laboribus degat hoc animal.præterea rerũ mutationem.quia terra horum opera uerſata nec locum eundem retineat, nec faciem. cæterũ decem illas ſpicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus,iamq; inſtare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc ſomnium inter-

interpretatus est: post cuius uisionem quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandū illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ regi Mauritanię. hoc quoq; defuncto uiduam apud patrē agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamne priore coniuge. tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrū ueniētem complexu excipere præ gaudio. Illum uero expostulantem dicere, Cōfirmasti Glaphyra uulgare illud dictū, non esse fidendū mulieribus, quæ uirgo mihi cōiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarū nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem contumelia contenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar ueteris tuæ beneuolentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meam uindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres post paucos dies uita functa est. quod ego ideo hic referendum putaui, q; sermo sit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certissimū immortalitis animorum & diuinæ prouidentię argumentum continens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione sua, & alijs non obstrepat qui talibus excitantur ad uirtutis studia. Cæterum ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cæsare uir consularis Quirinius, qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVIII.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est. Cap. I.

INTEREA Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum usq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriā ut iura populis redderet: facultatesq; censeret omniū: & cū eo uenit Coponius, præfectus turmę equitū, penes quē esset totius Iudæę rerum administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæā uenit iam attributā prouincię Syriæ, ut percēseret facultates eius regionis ciuiū, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi uerò tametsi primùm ægre ferrent mentionem descriptionis, non sunt tamen reluctati pertinaciter, parendo autoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atque ita illius suasu sine controuersia census peractus est. Extitit tamen pòst quidam Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Pharisæo Sadduco, sollicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm

quàm manifeſtam ſeruitutis profeſsionẽ eſſe dictitans, & uniuerſam gentem ad tuendã libertatẽ adhortans. Fore enim ut re bene geſta fortunis ſuis fruantur feliciter, & confirmati in earum poſſeſsione laudem quoq; ſibi parent fortitudinis: nec ſperandũ auxilium cœleſtis numinis, niſi ipſi quoq; rebus ſuis conſulant. Accipiebantur hæc pronis uulgi auribus, ita ut accenderẽtur ad audendum aliquid. atq; ita dici uix poteſt quantũ hi uiri totam gentem conturbauerint, dum omnia miſcent cædibus & latrocinijs, promiſcuis'que nullo amicorũ aut inimicorũ reſpectu prædationibus, & inſignium uirorum cædibus: prætextu quidẽ propugnandæ libertatis publicæ, ſed re uera priuatorũ lucrorũ ſtudio. Itaq; conficientibus ſe mutuo ciuibus, & furioſiſsima contentione certantibus, ne externus quidem hoſtis ceſſabat interim. ac ne extrema quidẽ fames fortè ſuperueniens potuit eos cõpeſcere, quo minus ſæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili ſanguine, donec poſtremo malum eò progreſſum eſt, ut hoſtilis flamma dei templũ inuaderet. Adeò periculoſum eſt patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidẽ Iudas & Saddocus omniũ harũ calamitatum autores fuere, dum ſuper tres priſtinas ſectas nouã quartã inducunt, & nouitatũ cupidos affatim ad ſe contrahunt: id quod non in præſens tantum turbauit rempublicam, ſed futurarum etiam cladium fuit ſeminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis diſſerere, propter quæ tot mala gentem noſtram inundauerunt.

Quæ & quot ſectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II.

II IVDAEI patriæ ſapientiæ ſtudioſi iam inde à multis retro ſeculis in tres ſectas erant diuiſi, Eſſenorũ, Sadducæorum, & eam quæ Phariſæorum uocata eſt. De his licet nonnihil in ſecundo Iudaici belli uolumine à nobis dictũ ſit, tamen nunc quoq; paucis dicere non ab re fuerit. Ergo Phariſæorum uictus ſimplex eſt, nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit, id ſequuntur pertinaciter. maiores natu ueneran-tur, nec audent eis reſponſare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini uoluntatis aſſenſum adimunt, hoc temperamento deũ uti dicentes, ut cũ omnia fiant ex ipſius cõſilio, in homine tamen ſit uoluntas accedendi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt eſſe immortales, & ſub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex uirtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem eſſe ad uitam reditũ. per hęc placita magnam ſibi autoritatẽ parauerunt apud populũ. & quicquid ad ſolennes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præſcriptum ſolet fieri. Tantum habent à ciuitatibus ſapientiæ, temperantiæ, & uitæ honeſtioris teſtimonium. At Sadducęorum opinio cum corpore extinguit ſimul & animas: nec quicquam præter legem ſeruandam exiſtimant. nam de ſapientia cum præceptoribus diſceptare ad uirtutem reputant. huius ſectæ pauci ſunt, ſed ferè dignitate præcipui. ex horum tamen ſententia uix quicquam agitur. nam quoties magiſtratus licet inuiti ſuſcipiunt, Phariſæorum decretis aſſentiunt, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Eſſenorum uero placitum uniuerſitatis regimen citra exceptionem deo aſſerit, immortalitatẽ animis: nec aliud quicquam æque ac iuſtitiam omni contentione expetendũ exiſtimat. ad templum autẽ donaria

ria mittentes ſacra ibi non faciunt, ꝙ ſanctioribus utantur ceremonijs: qua propter excluſi à cõmuni fano ſeorſum ſacrificant. moribus alioqui ſunt probatiſsimis, agris colendis in totũ dediti. Miranda etiã eſt eorũ iuſtitia, qua omnes Græcos & Barbaros longe ſuperant, multis iam ſeculis triti in eius continuis ſtudijs. Facultates in cõmune poſsident, nec aliquis diues magis utitur ſuis bonis, ꝙ quiuis nihil poſsidens. Atq; hoc inſtituto uiuũt uirorum ſupra quatuor millia, nec uxores habentiũ, nec ſeruos, ꝙ alterũ ad iniuriam communis naturæ pertinere cenſeãt, alterum tranquillitati uitæ parum cõmodum. quare per ſe ipſi uiuentes inuicem ſibi miniſtrant. Queſtores creant uiros probos ex ſacerdotum numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In ſumma eandem ferè uiuendi rationem ſequuntur, quam hi qui apud Dacos Pliſti nominantur. Quartę autẽ ſtudium ſapientiæ ſectantiũ uiæ primus autor fuit Iudas Gallilæus. hi cætera cum Pariſæis conſentiunt, niſi ꝙ conſtantiſsimo libertatis amore flagrant, credentes ſolũ deũ dominum habendum ac principem, facilius uel exquiſitiſsima pœnarum genera laturi unà cum cognatis ſuis ac chariſsimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. quod quia multis ſæpe ſpectatum ſcio, plures de hoc nõ libet dicere. non enim uereor ne fidem nõ inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam inſignem patientiam & doloris contemptum parum aſſequãtur. quæ quidem animoſitas plurimum in gente noſtra creuit accenſa acerbiſsimis Geſsij Flori iniurijs, quibus poſtremo effectum ut deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſuffecerint.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ. Cap. III.

QVIRINIVS autem uenditis & cõfiſcatis Archelai facultatibus, per III
acto'que cenſu, qui incidit in annum trigeſimumſeptimum, poſt uictum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cum mota eſſet contra Ioazarum pontificem plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes uero & Philippus ſuæ quiſque tetrarchiæ res ordinauit & compoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defenſaculum. aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum nomine mutato Iuliada ab uxore Imperatoris appellauit. Philippus quoque Paneada ſitam ad Iordanis fontes inſtruxit ædificijs, indito Cæſareæ nomine. Vico etiam Bethſaidæ in ripa lacus Geneſarethini urbis ſpeciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominem eſſe uoluit. Cæterum Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudææ adminiſtrãte huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha uocamus mos eſt ſacerdotibus poſt mediam noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quàm primum apertæ ſunt, Samaritani quidam clàm ingreſsi Hieroſolyma, ſparſerunt oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt ut poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. Paulo poſt Coponius Romam IIII
reuertitur, ſucceſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis ſoror uita decedens Iuliæ Iamniam cum ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaelidem, Archelaidem'que plurimis palmetis conſitam, quorum fructus eſt præſtantiſsimus. Huic ſucceſsit Annius Rufus, quo præſide

Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum Imperator, præfuitq; reipublicæ annos quinquaginta ſeptem, ſex mẽſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptem. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſsit, Iuliæ filius, Romanorũ Imperator tertius: à quo quintus Iudæorũ præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabi filium iuſsit eſſe pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarũ Anani pontificis filiũ eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatum tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis, Gratus Romã repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam. Tiberij, de ipſius nomine urbem à ſe conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: unde non longe apud Emmauntem uicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam è nobilitate ſedes illic ſibi optauerunt. quoq; maior eſſet frequentia, recepti ſunt ad incolendum etiam tenuiſsimi quiq; undecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. hos magnis immunitatibus ac beneficijs proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulcris referto: cum iuxta noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorũ rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habens legitimos liberos, ancillã Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæſare miſſam, primũ in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellenti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro eam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam, niſi ablegarẽtur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito ut Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendũ fuit, patre uolũtati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tædioſum ratus expectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua creditus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & inceſto exoſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interijt. Tum uerò nobiliſsimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum rempublicam, nec tamen uolentes eligere alienum ab Arſacidarũ ſanguine, putantesq; ſatis eſſe ſemel uiolatã regiam maieſtatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerũt. Is erat quidẽ regij generis, ſed inuiſus multitudini propter nimiam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet, & ad iram proniſsimus. hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidã tradunt, in conuiuio. ſolent enim perpetuo geſtare gladios. Vt uerò à pluribus fertur, in uenatione occiſus eſt. Legatione deinde miſſa Romã, petierunt regẽ unum

ex

ex obſidibus,prælatusq; eſt Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externũ ſimul & domeſticũ. Sed breui pœnitentia ſubijt barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientiſsimos. dedignabantur enim facere imperata manci pij, ſic uocantes obſidẽ, & hac appellatiõe exaggerantes ignominiã. non enim belli iure ſibi regem impoſitum, ſed quod turpius ſit, per pacis contumeliam. moxq; uocant Artabanũ in Media regnantem, Arſacidam genere. ille paruit libenter, & præſto fuit cum exercitu. cui cum occurriſſet Vonones, primùm manente etiã tum in officio uulgo Parthorũ, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulſus eſt. Sed paulo pòſt inſtauratus copijs Vononem auſum confligere uicit egregie, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam cõfugeret. Artabanus aũt magna cæde graſſatus in profligatos barbaros, & clade attonitos, in Cteſiphõtem ſe recepit cum uictricibus copijs. Ille igitur hoc modò regnũ adeptus eſt. Vonones aũt refugit in Armeniã, & à principio quidẽ affectauit eius regionis dominiũ, miſsis Romã legatis ſuper hoc negotio. Vt uerò repulſam paſſus eſt à Tiberio, pertæſo ignauiam hominis, & moto Parthi cõminationibus bellũ iam intentãtis: deſtitutus omni ſpe regnandi, q; potentiores Armeniorũ Niphatẽ accolentes ſequerentur factionẽ Artabani: Silano Syriæ præſidi ſe dedidit. is reſpectu educatiõis quæ illi Romæ contigerat hominẽ apud ſe aſſeruauit in Syria. Armenis aũt Orodẽ unũ è ſuis filijs Artabanus regẽ impoſuit. Per idẽ tempus cũ Antiochus quoq; Comagenæ rex fato cõceſsiſſet, cõtentio nata eſt inter plebeios & nobiles, his regnũ in prouinciæ formã redigi poſtulantibus, plebe cõtrà cupiente ſub rege ut antè uiuere: qua propter Germanicus ex s.c. ad res orientis componendas miſſus eſt, fortuna occaſionem quærente illius exitio. poſt redactam enim in meliorem ſtatum Syriam, Piſonis opera ueneno ſublatus eſt, ſicut dicetur aliàs.

Iudæorum contra Pontium Pilatum ſeditio. Cap. IIII.

CAETERVM Pilatus Iudææ præſes à Cæſarea Hieroſolyma tradu- v
cto in hyberna milite, ſigna cũ effigie Cæſaris in urbẽ intulit ad legis noſtræ contumeliã, qua cautũ eſt ne habeamus huiuſmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præſides, cũ ſignis aliter inſignitis ſolebãt urbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hieroſolymis ſtatuit. q; ubi cognitũ eſt ciuibus, magno agmine petierũt Cæſaream, ubi per multos dies ſupplices orauerũt præſidẽ, ut trãsferret illas imagines aliò. Pilato uerò pernegante ſe facturũ q; coniunctũ eſſet cum iniuria Cæſaris, cum Iudæi precari nõ deſinerent, ſexto poſt die iuſsis clàm in armis eſſe militibus, ſedit pro tribunali in ſtadio, captata loci opportunitate, q; aptiſsimus eſſet inſidijs. ibi cõpellatus iterũ de eodẽ negotio, ſignũ dat militib. ut eos circumueniant, mortẽ minitans, niſi q̃ primũ quieſcerent, & ſuã quiſq; domũ diſcederent. at illi procidentes humi, & exertos præbẽtes iugulos, manifeſte præ ſe ferebant, uita ſibi chariorẽ eſſe obſeruationẽ legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam cõſtans legũ ſtudiũ, continuo reportauit eas imagines Cæſaream à Hieroſolymis. deinde aquæ ductũ ſtruere aggreſſus eſt ex ſacro ærario, indu cturus aquas Hieroſolyma à ducẽteſimo ſtadio. id ęgerrimè tulit populus, & cõgregati per cœtus numeroſos uſq; ad multa hominũ millia, uociferatiõib.

conabantur eum deterrere à propoſito. nonnulli uero ita ut fit apud incondi tam multitudinem, etiam conuitijs laceſſebant præſidem. at ille milites ſub popular habitu clam armatos fuſtibus iuſsit reliquam multitudinē corona cingere: & quamprimū uulgus cœpit iacere conuitia, dedit illis ſignum ex cōpoſito. illi ſuprà quàm mandatū erat uſi ſunt fuſtibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo diſcrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab inſtructis, pars occiſi ſunt, pars diſceſſerunt faucij: atq; hoc modo compreſſa eſt ſeditio.

VI Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirum eum fas eſt dicere. Erat enim mirabiliū operum patrator, & doctor eorū qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimosq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſectatores habuit. Chriſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cum addixiſſet cruci, nihilominus nō deſtiterunt eum diligere qui ab initio cæperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & uſq; in hodiernum Chriſtianorum genus ab hoc

VII denominatum non deficit. Circa eadem tempora etiam aliud Iudæos turbauit incōmodum, & Romæ in ſacris Iſidis ſumma turpitudo deprehēſa eſt. Dicam igitur prius de Iſiacorum nefando ſcelere, ac tum demum res Iudæorum proſequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum q; natalium claritate illuſtris, adhæc opulenta & formoſa, ut quæ eſſet in ipſo ætatis flore, ſed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge digniſsimo. huius amore captus eſt Decius Mundus iuuenis nō obſcurus in equeſtri ordine: & quia maior erat fœmina, q; quæ poſſet corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis inſania, ita ut offerret ei, p unica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne ſic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum ſimul & uitam finire inedia. hoc eius propoſitū non fefellit Iden libertam Mundi paternam, uarijs inſtructam ſed non probatis artibus, quæ indigne ferens obſtinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata eſt, ſpem ei faciens effecturam ſe ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait ſibi opus L tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciēs porrò eam uehementer addictam Iſidis cultui, tale quiddam cōminiſcitur. Conuentis aliquot ex eius ſacerdotibus, accepta fide ſilentij, & quod efficaciſsimum eſt oſtentato pręmio, in præſens uigintiquinq; millibus, & alteris totidem poſt nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, benigne ſunt polliciti, quorum natu maximus propere ſe ad Paulinam contulit, & admiſſus impetratoq; abſq; arbitris colloquio, uenire ſe ait miſſum ab Anubide captū ipſius forma, & iubente ut ad ſe ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium, moxq; iactabat ſe apud familiariter notas mulieres, q; dignata ſit amore Anubidis: marito quoq; indicat, condictam ſibi cœnam & cubile Anubidis. id eo facilius cōceſſum eſt, q; cognita & probata eſſet uiro pudicitia coniugis. itaque in templum proficiſcitur, & poſt cœnam inſtante ſomni tempore incluſa per ſacerdotem, tenebris conciliantibus in latentē ibi Mundum

dum incidit: totamq; eam noctẽ obsecuta est iuueni, deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Pauli na mane ad maritũ reuersa congressum cum Anubide prędicat, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam: Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ forte fortuna obuius, ô factum bene Paulina, inquit, q; & ducenta illa millia mihi seruasti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati gessisti. Nihil enim mea refert q; Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus sum. atq; his dictis abijt. At mulier tum primum deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò Imperatori totum significat. Tiberius postquàm accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, unaq; Iden inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: diruto q; templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim, Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidem facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato. Cap. V.

ERAT quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum uerterat, uir modis omnibus pessimus. Is tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs per omnia sui similibus. his cum se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, persuaserunt ei ut purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios usus uerterunt, quò iam antè destinauerant. Id postquàm Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria cõiugi facta questo cognouit, iussit uni uersos Iudæos ex urbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito, quatuor milia militum miserunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt urbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Cõcitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducẽs mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimũ, asseuerans se illic eis ostensurum sacra uasa refossa, quæ ibi Moyses deposuerit. Illi creduli sumptis armis Tirathabam uicum insederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus multauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum consularem, & Syriæ præsidem, Pilatum que cædis accusant, negantes defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati uiolentiam.

At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ missso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia, quum necesse haberet parere Vitellio, ad urbem iter suscepit: quò prius quàm perueniret, uita excessit Tiberius.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet. Cap. VI.

VIII VITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissime, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pontifex eius nominis primus extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atq; custodum sacri ærarij, præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quo'nam illa reponatur, aut quando proferatur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ pontificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandāte ut cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maxime si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs solicitauit ad inferendum quam primùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuo Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quique eius gentis ceciderunt unà cum regis filio & multis popularium millibus, regio'que tota hac incursione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium, quòd ab optimatibus immineret periculum, habens'que suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fu-

ga

gà ſe ad ſatrapias ſuperiores ſeruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis con tracto magno exercitu,& debellatis inimicis, reſtitutus eſt in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & aſſentiente illo, conuene runt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis ſibi occurrerunt, cum ſuo quiſque ſatellitio. Poſtquam autem de fœdere conuenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno ſumptu erecto in medio fluminis. nec multo poſt Artabanus miſit Tiberio filium Darium obſidem cum multis muneribus, inter quę etiam uirum ſtatura cubitorum quin que, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uaſtitatem gigas co gnominatus eſt. Poſt hæc Vitellius Antiochiam redijt, Artabanus in Baby loniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæſari de impetratis obſidi bus, omnibus diligenter perſcriptis miſit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens ſignificandum per conſularem præſidem. quare ſuperuenienti bus Vitellij literis, Cæſar reſcripſit, omnia ſibi iam antè eſſe cognita ex Hero dis nuncijs. Quo ille grauiter offenſus, & factum in deteriorem partem acci piens, iram cælabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen.

Tunc etiam Philippus Herodis frater diem ſuum obijt, anno Tiberij prin IX cipatus uigeſimo, quum ipſe præfuiſſet trigintaſeptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, uir perpetuo modeſtus, & amator quietis ac otij. Degebat enim ſemper in ſua ditione. Quoties domo progrederetur, iter fa ciebat cum paucis ſelectis comitibus, ſubſequente ſella in qua ſedens ſolitus eſt iura reddere: & ſi quis ex occurſu opem eius inuocaret, ſine dilatione mox ibi ſella poſita reſidens cauſam cognoſcebat, aut ſontem damnaturus, aut ab ſoluturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè ſibi conſtruxerat, magnifice ac ſumptuoſe funeratus eſt. Et quia ſine liberis deceſſerat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta, ſeruarentur intra ipſius regionis ter minos.

Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt. Cap. VII.

INTEREA Herodem inter & Aretã regem Petrę bellũ tali de cau ſa exoritur. Herodes tetrarcha uxorẽ habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, ſed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Ariſtobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris ſoror, auſus eſt de impetrando eius coniugio mentionẽ facere. Qua aſſentiente, conuenit inter eos ut quàm primum ille Roma reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domici lium. Interceſsit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijciat. Poſt hæc Ro mam nauigat. Vbi poſtquã expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuerſum uxor, comperto quid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulanter ro gat ut ſe mittat Machæruntem, caſtrũ ſitum in confinijs regionis Aretæ ſub ditæ, quantum poterat cælans ſuum propoſitum. Morem geſsit Herodes mu lieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæ runtem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius ex cepta, deducentibus Arabibus, magna celebritate peruenit in ædes patris:

eiq; indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos geſtum eſt, commiſſo'que prælio Herodis exercitus internecione perijt, proditus à quibuſdam exulibus, qui pulſi è tetrarchia Philippi, tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille uerò indigne ferens Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Ti
x berij. Apud Iudæos autem fuit opinio, iuſta ultione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc enim tetrarcha necauit uirum optimum, Iudæos excitantem ad uirtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimul'que ad baptiſmi lauacrum: quod ita demum deo gratum aiebat fore, ſi non ab uno tantum altero'ue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis. Quum'que magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes ueritus ne tanta hominis autoritas defectionem aliquam pararet, quòd uiderentur nihil non facturi ex eius conſilio, iudicauit ſatius eſſe prius quàm noui aliquid exoriretur illum tollere, quàm rebus turbatis ſeram pœnitentiam agere. itaque uinctum miſſum in Machæruntem ſupra dictam, illic occidi imperat. quod factum ſequuta eſt Iudæorum exiſtimatio, ab irato
xi deo perditum eſſe Herodis exercitum. Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, aſſumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equitum auxilijs miſsis à ſocijs regibus properans uerſus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes tranſitum. Neque enim patrios ritus permittere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana ſigna habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit ſententiam de itinere propoſito: miſſoq; per magnum campum exercitu, ipſe cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit Hieroſolyma, ſacrificaturus deo in feſtiuitate quæ tum inſtabat publica. Quò poſtquam uentum eſt, honore ſummo exceptus à populo, hæſit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum tranſtulit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum ſacramento adegit in fidem Caij noui principis: reuocatas'que ex itinere copias in hiberna dimiſit, omiſſo bello propter delatum in alium Imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegiſſe ex augurijs, impoſsibile eſſe ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, uel qui bellum paret, uel cuius iuſſu paretur, uel eum contra quem mouendum ſit. Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Ariſtobuli filius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conueniret Cæſarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, uel quòd ad præſentem narrationem id pertineat: uel quo magis appareat, quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem abſque pietate nihil prodeſt nec numeroſa ſoboles, nec ulla humana potentia, ut licet uidere in Herode, cuius intra centum annos tam copioſa proles, exceptis paucis perijt: quod ſanè exemplo poteſt eſſe hominibus ad retundendam inſolentiam: ſimul'que in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata

for-

fortuna,præter omnium quibus notus erat opinionem,ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamen hic quoque diligentius.Herodi magno ex Mariamne Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ.harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo regis ex fratre Phasaelo nepoti,idq; ex ipsius patris autoritate: altera uero dicta Cypros Antipatro,& ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome.Phasaelus è Salampsone genuit quinq; liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram uero duxit Timius Cyprius uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit,tres filias,Bernicen, Mariamnen,Drusillam.filij uerò Agrippa & Drusus dicti sunt:quorum Drusus ante pubertatis annos obijt. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum,Herodes & Aristobulus, simulq; Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio,Bernice uerò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est.Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo,quem unà cum Alexandro ab Herode occisum diximus.Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariamnen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulum. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum regis filia,ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus sunt progeniti.Herodias uero soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamne filia Simonis pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuo nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite.Is fuit Galilæorum tetrarcha.Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater.Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres,Herodes,Agrippa,Aristobulus.atq; hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies.Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius,Alexæ filius,& ex ea filiam item Cypron genuit.Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri,sine prole discesserunt.Cæterum Alexander Herodis regis filius qui à patre necatus est, Alexandrũ & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenos regnans cum apud Romanos delatus esset,sine liberis obijt,Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem rex impositus,Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen,& Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est.Progenies autem Alexandri ab initio ab institutis patrijs ab religionem Græcorum desciuit.Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita excesserunt. Percensitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tempora pertigerunt,superest ut narremus quibus ille fortunis iactatus, postremo ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit. XII

Nauiga-

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus uinctus sit, utq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit. Cap. VIII.

PAVLO ante Herodis regis obitū Agrippa Romæ degens, & per cō uictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiam amicitiam Antoniæ Drusi maioris coniugis, commendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura esset liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani uictus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipue in libertos Cæsaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando & Tiberius amisso filio uetuit amicos eius in conspectum suum uenire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retro in Iudæam abijt re male gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importune urgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans miseram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propositum ubi Cypros uxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadem scripsit, significans & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortata'que est eam ut pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantū posset subleuaret eius miseriam, quamuis in longe minoribus facultatibus. Accersitus igitur à sorore, eius'que coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia unde uiueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satis fieret propinqui necessitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa contumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quòd suo sumptu hominem aleret. quare ad Flaccum uirum consularem & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur proconsul. Sed Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damasceni cum Sidonijs contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccum, cognito, quòd Agrippa multum apud eum posset, rogauerunt, ut adesset ipsorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autem quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquisitione, ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursum'que ad extremam egestatem relapsus uenit Ptolemaida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsyam suum libertum ut quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernices Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ client elam uenerat, rogat ut accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter iam anté debe-

re

re ſibi nonnihil Agrippam aſſeuerans, extorſit à Marſya ſyngraphã uiginti millium drachmarũ Atticarum, detractis ſibi de ea ſumma duobus millibus & quingentis, eo facilius, quòd nõ poterat Agrippa aliter facere. Receptа igi tur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat ſe itineri. Id ubi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, miſit eò milites exa ſturos argenti trecenta millia, quorũ debitor Cęſaris fiſco factus eſt dum ad huc Romæ ageret: atq; ita impoſita eſt illi manendi neceſsitas. & tunc quidẽ facturum ſe iuſſa ſimulat: ſed quamprimũ nox terris incubuit, præciſis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mu tuò ducẽta argenti millia. Ille non ipſi ſe mutuaturũ profeſſus eſt, ſed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & uirtutes cæteras. fideiuſsit mulier. & mox Alexander quinque talentis repræſentatis Alexandriæ, reliquam ſum mam exhibiturum ſe promiſit Puteolis, profuſionem Agrippæ ueritus. Ita Cypros expedita mari nauigatione in Italiam, ipſa cum liberis in Iudæam iti nere pedeſtri reuerſa eſt. Cęterũ Agrippa poſtq; Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, ueniſſe ſe officij cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus huma niſsime reſcripſit, gratulans ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præſentẽ excepit & amplexu & hoſpitio. Poſtridie Cæſar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecẽtis millibus mutuo ſumptis, nec ad conſtitutum tempus perſolutis, de reddendo admonitus, fuga ſe è ſubiectis ipſius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademiſſet, ægre tu lit: mandauitq; cubicularijs nõ prius admitti hominem q̃ perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij po ſtea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. quæ memor Bernices huius matris conſuetudinis, familiariter enim ea fuerat uſa, ſimulq; educatũ fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, præbuit ei pecu niam illam: & reddito debito, nemine prohibẽte fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus eſt Cęſari, ut is nepotẽ ſuum commendaret Agrippę, man daretq; ut progrediẽtẽ ſemper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuin ctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratioſum apud omnes & honoratũ ob parẽtis memoriã. Erat ibi forte Allus Samarita liber tus Cæſaris, ab eo mutuatus decies centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquũ materiã habuit demerendi Caiũ officioſius. A quo receptus in inti XIII mam amicitiã, quodam die dum unà geſtatur incidit in confabulationẽ de Ti berio: & quia ſoli erant, precatus eſt Tiberio, ut q̃ primũ principatus locum Caio digniori cederet. has uoces excepit Eutychus, libertus Agrippæ, & au riga: ac tum quidẽ ſiluit. Inſimulatus deinde à patrono quaſi ueſtem ei furto ſubduxiſſet, ſicut re uera ſubduxerat, & ex fuga retractus, cũ perductus eſſet ad Siſonem urbi præfectum, rogatus fugæ cauſam, ait ſe habere ſecreta quæ dam quæ cuperet indicare Cæſari, ad ſalutem ipſius pertinentia: quapropter uinctus miſſus eſt Capreas. hunc Tiberius more ſuo detinebat in uinculis, q̃ eſſet cunctator, ſi quis unquam alius aut rex aut tyrannus. nam nèq; legatio nes ſine mora admittebat, & præſidibus prouinciarum uel procuratoribus ſucceſſorem non mittebat, niſi mortuis. Proinde uinctos quoque negli ge bat

bat audire, moræ hanc rationem reddens amicis ſcitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimiſsis alij denuo creati redeant, atq; ita oberuatur continuo excipiendis & dimittendis legationibus. Poteſtates autē ſemel conſtitutas ideo ſinere, ut parcatur ſubditis. cum enim natura omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eo magis ad rapinam ſolicitare homines. itaq; ſi diutius eo fruātur, exatiatos lucris ſegniores ad rapiendum fieri. q; ſi ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tanto magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebaturq; hac ſimilitudine. Conſauciati cuiuſdam uulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant, eum quidam forte fortuna præteriens miſeratus eſt, putans languidiorem q; ut illas poſſet arcere: accedensq; propius parabat eas depellere. orante autē ſaucio ut ſic eum ſineret, quæſiuit alter cauſam cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. tum ille: imò his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iam ſaturatæ ſanguine remiſerunt nonnihil. quòd ſi recentes accederent, & famelicæ, me iam antè peſsimè affectum facile perderent. quare ſe quoq; aiebat hac ratione, puidere ſubditis, multorū rapacitate uexatis, qui more muſcarū eos infeſtarent, maxime ſi ad innatam cupiditatem metus citò deſinendi accederet. q; autem uera narrem de ingenio Tiberij, teſtatur mihi factum ipſius. nam cum duobus ſupra uiginti annis obtinuerit imperium, duos in uniuerſum Iudæis miſit gubernatores, Gratū & ſucceſſorem eius Pilatum. nec aliter ſe geſsit circa cæteros imperio ſubditos. Vinctorum quoq; cauſas ideo ſe aiebat ſerius cognoſcere, ne affecti ſupplicio cito leuentur malis quæ meruerint anteactis ſceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multo grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit cauſa cur Eutychus tam diu egerit in uinculis, priuſquam Cæſari aures ei præbere ſit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis uenit Tuſculanum, ſtadijs ferè centū ab urbe diſsitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandem audiretur Eutychus, cognoſceretur q; cuius accuſaret patronum criminis. nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatem, quòd Druſi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florente etiā tum ætate uidua recuſarit alteras nuptias, licet hortante Auguſto ad iterandū coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo, maxime deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorū unus, uir ualde potens propter præfecturam prætorianorum militū, conſpirantibus multis ſenatoribus & liberis Cæſaris, & uiris militaribus, tantum illi conflatum erat periculum, ut minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum Seiani malitiæ. quàm primùm enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totam ei perſcripſit accuratiſsime: traditisq; literis Palanti ſeruorum ſuorum fidiſsimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit, & ſocios conſilij: Antoniæq; iam antè habitæ in precio, maiorem etiam in poſterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortante ad audiendum Eutychum, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mentitus ſit, præſentem pœnam ſufficeret: ſed

sed uidendū illi esse,ne dum inconsultius à liberto pœnas expetit, inquisitione facta,malū quod alteri molitur sibijpse conciliet. quod ubi Agrippa audiuit ex Antonia,tanto magis urgebat inquiri de hoc negotio:& cū nullū orandi finem faceret, nacta opportunitatē Antonia, uidens Tiberiū à prandio lectica gestari,præcedēte ipsius nepote Caio unà cū Agrippa,accessit propius: & pedibus eum comitata,petijt uocari & examinari Eutychum. Ad quā ille: deos testor Antonia,ꝙ non spōte, sed tuis coactus precibus faciam quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychū adducere.quo sine mora ueniente, rogat eum Cæsar quidnam cōtra eū afferat à quo libertatē acceperit.qui respōdit:Domine,uectabātur in curru Caius iste & Agrippa,me sedente illis ad pedes: ubi post multos sermones ultro citroꝙ habitos,Agrippa his uerbis ad Caium usus est: O si iam tandem dies illa ueniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic uotō obesse posset nepos eius Tiberius.quem tu facile opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatē mea quoꝙ priuatim accederet. His uerbis Tiberius facile credens,nōnihil etiam ueteri offensa motus, ꝙ Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem,neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior:uersus ad Macronem,huic, inquit, injce uincula. At Macro non satis intelligens quem nam ille diceret. neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat,cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum,denuo Macronem appellans.an non,inquit, iussi ut huic uincula injcias? quo scitante cui tandem, Agrippæ inquam,ille respondit.Agrippa uero ad preces uersus,per memoriā filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissime usus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat ueniam. sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratū in uincula trahentibus. cumꝙ æstus esset uehemens, & præ inopia uini sitis eum ureret,conspicatus quendam è Caij seruis nomine Thaumastum gerentem hydriam poposcit potū.& cum libenter oblatū hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium:ꝙ primum enim hanc necessitatē euasero,impetrabo tibi libertatē à Caio, quandoquidē etiam uincto mihi non es grauatus ministrare ut antea dum pristina mihi fortuna maneret integra.nec fefellit hominē, sed gratiā ei reposuit. nam regnū adeptus Thaumastum à Caio impetratū manumisit, & bonorū suorum dispensatorē constituit.quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæꝙ filiæ reliquit eadē ministerij conditione,apud quos in precio usꝙ ad extremū diem habitus consenuit.Sed id postea contigit. Tunc uero Agrippa uinctus ante regiā stabat inter alios quosdā æque uinctos,incumbens præ mœrore in quandā arborem. cui cum insedisset bubo, unus è uinctis natione Germanus alitē conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus.& cognito Agrippā esse,Iudæorum nobilissimū, rogauit militem ut liceret sibi propius ad eū accedere. cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere.quo impetrato, & adhibito interprete,ô iuuenis,inquit,contristat te quidē tam repentina & improuisa fortunæ mutatio:nec facile credes propè esse effugium,sic consulente rebus tuis diuina prouidentia.Sed testor patrios deos, & qui huic regioni præsident,& qui nos perduxerunt in hæc uincula, quòd nihil aurib.tuis daturus

ſum,neq; te inani conſolatione lactaturus:non ignarus q; huiuſmodi prædictiones ſi euentus fruſtretur,maiorem afferant mœſtitiæ cumulum,q; ſi nunquam omnino auditæ fuiſſent.itaq; æquũ duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dij portẽdant manifeſtis auſpicijs. Fieri nõ poteſt quin confeſtim euadas ex his uinculis,& mutatis rerum uicibus ad ampliſsimã dignitatem ſimul atq; potentiam peruenias, uſq; ad eorum inuidiam quibus nunc uideris miſerabilis.Felicem quoq; habiturus es uitæ exitum,relictis in opum ſucceſsione liberis.Memento autẽ quando hanc alitem iterum uideris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurũ. Hæc ſunt quæ tibi cæleſtes miſſa hac aue nunciant:cuius rei cum habeam præſcientiam, uiſum eſt impartiri te hac lætitia,quo ſpe futuri cõmodi leuius feras præſens infortunium. proinde rogo ut quamprimũ felicitatem iſtam repræſentari tibi ſenties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduerſitatibus.hoc Germani præſagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum,quàm poſtea maximam admirationem eſt promeritum.At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis,Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non ſolum difficile, ſed propter repulſam inutile etiam: apud Macronem tamen obtinuit ut in cuſtodia ſeruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpoſitum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus,quorũ ſubleuaretur officijs.admittebanturq; ad eum,Silas amicus, & è libertis Marſyas atq; Stichus,inferẽtes ei cibos quibus delectabatur: & ſtragula quaſi uenalia circumferentes, noctu ſubſternebant permiſſu militũ iam ante præmonitorum Macronis imperio.atq; in hunc modũ ſex menſes exegit in cuſtodia. Cæterum Tiberius Capreas reuerſus primũ languore modice tentatus eſt: inualeſcente deinde morbo iam male de ſe ſperans, per Euodum libertorũ ſuorum chariſsimũ accerſijt filios, quaſi ad extremum colloquium.erant autẽ ei non naturales,ſed adoptiui.nam Druſum unicum filium amiſerat.ſupererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus,iam adultus & diſciplinis liberalibus pulchre excultus, adhæc gratioſus apud populũ propter paternarũ uirtutum memoriam. ille enim apud omnes in maximo honore habitus eſt, quòd eſſet modeſtiſsimis moribus,comis in alloquijs,& nemini ſe præferens. quibus artibus non ſenatus modo ac populi fauorẽ ſibi parauit, uerũ etiam quotquot ubiq; ſunt prouincialiũ,quos partim affabilitate,partim officijs deuinxerat. quã ob rem defunctũ omnes non honoris ſimulatione luxerunt, ſed ueris lacrymis proſecuti, tanquam in priuata quiſq; mœſtitia. adeo citra omnem omniũ offenſam uixerat:quod & filio eius plurimum profuit,cùm apud cæteros,tum maxime apud militarem multitudinẽ,quæ pro ipſius dignitate tuenda nullũ periculum non aditura uidebatur. at Tiberius cum Euodum iuſsiſſet in craſtinum ſummo mane filios adducere,precatus eſt deos patrios, ut manifeſto aliquo indicio deſignarent futurum ſucceſſorem in imperio,cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed non auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus. Itaq; augurium concepit,eum ſibi ſucceſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandũ ſe uenerit.quare pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus deum huic principatum annuere

nuere, ſed aliter uiſum eſt cœleſti numini. nam cum Imperator hæc uolutans diluculo iuſſiſſet Euodū eum è filijs introuocare qui prior aduenisſet, egreſſus ille Caiū offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ſentaculo remoratus eſt. Tum Euodus, uocat te, inquit, pater: ſimul que introducit iuuenem. Quo uiſo Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam ſibi adempta ſit poteſtas ſtatuēdi quæ decreuerat: ſentiensq; diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam uoluntatem irritam doluit, quàm uicem infelicis nepotis, cui non ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in ultimum diſcrimen ueniat: quandoquidem alio potētiore futuro, parum eum tutatura uidebatur ſanguinis propinquitas in æmulatione potētiæ, altero non ante ſecurum putante ſuum principatū, quàm ſi inſidijs præoccuparit alterum. erat enim Mathematicorum quoq; diſciplinis addictior, iuxta quorum conſilia in tota uita pleraque agere eſt ſolitus. nam & Galbam olim uenientem conſpicatus uerſus ad intimos quoſdam amicos, En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma nemo Cæſarum unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus eſt ob id quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeq; ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. cum enim liceret ei ſecuro è uita excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatem præſcientia futuri chariſsimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſsione, inuitus & reclamante animo ſic Caium alloquitur. Fili, etiamſi Tiberius propiore cōſanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum uero deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperium. rogo autem ut hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tantæ felicitatis autor: & quà poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt deos totum meum eſt, potes reponere, quàm ſi illi non deſis quem tibi natura uoluit eſſe coniunctiſsimum. nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto uero, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa enim eſt ſolitudo dignitatis culmen obtinentibus: & qui in conſanguinitatis iura peccant, nunquam diuinam ultionem effugiunt. Hęc Caio extrema mādata dedit Tiberius, omnia quidē polliccenti, ſed ficte. Quamprimum enim principatum aſſecutus eſt, fratrem iuxta illius præſagium ſuſtulit: & ipſe quoq; aliquanto poſt coniuratorum inſidijs oppreſſus eſt. At Tiberius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obijt, cum uixiſſet in imperio annis uigintiduobus, menſibus quinq;, diebus tredecim. poſt quem Caius reipub. præfuit, quartus in imperatorum ſerie. Romani uero nunciato eius obitu uehementer quidem gauiſi ſunt, non tamen audebant credere: non quòd uerum eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudum magno redemiſſent libenter: ſed quòd uererentur ne tentati falſis nuntijs, ſi intempeſtiue gaudium ſuum detegerent, delatorū opera in certiſsimā perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracūdus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſq;

proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſsimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſsimam hanc famam non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantum ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculum. Marſyas uerò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronum properauit, lætiſsimum ei nuncium afferens. quem cum offendiſſet petentem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, Ieo. id ille ſatis intelligens, inopinatoq; perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officijs, tum pro hoc nuncio quam tandem dignam gratiam referam, ſi modo uera nuncias. tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius uerba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatusq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe conferrent. quibus primo cunctantibus, cum ille urgere non deſineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce tibi quidã ſuperueniens affert incolumem eſſe Tiberium, & breui in urbem reuerſurum. quibus uerbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quòd cum uincto lætum conuiuium iniuiſſet nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper intonans. Tu me impune falles mentitus mortem Cæſaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto uinciri iubet, ſolutum hactenus, & accuratius in poſterum cuſtodiri eum imperat: totamq; eam noctem in his malis Agrippa exegit. poſtera uero die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactantibus hominibus, quibuſdam etiam ſacra hac de cauſa facientibus: moxq; allatæ ſunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus ſenatui ſignificabat ſucceſsiſſe ſe in defuncti imperium: alteræ ad Piſonem urbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; ut Agrippam è caſtris dimiſſum reſtitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo uixit poſtea: nam licet cuſtodiretur, tamen ſuo uictitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuerſus, Tiberij ſimul corpus referens, more ſolenni funus celebrauit ſumptuoſiſsime: & cum uellet Agrippam eadem die ſolutum dimittere, monitu Antoniæ ſuperſedit: non quòd ea male uellet homini, ſed negabat decoram hanc feſtinationem, ne uideretur hoc odio Tiberij facere, ſi confeſtim ſolueret quem ille uinxerat. elapſis tamẽ non multis diebus, accerſitum ad ſe domum tonderi, ueſtemq; mutare præcipit. impoſito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quæ Philippi fuerat, regem conſtituit, adiecta Lyſaniæ quoq; tetrarchia, & pro ferrea cathena dedidit auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum miſit præſidem. Altero deinde anno principatus Caij Cæſaris Agrippa petijt ueniam nauigandi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod ubi imperator annuit, præter omnium ſpem rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis felicitatis & egeſtatis priſtinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui ſpes ſuas ſecutus eſſet pertinaciter, alij uix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. Cap. IX.

HERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atq; Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirum quod qui profugerat non ualens debita dissoluere, tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatum regijs insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud urbem ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendã diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremã inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uero filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata uita contentus. Atqui marite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete. neque ferendum puta existimatione cedere uitro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neq; per tuam patiaris ignauiam, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærendam ampliorem fortunam industriæ, quàm tibi in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri qui paulo antè nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romam eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendijs, quandoquidem non tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negotia: conabatúrq; eam in diuersam sententiam traducere. mulier contrà quanto magis eum tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non ualentis aliàs eius importunitatem excutere. itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unà cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendum: & quamprimum eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatũ suum libertum ad imperatorem cum muneribus, & literis scriptis contra Herodem: simulq; mandauit ut per occasionem amplius cum principe super hoc negotio dissereret. Qui subsecutus Herodẽ, & secunda nauigatione usus, tantum modò à tergo relictus est, quod tum primum ad Cęsarem, admisso super uenit, literasq; reddidit. uterq; enim Puteolos appulit. & Caius tũ fortè apud Baias repertus est: id oppidulũ est Campanię, quinq; fermè stadijs à Puteolis dissitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum imperatorum quisque superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum ualetudinem, quàm ad animos otio relaxandos commodis. Itaque Caius simul ab Herode salutatus est, priorẽ enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterũ Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperiũ. argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis uirorũ septuaginta millibus sufficeret. Qua re Cæsar com-

motus,percontatus est Herodem, uera ne essent quæ nunciarentur de armorum numero.quo annuente, neque enim uera negare poterat:satis approbatam putans defectionem,ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit,pecuniam quoq; eius donans Agrippę indici:Herodem uerò perpetuò damnauit exilio apud Lugdunum urbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concesit:& ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurum promisit.ad hæc illa:tu quidem Imperator,ut tua maiestate dignum est loqueris:sed mihi coniugalis amor impedimento est quo minus fruar hac indulgentia.non enim æquum censeo ut cui secundæ fortunę fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indigne ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoq; cũ Herode expulit,& bona eius Agrippæ largitus est.atq; hęc fuit uindicta quam deus intulit tum Herodiadi fratris successus inuide ferenti, tum Herodi ad obsequendũ uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porrò primo ac sequenti sui principatus anno rempub. administrauit egregie: moderatéq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium. procedente uero tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse hominem,& contumelioſus in superos, ad reliquam insaniam diuinos etiam honores usurpare ausus est.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio. Cap. X.

XV VM'QVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta esset seditio,terni ab utraque parte legati delecti ad Caium missi sunt.Apion uerò Alexandrinorũ legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interq; cætera quòd Cæsarem non prosequerẽtur debitis honoribus.nam cũ quàm latè patet orbis Romanus Caio extruantur templa & altaria,& pari honore colatur cum cæteris numinibus,solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut iurare per nomen Cæsaris.Hic acerbe inuecto Apione, multisq; aliis quæ ad exasperandũ Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior,uir per omnia clarissimus, Alexandri Alabarchæ frater,& non imperitus philosophiæ, parabat causam suæ gentis agere.Sed repulsus est à Cæsare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperãte ab iniuria.quapropter eiectus conuitio,uersus ad Iudęos assectatores, Nunc,inquit,oportet bono esse animo, quando Caius iratus est, nunc enim deus nobis contra illum aderit.

Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam. Cap. XI.

CAIVS porrò indigne ferens à solis Iudæis ita se despici,legatum in Syriam mittit Petroniũ successurum Vitellio: iubetq; ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & si sponte id admittant, statuam eius in templo dei collocet.quòd si detrectent, bello deuictos imperata facere adigat.is assumpta administratione rerum Syriæ, dedit operam ut exequerẽtur mandata Cæsaris: contractisque quantum poterat auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidẽ, primo uere bellum illaturus:quod & Caio significauit per literas. qui collaudata eius industria

duſtria,hortatus eſt eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerũt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primum interficeret, ac tum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, non poſſe ferre uiolari legislatoris ſui decreta, tot retro ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè ualerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſilijs & auſpicijs rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris, quibus contrauenire impune non licet. Ad hæc Iudæi. Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neq; nos tranſgrediemur legis noſtrę mandata, freti diuina potentia, & maiorum noſtrorum uirtutis æmuli. neq; enim ſumus adeo puſillanimes, ut quæ nobis cæleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua uitæ cupidine. quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patrię legis religio maneat incolumis: & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, ſimul'que ob neglectas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potiór quàm Caij habenda eſt ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obſtinatam peruicaciam, neque ſe poſſe ſine certamine & cæde ſtatuam dedicare Cæſaris, cum amicis & famulitio properauit Tyberiadem, ut ex propinquo melius res Iudæorum diſpiceret. Iudæi uero magnum timentes è Romano bello periculum, ſed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, ſupplicantes ne ſe ad eam neceſsitatem cogeret, ne'ue ſacratam urbem pollueret uetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæſare, nec illius opes, nec ueſtram imbecillitatem adhibentes in conſilium? Non pugnabimus, inquiunt, ſed moriemur citius, quàm diſcedamus à legibus. ſimul'que procumbentes ac nudantes iugulos, paratos ſe aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum eſt per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturę operibus cum maxime ſementis eſſent tempora: quandoquidem certiſsimum illis erat propoſitum, mortem potius quàm ſtatuam illam admittere. In hoc rerum ſtatu Ariſtobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorum'que primatibus accedunt Petronium, rogantes ut conſideraret obſtinationem populi, ne'ue illis deſperandi anſam præberet, quin potius Caio ſcribat quanta peruicacia reclametur dedicationi ſtatuæ: ut'que relicto agriculturæ ſtudio, de bello quidem nulla uirium fiducia non cogitent: ſed parati ſint mori potius quàm tantam religionis labem in ſe admittere. ad hæc ſemente omiſſa inſtare latrocinia, dum non eſt unde poſsint perſolui uectigalia. forte enim flecti poſſe Cæſarem ne quid ſæuius in eam gentem ſtatuat, ne'ue illi rebellandi materiam præbeat. Quòd ſi nõ moueatur ab inferendi belli propoſito, tum demum aggrediendum eſſe negotium. atq; hæ fuerunt preces Ariſtobuli. Petronius uero partim deprecatoris reſpectu enixe urgentis, & ipſius rei magnitudinis, partim contenti-

tioſi Iudæorum propoſiti, ratus indignum tam multa hominũ millia in gratiam inſanientis Caij perdere,& cæleſte numen ſuamq; ipſius conſcientiã reueritus,maluit abſurditatẽ rei per literas docere imperatorem uel ſuo periculo. non ignarus quàm ille eſſet iracundo ingenio, & ad uindicandum prono,niſi quis quàm primum furenti morem geſſerit. Sic enim exiſtimabat, etiamſi ille non decedat de ſententia, & fortaſſe indignationem in ipſum uertat cunctantius mandata exequentem:eſſe tamen boni uiri officium,pro incolumitate inſontis tam numeroſi populi uel certum interitum non refugere: Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem,poſtquam adeſſe uidit multa millia, progreſſus in concionem ait expeditionem non à ſe ultrò ſuſceptam; ſed mandato Cæſaris: cuius executionem differri periculoſum eſſe, propter indignationem ſummæ poteſtatis: & alioqui conueniens eſſe ut ipſe ab auctoritate illius pendeat,per quem ad tantum dignitatis faſtigium euectus ſit. attamen ueſtræ, inquit, ſaluti meam ſecuritatem aut exiſtimationem non præferam, quos ſcio meritò pro patrijs legibus contendere. imò ne mihi quidem probatur, ſummi dei templum temerari principum licentia. quamobrem legatos ad Caium miſſurus ſum,per quos cognoſcat ueſtram irreuocabilẽ ſententiam,quantumq; in me erit hortabor ut honeſtiſsimæ ueſtræ uoluntati aſſenſum ſuum præbeat. Deus cuius potentia ſuperior eſt omnibus humanis conatibus,faxit ut & religio ueſtra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullũ ſibi cõtrahat piaculum. Quod ſi offenſus iram omnem in me uerterit,patiar quoduis periculum, ſiue in corpus ſiue in uitam illi ſæuire libeat,modo ne tam ingentem ueſtrã multitudinẽ propter conſtantẽ bonam uoluntatem perire uideam. Abite igitur quo ſuũ quemque uocat negotium, & terram labore ueſtro colite. Legationẽ autem ipſe in urbem miſſurus ſum,& quicquid in rem ueſtram potero, tam per me agam, q̃ per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus ut agros colerent interim,& bono eſſent animo. & ille quidem ſic populum pro ſua uirili conſolatus eſt. Deus autem manifeſte oſtendit Petronio ſuam prouidentiam,quodq; omnibus iuſte atq; honeſte cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat,cum repente imber præter omnium opinionem decidit,nullis tam ſerena die ſignis præmonſtratus, & hominibus propter diuturnam ac continuam ſiccitatem cœlitus pluuiam penè deſperantibus, etiam ſi nubes uiderent,quæ toties ſpem eorũ fruſtratæ fuerant. Quapropter terra tum præter ſolitum præterq; expectationem rigata largis imbribus, ludæis ſpes facta eſt non irritas fore preces Petronij. Quin & ipſe præſes magis etiã obſtupefactus eſt,euidenter cernens curæ eſſe deo res Iudaicas, atteſtãte tam inſigni prodigio,ut nemo niſi impudens poſſet contradicere. cumq; accuratè ſuper hoc negotio ſcripſiſſet ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam deſperationem atque perniciem adduceret, neque enim niſi bello compulſos diſceſſuros à religione patria: ne'ue ſeipſe mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternum'que apud eam ſibi pararet improperium: id quoq; adiecit,quàm charus ſit deo populus, quamq; manifeſtis ſignis declaret ſuam erga illos beneuolentiam. Hæc Petronius. Rex autẽ Agrippa, qui tũ fortè Romæ degebat,indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam con-

uiuium

uiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitoq; omni exquisitissimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi principis per omne obsequium. is demiratus eius tam animum quàm magnificentiam, qui etiam supra uires ac facultates placere sibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocantem sic allocutus est. Equidē & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberione periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te uinci officijs, quicquid hactenus per me cessatum est iam pensabitur: tantumq; ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixe dabo operam, ut maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benigne promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut urbium aliquarū uectigalia. ille uero quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasionem aperuit, dicens neq; olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam uberiorem fuisse q̄ unquam spe concipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare ualeas, meis tamen non solū meritis, sed cupiditatibus etiam abunde satisfactū est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis urgere cœpit, ut uellet uti sua beneficētia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa: quandoquidē domine libera litatem tuam tam benigne mihi offers, equidē petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. illud potius postulabo, quod impetratū & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, si post innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatū reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudęorū templo ponenda. hæc ille uelut aleam iaciens, nō ignarus quantū subesset periculum, quodq; capitale esset placitis Caij contradicere. Imperator autē simul officioſa liberalitate delinitus, simul pudendam uanitatem ducens, si coram tot testibus ultro ad petendū prouocato, repente mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam uirtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæq; gentis tranquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum uoti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exequendis mādatis quę acceperat. quod autem ad statuam attineat, si quidem dedicata sit & posita, sinendam esse. sin minus, non esse cur in eo negotio plus laboris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. remissum enim esse hoc ludæis in Agrippæ gratiam, cui tantū honoris à se haberi, ut non posset uoluntati eius contradicere. In hunc modū Caius scripsit Petronio, priusquā ad defectionē spectare Iudæos cognosceret. allatis postea de rebellatione rumoribus, indigne ferens gentis audaciam, & contemptū imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullamq; rationem honestatis habēs, & impetu iracundiæ

diæ quouis abripi ſolitus, quem refrenare nunquàm ſtuduit, imò ad felicitatem ſuam pertinere putans, ſi quàm maxime affectioni huic indulgeret, denuo ſcribit eidem in hanc ſententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudæorum munera, quàm mea mãdata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio quid de teipſo ſtatuere debeas, ſemel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præſentibus & poſteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epiſtola miſſa quidem eſt ad præſidem, non tamen Cæſare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigantibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nũciantes de Caĩ exitio. Deus enim non fuit immemor Petronĩ, & periculorum quæ propter ipſius honorem atq; Iudæorum religionem ſubĩit: ſed amoto à reipub. habenis Caio propter impie affectatos diuinos honores, tanto maior habita eſt illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis ſenatoribus eũ proſequentibus, in quos potiſsimũ Caius debacchari eſt ſolitus. Is extinctus eſt non multo poſtquàm Petronio ſcripſerat illam mortis denunciatricem epiſtolam. Cauſam autem propter quam Caius ſublatus eſt, & quemadmodũ comparatæ ſunt in eum inſidiæ, procedente ſtilo ſignificabimus. cæterum Petronio prius redditæ ſunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum ſuperuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem ſibi conſciſcere. quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus eſt dei prouidẽtiam, qui ſine dilatione mercedem habiti ſibi honoris perſoluerit, & Iudæis præſentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euaſit mortis periculum.

Quo in ſtatu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Aſinæo ac Anilæo fratribus. Cap. XII.

XVI INCIDERVNT in ea tempora graues motus Iudæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædeſq; & calamitates quales nuſquam memorantur in ſuperioribus narrationibus, de quibus accurate tractaturus, cauſas etiam ab origine repetam. Neerda dicitur urbs Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem poſsit alere. ad hæc non patet hoſtium aſſultibus, cincta fluentis Euphratis & firmiſsimis mœnibus. eidem flumini eſt & Niſibis appoſita: quare Iudæi freti locorũ natura, ſacrum didragma quod deo ex more ſolent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in communi ærario, inde ſuo tempore tranſmittendam Hieroſolyma: quæ deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Aſinæus & Anilæus fratres, Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. hos officinæ magiſter, apud quem artem didicerant, quòd ſerius aliquando ad operandum acceſsiſſent, caſtigauit uerberibus. illi credentes ſe affectos iniuria, detractis armis quæ ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locũ ubi fluuius ſcinditur, uberem paſcuis, & frugum fertilem, cæterorum que fructuum qui reponuntur in hyemem. ad eos mox confluxit iuuenum quiſque egentiſsimus, quorum armis ſtipati pro-

ti pro ducibus se gerebant, nemine cohibēte maleficia. cum enim facti essent inexpugnabiles, & arcem sibi constructissent, dimissis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiam morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorum, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti mittebant eis quantumcunque poscerent. quo factum est ut aucta eorum potentia, ualidi essent ad incursandum quoslibet, nemo'que uicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò ut ad Parthorum quoq; regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ postquam hæc audiuit, uolens crescens adhuc malum opprimere, priusquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improuiso opprimere: obsessáque palude suos iussit aliquantisper quiescere. postridie uero Iudæis sabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negotio uinctos se abducturum, paulatim procedebat, ut derepente in eos irrueret. Asinæus uerò qui tum fortè positis prope se armis cum socijs desidebat in otio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures percu lit, non qualis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo uehant: nam & frenorum sonitum sentio, uereor ne circumuenti simus ab hostibus. sed procurat aliquis speculatum, qui nobis quid immineat certo renunciet. optarim autem uana esse quæ diximus. moxq; quidam profecti uisum, celeriter redeunt, non falsam suspicionem fuisse referentes: adesse ultores acceptæ iniuriæ. ex insidijs se obrutos equitatu copioso uelut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, uetante propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longe aliter quàm speculatori uidebatur statuit, non concedendam censens hanc uoluptatem hostibus, ut per otium in se grassarētur cædibus: quin potius uirtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, ut si ita fors ferat, non inulti pereant: primusq; correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciā, ad conserendas cum hoste manus eos animans. & quia contemptim ueniebant rem factam se habere putantes, multis cæsis reliquos coegit terga uertere. Eius pugnæ postquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aspectum & colloquium: confestimq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc uerba illis referat: Regem Artabanū tametsi iniuriam eorum uiolentia in suo regno acceperit, indignationē tamen uirtuti ipsorum remittere: mississeq; se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine, q; amicitiam eorum cuperet, sine fraude omni & insidijs. paratam esse regis munificentiam, foreq; ut hac sua uirtute posthac rege fauente utantur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrem uerò Anilęum misit cum quibus potuit muneribus. luit ille ad regem, & facile admissus est. Artabanus autē uidens Anilæū solū ueniisse, rogauit cur'nam domi reliquisset Asinæū. cognitoq; metu illū se cōtinere intra palustria: per patrios deos deierauit, nihil eos se læsurū in fidē uenientes: idq; porrecta iuueni dextra sancijt, q; apud barbaros cōuenturos certissimū est argumentū fiducię, nā post datā dextrā apud eos nec fallere fas est,

nec

nec diffidere, ceſſantib. omnino ſuſpicionibus. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remiſit Anilæum, perſuaſurũ fratri ut ſimul ueniat. Hoc autem agebat rex uolens cõciliatis ſibi his fratribus per Iudæorũ uirtutẽ illas ſatrapias continere in officio, quæ uidebantur ad defectionẽ ſpectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipſe rebelles perdomat, Aſinæus auctis apud Babyloniam uiribus, ſiue uolentibus prouincialibus, ſiue inuitis non temperaret à maleficijs, Hoc igitur conſilio illũ accerſijt. Aſinæus uero facile à fratre in eam ſententiã inductus eſt, præſertim cõmemorante quàm luculenter erga ipſos rex affectus ſit, quodq; ad firmandam fidem iuſiurandũ interpoſuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanũ ambo peruenĩũt. ille perlibenter eos excepit, in primis miratus generoſum Aſinæi animũ, quòd uideret breui ſtatura hominẽ, & primo aſpectu contemnenda ſpecie quaſi nullius precij, apud amicos dictitãs, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tam uaſto animo reſpondeat, & inter epulas oſtenſum magiſtro militũ Abdagaſi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is cum rogaſſet ut bona regis uenia liceret illũ interficere, pœnasq; tot maleficiorũ de eo ſumere quibus Parthos læſerat: negauit ſe hoc permiſſurũ in hominẽ qui ſe credidiſſet ſuæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurãdo adhibito. Quòd ſi, inquit, uir bellicoſus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorũ ignominiam: ſed redeuntẽ aggreſſus per uim abſq; meo conſenſu opprime. Mane deinde accito Aſinæo: Tẽpus tibi eſt, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortaſsis etiã me inuito conarentur interficere. commendo autem tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinijs & illæſam cuſtodias. mihi uiciſsim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuũ caput non dubitaſti meæ fidei cõmittere. hæc locutus, datis mox muneribus Aſinæũ dimittit. ille domũ reuerſus caſtella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; in tantum auctus eſt, quantũ ante eum nemo alius, à talibus exorſus initijs: nec contẽtus honoribus Babyloniorũ, à Parthorũ quoq; obſeruabatur ducibus, qui in uicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeo creuit eius autoritas unà cum potentia, ut Meſopotamia tota ab ipſius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q; neglecto priſtino uirtutis ſtudio, contemptiſq; inſtitutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt ſe externis libidinibus. Venerat forte in eas regiones Parthorũ quidam dux cum cõiuge tam alijs dotibus quàm inſigni forma laudata uſq; ad miraculũ: hanc ſiue aſpectu ſiue fama cognitã adamauit Aſinæi frater Anilæus: & cũ neq; ſuis imperare poſſet cupidinibus, neque ulla alia ſpes eſſet potiendi muliere, bello maritũ eius petijt: primoq; conflictu cæſo Partho, uxor in uictoris poteſtatẽ & thalamũ peruenit: quod quidẽ magnarum calamitatũ tam ipſi quàm fratri fuit principium. cum enim amiſſo priore marito captiua duceretur, ſimulacra patriorum numinum quæ gentilitio ritu & domi ſecũ habere ſolebat & in itinere, clàm inter cæterã ſupellectilem aduexerat. ea primũ colebat ſine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalàm operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. id factum obiurgabatur ab amicis utriuſq; fratris primarijs, indignum facinus dicti-

dictitantibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductã uxorem barbarã, deditam impijs patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. quare uidendum ne dum nimiũ indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quẽ diuino fauore conſecuti ſint. Sed adeo nihil profectum eſt his admonitionibus, ut præcipuus quidam confoſſus ſit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorumq; ſocijs, ulturum læſam & religionem & amicitiam, utq; ſimili & ipſi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidẽ quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per ſummum nefas opprimi paſsi ſint. quamuis enim moleſte ferrent talia, plus tamẽ apud eos ualebat prę teritæ uirtutis memoria, cui acceptam ferebant præſentem felicitatem. ſed indignationem eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam ſacra Parthica: factoq; concurſu ad Aſinæum uociferabãtur in Anilæum: dicentes oportere eum, ſi prius parum potuit quid utile ſit diſpicere, nunc certè erratum corrigere, priuſquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, ut parum conueniens patrijs ritibus: & ſuperſtitioſum numinum cultum quem mulier ſibi permittat, pertinere ad dei ueri iniuriam. at ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturũ ſibi ac ſuis magnum aliquod incõmodum, uictus tamen germanitatis affectu facile ignoſcebat ſuccumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concurſus ad eum & uociferationes fierent, tandem ſuper ea fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens ut reſipiſcat in poſterum, mulieremq; domum ad cognatos ipſius remittat. nihil tamen hac admonitione effectum eſt: quia mulier ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo, & uerita ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, ueneno Aſinæum ſuſtulit, ſecura q; ſub amatore iudice impune auferret hoc facinus. Cæterum Anilęus ad ſe unũ iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in uicos Mithridatis uiri apud Parthos nobiliſsimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosq; magna præda abacta populatus eſt. nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraq; & res alias quibus fortunæ poſſunt auctiores fieri. Mithridates uero qui fortè tum nõ procul aberat, audita uicorũ expugnatione, indigne ferens ultro ſe ab Anilæo laceſsitũ iniuria, habitamq; ludibrio ſuam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu. collectoq; equitatu q; potuit maximo, obuiam profectus eſt conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex ſuis peruenisſet, ibi quieuit: quòd decreuiſſet poſtridie ludęos aggredi ſabbato inſtante quod illis religioſo otio colitur. qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiuſdã uici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus eſſet cum ſuis conuiuium: iuſſo curare corpus milite, noctu contra hoſtes properauit, ut inopinos opprimeret, quò delatus circa quartam uigiliam, partim ſopitos occidit, partim attonitos fuga coegit ſalutem quærere. Mitridatem etiam uiuum captũ ſecum abduxit, nudũ ſuper aſinum impoſitũ, quę apud Parthos grauiſsima habetur cõtumelia. quem cum ſic ad ſyluam quandã perduxiſſet, hortantibus amicis ut illũ interficeret, ipſi diuerſum uiſum eſt, neganti occidendũ uirum genere apud Parthos præcipuum, & honoratũ affinitate regia. præteritas enim iniurias poſſe impetrare ueniam, quamuis enim offenſus ſit Mithridates, habitu-

rum tamen pro conceſſa incolumitate gratiam. quòd ſi grauius in eum conſu lant,non quieturū regem niſi magnis cædibus in Iudæos Babylone delegen tes uindicet: quibus parcendum eſſe propter coniunctionem ſanguinis,& ut ad illos ſibi pateat refugium, ſi qua clades accidat ut ſunt belli uiciſsitudines. eam ſentētiam approbauit multitudo cætera,atq; ita Mithridates dimittitur. qui domum reuerſus ab uxore exceptus eſt conuitio, quòd regis gener poſt acceptas à Iudæis tot tam inſignes iniurias,nunc captiuus etiam uitam eis de bere ſuſtineret precariam. Aut igitur,inquit,priſtinā uirtutem recipe, aut de os teſtor quibus curæ eſt regum dignitas, me tua conditione non uſuram po ſtea.ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timens mulie ris elatum animum ne diuortium faceret,inuitus quidem, coegit tamen quan tas potuit copias,indignum ſeipſe uita exiſtimās,ſi homo Parthus Iudæis ui ctoriam cederet. Anilæus uero ubi cognouit aduentare illū cum ualido exer citu,turpe ducens cōtinere ſe intra paluſtria, & ſperans fortunam contra hoſ tes priori ſimilem,fretus que milite iam aſſueto uincere,& ipſe contrà eduxit copias:cui præter ueteranos multi tum etiam prædæ cupidine ſe adiunxerāt, rati profligandum hoſtem quamprimum in conſpectum uenerit. progreſſos autē meridiano tempore per regionem inaquoſam ad nonaginta ſtadia Mi thridates adoritur,æſtu & ſiti laboreq; itineris adeo feſſos ut arma ægre ſuſti nerent,ipſe recentibus uiribus:confeſtimq; in fugam uerſis tanta cædes ſecu ta eſt,ut multa uirorū millia caderent. Anilæus autem ſtipatus globo iuuenū effuſiſsima fuga ſe in quandam ſyluā recepit, relicta Mithridati lætiſsima ui ctoria. Verùm ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorū ho minum, qui licentiam pluris quàm propriam ſalutem facerent: itaque detri mentum quod acceperat in prælio, ſuppletum eſt duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quòd eſſent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum caſtella,lateq; uaſtabat omnia. Tum Babylonij reliquiq; hoſtes miſerunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum de poſcerent ad ſupplicium. quod cum non impetrarent: neque enim illis inte grum erat hominem dedere, ad pacem eos inuitauerunt. quibus tractationē de conditionibus pacis admittentibus, miſsi ſunt tam ab illis quàm à Babylo nijs legati ad Anilæum. tum Babylonij perluſtrato diligenter loco in quo ſe ille continebat,clàm noctu irruunt in ſopitos & grauatos crapula: & impune quotquot adepti ſunt interficiunt,& ipſum Anilæum inter cæteros. Tum ue ro hoc metu exoneratus Babylonis populus,qui antehac non auſus erat odiū effundere in noſtros homines, cum quibus illi propter diuerſos ritus perpe tuum eſt diſsidium,nunc his nunc illis prævalentibus: ſublato inquam Ani læi ſodalitio,in Iudæos undique coortus eſt. Itaque non ferentes eorum uio lentiam,& ſentientes ſe ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius,migrarūt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam,à Seleuco Ni canore olim conditam.hæc commune eſt Macedonum,Græcorum, & Syro rum domicilium.eò poſtquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nul la affecti ſunt iniuria.ſexto autem anno peſte apud Babylonem graſſante,de nuo inde migratum eſt,quam multitudinem excipiente Seleucia, ſequuta eſt Iudæos maior calamitas ex huiuſmodi cauſa,in hac urbe ſemper Græcis male

cum

cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò poſt quam à Iudæis migratum eſt, eorum fauore conditio Syrorum cæpit eſſe potior, aucta uiris bellicoſis, & periculorum contemptoribus. quare Græci ſuccumbentes, & uidentes ſe non poſſe recuperare dignitatem priſtinam manente Iudæorum & Syrorum conſenſu, ſuos quiſq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facile impetratum eſt. nam cum utrinq; primatibus commiſſum eſſet negotium, ſecuta eſt reconciliatio, quam ita demũ ratam fore placuit, ſi utriq; Iudæos communibus proſequerentur odijs: eosq; ex improuiſo aggreſsi, occiderunt ſupra quinquaginta uirorum millia: nec ullus euaſit, niſi ſi quem amici aut uicini ſeruauit miſericordia. hi deinde ſeceſſerunt Cteſiphontem urbem Græcanicam uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare eſt ſolitus, habens ibi maiorem ſupellectilis partem repoſitam: ibiq; ſedes fixerunt, tutos ſe rati regiæ maieſtatis reuerentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleucenſium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus eſt: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucenſibus conſpirauit in eorum perniciem. quo factum eſt ut plerique Neerdam & Niſibim ſe receperint, ſecuritatem ſuam reponentes in earum munitionibus, quæ alioquin etiam habitantur à uiris bellicoſiſsimis. Atque ita ſe tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIX.

Quomodo Caius à Chærea cæſus eſt. Cap. 1.

CAIVS porrò non in ſolos Iudæos Hieroſolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus eſt, ſed terra mariq; quàm late Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ unquã ueterũ monumentis ſunt proditę. Sed maxime Roma ipſa eius ſæuitiã experta eſt, nihilo hac parte meliori cõditione quàm urbes cæteræ, præſertim ſenatores ac patricij, cęteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs uexabãtur qui uocãtur equites, opibus & dignitate ſenatorib, proximi, utpote ex quorũ ordine ſenatorũ habeatur delectus: hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cędibusq; & cõfiſcationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmiũ. Se uero pro deo gerebat, nõ contentus humanis honoribus coli à ſubditis, & Capitoliũ frequentans tẽplorum omniũ in urbe celeberrimum, Iouem eius præſidẽ appellatione fratris ſalutare auſus eſt. Alijs quoq; operibus ſuam declarabat inſaniã, quando à Puteolis urbe Campaniæ ad Miſenum alterum maritimum oppidum grauatus triremi trajcere, & alioqui ad ſuam dominationẽ pertinere exiſtimans, ſi à mari

eadem quæ à terra obſequia exigeret, ab uno promontorio ad alterum ponte iuncto medio ſinus ſpacio, curru ultro citroq; uectatus eſt: id enim demum iter dignum eſſe maieſtate ſui numinis. Templorum etiam Græcanicorum nullum inſpoliatum reliquit, & omnes inſignis artificij tabulas atque ſtatuas edicto ad ſe comportari imperauit, quicquid ubique terrarum pulchri eſſet, in pulcherrimo loco, hoc eſt, Romana urbe ſpectari debere dictitans. his ſpoliis palatium ſuum & hortos exornauit, alios que ſuos feceſſus per Italiam. ad hæc louem qui à loco in quo uniuerſis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis ſtatuarij, auſus eſt iubere in Vrbem tranſferri: quod tamen factum non eſt, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri poſſe illæſum ſimulachrum, & abſque uitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedẽtibus Memmium uetitum, diſtuliſſe imperata facere: quæ ipſe inſeruit excuſantibus ceſſationem ſuam literis. cum que capite luendum eſſet neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique inſaniæ prouectus eſt, ut natam ſibi filiam in Capitolium delatam, in ſimulachri genua deponeret, quaſi communem ſibi cum loue prolem, in medio ſe relinquere dicens iudicium, utro maiore parente ſit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permiſit etiam ſeruis licentiam deferendi ſuos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipſius Cæſaris authoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeo ut Claudium auſus ſit Pollux mancipium ipſius reum facere: & Caius ſuſtinuit inter iudices audire patruum dicentem cauſam capitis, ſperans ſumpturum ſe de illo ſupplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum ſuæ ditionis orbem repleſſet ſycophantijs, & ſeruos erexiſſet contra dominos, paſsim illi tendebantur inſidiæ, alios ira ſtimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipſius cæde imminentem ſibi perniciem præcauere uolentibus. Certè ius publicum, niſi illo ſublato, ſaluum manere non potuit, præcipue noſtra gens eius cæde erepta eſt ex ipſis interitus faucibus. quapropter libet mihi accurate denarrare totum negocium, uel ideo ut argumentum ſit diuinæ potentiæ, quod & in aduerſis ſoletur homines, & modeſtiæ fortunatos admoneat, ne opnione diuturnæ felicitatis falſi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miſeriam. Tres in illius necem conſpirationes factæ ſunt, quarum ſingulæ authores habebant uiros fortiſsimos. nam Æmilius Regulus à Corduba Hiſpaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa ſe habebat, quorum opera illum tolleret. alterius Caſsius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus nõ paucos ad opprimendum tyrannum conciuerat. His Caius inuiſus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non diſsimularet ſua conſilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris ſtrenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciſcendi cupidine, quem illi amiciſsimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd uideret eius odia ſemper eſſe exoſis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratam ſibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula

ricula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optime se putabat ne ce ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat, successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoq; contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum uociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multiq; hoc pacto capite plexi sunt. idq; tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habēdam quàm pecuniæ, quòd uiderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, ut non irrito conatu rem ad effectū deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum uerò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus signū à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat uocabulum. atq; hęc faciebat, cum ipsum nō puderet in quibusdam à se institutis sacris uti amictu muliebri, cincinnisq; & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinē. qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissime, & magis etiam cum rideretur tradēs ea militib. essetq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicabāt fore ut afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot ascisceré, iustam iræ causam præferens. in his erat Popedius uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tū sectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuitia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis, tum Popedio. quę cum nollet amatorem suum falso, ut erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius urgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quo molliciæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, conscio rum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bonō esset animo, ne ue ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque

crudeliter eam examinauit Chærea, non ſponte, ſed neceſsitate coactus. Cum'que illa perduraret, duxit eam in Caij conſpectum, affectam modis miſerabilibus. Cuius miſeratione indignè laceratæ Imperator nonnihil flexus, Popedium abſoluit, & pecunijs ſolatus eſt mulieris calamitatem, quam fortiter æque ac feliciter tolerauerat. Id uero indignſsimè tulit Chærea, ſic traduci putans ſuam ſæuitiam, quaſi tam immodicam, ut ipſum Caium remedium eius adhibere oporteat. quamobrem ſic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipſe tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo Imperatore nunquam officio noſtro defuimus. nam noſtra opera & induſtria coniuratorum alij necati ſunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipſi uiſi ſint miſerabiles. Sed hæccine ſunt noſtræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, ſed uultus rubore pudorem fatente miniſteriorum talium, cæterum uerbis non auſo ſuggillare inſaniam Cæſaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. harum, inquit, cauſa uulgi ſermonibus in Caium refertur: ſed ſi rei diſquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum cauſa ſumus, qui mandata eius exequimur: & cum finem imponere poſsimus eius tum in ciues tum in reliquos ſubditos debacchationibus, per tam fœda miniſteria facti ſumus ex militibus ſatellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut Imperio geſtantes arma, ſed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in ſeruitutem redigit, contaminantes'que nos quotidie cruore cæſorum & atrociſsimis quæſtionibus, donec ipſius iuſſu ab alijs pari modo tractabimur. non enim hoc modo chariores ei reddimur, ſed ſuſpectiores potius: & alioqui aſſuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoque cæteris adijciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi mature proſpicimus & communi libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſsit, ne ſparſis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium. expectandam eſſe optabilem occaſionem, fortuito alicunde offerendam. ſibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora conſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans quæ audierat, quæ'que ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum noſſet libertatis'que amatorem eximium, & ferentem ægre præſentem ſtatum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans conſilium, decreuit ei rem proponere, ſollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. hunc poſtquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quòd cum nemine auderet communicare ſuam ſententiam: tunc uero operam etiam polliceri non modò ſilentium, magis etiam confirmatus eſt in propoſito, itaque rati non amplius cun-

us cunctandum, ambo ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsis similem, & eodem accensum uirtutis studio, Caio uero suspectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales sæuire solitus: & iam ante significationem aliquam inter se dederant, quæ tum agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi non sineret eos manifeste proferre odium quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidam eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnem'que laudem meritus, soliti etiam antea plurimum illi deferre, in eo quoque congressu postulabant ut ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quod'nam signum ea die ab imperatore accepisset. uulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei soleret dandis signis illudere. ibi Chærea cupide arrepta occasione, fretus'que Minuciani fide: at tu mihi, inquit, libertatem signum da: cui gratias habeo, quòd me ultro properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus est, si quidem tibi quoque idem placere uideo, & priusquam conueniremus iam antè consensimus. gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet. quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens sequar quocunque iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dum animus tanto facinore dignus supereſt, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negotium, securus quid mihi post eueniat: quandoquidem nec libet nec uacat de me priuatim dispicere in publica seruitute patriæ, sublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. & dignus sum opinor uel te iudice cui credatur hoc ministerium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus sic animatum sentiens, complexus hominem collaudatum hortatus est ut pergeret, apprecatus ut superi conatus eius ratos habeant: atque ita mutuum confirmati diuersi abeunt. Ferunt hoc consilium quodam omine fuisse firmatum. Nam ingrediente curiam Chærea, uox cuiusdam è turba audita est, iubens eum, dijs iuuantibus, destinata perficere. & primo suspicatus est rem ab aliquo è coniuratis proditam: deinde intellexit incitari se aut à quopiam conscio, aut uoce dei, cui curæ sunt res mortalium. iam'que multi participes insidiarum armati aderant & senatores & equites, simul'que militum quotquot erant conscij. nemo enim erat qui non putaret necem Caij pertinere ad salutem publicam, & ideo pro se quisque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cunctis tam uerbis quàm opere in exitium tyranni conspirantibus. Nam & Callistus his se adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, socius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundans'que pecunijs quas ex munerum corruptelis parauerat: utebatur'que immodice hac potentia, suspectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in semel destinatis pertinax. ipsi autem inter alias periculi causas hæc erat non postrema, quòd esset pecuniosus nimium. quare ad

Claudium clàm deſciſcebat, colens eum quòd ſperaret ſucceſſurum in imperium,& iam tum obſequijs captans eius gratiam,quò tandem apud illũ quoque eſſet in precio.nam & iactauit apud eum,iuſſum ſe ut ueneno ipſum tolleret, & hactenus ſemper commentum differendi cauſas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxiſſe in gratiam Claudij. nec enim ille ſi patruũ necare uoluiſſet,tuliſſet excuſationes Calliſti:& liberto ceſſanti imperata facere mox re preſentatum fuiſſet meritum prꝛmium. Claudius tamen qui diuino quodam fauore Caij furorem euaſit, gratiam Calliſto perſuaſus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur indies conſciorum quorundam ſegnicie. nam ipſe inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ ſalute uictimas ſæpè dabatur occaſio:uel præcipitandi in forum è faſtigio baſilicæ,numos inde aureos & argenteos ſpargentem populo:uel opprimendi celebrantem arcana ſacra quæ ipſe inſtituerat.nam ipſe Caius incautus erat propter ſecuritatem, licet uerſaretur inter continue præparatos ad inſidias.Itaq; inter ſuos iactabat Chærea,ſi putarẽt illum à dijs ſeruari, ſibi uni & animum eſſe & facultatẽ,uel abſque ferro conficiendi hominẽ:adeò infenſus erat coniuratis, timens ne elaberetur occaſio.at illi uidebant quidem eum pro communi libertate ſollicitum, poſtulabant tamen pauliſper differri negocium,ne ſi parum ſuccederet,turbaretur tota ciuitas,& factis inquiſitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus.ſatius igitur eſſe dum ludi aguntur in palatio adoriri facinus.hi celebrantur in honorem Cæſaris,qui primus dominationem à populo in ſe tranſtulit.& extructa ante regiam ſcena,conueniunt eò ſpectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis, præſente etiam principe.ibi concluſis tam multis millibus intra modicum ſpacium,conatum facile ſucceſſurum,non ualentibus etiã ſi uelint ſuccurrere,protectoribus domeſticis.Aſſenſit Chæreas,decretumq; eſt primo ludorum die rem aggredi:ſed plus fortuna potuit quàm conſilium,ita ut uix tertio ſtatuta peregerint,qui fuit ludorum dies ultimus. tum Chærea ſocijs conuocatis: multum, inquit, elapſum eſt temporis,quod nobis ſegniciem exprobrat in honeſtis conſilijs: quæ uerendum eſt ne prodita in nihilum recidant,& Caius exaſperatus magis etiam ſæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum,& tyrannidis acceſsio? cum debeamus nobis primùm ſecuritatem parare,deinde alijs perpetuam felicitatem,unde ad nos & gloria maxima reditura ſit.illis uero tam honeſto propoſito non contradicentibus,cunctantibus tamen adhuc,& per ſtuporem ſilentibus:quid,inquit,boni uiri, differimus? an neſcitis hunc eſſe ſpectaculorum diem ultimum, poſt quæ peracta Caium eſſe nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti uiſendæ gratia.pulchrũ uero fuerit, ſi emittamus è manibus hoc propudiũ hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominioſum ſit, nos Ægyptio cuipiam libertatem oppreſſam non ferenti hanc gloriam cedere:ego certè deliberationes ueſtras non expectabo amplius, ſed

pericu-

periculum faciam hodie, ita ut fortem uirùm decet quicquid fors ferat libentius perpeſſurus, quàm ut me uiuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & ſeipſum accendit, & cæteris animum addidit, ut omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent: mox'q; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos ſit accinctos tribunos ſignum ab Imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipſum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu ſe inuicem protrudendo, dum quiſque locum ſpectandi præripere nititur, magna uoluptate hanc contentionem ſpectante Caio: quòd nec ſenatoribus aſsignata eſſent loca, nec equitibus, ſed promiſcue ſedebant uiri cum mulieribus, & ſerui confuſi cum ingenuis. progreſſus deinde imperator rem diuinam fecit Auguſto Cæſari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima contigit reſpergi cruore togam Aſprenatis unius è ſenatorum numero, quod ominoſum ei fuit, licet tum riſu exceptum à Cæſare. nam & ipſe in eo tumultu occiſus eſt. Fertur Caium ea die præter naturam ſuam fuiſſe affabilem, ita ut inſueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto ſacro conſedit inter amicos in theatro, quod compactile inſtaurabatur per ſingulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram uerſus ſubdiualem aream, alteram uerſus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato ſpectatorũ conſeſſu: qua parte erat cella quædam tabulatis interſepta, ubi mimi uerſabantur, & muſici. Cum'que iam & multitudo cætera ſederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius ſubmiſſa uoce rogauit aſsidentem ſibi Cluuitum conſularem, ecquid noui audiſſet. quo negante, ergo, inquit, ſcito inſtare hodie certamen tyrannicidij. tum Cluuitus, tace, inquit, bone uir, ne quis hæc Achiuorum exaudiat: alludens Homerico carmine. Sparſis deinde in ſpectatores miſsilibus, quæ pomis conſtabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: mox'que duo quædam ominoſa ſecuta ſunt. Nam mimus inductus eſt in quo iudex deprehenſus in crucem ſuffigitur: & fabula acta eſt Cinyra, in qua & ipſe & eius filia Myrrha occiditur multumq; ficticij cruoris fuſum eſt tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. quin & eundem diem fuiſſe aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pauſania cæſus eſt, dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne uſque finem ſpectaculi, præſertim cum dies eſſet ultimus: an lotus & cibo ſumpto reuerteretur, ut erat ſolitus: Minucianus ſupra Caium aſsidens, ueritus ne periret occaſio, iam enim Chæream egreſſum uiderat, ſurrexit iturus ad confirmandum hominem. eum Imperator comiter apprehendens lacinia, quo'nam, inquit, bone uir. quem ille reueritus ſedit denuo. ſed uicit timor: & paulo pòſt rurſum ſurrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid neceſſarium. Tum Aſprenas etiam hortatus eſt Cæſarem, ut more ſolito lotus & pranſus tum demum reuerteretur: cupiebat enim ut conſcius quod ſtatutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos diſpoſuerat, ut ſuo quiſque loco nauaret operam: ægre'que moras ferebant, quòd iam eſſet hora nona diei; & Chæreas uolebat

bat in theatrum reuerti, atque in ſedentem irruere. quamuis enim intelligeret id ſine multa equitum qui aderant ac ſenatorum cæde non poſſe fieri, exiſtimabat tamen eam bene rependi libertate publica. iamq; tendebat in theatrū, cum ſubito ſtrepitu ſignificatur ſurrexiſſe Cæſarem. Tum coniurati turbam dimouent, quaſi Caio hoc uolente: re autem uera captantes ſolitudinem quo facilius poſſent cædem perficere. præcedebant autē eum Claudius patruus, & M. Minutianus ſororis eius maritus, & Valerius Aſiaticus, quos dimoueri uetabat ſua dignitas. eos ipſe ſequebatur cum Paulo Aruntio. mox ubi regiam ingreſsi ſunt, relicta recta uia per quam eum præſtolabantur ſeruorum miniſteria, & quà Claudius cum alijs præceſſerat, deflexit ad infrequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco uiſurus qui uenerant ex Aſia, partim ad concinendos hymnos ſacrorum domeſticorum, partim ad ſaltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chærea ſignum poſtulat. & illo probroſum quiddam dante, conuitio ſimul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen letali uulnere: quod quidam data opera factum putant, ut multis ictibus conſauciatus periret cruciabilius, mihi nō fit ueriſimile, quia tale facinus non admittit lenta conſilia. quòd ſi hoc animo id fecit Charea, uidetur mihi fuiſſe omnium ſtultiſsimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter ſe ac ſuos eximere periculo: maxime quando non deerant qui Caio poſſent ſuccurrere, niſi quamprimum exhalaret animam. alioqui uidebitur ſe & amicos potius quàm illum affligere uoluiſſe, cū poſſet re bene geſta clam ſe ultoribus eius ſubducere, non perdendo temere tempus, uel ſeipſum potius. Verum hæc quiſque ut libuerit æſtimet. Caius porrò præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet oſſe iuguli retentum eſt, neq; exclamauit attonitus, neque inuocauit opem amici ullius, ſiue quòd nemini ſatis fideret, ſiue præ ſuperbia: gemitu tantum edito, fuga ſe proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret; mox'que circumſiſtentium una uox erat, repete, atque ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. extremum autem inflixiſſe fertur Aquila, qui ultimum exitium illi attulit. author autem facinoris merito Chærea dicendus eſt. quamuis enim adhibuerit ſocios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primus'que auſus eſt conſilium communicare cum alijs. quod ubi probari ſenſit, coniuratos in unum contraxit uſus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cum'que res operam poſceret, hic quoque primus in eum irruit, & ſua uirtute cædem exorſus trucidati cadauer proculcandum alijs præbuit. quapropter merito quicquid & à ſocijs perpetratum eſt, ipſius prudentiæ, induſtriæ atque uirtuti, acceptum ferendum eſt. Sic Caius finijt multis confoſſus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum ſocijs recipere ſe quà uenerant, uidebat impoſsibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue eſſet periculum occidiſſe imperatorem gratioſum apud inſanam multitudinem, paratis ad ultionem militibus: ſiue quòd anguſtæ erant uiæ ubi patrata eſt cædes, & refertæ famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſto erant ad officium. proinde per

aliam

aliam uiam contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum esset ædificijs per partes à singulis imperatoribus, quorũ appellationem retinebant. iamq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dum in occulto esset casus Cæsaris. primi autem Germani senserunt eius interitum, cohors satellitũ ex ea gente lectorum ad principis custodiam: homines natura iracundi, ut quiuis alij barbari, quòd plerunque quid fiat non intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad uictoriam momentũ afferre in quamcunq; partẽ incubuerint. hi cognita morte Caij uehementer indoluerunt, non ipsius uirtutibus rem metientes, sed suis cõmodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorũ sibi comparans: moxq; duce Sabino (is non sua aut maiorũ uirtute, ut qui gladiator fuerat, sed insigni robore ad tribunatũ prouectus est) strictis gladijs discurrebant per domos scrutabundi ubi nam laterent interfectores Cæsaris: & primum forte oblatum Asprenatem frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore uictimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihil apud furentes fieri suam dignitatem uidens, homo ualidus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: uidebaturq; non inultus moriturus, ni circumdatus multorũ simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine uisendi Caij cadaueris, quem uehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exiliũ, occidit postremo missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: uerũ audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorũ diligentem perquisitionem, per iram fontes iuxta atq; insontes trucidantium. & illi quidẽ tali fato absumpti sunt. cæterum postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam enim etsi perlibenter interitum eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. alijs contra ideo non libebat credere, quia uerũ esse nolebant, atq; etiã maius putabant quàm ut humana uirtute posset effici. hi fere erant pueri ac fœminæ atq; mancipia. tum nõnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem, ministri superbiæ, concutientes optimũ quemq; ciuium, & prædarum participes. mulieres autem & iuuentus deliniti, ut solet uulgus, spectaculis, muneribus gladiatorijs, uiscerationibus, oblectamẽtisq; id genus alijs: quarũ prætextus erat uoluptas populi, re autem uera seruiebãt crudelitati & insaniæ principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiã contemnendi dominos, cõtra quos in eo paratũ habebant præsidiũ. Facile enim erat fidẽ impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solũ assequi, sed & diuitias, & delatoribus octaua confiscatorũ bonorũ esset decreta. nobilium aũt etiamsi quibus credibile fieret, uel & aliquid præsenserant, uel quòd uerũ esse misere cupiebant, adeo nõ proferebant gaudium, ut ne audiuisse quidẽ se fingerent: alij ne spe frustrata proditæ uoluntatis pœnas luerent: insidiarum alij conscij, & tanto magis pre se ferentes ignorantiam, ne

forte

forte ſuſpecti his quibus expediebat tyrannum uiuere, depoſcerentur ad ſup plicium. nam & diuerſus rumor ſparſus eſt, eſſe quidem ſaucium, non tamen occiſum, uerùm diligenter curari à medicis. quo factū eſt ut audientiū nemo declararet ſuum animū: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipſo ſuſpecti quaſi fautores tyrannidis: aut contrà infenſi homini, & ideo nimis cupide etiam falſa pro ueris credita communicare cum aliis putabantur. acceſsit & alius rumor, qui maxime nobilitatis obſcurauit gaudium: eum contempto uulnerū periculo, ſic ut erat cruentatum procurriſſe in forum, atque ibi concionari apud populum. ita illi in diuerſos affectus diſtrahebātur rumore anciptiti: non tamen loco ſe mouere auſi ſunt metu calumniæ, ſcientes non tam referre quo ipſi animo id facerent, quàm quo factū interpretarentur delatores & iudices. Sed poſtq; Germani ſtrictis gladiis circumdedere theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actū. & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant, quaſi iamiam contrucidandi: hærebantq; inopes conſilij, ut quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. tandē irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur ſuppliciter deprecantiū, & excuſantium inſidiarum ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud. addebant & planctus, & lacrymas, deos'que innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant, quę eos docebat præſentaneum uitę periculū. His flexa eſt ira militū, ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quandoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane uidebatur, circumlata cæſorum cum Aſprenate capita, & in ara depoſita, quorū aſpectu nihil miſerabilius uiſum eſt ſpectatoribus, dignitatē eorū & infelicitatē reputantibus, & de ſe quoq; ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omnino periculum euaſerint. itaq; etiam qui iuſtiſsimis odiis Caium proſequebantur, non tamen ſincerū capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandē Aruntius homo gratioſus, qui uocalis erat utpote præco rerū uenalium, parauerat'que ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quàm maxime ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſsimus eſſet Caio, tamen urgente præſenti diſcrimine ad diſsimulandam lætitiam, præferens inſignia mœroris omnia, quibus uti mos eſt in chariſsimorū deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinē diutius ignorare quæ acciderant. deinde cœpit reuocare Germanorū impetum. ſimulq; tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris interitum: quæ quidem certiſsima ſalus fuit conſtipatę in theatro multitudinis, & eorum quī quomodocūq; inciderent in Germanos: quī ſi aliquā ſpem incolumitatis illius habuiſſent, à nullo abſtinuiſſent maleficio. adeo illū diligebant, ut ſuarum animarū iactura redemptam ſalutē eius cuperent, nullo reſpectu calamitatis reipublicæ. itaq; tum demum cognita eius morte, cohibuerunt impetum quo in uindictā ruebant, uel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ beneuolentiæ, aut referendæ gratiæ: uel quia timebant non impune ſibi fore tantam uiolentiā, ſenatu in ſe animaduerſuro ſi forte ad eum rediret rerū regimen. Sic tandem Germanorū rabies ſedata eſt, per Caij cædem paulo antè excita. Cæterū Chęrea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, ſingulos militum prenſabat, de eo rogitans, precibus'que commendans eis

ſalutem

ſalutem hominis: quo factum eſt ut ille unà cum Clemente ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, teſtatus id eſſe è republica, eiq; ſenatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando conſiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicens hanc eſſe naturã tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem ſortiatur uitæ exitum, ut inuiſa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidiſſe, qui iam tum ante conſpirationẽ initam legũ contemptu, & non ferendis iniurijs etiã amiciſſimos à ſe alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipſe ſibi exitij cauſa fuerit. Iamq; & in theatro ſpectatores tumultuabundi conſurrexerant, huiuſmodi occaſione diffugiẽdi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quoſdam ſaucios, prætextu parandorũ remediorũ dimiſit proximos: re autẽ uera ut ſeſe præſenti periculo eximerent. Interea ſenatus in curiã conuenit, populusq; in comitiũ confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidẽ ſerio, ſenatus uero tantũ in ſpeciem. cumq; Valerius Aſiaticus uir conſularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Conſules aũt edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes ut domũ redirent tam populus q; milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uero præmia, ſi modo nihil turbarent & abſtinerent ab iniurijs. nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent. néue ad rapinas uerterentur & ſacrilegia. iam autem totus ſenatorum ordo conuenerat, præcipue qui cædis erant conſcij: audebantq; ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit. Cap. 11.

IN hoc rerum ſtatu repente Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unũ milites, & collatis de rebus gerendis conſilijs, uidebant populum non ſuffecturum tot urgentibus negotijs, ſi ad ipſum rediret rerum adminiſtratio: nec ſibi utilem eam fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. optimũ igitur uiſum eſt rebus adhuc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in ſenatum coiuerant non præferendum, ſiue natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui conſtitutus in rerũ faſtigio præmia cuiq; pro meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus: In ſenatu autẽ Cn. Sẽtius Saturninus, non neſcius Claudium raptum, & inſtare uirtutis certamen, quaſi protruſus, nec tamen inuitus, intrepide orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc ferme ſententiam. Etſi incredibile uidetur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longũ temporis ſpacium, tenemus tamen libertatem, incertũ quidem quàm diu manſuram, & in poteſtate deorum ſitam quorũ hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos ualeat, quicunque ſequatur exitus, bonis enim uiris iucundum eſt uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueteriſq; illius & florentis reip. aliquem guſtũ capere. equidẽ priſcæ illius libertatis non memini, ut poſt eam ſublatã natus, præſentis ſanè ſum cupidiſsimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atq; inſtitui honeſtis ſtudijs: proximumq; poſt deos im-

mortales honorẽ his uiris habendum cenſeo, quorũ uirtute uel ſero tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis uel hęc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrum quàm ſenioribus: his quia non omnino ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplum recens propoſitum eſt, quod æmulari ſit longe pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. quamobrẽ nihil nobis magis curandũ eſt, q̃ ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatẽ parit ſuis cultoribus. mihi res ueterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex his uero quæ ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quantũ malorum ciuitates inuehant tyrannides, uirtutem omnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrà atq; adulationẽ docentes, quando nõ iuxta legum prudentiam, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatẽ populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rempublicam, oppreſſo iure ſeruiens ſuis cupiditatibus, nullum malorũ genus eſt quo non attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentem ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuibus: q; exiſtimarent hoc ad ſuam pertinere ſecuritatem, ſi rem haberent cum deprauatis hominibus, & optimorũ uirorum non ſolũ magnanimitatem premant, ſed ipſos etiam perdant non uno mortis genere: id q; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorũ unus Caius qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit q; cæteri, non in ciues ſolum, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracundiam, & iniuſtas pœnas eis infligens, infenſus dijs ſimul & hominibus. Tyrannis enim nõ ſufficit uoluptatum ſtudiũ & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed pręcipuũ cõmodum ducunt ſi inimicorum totas excindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos ulla iniuriarum patientia eſt efficax. etenim cõſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortuniũ, ipſi tamen maleficentiæ ſuæ memores, ita demũ ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſsint omnino tollere. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicẽ obnoxij, id quod & præſentis cõcordiæ & futuræ ſecuritatis certiſsimũ pignus eſt, inſtaurate collapſum ciuitatis decus, & iuſta cura rempub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberum eſt ſententias proferre de his quæ diſplicent, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduertere. quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quàm iſtorum ſegnicies, qui nulla in re libidini eius refragati ſunt? quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorũ more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatẽ in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim uidimus. Ante omnia uero tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipue: qui uir dijs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. honeſtiſsimũ enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habendus eſt, Brutorum ac Caſsiorũ æmulus interfectorũ Iulij Cæſaris: & hac parte anteferendus, quòd illo-

illorum opera bellis ciuilibus perturbatũ eſt totum Romanũ Imperium: hic uero cæſo tyranno omnib. malis ciuitatẽ eripuit. Hæc Sentius ſenatu magna cum uoluptate audiente. & quotquot equitũ aderant, tum exurgens Trebellius Maximus, anulũ ei detrahit, in quo lapillus erat incluſus inſculptam habens Caĳ effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat: ſtatimq; ea confracta eſt. Et iam nox proceſſerat, cum Chærea ſignũ à conſulibus petĳt, atq; illi libertatem dederunt. adeò autem mutatas res mirabantur, ut ipſis ſibi uix ſatis crederent. tunc enim primum ex quo reip. adminiſtratio populo eſt adempta, ſigni dandi mos ad conſules redĳt, penes quos ante Cæſares Imperiũ fuit in milites. id acceptũ Chærea militibus tradidit his qui à ſenatu ſtabant, uidelicet quatuor cohortes amantiores imperĳ legitimi & tyrannidis. hi mox abierunt cum ſuis tribunis, paulòq; poſt etiam populus lætus ac ſpei plenus, multũ ſibi placens ob reuerſam in priſtinũ ſtatum rempublicã, & Chæreæ nihil nõ tribuens. Is indigne ferens ſupereſſe uxorẽ Caĳ & filiã, mittit unũ è tribunis Iulium Lupũ, qui utramq; interficiat: ideo potiſsimùm illi demandato negotio, q; Clementis eſſet cognatus, & dignus ut in partẽ ueniret tyrannicidĳ, quaſi totius conſilĳ à principio conſcius. non deerant tamen è coniuratis quidã, quibus crudele uideretur ſæuire in mulierẽ, quãdo Caius non ipſa incitante, ſed ſuopte morẽ gerens ingenio ciuitatẽ afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alĳ contrà illam potiſsimũ malorũ omniũ cauſam aſſeuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in inſaniam, atq; ita unàm ueneficam attuliſſe toti Romano orbi calamitates maximas. quorũ ſententia poſtremo uicit, & Lupus properauit ad hoc miniſterium, ne quid moraretur publicum cõmodum. cumq; ueniſſet in palatiũ offendit Ceſoniam humi ſtratam iuxta mariti cadauer, inopem omnium quæ ſolent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore uulnerũ, afflictantem ſe cum iacente ſimul filia. nec alia uox eius audiebatur quàm Caĳ accuſatio, quòd amantiſsimæ uxori non paruiſſet præmonenti toties. quod quidem tum ambiguũ uiſum eſt, ſicut nunc quoq; duplicem interpretationem recipit: alĳs ſic intelligentibus, conſuluiſſe eam ut rediret ad ſaniorem mentẽ, & in ciues ſæuire deſineret, moderatumq; principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerent: alĳs cõtrà, inſtigaſſe eam maritũ ut ſine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduerſione dignum ſit, ſuæ tamen ſecuritati proſpiceret. idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus ſegnior fuerit. adeò in diuerſum ſenſum trahebantur uerba mulieris. quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: ut'que ſenſit cædis cauſa eum ueniſſe, non magni pendentem uerba nihil ad ſuum propoſitum facientia, confeſtim nudatum iugulum præbuit, miſerabiliter ſuam conditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à ſocĳs fabulæ extremum actum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiam infantulã: quod mox ipſe factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto ſui principatus anno finĳt, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorum, periculorumq; metuens, atque ea de cauſa ſanguinarius, unicum fructum potentiæ exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & præ-

das ex iniuſtis cædibus ac rapinis ageret: attollens ſe ſupra humanum faſtigium, & diuinitatis opinionẽ affectans, populari'que aſſentatione deprauatiſsimus: legum cancellos non ſecus quàm uirtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira ſtimularetur ad uindictam ac ſupplicia: oſor bonorũ uirorum omnium, quicquid collibuiſſet citra omnem contradictionẽ licere ſibi poſtulãs. quare ne à ſororis quidẽ germanę ſtupro abſtinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta eſt inuidia, propter incredibilem & multis retro ſeculis inauditam libidinis licentiam. opus autẽ eius regale aut magnificũ nullum eſt memorabile, aut excogitatum ad utilitatem hominum, præter receptacula extructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentarijs ex Ægypto uenientibus. hoc enim citra controuerſiã maximum opus eſt, & utiliſsimũ nauigantibus. ac ne id quidem abſolutum eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contentione operãtium. In cauſa fuit ſtudium rerum inutilium, & quòd pecuniam in priuatas ſuas uoluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. alioquin orator facundus, & peritus utriuſq; literaturæ tam Græcanicæ quàm patriæ: facileq; intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & uel in maximis negotijs ſuadendi facultate præditus ſiquis alius, quam uel ingenij felicitate, uel diuturna exercitatione ſibi parauerat. ad cuius laudis æmulationẽ magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorũ genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat. nec tamẽ ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: intantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis faciẽtibus impunitas. Vſus enim honeſtiſsimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionẽ ſibi pararet, tandem eos à ſe alienauit uſurpanda immodica licentia, quorũ odijs indies gliſcentibus poſtremo
III per inſidias eorundẽ oppreſſus eſt. Cæterũ Claudius, ut ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi cauſam habens præter claritatem natalium. nam priuatã uitam agens permodeſte ſe geſſerat, uel mediocri ſtatu contentus, literisq; ſe oblectabat Græcis maxime, omnem negotiorum de uitans ſtrepitũ. tum uero attonita uulgi multitudine, regia referta diſcurſantibus cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta ultro citroq; ruente temere, prętoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendũ ſit, nõ tam ſoliciti de nece principis, quem iure cæſum exiſtimabant: q; quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis in interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm utilitatis publicæ. quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maxime cum uideret circumferri Aſprenatis & unà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodã loco gradibus aliquot acceſsibili, obſcuritate eius ſe occulens. ibi Gratus unus è palatinis militibus, non ualens ſatis uultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe uidens qui latere cupiat, propius acceſsit, licet rogatus ut diſcederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profecto hunc eſſe Germanicum, dignum qui uacantem imperatoris locũ occupet. Tum Claudius uidens eos paratos ut ſe rapiãt, metuensq;

ne

ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut sibi parcerent, innocentiam suam commemorans, & excusans se insciũ rerum omniũ: ad quæ Gratus subridens dextra prehensum sic alloquitur. Desine de incolumitate esse solicitus, cum potius debeas animũ ad principatum erigere, quem dij Caio sublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum tandem respicientes fessum calamitatibus. quare age maiorum tuorum solium recipe. mox que attollunt eum in humeros non ualentem præ metu simul ac gaudio pedibus insistere. iam ẽ complures prætoriani circa Gratum uersabãtur, ita ut quidã putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus esset in uitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiã ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum uiderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem urbis ut ferunt antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter uidentium, & magno studio conantiũ eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominũ. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorum cupiditates immodicæ, & quantũ per eas peccatum sit ante mutatum statum reipublicæ. quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam uidebant, si unus quispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cum liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoq; affluentibus communicabant. cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimento reliqua perageret. diſsidium autem inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerunt, sperãs huius opera curiturã se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porrò cognito quòd milites Claudiũ in castra transportauerint, lectos sui ordinis uiros illò miserunt, qui eum docerent non esse per uiolentiam affectandũ imperium: præstare ut senatui permittat curã reipublicæ, & unus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum alijs quomodo res administrari debeant: memineritq; quàm misere tractata sit ciuitas uel à prioribus dominis, uel nuper Caio principe, sub quo ipse in cõmuni fuisset periculo: neq; decere ut qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intemperijs eius subijciat. quapropter si senatui pareat, & cum laude ad pristinum reuertatur otium solitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honoribus à liberis ciuibus, & opinionem optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per uices nunc præesse alijs, nunc subijci. quòd si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros

eius conatibus. nam & non contemnendam militum manū ſtare à ſuis partibus,& armorū ſupereſſe copiam ſeruitiorumq́ multitudinem, quorū opera in promptu ſit. Sed præcipuam ſpem eſſe in deorum auxilio, qui pro recto & honeſto certantes adiuuare ſoleat: nihil autem honeſtius q̄ pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentesq́ ad eius genua ſuppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eum ſeptum magna frequentia militum, & nihil eſſe collatos ad hunc conſules, rogabant, ut ſi principatum ambiret, mallet eum à ſenatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, ſi abſq́ uiolentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capeſſeret.

Diſſidium inter ſenatum & plebem. Cap. III.

PORRO Claudius ſciens ſenatus arrogantiam, modeſte legatis reſpondit pro tempore: ſed parum tutum ratus ſe in eorum fidem committere, fretus hortatibus militum operam impigram pollicentium, incitante etiam Agrippa decreuit principatū ultro obla
IIII tum non dimittere è manibus. Is enim poſtquam ſuæ dignitatis authorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo, & compoſuiſſet ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius ſatellites, nuncians uiuere quidē eum, ſed quia crucietur uulneribus, nunc ſe medicos ea de cauſa petere. Cæterum ubi cognouit raptum eſſe à militibus Claudium, ægre dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eum turbatum, pronumq́ ad cedendam poteſtatem ſenatui, confirmauit hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. Iamq́ unus erat è fautoribus Claudij, cum accerſitus à ſenatu, ignarum ſe omnium ſimulans, & unguentatus tanquam à compotatione ueniens, ex ſenatoribus quæſiuit quid de Claudio factum ſit. quibus id quod uerū erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu poſtulātibus: ſe quidem aiebat pro ſenatus dignitate nullum recuſare periculum, ſuadere tamen ut magis ſpectent utilitatem reipublicæ, quàm quę in præſens grata uideātur auribus. contendentibus enim de principatu opus eſſe armis & militibus, ne imparatis in certamen deſcendentibus aliquid aduerſum accidat. illis & arma ſibi ſupereſſe dicētibus, & collaturos ſe pecuniam: nec deeſſe militē, & poſſe armari ſeruitia uocata ad pileum: ſubiunxit rex: utinam P. C. conatus ueſter ſuccedat. non dubitabo tamen quæ in rem ueſtram puto promere. ſcitis qui à Claudio ſtant ueteranos eſſe & rei militaris longo uſu peritiſsimos. pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionem liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem ſatis ſcientes ſtringere, opponemus uiris exercitatiſsimis. quamobrem mihi placet mitti ad Claudium qui ei deponere principatum ſuadeant, & ad eam legationem meipſum offero. hęc ubi perſuaſit cum alijs aliquot mittitur, & Claudio ſeorſum trepidationem ſenatus indicat: autorq́ fuit, ut reſponderet ſicut decet ad ſummam poteſtatem euectum principem. Reſpondit igitur, mirum non uideri quòd ſenatus ægre ferat ſubeſſe unius arbitrio, expertus aliquot principum ſæuitiam. nunc uero deguſtaturum eum etiam æquam ac moderatam dominationem, quæ nomen quidem principatus habeat, ſed reuera omnia gerat de communi ſen-

tentia

tentia.quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in uaria temporũ conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsi oculis uiderint. cum his mandatis legati dimissi sunt:moxq; concionem apud prætorianos habuit, sacramento adactos ut in fide maneant, uiritimq; diuisit quina drachmarum millia.sub diluculum autem Coss. senatum uocauerũt in capitolini Iouis ædem: quorum alij delituerunt in urbe,ne irent:alij rus mature sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset,optantesq; tutam seruitutem cum otio potius quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius,quibus consultantibus de præsenti negotio, repẽte clamor militum pro foribus stantium tollitur, unum Imperatorem à senatu creari postulantium,ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus.& suam quidem sententiam proferebant de uni alicui committendo imperio,in illorum autem potestate sinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior:quod senatui ualde incommodum accidit, in locum speratæ libertatis succedente metu à Claudio. nec tamen deerant qui affectarent rerum fastigium, propter nobilitatem generis, affinitatemue coniunctã cum Cæsaribus.nam M.Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens sororem Caij Iuliam, seipsum offerebat, consulibus aliam ex alia causationem nectentibus. Valerium etiam Asiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit.fuissetq; cædes quanta uix unquam aliàs edita, siquis permissus fuisset cum Claudio de principatu contendere. præsto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigum ultroconfluentium. quapropter multi metu ab ambiendo sunt deterriti,quòd uel sibiipsis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum socijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu silentium innuere,concionari nõ passi sunt,omnibus unum imperatorem,idque sine dilatione poscentibus.Tum uerò minime senatus poterat expedire constitutionem reipublicæ, militibus authoritatem eius contemnentibus,& interfectoribus Caij amplissimum ordinem militari insolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram quòd imperatorem peterẽt,daturum se ait, si quis signum afferret ab Eutycho. is erat auriga Prasinus Caio dilectissimus, cuius equitio stabulis extruendis ille uiles operas exegerat à militibus:idque tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multaque alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse, si post insanum stulto principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, strictis gladijs,& sublatis signis tendebãt ad Claudium, adiuncturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus,& consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stupore que occupatis omnibus,nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium.iamque pœnitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum ut se inspectante imperium committatur Claudio,& ascisca tur ultronea seruitus: simulque Chæream obiurgabat,quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis uideatur

publicam libertatē prodere, quaſi uero ſine hac ulla uoluptas uitæ poſsit eſſe uiris fortibus. ille contrà hac amiſſa ſibi certum ait mortis propoſitum, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in caſtris multi ſenatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendū Claudio, & inter cæteros alter Conſul Q. Pompeius, eo magis inuiſus militibus, quòd ſenatum ad libertatem hortatus fuerat. quamobrem ſtrictis eum inuadentes gladijs per petraſſent cædem, niſi fuiſſent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo aſsidere iuſsit ſuo lateri. ſed non idem honor habitus eſt reliquis ſenatoribus qui cum eo ſimul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulſi dum illum ſalutare properant: Aponius uerò diſceſsit ſaucius, & eorum nemo non periclitatus eſt. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio ut mitius ſe erga ſenatores gereret: his enim ſublatis non habiturum quibus imperat. Cui ille libenter paruit, iuſsitq; eos conuenire in palatium, quò ipſe per mediam urbem lectica delatus eſt, deducentibus militibus non ſine uexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conſpicui proceſſerant in publicum contra edictū Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipſe perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem ſententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per ſe uidebatur magnificū, perfidiæ tamen crimen obiectum eſt, & exemplum erat ſtatuendum ſecuritati futurorum principum. ductus eſt igitur ad ſupplicium unà cum Lupo alijsque compluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorū habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas. cumq; is detracta ueſte quereretur de frigore, ille cauillatus eſt, lupum nunquam offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerant, rogauit militem, num exercitatus eſſet ad cædes, & num acutum haberet gladium: poſtulauitque eum quo ipſe Caium interfecerat. denique uno ictu feliciter perijt. Lupus autem deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demum confectus eſt. Paucis poſt diebus quando ſolenne parentandi tempus redijt, populus Romanus dum ſuorum quiſq; manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ ſuam partem in ignem conijciebant, appreca ti ut propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini, atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autem non ſolum abſolutus à Claudio, uerumetiam permiſſus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII.

VLAVDIVS porrò ablegatis militibus quicunque ſuſpecti eſſe poterant, edictum propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo confirmabat, collaudans ſimul eius operā: & induſtriā: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnum pertinuiſſent. has igitur uelut familiæ debitas reſtituit. Abilam autē & finitimam eius ditionem in Libano, quæ Lyſaniæ fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde regis cū Ro.po. in æs inciſum eſt in urbis foro medio. Antiochum

chium autem ſuo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ. dimiſit etiam Alexandrum Lyſimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quem Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius imperio uehementer oppreſſa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cæpit animos reſumere: moxq; ad arma uentū eſt. Tum Claudius per epiſtolam mādat Ægyptij præſidi, ut ſeditionem illam compeſcat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit ſcriptum in hanc ſententiam. Tiberius Claudius Cæſ. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitum habemus, Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris conſecutos à regibus, ſicut patet ex inſtrumentis ſuper hoc conſcriptis & conſtitutionibus regijs, poſt adiectamq; imperio noſtro per Auguſtum Alexandriam manſiſſe illis ſua iura integra, conſeruata per miſſos illò diuerſis temporibus præſides, nullamq; de eorum iure controuerſiam extitiſſe etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permiſſumq; eis ab Auguſto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium ſuis ſuffragijs ſubſtituerēt, utq; quiſq; in ſuis ritibus maneat, neq; cogatur religionem patriam deſerere: cæterū Alexandrinos concitatos contra conciues ſuos Iudæos c. Cæſaris temporibus, propter inſolentem illius inſaniam, dum contra patriā gentis religionem pro deo coli ab eis poſtulat, & recuſantibus infenſus eſt: uolo inconcuſſa eſſe iura eorum à Caij inſania: eisq; ius eſſe perſeuerandi in patrijs ritibus, iubeoq; utramq; partem quoad fieri poteſt dare operam ne quid turbarum cōmoueatur, idq; propoſito hoc edicto ita ſtatuo. atq; hæc erant quæ in illo edicto cōtinebantur. in reliquum autem orbem Romanū tale miſſum eſt: Tiberius Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus, Pōtifex max. trib. pot. Coſ. deſignatus II edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amiciſsimis, ut permitterem Iudæis in imperio noſtro degentibus uti ſuo iure quemadmodū antea, ſicut & Alexandriam habitantibus conceſsimus: libenter precibus eorum annuimus, non depreçatorum tantum cauſa, ſed quia ipſos dignos iudicamus hoc noſtro beneficio, propter ſeruatam populo Romano fidem & amicitiam. Æquiſsimum igitur cenſeo, nullam ne Græcam quidem urbem negare illis ius ſuum, quandoquidem & ſub D. Auguſti principatu conſeruatum eis fuit integrum: licebitq; in poſterum Iudæis per totum noſtrum imperium ſparſim habitantibus uti maiorum ſuorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti modeſtius ſe gerant, neq; conſpuant religiones externarum gentium: ſuis autem ſuo arbitratu uiuant legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, colonijs, & municipijs Italicis, ac prouincialibus per magiſtratus publicari uolo, ad reges quoq; atque dynaſtas tranſmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum ut ab omnibus humi ſtantibus poſsit perlegi.

Agrippæ

Agrippæ in Iudæam reditus. Cap. V.

HIS edictis Alexandriam & per totum imperiũ dimissis Claudius Cæsar declarauit quomodo in Iudæos animatus fuerit: moxq; Agrippam ad curam sui regni misit auctum maioribus honoribus commendatum'que per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille ut re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, uotiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. unde & multos nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentũ aduersæ fortunæ mutatę in prosperam suspẽdit in sacrario supra gazophylaciũ: quę doceret spectatores & sublimia posse corruere, & deum ualere illa erigere denuo. omnes enim admonebãtur per hanc consecratam cathenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit uinctus, paulóq; post compedibus solutus splendidiorem quàm ante principatum adeptus sit: eam esse naturam rerũ humanarum omniũ, ut celsissima quæq; prolabantur facile, rursum'q; inclinata restituantur in pristinum fastigium. Rite igitur uotis deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium sub mouit à summo sacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locũ substituit. erãt autẽ Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes rex uxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur quod fratres & pater sacerdotiũ Simon adeptus est: quemadmodũ olim sub imperio Macedonũ idem contigit tribus filijs Simonis pontificis, eius qui Onia patre
VI prognatus est, ut suprà meminimus. Cõstituto deinde pontificatu rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiã retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorũ putans si non pateretur se uinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo pòst Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam uehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægre ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta. Cap. VI.

PVBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Dorienssium. Quoniam tam audax est quorundam uestrum insolentia, ut etiam contra edictum Claudij Cæs. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus uiuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsaris statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atq; hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maxime in synagoga, cum iustũ sit & imperatoris iudicio cõprobatum, ut sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta cõmemorem post contemptã autoritatẽ Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantũ permisit, uerumetiã æquũ ciuitatis ius cum Grę cis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictũ Augusti ausi sunt

talia

talia,indignantibus etiam proprijs magiſtratibus,hæc furore populi,non ſuo conſenſu facta aſſeuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magiſtratus autem hortor,ut ſi uideri uolunt his conſenſum ſuum non acceſsiſſe,centurioni fontes indicent, dent'que operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur,quam quidam captare uidentur:cum contrà ego & mihi chariſsimus rex Agrippa nihil æque curemus,quàm ne ulla Iudæis detur occaſio excitandi tumultus defenſionis prętextu. Quo autem melius cognoſcatis,quæ'nam ſit ſuper hoc negotio uoluntas Auguſti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propoſitum:quod iam antè ſatis notum omnibus, chariſsimus rex Agrippa mihi ſedenti pro tribunali recitauit, ius ſuũ poſtulans,& ut ſuis beneficiũ Cæſaris maneat incolume. Quamobrẽ iubeo ut in poſterũ nullam quæratis ſeditionum materiam,& cæleſte numen ſuis quiſq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, ut & admiſſum erratum corrigeretur,& in poſterũ caueretur ne quis tale quippiam audeat. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali ſacerdotio exiſtimans. Sed ille recipere noluit ſic excuſans: Equidem tuam rex beneficentiã libenter amplector, contentus tua uoluntate qua mihi tantus honor oblatus eſt, etſi me deus indignum iudicauit ſummo pontificio. ſed mihi ſacrũ illum amictum ſemel ſumpſiſſe ſatis eſt: tunc enim ſanctius illum accepi q̃ nunc reciperem. q̃ ſi queris, oſtendam qui honore hoc ſit longe dignior. eſt mihi frater & apud deum & apud te rex innocentior, ab omniq; peccati labe mundior, quem ausim tibi cõmendare ut idoneum officio pontificis. qua hominis modeſtia delectatus rex,omiſſo Ionatha iuxta ipſius conſilium, fratri eius Matthiæ ſacerdotium id detulit:nec ita multo poſt Petronio Marſus in adminiſtranda prouincia Syria ſucceſsit.

Geſta Agrippæ uſq; ipſius obitum. Cap. VII.

SILA autem magiſter militiæ regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi ſocius eſſe detrectauerat,ſed uel difficillimos labores pro eo ſæpe ſuſceperat, fretus amicitia poſtulabat etiam paris honoris eſſe particeps. quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. ſemper'que licentius agebat eum eo.& in familiaribus colloquijs moleſtus erat interdum extollens ſe immodice,& ſæpe prioris fortunæ aduerſitates in memoriam reuocans,ut oſtentaret,quàm ſtudioſus ipſius cultor fuerit, nunquam non labores in eius gratiam exhauſtos memorans. quæ cum ſine modo repeteret,opprobrare uidebatur,ita ut rex tandem offenderetur immodica libertate hominis. iniucunda enim eſt temporis inglorie acti memoria, & ſtultum eſt indeſinenter exprobrare debitum. poſtremo intantum exaſperatus eſt regis animus,ut iræ plus quàm rationi tribuens non contentus ſit ademiſſe illi præfecturam, uerumetiam uinctum in ipſius patriam ad ſeruandum miſerit. Elapſo deinde aliquanto tempore lenita iam ira,& ratione defecata in conſilium adhibita,reputauit quantum laborum uir ille pro ſe pertuliſſet:cumq; natalẽ ſuum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas accerſiuit Silam ut mox intereſſe uelit regio conuiuio,ille ut erat morib. ingenuis non diſsimulauit indignationẽ cuius iuſtam cauſam habere uidebatur, uocan-

uocantibus ſe reſpõdens,ad quem honorẽ me rex reuocat,paulo poſt eo priuaturus? neq; eñ prius beneuolentiæ præmiũ mihi diuturnũ eſſe paſſus eſt, ſed ſpoliauit eo me affectum contumelia. niſi forte putat linguam mihi poſthac fore minus liberam: imò fretus conſcientia nunquam clamare deſinam é quantis eum eripuerim calamitatibus,quantũ laborum tulerim,ut illi incolumitatem & honores parerem:pro quibus officijs nunc præmiũ retuli uincula & obſcurum carcerem.ego certe horum nunquam obliuiſcar,ſed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria.Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent.qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in cuſtodia. Cõuerſus aũt ad Hieroſolymorum curam,muros nouæ quæ uocatur ciuitatis permunijt ſumptu publico, latioresq; & altiores quàm antè fuerant reddidit:& feciſſet aduerſus omnem humanam uim inexpugnabiles ni Marſus Syriæ præſes Claudio Cęſ.ſignificaſſet eam rem per literas.qui ſuſpicatus molituros aliquid noui, diligenter ſcripſit Agrippæ ut à munienda urbe deſiſteret:atq; ille mox paruit.Erat aũt is rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficijs demerendos populos,ut magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem no minis, pro magna uoluptate ducens quæſitã munificentia gloriam, longe alius quàm Herodes qui ante eũ regnauerat.ille enim malitioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuum odium manifeſte præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam:ut qui externas urbes ornaret pecuniarum largitionibus,aliàs balnea & theatra,aliàs templa & porticus extruens:Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus eſt memorabili,nec ulla liberalitate proſecutus eſt.Agrippa cõtrà mitiſsimo fuit ingenio,in exteros omnes ex æquo beneficus,liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduerſitatibus.quapropter libenter & continue degebat Hieroſolymis,inſtitutorum ac rituũ patriæ ſeruator religioſiſsimus.purus enim erat à contaminamẽtis omnibus,nec ulla dies ei præteribat abſque ſacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hieroſolymita legiſperitus nomine Simon aduocata cõcione per regis abſentiã agentis tum Cæſareæ,criminaretur illum ut impurũ & arcendũ templi aditu,quod nõ niſi dignis pateat.id ubi prefectus urbis illi ſignificauit per literas confeſtim accerſiuit hominem:à quo forte fortuna repertus in theatro, aſsidere ſibi eum iuſsit. moxq; ſedata uoce & placide, Dic mihi,inquit,quid tibi non probatur exhis quæ facimus.qui cũ nihil haberet quod diceret, precatus eſt ueniam. tum rex citius quàm quiſquã opinaretur reconciliatus eſt, clementiam magis q̃ iram decere reges exiſtimans,& lenitatẽ animi magis q̃ celſitudinem. itaq; illum dimiſit non ſine munere.inter alias autẽ multas eximijs ornamentis honorauit ciuitatem Berytiam, magnis ſumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo,ſimul que æque magnifico amphitheatro,& ad hæc balneis ac porticibus, nullis parcens impendijs modo abſolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horũ celebrata eſt ſplendidiſsime, exhibitis in theatro ſpectaculis & muſicorũ omne genus certaminibus,aliaq; uoluptatũ uarietate: in amphitheatrum uero ad oſtentandam magnificẽtiam inductis plurimis gladiatorum paribus.uolens deinde ſpectatores oblectare etiã cateruatim cõmiſsis pugnatoribus, ex maleficis in hoc deſtinatis duas co

hortes

hortes fecit ſeptingentorū quamq; hominū, ut illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atq; ita omnes mutuis abſumpti ſunt uulneribus. Poſt hæc apud Berytum peracta migrauit VIII
in urbem Galilææ Tiberiada. ſuſcipiebatur aūt ab aliȝs regibus: ueniq; ad eū Antiochus Comagenæ rex, Emeſinorū Sampſigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia. Polemonq; Ponti regulus: & præter hos Herodes frater rex Chalcidis, hos omnes ſumma hoſpitalitate excipiebat, oſtendens per hoc animi ſui magnitudinem, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. quibus adhuc apud eum morantibus Marſus Syrię prę ſes ſuperuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiā uſq; ad ſeptimū lapidem illi obuiam proceſsit: quod quidem ſimultatis cum Marſo initium factum eſt, dum eodem cum hoſpitibus curru uectus, ſuſpectam præſidi redderet tantam regum concordiam. ratus enim id non eſſe è republica, per idoneos nuncios mandauit ſingulis ut ſine mora diſcederent: qua re Agrippa uehementer offenſus eſt. Marſum quidē hac de cauſa exoſum habuit. Matthiæ uerò adempto pontificatu ſucceſſorem dedit Elioneum Cithæi filium. Iamq; tertium Iudææ totius regni annū exegerat, cum peruenit in urbē Cæſaream, quæ prius Stratonis turris dicta eſt: ubi ſolennes ludos celebrauit pro ſalute Cæſaris: ad quam feſtiuitatē magna multitudo nobilium ac procerum cōuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die ſecunda proceſsit mane in theatrum, amictus ueſte tota ex argento mirabili opere contexta, quæ radiȝs exorientis ſolis perculſa & diuinū quendam fulgorem emittens, uenerationē cum honore incutiebat ſpectantibus. moxq; adulatores pernicioſi aliunde acclamantes, deum conſalutabant, rogantes ut faueret propitius, hactenus enim ut hominē reueritos, nunc agnoſcere & fateri in eo quiddā mortali natura excellentius. hanc impiam adulationē ille nec caſtigauit, nec repulit: paulōq; poſt ſuſpiciens uidit ſupra caput ſuum bubonem funi extento inſidentem: moxq; ut ſenſit hūc eſſe calamitatis nunciū qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiȝs indoluit. ſecuta ſunt uentris tormina, ſtatim à principio uehementia. conuerſis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille ueſtra appellatione deus uitam relinquere iubeor, fatali neceſsitate coarguente ueſtrum mendacium: & quem immortalem ſalutaſtis, ad mortem rapior. Sed ferenda eſt uoluntas cæleſtis numinis. neq; enim male uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatū prædicent. hæc locutus creſcente dolore diſcruciabatur. propere igitur relato in regiā rumor ſparſus eſt breui eſſe moriturum. quamobrem cōfeſtim totus populus unà cum uxoribus atq; liberis ſaccū indutus more patrio ſupplicabat deo pro ſalute regis, omnia miſcens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celſiore decumbens cubiculo, & in faciem ſtratos humi proſpiciens, non temperabat ſibi à lacrymis. cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil ſe remittente confectus uitam finiȝt, annū natus quartū ſupra quinquageſimum, poſtq; regnaſſet per ſeptenniū. quatuor em̄ annos ſub Caio Cæſare obtinuit regnū. primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demum anno acceſsit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis ſub Claudio Cæſare præter iam dictam ditionē in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, ſimulq; Cæſarea. ex annuis aūt reditibus percipiebat cum plurimū MCC myriadas. nec his cōten-

tus,mutuum accipiebat pecunias.Cum enim esset munificus, impensis nõ suf ficiebant reditus,q̃ liberalitatem exerceret sine parsimonia. Cæterũ priusq̃ euulgaretur regis obitus,Herodes dynasta Chalcidis,&Chelcias magister re giæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret,quasi hoc à rege mandatum acceperit.

IX Atq̃ hic fuit Agrippæ regis exitus.Superstites aũt ei fuerunt,filius quidẽ unus Agrippa annum agens decimumseptimũ:filiæ uero tres. ex quibus Ber nice nupta erat Herodi patruo,nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamne & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata lu lio Archelao Chelciæ filio,illa decennis Epiphani filio Comagenorum regis Antiochi. Postq̃ autem cognitũ est excesisse Agrippam,Cæsarienses & Se bastẽi beneficiorum eius obliti pessimam ei retulerunt gratiã, conuitia non dicenda iactantes in defunctum:militũ quoq̃ uulgus qui tum forte aderant, protractas è palatio filiarũ statuas unanimiter detulerunt in lupanaria,eis'que ut poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisq̃ per loca pu blica epulis cõuiuia celebrabãt coronis redimiti & delibuti unguentis,liban tes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant.Atque hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succur rebant, nec auus eius Herodes urbium illarum conditor, quas portubus & templis magnificentissime ornauerat.Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatur'que apud Claudium Cæsarem. qui audito A grippæ obitu,& contumelijs quibus eum Cęsarienses ac Sebasteni post mor tem affecerant,illius quidem causa indoluit,ingratis autem populis uehemen ter iratus est.confestim igitur uoluit successorem paterni regni Agrippam iu niorem mittere,simul ut iureiurando satisfaceret. Sed liberti & amici qui mul tum apud eum poterant dissuaserunt,negantes tutum admodum adolescen ti & uixdum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administran do sit impar,quod'que etiam uiriles grauare possit humeros.cum'que uisi es sent æquum dicere,Cæsar præsidem Iudææ totius'que regni misit Cuspium Fadum,defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum e ius induceret.Ante omnia autem Fado iniunxit, ut Cæsarienses & Sebaste nos acriter castigaret,propter inflictam mortuo iniuriam contumelias'q̃ illa tas adhuc iuuenibus. alam uero Cæsariensium & Sebastenorum cum quin que illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: milites'que è Ro manis legionibus Syriam tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudi um ut manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & semi narium belli exorti Floro præside. quamobrem Vespasinus uictor,ut paulo post dice tur, eos ex illa regione aliò transtulit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XX.

Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, deq; ſtola ſacerdotali. Cap. I.

DEFVNCTO rege Agrippa, ſicut ſuperiore uolumine diximus, Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo Caſsium Longinum, memoriæ regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat, ut Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus autem qui procurator Cęſaris in Iudæam uenit, offendit Iudęos trans amnem Iordanem habitantes contendere cum Philadelphēſibus de Miæ uici finibus, referti uiris bellicoſiſsimis. Ceperant autē arma trāſamnenſes ſine conſenſu primatū & magiſtratuū, multosq; Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus eſt, q̄ nō expectaſſent ſuum iudicium, ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſib. iniuriā, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehēſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarū exilio punīt. Nec ita multo poſt capitis damnauit Tholomæum latronū principem uinctū ad ſe perductū, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis deinde pōtificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, ut talarem tunicam, & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum pontificem induere fas eſt, in caſtellū Antoniam deponerent, ut eſſet in Romanorum poteſtate quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipſe Hieroſolyma cum copijs, timens ne ad Fadi poſtulata Iudæi molirentur noui aliquid) primum ut legatos ſibi ad Cæſarem liceat mittere, qui ab eo petant ſacræ ſtolæ ſeruandæ ius: deinde ut expectetur ſuper ea poſtulatione reſcriptum illius. Reſponſum eſt permiſſuros ut legati mittantur, ſi prius darentur obſides. Quum' que promptè liberos ſuos dediſſent, legati profecti ſunt. Qui poſtquam Romam peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de cauſa ueniſſent, rogauit Cæſarem ut Iudæis ſacræ ſtolæ cuſtodiam petentibus annuere dignetur, & Fado ſuper eo negotio ſcribere. Tum Cæſar uocatis ad ſe legatis, ait ſe hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. hoc enim ſe illius donare precibus, cui reſponſo talem epiſtolam addidit: Claudius Cæſar Germanicus trib. pot. v. Coſ. deſignatus IIII Imp. X. P. P. Hieroſolymitanorum magiſtratibus, ſenatui & populo, totí' que Iudæorum genti ſalutem. Quoniam Agrippa alumnus meus pīſsimus, quem ego domi educo, adduxit ad me ueſtros legatos, gratias agentes q̄ ſedulo genti ueſtræ pro-

prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem ſtolam & coronam uobis ſeruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi chariſsimus Vitellius conceſſerat: ueſtræq; uolũtati annuo primũ motus pietate propria, & quia placet quemq; religioſum eſſe more ſuæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Ariſtobulo, quos & mihi deuotiſsimos noui, & ueſtri ſtudioſiſsimos, merito'que illorum amicitiam plurimi facio. Scripſi autem de hac re & Cuſpio Fado procuratori meo per Cornelium Cerõnis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis: & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Calendas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Coſs. Eodem tempore & Herodes dynaſta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petijt à Cæſare poteſtatem in templum & ſacrum ærarium, iusq; eligendorum ſummorum pontificum: impetrauit'que hæc omnia, ita ut etiam poſteris eius idem ius manſerit uſq; ad belli Iudaici exitum. Ipſe Herodes Canthara in ordinem redacto, Ioſepho Canei ſummum pontificatum contulit.

Quomodo Helena Adiabenorum regina & eius filij religionem Iudaicam complexi ſint. Cap. II.

PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum ſe tranſtulerunt propter cauſam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, ſororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut unà cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterũ, uocem quandam ſibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, ne'ue premeret fœtum, qui ut non ſine diuina prouidentia inchoatus ſit, ita finem habiturus eſſet fortunatiſsimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus eſt, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. ſuſceperat autem iam ante Monobazum hoc ſeniorem ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifeſte tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta eſt germanorum inuidia, indies magis ac magis creſcentibus illorum odijs, Izatem ſibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoſcebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, ſed quiſq; cupiebat patri eſſe quàm chariſsimus. Izatem uero cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatũ magnis muneribus miſit ad Abemerigum, regnantem tunc apud caſtrum quod Spaſini uocant accolæ, cõmendans ei ſalutem filij. Is libenter accepit adoleſcentem, quem complexus ſingulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, unde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum ſenex, uidens ſibi ſupereſſe modicum uitæ ſpacium, concupiuit uidere ante ſuam mortem filium. Accerſitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feraciſsimam. in ea ſeruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euaſiſſe diluuium, oſtenditurq; ibi hodie quoq; uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit uſq; ad patris obitum. Qui poſtquam fato functus eſt, Helena regina accitis eadem die magnatibus ſuis & ſatrapis, ac præfectis militum, Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem ſui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit digniſsimum, attamen

ueſtrum

ueſtrum quoque ſuper hac re iudicium expecto. Beatus enim eſt non qui ab uno, ſed qui plurium conſenſu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cõcilij. Quibus auditis proceres primum more ſuo reginam adorauerunt, deinde probari ſibi ſententiam reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quem ſcirent merito & ex communi popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebantq; ſuam operam ut primum fratres eius atq; cognatos occiderent, quo ſecurius nouo regi pararetur imperium. ſic enim liberum fore à metu, in quo eſſe poſſet propter illorum inuidiam & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem cenſuit in aduentum filij, & expectandam ipſius ſententiam. Tum proceres conſuluerunt ut ſaltem uinctos aſſeruaret donec ille ueniat, quo magis in tuto ſit regnum Izatæ: interim aliquem cui maxime regina fideret, procuratorem regni conſtituendum. Paruit his Helena, & prorege fecit grandiorem filium Monobazum, impoſito ei diademate, & dato patris anulo ſignatorio, ſimul que ſampſera ut ipſi uocant: iuſsitq; eum adminiſtrare rempub. donec frater ueniat. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultro cedenti Monobazo fratri in principatum ſucceſsit. Cæterùm eo tempore quo Izates apud Spaſini caſtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas ueri dei cultũ ritu Iudaico. per has deinde cũ Izatæ innotuiſſet, ipſum quoq; in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eſt magnis precibus pertractus. forte autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo inſtituta leges diuinitus traditas complecteretur. Izates porrò nouus rex poſtquã in Adiabenam reuerſus offendit fratres & cognatos in uinculis, tulit id ægerrime. & cum occidere hos aut uinctos ſeruare uetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorũ unà cum propriis filijs Romam ad Claudium Cæſarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobiq; obſides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam ut & ipſe ad eam religionem tranſiret. cumq; exiſtimaret ſe nõ eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabatur impedire, periculoſum eſſe dictitans. multum enim eam rem à rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neque ullo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. ſic illa aliquantiſper cupiditatem eius retinuit. rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobans, minatus eſt ſe eum relicturum niſi ab hoc propoſito deſiſteret. timere enim ſe ne ſi occulta proferrentur in uulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſq; circumciſione deum pie colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. in hoc enim magis ſitam religionem quàm in circumciſione corporis: daturumq; deum ueniam, ſi neceſsitate coactus ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. his uerbis tum regi perſuaſit quod uoluit. Aliquanto autem poſt, nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat, alius quidam Iudæus è

è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad ſalutandum enim regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moyſis uolumina: neſcis, inquit, ô rex, quantam iniuriam legi & per hanc deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe, ſed præſtat imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis rex nõ diſtulit negotium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. quos continuo ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. ſibi quoque uidebant imminere periculum, ut conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipſum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicientibus, ſibi'que uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, deſiderio capta eſt uiſendi Hieroſolyma, templum'que illud apud omnes mortales famoſiſsimum, ut ibi deum adoraret, uotiuas'que uictimas redderet. Et quia facile commeatum impetrauit à filio, poſtquam magnos apparatus in eam profectionem feciſſet, inſtructa copioſo uiatico deſcendit in Hieroſolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportune eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex ſuis alios miſit Alexandriam comparaturos uim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum paſſarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuerſis, cibos egenis diſtribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem ſibi apud noſtram gentem peperit. Filius quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ miſit Hieroſolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus no-
III ſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Cæterùm Parthorum rex Artabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutum manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet etiam reditum in patriam. Aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne deſpicias me rex tuum ſupplicem, neue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cum intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſiueris, animabitur in cæteros quoq; reges audacia, inconditæ multitudinis. Hæc ille demiſſo uultu lachrymans. Izates autem audito

dito eius nomine, uidens'que astare supplicem Artabanum, ab equo desilijt, & Bono, inquit, animo esto rex, nec turberis præsenti calamitate quasi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœstitia: inuenies'que amicum & socium meliorem, quàm fortè speraſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum restituam, aut meum tibi cedam. Hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipse eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorum exhibens. Id Parthus rex tulit permoleste, iurauit'que per futuram suam fortunam ac dignitatem, descensurum se, nisi ille rursum ascenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gesturus in equum insilijt, & perducto in suam regiam omnem honorem habuit, in consessibus ac cõuiuijs honorationem locum ei cedens, habita ratione non præsentis eius status. sed dignitatis pristinæ, reputans'que eadem posse cuiuis mortalium accidere. Scripsit etiam ad Parthos suadens ut suum regem reciperent, fidem suam interponens non fore eum iniuriarum memorem. paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi uerò non recusabant eum recipere, sed posse se negabant, quòd iam principatum dedissent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim esse, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinnamus autem uoluntate procerum cognita, cum esset alumnus Artabani, & alioqui honesto ingenio præditus, scribit ei ut accepta à se fide reuerteretur, recepturus amissum dignitatis fastigium: à quo ille persuasus redijt. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione salutato diadema suo capiti detractũ imposuit. Sic Artabanus Izatę opera in regnum suum restitutus est, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, sed affecit Izatem maximis qui apud ipsos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei gestare permisit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris insignia concessa sunt solis Parthorum regibus. donauit'que ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen est Nisibis. in ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo pòst Artabanus moriens regnum reliquit Vardani suo filio. hic ad Izatem profectus, suasit ei ut uellet sibi belli aduersus Romanos gerendi esse socius, quod tamen impetrare non potuit. Adiabenus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. Ad hæc quia quinque adolescentes filios miserat ut linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simul'que matrem adoraturam in templo, sicut diximus, segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine.

Parthus autem his offensus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, deo frustrante spes eius uanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias, Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro

grandiori Mediã, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiam erga deum pietatẽ res prosperè succedere, prædicarióp eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægre ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum regem susciperet: promittebant'que primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. icto'que cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cum'que iam hostes in cõspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus ueniretur omnes sui ex composito eum deserunt: terga'que uertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: sed sentiens se à magnatibus proditum, ipse quoque intra castra sese recipit, ubi inquisitione facta in authores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, his supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit: cæsis'que plurimis, reliquos ueram fugam coegit capessere. ipsum regem acriter persequutus in castrum Arsamum compulit: impetu'que facto in mœnia, ui illud cepit. eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam uiuum in suam in potestatem redigere non ualuerit, quia captiuitatẽ uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à deo in manus sui regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuo scribunt Vologeso regi Parthorum, rogantes ut Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suũ regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandũ excitus, cum nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetijt: bellum interminatus, si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus, turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere: sciens'que quòd etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen uon quiesceret, decreuit totam rem deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretus'que huius auxilio liberos & uxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hostium. Cum'que Parthus numerosas equitum atque peditum secum propere trahens copias opinione citius uenisset, posuisset'que castra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longe inde castra metatus est, habens circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm late patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatur'que daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem

dem

dem se nullo modo conferendum esse Parthorum uiribus, nec tamen ignorare deum esse longe potentiorem uniuersis mortalibus. atq; ita dimisso nuncio supplex humi ante deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi una cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, teq; merito solum & primũ habeo dominũ, ueni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, q̃ illorũ repressurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantẽ & lamentantẽ exaudiuit deus: illaq; ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum ualidam manũ contempta regis absentia populari regionẽ Parthicam, infecto negotio retrorsum cum exercitu abijt: ita ut euidenter appareret Izatem tum seruatũ diuina prouidentia. Non multo aũt post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimũ, regni uigesimoquarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post cõmunis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius cõpertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit, cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendum sine mora profecta est: reuersaq; in Adiabenam, non multo tẽpore Izatæ superuixit. Monabazus autẽ ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numero, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidã nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuiũ. prophetam enim se iactabat, pollicens scissurum se uerbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperũt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. atq; hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore. IIII

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt. Cap. III.

FADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius V
qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horum tempore magna illa fames Iudæam tenuit, quando regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatũ in egenos distribuit, ut iam dictum est. eodem tempore etiã filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit summo pontificio, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tẽpore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno princi-

principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorũ Aristobulus ex priore uxore natus est, è Bernice uerò fratris filia Bernycianus & Hyrcanus. eius
VI principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primum explicabimus.

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt. Cap. IIII.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominib. uesci panibus infermentatis mos est, cõcurrentibus undiq; ad solennitatem turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatã stare supra templi porticus, cohibituram tumultum siquis forte existeret. nam idem & alij ante illum præsides factitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum deum quem honoraret ea celebritas. & quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militẽ. his auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. cumq; illi adeò non parerent, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitũ cum armis conuenire in Antoniam castellũ templo imminens, ut suprà docuimus. uulgaris autem multitudo uiso aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere. & cum essent angusti uiarum exitus, rati à tergo hostem insequi, comprimebant se inuicem inter fugiendum, & conculcabant in angustijs, ita ut perirent plurimi. uiginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata sunt: uersaq; in luctum festa lætitia, omnes sacrificiorum & precationũ obliti, dediderunt se lamentis ac eiulatibus: tantam cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus desierat, cum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaserant, in publica uia centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris seruum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt sarcinas, quo audito Cumanus cõfestim eò misit milites, iussos ut uicos loco propinquos diriperent. in hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conspectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum est, facto concursu agmine magno petunt Cæsaream, in qua tum Cumanus agebat, supplicantes ut non suam, sed læsi numinis ulciscereturiniuriam. Tum præses ueritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum uiolatorem legis securi ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V.

VII POST hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidiũ initijs talibus. Mos erat Galilæis per dies festos Hierosolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum transirent uicum Samaritarũ ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs, commissa inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorũ desiderati sunt. Id indigne ferẽtes eorũ primates Iudæos ad arma cõciuerunt, hortantes ut se in liber-

bertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum uero fieri intolerabilem, si cum subditorũ iniurijs coniuncta sit. Cumq; magistratus lenire eos conarentur, pollicerenturque se Cumano persuasuros, ut pœnas de cædis autoribus sumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, ascito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex professo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorum incendijs & rapinis uastauerat. At Cumanus cognitis quę gesta fuerãt, assumit Sebastenorum alam, & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiam Samaritanis contra Iudæos proficiscitur: quos assecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uero Hierosolymitanorũ primi genere atq; honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentum sit, induti saccos, & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendam patriam, & templi incendium, liberosq; cum uxoribus captiuos abducendos ut prophanis nationibus seruiant: rogabantque ut mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His uerbis tãdem persuasi dilapsi sunt, latrones uero ad loca munita reuersi sunt dẽnuo. Atque ex eo tempore uniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. VIII Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratũ Syriæ præsidem tunc Tyri degentem conueniunt, & Iudæos accusant, quòd uicos eorũ diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægre ferre propriam iniuriam, quàm contemptam Romanorũ potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniurijs prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli usquam essent Romanorum magistratus, uicinos infestasse excursionibus. quamobrem nunc se uenisse, ut uindictam impetrarent à præside. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maxime in Cumanũ, qui muneribus illorum corruptus tantam cædem dissimulanter tulerit. His auditis. Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei ueritatem exactus cognouerit. Ita tum infecto negotio discessum est. Paulo uero post Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultũ illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profectus in uicum Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatem cum alijs quatuor socijs Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses affecit supplicio. Ananiam uero summum pontificem. & Ananum ducem uinctos Romam misit, ut apud Claudiũ Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores enim Samaritanorum atq; Iudæorum, simulq; Cumanum procuratorem, & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, ut sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersijs. Ipse ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hierosolyma: ubi pacata inuenit omnia, populumque occupatum patrio festo, & operantem sacrificijs. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem

uorem libertorū & amicorū Cæſaris: quorum opera uiciſſent aduerſarios Iudæos, niſi Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudęorum primores premi fauore potentū uidēs, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina uxore Claudij, ut marito perſuaderet legitime cauſam cognoſcere, & in deprehenſos tumultus autores iuſtā proferre ſententiam. Claudius igitur his precib. præmollitus, auditis partibus ut cōperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudiciū uenerant ſupplicio tradidit. Cumanū uero mulctauit exilio. Celerem uero tribunū iuſsit perductū Hieroſolymā inſpectante toto
ix populo raptari per uias, atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam miſit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Poſt hæc anno imperij ſui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lyſiæ fuerat. Chalcidem uero ei abſtulit, cum iam dynaſta illius fuiſſet quadriennio. His donationib. ornatus à Cæſare iuuenis collocauit Azizo Emeſenorū regi circumciſo ſororē Druſillam. Epiphanes em̄ Antiochi regis filius recuſauit eius nuptias, q; mutata ſententia Iudæorū religionē amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariamnen quoq; matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio; cui ab Agrippa patre iam ante deſponſata fuerat: ex quibus nata eſt filia Bernice nomine. Druſilla autem non multo poſt dimiſſa eſt ab Azizo ex cauſa huiuſmodi. Felix cum eſſet Iudææ procurator, uiſa hac fœminarum omnium pulcherrima amore eius captus, Simonem amicū ſuum, Iudæum genere Cyprium, pro mago ſe gerentem ad eam miſit, qui mulierē ſolicitaret ut relicto priore marito ipſi nuberet, beatam fore pollicens ſi non faſtidiret hominem. illa male conſulta uolens euadere moleſtationes ſororis Bernices, inuidentis ſibi formæ præcellentiā, conſenſit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomē Agrippæ impoſuit: qui iam adultus quomodo cum uxore perierit Veſuuiani clade incendij tempore Titi Cæſaris, dicemus poſtea. Porrò Bernice poſt Herodis obitū, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tēpore in uiduitate acta, cum ſpargeretur rumor cum fratre eam congredi, ſuaſit Polemoni regi Ciliciæ, ut circumciſus prius ſe duceret, rata ſic ſe coarguturā mendacium. Nec recuſauit Polemon inductus maxime mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intēperantiam ut fertur diſcedente ab eo Bernice: qui mox deſertus ab uxore, & ipſe Iudaicæ religionis deſertor factus eſt. Eodemq; tempore etiam Mariamne dedignata Archelaū migrauit in thalamū Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus q; genere, & tum Alabarchiæ magiſtratū gerētis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum ſingulis poſt dicemus di-
x ligentius. Cæterum Claudius Cæſar exactis in imperio tredecim annis, & octo menſibus, diebusq; uiginti fato functus eſt, aſſeuerantibus quibuſdam ſublatum eſſe uxoris ueneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus uerò Domitius Ænobarbus unus ex Romanis illuſtrioribus: poſt cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Meſſalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauij. nam Octauiam omnium ſuorum liberorū natu maximam ex

Pæ-

Petina prima uxore ſuſceperat: quam Neroni collocauit. ſic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autē uerita ne Britannicus adultus à patre acciperet ſucceſsionē imperij, uolensq; principatū ſuo filio quærere, prō curata ut fertur morte Claudij, confeſtim ad prætorianos milites miſit præfectum eorū Burrum cum tribunis & libertorum potentiſsimis, qui Neronem ad eos perductū Imperatorem cōſalutarent. At Nero principatū ſic adeptus Britannicum clàm ueneno ſuſtulit, nec multo pòſt Agrippinam matrē ſuam ferro propalàm, hanc illi gratiam non prō natiuitate ſolū referens, uerumetiā q; eius artibus ad imperiū prouectus ſit. Occidit & uxorem Octauiam, multosq; uiros illuſtriſsimos, quaſi coniuratos in ſuam perniciem. Sed de his rebus ſcribere ſuperſedeo. non deſunt enim qui res Neronis ſcripſerunt: quorū ſiqui in gratiam eius ut bene de ſe meriti, ueritatē neglexerunt: alij indulgentes ſuis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati ſunt, ut merito damnandi ſint in hiſtoria. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quando ne ſuperiorū quidem imperatorū geſta ſcribentes rationē ueritatis habuerunt, quos tanto pòſt nati nulla iuſta de cauſa odiſſe poterāt. ſed iſtis ueritatis cōtemptoribus liceat ut libet ſcribere, quando delectari uidentur hac licentia. nos uero quibus propoſitum eſt à ueritate nuſquā diſcedere, quæ à noſtro argumento aliena ſunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanq; obiter tractamus, ne calamitatū quidē ac errato rum cōmemoratione uitata. Ergo ad res noſtras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, regi Emeſorū Azizo defuncto frater in principatu ſucceſsit: minoris autē Armeniæ dominium Ariſtobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partē Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem ſita, agroq; eius habitato uicis xiiij. xi

Geſta Felicis Iudææ præſidis. Cap. VI.

CAETERVM Iudææ res prolabebātur uſq; in deterius. tota enim referta erat latronum receptaculis, & magicis præſtigiatoribus imperitiq; uulgi ſeductoribus. quorum multos, ſicut & latrones, Felix quotidie cōprehenſos afficiebat ſupplicijs: & in his Eleazarum Dinæi filiū, qui non mediocrem latronum globum circa ſe habebat, dolo uiuum in poteſtatem ſuam redegit: data enim ei fide q; nihil mali eſſet paſſurus, perſuaſit ut ad ſe ueniret: moxq; uinctū Romam tranſmiſit. cumq; odio prōſequeretur Ionatham ſummū pontificem, ut admonitus ab eo ſæpe de adminiſtrandis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipſum recideret, ad cuius preces Cæſar hunc procuratorē miſerat, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius moleſtis interpellationibus. Graue enim eſt nocendi cupidis ſi admoneantur crebrius. Qua de cauſa Felix amicū Ionathæ fidiſsimū Doram Hieroſolymitam genere induxit promiſſa pecunia, ut ſicarios ipſi pontifici immitteret: quod ille in gratiā præſidis perfecit his artibus. Quidam quaſi religionis ergò in urbē aſcenderūt ſicis clàm ſuccincti ſubueſtibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerūt hominē. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia ſicarij per ſingula feſta uentitātes, & tela celantes parī modo immixti turbis, alios cōfodiebant proter priuatas inimi-

inimicitias, alios cõducti pecunia, idq; non modò in reliquis urbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac si nihil hoc modo pietatẽ læderẽt. unde fas est credere deũ tanta impietate offensum auersatum esse Hierosolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: gentiq; cum liberis simul & uxoribus seruitutis iugum imposuisse, quo castigatiores redderẽtur hoc infortunio. Et urbs quidẽ talib. incestabatur latrocinijs. Impostores autẽ & magi turbas illectas post se trahebant in solitudines, pollicentes se diuinitus ostẽsuros eis clarissima signa & prodigia: persuasaq; multitudo mox pœ-
XII nas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem tempore quidã ex Ægypto uenit Hierosolyma uatem se esse profitens & plebi suadẽs ut secuta se in mõtem Oliueti ascenderet, qui è regione urbis ad quintũ abest stadium: illic enim uisuros suo iussu cadere Hierosolymorũ mœnia, ita ut per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere: stipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbã seductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occisis, ducentos uiuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populũ, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium uicos direptos absumebant incendijs. Apud
XIII Cæsaream quoq; inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione uolebãt esse, q; urbis eius conditor Herodes rex fuerit Iudæus genere: id Syri non inficiabantur quidẽ, sed aiebãt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tẽpore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res pòst peruenit ad cognitionẽ præsidum, correptisq; ex utraq; parte tumultus autoribus affecerunt eos uerberibus, atque hoc modo seditionem cõpresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros lacessebant conuitio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo q; plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Iudæos cõuitia. deinde ad lapides uentum est, ita ut multi utrinq; uel sauciarẽtur uel caderent. penes Iudæos tamẽ fuit uictoria. Felix aũt ut uidit cõtentionẽ progressam usq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos ut desinerent: quibus non parẽtibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas in prædam concessit militibus. Iudæorũ uerò honoratiores ac modestiores sibijpsis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretq; iam & resipiscendi facultatẽ concederet: id quod pręses indulsit eorũ precibus. Per idem tempus Agrippa rex summum sacerdotiũ Ismaeli contulit Phabei filio: & ipsi summi põtifices dissidere cœperũt à sacerdotibus & primatib. Hierosolymitanorũ ciuiũ, singulisq; incedebant stipati manu audacissimorũ & seditiosorum hominũ, conflictantesq; inter se mutuis certabant conuitijs & lapidationibus: nec erat qui cõpesceret, quasi uacãte urbe magistratib. Intantũ aũt exarsit summorũ põtificũ impudẽtia, ut auderẽt seruos suos in areas mittere, qui auferrẽt debitas sacerdotib. decimas, aliquotq; pauperiores è sacerdotũ ordine alimẽtorũ inopia fame deficerẽt. Tãto plus tũ pollebat uiolẽtia seditiosorũ q; iustitia.

De

De procuratore Porcio Festo, & de sicarijs. Cap. VII.

CAETERVM postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudæorũ Cæsaream incolentium Romam profecti sunt Felicem accusaturi: dedissetq; omnino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallãtis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. Cæsariensium etiam Syrorum duo præcipui, XIIII
Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis postea calamitatum nostrarum omnium causæ ortæ sunt. Iudæi enim Cæsarienses ubi cognouerunt quæ scripta sunt, magis etiam perstabant in seditionibus, donec initium belli conflatum est. Cum autem ueniisset in Iudæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus uicos passim populantibus, quorum ferociss imi appellati sicarij, tunc ad maximum numerum excreuerant, utentes gladiolis instar acinacis Persici, incuruis, quales sicas Romani nominant, unde latronibus ipsis cognomen est inditum, multorum cæde infamibus: qui, ut iam dictũ est, festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nullo negotio quotquot collibuisset tollebant de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit contrà quendam impostorem magũ, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unà cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodem tẽpore Agrippa rex ex- XV
truxit insigni amplitudine domũ prope porticũ in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorũ fuerat, sitã in edito loco unde amœnissimus prospectus patebat contemplari urbẽ uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissime. neq; enim leges nostræ concedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt supra exhedram, quæ erat in interiore templo uersa ad solem occiduum. hæc non solum regij triclinij prospectũ arcebat opposita, uerumetiam occidentalis extrà templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. quo impetrato miserunt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

sicarij unde?

De procuratore Albino. Cap. VIII.

CAESAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex uero Iosepho iusso priuatam uitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omniũ felicissimum, ut qui filios habuerit quinq́, omnes potitos summi dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorũ pontificum contigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatũ accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriſsimũ, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere, concilium iudicum aduocat: statutumq́ coram eo fratrem Iesu Christi Iacobũ nomine, & unà quosdam alios. reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factũ omnibus in ea ciuitate bonis & legũ studiosis uehemẽter displicuit: missisq́ ad regẽ clàm nuncijs rogauerũt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem recte egisse. Quidam etiam Albino occurrentes uenienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu aduocare conciliũ. horũ uerbis ille persuasus iracunde scripsit põtifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertiũ mensem ablatum ab eo pontificatum Iesu Damnei filio concesit. Albinus porrò ut uenit Hierosolyma omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret prouinciam, interfectis multis sicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturq́ ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq́ Albinũ donis uenerabatur & summũ pontificẽ. Sed habebat seruos pessimos, qui adiuncto sibi audaciſsimo quoq́ obeuntes areas, ui auferebant sacerdotũ decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoque pontifices faciebant similia, nemine ualente compescere: multiq́ sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At sicarij die festo qui tum superuenerat noctu urbem ingressi uiuum ceperũt scribam ducis Eleazari, is erat Ananiæ pontificis filius. hunc uinctũ abduxerũt, ac deinde miserunt Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, ut ex eorũ numero decem captiuos solueret: tum Ananias urgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorũ calamitatũ fuit initiũ. Latrones enim semper aliquam artem cõminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebant q̃ è suis aliquot reciperent: auctiq́ denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionẽ uastabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœrijs Cæsareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorẽ uocauit eam Neroniada: & theatrũ apud Berytios impendijs magnis exædificatũ ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ usum ingenti ui pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ uiritim distribuit: totamq́ eam urbẽ ornauit statuis passim dispositis atq́ expressis ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: unde magnã sibi apud subditos parauit

inuidiam

inuidiã,quòd ſuos ſpolians externam urbẽ excoleret.eodẽ rege iubente Ieſus Gamalielis filius in ſummo pontificatu ſucceſsit Ieſu Damnei filio nõ libẽter ſibi cedenti,unde natũ eſt inter utrumq; diſsidium. aſcitis enim globis audacium iuuenum ſæpe à conuitijs prorumpebãt ad lapides.Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis facultatibus largitione plurimos ſibi cõcilians. Coſtobarus quoq; & Saulus ſuam quiſq; circa ſe manum habebat ſceleratorum hominũ,orti genere regio,& propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alio qui uiolenti & ad ſpoliandos infirmiores promptiſsimi. atq; ex illo maxime tempore labare cœpit noſtra reſpub.& indies in deterius ruere. Porrò Al- XVII binus audito Geſsium Florum ſibi ſucceſſurum uenire, uideri uolens gratificatus Hieroſolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erant in manifeſte capitali culpa iuſsit interimi: reliquos qui leuioribus de cauſis coniecti erant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium poſt alium.atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta eſt latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines quorum erat ſacros hymnos in templo canere,adito rege induxerunt eum precibus ut aduocato concilio decerneret eis uſum ſtolæ lineæ,quæ tum ſolis erat conceſſa ſacerdotibus. hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipſius regni memoriam. neq; fruſtra fuit eorũ poſtulatio.Rex enim de concilij ſententia permiſit hymnorum cantoribus,ut depoſito priore habitu,lineum ut uoluerunt ſumerent. Aliam etiam eiuſdem tribus partem addictam templi miniſterijs, ipſorum precibus motus permiſit ſacros hymnos canendos ediſcere:quæ omnia fiebant contra inſtituta legis patriæ,nunq; uiolatę abſq; piaculo.Iam abſolutum erat & templi ædificium.Populus igitur cum uideret eſſe in otio circiter octodecim opificum millia,ſolitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus uictũ quærere,nolensq; ſacram pecuniam repoſitã habere nequando præda Romanis fieret,ſimul que opificibus inde prouiſum cupiens: quòd uel una hora opera to ſtatim merces repræſentaretur:ſuaſit regi ut orientalem inſtauraret porticum.ea tẽpli extima claudebat profundæ ualli & anguſtæ imminens, ac proinde ſubnixa muro quadringentos alto cubitos, ſaxis conſtructo quadratis ualde candidis:eratq; cuiusq; ſaxi longitudo cubitorũ uiginti, ſex uero altitudo:opus Solomonis regis qui primus integrũ templũ condidit. Rex aũt cuius curæ Claudius Cæſ. fabricam tẽpli cõmiſerat,reputans,quodcunq; opus demoliri facile,reparari difficile,maxime talem porticũ egentẽ & tẽpore longo & pecunijs plurimis,nõ annuit populi precibus: ſed urbem candido ſaxo conſternere ſi liberet non uetuit. Poſt hæc Ieſu Gamalielis filio pontificatum abrogatũ concedit Matthiæ Theophili filio,quo pontifice Iudaicũ bellum habuit initium. Conueniens uidetur præſenti hiſtoriæ narrare de pon XVIII tificibus quæ origo eorũ,& qui ad hunc honorẽ admittantur,& quot uſq; ad finẽ eius belli fuerint.Primus igitur omniũ hoc dei ſacerdotiũ geſsiſſe fertur Moyſis germanus Aaron pontifex:quo defuncto ſucceſsiſſe mox filios,ac deinde illorũ poſteritati manſiſſe hunc honorẽ perpetuũ.unde conſuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem dei pontificẽ fieri niſi deſcendentem ab Aaronis ſanguine,nec eam dignitatẽ concedi uel regib.oriundis alio genere. Fuerunt igitur uniuerſi à primo Aarone uſq; Phanaſum,quẽ belli tẽpore ſedi-

tioſi declarauerunt pontificem, LXXXIII numero. horũ XIII præfuernt ſacris ab eo tẽpore quo primum in deſerto Moyſes erexit deo tabernaculum, uſque dum in Iudæam uentum eſt, ubi deo templum ædificauit rex Solomon. nam à principio pontificibus non ſuccedebatur niſi mortuis: deinde uiuentibus etiam ſubrogari cœperunt alij. Itaq; hi XIII cum eſſent duorum Aaronis filiorum poſteri, per continuatas ſucceſsiones hoc honore potiti ſunt, ſub his primò penes optimates adminiſtratio fuit reipublicæ, poſt ad monarchas, poſtremò ad reges tranſijt. ex quo autem die patres noſtri ductu Moyſis Ægyptũ ſunt egreſsi, uſque ad templum à Solomone rege conditum, elapſi ſunt anni CCXII. poſt XIII illos pontifices alij XVIII ſecuti ſunt, à tempore Solomonis regis ſibi ſuccedentes. uſq; dum Nabuchodonoſor Babyloniorũ rex contra noſtram urbem expeditione facta templum incendit, & translata tota gente Babylonem, Ioſedecum quoq; pontificem illò abduxit. horum pontificatus tempus CCCCLXVI annorũ fuit, menſium ſex, dierum decem rempub. Iudæorum gubernantibus regibus. poſt ſeptuageſimum autem Babylonicæ captiuitatis annum Cyrus Perſarum rex dimiſsis Babylone Iudæis & reuerſis in antiquam patriam permiſit templũ denuo condere, quãdo Ieſus Ioſedeci filius aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerunt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſsione eius filio, Iacimũ conſtituit ſummũ pontificem, natũ quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrẽ referens, in Ægyptum profectus & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo templũ inſtar Hierolymitani extruerent, ſeq; illic pontificem conſtituerent: de quo templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus autẽ triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pontifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorũ familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotiũ. cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſsit. eum cum per unum & triginta annos geſsiſſet, iam decrepitus ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. huic frater hæres fuit tam regni quàm ſacerdotij, poſtq; ille ſumpto tum primum diademate unum annũ utraq; dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uiginti ſeptẽ annis præfuiſſet rebus Iudaicis moriens Alexandræ uxori permiſit deligendi pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactoq; in regia poteſtate nouennio è uiuis exceſsit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibijpſe regnũ ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactiſq; in utraq; dignitate tribus annis, & totidẽ menſibus, cũ ſuperueniens Pompeius ui cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus

Romam

Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in pontificatum, principatum quoq; suę gentis accepit, sed absq; diademate: præterq; priores illos nouem, per alios XXIII annos summū sacerdotium obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorū traiecto Euphrate bellū Hyrcano inferunt, eoq; uiuo abducto Aristobuli filium Antigonum regem constituunt: qui post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiam iussu Antonij dedit supplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit pontifices, sed eum honorē quibusuis ex sacerdotū ordine concessit etiam obscuris, absq; uno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotē, & Mariamnes suæ uxoris fratrē, ob fauorē populi, & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est. deinde ueritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantē in piscina, ut suprà diximus: neque postea ulli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templū & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusq; eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti sint arma sumere. Cap. IX.

GESSIVS autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenus erat genere, adduxitq; secū Cleopatram coniugem non minus improbā, per quā ut Poppeæ Augustæ amicā, Iudææ administrationē impetrauerat. adeò uero potestate uiolenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, publice traducebat nostrę gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem relinquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecunq; parua æque captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. multi enim illū quæstū exercebant de incolumitate, quam ab eo redimebāt decisis prædarū partibus: adeoq; nullus erat iniuriarum uel modus uel finis, ut miseri Iudæi nō ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad exteros fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse cōmodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel uniuersos quàm paulatim perdere. Itaq; secundo anno postquam is uenit procurator in prouinciam, duodecimo uerò Neronis imperij, bellū id cœptū est: quo tempore quanta uel coacti fecimus, uel perpessi sustinuimus, exacte cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico, atq; hic dicendi finē faciam de antiquitatibus, quas

belli argumentum ſequitur. Præſentis autem operis textus continet totum il lud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum: quæq; per tot ſecula Iudæis uel in Ægypto obuenerunt, uel in Palæſtina cætera'que Syria, tum quas clades ab Aſſyrijs & Babylonijs accepi mus, quo'ue modo tractati ſimus à Perſis & Macedonibus, & poſtremo à Romano populo, his enim omnibus accurate deſcriptis, etiam pontificum ſucceſsiones recenſuimus, continuatas per annorum duo millia. pari diligen tia regum quoq; res ordine tradidimus, & ſtatus reipublicæ monarcharúm que potentiam, per omnia ſecuti autoritatem ſacrorum uoluminum, ita ut à principio ſumus polliciti. auſim'q; addere quòd nemo alius ſcriptor Iudæus, externus'ue potuiſſet hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prode re. ego enim tribulium meorum confeſsione diſciplinas egregie calleo, Græ canicæ quoque literaturæ non ſine profectu dedi operam, quamuis exquiſi tam pronunciandi rationem aſſequi per patriam conſuetudinem non licuit. noſtri enim homines non ſuſpiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod ſtudium profanum apud eos habetur & ſeruis commune cum inge nuis. ſolos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciant, qui legis & ſacrarum literarum tantam aſſecuti ſunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeant. qua in re cum multi collocarint operam, uix uni ſucceſsit atq; alteri, quibus mox dignum præmium contigit. Fortaſsis autem nulla inuidia prohibet eti am de meo genere, geſtis'que per totam uitam rebus pauca exponere, dum adhuc ſuperſunt qui uel atteſtari poſſunt, uel coarguere: atque ita conclude tur harum antiquitatum tractatio comprehenſa uiginti uoluminibus, uerſu um uero ſexaginta millibus. Quòd ſi deus conceſſerit, compendio rurſum re feram belli caſus, & quæ nobis in præſentem uſque diem euenerunt, quæ in cidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæſaris, ætatis uerò meæ ſextum & quinquageſimum. Promiſi etiam ſcripturum me qua tuor libros de Iudæorum opinionibus, & quas de deo e ius'que eſſentia, & de legibus, quare per eas liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

RERVM OMNIVM APVD IOSEPHVM ME=
MORABILIVM INDEX SECVNDVM ALPHABETI ORDINEM.

Aaron Moyſi in Aegyptum redeunti occurrit 49
Aaroni ſacerdotium confertur 69. confirmatur 85. eius filij quatuor 69. quomodo purificatus 70. filij eius duo ſeniores dum offerunt,exuſti, ibidē.uirga eius floret, & profert amygdala 85. moritur 86. primus fuit pontifex 545
Abaneth qualis zona 66
Abaris mons 105
Abaſſarus à Cyro præfectus reſtituendo templo Hieroſolymis 287
Abdaſtartus rex Tyriorū Beleaſtarto patri ſucceßit 835. eius mors ibidē
Abdemonus Tyrius adoleſcēs problemata diſſoluendorū peritus [212.835
Abdonis principatus Hebræorum 127
Abel quid ſignificet,occiditur à fratre 5
Abelmachæa urbs 190
Abemerigus Iſatæ ſuam filiam dat uxorem 532
Abenerus præfectus exercitus 144.153
Ieboſthum Sauli filium conſtituit regem 166.pugnat cōtra Ioabum 166 transfert regnum ad Dauidem 167 ab Ioabo fraudulenter occiditur 168
Aber ſecundi ex fratribus Machabæi ſupplicia crudeliſſima, tolerantiáq; eius 879.880
Abeſalomus Amnonem fratrem iugulat 180.fugit in Geſura, unde à patre reconciliato reuocatur, item forma eius & cæſaries qualis.tum quomodo Ioabum tractarit 181. popularem aurā captat & regnū 182.cum patris concubinis rem habet 183. cogit magnū exercitum contra patrem 185. pendens in arbore interimitur 186
Abias Arabum rex prælio uictus ſibijpſe manum infert 536
Abias Salomonis filius quomodo ſe geſſerit in adminiſtratiōe principatus 136 173
Abiatharus Achimelechi filius ſeruatus à Sauli ſeuitia 155. cōfirmatur ei pontificatus 190. quomodo à Dauide ultus, eius domus ſacerdotio priuatur 200.201
Abibalus rex Iromi pater 212
Tyriorum rex 834.835
Abigæa Nabali uxor Dauidem commotum placat 158.159
Abilamarodachus Nabuchodonoſori filius in paternum regnum ſuccedit & Ioachimum è uinculis eximit 276
Abimelechi Bethlemitæ in Moabiticā terram cum ſuis profectio 130
Abimelechus Gedeonis nothus, fratres legitimos occidit, & imperiū arripit 124. urbe & tribu pellitur ibid.Sicimas captas ſolo æquat 125. occiditur ibidem
Abimelechus Palæſtinæ rex Saram cōcupiſcit 17
Abironi cum ſuis terra dehiſcit 84
Abiſace puella calefacit ſenem Dauidem 195.ambit eam uxorē Adonias 200
Abiſæus Ioabi frater,uir fortis 166.188 192.cum fratre Sabæum perſequitur 190.uindicat regem ab interitu,occiſo Acmone 191
Abrahamus quando natus 12. Lotum nepotem adoptat 13. è Chaldæa migrat in Chananæam, & dei uerum cultum inſtituit ibid.hinc in Aegyptum proficiſcitur,ubi uxorem fingit eſſe ſororem ſuam 14. 17. Aegyptijs diſciplinas inſtituit 14. Aſſyrios uincit 15. decimas dat Melchiſedeco, & promittitur ei filius à deo 15. 16. genuit Iſmahelem ex Agare 16.hoſpitatur angelos tres 16. migrat in Gerara 17. à deo tentatur 18. monumentum ſibi & poſteris comparat 19. ducit Chæturā uxorem, ſuſcipit liberos 20. Iſaco quærit uxorem ibid. moritur 21. eius arma contra Pharaonem 768.769
Abrahami domicilium,uicus 13
Abſalomon tyrannidis Manahemi adiutor 671
Abſalomus patruus, & ſocer Ariſtobuli captus 370
Accaron non potuit capi ad Hebræis 115
Achabus Amarini filius regnū paternum nactus maioribus cōtaminat id ſceleribus quàm anteceſſores ſui 229 agnoſcit ſuum ſatū & pœnitet 230 cedit Adadi filio bellum inferenti 231 eundem uincit 232. occiditur 235. ipſius liberorū capita præcidūtur 246
Achar furtū cōmittit 108. plectitur 109
Achæ,quinti ex fratribus Machabæi immania ſupplicia, eiuſq; inſignis tolerantia 881
Achazes Iothami filius regnū paternum arripiens, idolis filium holocautoma offert,belloq; impetitus,magnam patitur ſtragem 255. Aſſyriorū regis auxilio ulciſcitur Syros, ſtultus & impius moritur 256
Achabus Herodis nepos aui uim prōhibet 466.impetitur à 2000.militibus dimißis 473. Herodem manum ſibi inferentē prohibet 637. militibus tumultuantibus reſiſtit 473
Achias pontifex 142
Achias propheta Hieroboamo regnū & alia uaticinatur 217.222.223
Achilaus princeps cōmentarienſiū 190
Achimanus Berzellæi filius apud Dauidem manet 189
Achimas Dauidi uictoriam nunciat 187
Achimelechus pontifex Dauidem cōmeatu iuuat 154.accitus ad Saulum occiditur cum omni ſua familia 155
Achitophel à Dauide ad Abeſalomū defecit 182. male conſulit domino ſuo 183 184. propter ſpretum conſilium relinquit Abeſalomum & ſe ſuſpendit 158
Acmes Iuliæ famulæ dolus 463.635
Acmon gigas Dauidem occiſurus, ab Abiſæo perimitur 191
Acuſilaus Argiuus quo tempore hiſtoriā condere inceperit,& in quibus Heſiodum corrigat 828
Adadus Azaelis filius paternum in regnum ſuccedit, quo ab Ioa Iſraelitarū rege priuatur 251
Adadus Syriæ & Damaſci rex cum Dauide confligens uincitur 174
Adadi huius poſteri dicti reges Syriæ, ſicut Aegypti reges Ptolemæi ibid.
Adadus tertius Samariam uaſtat ibid.
Adadus Syrus Achabo bellū inferens cedenti,ab eo tandem uincitur 231.232 & recipitur in gratiam 233. Ioramo inſidians & Eliſæum capere conatus fruſtratur 240. 241. bello aggreditur Ioramū 241. fugatur à deo 242 præfocatur ab Azaele 243
Adami creatio, & quid ea uox ſignificet 3. lapſus & mulcta 4.5. eius ſoboles, poſteritas & mors 5.6
Adar menſis 105.288.294.300.333
Adar menſis dies XIIII. & XV. cur feſti Iudæis 300
Aderus Syriam occupat,& rex eius efficitur 217
Adoma quid ſignificet 28
Adomus dictus Eſaus ibidem
Adoni quid ſignificet 115
Adonias Dauidis filius regnum paternū affectat 195. fugit ad aſylum, & ueniam commiſſi à patre impetrat 196 ſalutat matrem Solomonis, & Abiſaces connubiū ambiēs occiditur 200

Adonibezecus capitur ac truncatur manibus & pedibus, sic uti ipse alios reges mutilauerat 115
Adoramus quæstor tributorum ordinatur 190. lapidibus obruitur 218
Adulterij suspecta quomõ purgetur 75
Adramalechus Senacheribi filius patricida 261
Adrazarus Sophenorũ rex à Dauide uictus 174
Aegyptius uates seductor Iudæorũ 542
Aegyptij populus qualis 11.43
Aegyptijs quis astronomiam & arithmeticam primus tradiderit 14 non licere eis greges curare 42. cur quintam fructuum portionẽ regibus pendant 42. pugnant cum Aethiopibus 46. Hebræos insequuntur 53 quare Babylonẽ abducti 273. eorum antiquissima rerum memorabiliũ traditio 827. 829. testimoniũ de Iudæis 832. 841. quid eis Græcorum commercium conciliarit 831. sexaginta milia Iudæorum peremerunt 822
Aegyptijs gratificari uolentes ueritatem de gestis Iudæorum corrupere 842
Aegyptiorum dij descripti 844. 854 855. seruitus 858. eorũ mali mores taxati 854
Aegyptijs nemo regum aut imperatorũ ius ciuitatis largitus est 854
Aegyptiũ mare totũ portub. caret 745
Aegyptiũ fames ingens occupat 35. 42
Aegypti regina Solomonem inuisit 214
Aegypti descriptio 667. 744. 745
Aegyptus unde nomen acceperit 834
Aelius Gallus dux auxiliariorum ab Herode missorum Cæsari 418
Aemilius Iucundus à Iudæis occisus 678
Aemilius Regulus Corduben. 508
Aeneas, qui Aretas postea dictus, Arabũ rex constitutur 445
Aeoles populus 11
Aerariæ quis inuentor 6
Aeris genus auro preciosius 174
Acinaces Persicus, qualis 543
Aeta, petra, Sampsonis habitatio 125
Aeternius Fronto magister duarum legionum Alexandrinarum 792
Aethiopes, populus 11. bello Aegyptios infestant 46. quõ à Mose uicti 47
Aethiopas ab Aegyptijs circumcisionem accepisse 222
Agaris insolentia ob cõceptum infantem punitur 15. 16. ablegatam unà cum filio consolatur angelus 18
Agatharchides historicus 841
Aggæus propheta 287. 288
Agiræ Nabathæi facinus 774
Agrorũ terminos quis primus fixerit 5
Agriculturam quis inuenerit ibidem
Agrippæ Aristobuli filij soboles 489 uaria fortuna 490. usq; 496
M. Agrippæ in Iudæos beneuolentia 313
Agrippa in Asiam mittitur 421. ab Herode magnificè exceptus epulum præbet populo 427. eius in Iudæos studium 437. 455
Agrippa rex Herodem apud C. Caligulam accusat 497. accusati tetrarchias ac bona consequitur 498. cõui uio sumptuosissimo Cæsarem excipit 501. Iudæos reconciliat Caio 500. 501. hortatur Claudium ad retinendum principatum 522. tergiuersator bilinguis ibid. quæ beneficia à Claudio Cæs. acceperit 524. 525. eius in Iudæã reditus 526. Silam uinctũ adseruat 527. reliqua eius gesta usq; mortem 528. 529. 530. & 654. 656 661. 663. 664. 667. 670. 674 675. 687. 714. 739. 750. 757
Agrippa filius Agrippæ 530. impetrat pontificiæ stolæ custodiam Iudæis 531 Chalcidi præficitur 538. Claudio autor ut Iudæorũ causam legitimecognoscat 540. Chalcidem aufert ei Cæsar, et multis alijs toparchijs donat ibi. nuptias instruit ibid. Galileæ parte donatur à Nerone 541. domũ extruit 543 Neroniada nominat & munificus est 544. Magdala certat capere 556 uenit Tyrum cum Vespasiano 575
Agrippæ regni fines qui 687
Agrippina Claudij Cæs. uxor 540. maritum ueneficio tollit ibid. filium Neronem imperio præficit 541
Agrippium à quo conditum 613. 614
Ainã inuadunt Hebræi, & fugantur 108 capitur & succenditur 109
Alabarchiæ magistratus 537. 540
Alanorũ nationis descriptio 816. eorum irruptio in Mediam & Armeniã ibi.
Albinus Iudææ præsidet 544. Iudæã latronibus explet 545. malus 547
Albinus Rom. præfectus Iesum Anani filium misere mulctatum dimittit 796
Albini procuratoris direptiones & iniustitia 568
Alcimus in pontificatũ succedit aliàs Iacimus dictus 331. profugit ad Demetrium ibid. perit 333
Alexander Alabarcha mutuat pecuniam Agrippæ 491. Vide infrà Alexander Lysimachus
Alexander Antiochi Epiphanis filius bello aggreditur Demetrium 336 uincit 338. Ionathæ amicitiam ambit 337. Ionatham in summo honore habet 340. Ptolemæo Philometori hostis factus occiditur 342
Alexãder Aristobuli fil. Iudæã infestans à Gabinio uincitur 371. 372. rebellans Romanos quotquot potest interficit 372. 373. Hyrcano bellum infert 591. 592. cum Gabinio pugnat 593 securi percutitur 374. 593
Alexandri fictitij actus & fallaciæ 645 Vide Pseudalexander
Alexãder Herodis filius Roma reuersus ducit uxorem 427. accusatus à patre causam dicit, & reconciliatur 432 433. 434. calumnijs oppressus conijcitur in uincula à patre 442. reconciliatur patri per socerum 443. iterum calumnijs urgetur ab Eurycle alijsq; 446. 447. & in carcerem detruditur ibi. accusatus à patre Beryti, damnatur 450. strangulatur 451
Alexãder Herodis filius ueneficij accusatur à patre 617. 618. iterum accusatur 621. & in uincula cõijcitur 621 accusatur 625. strangulatur 626 eius soboles ibidem
Alexandri Herodis filij posteri in maiore Armenia regnauerunt 654
Alexãder Iamnæus Hircani filius, rex factus fratrem insidiantẽ interimit 357 circumuenit astu Ptolemæum Lathurum, à quo postea uincitur 358. iterum belligeratur cõtra eum 359. præliatur cum suis 360. 361. cum Demetrio Eucæro ibidem. immanitatis causa Thracides dictus: aliaq; gesta & mors 261. 363. & 585 586. 587
Alexander Lysimachus Alabarcha solutus uinculis à Claudio 525. eius diuitiæ quantæ 537
Alexander rex primus Machærunta ædificauit 812. quo tempore mortuus 839. eius morte Iudæi in Aegyptum & Phœnicen translati 840
Alexander Philippi filius patri in regna succedens quas tulerit uictorias 301 Damascum & Tyrum capit atq; Gazam 302. pontificem Iadadum uenerator, & Hierosolymis deo immolat, Danielisq; prophetiã interpretatur, & Iudæis quæcunq; postularant concessit 303. 674. eo mortuo quomodo regna eius occupata 304
Alexander Tiberij pater portam templi supra Corinthiã crassiori auro & argento perfudit 759
Alexander Veles rex 342
Alexander Zebinæ Demetrij uicti loco rex

rex constitutus fœderatur Hyrcano 353. in bello cadit ibidem
Alexandra Alexādri Iammei uxor quomodo à moriturō marito instructa regnum seruarit & administrarit 362 363. morbus eius & mors 364 365.787.788
Alexandra Hyrcani filia, uxor Alexandri Aristobuli, insectata Herodi 399 400
Alexandra Phasaeli filia 489
Alexandria plus singulis mensibus quàm Hierosolyma toto anno pendit Romanis 689. ijsdem quatuor mensium annonam ministrat ibidem
Alexandria ciuitas post Romam maxima 748
Alexandriæ portus descriptio 745
urbis situs descriptus 667
Alexandrinorum seditio contra Iudæos 674.675
Alexandrini Vespasianum pro imperatore prompti agnoscunt 745
Alexandrinorum fortitudo & præstantia in oppugnatione Hierosol. 763
Alexandrini quandiu cesserint Iudæorū solennitatibus 854
Alexandrini seditionis autores, Apionis similes ibidem
Alexandrium arx 369.371.589
Alexas ducit Salomem uxorem 453. iubetur ab Herode nobiles Iudæos se defuncto occidere 466. pie agit 467
Alisas, Alisæi 11
Alisfragmuthosis rex cōtra pastores gerit bellum 833
Aliturus mimorum actor 550
Allus Samarita, libertus Neronis 491
Althemus præ timore obriguit 611
Amalecitæ gens 58
Amalecitæ bellum Israelitis inferunt & uincuntur 58.59
Amalecitæ Hebræos subigunt 122
eorū rex captus et occisus 145.146
Amalecitas quanto deus odio sit prosecutus, & quomodo Saulus eos extirpauerit 145. Dauid cædit eos 164
Amalecus nothus Aliphazæ filius 28
Amalecitis regio ibidem
Amanus quanto in honore apud Artaxerxem habitus, & quantum in Iudæos propter Mardocheum concepit odium 295. consulit contra seipsum 297. in crucem Mardocheo paratam sustollitur 298. & filij eius 360
Amarei filij quomodo Ioannem Gaddim interfecerint, & quas eius cædis pœnas dederint 335
Amarames Moysis pater & Aaronis, deum inuocans ut Hebræos redimat exauditur 44
Amaramus seditiosus exulat 531
Amarinus constituitur rex 228. obit diē suum, relicto principatus successore Achabo filio 227
Amasis Absolomi copijs præficitur 185 impetrat ueniam à Dauide, cui gratulatur regni restitutionem 188. constituitur præfectus exercitus 189. occiditur à Ioabo 190
Amasias filius Ioasi regis Iudæ, uir bonus & pius patri in regnū succedit 250 251. paternæ necis autores tollit, Amalecitas, Idumæos & Gabelitas prælio uincit, & ad idola deficit 251 increpatur à propheta ibid. minatur Ioæ regi, & prælio victus capitur interficiturq; 252
Amasias sacerdos 236
Amathus, Amathæ 11.12
Amathus castrum ad Iordanem 359
Ambitio quantum malum 168
M. Ambiuius præficitur Iudææ 481
Amenophis regni terminus 833
Amesses regni terminus 833
Amias Achax fil. bello superatus à Zacharia trucidatur 255
Aminadabus leuita 135
Ammanus, Ammanitæ 17
Hebræorum genti bellum inferentes male excipiuntur 125.126
Ammanitarum contumelia in Dauidem, & quæ de eis ultio accepta 176. excinduntur 179
Ammanitæ & Moabitæ socij mutuo sese occidunt 237
Ammaus exusta 643
Ammaus thermæ sanandis corporib. idoneæ 714. uide & Emmaus
Ammonius insidiator Ptolemæi Philometoris occisus 342
Amnon sorore Thamaram stuprat 179 occiditur à fratre Absalomo 180
Amoræi cum suis regibus deleti 87.88 qui eorum ditionis termini 87
Amoritis regio duabus & dimidiæ tribubus conceditur 93
Amosus Manasis filius regno paterno substituitur, quod propter impietatē non diu tenens occiditur 263
Ananelus constituitur pontifex ab Herode 399. honore priuatur 400. restituitur ei 401
Ananias Masbali pontifex cum quindecim alijs crudeliter necatur 777
Ananias mercator Iudæus regias mulieres Iudaicam religionem docet 533
Ananias Nebedæi fil. pontificatum accepit 537. uinctus mittitur Romā 539
Ananias nominatur Sedraches 273
Ananias Oniæ filius copijs Cleopatræ præficitur 354.358
Ananias Pharisæus Iosepho se opponit 562
Ananiæ pontificis liberalitas, eiusq; seruorum iniquitas 544.545
ipsius filius capitur à sicarijs 544
Ananiæ pōtificis domus incenditur 670
Ananias pontifex cum Ezechia fratre, et pōtificibus alijs in cloacis latuit propter seditionem 670. cum fratre interficitur 671
Ananus Anani filius pontificatum acquirit, & Iacobum lapidat 544
Anani senioris felicitas ibidem
Ananus Ionathæ filius Cestio portas prodere uoluit 678
Ananus Iudæorum dux uinctus Romam mittitur 539
Ananus pontifex cū Hierosolymitis bello contra Romanos se præparat 684 685. apparatum belli rursus amittere noluit 685. milites contra Simonē Goriæ mittit ibidem
Ananus pontifex, eiusq; gesta 721.723. 724
Anani mors Hierosolymæ excidij principium 730. eiusq; uirtutes celebratæ ibidem
Ananus Sethi filius pontifex constituitur 481. eo priuatur 482
Ananus Simonis satelles ad Titum profugit 791
Anarabarches, pontifex Hebr. 66
Anaxagoræ Clazomenij mors 868
Anchus rex Gittæ 154. 160. exercitum ducit in Hebræos 161.163
Andromacho amicitiam renunciat Herodes 442
Andronicus Messalami filius orator 339
Angelus, quale nomen 407
Angelos cum mulieribus coijsse 6
Anilæi & Asinæi Neerdensium facinora 503.504.505.506
Animi unde certissimum argumentū colligatur 157
Anna Helcanis uxor 131.132
Annibas seditiosus plectitur 531
Annius Minutianus 508.511.523
Annius Rufus Iudææ præficitur 481
Annus magnus quot annis constet 9
Anni septimi, quinquagesimi seu Iobeli remissio 75
Anni quot ab exitu Israelis ex Aegypto usq; ad templi Salomonis extructionem 546

Anteij interitus 515
Anthedo, postea Agrippias dicta 359
Antigonus Asiã occupat mortuo Alexãdro 304
Antigonus Aristobuli filius cũ patre trãsfugiens capitur 372. accusat apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrũ 375 paternũ regnũ affectans profligatur 383. reducitur in regnũ per Parthos 386. amputat Hyrcano auriculas 388 accusatur Romæ, & placat pecunijs hostem 390. quomodo ab Herode oppugnatus sit 391. & inde. quomodo expugnatus & irrisus à Sosio 396
Antonius Herodis pecunijs corruptus eum occidit 397. 398. Antipatrum et Hyrcanum accusat 594. uincitur ab Herode 599. rex constituitur 601 quàm insolens ex unica uictoria factus 606. dat se uinciendũ Sosio 609 securi percutitur ibidem
Antigonus Hyrcani fil. Samariæ obsidioni præficitur 354. quomodo à fratre & cur occisus 356. 584
Antiochia Mygdoniæ, urbs 535
Antiochia, Syriæ metropolis 686
Antiocheni Demetrium eiectum recipiunt 342
Antiocheni soli cum Sidonijs & Apamenis pepercerunt Iudæis cohabitatoribus suis 674
Antiochensium odium in Iudæos 312
Antiochensiũ petitiones apud Titũ 809
Antiochus Antiochi Grypi filius uictus & occisus ab Antiocho Cyziceni filio 360
Antiochus Antiochi Cyziceni filius superat Antiochum Grypi, & superatur inde ab Eucæro & Philippo fratribus ibidem
Antiochus Aspendius ab Hyrcani filijs uictus 583
Antiochus Comagenæ rex 483. 529
Antiochus Cyzicenus cum fratre Antiocho Grypo belligeratur 353. 357. uincitur ab Hyrcano 354. occiditur à Grypi filio Seleuco 360
Antiochus deus Alexandri fil. adolescens rex coronatur, & amicitiam cum Ionatha init 344. trucidatur à Tryphone suo tutore 350
Antiochus Dionysius Antiochi Grypi fil. Damasci regno potitus quid gesserit 361. 362. eius cũ Alexandro & Arabibus bellum 586. 587
Antiochus Epiphanes Seleuci fil. 320. eius gesta cõtra Iudæos 320. usque 329 806. 855. ad Elymaida uincitur 328. cõmissa regni cura Philippo moritur ibid. 329. aliaq; eius gesta 874 876. 857. 878
Antiochi Epiphanis cũ Ptolemæo Sexto contentio propter Syriam, & in Iudæam irruptio sæua 581
Antiochus Epiphanes quomodo ceperit Hierosolymam 769. 773
Antiochus Eupator Antiochi Epiphanis fil. rex constituitur 329. Bethsaritas expugnat 330. Philippũ tutorem regnum inuadentem occidit 331. captus à Demetrio trucidatur ibidem
Antioch. Eupator Antiochi Epiph. f. quomodo Iudæam afflixerit 582
Antiochi Magni bellum cum Ptolemæo Philopatore, & beneficia in Iudæos 313. dat filiam Ptolemæo uxorẽ 315
Antiochi Pharanx, loci nomen 587
Antiochus Seleuci nepos Deus cognominatus 313
Antioch. Soter, etiã Pius dictus frater Demetrij rex natus Tryphonẽ persequitur & interficit 350. Simonem Matthiæ in amicitiam receptum conatur subigere, sed infeliciter 350. oppugnat Hyrcanum Hierosolymis, & cognominatur Pius 351. 352. regno & uita priuatur ab Arsace ibid. Seleucum Grypi uincit 360
Antiochus Grypus qui & Philometor Demetrij Nicanoris f. Alexandrũ Zebinam bello occidit, & regnum Syriæ occupat 353. Heracleonis insidijs occisus 369
Antiochus, Agrippa & Sohemus Vespasiano in auxiliũ miserũt bina milia peditũ, et sagittarios equites mille 689
Antipas Herodis fil. cõstituitur tetrarcha 467. affectat regnũ 469. portionem paterni regni acquirit 476. 644
Antipas pro Antipatro fratre rex constituitur testamento 635. tetrarcha instituitur 637
Antipas pater Antipatri Idumææ præfectus ab Alexandro 366
Antipas regij generis uir cõprehensus cu stodiæ traditur 720. occiditur 721
Antipater Herodis fil. à patre uocatur domum 431. honoribus augetur 432 fratres crebris calumnijs infestat 432 442. 447. malicia eius 453. 454 eius in patrẽ insidiæ 455. 457. 458 capitis damnatus uincitur 436. occiditur 467. ab Herode patre pellitur ciuitate 616. fratrib. insidiatur 617 619. 621. 623. prodigit 626. 627 fratrum occisorum liberis etiam male uult, et conspirat contra patrem 627 628. ueneno eũ tollere conatur 630 631. alijs duobus fratribus calumnias struit 631. causam dicit 633. 634. occiditur 637
Antipater Idumæus Hyrcanũ in regnum restituit 588. 589. aliaq; eius gesta 593. usq; 597
Antipater accusatus, declaratur præfectus Iudææ à Iulio Cæs. & Hierosolymorũ muros reficit, & filijs suis præfecturas attribuit 595
Antipater qui prius Antipas, quomodo se suosq; euexerit, et Aristobulũ regno eiecerit 366. 367. Scaurum cõmeatu iuuat 371. 372. eius autoritas, uxor & liberi 374. qualem operam nauarit Cæsari, aliaq; eius gesta 374 375. dynasta & procurator Iudææ constituitur à Cæsare 376. suos liberos ad gubernacula prouehit 377
Antipater Salomes fil. accusat Archelaũ 470. 640
Antipater Samarita Antipatri Herodis filij procurator 458. ueneficium apparatum Herodi indicat 630
Antipatris ciuitas ædificatur 435. 614
Antiphilus cum suo fratre uenenum appararunt in Herodis interitum 458
Antiquitatũ libri xx. quod tempus complectantur, & quas historias 548
Antonia Drusi maioris uxor, Germanici & Claudij mater Agrippæ dat mutuo pecuniam 490. 491. eius fauor in Agrippam 493. 494. eius prudẽtia 496
Antoniæ ædificij Herodiani descri. 761
Antonia porticus incensa, & præsidium ex ea deturbatum 670
Antonia turris ab Herode condita 425 486. 613
Antoniæ fundamenta subuersa 787
M. Antonij decreta pro Iudæis 381
M. Antonius, dux Ro. 371. in Asiam proficiscitur & Herodem defendit 384 599. amore Cleopatræ captus Herodem, & Phasaelum tetrarchas constituit 385. 399. ad regium fastigium eundem promouet 390. ab eodem pecunijs corruptus Antigonum è medio tollit 397. 398
M. Antonius donatur ab Herode 398. homo impurus 399. Herodi nimium indulget 402. multa indecore agit in gratiam Cleopatræ 404. subigit Armeniam 404. uincitur apud Actium à Cæsare 408. occisus 412. qualem operam Gabinio præstiterit 592. Herodem exulẽ regno Iud. præficit, 602 603. propter Cleopatram multa fecit indecore 609

Antonius centurio à Iotapateno insidijs interemptus 702
Antonius præfectus alæ equitũ cõtra Romanos 686. eius gesta ibidem
Antonius Primus è Mœsia contra Vitellium cũ legione tertia properat 746 eius gesta ibid. Vitellium interficit 739. in conflictu cum Vitellianis quatuor milia & quingentos amisit 746 Romam properat 747
Antonius Silo Taricheas missus cũ duobus milibus sagittariorum 710
Aod. uide Iodes
Apachnæ regni termini 832
Apamia obsidione liberata 597
Apellæus, mensis 291.321.326
Aphrica unde sic denominata 20
Aphri & Aethiopes quantũ annue pendant Romanis 666
Apion Alexandrinorum legatus contra Iudæos 498
Apion grammaticus res Aegyptiacas cõscripsit 849. eius portentosa mendacia de Iudæis & tota uita taxata ibid. & 850. 851. eius calumniæ & mendacia confutata 852. 853. 854. 855 propheta factus fabulam tragicam de Iudæis impudentissimè fingit 855 856. 857. 858. 859
Apionis mors 858
Apobaterion locus 8
Apochis regni termini 832
Apollodoti Gazareorum ducis prælium cum Iamnæo, & mors 119.359
Apollonius Antiochi dux, à Iuda Maccha bæo uictus occiditur 324
Apollonius Dauus præfectus Alexandri filij Antiochi Epiph. 340. uincitur à Ionatha 341
Apollonij Molonis mendacia de Iudæis 855. 859. 866. 867. 868.
Aponius senator sauciatur 524
Apsanes Iudæis præficitur 126
Aquila aurea supra portam posita deijcitur 464. 635. 636
Aquila quare Romanorum insigne 692
Aquila Caligulæ interfector 514
Ara tabernaculi, & Arula suffumigatoria 66
Arabia, confinis Iudææ 366
Arabes qua ætate infantes suos circumcidant 18
Arabes Hebræos subigunt 122. ab ipsis rursum cæduntur 123
Arabũ prælium cum Herode 405. 406
Arabum Iudæam deuastantium sæuitia 474
Arabum gesta in Iudæa post mortem Herodis 643
Arabes Iudæorum transfugarũ uiscera patefaciunt, aurumq; eximunt 778
Aramus, Aramæi 12
Arami liberi quibus gentibus appellationem indiderunt ibidem
Aranes ubi mortuus ibidem
Arasci templum 261
Arbela uicus 569
Arbori interdictæ quæ uis indita fuerit 4
Arca Noe 7
Arcæ Noe reliquiæ ubi seruentur 532
Arcæ tabernaculi forma 65
Arca in potestatem hostium uenit 133 quantorum malorum his fuerit autor ad quos peruenit, & quomodo Hebræis reddita 133. 134.
Arca transfertur Hierosolymam in templum Salomonis 208
Arcades de antiquitate gloriantes, post Athenienses literis eruditi 828
Arce, alio nomine Arctipus, ciuitas 112
Arce, quæ nunc Petra, ciuitas 86
Archelais uicus conditur 478
Archelaidis palmeta 481
Archelaus Cappadocum rex 427. 435 Herodem ad sanam mentem reducit 443. eius prudentia 622. 623
Archelaus Herodis filius à patre regno præfectus ipsius funus curat 467 populo se accommodat, & incidit in seditionem 468. 469. accusatur apud Augustũ 470. 476. ethnarcha non rex cõfirmatur ab Augusto 476 Glaphyram fratris defuncti uxorem ducit 478. accusatur apud Augustum & relegatur Viennam Galliæ 478 646. uendũtur eius bona 481. 646 à fratre falsè calumniatur 631. rex cõstituitur 637. in seditionem incidit 638. 639. 643. quòd non rebellasset quarta tributorũ parte leuatus 645 eius reditus quanti ibidem
Archelaus Magdati ad Titum profugit (791
Arcyon medicus 5
Arethis, sexti ex fratribus Machabæi immania supplicia, eiusq; cum insigni tolerantia sermones 881. 882
Aretas Arabum rex fugientẽ Hyrcanum recipit hospitẽ, oppugnationẽ Aristobuli cogitur intermittere 366. 367 cum Scauro fœdus init 371
Aretas qui antea Aeneas, cõstituitur Arabum rex 445. confirmatur 449
Aretas Cœlesyriæ regnũ adipiscitur 362 587. cũ Herode bellatur 487. 488 & Iudææ infert bellum 587. à Scauro mulctatur ccc. talentis 591
Aretas Petræus Rom. auxiliatur 474
Argolicæ historiæ scriptores discrepantes 828
Ariphanes Græcus historicus Iudæorum mentionem facit 841
Arietis instrumẽti bellici descriptio 696
Ariochus Nabuchodonosori satellitum præfectus 274
Ariõ procurator Iosephi Tobiæ filij 318.
Aristæus Iudæorum negocium agit apud Ptolemæum Philadelphũ 305. 306
Aristocratiam esse optimã administr. 97.
Aristotelis apud Clearchum uerba de Iudeis 839
Arius centurio confossus 474. 642
Aristobuli odiũ erga frat. Agrippã 490
Aristobulus Agrippæ frater, Iudæorum causam agit apud Petronium 499
Aristobulus Aristobuli fil. adolescens pulcherrimus 399. ab Herode constituitur pontifex, & occiditur ab eodem 400. 401
Aristobulus Alexãdri Iamnæi fil. generosus 663. quomodo adsecutus sit regnũ 364. 365. obsessus ab Areta liberatur per Scaurũ 367. quale donũ Põpeio miserit, & cõtrouersiã cũ fratre apud eundem disceptauerit 368. quomodo à Põpeio tractatus 369. uinctus abducitur Romã 371. uinculis elapsus iterum capitur & mittitur Romã 372 ueneno sublatus est 374
Aristobulus Herodis fil. reuersus Romã ducit uxorẽ 427. conijcitur in carcerem falsis calumnijs oppressus 447 accusatus à patre Beryti damnatur 450. strangulatur 451. 626
Arist. filij Herodis, liberi qui 626. 654.
Aristobulo Herodis filio Armenia minor à Nerone data 656
Aristobulus Herodis frater, priuatus mortuus, filia unica relicta 654
Aristobulus Herodis dynastæ Chalcidis f. dominijs multis donatur à Ner. 541
Aristobulus Hyrcani fil. obsidioni Samariæ præficitur 354. quõ imperarit, et sæuierit in matrem ac fratres 355 fratris cæde pollutus moritur philellẽ dictus 356. primus diadema regium usurpauit, & quomodo se gesserit in matrẽ et fratres 584. mors eius 585
Aristobuli & Hyrcani furor & contentio 769
Aristobulus rex Chalcidis contra Antiochum 815
Armenia regio 12
Arnon fluuius 86. 87
Arphas uicus 688
Arphaxades, Arphaxadæi 12
Artabanus Vonone uicto Parthorum regnum

gnum assequitur 483
Artabanus à Vitellio uictus 486. recuperato impio fœderatur Neroni 487
Artabani cum Asinæo & Anilæo reconciliatio & amicitia 504
Artabanus regno pulsus restituitur per Izatem 534.535
Artabazes rex Parthorum donatus Cleopatræ 609
Artabazes Tigranis fil. captus 404
Artaxerxes regnum paternum accipiēs quale conuiuium instruxerit 293. accusat uxorem & diuertit ab ea 294 ducit aliam nomine Estheram ibid. Amanē in summo habet honore 295 eundem cruci suffigit 298. Iudæos periclitantes liberat 299.300
Artaxias Tigranis fil. regno non diu potitus pellitur 404
Artemisius mensis 205
Artorius quemadmodum ex incēdio per Lucium cōmilitonē seruatus sit 789
Arucæus Arcen condidit 12
Arudæus, Aradus insula ibidem
Aruntius præco retundit Germanorū mi litum impetum 516
Arus uicus 474
Aruum loci nomen 154
Asamonæorum gens Iudæorū reip. statū mutauit 288
Asaronis montis Galilææ situs 676
Asanus Abiæ filius regnum paternū accipit 224. eius pietas, & bellum cū Zaræo Aethiopū rege ac uictoria 225 mors 226.227
Ascalon capitur 115
Ascalon Iudæis semper inuisa 685. eius situs ibidem & 686
Ascalonitæ quingentos & duo milta Iudæorum apud se habitantium interfecerunt 674
Ascalonitis quantum incommodi arca attulerit 134
Aschanes eunuchus præpositus Hebræorum nobilium curæ obsequitur Danieli 273
Aschanaxes Aschanaxi 10
Aser natiuitas 25. filij 41
Aseritarum sors in Chananæa 112
Asiæ quingentas ciuitates uni rectori, & consuli Romano parere 665
Asinæus & Anilæus Neerdenses grassatores quomodo cum Artabano amicitiam ineunt 503.504.505.506
Asiongaber, loci nomen 214
Asorus ciuitas 121
Asosra, buccina 76
Aspersorium tabernaculi 64
Asphaltites lacus 14.636
Asphaltites lacus repletus cadauer. 736
Asphaltites lacus Tiberiensi natura contrarius 737. eius descriptio 738
Asphar lacus 335
Asprenatis prodigium & interitus 513
Assamonæi principatus quando desierit 397
Assamonæorum familiæ quando & quādiu principatus Iudæorū cōcess. 546
Assaracoddas Senacheribi filius patri succedit in regnum 261
Assaron quantum contineat 66
Assis regni termini 832
Assuras, Assyrij 12
Assyriorum imperium quando dissolutū fuerit 261.
Astabarri populus 11
Astapus fluuius 47
Astartes templum 165
Astartis rex Tyriorum, eiusq; successores cnumerati 835
Astoborta fluuius 47
Astronomiæ qui primi inuentores 6
Athenienses quando & quemadmodum Romanis subiecti 665
Athenienſibus nulla cura fuit historiæ eō scribendæ 828
Athenienses religiosissimi crediti 858 scriptis legibus utebantur 861
Athenio legatus Ptolemæi Euergetis. ad Iudæos 315.316
Athenio dux Cleopatræ, Herodem repellit iam uictorem 495.610
Atrongæus pastor regnum affectat 473 642
Auaris urbs Aegyptia 832.833.843
Augusti Cæsaris in Iudæos beneficia 437 778. in Herodem odium & Aretam 445. reditus cum utroq; in gratiam 449. confirmat testamentum Herodis 476. in Italiā proficiscitur 599
Augusti mors, & quot annis imperarit 482.610
Aulæ regiæ descriptio elegans 757
Aulicæ deliciæ quæ 189
Aurea terra, regio 214.215
Azael ab Adado cum muneribus mittitur ad Elisæum, unde se regem futurū cognoscit 243. contra Israelitas belligeratur & Hierosolymitanos, à quo pacem redimit Ioasus rex 249.250 moritur 251
Azarias propheta uaticinatur Asani agmini 225
Azarias compellatur Abdenago 273
Azizus Emesenorū rex Agrippæ iunioris sororem duxit 540
Azotum pestis propter arcam detentam inuadit 133
Azotum captum & concrematum 348.
Azymorum festiuitas restauratur 257
Azymorum festiuitatis institutio 52.73.

B

Baras loci, & herbæ descriptio 812. 813
Babæ liberi occiduntur ab Herode 419
Babel quid significet 10
Babylon locus cur sit dictus ibidem
Babylonis extructio 52
Babylon in Cyri potestatem uenit 278.
Babylonica captiuitas quando et quomodo acciderit 266.267.268.269. 270
Babylonicæ turris institutio 9. & quanta fuerit 10.
Babylonij Iudæos persequuntur 506.
Babyloniorum antiquissima rerum memorabilium traditio 829
Bacca uicus 687.
Bacchides dux Demetrij contra Iudam Machabæum mittitur frustra 331. mittitur iterum ac cum Iuda confligens uincit 333.334. adigitur ad pacem cū Ionatha ineundam 336
Bacchidis sæuitia in Iudæos, & eius interitus 581
Bactriani populus 12
Badus, qualis mensura 205
Baonis regni termini 832
Bagoas eunuchus 456
Bagoses copiarum Axtaxerxis imperator quomodo Iudæos ob homicidium in templo factum tractarit 301
Bagothous & Theodestes eunuchi coniurant in necem Artaxerxis, & plectuntur 294.295
Bahales Ammanitarum rex 271
Baiæ, oppidulum Campaniæ, ubi & calidæ 497
Bal quis deus fuerit 247. sacerdotes eius uniuersi sublati ibid. ædes ipsius à fundamentis diruitur 248
Balachus Moabitarum rex Balamum ad Israelitas execrandum mittit 88.89
Baladas Babyloniorum rex amicitiam cum Ezechia inire cupit 261.262
Balamus uates contra dei mandatū profectus ab asina compellatur 88. bene precatur his quos execrari uolebat 89. malum consilium dat Madianitis 90
Balsamus ubi nascatur 215.
Balsamū ubi prouenit 369.404.889
Balthasar Naboandel dictus arripit regnum Babylonicum 277. ipse cum suo regno in Cyri Persarum regis potestatem uenit 278. occidit Adoniam 200

Banaias

Banaias ſatellitibus præponitur 190
unus ſortium Dauidis 192
Banaias Salomonis copijs præficitur 201
Banaothas & Thamnis occiſores Iabo-ſthi ſupplicio afficiuntur 169.170
Barachas autor Iſraelitis ut captiuos Iudæos & Beniamitas dimittant 255
Baracus Hebræos in libertatem uindicat 121
Baraſa expugnata concremata 327
Baruchus Neri fil. Hieremiæ prophetæ ſcriba 266. liberatur è carcere 271
Baris Caſtellum, poſtea Antonia 588
Baris mons 8
Barzapharnes Parthorum ſatrapa 386
Syriam obtinet 599
Baſanes Hieroboami totam familiam ſuſtulit 224. regnum occupat 225
Baſanæ impietas à Gimone propheta grauiter carpitur, ſed fruſtra, regnũq; ab hoſtibus infeſtatum tueri nõ ualens moritur, Elano filio ſucceſſore relicto
Baſſus addit ſe Caſſio 597 (226
Batanæa, Trachonis & Auranitidis, partiumq; quarundã domus Zenonis centum talenta reditus erant 644
Bathuel Nachoris filius 913
Bathyllus Antipatri libertus uenenũ heroadfert 631
Batibij dictum 513
Beelſephon ciuitas 52
Bezabri Idumææ uicus 737
Beleaſtartus rex Tyriorum Hiramo patri ſucceſſit 835
Belli leges 102.103
Beniaminis natiuitas et nominis ratio 28
filij decem 41
Beniamitarum ſors in Chananæa 112
Beniamitæ poſt Ieſu ducis mortem quieti & agriculturæ ſtudent 115
Beniamitarum fortitudo & peritia militaris 117. cædes omnium uſq; ad ſexcẽtos uiros 118. quomodo ea tribus reſtituta 118.119
Berenice, locus 214
Bernice Agrippæ filia 489.525
Bernice Coſtobari filia 498
Bernice Polemoni nubit 540
Bernice Salomes filia datur nuptum Ariſtobulo Herodis filio 427. fit exoſa Glaphyræ 439. datur alij marito 626
Bernices ſupplicatio ante tribunal Flori, & eius uitæ pericula 661
Bernice & Iudæi ad Ceſtium de Flori geſtis retulerunt 663
Berotha ciuitas 110
Beroſus Chaldæus de aſtronomia et Chaldæorum philoſophia Græcè ſcripſit 835.836. eius hiſtoriæ uerba & compendium de Iudæis 836. Græcos ſcriptores taxauit ibident
Berſabe, ciuitas 229.249
Berſabe puteus 17
Berytus domicilium Romanorum 449
Berytus Phœnices, colonia Romanorum 805
Berytus quomodo ab Agrippa exornata 528
Berzellæus quãtis beneficijs iuuerit Dauidem regno pulſum 185. quam gratiam ei obtulerit rex 189.190
Beſana oppidum 556
Beſelel architectus 63.70
Beſemmathe uxor Iſaci 23
Bethalaga uicus 336
Bethel quid ſignificet 23
Bethenabem uicus 735
Bethleem toparchia 736
Bethmaus uicus 553
Bethona locus 110
Bethſabes forma Dauidem ad adulteriũ
Bethſama uicus 134 (pellicit 117
Bethſamitarum prophani lxx. arcam cõtingentes moriuntur 135
Bethſana, quæ Scythopolis 328.347
Bethſana ciuitas 112
Bethſuritarum deditio 330
Bettæa capta & prædata 174
Bezedel uicus cum turri inexpugnabili
Bezethæ collis deſcriptio 761 (686
Biblia quot annorum hiſtoriam complectantur 2
Bithynos, Cappadoces, Pamphylios, Lydos & Cilices Romanis tributa pendere 665
Borcæus Agrippæ legatus à Iudæis uulneratus effugit 677
Borceos uicus 688
Bouis cornupetæ noxa quomodo uindicanda 101
Boz columna ueſtibuli templi 206
Bozus quomodo Ruthem acceperit uxorem 130.131
Britannicus Cl. Cæſaris filius 540
Britãnic. Claudij ex Meſſalina fil. Neroni priuigno in imperio poſthabitus 656
Britanni quomodo & quando Romanis ſubiugati 665.666
Broccus trib. plebis 522
Buccinarum excogitatio & uſus 76
Burrus præfectus prætorianorum militum 541

C

Cabrothaba locus 77
Cadmus Mileſius quo tempore hiſtoriam conſcribere inceperit 828
Caduceatores ſacros eſſe & inuiolabiles 407
Cæcilius Baſſus occiſo Sexto Cæſare prouinciam occupat 381
Cæcilius Baſſus Sex. Cæſarem interficit & copias eius occupat 596
Cæcinna ab Antonio Primo rerũ geſtarũ nuncius ad Veſpaſianũ mittitur 746
Cæcinna de proditione cogitat, & cũ milite ad Antonium transfugit 746
Cædeſa ciuitas 110.112
Cænopolis et forũ quod uocatur materiarium à Ceſtio incenſum 677
Cephalio fr. Antip. cadit in prælio 367
Cæron regio amomi ferax 532
Cæſar Iudæorum & Archelai conuentũ diremit 644. Archelao ethnarchiã ſeu mediam regni partẽ dedit ibidẽ eius promißio Archelao facta ibidem reliquam regni dimidiam partem in duas tetrarchias diuiſit ibidem
Cæſar quæ Salomæ largitus ſit 645
Cæſar quas ciuitates Iudæorũ regno adiunxerit Syriæ adiecerit 645
Cæſaris liberalitas in duas filias Herodis uirgines ibidem
Cæſar falſum Alexãdrũ deprehẽdit ibid. eum remigum numero inſerit 646
Cæſares uocatos imperatores Rom. 213
Cæſarea conditur 613.614
Cæſarea Philippi dicitur Neronis 544
Cæſarea Iudææ maxima ciuitas 706
Cæſaria templa 614
Cæſarienſium contumeliæ in mortuum Agrippam 530
Cæſarienſes contra Iudæos apud Neronẽ victores 659
Cæſarienſes omnes Iudæos apud ſe habitantes trucidant 672
Cæſennius Gallus duodecimæ legionis dux à Ceſtio in Galilæam miſſus 676 duo milia Galilæorum cædit ibidem
Cæſennius Pætus rector Syriæ 807
Cæſennius Pætus Antiochum regẽ Comagenes apud Veſpaſianum defectionis accuſat 815. bellũ mouet cõtra eũ ibi. uinctum Romam è Cilicia mittit ibid.
Cæſoniæ iugulatæ cum filia magnanimitas 529
Caiaphas conſtituitur pontifex 482
Cain quid ſignificet, ſacrificat, iugulat fratrem, totus malus, multa inuenit 3 eius poſteri 6
Caius Agrippæ & Iuliæ fil. Auguſti adoptiuus 470
Caius Cæſar Agrippam uinculis ſoluit, et tetrarchia Philippi tradita, regem appellauit 651. ei etiam Herodis tetrarchiam addidit ibidem

Caij uxor & filia occisæ 519. eius ingenium & mores 519.520
Caius Cæsar Deum se uocari uoluit 651 Petronium ob statuas in templo locandas, Hierosolymam misit ibidem
Caij literæ ad Petronium 653
Caius per dolum interemptus, quãto tempore imperauerit ibidem
Calebus explorator Chananææ 78
Calidæ ad Baias 497
Calidæ ad Emmauntem 482
Calidæ apud Callirhoen 465.636
Caligo tabernaculi qualis fuerit 70
C. Caligula constituitur Cæsar 488
C. Caligula Germanici fil. 494. designatur Cæsar à Tiberio 495. occiso Tiberio fratre opprimitur & ipse 495. Herodem cũ coniuge mittit in exiliũ 498. quali fuerit ingenio 500 501. Iudæis bellum illaturus reuocatur à Petronio & Agrippa 500. 501 moritur 502. eius in omnes sæuitia, et diuini honoris uendicatio, insaniaq;, tum coniuratio in ipsum, & eius interitus 507. usq; 514. 519
Callimander ab Hyrcano uictus interijt 354
Callistus Caligulæ libertus 511
Calumniarum quanta uis 585
Cambyses Cyri filius patri in regno succedit, & Iudæos à templi & urbis ædificatione prohibet, moritur 282
Campus regius, loci nomen 15
Cana, loci nomen 405
Cana uicus Galilææ 554.607
Cana seu Canatha 610
Canathenses ibidem
Candelabrum tabernaculi 66
Capernaum fons, Nili uena esse creditus 712
Capharsaba, campi nomen 435
Caphartophan Idumææ uicus 737
Capito cẽturio à Floro præmissus ad Hierosolymitanos 660
Capitolij templũ à militibus direptis donarijs incenditur 747
Cappadoces populus 10
Carmeli montis situs 687
Carræ, Mesopotamiæ ciuitas 12
Carthaginensium originis & fati descriptio 666
Carus, deliciæ Herodis 456
Casander occupat Macedoniam mortuo Alexandro 304
Caspiæ portæ 486
Cassius Chærea 508.509.510.514 523. occiditur 524
Cassius quæ gesserit in Iudæa 374. 543. affligit Iudæos 282
Cassius Lõginus Syriæ præses 424.531
Cassius Iulio Cæs. interfecto Syriam petit & qd gesserit 597. 598. occis. 599
Cassur rerum Iudaicarum scriptor 855
Castoris Iudæi uersutia & dolus erga Titum 765
Castra Iudæorum, locus 375.594
Catullus Libyæ Pentapolitanæ rector sicarijs calumniandi doctor erat 826 tria milia Iudæorũ trucidauit ibi. eius cruciatus & mors horrenda ibidem
Cedasa urbs 345
Celadus Augusti libertus 477. quæ Cæsaris nomine cũ falso Alex. egerit 645
Celer accusatus Romæ causam dicit, & plectitur 539.340
Celer tribunus uinctus à Claudio Iudæis ad supplicium Hierosol. mittitur 656
Cẽdebæus præfectus uincitur à Sim. 350
Cenizus Hebr. in libertatẽ restituit 119
Cestius Gallus Syriæ præses inuadit Galilæam 563.571
Cest. Festus à Claudio in Iudæã procurator præmissus 654. eius malitia 659
Cestius Saulũ cum cæteris legatum ad Neronem in Achaiam mittit 679
Chabalon terra cur sic dicta 212
Chabalo uicus 563.564
Chærea Caij uxorem & filiam interficiẽdas curat 519
Chalamas Syrorum transeuphratensium rex 176
Chalebo donatur pars agri Hebronis 115
Chaldæi, populus 12
Chaldæorũ cõsensus cũ sacris literis 838
Chamis patris irrisor 12
Chananæus, Chanaan 11
Chananæorum terræ præstantia 78
Charetis mors apud Gamalam 717
Chariathiaris ciuitas 135
Chasleus mensis 321.326
Chebronis ciuitatis antiquitas 741
Chelcias Oniæ fil. copijs Cleopatræ præficitur 354.358. moritur 359
Cherubeis quid fuit 65
Cherubinorum descriptio 206.208
Chetim quid Hebræis significet 11
Chetimus, & Chetima insula ibidem
Chetomene qualis uestitus 66
Cheton quid significet ibidem
Chettæi populus 12
Chiramus operarius insignis 206
Christus & Christiani 484
Chusarthes Assyriorum rex Hebræos sibi subijcit 119
Chusus, Chusæi 11
Chusis amicus Dauidis constantißimus quomodo se gesserit apud Absalomũ 183
Citta ciuitas 256
Cillanos à Palæstinis bello uexatos Dauid iuuat ibidem
Cinthares idem quod talentum 66
Cinnyra, instrumentum musicum 198
Cinyra fabula 513
Circenses ludi 509
Circuncisionis prima institutio 16.17
Cisus Saulis pater 137
Citharæ quis inuentor 6
Ciuitatem quis primus instituerit 5.6
Claudius à militibus cõstituitur Cæs. 517
Claudius Agrippam ad senatum legatum mittit 653
Cl. Romæ cõtra Samaritas pronũciãs tres eorũ nobilißimos interfici iußit 656
Claudius quãdiu imperiũ administrauerit ibi. Agrippinæ uxoris Neronẽ priuignũ in imperium cooptauerat ibid.
Clearchus peripateticus Aristotelem præceptorem suum de Iudæis narrantem inducit 839
Clemẽs præfect. urbanarũ cohortiũ 510
Cleopatra Antiochi filia nubit Ptolemæo Philopatori 315
Cleopatra Flori uxor 547
Cleopatra Ptolemæi Epiphanis filia datur nuptum Antiocho 315
Cleopatra Ptolemæi Philometoris filia ducitur uxor ab Alexãdro Antiochi, qui & Demetrius dictus 340
Cleopatra M. Antonium in sui amorem pertrahit 385.599. Mariammẽ cum filio ad se uocat, & Antonium contra Herodem incitat 400. usq; 503. 610 819. contra omnes omnium opibus inhians 403.404.609. Herodem ad stuprum solicitat 404. occiditur 412.612
Clitus Tiberiensis altera manu mulctatur 560.684
Cluuius 513
Colossus Cæsaris 614
Comagenensium ciuilis contentio 483
Commeatus centum annorũ qua de causa in Massada incorruptus manserit 818
Conon Græcus Iudæorum mentionem fecit 841
Conuallis laudationis 237
Conuentus ciuium quæ utilitas 96
Coponius Iudæis præficitur 479.481
Coponius procurator constitutus, Archelai finibus in prouinciam redactis 646
Corban iuramenti explicatio 838
Corban, quomodo se liberent 86
Coreæ, loci nomen 589
Cores seditionem contra Moysen et Aaronem

ronem excitat 81. dat eius pœnas 84.
Cornelius Faustus Syllæ filius qualem se præstiterit in expugnatione templi 370
Cornelius Sabinus sibiipsi mortem infert 510.514.523.524
Corona triplex pontificis 68
Correi, locus 136
Corus mensura qualis 79.418
Costobarus Idumeæ Gazæ præfectus ab Herode, lucro intentus, repudiatur ab uxore 414.415. eius uiolētia 549
Costobarus & Saulus fratres unà cū Philippo ad Cestium transfugiunt 679
Coturniices ubi copiosè inueniantur 57
Cotys Armeniæ rex 529
Crassus in Parthos proficiscens Hierosolymitanum templum spoliat periurus 373 cum omnibus suis copijs perit 374
Crassus in Syriæ prouincia Gabinio succedens quid gesserit 593
Cretenses moribus, non uerbis erudiebātur 861
Ctesiphon, urbs 507
Cumanus Iudææ præses constituitur 537 654. & quid sub eo Iudeis acciderit ibid. & 539. accusatur à Iudeis 539 exulat 540.656
Cuspius Fadus Iudæorum regno præficitur 242. 530 seditiosos punit 531 537
Cydoessa Tyriorum uicus 719
Cyprus insula 11
Cyprus præsidij locus in finibus Hierichuntis 674
Cypros Herodis filia 489. alia Phasaeli filia ibidem
Cypron, castellum 435.615
Cypris Antipatri uxor 593
Cyrenæi, Marmaridæ & terribiles Syrtes quēadmodū Romanis subdita 666
Cyrus Persarū rex Babylonem & regem eius capit 278
Cyrus Iudeis Hierosolyma repetere permittit templumq; restituere, ac uasa tēpli eis reddit, multaq; præstat beneficia 281. 282. 287. 769. perit 282

D

Dabariteni uxorem Ptolemæi regij procuratoris inuadunt 557
Dacchari herbæ descriptio 68
Dagon, arx 351
Dagon præcipitatus 133
Dagonis templum exustum 341
Dalale, meretrix Sampsonis 129
Dalmatas bellicosissimos sub una tantum legione Romanorum quietem agere 666
Damascus à quo condita 12
Damascus imperio Dauidis subijcitur 174
Damascus à Metello & Lollio capta est 367
Damascenorum in Iudæos seueritas 552 679.822
Dana oppidum 119.219
Danaus Argiuorum antiquiss. 834
Daniel uocatur Balthasar, & cupit duri us uiuere propter ualetudinem & studia 273. insomnia diuina uidet 274 regi somnia interpretatur 274 275. Balthasaris uisionem in pariete explicat 277. abducitur à Dario in Mediam & constituitur summus satrapa 278. insidias patitur, sed insidiatores eius iuiunt pœnam 278. 279 apud Ecbatana turrim ædificat ibid. quàm carus deo fuerit, & quantum cæteros prophetas superauerit 279 280
Danielis prophetia 326
Danitarum sors 112
Danitæ à Chananæis sedes mutare coacti 119
Danus, fons Iordanis 15
Danus nascitur 25 filij eius 41
Darabita uicus 569
Darius Artabani filius Neroni obses missus 487
Darius Astyagis filius imperium Babyloniorum uastat, & Danielem abductū constituit satrapā, quem inuitus postea leonibus obijcit 278. hostes Danielis ijsdem obijcit, & deum eis prædicat 279
Darius equitum præfectus sub Agrippa 670
Darius Hystaspis filius rex Persarū creatur, quæstionem proponit quænam omnium rerum fortissima aut potentissima 283.284. cōmonitus uero à Zorobabele Iudæos libertati instituit, & immunitati, urbemq; & templum restituere promittit et iuuat 285.289 mortuus successorem filium Xerxem relinquit ibidem
Dathamo cum uniuersa sua familia terra debiscit 84
Dauid filius Iessei 131
Dauid qualis, et quomodo rex à Samuele unctus prophetat, & Saulo furioso hymnos occinit ad citharam 147 eius magnanimitas 148. uictoria de Goliatho 149. amatur à Sauli filia, & sexcenta hostium capita Saulo adfert, & filiam eius uxorem ducit 150 socerum fugit 150. 151. 152. spiculo ab eo petitur 151. accepto Goliathi gladio fugit in Gittam, & insanum se fingit 154. fugit inde aliò atque alio ibidem. Cillanis auxiliatur ac iterum Saulum effugit 157.159 cum Saulum occidere potuisset noluit 157.159. reconciliatur Saulo 158 Nabali defuncti uxorem ducit 159 Amalecitas prædatur 160. iungit se Ancho contrà Hebræos 161.163 abducitur ei ambæ uxores captæ 163 Palæstinos cædit & uxores recuperat 164. Sauli interfectorem supplicio afficit, & epitaphia ipsi ac Ionathæ conscribit 166. rex unius tribus declaratur, & cum Abnero pugnat 166 eius filij 167. 171. Abnero fœdere iungitur & amicitia 168. interfectum luget 169. regnum in uniuersum ei confertur 170. dominorum suorum occisores punit 166. 170 quantæ copiæ ad eum in Hebronem conuenerint 170. Iebusæos illudentes capit 170.171 amicitiam cum Iramo parat, & Hierosolyma ciuitatem Dauidis appellat ibid. Palæstinos superat, & arcam Hierosolymam transfert 172.173. Palæstinos frangit ut & Moabitas Adrazarumq; Sophenorum regem 174 Thenonem in amicitiam recipit, Idumæam subigit, & officia distribuit 157.190. Ionathæ posteros beneficijs afficit 176. legati eius iniuria à Naase afficiuntur, Syri, Mesopotamitæ, Ammanitæ debellantur 176 177. Bethsaben adulteram facit & ducit uxorem, Uriamq; interficiendū curat 177.178. Ammanitas excindit 179. à filijs molestatur 180.181 Absalomum filium regem salutātum fugit 182. patienter audit conuicianteem Semeim 183. fugiens benignitèr excipitur ab optimatibus regionis trans Iordanem 185. prior filium aggreditur ibid. occisum luget 187 ignoscit hostibus & recipit regnum, salutatur rex 188.189. decem tribus ab eo deficiunt autore Sabeo 189 Palæstinos ultimo fundit, hymnos ac musicam instituit 191. fortissimi uiri ipsius qui 192. populum recensendo deum offendit 192.193. è tribus malis infligendis pestem eligit, & Oromnæ areā emit 193.194. templi extruendi locus ei indicatur, ad quod opifices & materiam comparat; filiumq; instruit Salomonē quomodo se debeat gerere nactus imperiū 194. ad

ſtoſim edefacit ſe Abiſaces occidit 195. Solomonem confirmat regem, officiáq; diſtribuit & tribus, tum temporis 196.197. Dauidis principum alacritas in contribuendo ad templi fabricã 198. quid ſub mortem Solomoni eom miſerit 198.199. expirat ac ſepelitur, maximuſq; cum eo theſaurus 119
Dauidici generis regũ finis, & quot eorum fuerint 270
Debora prophetis 121
Decimæ datæ 15.23.85
Decius Mundus quantũ inſanierit in Paulinam 484
Delatorib. quid præmij fuerit apud C. Caligulam 515
Demetrius Alexandrinus 340.450
Demetrius Demetrij filius amicitiam cũ Ionatha init 341. Alexandrum uincit 342
Demetrius Eucærus Antiochi Grypi filius rex apud Damaſcum cõſtituitur, & Alexandrũ Iannæum ſuperat 360 361. cõtra fratrem pugnans captiuus ducitur ad Parthos 361 Alexandrum prælio ſuperat 586
Demetrius Gadarenſis libertus Pompeij 371
Demetrius Nicanor rex 342. clementer agit cum Ionatha Iudæiſq; 343. uincitur à Tryphone 344. capitur à Parthis 347. dimittitur, & in regnum reſtituitur ab Arſace 352. uincitur, capitur & occiditur 353
Demetrius Phalereus quomodo bibliothecam Ptolomæo Philadelpho comparauerit 305. legem Iudæorũ tranſcribendam curauerit 207.311
Demetrio Phalereo in hiſtoria Iudæorũ uenia concedenda, quòd Hebraice neſciuerit 842
Demetrius Seleuci filius regnũ Syriæ occupat, Antiochumq; & Lyſiam occidit 331. Iudam occidit in prælio 334 Ionathæ amicitiam ambit 337.338 occiditur 338
Dei caſtra, locus 26
Deus Galilæorum clades Romanis donabat 700
Deus Iudæis omnem uiam ſalutis ad interitum uertebat 778
Dei decretum cõtra omne Iudæorum genus 821
Dei definitio apud Moſen 861.863
Dextra porrecta quid apud barbaros ſignificet 503
Diagoræ Melius in mortis periculo uerſatus propter Athenienſes 868
Dido ſoror Pygmalionis regis Tyriorũ in Africa Carthaginẽ ædificauit 835
Diebus ſingulis quid deus condiderit 3
Diglath, quid ſignificet 4
Diluuij uniuerſalis deſcriptio 7.8
Dina Iacobi filia 25. ſtupratur, quapropter Sicimitæ uniuerſi trucidãtur 27
Diodotus Tryphõ Apamenus, uide Tryp.
Diogenes Alexandri amiciß. à Phariſeis interficitur 587
Dionyſius Tripolitanus ſecuri percuſſus 368
Diophantus notarius ſceleratus 447
Diſciplinæ militaris exemplum pulcherrimum 681.682
Diſciplinæ à Chaldæis ad Aegyptios, ab his ad Græcos eſſe deductæ 14
Diſſimilium communionem etiam naturam horrere 97
Dius in hiſtoria Phœnicẽ integerrimus
Dius menſis 7 (834
Doecus mularum nutritor 154 occidit Abimelechum pontif. 155
Doleſus nobilitate potens à Gadarenſibus interficitur 735
P. Dolobellæ decreta pro Iudæis 381
Domitianus cum multis Romanorum ſaluus euadit 747. à Mutiano productus populo rector inſinuatur ibid.
Domitiano Germani ſubijciuntur et Galli 808
Domitianus in triumpho Veſpaſiani & Titi eis adequitabat 811
Domitius Aenobarbus 540
Domitius Aenobarbi filius ibid.
Domitius Nero conſalutatur Imperator 541. fratrem, matrẽ, uxorem, utrosq; illuſtriß. trucidat ibid. Cæſarea excludit Iudæos 543
Domitij Neronis uxor à marito occiditur 541
Domitij Sabini fortitudo 766
Dora Phœnices urbs 551
Doræ ciuitatis ſitus 857
Doras Hieroſolymitanus pontificem perimit 541
Doris mater Antipatri Herodis filij accuſatur ueneficij, & quomodo ſe geſſerit 457.458.599.630
Doritarum in Iudæos inſolentia 526
Dorotheus lxx. interpretib. additur 311
Doſitheus Hyrcanum & Alexandrã Herodi prodit 409
Draconis leges de ſupplicijs antiqß. 828
Druma Gedeonis concubina 124
Druſilla Agrippæ filia 498
Druſium turris 614
Druſus Agrippæ filius 489
Druſus Neronis filius 490.494
Druſus turris 420
Drymos, loci nomen 599
Dyſtrus menſis 105.288.300.333

E

Butius decadarchus ſub Veſpaſiano 693. Gamalæ occiſus 715
Ecdippon locus 600
Edom, uide Adomus
Edraus dux militum Ionathæ 234
Eglon Moabitarũ rex qui Hebræos ſubiugarat, ab Iobe interficitur 120
Ela capta & habitatores eius extincti à Syriæ rege 255
Elatus Baſanæ filius altero regni anno occiditur, unà omnis eius ſobolis tolitur per Zamarem 226
Elcana Iudæ copiarum dux occiſus 255
Elcias Magnus, legatus Iud. 499
Eleazarus pontifex 2
Eleazarus Moyſis filius 49
Eleazarus Aaronis filius 84. ſit põt. 86
Eleazarus pont. moritur 115
Eleazarus Dodeiæ filius unus fortiũ Dauidis 192
Eleaz. quidã arreptitiorũ medicus 204
Eleazarus Auranes Matthiæ filius 323 fortiter ab elephanto confoſſo opprimitur 330
Eleazarus phariſeus homo ſeditioſus cõuitiatur Hyrcano 354.355
Eleazarus quõ pontificatũ adeptus 307
Eleazarus theſauri templi cuſtos quõ pactus cum Craſſo 373
Eleazarus Anani fil. pontifex cõſtituitur unius tantum anni 482
Eleazarus Boethi pontifex conſtituitur 478. priuatur pontific. ibidem
Eleazarus gigas, quàm naſto fuerit corpore 487
Eleazari Aſamonæi filij fortitudo & mors 582
Eleaz. Dinæi, latro 539.541.655.657
Eleazarus ſeditioſus exulat 530
Eleazarus Ananiæ põtificis filius, Romani belli ſeminarium fuit 669. reiecti Cæſaris hoſtias ibid.
Eleaz. Semei facinus memorabile 697
Eleaz. duo ſocij cõtra Manahemũ 671
Eleazari Simonis filij factio 660.748 749 753
Eleaz. Simonis Gioræ ſocij mors 740
Eleazarus ſicariorũ princeps Maſſadam obtinet 816. eius ad ſuos oratio 820 altera oratio de immortalitate animæ ibid. & 821.822.823
Elephantis quomodo pugnatum ſub Antiocho Eupatore 329
Elenſa oppidum, Sebaſte dictum 435
Eleutherus fluuius 341.346.609

Elcu-

Eleutheri equites 600
Eliabus architectus 63.70
Eliacias pontif. sub Iosia rege 263.264
Eliacimus Iosiæ fil. antea Ioacimus dictus accepit regnum paternum, sed tributarium iam factum Aegyptijs 265. etiã Babylonijs tributum cogitur pendere 266. occiditur ibidem
Eliacimus Ioacimi filius in pontificatum patri succedit 291
Elias propheta tẽpore Achabi quæ prænunciauerit & gesserit 227.228 229.230.237.238. exemptus ex hominibus 238
Eliæ epistola ad Ioramum Iosaphati filiũ sceleratum regem 244
Elieneus Citheï filius pontificatum accepit 529
Elis pontifex princeps Hebræorum 130 filij eius scelerati 131. exitium suum cognoscit ibidem
Elis pontificis filij scelerati 131. exitium suum & suorum filiorum cognoscit 132. tum ipsius & filiorũ mors 133
Elisæus prophetiæ donũ accipit, & Eliã comitatur 230. uaticinatur & aquã suppeditat Ioramo Achabi filio 239. uiduam à debitis liberat 240. Ioramo insidias Syrorum indicat, et Addum capere ipsum uolentem eludit 240. 241. famis tempore uilitatem annonæ prænũciat 242. Adado mortem indicat 243. Ieum ungit regem Israelitarum 244. 245. Ioasum Ioazæ filium ad se ægrotum uenientẽ consolatur 250. uita defungitur 251. cadauer occisi à latronib. in ipsius monumentum iniectum reuixit 251
Elymus, Elymi 12
Emiam zona sacerdotalis 66
Emmaus concremata 474
Emmaus uicus 482. Vide etiã Ammaus
Engaddi à sicarijs inuaditur 734
Eniachin tribus sacrata 721
Enochi mors nemini cognita 138
Enosa ciuitas 6
Epaphroditus 1
Ephodes, uestitus 67
Ephorus historicus Gallos & Hispanos prorsus ignorauit 831
Ephorus Hellanicum in plurimis ostẽdit mendacem 828
Ephremes Iosephi filius 35.41
Ephremes in numerum Iacobi filiorum adoptatur pro patre Iosepho 42.76
Ephremi pars quæ cesserit 112
Ephremitæ Gedeoni bellũ inferre conantes placantur 123
Ephræmitis tribus quomõ Bethelẽ proditione ceperit 116
Epicrates pecunia corruptus Scythopolim cũ alijs aliquot ciuitatibus Iudæis prodit 354
Epicuræorum error refutatur 280
Epiphania, ciuitas 12
Epiphanes & Callinicus filij regis Antiochi Cæsennio Pæto pugna forti obnituntur 815. à Vologeso Parthorum rege magnifice excipiuntur ibidem Romã ad Vespasianum ueniunt 816
Epomidis descriptio 67
Epulæ ferales Iudæorum 638
Equitum Romanorum arma 690
Equus Modius Varo succedit 553.556
Erebinthonicus uicus 775
Erica prætorianorũ Achazæ præfectus occiditur 255
Esalas prodigium Ezechiæ regi exhibet 261. obiurgat eundẽ propter thesauros Babylonijs monstratos 262
Esaiæ prophetiã cognouisse & credidisse Cyrum regem 281
Esaiæ uaticinium deprauatum 825
Esai natiuitas 21. uxores 22. circumuenitur à fratre ibidem. iratus fratri reconciliatur 26.27. partitur cum fratre habitationem, uocaturq; Adomus 28
Esdras Iudæorum apud Babylonem degẽtium pontifex, à Xerxe quæ & quanta impetrauerit 289. 290. quomodo populũ mundauerit, et legem ei prælegerit, ac rempub. reformarit, mortuusq; sit 290.291
Escon puteus 22
Esther puellæ quali fuerit forma 294 ducitur uxor Artaxerxi & coronatur regina ibid. Iudæorum cladem futuram cognoscens regi indicat 296 297. impetrat Iudæis uitam 299
Essen, uestis qualis 67.71
Essenorum secta 480.646.647 648.649. eorum mirabilis constantia, & uirtus in bello cum Romanis 649. opinio de animæ diuinitate ibi. aliud eorum & diuersum collegium ibidem & 650
Ethæus Gitthæus Dauidis sectator præsicitur exercitui 185
Eua quid significet 4 eius lapsus 4.5
Euæi populus 12
Euaratus Cous 625
Euemerus Græcus Iudæorum mẽtionem facit 841
Euilas, Euilæ 11
Euodus Neronis libertus 494
Eupolemo Græco in historia Iudæorum uenia concedenda quòd Hebraicè nescierit 842
Euphrates, fluuius 4
Eurycles Lacedæmonius impostor maximus Herodem circumuenit, & domũ eius subuertit 446.623.624
Eutychus Agrippæ libertus & auriga in uinculis detentus 491.492 aperit Neroni maleuolentiam Agrippæ 493
Eutychus, auriga Caij Cæs. 523
Excæcantis aliquem pœna 101
Ezechiclis prophetia 265.267
Ezecias Achazæ filius regnũ obtinet paternum Hierosolymis, religionem collapsam restituit 256. 257. Palæstinos bello uincit 252. à Senacheribo oppugnatur 259. in summã adactus desperationem Esaiam implorat 260 posteritatem à deo exorat 261. moritur 262
Ezecias latronum princeps interficitur 595

F

Fabatus Augusti seruus 455 456.457
Fabatus procurator Cæsaris, pecunijs corrumpitur 628.629
Fabij centurionis fortitudo 590
Fames ingens 229.241.242 417.418
Fati potentiæ nemo potest resistere 452
Fauces locus 77
Faustus Cornelius primus Hierosolymã conscendit 590.591
Felix Pallãtis frater à Claudio ad Iudæos missus 656
Felix præfectus militũ Romanorum inuadens Phasaelum uincitur 383 Cl. Felicis procuratoris gesta 657. 658. uide Cl. Felix
Ferrei montis situs 737
Festus procurator successit Felici 658 uide Porcius
Festorum descriptio 73
Filij contumaces & proterui in parẽtes quomodo mulctandi 100
Filiorum hæreditatis ius 95
Flaccus Syriæ præses 490
Flauius Iosephus. uide Iosephus
Flauius Sylua in administratione Iudææ Basso succedit 816. contra Massadam militem mouet 816.817 & 819. Massadam occupat & præsidium imponit, cum exercitu ad Cæsarem redit 824
Fletus, fylua 172
Florus templi thesauris frustra inhiat, à cuius expugnatione depellitur 662

Flori nouus dolus & auaritia in oppreſſione Hieroſolymorum 662. mendacium apud Ceſtium 663. uide Geſſius
Fortes uere qui 163
Fortunatus Agrippæ libertus Romã miſſus à ſuo patrono 497
Fratris uxorem ducere prohibitũ 478
Fratres ueri, quos & interitus ipſe ſociauit 883
Frontonis geſta in cuſtodia 802
Fructus intẽpeſtiuus & præmaturus 97
Furij centurionis animoſitas 590
Furum pœna 101

G

Gaba, quid ſignificet 146
Gaba equitũ ciuitas cur ſic uocata 687
Gabaeitorum iniuria in uxorem Leuitæ, & quomodo ea propter mulctati 116 117.118
Gabaon uicus 190
Gabaonitæ aſtu fœdus ineũt cũ Ieſu 109 qui ipſis contra Hieroſolymitarũ regem ſuccurrit 109.110
Gabaoth, Saul uicus 750
Gabinus præfectus militũ Pompeij 369 eius geſta 371.372.373
Gabinius Scauro ſuccedens quid geſſerit clari 591.592.593.812.
Gadara reſtaurata 591
Gadaræ optimates legatos ad Veſpaſianum mittunt, ſeq; dedunt 735
Gadarenſes Herodem fruſtra apud Cæſarem accuſant 421
Gadæ natiuitas 25. & filij ſeptem 41
Gadus propheta Dauidi unius è tribus malis offert electionem 193
Galades collis & Galadena regio 26
Galatæ à quibus denominati 10
Galba imperator creatus 739. in medio foro necatus ibid. & 741
Gales infectans Abimelechum Gedeonis nothũ, proditur à Zebello 124.125
Galgala quid ſignificet 108
Galilææ & regionis trans Iordanẽ quanti reditus fuerint 644
Galilæa minor quæ 687
Galilææ utriuſq; deſcriptio 687 calamitas 688
Galilæa tota à Romanis ſubacta 719
Galilæorum & Samaritanorum conflictus 655
Galilæi contra Romanos 684
Galilæi ab infantia pugnaciſſimi & omni tempore plurimi 687
Galilæorũ quot milia Iaphæ occiſa 701
Galilæorũ noua inuẽta et factiones Hieroſolymis 742
Galliæ motus 736
Galliæ bellum deſiit 739
Galliæ ſitus deſcriptus 666
Galli centurionis facinus apud Gamalam 715
Gallos ſub mille & ducẽtis militibus ſeruire, quibus penè plures habuerint ciuitatẽ 666
Gamala filius Ieſu 722
Gamala ciuitas rebellat 713.717. eius ſitus ibid. & 714.717. expugnata 717
Gamalenſium fides in Romanos 550
Gamalenſium cum Romanis acres conflictus 714.715.716
Gamalenſium cædes à Romanis 717
Ganges fluuius 4
Garizin mons 302.701
Galanitis regio deficit ab Agrippa 561
Gazam nequeunt capere Iſraelitæ 115
Gazæi à Iamnæo obſeſſi captiq; 359
Gazara Paleſtinæ urbs à Salomone bis ædificata 213
Gedeõ quomodo Hebræos ſeruitute exemerit 122.123. quot filios habuerit 124
Geman uici ſitus 655
Gemello renũciat amicitiã Herod. 442
Geneſar lacus deſcriptus 482.711. terra eiuſdem nominis deſcripta ibid.
Gentium enumeratio quæ Romano imperio ſubduntur 665
Gentium qui uerenda Iudæorũ more circuncid erunt, enumeratio 838
Gentibus ſingulis quomodo à ſuis autoribus nomina ſunt indita 10.11.12
Geon fluuius, & quid ſignificet 4
Geraſeni quomodo ſe erga Iudæos cohabitatores ſuos geſſerint 647
Gergeſæi, populus 12
Germanicus ueneno ſublatus 483
Germanicus qualibus moribus 494
Germanicus Claudij Cæſ. frater 540
Germanus augur uinctus Agrippæ uincto uaticinatur 495
Germani qualis gens 515
Germanorum deſcriptio 666. eos octo tantum legionibus Romanorum domitos ibidem
Germanorum agmina & bellum ciuile ab Antonio primo & Mutiano ſedantur 739
Germani Capitolij collem occupãt 747
Germani uiribus corporũ laudati 797
Germanorum magna ex parte defectio à Romanis 808. defectionis cauſæ ibid.
Gerſus Moyſis filius 49
Geſſius Florus Iudææ procurator quomodo Iudæos ad arma contra Romanos capeſſenda compulerit 471.547 & quàm malus fuerit uir 558
Geſſij Flori procuratoris qui Albino ſucceſſit, crudelitas, impudentia & uerſutia 658.659. auaritia apud Cæſarienſes 659. 660. noua crudelitas in Hieroſolymitanos 660. 661. Vide etiam Florus
Getheris Arami filius 12
Getuli, populus 11
Gigantum reliquiæ in Hebrone 115
Gigãtũ poſteritas à quib. perdomita 14
Gimõ propheta Baſani quæ mala ipſum maneant uaticinatur 225
Ginæa uicus 687
Giſcala Galil. oppidulum indomitũ 717
Giſcala ſuccenditur & diruitur 551
Giſcala à Ioſephi militibus diripitur, prædaq; popularibus conceditur 684
Giſcalorum ſtatus 551
Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia nubit Alexãdro Herodis fil. 427 620. odio proſequitur Salomẽ 439 occiſo marito remittitur ad patrẽ cum dote 453. moritur 626. nubit Archelao Herodis filio, Alexandri fratri 478. uẽ Iubæ 479. eius ſoniũ 646
Gobolitis regio 28.56
Godolias Aeani filius præficitur reliquijs Hieroſolymorũ 271. humaniter tractat Iudæos profugos ibid. eiuſdẽ pietas, ſed illi noxia 272. occiditur ibidem
Goliathi Gittæi ſtatura & inſolẽtia 148 interitus 149
Gomar, Gomarenſes 10
Gorgias à Iuda Machabæo uictus 325 uincit Ioſephum Zachariæ 328
Gorion filius Ioſephi, & Simon Gamalielis contra libertatis corruptores hortantur & concionantur 721 occiditur 732
Gotarzes Parthorum rex 535
Gotholia Achabi filia, uxor Ioramj Hieroſolymitorum regis 244. Dauidis ſemiliam quãtum poteſt tollit & regnũ adminiſtrat 247. & regno & uita priuatur opera Ioadi 248
Græcorum & Iudæorũ diſſidium 498
Græcis turpiſſimũ uiſum Iudæis inferiores fore 658
Græcos bis ternis faſcibus Romanorum obedire 665
Græcorum omnia noua & heri nuperq; facta 827. eorum regiones innumeræ corruptiones inuaſere rerũ memoriã delentes ibid. Sera cognitio literariã ibid. & 828. philoſophi primi Aegyptiorũ Chaldæorumq; diſcipuli ibid.
Græci poſteriores Timæum in plurimis mendacem oſtendunt 828
Græcis ab initio nulla cura fuit hiſtoriæ conſcri-

conſcribendæ 828
Græcorum hiſtoricorum elegans deſcriptio 828.829.830
Græcorum legislatores antiquiſsimi qui 860.861
Græcorum dij deſcripti 866.867.868
eorum legislatores poetis poteſtatem dederũt ut quos uellẽt deos introducerẽt, rhetorib. uerò ut decreta de reb. publicis quæ uellẽt conſcriberẽt 865
Grãdo apud Aegyptios ante Moſen nunquam uiſa 51
Grapte cognata Iſatæ regis Adiabenorũ aulam regiam Hieroſolymis ædificauit 742
Gratus militum præfectus, Simonem Herodis filium obtruncat 473. ſuis ſuccurrit 474.641
Grauidã calce percutiens quomodo plectendus 101
Gymnaſia Herodis 615

H

Hai. uide Aina
Heberus Hebræorum autor 12
Hebræorum declinationis forma ibidem
Hebræorũ nullus regnante Salomone ſeruile opus faciebat 214
Hebræi bis ultra Euphratem ducti captiui 273
Hebræorũ decem tribuum captiuitatem, & reliquarum duarum tribuũ tranſmigrationem quantũ temporis interceſſerit 27. uide etiam Iſraelitæ
Hebron expugnatur, & conceditur Leuitis 115
Hebronis oppidi antiquitas 14
Hecatæus Abderita 839.840.841
Hecatombæon menſis 86
Hecatontomachi Alexandri Iamnæi 358
Hellanicus ab Acuſilao de genealogijs multum diſcrepat 828
Helcanes Leuita & eius uxores ac liberi 131.132
Helena Adiabenorũ regina tranſit ad religionem Iudaicam 532.533.534
eius monumentũ Hieroſolymis 756
Helenæ Monobazi regis matris regia Hieroſolymis 761
Helias. uide Elias
Heliopolis 42
Helonis principatus Hebr. 126.127
Heniochi Romanis ſubiecti 665
Heron, arca tabernaculi 65
Herẽnius Capito procurator lãniæ 491
Hermæus qui & Danaus denominatus 843
Hermippus Græcus hiſtoricus diligentiſsimus 838
Hermogenes Græcus Iudeorũ mentionem facit 841
Herodes Agrippæ frater, rex Chalcidis 529.530. moritur 537
Herodes Antipatri f. 374. Hieroſolymorũ dux cõſtituitur, Ezechiãq; cũ alijs prædonibus afficit ſupplicio 377. inſontium ob cædem exoſus dicit cauſam 378. præficitur Cæleſyriæ ibidem. Romanorũ beneuolentiam captat et aſſequitur 382. Malichum trucidat 383
Antigonum Ariſtobuli, profligat ibi. uxores & liberos ſibi parat, ac M. Antonium corrumpit 384. accuſatus tetrarcha conſtituitur 385.386. ſtrenue pugnat 386. elabitur ex hoſtium inſidijs 387. 388. difficilibus profectionibus exercetur, uſq; Romam 389. rex Iudææ à ſenatu Rom. declaratur 390
ex Italia nauigat, & pugnat contra Antigonum 391. 392. auxilio uenit M. Antonio 374. prodigioſe ſeruatus bis 395. Hieroſolyma expugnat, & Antigonum capit 396. Antonio donat 398. Ariſtobulum ponticem occidit 400. 401. à Cleopatra adſtuprum ſolicitatur 404. bellum Aretæ infert 405. concio ad milites 406. Hyrcanũ occidit 409. quomodo amicitiam Antonij excuſarit apud Cæſarem, & regnũ ab eo obtinuerit 410.411. Mariammẽ uxorem interficit & magnifice donatur à Cæſare 412. necatã à ſe uxorem luget miris modis 413. 414. efferatur ad cædem amicorũ quorumcunq; & ad omnia mala inclinat 414. 415. 416
arces in ſuam tutelam extruit 417
ſami urgenti ſuccurrit 418. quomodo ſubditos in officio continuerit 419
Cæſaream condiderit, & à Cæſare ſit muneratus 420. 421. 422. ſalutat Agrippam 421. extruit templũ Cæſari, & tributorũ partem ſubditis remittit & conuenticula populi prohibet, et Eſſenos magnificat 422. tẽplũ nouũ ædificat Hieroſolymis ſumptuoſiſs. 423. 424. legem ſtatuit de furibus nouam 426. nauigat ad Cæſ. & reductis Roma liberis dat uxores, Agrippamq; honorat 427. 428. quartam tributorum partem ſuis remittit 430. ipſius familia domeſticis agitatur diſſidijs 431. filios ſuos apud Cæſ. accuſat 432. quinquennale certamen celebrat, arces cõdit 435. multaq; alia 436. qualis ingenij ibid. pecunijs deſtitutus Dauidis ſepulchrum recludit 438. omnes coniunctos habet ſuſpectos 440. 441. 442. 443
à Syllæo inique accuſatur apud Cæſarem 444. 445. accuſat filios apud concilium Berytenſe 450. ſtrangulat 451. liberis ipſorum proſpicit 454
quas ipſe uxores habuerit & ſobolem 454. 489. Antipatrũ damnatum in uincula conijcit 463. morbo correptus teſtamentum cõficit 463. 464. morbus qualis fuerit 465. ſub mortẽ liberaliſsimus et crudeliſs. 465. 466
uim ſibi conatur inferre, et Antipatrũ iubet occidi 466. 467. teſtamẽto mutato moritur ac funeratur 467. teſtamento eius confirmato quantum filijs ipſius patrimonij ſuperfuerit 476
præficitur Galilææ, & ſtrenue agit 595
accuſatur Hyrcano à maleuolis 596. uindicat patris mortem 598
eius victoriæ ibid. accuſatur 599
quomodo ſe geſſerit in pugna contra Antigonum & Parthos 600. 601
ædificat & multis premitur malis 601. 602. Romã nauigans iacturam facit 602
rex Iud. conſtituitur 603
Antigonũ expugnat & latrones 603 604. 605. 606. 607. fratris mortem ulciſcitur 607. in grauia incidit pericula 607. 608. Syros & Arabes uincit 610. 611. conciliat ſibi Iudæos Cæſ. 612. ædificat, amicos ac parentes honoribus afficit 613. 614 615. 756. 761. athletam & uenatorem agit ac bellatorem 615. 616
diſſidet cum filijs duob. & uxore 616 617. reconciliatur filijs 618. iterum diſſidet cum ipſis 621. accuſat filios apud Cæſ. et Beryti 625. occidit 626 654. occiſorũ liberis proſpicit 627
quot uxores et liberos habuerit ibidẽ
eius domus iterum conturbatur diſſidijs 628. Pherorã extrudit 629. accuſat filium Antipatrum 633. 634
morbo corripitur lethali 635. 636
crudelitas eius & mors 636. 637
quomodo Romanũ adduxerit exercitum 770. inſtaurat ciuitates 812. 819
Herodes Herodis fil. Iuliada condit 481 489. tetrarcha fit, 481. recipitur in amicitiã Neronis 482. quomodo pecunierit ibid. Vitellij iram in ſe concitat 487. bello ab Areta ſuperatur ibid. 488. Herodiadis amore capitur 487 489. uxoris importunitate in exiliũ detruditur 497. 498. quali fuerit ingenio 528
Herodes Herodis fil. Tiberiadẽ & Iuliopolim cõdidit 650. à Caio Cæſare ob auaritiã increpitus, in Hiſpaniã cum uxore fugit 651. quando deceſſerit,

& quos liberos reliquerit 654
Herodias Agrippæ ſoror, Herodis iunioris uxor 487. 488. odio proſequuta fratrem ſe ſuumq; maritum in exiliũ conijcit 497. 498. eius exprobrationes & ſtimuli 651
Herodion conditur 388. 601. 615
Herodoti lapſus 261
Herodotum cuncti mendacem oſtendunt 828. Romanorum meminiſſe 831
Herodotus erroris argutus 221
Herodotus Halicarnaſſeus Iudæorum gẽtem non ignorauit 838
Heroum oppidum 41
Heſiodus ab Acuſilao in quàm magnis corrigatur 828
Hettan prædium 216
Hezarbunis dux captus 123
Hieremiæ prophetæ uaticinium & epicedion Ioſiæ conſcriptum 265. 266 267. 268. 269. damnatur, iterum ab ſoluitur 266. aufugit ibidem
Hieremias in carcerem conjectus torquetur 268. in cœnoſum puteũ præfocandus demittitur, uerũ rurſus liberatur 268. non uult proficiſci Babylonem 271. donatur magnis munerib. & alia eius geſta ibidem
Hieremias conſulens Ioanni Careæ abducitur ab eo in Aegyptũ ubi Aegyptijs captiuitatem indicat 272. 273. eius uaticinia celebrata 769
Hierichus urbs 88. excinditur, & reſtaurator ipſius diris deuouetur 108
Hierichus deſolata 737. eius agri deſcriptio 737. & 738
Hierichontis fons ex peſtilenti & infrugifero ſaluberrimus, & feracißimus ab Heliſæo factus 737
Hierichuntij agri bonitas 211 369. 404
Hieroboamus Nabathæi filius uaticinio cognoſcens ſe futurũ regem, populum ad defectionem ſolicitat, effugit Salomonis iram 217. 218. decem tribuũ rex eligitur & Sicimis habitat 219 duasq; uitulas aureas facit, & templa 219. brachium eius apoplexia tangitur, & inde à pſeudopropheta ſeducitur 220. 221. filio ſuo ægrotante quid reſponſi acceperit à propheta 222. 223. contra Abiam ducit exercitum 223. uincitur ac moritur relicto regni ſucceſſore Nadabo 224. familia eius cuncta tollitur ibidem
Hieroboamus Ioæ filius regnũ Iſraelitarum excipit 251. 252. Syriã ſuo regno licet impius adijcit ibid. moritur Zacharia filio hærede relicto 253
Hieronymus hiſtoricus Iudæorum 841
Hieroſolymæ rex cum uicinis regibus occiditur 110
Hieroſolyma oppugnatur, inferioreq; parte capitur 115
Hieroſolyma ciuitas Dauidis dicta, & quomodo exædificata 171. 333
Hieroſolymorũ theſauri auferuntur, mœnia ad trecentorũ cubitorum ſpacium diruuntur per Ioam 252
Hieroſolymorum captiuitatem qui prophetæ prædixerint 265
Hieroſolymorum captiuitas, direptio, & à fundamentis uaſtatio 270
Hieroſolyma capitur ab Antiocho Epiphane, templiq; eius ſpoliatur et profanatur 321. reſtituitur tam urbs quàm templum 326
Hieroſolyma & templum à Pompeio expugnata 369. 370
Hieroſolyma diripitur à Parthis 388
Hieroſolyma ciusq; templum cur deus auerſatus 542
Hieroſolyma ad ſummum felicitatis eua ſiſſe faſtigiũ, & ad extremã eſſe deiecta miſeriam 579. expugnantur ab Antiocho Epiphane 581. à Pompeio magno capiuntur 589. 590 diripiuntur à Parthis 601. oppugnantur ab Herode 608. 609
Hieroſolyma Iudææ umbilicus eiusq; ſitus 688. deſcriptio 755. 756. 840
Hieroſolyma bello, dominatione, ſeditione laborat 734
Hieroſolyma quãdo et quoties capta uaſtata 803. quando in ea templum ædificatum ibid. eius origo & finis ibid.
Hieroſolyma nõ idem uoce Iudaica quod Græca ſignificat 849
Hieroſolymitanis fame laborantibus ſuccurrit Helena 534
Hieroſolymitanorum ſupplicatio 655
Hieroſolymitani officioſe Agrippæ, & Politiano obuiam progreſſi 663
Hieroſolymitanorum & Romanorũ ſeditio 670
Hieroſolymitanorũ luctus publicus 672
Hieroſolymitanorum turbæ & indignationes propter Ioſephum 797. 708
Hieroſolymitanorum miſerabilis clades, & fuga ad Veſpaſianum 733
Hieroſolymitani prima aggreßione ſuperiores 751. in legionem decimam excurrunt 752. eorum inſidiæ contra Romanos 754. ſeditiones perpetuæ 761. 762. conflictus cum Romanis 762. 763. 764. 765. 766. 767 pugnant circa machinas Romanorum 763. ualde terrentur 767. eorum pertinacia 768. eorum deſperatio 771. crudeliter afficiuntur ibidem & 772. Romanos inuitos ad ſuũ excidium coegere 772
Hieroſolymitanorum calamitas, & clades miſerrima 772. 773. pertinacia crudelis ibidem conflictus 774 fames 776. profugia ad Romanos 778. eorum qui tranſfugerunt, una nocte uiſcera duorum milium pateфcta ſunt ibidẽ. fames incrementũ horribile 779
Hieroſolymitanorum quàm multa milia paucis diebus per unam portam elata 779. egenorum quot milia portis eiecta ibidem. conflictus cum Romanis circa aggeres 780. 781. pugna magna & ferox 783. mendacia inter ſeditioſos 785. pertinacia inſana ibidem. pugna atrox circa cuſtodias 786. 787. pugna circa templum 788. dolus contra Romanos 789 fames 790. pugna circa porticus 791. circa templum 792. 793. ſtrages & fuga incẽſo templo 793. 794 ſex milia in porticum confugiunt, ſeq; ſaluari ex propheta falſo ſeducuntur 795. plurimi confugiunt ad Titum 800. infinita multitudo uenijt ibidem. ſtrages crudeliſſima, incendium, fames captiuitasq; 801. 802
Hieroſolymitani ſoli quanta bonitas 113
Hiezezielis prophetia 265. 267
Hin, menſura qualis 69. 72
Hippeni Iudæos ſuos co habitatores male tractant 674
Hippici turris deſcriptio 756. 757
Hippodromos, locus 636
Hiramus Tyriorum rex, Salomoni quid ad templum Hieroſolymis contulerit 834. mulctatus, quod Salomoni propoſita ænigmata ſoluere non potuit 835. eius geſta ibidem uide etiam Iromus
Hiſpani quando & quemadmodum Romanis ſubditi 666
Hiſtoria apud Barbaros ſolennior quàm Græcos 831
Hiſtoriæ ſcriptori quæ curanda 365
Hiſtoriæ ueritatem à Iudæis honorari, à Græcis uerò negligi 579
Hiſtoriæ ueræ quod indicium 829
Hiſtoriarum ſcriptoribus non idem ſcopus 1
Hiſtoricus mendax quantũ à falſario inſtrumentorum differat 570
Hiſtoricus quis laude dignus 579
Hiſtorici quod officium 571
Holocautoma ſacrificium cur dictum 71

Homeri poemata nullum uetustius 828
quomodo conseruatum ibidem
Homicidarum inuitorum asyla 93
Homicidij incerti inquisitio qualis fiat 97
Hominis creatio 3
Hominis ætatis quis terminus præscriptus 7.13
Homines quando degenerare à uirtutibus ad uitia cœperint 6
Hominum cămercia quibus uitanda 74
Hominũ ingenium quàm sit malum 155
Homonœa, loci nomen 567
Hortos pensiles à Nabuchodonosoro extructos 276
Hospitij reuerentia 16.117
Hyc uocis significatio 832.833
Hyoscyami descriptio 68
Hyperberetæus mensis 72.208.228
Hyrcanium uicus 610
Hyrcanus Alexandri Iannæi filius constituitur pontifex 383. 587. fœderatur fratri, & ociosam uitam elegit 365 366. 587. 588. cur ignauus habitus & fugerit ad Aretam 366. Scauri amicitiam frustra ambit 367. disceptat apud Pompeium cum fratre 368 redditur ei pontificatus 370. 376 honoratur ab exteris gentibus 376 honoribus ab Iulio Cæs. afficitur 379 capitur & amputantur auriculæ eius 387. 388. 600. 601. à Parthis dimissus ad Herodẽ reuertitur à quo perfide tractatur 398. 399. occiditur tandem ab eodem 409. 616. quali fortuna per omnem uitam fuerit agitatus ibidem
Hyrcanus primus eius nominis pontifex 486
Hyrcanus quomodo à Ptolemæo sororio tractatus & Antiocho Eupatore, tum gesta ipsius 582. 583 eius felicitas 584. eius bellum cum Arabibus 589. iterum fit pontif. 591 594. pontificatus confirmatur & regnum datur Iudææ 596
Hyrcanus Ioseph Tobiæ filius, adolescẽs ingeniosus 317. 318. 319. eius gesta et mors 320
Hyrcanus Simonis Matthiæ filius effugit Ptolemæi insidias, & principatu potitur 350. 351. oppugnatur ab Antiocho Sotere ibidem pacem ab eo redimit ccc. talentis, Dauidisq; thesaurum tribus milibus talentorum imminuit 352. urbes ab hostibus ablatas recuperat, pacemq; cum Rom. init. 352. 353 Samariam obsidet & radicitus tollit, cumq; deo colloquitur 354. 355
eius felicitas & mors 355
somnium de filijs quale aliquando habuerit 357

I

Iabinus rex Hebræos opprimit opprimiturq; ipse 121
Iabissa ciuitas, & Iabissenorũ officium in Saulum & filios eius extinctos 165
Iabisus ciuitas capta, & omnes eius habitatores cæsi præter cccc. uirgines 118
Iachin, columna uestibuli templi 206
Iacimus. uide Alcimus
Iacimus Zamaris filius eques 455
Iacobi, filij Isaci natiuitas 21. præripit fratri benedictionem paternam 22. fugit fratris iram 23. dormiẽti uisio offertur ibidem. & nuptias celebrat 24. uisiones iterum 26. aufugit à socero 25. redit cum fratre in gratiam 26. 27. luctatur cum spectro 27
Iacobus uocatur Israel 27. defodit Labani deos ibidem
Iacobus partitur cum fratre hæreditatẽ paternam 28. opulentia eius & felicitas 29. Iosephum luget 31. mittit filios frumentatum in Aegyptum 35. profiscitur ipse etiam cum omni familia 41. moritur 42
Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij aguntur in crucem 537
Iacobus frater Christi lapidatur 544
Iacobi rectoris Idumæorũ proditio 740
Iacobi, septimi ex fratribus Macchabæi supplicia & constantia 883
Iaddus filius Ioannis pontifex patris loco fit. 301. Alexandro magno negat sorum uenalium rerum 302. placat eundem & impetrat quod uult 303. moritur 304
Iadon propheta Hieroboami idololatriã obiurgat 219. discerpitur à leone 220
Iahel. uide Iale
Iairus Galadenus, princeps Hebræorum 125
Iale Iabinum occidit 121
Ialus custos thesaurorum Dauidis 198
Ianiæ regni termini 832
Iannæus Alexander. quære Alexãder
Iapha uicus 564
Iaphæ munitiones 700
Iaphetus filius Noe 9
eius soboles quanta & quibus gentibus nomina dederit 10
Iaphthes accitur ad principatum Israelitarum 123. 129. uictor filiam suã deo mactat ibidem
Iar, mensis 205
Iardan uicus 688
Iason, aliàs Iesus, Oniæ pont. filius, pontificatum fratri extorquet 320
Iason ut pontifex constituatur quantũ numerarit Antiocho 874
Iauanes Iapheti filius 10
Iazarus pontificatu priuatur 481
Iaziel propheta uaticinatur Iosaphato 237
Iazoron urbs spoliata & cõcremata per Iudam Macchabæum 327
Iberi, populus 10
Ibes serpentibus infestæ 47
Ides scelus & supplicium 482. 485
Idumæa unde dicta 28. Dauidi subdita 175. eius tumultus 642
Idumæi, quomodo circumcisionem & religionem admiserint 352
Idumæorum nationis descriptio 725 727. uiginti milia cum ducibus quatuor Hierosolymam ueniunt 726 seditio & tumultus 728. 729
Idumæi cum uigintiquinq; milibus cõtra Simonem Goriæ 740. Ioannis Leuitæ pecunias prædantur 742. ad Titum supplices ueniunt 800. scelerata eorum facta repetita 817
Iebostus Sauli filius constituitur rex 166 amittit regnum 167. 168. occiditur per insidias 169. sepelitur honorifice à Dauide 170
Iebusæi populus 12
Iebusæorum ludibrium in Dauidem male ipsis cessit 171
Iechonias. uide Ioachinus. nam binominis fuit
Iephthe. uide Iaphthes
Iesraela urbs 229
Iessæus filius Obedæ 131
Iessæi filij qui 147
Iesus Christus describitur 484
Iesus Anani filius prædixit Hierosolymæ excidium 796
Iesus Damnæi filius fit pontifex 544
Iesus Gamalielis filius fit pontifex 545
Iesus Iason dictus Oniæ frater põtificatu honoratus & mox eo priuatus 320
Iesus Iosedeci põtificis filius põtifex 287 288
Iesus Naueci filius exercitui præficitur, & uincit Amalecitas 59. Chananææ explorationem indicat suis commilitonibus, & territis reddit animum 78. Moyses eum sibi successorem designat 93. prædicit, quæ gesturus erat 104. Chananæam explorat 106 Iordanem cum exercitu superat 107 Hierichuntem sine labore capit 107 108. 737. & Ainam excindit 108 109. Gabaonitis fœderatur capitq;

quinq; reges 110. reges Libano uicinos expugnat 111. munit ciuitates ibidem. terram uictoria quæsitam diuidit tribubus 111. 112. præcipit eis ut reliquias Chananæorũ tollant 112. Sicima eligit sibi domicilium, ubi moritur 114.115

Iesus Phabetis filius pontificatu priuatur 419.420

Iesu pontificis ad multitudinem Hierosolymitanam oratio 726.727 mors 730. eius uirtutes celebratæ ibidem

Iesus Saphiæ filij facinora 553.557 558.567.568.

Iesus Sapphæ filius 680

Iesus Thebuthi sacerdos Tito sacra donaria tradit 800

Iesus Tobiæ filius, quid gesserit 708 709.711

Ieus Amasis fil. Ramatham expugnat, et inungitur rex Israelitarũ 244.245 Iezabelam & omnem Achabi & Ochoziæ cognationẽ tollit 246.247 Baali sacerdotes extirpat 247.cõtemptor & ipse numinis moritur Ioaza filio successore relicto 249

Ieus propheta arguit Iosaphatum 236

Iezabela quàm mala mulier 227.228 minatur Eliæ interitum 229. Nabathum curat lapidib. obruendum 230 præcipitata de turri ab equitibus proculcatur 246

Illyricos Romanis subditos 666

Ilys, ager qualis 56

Immundi qui Moysi 74

Impedimentorum custodibus æquè ac pugnantibus prædam partiendam 164

Imperatores Rom. semper honoraverũt & ornauerunt templum Hierosolymitanum 778

Imperij Romani fines quousq; 665.691

Indorum mortis descriptio enarrata 821

Iniuria maxima quæ 96

Inuenta debere restitui 101

Inundationis uniuersalis descriptio 7

Ioabi cum Abenero pugna 166.167 Abenerum turpiter occidit 168. exercitui præficitur Dauidis 175. Syros uincit 176. Dauidis nomine belligeratur fortiter 177. 178. ingeniosum commentum fingit 181. Absalomum interimit 186. Dauidem Absalomũ lugentem increpat 187. præfectura priuatur 189. Amasam interficit & Sabæum persequitur caputq; ipsius ad regem perfert, & restituitur pristinæ præfecturæ 190. populum censet 192.193. occiditur 201

Ioadus quomodo Gotholiam regno spoliat & occidit, Ioasumq; regno præficit 247. 248. studet templo restaurando & moritur 249

Ioachabis natiuitas et quid significet 133

Ioacimus Iesu filius pontifex 289

Ioachimus Ioacimi fil. in regnum paternũ constituitur 266. abducitur in captiuitatem Babylonem 267. liberatus è uinculis regiæ præficitur 276

Ioacimus Iosiæ, uocatur Eliacimus, accipit regnum patris tributarium Aegyptijs factum 265. tributarius etiã fit Babylonijs 266. occiditur ibidem

Ioacimus pont. mortuus 291

Ioannes, aliàs Hyrcanus. uide Hyrcanus

Ioannes Ananiæ filius Gophniticæ et Acrabatenæ regionum rector designatus 680

Ioannes Asamonæi fil. occisus 582

Ioannis Baptistæ interitus 488

Ioannes Careæ filius dux profugorũ Hierosolymitanorũ fideliter consulit Godoliæ 271. Ismaelem Godoliæ interfectorem persequitur 272. consulit Hieremiam, & ipsum in Aegyptum abducit ibidem

Ioannes dux militum Ionathæ 234

Ioannes Essæus Tamnam missus, ut toparchiam administraret 680

Ioannes Gaddis Matthiæ fil. 322. à Medabensibus Amaræis occiditur 335

Ioannes Idumæorum dux ab Arabe quodam sagitta occisus 763

Ioannes Iudæ fil. in põtificatu succedit patri, & fratrẽ in templo occidit, ac moritur 301. Ionathæ ac Iudæ fratris Ioannis interitum uindicat ibidem Bacchidem adigit ad ineũdum secum amicitiam 336. eius amicitiam tam Demetrius quàm Alexãder Antiochi Epiphanis ambiũt 337. 338. Alexandro quàm fuerit gratus 340. uincit Apollonium Dauum 341. amicus fit Demetrio Nicanori 343. sociat se Antiocho Alexandri contra Demetrium 344.345. deseritur à suis, tamẽ uincit, & renouat fœdera 345. capitur per proditionẽ 347. occiditur 349

Ioannis Leui filij Gischalensis facinora 551. 553. 554. 555. 561. 562. 564 566. Gischalam Iosephi iussu muro cinxit 680. eius proditio & doli uarij 681. dolus nouus 682. 683. fuga cum mille Syris fugitiuis 683. ad defectionem incitat 717. Titum fallere conabatur 718. Hierosolymam fugit 719. eius excusatio apud Hierosolymitanos 720. Hierosolymitanis exitij causa 724. 725. malitia, crudelitas et gesta 734. 742. 743. 761. 762 764. 765. 771. 772. 774. 778 780. 781. 783. 785. 789. 797. 803 817

Ioannis Leuiæ conflictus 748. 749. impietas 759. 753

Ioannis pontificis monumentum 762

Ioas seu Ioases Ioazæ fil. patris regno potitur 250. moriens regnum filio Hieroboamo relinquit 251. contemnit Amasiæ minas, quem capit in pugna 252. perit ibidem

Ioasus Ochosiæ filius quomodo à Gotoliæ sæuitia seruatus & rex constitutus 247. 248. 249. à religione deficit & legibus ibid. Zachariam Ioadi filiũ in ipso templo lapidat 290. egrotans occiditur ibidem

Ioazarus dux missus contra Iosephũ Matthiæ filium 683

Ioazarus Iosepho inuidet 562. 570

Ioazarus priuatur pontificatu 481

Ioazas Ieu filius regnum paternum assequitur 249. 250. dei beneficio liberatus moritur 250

Ioazus Iosiæ fil. regnum paternum capit, uir impius captiuus in Aegyptum abducitur & moritur 265

Iobachus torrens 27. 87

Iobel fil. Lamechi 6

Iobelus quid significet 76

Iobeli anni remissio & libertas 75

Iochabel mater Moysis 44

Iodes à Moabitis oppressos Hebræos libertati restituit 120

Iohel Samuelis fil. quomodo se in principatu gesserit 136. 137

Ionas propheta uaticinatur Hieroboamo Amasiæ filio 252. quomodo ad Niniuitas missus sit, & in mare proiectus ac à ceto haustus post triduũ uiuus in terram reuomitus 252. 253

Ionia unde sic dicta 10

Ionici Iudæi apud Agrippam queruntur Gentilium iniurias 429

Ionum in Iudæos odium 313

Ionathas Anani fit pontifex 498. honore priuatur ibidem

Ionathas Anani fil. 527. pontificatũ oblatum respuit ibidem & eius gesta 656

Ionathas Asamonæi fil. Antiochi Epiph. filio reconciliatur, capitur à Trypho ne & occiditur 582

Ionathas Sauli filius castrum Palæstinorũ expugnat 141. hostes unico tantũ armigero comitatus aggreditur 142 143. animositas & honestas 144 159

259. & amor in Dauidem 151. 153
fœdus cum eo 152. 153. 156. cadit in
pugna contra Palæstinos 164. eius po
steri quo honore à Dauide affecti 175
Ionathæ cuiusdam Saducæi cum Phari
sæis contentio 355
Ionathas homo uilis. prouocat ad singu
lare certamen Romanos 788. Puden
tem equitem Romanum interficit, &
à Prisco centurione sagitta transfigi
tur ibidem
Ionathas Matthiæ fil. 322. defuncto fra
tri Iudæ succedit imperij administra
tione 335
Ionathas Pharisæus 562. insidiatur Iose
pho, seruatur 565. 566. iterum insi
diatur eidem 567. 568
Ionathas pontif. perimitur 541
Ionathas pontifex primus Massadam ædi
ficauit & nomen id imposuit 818
Ionathas qui aliàs Ionadab, socius Ammo
nis 179. solatur Dauidem 180
Ionathas Samæ fil. sternit uirum sex cubi
torum 191
Ionathas sicariorum princeps circa Cy
renen 825. eius supplicium 826
Ioppe à Cestij militibus capta, direpta et
incensa 676. bis à Romanis funditus
excisa 707. eius situs descriptus ibid.
Ioppensium interfectorum quot millia
676
Ioramus Achabi fil. in regnum paternum
succedit 238. Moabitas expugnat
239. monitus ab Elisæo cauet Syrorũ
insidias 240. fame urgente Elisæum
iubet interfici, cuius mãdati eum mox
pœnitet 241. liberatur ab obsidione
Adadi 242. in oppugnatione Rama
thæ sagitta uulneratur 244. occidi
tur ab Ieu, & cadauer eius in agrum
Nabathi proiicitur 245
Ioramus Iosaphati fil. succedit in regnum
paternum 240. fratres & amicos pa
ternos occidit 243. deficiunt ab eo
Idumæi aliæq; gentes aliquot 244
cognoscit suum fatum ab Elia, & mor
tuus tractatur pro merito ibidem
Iordanis fontium origo 12
Iordanis refertus mortuis 736
Iordanis fontes & cursus 711
Iosabetha Ochoziæ soror germana quo
modo Ioasum seruarit 247
Iosadochus pontifex Babylonem uinctus
ducitur 270. eximitur uinculis 271
Iosaphatus à commentarijs Dauidis 175
Iosaphates Asani fil. in regnum paternũ
succedit 227. præsidia urbib. suis im
ponit, & collapsam religionem resti
tuit 233. 234. quantos habuerit exer
citus paratos 234. increpatur ab Ieu
propheta, pietatemq; ac iustitiam co
lit 236. Ammanitas & Moabitas ci
tra sanguinem uincit 237. cum lor
mo bellum infert Moabitis 238. mo
ritur 240
Iosephus Antipatri filius 389. 593. oppu
gnatur ab Antigono 390. quomodo
perierit 394. 606. arcani non satis
continens 402
occiditur 403. Idumææ præsidio præ
ficitur ab Herode 604
Iosephus Salomes maritus Herodis man
datorum proditor occiditur 617
Iosephus Cabeus pontifex 543. priuatur
munere 544
Iosephus Caiaphas. quære Caiaphas
Iosephus Canæi, uel Camydæ pontifica
tum acquirit 532
eo priuatur 537
Iosephi Dalæi fatum miserabile 794
Iosephus Ellemi filius 465
Iosephus & Iesus pontifices cum alijs mul
tis ad Romanos profugiunt 785
Iosephus Gorionis filius belli dux contra
Cestium 679
Iosephus Herodis nepos occurrit Varo
475
Iosephus Itaburij montis planiciem mu
ro circumdedit 716. interfectus Ga
malæ 717
Iosepho Matthiæ filio quæ causa fuerit
Antiquitatũ Iudaicarũ, et Belli Iudai
ci historiæ descriptionis 1. suam hi
storiam ueracem affirmat & incorru
ptam 438. ipsius genus, filij, institutio
& doctrina, profectio Romam 549.
naufragium passus à Poppea benigni
ter donatur, & mittitur legatus in
Galilæam 550. committitur ea ipsius
tutelæ 553. in quibus uersatus sit pe
riculis 554. bello necessaria compa
rat, & oppida expugnat ibidem
Ioannis insidias effugit & Iesu latro
num principis 555. ignoscit capto
Iesu, & cum Ebutio bellum gerit 556
insidijs calumnijs uarijs petitus euasit
557. 558. 559. deficientes Tiberien
ses cohibet 560. ciuitates munijt
561. insidias patitur, & somnio con
solatur 562. astutia eius in cogno
scendis insidijs 563. Ioannis consi
lijs cõtra ipsum quomodo occurrerit
565. Ionatham insidiatorem seruat,
& legatos mittit Hierosolyma 566
in salutis discrimen incidit 567
568. accusatur à Tiberiensibus &
irridetur, eorumq; urbem cepit 569
570. Simonem & Ionatham Hie
rosolyma mittit 570. calumnias
falsi historici depellit 571. historiæ
suæ ueritatem adstruit 572. Sepphoritas seruat 573. Tiberiada seruat,
& Sepphorim capit, & profligatur
à Romanis 574. in pugna contra Si
lam prolabitur cum equo 575. ca
ptus honorifice tractatur à Vespasia
no Titoq;, & captiuorum multos libe
rat, falsoq; accusatur 576
uxores ducit et liberos procreat 576
577. qua diligentia quoq; ordine
bellum Iudaicum conscripserit 578
579. 580
Iosephus Matthiæ filius utriusq; Galilææ
rector designatus 680. eius singula
ris industria ibidem. & 281
dolo Ioannis Giscalæi subito oppres
sus 682. contra Ioannem Giscalium
profectus 683. 684. gesta contra Ro
manos 688. dduentu Vespasiani in
Tiberiadã confugit 692. primatibus
Hierosolymis è Tiberiade de rationi
bus belli scribit ibidem. Iotapatenis
auxilio uenit 693. 694. 695. 696
eius machina excogitata contra arie
tis ictus 697. fortia facta 699. 700
quomodo è catenis liberatus per Titũ
& Vespasianum 745. 746. eius
prolixa oratio ad Hierosolymitanos
767. 768. 769. 770. 881. in de
fitione in puteo delitescit 703. eius
socij ipsum persequuntur ibidem. eius
oratio philosophica ad socios 704
eius socij cum ipso cædes mutuas sor
tiuntur 705. cum altero sortem
cadit ibidem. ad Vespasianum du
citur ibidem. uaticinatur Vespasia
no imperium Romanum 706. fermè
exanimatur 777. eius mater occi
sum credens cruciatur animo ibidem
& 778. curato uulnere rursus murũ
circuit hortando 778. mandata Titi
Ioanni Hebraice nunciat 784. eidẽ
colloquitur 785. 786. pro reliquijs ci
uitatis frustra obsecrat 799
Iosephus medicaster defectionis autor
561
Iosephi filij Iacobi natiuitas 25. fratribus
cur exosus 29. uenditur in Aegyptũ
30. solicitatur ad stuprum à domina
31. 32. somnia explicat 33. 34. è uin
culis liberatur 34. præficitur Aegy
pto, nominatur Psontomphanecus 35
fratres capit ibidem. & miris exa
gitat modis 36. 37. 38. 39. cognoscen
dum se ipsis exhibet 40. patri ad
uentanti occurrit 41. moritur &
ossa eius in Chananæam transferun
tur

tur 43.53. laudatur 872
Ioſephus apud Veſpaſianum accuſatus 826. quinq; milium annorum hiſtoriam Græco ſermone contexuit 827. eius hiſtoriæ certitudo 830. dux ipſe Galilæorum à Romanis captus ibidē. ſolutus uinculis cum Tito ad obſidionem Hieroſolymorum profectus ibid.
Ioſephus belli hiſtoriam primum Veſpaſiano & Tito obtulit, ut ſibi teſtes eſſent 830. Agrippæ regi eam dedit ibidem. Antiquitatis libros ex ſacris literis interpretatus eſt 831
Ioſephus Simonis filius toparchiam adminiſtrat 680
Ioſephus Tobiæ filius quomodo Ptolemæum Energetē recōciliarit Iudæis 315 316 feſtiuum eius reſponſum 316 uxores & liberi 317
Ioſephus Zachariæ ſ. præficitur præſidio Hieroſolymorum 327. uincitur à Gorgia 328
Ioſias Amaſi filius patri in regnum ſuccedit, optimam remp. & ueram religionem inſtituit ſublatis idolorum aris et ſacerdotibus 263.264 moritur 265
Ioſue. uide Ieſus
Iothamus Oziæ filius uir pius patri in regno ſuccedit, Ammonitas q; tributa pendere cogit & moritur 254.255
Iothamus Zachariæ regis filius patri in principatu ſuccedit uir pius & iuſtus 254. Ammanitis tributarijs factis decedit, filio Achazæ ſucceſſore relicto 255
Iothanes Gedeonis filius parabolis ad Hebræos loquitur contra Abimelechum 124
Iotape Sampſigerami regis filia 489
Iotapatæ ſitus deſcriptus 694
Iotapatæ excidium Hieroſolymæ nuncium quali luctu urbē repleuerit 707
Iotapatenorū conflictus acer cum Romanis 693. 694. 696. 697. 698. calamitas miſerabilis 698. 699. 700
Iotapateni cuiuſdam capti à Veſpaſiano conſtantia 702. Veſpaſiano produntur ibidem. demum expugnātur ibid. eorum quot milia occiſa et capta 703
Ious menſis 86
Iozarus conſtituitur pontifex 465. priuatur eo 478
Iranus amicitiam cum Dauide init 175
Irenæus orator 469. 639
Iris quid deſignet 9
Iromi cum Solomone amicitia & mutua eorum beneficentia 204. 205. 214 quibus donis fuit remuneratus à Solomone 212
Iſacus naſcitur & circumciditur 17. ducitur ſacrificandus 18. ducit uxorem 21. naſcuntur ei gemini 21. Abimelecho exoſus reconciliatur, & fodit puteos 22. fallitur ab uxore ibidem. moritur 28
Iſacharis ſors 112
Iſboſeth. uide Ieboſthus
Iſeremoth locus 77
Iſiacorum ſcelus & ſupplicium 484
Iſidis ſtatua & templum tollitur 485
Iſmael Fabi filius pontificatu uix dum nato exuitur 482
Iſmaelis Abrahami filij natiuitas & circumciſio 16. 18. Arabum autor eſt 18 ducit uxorem, gignit fil. xij. 18
Iſmael Phabæi filius conſtituitur pontifex 542
Iſmael regij generis Iudæus Godoliam interficit 271. 272. quantam cædem etiam aliorum hominum fecerit præter Maſphatenſes abductos 272
Iſrael quid ſignificet 27
Iſraelitæ inhumaniter tractantur ab Aegyptijs, necantur, & grauibus laboribus atteruntur 43. 44. labor augetur 50. quantus eorum ex Aegypto migrantium numerus 52. tranſeunt mare rubrū 54. armis Aegyptiorum ſe muniunt 55. obmurmurant Moyſi 56. coturnicibus paſcuntur mannaq; 57. ab Amalecitis prælio infeſtantur 58. 59. collatio ad tabernaculi ſtructuram 63 ſeditionibus agitantur & puniuntur 77. 78. negatur eis ingreſſus in Chananæam 78
Iſraelitæ inſcio Moyſe cū Chananæis pugnantes uincuntur 80. quæ eis triginta octo annis in deſerto obuencrint 85. 86. quales milites fuerūt 87. Amoræos extinguunt 87. 88. à Madianitarum puellis ſeducuntur 90. 91. eos excindunt 92. Hierichuntem delent 108. item Ainā 109. partiuntur Chananæam, & quiſq; in ſuam ſortē mittitur 112. 113. commouentur inter ſe propter aram in ripa Iordanis extructam 113. quomodo ſe geſſerint poſt Ioſue mortem 115. omiſſo bello agriculturæ dant operam 116. eorū prælium cum Beniamitis 117. Chuſarthi Aſſyriorum regi ſubijciuntur octo annis 119. à Moabitis ſubiugantur, à Iode libertati reſtituuntur 120 iterum à Iabino opprimuntur 121 per Deboram redimuntur ibidem ab Amalecitis & Madianitis ſeptem annis miſere tractantur 122. reſtituuntur libertati per Gedeonem 123 ſub Abimelecho male habentur 124 125. iam ab Ammanitis ſed per Iaphthem liberantur 126. cæduntur à Philiſtinis & fugantur 132. uindicantur in libertatem à Samuele 135. 136 male tractati ab Ammanitis liberantur à Saulo 139. 140. cæduntur à Philiſtinis 164. 165. ciuili bello laborāt 166. 167
Iſraelitæ quot annis poſt Ieſum nequiuerint Chananæos ex Hieroſolymis ejicere 171. Reliqua ipſorum geſta ſub regibus comprehenduntur, Ezechiā regem reſtituere religionem conātem cōdemnāt, & prophetas occidūt 257 transferūtur in Mediam & Perſidem & quo tempore id factum 258
Iſſa quid Hebræis 4
Iſſacharis natiuitas 25. filij quatuor 41
Iſſæmus fil. Athemæi, unus fortium Dauidis 193
Itaburius mons 112. 119. ſitus 716
Italiæ bella ciuilia 741
Ithaciæ ſeu Hirenes concubinæ Ptolemæi Phyſconis ſobrietas 852
Ithamari domus priuatur ſacerdotio 201
Ithobal Tyriorum ac Sidoniorum rex 247
Iubal, & eius inuenta 6
Iuctus Heberi filius quos liberos habuerit 12
Iucundus equitum præfectus tumultum Ceſareæ ſedat 660
Iucundus Herodis ſatelles falſo accuſatus torquetur 447. 624
Iudæa latronibus expletur 544. 545
Iudææ regio ubi præſtantiſſima 589
Iudææ deſcriptio 688
Iudææ nulla pars erat quæ non ūnà cum Hieroſolymis interiret 735. 824
Iudæus uiuus captus, Titi iuſſu crucifigitur pro muro Hieroſolymæ 763
Iudæi quando primum cœperint appellari 292
Iudæis permittitur à Cyro redire Hieroſolyma, & templum ibi ædificare iterum 281. impediuntur ab ædificando 282. à Dario Hyſtaſpis filio liberi & immunes facti iuuantur in urbis & templi reſtauratione, & quot eorum Hieroſolyma reuerſi ſint 285 quando templum abſoluerint 289 eorum reip. quæ forma fuerit & quomodo mutata ibid. duas tribus Hieroſolyma redire uolentes per Aſiam & Europam degere, reliquas uerò decē ultra Euphratem eſſe 290. armati laborant 293. in ſummam calamitatem per

per Amanem deueniunt 295. quomodo à Bagoſe tractati 301. quomodo ab Alexãdro Magno 303. quomodo ſub Ptolemæo Philadelpho 307. & inde quomodo ab Aſiæ regibus alijſq; honorati 312. 313. miſere ab Antiocho Epiphane tractati 321. uſq; 329. ſub Demetrio 331. cum Romanis primum fœdus ineunt 333. in ſumma calamitate conſtituti poſt Iudæ caſum 334 335. quando primum Romanis ſubditi 371. quibus honoribus et beneficijs ab ijſdem affecti 379.384.385
Iudæorum cum Samaritis contentio propter templum 339.538
Iudæorum ſectæ quot 346.480
Iudei quàm ſint religioſi 370.414
Iudæorum Cyrenenſium et Aſiaticorum legatio ad Cæſ. propter Græcorũ molestiam 437
Iudei ſeditionem excitant 464.468 471.472.473
Iudæorum cõſtantia pro tuendis legibus 483.499.490
Iudæorum miſeriæ ſub Pilato 485. item alibi 502. & inde 507. ſub Felici 541.542
Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam editio 498.525
Iudei malè à Babylonijs tractati Seleuciam migrant 506
Iudæorum & Philadelphenſium diſſidiũ 531
Iudæorum 30000. à ſeipſis cõtrita 538 eorum & alia clades ibidem
Iudæorum cum Syris diſſidium 542
Iudæorũ pontificatus & principatus ſucceſſio & mutatio 546
Iudæorum epulæ ferales 638
Iudæorum cõtra Archelaum accuſatio et petitio 644
Iudei Petronio ſupplicant 652
Iudæorum tumultus ſub Cumano & calamitas 654
Iudæorum & Syrorum ſeditio circa Cæſaream 657
Iudæorum ſub Albino Hieroſolymis ſeditio 658. alia ſub Floro Cæſareæ 659
Iudæorum diſperſio in totum 668
Iudei legatos ad Florum & ad Agrippã regem mittunt 669
Iudæorum contentio cum Romanis 669
captiuitatis eorum exordium 762
Iudei contra Iudæos in Scythopoli 673
Iudæorum Alexandriæ occiſorum quinquaginta milia 763
Iudæorum & Romanorum ſtrages in ſcenopegijs Hieroſolymæ 676.677
Iudæorũ victoria inſignis cõtra Ceſtium 678.679. unde elati facti 685
Iudei à Romanis profligãtur 686.701
Iudæorum clades ab Idumæis facta 729
Iudæorum circa ſepulturam cura 730
Iudæorum in Maſſada immane facinus 823.824
Iudæorum apud Alexandriam & Thebas interitus 824
Iudæorum genus uetuſtiſſimum ex originè domeſtica 827
Iudæorũ cura cõſcribendæ hiſtoriæ 829
Iudæorum cur rara mentio in Græcis hiſtorijs 827. 831. eorũ apud antiquiſſimos nomina 833.834. eorum egreſſus ex Aegypto mille annis ante Iliacũ bellum 834
Iudæorũ magnanimitas & clementia in quo conſiſtat 877. eorũ leges optimæ 869. omnes populi eorũ æmuli ibid.
Iudæorum fides & auxilia contra Aegyptios Rom. præſtita 853. merita Auguſti Cæſ. epiſtolis cõprobantur ibid.
Iudæorum integritatis teſtimonia ab Alexandro, Ptolemæis omnibus & ſenatu Romano, imperatoribuſq; maximis facta 853.854
Iudæ Amaſiæ regis mater 251
Iudas, Iudei 11
Iudæ portio in terra Chananæa 112
Iudæ natiuitas 25. conſilium de fratris cæde uitanda 30. homo uehemens 36 filij tres 37
Iudæ tribus geſta poſt Ieſu mortem 115
Iudam inter xij. fratres principatum obtinuiſſe 197
Iudas Aſamonæi filius quid contra Antiochum utrunq; fecerit, & quomodo religionẽ inſtaurarit ac pierit 581.582
Iudas Chapſæi, ut ſtrennuus 345
Iudas Eliaſibi fil. in põtificatum patri ſuccedit 301
Iudas Eſſenus propheta 585
Iudas Execiæ latronis filius Archelai regnum affectat 473 tumultum excitat 642
Iudas Gaulanites Galilæus ſeditionẽ inter Iudæos concitat 479.480. eius ſecta 481
Iudas Iairi latenter inter Romanorũ manus effugit 814
Iudas Iudæ filius præfectus Simonis cum decem contubernialibus deliberat mirum tradere Romanis 777
Iudas Macchabæus 322. fratri in adminiſtratione ſuccedit 324. Apollonium & Seronem præfectos ſuperat et occidit ibid. Gorgiam & Nicanorem uincit 325. itidem Lyſiam 326. templum purgat & inſtaurat 326. uicinos moleſtos domat magnis ſtragibus 326 327.328. Nicanorem cum ſuis copijs delet 332. creatur pontifex, & fœderatur Romanis 333. cadit 334
Iudas Sephoræi ſophiſta 634
Iudas uates 356
Iudicum ſtatus quis 140.141
Iudicũ imperium apud Iudæos quantum duraueric 388
Iulia uxor Cæſ. Auguſti 435
Iuliæ Auguſti qd ab Herode legatũ 467
Iuliani centurionis fortitudo & factum 783.784
Iulius Cæſar Pompeium fugat, & bellum cum Aegyptijs gerit 374. amicus & beneficus eſt in Iudæos 376.379. parat expeditionem cõtra Scipionem et Catonem 379. occiditur 381
Iulij Cæſ. magnificentia, & liberalitas in Herodem 410. 411. 612. 613. uincit M. Antonium 408. occidit eum cum Cleopatra 412. beneficia in Ariſtobulum Alexandri 594. itẽ in Hyrcanum & Antipatrum 595
Iulius Capella 551.553
Iulius Lupus Cæſoniam cum filia interficit 519. interficitur & ipſe 524
Iupiter Olympius 508
Iuriſiurandi modus 20
Iuſtus Ioſephi ſatelles cadit 578
Izatæ regis filij & fratres Tito ſupplicant 799

L

Labanus Batuelis filius 13. doloſe cum Iacobo agit 24. 25 perſequitur fugientem generum 25
Laboſardachus Niglaſaris filius in paternum regnum ſuccedit 276
Lacedæmoniorum amicitia cũ Onia pontifice 319.320
Lacedæmonij cum Iudæis ſocietatem & fœdus faciunt 346
Lacedæmonij quando & quemadmodũ Romanis ſubditi 665
Lamechus, pater liberorum lxxviij. 6
Largius Lepidus decimæ legionis præpoſitus 792
Latopolis 52
Latronum colluuies Hieroſolymis 720. 721. eorum facinora 721
Latronum turba in Iudæa 540. 542.550
L. Lentuli decretum pro Iudæis 381
Lepidus à Caligula occiſus 508.511
Leproſi quatuor Syrorum caſtra urgente inedia intrauerunt 242
Leproſorum conditio 74. & quod alicubi ſint in precio ibidem
Leucæ loci deſcriptio 819

Leui,militum præfectus 561
Leuis natiuitas 25. ulciſcitur ſororis ſtuprum 27.filij ipſius tres 41
Leuias traditur 720. occiditur 721
Leuitæ uxor quàm nefandè à Gabaonitis tractata 116.117
Leuitæ eius prudentia 117
Leuitarum numerus 76
Leuitis ac ſacerdotibus ciuitates cum ſuo agro,& decimæ adſcribuntur 85.earum ciuitatum nomina 112
Leuitæ uſum ueſtis lineæ impetrant 545
Leuitica tribus deo dicatur,cui tabernaculi cura committitur 74.76
Lex Moyſis cur à poetis aut prophanis hiſtoricis non tractata 307.312
Legis et præceptorum Dei pulcherrima explicatio 863.864.865.866
Legis nomen apud Græcos olim non fuiſſe 860
Leges Moyſis ad mores pietatemq; pertinentes 45.46.95.96
Liæ & Rachelis æmulatio 25
Libri duo & uiginti apud Iudæos chronici 829
Liberius Maximus iuſſu Veſpaſiani Iudæis ſtipendium indixit 814
Lybia dicitur Aphrica 20
Libys,Libya 11
Linguarum multarum cognitionem curiudæi non magni faciant 548
Longæui cur primi homines 9
Longinus tribunus à Iudæis occiſus 678
Lõgini equitis Romani ſorte factũ 765
Longini iuuenis Romani facinus 789
Lotus adoptatur ab Abrahamo 13. captiuus abducitur 14.ſeruatur de excidio Sodomitarum 16.17.filiæ cum patre coeunt 17
Loti uxor in ſalis ſtatuam uerſa 17
Lucilius Baſſus legatus Herodium caſtellum capit 812. Macherunta quoq; 813.Iarden Syluam oppugnat 814.
Lucius Annius Geraſam capit,& mille iuuenum interficit 738.739
Luctus tempus 100
Ludæ,Ludi 12
Ludi Circenſes 509
Luminum feſtiuitas,& eius inſtitutio 326
Lupus Alexandriæ rector ad Veſpaſianum ſcribit de ſeditione Iudæorũ 825
templum Oniæ ablatis donarijs claudit ibidem
Luſtrandi populum modus 86
Luſtrationis tabernaculi modus 69
Lydda ciuitas à Ceſtio exuſta 676
Lydi olim Ludi dicti 12
Lyſaniæ Ptolemæo Mennæi patri ſucceſſit in regnum 386. interficitur à Cleopatra 404
Lyſanias Parthos in Iudæos incitat 599
Lyſiæ committit Antiochus Epiphanes filium ſuum & bellum contra Iudæos 324
Lyſias uincitur à Iuda Macchabæo 326
occiditur à Demetrio 331
Lyſimachus fratrem ſuum occidit,et Gazam prodit 359
Lyſimachus Helleſpontum occupat mortuo Alexandro 304
Lyſimachi portentoſa de Iudæis mendacia confutata 848.849.850.859 860.866

M

MAcedones trãſiſſe pedites mare Pãphylium 55
Macedones quãdo Romanis ſubditi 665
Macedones Aegyptios ſubiugarunt 858
Macchabæi natu maximi & primi inter ſeptem fratres ſupplicia crudeliſſima & ipſius cum inſigni tolerantia ſermones 878.879.ubi hiſtoria Macchabæorum fratrum
Machæra dux Rom. legionum qualiter ſe geſſerit apud Herodem 393.606
Machir,tertij ex fratrib.Macchabæi conſtantia 880
Macherũtij Romanis perſuadent, ut præſidio ſuo decedant 764
Machærus quomodo capta à Romanis 813.814.ſitus eius deſcriptus 813
Macho capta & deprædata 174
Macro præfectus prætorianorum militum 493
Madianitarum filiæ Iſraelitas illicitant ad delinquendum 90.91.cæduntur cũ ſuis regibus 92
Madianitæ Hebræos ſubigunt 122. cædũtur maxima ſtrage 123
Madiana ciuitas 47
Madus,Madæi 10
Magnus campus regio 562. eiusq; deſcriptio 737
Magoges & Magogæ populi 10
Magus Aegyptius pſeudopropheta triginta milia hominum ſeduxit 657
cum paucis fugit ibidem
Magi & latrones iterum Iudæos afflixerunt 657
Magorum turba in Iudæa 541 542.543
Malichus exactionum collector pro Caſſio 597.nouas res molitur & ueneno tollit Antipatrum ibidem luit pœnas 598
Malichi Arabũ regis perfidia 389.602
Malchus Arabiæ rex Veſpaſiano in auxilium miſit quingẽta milia peditũ,equites mille 689
Malichus Iudæorum dux 592. auxiliatur Gabinio contra Alexandrum Iannæum 371. Antipatrum ueneno tollit 382. interficitur 383
Malthace uxor Herodis moritur 641
Malorum hominum mos 462
Manuox interrogatiua 57
Manachaſes ueſtis qualis 66
Manahemus Eſſenus Herodẽ puerũ ſcholas frequentantem ſalutat regem 422
Manahemus Iudæ Galilæi filius Maſſadam inuadit 670. uelut rex Hieroſolymam redit,& princeps ſeditionis ſit ibidem interficitur 671
Manahemus occiſo Seleſmo regnum ſibi uindicat & Thapſenſes excindit,ac poſt à Phullo pace redempta moritur 254
Manaſſes Ioſephi filius 35.41
Manaſſes in numerum Iacobi filiorũ adoptatur 43.cenſetur loco Leui 76
Manaſſe pars dimidia Chananææ 112
Manaſſes Ezeciæ filius regnum paternũ aſſequitur,impiiſſimus,& propbetarum occiſor captus à Babyloniorum rege tandem in principatum reſtituitur,& pietati ſtudet prioribus mutatis moribus 262. 263. moritur relicto ſucceſſore regni filio 263
Manaſſes Ioannis pont.fil. ducit uxorem Sanaballitis filiam Hicaſo uocitatam 301.302
Manaſſes ſit pontifex 315
Manaſſes trans Iordanẽ miſſus,ut toparchiam adminiſtraret 680
Mandra,locus 272
Mane,quæ diei pars 3
Manethon Aegyptius hiſtoric. 832. eius hiſtoriæ compendiũ 832.833.834
Manethon antiquitatem Iudæorum confirmat 834. Aegyptiacam hiſtoriam ſe ex ſacris literis interpretaturum profeſſus 842.eius hiſtoria emendata ibidem & 843.844
Manethonis mendacia confutata 844 845.846.847.850
Manna qualis cibus 57
Manna quando defecerit 107
Mannæus Lazari ad Titũ profugit 779
Manoches Zelotypus Sampſonis pater angelum excipit 127
Mar locus cur ſit uocatus 55
Mara quid ſignificet 130
M.Agrippa.uide Agrippa
Marcus Alexandri Alabarchæ fil. 525
M.Antonius.quære Antonius
M.Anton.Iulian.procurator Iudææ 794

Marcus Sextil Cæsaris successor in Syria 507
Mardocheus dux Iudæorũ Babylone deducendorum Hierosolyma 286.289
Mardocheus Esteræ patruus 294. regi insidias prodit 295. Iudæorum calamitatem Esthere indicat ibidem. affi-citur summo honore 298. Amanis poteſtatem & bona accipit 299.
Mare rubrum Iudæis tranſitum conceſſiſſe, & Pamphylium Macedonibus 455
Mare uas templi cur ſic dictum 206. & quàm fuerit capax, eiusq; uſus 207
Mareone Græcis Samaria 226
Mareſa urbs 225
Mariæ Eleazari filiæ facinus horrẽdum comedentis filium 790
Mariamme Agrippæ filia 489
Mariamme Alexandri Ariſtobuli & Alexandræ filia, uxor Herodis 399 occiditur à marito 412.413
Mariamme Alexandri filia, uxor Herodis Antipatri 599. eius inſolentia in maritum 616. occiditur 617
Mariãme Archelai uxor repudiata 476
Mariamme ab Archelao marito trãſit in thorum Demetrij Alexandrini 540
Mariame Moyſis ſoror 45. moritur 86
Mariammes turris deſcriptio 757
Mariſa ciuitas deuaſtatur 601
Marſonane, menſis 7
Marſius Syriæ præficitur 527. defert Agrippam Claudio Cæſ. 528. excipitur ab Agrippa, cui fit exoſus 529
Marſyas Agrippæ libertus 490. Tiberij mortem patrono ſuo nunciat 496
Marthace Archelai mater moritur 471
Marullus præſes Iudææ conſtituitur 496
Maſſabazanes quid 67
Maſſadæ caſtelli deſcriptio 734
Maſſatæ caſtelli ſitus deſcript. 817.818 commeatus & apparatus qui decem milibus uirorum ſufficerent 818
Maſnaemphthes pileus 67
Maſphatis ciuitas, & quid ſignificet 135
Matathias Aſamonæi filius occidit Bacchidem, et duces expellit Iudæa ac moritur 581
Mathanes Balis ſacerdos trucidatur 248
Matthias Anani ſit pontifex 527. priuatur ſacerdotio 529
Matthias Apſalomi, uir ſtrenuus 345
Matthias Ioannis filius ſacra prophanare renuit, ueramq; religionẽ fortiter tuetur 322.323. inſtructis filijs moritur 323.324
Matthias Margaloti ſeditionem mouet 464. exuritur uiuus 465
Matthias Margali, ſophiſta 635
Matthias pontifex mittitur ut Simonem Gioræ Hieroſolymã introducat 743
Matthias Theophili conſtituitur pontifex 458. priuatur eo munere 465.
Matthiæ Boethi mors crudeliſſima 777
Maxilla, locus 129
Mazaca ciuitas 10
Medabenſes Amaræi Ioannem Gaddim interficiũt 335. expugnantur ab Hyrcano 352
Medimnus Atticus & Siculus 79
Medi populus 10
Medi quòd in Aſia regnauerunt Græcis cogniti 831
Megaſſari facinus audax 774
Megaſthenes hiſtoricus 837
Meieri filij Belſæ fatum miſerabile 794
Mela legatus Archelai ad Herodẽ 447
Melcha Aranis filia 12
Melcha Sauli filia datur nuptum Dauidi, marito periclitanti ſuccurrit 151 datur alij nuptum 150.159. ridet maritum 173
Melchiſedecius rex Solymæ Abrahamum conuiuio excipit 15
Melijs impoſuit Pſeudalexander 645 646
Memnonis ſepulchri deſcriptio 852
Memphiboſtus Ionathæ filius humaniſſime à Dauide habitus 175. delatus Dauidi occurrit uictori 188
Memphitarum deditio 594
Menander Epheſius ſingulorum regum actus apud Græcos & Barbaros conſcripſit 835
Mendæ ciuitas 265
Menedemus, Philoſophus 311
Menelaus, qui aliàs Onias, Simonis filius propter amiſſum pontificatum deficit à patrijs legibus 320. abducitur captiuus & occiditur 330 uide Onias
Menſa tabernaculi 65.66
Menſæ à Ptolemæo Philadelpho Iudæis donatæ deſcriptio 309
Menſis anni primus Moyſi quis & cur 7
Menſuras quis excogitarit 5
Meroe unde dicta 47
Meſas, Meſanæi 12
Meſchus, Meſchini 10
Meſopotamiæ difficilis tranſitus 20
Meſre, Meſræi 11
Meſræi filij quibus populis nomina impoſuerunt ibidem
Meſſala rhetor patrocinatur Herodi 389
Meſſalina à marito Claudio Cæſ. ob zelotypiam trucidata 540
Methir, tunica pontificalis 67
Metilius præfectus à cæde reſeruatus 672
Metilius Romanorum præfectus legatos mittit ad Eleazarum ibidem
Micheas propheta, cædere ipſum nolenti male ominatur, & Achabo malum nunciat, quare in carcerem conijcitur 233. eſt impius, Achabo interitũ prædicit 234.235
Micheas propheta 266
Michole uxor Dauidis. uide Melcha
Mileſius arcis Damaſci præfectus quo modo Philippum Grypi filium tractarit 361
Militis cuiuſdam facinus contra ſenatum Romanum 654
Militis Rom. impudentia quantam cladem Iudæis dederit 938
Militis Moſaicos libros diſcerpentis pœna ibidem
Militiæ qui non commodi 103. & qui ab ea immunes ibidem
Mina quãtum pendeat apud Iudæos 373
Minæus Aegypti rex, Memphis conditor 213
M. Minuciantus 514.523
Miſael appellatur Meſaches 273
Miſas Moabitarum rex propter negatũ Ioramo tributũ quò neceſſitatis peruenerit 238.239
Miſenum oppidum 527
Mithridates erarij Cyri præfectus 281
Mithridates occiſus 369
Mithridates Pergamenus Peluſium expugnat et Aegyptios uincit 374.375 eius geſta 594
Mithridates quomodo ab Anileo tractatus, quomodo ab uxore, deq; eius uictoria 505.506
Mnaſeas Græcus hiſtoricus 841
Moabitæ penitus fracti à Dauide 174
Moabitæ & Ammanitæ ſocij, mutuo ſeſe interimunt 237. iterum ſternũtur & prædantur 239
Moabus, Moabitæ 17
Molonis mendacia de Iudæis 850
Monobazus Bazeos Adiabenorum rex quomodo Iudaiſmũ ſit amplexus 533 534. eius regnum 761
Monobazus Monobazi filius prorex cõſtituitur 533. rex fit 537
Mons Samaron, locus 223
Montem in alium locum deuolutũ 254
Mortem præter dei uoluntatem non uenire 105
Moſes, qualis fuerit uir 23

Moyſis natiuitas 44. quomodo ſeruatus 45. cur ſic uocatus ibidem. adoptatur à regina ibidem
Moyſes diadema regium pedibus calcat 46. præficitur exercitui Aegyptiorũ et Aethiopas bello uincit 46. 47. ducit Tharbin uxorem 47. fugit Aegyptios 47. Raguelis filiab. opitulatur contra paſtores ex quibus unam ducit uxorem 48. conſpicatur rubũ ardentem in Sina ibid. confirmatur ei liberatio Iſraelitarum 49. edit miracula, nomen Dei cognoſcit, redit in Aegyptum 49. edit prodigia apud Pharaothem 50. 51. 52. educit Iſraelitas ex Aegypto, & quantus eorum numerus 52. cuius ætatis fuerit cum eos educeret 53. traducit eos per mare rubrum incolumes 54. aquam amaram facit potabilem 55. 56. coturnices & manna impetrat à deo 57. 77. ex petra aquam elicit 58. cum Amalecitis pugnat 59. decem præceptorum tabulas à deo acceptas populo exhibet 61. 62 quadraginta diebus in Sina detinetur 62. Aaroni fratri ſacerdotium cõfert 69. dedicato templo uictimas offert 70. in tabernaculo Deũ conſulit 71. tribum Leuiticã Deo dedicat 74. centeſet omnes tribus præter Leuiticam, et ordinat profectioni belloq; neceſſaria 76. mittit exploratores in Chananeã 77. Coræ factionem compeſcit 81. 82. eius iuſtitia 83. 84. luſtrat populum 86. Sehonem & Ogem reges delet 87. 88. Madianitas cum ſuis regibus cædit 92. Ieſum ſibi deſignat ſucceſſorem 93. moriturus quid ſuis prædixerit 94. 95. quas leges præſcripſerit 95. uſq; 103. exhortatur Ieſum ut in Chananæos exercitum ducat 104 nube circumdatus diſparuit 105. luguntur triginta diebus à populo ibidem
Moyſes fabuloſe dicitur fuiſſe leproſus 74. uir admirandus 79
Moſeos quinq; librorum ſcopus 830
Moſes apud Manethonem prius Oſarſiphus ſacerdos Oſireos dei Heliopolitani dictus 844
Moſes Aegyptijs uir diuinus habitus 846. eius tẽpora quib. uixit deſcripta ibi. eius uirtus & geſta 858. 860 861. 862
Moſollami Iudæi nobile factũ 840. 841
Muchæus fert ſententiam contra Vaſten regem 294
Mulierum potentia 284
Mundi & uniuerſorum creatio 3
Mundum prouidentia dei regi 280
Mundus quomodo Paulinam conſtuprarit 485
Murus triginta nouem ſtadiorum cũ tredecim caſtellis circum Hieroſolymam triduo ædificatus 775
Muſicorum inſtrumentorum Dauidis regis deſcriptio 191
Mutiani & cæterorum rectorum petitiones 744
Mutianus Romam ingreditur cum exercitu 747

N

Naamis uxor Abimelechi Bethlemitæ et quid ſignificet 130. quomodo Ruthem inſtituerit 131
Naaſes Ammanitarum rex Hebræos crudeliter tractãs à Saulo occiditur 140
Naaſes iunior Ammonitarum rex iniuria afficit Dauidis legatos 176
Nabæotes, Nabatæa regio 18
Nabalus uecors et malus cõuiciatur Dauidi 158. quid ſignificet 159. moritur ibidem
Nabla, inſtrumentum muſicum 191
Nabrodes, qualis uir 9. 11
Nabuchodonoſorus rex Babylonis bello infeſtat Nechaum Aegypti regẽ 265 Ioacimũ occidit, & Hieroſolymitanorum præſtantiſſimos Babylonem abducit 266. 267. duces eius qui urbem Hieroſolyma ceperunt 269. quomodo captum Sedeciam tractarit 270 Hieroſolyma penitus excindenda, & templum ſpoliandũ, populumq; Babylonem traducẽdum curat 270. Cœlen Syriam ac Aegyptum perdomat 273 Iudæorum nobilium quorundam pueros inſtituit & caſtrat ibidem ſomnium, cuius erat oblitus, uult ſibi indicari & explicari, quod facit Daniel 274. 275. moritur ibid. geſtorum eius repetitio 276. poſterorum eius finis 278
Nabutus propter negatum regi fundum lapidibus obruitur 230
Nabuzardanes mittitur Hieroſolyma ad templum ſpoliandum 270
Nacebus Arabum dux cæſus 445
Nachores Serugi filius 12. quot habuerit liberos 13
Nadabus Hieroboami filius accipit regnũ paternum cum paterna malicia, occiditurq; cum omni familia 224
Nain uicus 740
Nais à Caine condita 5
Nais uicus 538
Narbathæ regionis ſitus 660
Narbatene toparchia à Ceſtij equitib. uaſtata 676
Naſamones quomodo Romani ſubiugarint 686
Nathan propheta 173. mittitur ad Dauidem increpandum 178. indicat quomodo Adonias ſibi regnum uſurparet 195
Naumi prophetia de excidio Niniuitarum 255
Nazarei, deo deuoti 86
Neceßitate in bello nil pugnacius 693
Neceßitate laborantes ſubleuare, homini decentiſſimum & deo gratiſſimum 162
Nechias qui et Pharao Sarã rapuit 768
Nechaos Aegypti rex cõtra Babylonios proficiſcens impeditur à Ioſia, quẽ occidit 265. captiuũ abducit Ioazum filium eius ibidem
Nechaum bello petit Nabuchodonoſorus 265 uincit 266
Neemias quantum iuuerit Iudæos apud Xerxem 292. 293
Neerda urbs 502
Nemrod. uide Nabrodes
Nephani ſingulare certamen cum fortiſſimo Paleſtinorum 191
Nephthalimi natiuitas 25. filius eius 41
Nephthalitarum ſors 112
Neronis geſta & præcipue cõtra Iudæos 656
Neronis imperiũ quãdiu duraverit 739
Nero contemptor nationis Iudæorum 802
Nero indignatur ob res minus proſpere geſtas in Iudæa 685 Veſpaſianum ad regendos exercitus in Syriam mittit ibidem
Nero. quære Tiberius & Domitius
Neronias dicitur Cæſarea Philippi 544
Neruis cur Iudæi abſtineant 27
Netiræ & Philippi fratrum fortia facta 697
Nicanor perfidus contra Iudam Maccha bæum pugnans, cum ſuo exercitu uicto extinguitur 332
Nicanor amicus Titi ſagitta uuln. 762
Nicaule regina Aegypti 283
Nicolaus Damaſcenus Iudæorum patronus 313
Nicolai Damaſceni hiſtoria de Herode culpatur 438
Nicolai Damaſceni legatio nomine Herodis ad Cæſarem 448. ſententia de duob. eius filijs damnatis 450. actio cõtra Antipatrũ Herodis filium 460 patrocinatur Archelao 471. 476
Nicolaus Damaſcenus rerum Iudaicarũ ſcriptor 855
Nicolai rhetoris oratio pro Iudæis Ioniæ

cis 428. Iudæos corã Cæsare arguit, & reges purgat 644
Nigro Peraitæ qui Idumæam regebat, à Iudæis mandatum ut ducibus pareret 680
Niger Idumææ rector in Salis oppidũ Idumææ confugit 686. iterũ fugit ibi.
Niger Peraita, Silas Babylonius, & Ioannes Essenus, duces Iudæorũ contra Romanos 686. quomodo occisus 732
Nigliſar Abolamarodachi filius regnum paternum accipit 276
Nilus fluuius 4
Nilus usq; ad Elephantinem nauigabilis 745
Ninum quis condiderit 12
Ninus regia Assyriorum 261
Niſan, menſis 7.52.73.288
Niſibis regio 535
Niſibis urbs 502
Noba oppidum ſacerdotum 154. exeinditur cum uniuerſis habitatorib. 155
Nobilitas generis nulla inter Iudæos 82
Nobilitatem generis unde Iudæi diſcernant 549
Noe uel Nochus uir pius ſceleratorum commercia fugit 6
Noe quomodo arcam cõſtruxerit & è diluuio ſit ſeruatus 7. 8. eius filij quales 9. 10. uini uſus reptor inebriatur 12
Norbani interitus 515
Nubis ſupra tabernaculũ præſentia quid ſignificarit 76.78
Numidius Quadratus Syriæ procurator 539. & eius geſta 656
Nymphidius homo nequiß. 739

O

O Badamus arcam hoſpitatur 172
Obedes filius Bozi & Ruthes 131
Obedias, iumentorũ Achabi curator, uir pius, prophetas liberat 220.240 quomodo uxor eius uidua per Eliſæũ ſit à debitorũ moleſtijs liberata 240
Obelas propheta captiuos Beniamitas et Iudæos liberat 255
Obedas ſeu Obodas Arabum rex 440 444. ſuperat Alexandrum Hyrcani 586
Ochobatus militum Ionathæ dux 234
Ochozias Achabi fil. regnũ paternũ accipit 236. ex caſu moritur 237.238
Ochozias Iorami fil. paternũ regnum recipit 244. ſagitta ictus ab Ieu perit 246. cognati ipſius interimũtur ibid.
Octauia Claudij Cæſ. filia 540
Octauius Claudij Cæſ. filius ibidem
Officioſi quando plerunq; ſint homines 162
Ofilius Phaſaelum monuit de inſidijs cauendis & iuuat eum 387
Oges rex excinditur 87. quantus uir fuerit & quanta eius ditio 88
Olda prophetiſſa uaticinatur Ioſiæ regi
Oliueti mons 542 (264
Olurus uicus 740
Olympus ad Cæſ. mittitur 625
Olympius Iupiter 508
Onias & Doſitheus Iudæi duces liberauerunt Alexandriam 852
Onias Iaddi filius patri in pontificatum ſuccedit 304
Onias Oniæ fil. templum in Aegypto ædificat 338.339
Onias Oniæ fil. pontifex quanta mala fecerit Hieroſolymis propter Tobiæ filios ciuitate electos 581
Oniæ, filij Simonis amicitia cum Ario Laconum rege 319. 320. Menelaus dici uoluit 320. Vide Menelaus
Onias Simonis Iuſti fil. pont. 307.315
Onius alius pont. 319 (319
Onias Simonis pontifex à Ptolemæo rege Aegypti impetrat locum condendo magnifico templo 825
Oniæ pro Cleopatra regina bellum ſuſcipientis geſta 852.853
Onias, uir iuſtus qui pluuiã precibus impetrarat, lapidibus obruitur 367
Oniæ regio 375
Onij ciuitatis Aegypti origo 825
Ophnes ſceleſtus filius Elis 131
Ophres Abrahami filius occupat Libyã 20
Opobalſamum ubi & quomodo prouenit 369.404
Optimatum adminiſtratio Hieroſolymis qualis & quandiu 137.140.288
Ordeum, frugum omnium uiliſſimũ 122
Oribus rex occiſus 123
Orientis totius nobilitatem præcipuam in Italia ſeruire 666
Orodes Artabani fil. Parthorum rex conſtituitur 483
Oſeas rex Iſraelis cõſtituitur, uir impius 256. uiuus capitur ab Aſſyrijs, et trãſfertur cum uniuerſo regno Iſraelitarũ in Mediam & Perſidem 218
Otho imperator declaratus milites ſuos contra Vitellij exercitum duxit 739 741. ſemet occidit ibidem
Othonis imperij termini ibidem
Otrus Armeniæ dominus 12
Oza attingens arcam exanimatur 172
Ozæ percuſſio, locus 172
Ozias Amaſiæ fil. regnũ Iudæ patre mortuo capit 252. 253. natura bonus & gnauus multis deuictis gẽtibus urbem reſtaurat ibid. deficiens à pietate lepra percuſſus moritur 253.254

P

P Acorus rex Mediæ 535. coniugem & concubinas captas ab Alanis centum talentis redemit 816
Pacorus Parthorum rex contra Iudæos pergit 599
Pacorus Pacori regis pincerna explorat Iudæã 599. inſidiatur Phaſaelo 387 600. & Herodi 601. rex Syriam occupat 386. occiditur 393
Petina Claudij Cæſ. uxor 541
Palæſtinæ ſitus, & eius gentis odium in Hebræos 53
Palæſtinos Sampſon uexat 128
Palæſtinorũ contra Hebræos expeditio & uictoria 132. arcam è ſuis finibus remittunt Hebræis 134.135.769
Palæſtini cũ Iudæis præliantes nunc uincunt nunc uincuntur 132.135 136. iterum bellum eis inferunt 148 cæduntur 149. denuo redintegrãt bellum, ſed infeliciter 151. Cillanorum agrum inuadunt 156. Sauli ditionem inuadunt 157. eum cum filijs occidunt 164.165
Palæſtinos Dauid ſuperat 172. 173. penitus ſubigit 174
Pallas Neronis libertus 543
Palmarum fructus præſtantia 481
Palmira urbs 213
Pamphilium mare Macedonibus tranſitum præbuiſſe 55
Panes propoſitionis 66.74
Panium, locus 422.613
Panij pulchritudo naturalis Agrippæ dicitijs accurata 711
Pannychis concubina 623
Paphlagones populus 11
Papinius tribunus 510
Pappus Antigoni dux quid contra Herodẽ geſſerit 395. 607. occiditur 608
Paradiſi deſcriptio 4
Parricidiũ quàm graue ſit crimen 462
Parthi Antigonũ reducunt in regnũ Hyrcanumq; cũ Phaſaelo captiuos abducunt 386. 387. Hieroſolyma diripiunt 388. profligantur 393
Parthorum mutabilitas 483
Parthi Armeniam bello amittunt 486
Paſchæ inſtitutio & celebratio 52.73 77.107.469.481.538
Paſini caſtrum 12
Patriæ cauſa nihil non faciendum 162
Paulina quõ à Mundo conſtuprata 484
Paulinus Lupo in adminiſtratione Alexãdriæ ſuccedit 825. templũ Oniæ penitus ſpoliat, & inacceſſum facit ibidẽ
Pauſanias Ceraſtæ fil. Philippi Macedo-

nis interfector 301
Peccata unde maxime naſcantur 145
Pecoribus olim omnis barbarorũ poſſeſſio conſtabat 48
Pecuniam publicam nullam eſſe Iudæis, quàm ſacram illorum templi 373
Pecuniam uotiuã ubi depoſuerint Iudæi 502
Pedanius legatus 625
Pedanij equitis ſorte factum 788
Peluſium urbs 145.745
Peluſium capitur 375.594
Pentecoſtes feſtiuitate Iudæos iter non facere 352
Pentecoſte unde dicta 641
Peræa regionis deſcriptio 687
Percuſſus in rixa quomodo uindicandus 101
Perſe populus 12
Perſarum mos in bibendo 293
Perſarum lex de uxoribus ibid.
Perſarum contra Græcos expeditio 828
contra Aegyptios 858
Perſæ in Aſia regnauerunt 831
Perſicarum rerum ſcriptores probatiſſimi inter ſe diſcordant 828
Peſtis quàm ſæua inuaſerit Dauidis regnum propter recenſitũ populũ 193
Petephres liberaliter tractat Ioſephũ 31
Petilius Cerealis procõſul Germanos ad ſobrietatem coegit 808
Petra magna, locus 157
Petra, quæ olim Arce, ciuitas 86
Petra, quæ Reccine 92
Petronius Aegypti præfectus Herodem iuuat famis tempore 418
Petronius præſes Syriæ cõſtituitur 498
gratificatur Iudæis cum ſuo periculo 500.502
Petronij epiſtola ad Doritas pro Iudæis 526
Petronij aduẽtus terribilis ex Antiochia in Iudæam 651
Petronius Iudæos adhortatur ad Cæſaris ſtatuas recipiendas 652
Phaceias Manaemi filius, patri in regnũ et crudelitatẽ ſuccedit, trucidatur 254
Phaceias Romeliæ fil. uir impius, regnũ Iſraelitarum occupat 254. Achazem oppugnat 255
Phalec quid ſignificet 12
Phalegus Heberi filius ibidem
Phanaſus Samuelis filius è rure abſtractus ad pontificatum 721
Phanaſus pontifex à ſeditioſis cõſtituitur 545.546
Phanuel locus cur ſic dictus 27
Pharaones cur Aegyptiorũ reges dicantur, et quãdo ſic appellari deſierũt 213
Pharaothes Aegypti rex Abrahami coniugem concupiſcit 14
Pharaothis duritas & malitia in Hebræos 49.50.51.52. dimiſſos inſequitur 53. cum omni exercitu deletus 54
Pharæ filij duo 41
Phari inſulæ deſcriptio 745
Phariſæorum ſecta 346. autoritas 354 362.363.
Phariſæorum ſecta qualis 455
Phariſæi 480.646.650
Phariſæorum exiſtimatio 587. & quomodo ſe geſſerint regnante Alexandra 587
Pharmuthi menſis 52
Pharnaces filius Mithridatem Ponti regem occidit 369
Phaſaelus Antipatri fil. 593. præficitur militibus 595. ſuperat Felicem 598 accuſatur à Iudæis 599. circũuenitur à Pacoro 600. occidit ſeſe 601. eius progenies 489. Galilææ præficitur 377. Felicem ſe inuadentem uincit 383. accuſatus conſtituitur tetrarcha 385.386. captiuus abducitur à Parthis 387. ſeſe occidit 389
Phaſaelus ciuitas 615
Phaſaelus, turris & oppidũ 436.472 615.641.757
Pheroræ Antipatri filio cõmittitur cura cõmeatus 392. donatur ei caput Pappi præciſum 395. aſſequitur tetrarchiam 422. Herodis filiã unam reſpuit uxorem ducere 439. alteram eius ducit ibidem
Pheroras Antipatri fil. Herodem fratrem accuſat ipſius filio 439. Salomen accuſat Herodi 440. 441. diſſidet ficte cum Antipatro fratris filio 455 moritur, & uxor eius accuſatur ueneficij 456.457
Pheroras Antipatri filius 593. quid geſſerit 605. odit Herodis filios 620 accuſat Salomen 621. ſeipſum prodit & reconciliatur Herodi 622. reijcitur ab eodem & moritur 629
Pheroræ uxoris inſolentia 628
Phiala lacus 711
Philadelphenſium cum Iudæis diſſidium 531
Philippus Ptolemæi Minnæi filius 594
Philippus Amyntæ filius cæſus 513
Philippus Antiochi Grypi fil. Syriæ parti imperans Antiochum Cyzicenum ſuperat 360. cum fratre Demetrio pugnans totius Syriæ dominus conſtituitur 361
Philippus Archelai frater quamobrem à Vero Romam præmiſſus 644
Philippus Herodis fil. conſtituitur tetrarcha 467. ſuccurrit fratri Archelao 475. portionem regni paterni conſequitur 476. calumniatur à fratre Antipatro 631
Philippo Herodis filio quæ regiones cederint 644. Cæſaream ad Iordanis fontes & Iuliadem condidit 659
Philippus Herodis frater moritur, & quàm honeſtus fuerit uir 487
Philippus Iacini filius Agrippæ copiarũ præfectus 455
Philippus Iacini fil. Agrippæ præfectus 552.670. quomodo in periculis ſeruatus eiuſq; geſta 553.560.561. filiæ eius duæ in excidio Gamalæ ſeruatæ 717
Philippi Macedonis interitus 301
Philippo uni amicorum committit Antiochus Epiphanes regnum et filij tutelam 329. regnum affectans afficitur ſupplicio 331
Philiſtinus, Philiſtini 11
Philo Iudæorũ legatus à Caligula repulſus 498
Philo hiſtoricus 842
Philoſophiæ tria genera apud Iud. 646
Philoſophi apud Indos Calani, apud Syros Iudæi dicuntur 839
Philoſophorum de deo diſcordes ſententiæ 862
Philoſtephanus Ptolemæi Lathuri dux 358
Philoſtratus hiſtoricus 837
Phineas ſacræ pecuniæ cuſtos 800
Phinees Zambriam occidit, & exercitui contra Madianitas præficitur 92
Phinees domus ſacerdotio donatur 201
Phinees fil. Elis pontificis malus 131
Phineeſes legatur ad Rubelitas & Gaditas cum reliqua dimidia tribu 113 ſuccedit patri in pontificatum 115
Phiſon fluuius, & quid ſignificet 4
Phœbus Agrippæ legatus à Iudæis interemptus 677
Phœnicibus pecuniæ amor Græcorum commercium fecit 831
Phœnicum antiquiſſima rerum memorabilium traditio 827. teſtimonium de Iudæis 832.834.835
Phœnicum hiſtoriæ 837.838
Phora quid ſignificet 4
Phraates Parthorum rex humaniter tractat Hyrcanum 398. à ſuo filio occiſus 482
Phraates Phraatis fil. parentem occidit & matri miſcetur, exul perit ibid.
Phruræa feſti dies 300
Phryges populus 11

Phutes, Phuti 11
Physcon Ptolemæi Epiphanis filius 320
Pilatus à Tiberio in Iudæam missus 650 Cæsaris imagines Hierosolymæ intulit ibid. quæ cū Iudæis Cæsaree egerit ibid. Hierosolymis statuas iterum aufert 651. Iudæorum tumultus propter Cæsaris imagines 650. tumultus alius ob Corbanam thesaurum sacrū 651
Pileus pontificis qualis 68
Pinea ligna exterminantur 215
Piso legatus Pompeij 369
Pistus nobilis, defectionis à Romanis auctor 551.554
Pitholaus Hierosolymorū præfectus 571. 592. transfugit ad Aristobulum 372. occiditur à Cassio 374.594
Placidi & Iosephi uelitationes circa Ptolemaidā 563.575
Placidus tribunus in exercitu Vespasiani 688. in Galilæa maximam multitudinem occidit 691. à Iotapata repulsus, aufugit ibid. quomodo Itaburū montem occuparit 716. gesta contra Gadarenses 735.736
Platanus, icus Sydoniorum 625
Plato ueritatem de deo proferre timuit 861.865. Mosen imitatus 867
Plinthines, situs 745
Plistorum apud Dacos secta 481
Polemon, Ponti regulus 529
Polemon circūcisionem admittit, & Bernicem ducit uxorem 540
Politianus tribunus cur à Cestio Hierosolymam missus 663. eius oratio & gesta ibidem
Pollio Pharisæus Herodi amicus 396. 397.422
Polybius Megalopolitanus historic. 855
Polycrates Lacedæmoniorū nobilitatem fœdare tentauit 842
Pompeius qualibus muneribus honoratus & quæ gesserit 368.369.370 371 eius uirtus 370
Pompeius Magnus Hyrcani & Aristobuli causam cognoscit 589. Hierosolyma capit 590.591
Q. Pompeius COS. 524
Pompeij malitia in oppugnandis Iudæis 667
Pondera quis inuenerit 5
Pontificis connubium & puritas 75
Pontificis ornatus qualis 67
Pontificis summi qualis electio 862
Pontifices Hierosolymis qua fraude creati sint 721
Pontificū & sacerdotum dissidium 542
Pontificum iniquitas 544. origo, et qui ad eam dignitatem admittūtur, quotq; fuerint ab Aarone usq; ad finē belli Iudæorū cū Romanis 545.546.547
Pontificum templi Solomonis enumeratio 271
Pontificatus quādo primum ad plebeios translatus 371
Pontificatum solere perpetuū esse 400
Pontificiæ stolæ custodia apud quos fuerit 486
Pontificiæ stolæ custodia repetitur à Fado 581
Pontius Pilatus Iudææ præsidet 482. Iudæos afficit contumelijs 483.484. 485. accusatur à Iudæis & redit Romam 485.486
Popedius 509
Poppæa Neronis uxor 543.550
Porcius Festus Iudææ procurator, et quæ sub eo sint gesta 543. quære Festus
Posidonij mendacia de Iudæis 855
Prætoriani milites 520
Prætorij in castris Rom. descriptio 689
Prandium qua hora faciunt Iudæi sabbato 567
Principes singuli dedicato tabernaculo quid donarint 71
Priscus centurio Ionatham Iudæum sagitta transfixit 788
Priscus sextæ legionis dux à Iudæis occisus 678
Procymatium unde dictum, & quomodo extructum 420
Procymia 614
Prodigia excidium Hierosolymæ præcedentia 795.796
Prophetis & pontificibus solis potestas data historiæ condendæ 829
Prophetico spiritu ubi multi sint correpti 152
Proseucha, domus precationis 567
Protagoras ab Atheniensibus uix mortē effugit 868
Prouidentia dei mundum & omnia regi 280.311
Pseudalexandri gesta 477. quomodo deprehensus ab Augusto & remex factus 478. uide etiā Alexander falsus
Pseudopropheta Hieroboami seductor 220.221
Ptolemæus Agrippæ & Bernices procurator à Ioanne Giscaleo spoliatus 681
Ptolemæus Epiph. moritur 120
Ptolemæus Euergetes Philopatoris filius quomodo ab Onia irritatus 315. & iterū recōciliatus ei per Iosephū ibid.
Ptolemæi Euergetis gesta post captam totam Syriam 852
Ptolemæus Galilææ ab Herode præfectus interficitur 393.605
Ptolem. Herodis procurator 438.439
Ptolemæus Lagi Soter dictus Alexandro mortuo Aegyptum occupat & Hierosolyma 304. traducit Iudæos in Aegyptū 305. eius pugna cum Demetrio circa Gazam 839. irruptio in Hierosolymam die sabbati 841. liberalitas & beneuolentia erga Iudæos 852
Ptolemæus Lathurus Ptolemæi Philometoris et Cleopatræ filius auxiliatur Samaritis 364. dissidens cum matre regno priuatur 354.357. obsidet Ptolemaidem 357.358. Asochæum oppidū capit, Alexandrumq; Iamnæum uincit, & quanta eius sæuitia 358
Ptolemæus Menneus quomodo se à supplicio apud Pompeiū redemerit 368
Ptolemæus Menneus Damascū bello uexat 354. Aristobuli coniugem & liberos quomodo tractarit 374. moritur 386
Ptolemæus Minnæi filius 587.594
Ptolemæus Philadelphus I. Iudæos in Aegypto seruientes liberos dimittit, & legem Moysis in linguā Græcam magnis muneribus transferendam curauit 305. usq; 312.852
Ptolemæus Philometor Ptolemæi Epiphanis 320. succurrit suo genero Alexandro seu Demetrio 341. duobus diadematib. coronatur simul uiuiq; Alexandrum & moritur 342
Ptolemæi Philometoris & Cleopatræ uxoris liberalitas erga Iudæos 852
Ptolemæus Philopator 313 moritur 320
Ptolemæi Physcōis immanis crudelitas et iniustitia 852.853. pœnitentia 853
Ptolemæus Simonis Asamonæi gener socerum occidit & alia scelera commit tit 350.582.583. quomodo oppugnātem Hyrcanum eluserit, cuius matrem & fratres interfecit 351
Ptolemæi dicti Aegypti reges 174
Ptol. unde Alexandrini reges dicti 213
Ptolemais bis expugnata 358.359
Ptolemaidis situs descriptus 652
Ptolemais duo milia Iudæorū apud se habitantium interfecit 374
Ptolemaidenses à Iuda Macchabæo uicti 327
Puellarum hæreditas 98
Pueri sitientis astutia & fallacia contra Romanos 797
Puerperarum purgationis tempus 74
Purgatio post coitum cum uxore ibidem
Purificationis leges 74.75
Puteoli urbs 507
Putei bituminis 14

Patiphares. uide Petephres
Pythagoras Samius æmulatus Iudæorum scripta 838. multas Iudæorum leges transtulit in suam philosophiam ibid.
Pythagoræ & aliorum stoicorum de diuina natura sententia 861
Pythium templum ædificatur 436

Q

Quadrigæ solis sublatæ q Iosiæ 264
Quercus Mambre 16
Quercus Ogis 15
Quinquagesimi anni remissio 75
Quintiliæ fortitudo 509
Quintilius Varus Syriæ præfectus 469 cognoscit causam Antipatri 459 usq; 463. seditiosos Iudæos expugnat 474.475
Quirinus ab Augusto mittitur ad censendam Iudæam & Syriam 479.481

R

Rabatha ciuitas 88
Rabatha capta diripitur 179
Rachabe speculatores Hebræorum tuetur à ui Chananæorum & securitatẽ ab hostibus impetrat 106.107. incolumitatem promissam recipit, & munifice donatur 108
Rachelis pulchritudo 24. æmulatio erga sororem 25. mariti complexum soror uendit, furatur idola patris 25. eius astutia 26. mors ex partu 28
Ragau Heberi filius 12
Raguel, qui & Ietheglæus, sacerdos, filiam suam Moysi adoptato tradit uxorem 48. Moysi ob uictoriam gratulatur, & consilium dat ei distribuendorum officiorum 60
Ramatha ciuitas 131
Rapsaris Senacheribi copiarum præfecti insolentia 256.260. ipse cum exercitu diuinitus deletus 261
Rases Damascenorum rex Achacem bello petit 255. quem mox Syrorum rex impugnat ibidem. & occidit 256
Rebecca Batuelis filia 13. petitur in connubium Isaco 20. parit geminos 21 fallit maritum 22
Receme urbs quæ aliàs Petra 92
Recemus rex ibidem
Repudij libellum mittere maritis nõ uxoribus ex lege permissum 415
Rex quis & qualis sit 97
Regis potentia 283
Regum imperiũ quãdiu durauerit apud Iudæos 288
Regum uirtutes præcipuæ quæ 199
Regibus non licet esse ignauis 163
Regibus subditi quæ ferant 137
Rhegines populus 10
Rhinocorura 602
Rhiphates, Rhiphatæi 11
Rhoa petra 118
Roboamus Solomoni in regnum succedit insolens in populum 218. decem tribus regni amittit 219. quot & quas urbes condiderit 221. item arma cõparauit, fœderibusq; suum auxit regnũ, & ductis xviij. uxoribus liberos gignit, adq; impietatem deficit ibid. dedidit urbem Susaco 222. pro aureis scutis amissisærea substituit & moritur ibid.
Roma sub Vespasiano creuit & floret 807
Romanorũ in Iudæos beneficia 312. 313
Romani quibus honorib. & beneficijs Iudæos affecerint 379. & inde
Romanorũ dissidiũ inter se 596.597
Romani Germanos captiuos ubiq; circũduxere 666
Romani in præsidio Massadæ interfecti à Iudæis 668
Romanorum strategema in oppugnãdo templum 678
Romanorũ quot milia à Iudæis cæsi 679
Romanorũ quantus fuerit exercitus contra Iudæos 689. ipsorum castrorum descriptio 689.690
Romanorum industria in seruis domesticis instituendis 689. disciplina militaris 769
Romani omnia, præter Giscalam, ceperunt 713
Romani muro Hierosolymæ potiuntur, eiusq; patrẽ maximam diruunt 764 cum Iudæis acriter confligunt ibidẽ. & 765. alterũ murum capiũt 766
Romanos sancta Iudæorũ reuereri 768 per legem Iudæorũ multa de suis moribus derogasse 770. illachrymasse incendio Hierosolymæ 772. 773. ab incendio defendunt 774. Hierosolymam capi desperant 775
Romani intra xxi. dies aggeres extruunt 779.780. pugnant cum Iudæis circa aggeres 780.781. Antoniam magna pugna obtinent 783. circa custodias pugnam atrocẽ instaurant 786.787
Romanorũ notitia fero ad Græcos per Romus, Romæi 11 uenit 831
Rooboth puteus 22
Rubelitæ & Gadditæ altare construunt super ripa Iordanis 113
Rubelus, aliàs Ruben nascitur 25. eius pietas in fratrem Iosephum 30. 31. se ac fratres proditionis insimulatos excusat 35. eius filij quatuor 41
Rubrius Gallus Sarmatas superat 808
Rufus magister equitum 641
Rufus præfectus militum Archelai 473
Ruma uicus 697
Ruta mirabilis magnitudinis in regia Macheruntis descripta 812
Ruthes amor erga socrum suam, & eius fortuna 130.131

S

Saba Aethiopum regia, quàm udida, uocatur postea Meroe 47
Sabæus seditiosus persuadet decem tribubus defectionem à Dauid 189
Sabas, Sabæi 11
Sabathes, Sabatheni ibidem
Sabactas, Sabacteni ibidem
Sabathes à commentarijs principis 190
Sabba mensis 86
Sabbæus orator supplicio addicitur 339
Sabbaticus annus 380.398
Sabbaticus annus à Tito spectatus 809
Sabbatũ, & eius uacatio à laboribus seruatur 3.590
Sabbatum magno malo obseruatum 323 negligendum aliquando ibidem 335
Sabbion Alexandrã Herodi prodit 400
Sabecus exercitus Syrorũ præfectus uulneratur & moritur 176.177
Sabinus procurator Syriæ Hierosolymis regiam occupat 469. uexat Iudæos propter auaritiam suam 639.642
Sabini Syri forma, habitus & fortitudo insignis 782
Sabinus Romæ capitolium nocte occupans occiditur 747
Sabuchadas eunuchus indicat regi, crucẽ in Amanis ædibus extructã pro Mardochæi suspendio 298
Sacchæus transfuga Iosepho prodit insidias Ioannis 564
Sacerdotis sacrificaturi habitus 66.67
Sacerdotum castitas & connubium 75
Sacerdotum & pontificis cum eorũ uestitu & insignibus descriptio 760
Sacerdotum immunitas 42
Sacerdotum mos Hierosolymis 743
Sacerdotum nobilitas apud Iudæos 829 nuptiæ ibidem
Sacerdotibus quæ cedant 85.86
Sacrificiorum genera quibus fiant modis 71.72.73.74
Sacrorum scribæ 43
Sadæus Xerxis præfectus 292
Sadocus pontifex constituitur 175 190.198.201
Saddocus nouas res molitur 479.480
Sadducæorum secta 346.480.646
Salampso Herodis filia 489
Salmanasar Cuthæos in Iudæam trãsfert 273.286
Salmanasaris contra Israelitas uict. 282

Salome

Salome, aliàs Alexãdra, uxor Aristobuli, ſoluit uinculis fr. mariti defuncti 357
Salome quæ Iuliæ Auguſti coniugi teſtamento reliquerit 650. eius reditus erant ſexaginta talenta 645
Salome Antipatri filia 593. ſoror Herodis prodit Ioſephũ maritum ſuũ fratri 403. alteri marito Coſtobaro repudij libellũ mittit 415. odium exercet in Herodis filios & earum uxores 431. 439. 620. 621. accuſatur Herodi 440. 441. Alexæ iungitur connubio 453
Salome uxor Herodis moritur 481
Salomon promittitur Dauidi ſucceſſor et templi extructor 173. naſcitur 179 inſtruit eum pater 194. conſtituitur rex 196. 198. quomodo regnum nactus ſe de hoſtibus ſit ultus 200. 201 regis Aegypti filiam ducit uxorẽ 201 petit à deo & accepit ſapientiã 202 controuerſiam mulierũ duarum dijudicat ibidem. toparchas quos habuerit & quantas diuitias ſapientiãq; ac philoſophiam 203. coniurationes & incantationes compoſuit 204. eius cũ Iromo amicitia et materiæ cædẽdæ petitio & conceſſio 204. 205. 834 835. templum cum uaſis quomodo extruxerit, & arcã eò tranſtulerit 205 uſq; 211. ſomnium uidet et regiam extruit cum domo reginæ 211. 212. quibus donis remunerauerit Iromũ 212 834. Hieroſolyma muris & turribus inſtaurat & urbes condit 213 ingentes theſauros ex Aurea terra & aliunde accipit 215. quali ſatellitio ſtipatus inceſſerit ibidem. quanta opulentia Hieroſolyma auxerit 216. deficit à pietate, ac ducit uxores DCC. & concubinas CCC. 216. prædicitur ei filium ipſius pœnas pro ſe daturũ ibi. multis hoſtibus à deo excitatis infeſtatur 217. moritur, Roboamo ſucceſſore regni relicto 318. quo tempore ædificauit templum Hieroſolymis 834
Salpadis filiarum hæreditatis ius 93
Saltis regis geſta 832
Saltus Libani, aula Salomonis 214. 215
Samæas propheta Hieroboamo minatur 222
Samæas uir iuſtus accuſat Herodẽ, & uaticinatur Iudæis mala imminẽtia 378
Samaræi populus 12
Samaria quæ Mareone unde dicta 226
Samaria ab Hyrcano expugnata ſolo æquatur 353. 354
Samaria urbs. uide Sebaſte 353. 414
Samariæ regionis deſcrip. 687. et quid à Iudæa diſcrepet 687. 688
Samaritæ qui ante Chutthæi 259. 287
Samaritarum odium in Iudæos 288. accuſantur apud Darium 289
Samaritæ Iudæos infeſtant 315. Iudæos ſe eſſe negant agentes feliciter 322
Samaritarum diſſidium cum Iudæis propter templum 339
Samaritanorum facinus in feſto Azymorum 481
Samaritanorum ſeditio 485
Samaritanorũ & Iudæorũ diſſidiũ 538
Samoſata capitur 606
Samoſatæ ciuitatis ſitus 815
Sampſigeramus Emeſenorum rex 529
Sampſon quid ſignificet, et quomõ natus 128. cõnubiũ & geſta eius 128. 129
Samuelis natiuitas & prophetia 132. cõſilium de libertate recuperanda 135
Samuel ſenio grauatus filijs reip. adminiſtrationem concedit 136
Samuel propheta Saulum inungit regem 138. oſtento indicat Hebræis deũ iratum propter regem petitum 141
Saulum docet Amalecitarum interneционem 144. eidem regni amiſſionem nunciat 146. Dauidem ungit regem 147. moritur. 158. ab inferis reuocatur per uentriloquam 161
Sanaballetes Darij præfectus dat filiam ſuam Nicaſo uxorẽ Manaſſi fratri Iaddi pont. 301. deficit à Dario, Manaſſi templum & ſacerdotium confert, moriturq; 302
Sanctum, quæ tabernaculi pars 65
Sanctum ſanctorum ibidem
Sangarus princeps Hebræorum 120
Sanguinis eſus interdicitur 9. 74
Sapha, loci nomen 303
Saphanus ſcriba 263. 264
Saphora oppidum 372
Sapientes qui Iudæis 548
Sappho uicus 643
Sara Aranis filia 12
Sara Abrahamo marito famulã adducit prolis procreandæ gratia 15. nuncia tur ei partus ſterili 16. expellit Agarem cum puero 18. moritur 19
Sarabazanes 287. 288
Saramalla Syrus Phaſaelo inſidias indicat 600
Sarepta oppidum 227
Sareptanæ uiduæ fiducia 227. 228
Sardonyches XII. cum ueſtitu pont. 71 quibus inſcripta ſunt nomina filiorũ Iacobi, in Eſſene 67. quæ uirtus eis inſit & quando ceſſarit 71
Sarmatæ Iſtrum tranſgreſſi præſidiũ Romanum & Fonteiũ Agrippã interſiciunt 808. proximas regiones totas peruaſtant ibidem
Satum quantum capiat 243
Saturninus legatus 625. 626
Saturninus Syriæ præſes 444. eius ſententia in filios Herodis 450
Saulus aſinas patris quærens à Samuele rex conſtituitur 137. 138. 140. quàm decora fuerit ſtatura 139. uincit Ammonitas 140. Palæſtinos ſuperat, & aram extruit 143. quot liberos habuerit 144. Amalecitas delet, & regi parcens peccat 145. 146. regno exuitur 146. numine priuatur & fit dæmoniacus 147. commouetur contra Dauidẽ 149. inſidiatur uitæ ipſius 150 151. Dauidi reconciliatur 158. conſulit uentriloquam 161. fortitudo eius 162. cadit unà cum ſuis filijs in prælio 164. 165. ipſius progenies datur ad ſupplicium Gabaonitis 191. eius uiolentia 545
Scaurus Hyrcanum in ſocietatem recipit & obſidione liberat 367. cum Areta fœdus init 371. in Syria præſes miſſus 589. pecunijs corrumpitur 589 Aretam mulctat 591
Scenæ, locus 27
Scipio Alexandrum Ariſtobuli percutit ſecuri 374
Scopas dux Ptolemæi Epiphanis 313
Scopi loci deſcriptio 751
Scythæ populus 10. à Græcis qui Pontũ nauigant cogniti 831. Anacharſim à Græcia redeuntem quare interfecerint 868
Scythopolis ciuitas 112
Scythopolis ciuitas Decapoleos maxima 708
Scythopolitarum immanitas 550
Scythopolitæ Iudæorum tredecim milia perfidioſe interficiunt 673
Scythopolitarum clades enarrata 822
Sebas fil. Ili, unus fortium Dauidis 192
Sebaſte conditur 613. olim dicta Samaria 353. 414. 417. expugnata & diruta 583
Sebaſteni, equitum ala ſub Cumano 655
Sebaſtenorum contumeliæ in mortuum Agrippam 530
Sebaſt. portus 632. à quo ſic dictus 459
Sedecias Ioachimi patruus rex conſtituitur 267. eruditur ab Hieremia & Ezechiele, ſed fruſtra 268. expugnata urbe capitur cum uxoribus et liberis, crudeliterq; tractatur 269. 270. moritur 271
Sedecias pſeudopropheta cornib. ferreis ſibi aptatis quid Achabo uaticinatur

fit 235
Sehon rex negato Hebræis transitu, prælio uincitur & occiditur 87
Seianus Neroni insidiãs occiditur 492
Seir quid significet 21
Selene, aliás Cleopatra, Syriæ regina Tigranem offendit 364
Selennarus Senacheribi filius patris interfector 621
Seleſinus Iabeſi filius Zachariam Hieroboami occidit, et regnũ occupat, quod trigeſima poſt die amittit interfectus 254
Seleucia urbs à quo condita & denominata 506
Seleucus Antiochi Grypi filius patri ſuccedens cum patruo Antiocho Cyzicено belligeratur eumq; necat 360. uincitur ab Antiocho Pio, & in Cilicia cum amicis concrematur 360
Seleucus Aſiæ rex opes Iudæorũ ſacerdotio auxit 873
Seleucus Babylonem mortuo Alexãdro occupat 304
Seleucus Nicanor quos honores & beneficia Iudæis exhibuerit 312
Seleucus Soter Antiochi magni fil. 319
Semechonitis lacus deſcriptio 713
Semeis conuiciatur Dauidi 183. eidẽ gratulatur uictoriam & regnum 188 occiditur 201
Senaar campus 9.10
Senacheribus Aſſyriorum rex Hieroſolyma & Ezeciam eorum regem oppugnat 259. 260. re infecta domum ſe recipit 260. à filijs ſenioribus occiditur 261
Senacherib rex Aſſyr. quõ fugatus 769
Senatus contra Claudium in Capitolium conuenit 653
Senatus Romani et plebis diſſidium 522
Senis cuiuſdam magnanimitas 393
Senis cuiuſdam ſeueritas 605
Senius Gallus Syriæ præſes 551
Cn. Sentij Saturnini oratio 517
Sephoris urbs Galilææ 473.564.571 capta incendio abſumitur 474.643
Sepphoris cũ tribus alijs ciuitatibus à Ioſepho deficiunt & recuperantur 683
Sepphoris ciuitas Galilææ maxima 687
Sepphoritæ à ſeditioſis moleſtantur 551
Sepphoritarum fides erga Romanos, bellum mouent ſuo malo 573
Sepphoritæ à Ioſephi militibus ſpoliantur, prædaq; redditur 684
Sepphoritæ Ptolemaidẽ ad Veſpaſianũ pacati ueniunt 687
Septimus annus 583
Septimi anni remiſſio 75
Septimi diei obſeruatio 590
Septuaginta interpretes legẽ tãtũ Iudæorum in Græcam linguã tranſtuliſſe 2
Septuaginta interpretes legis tranſferendæ cauſa ad Ptolemæum Philadelphũ mittuntur 308. quomodo excepti & tractati 310.311.312
Serebæus dux Iudæorum Babylonẽ deducendorum Hieroſolyma 286
Serpentis inuidia, et quomodo Euam ſeduxerit 4. mulctatio 5
Serpentes uolucres Aegypti 46
Serugus Ragai filius 12
Sethõ q et Aegyptus denominatus 843
Sethus filius Adami 6. eius filij quales, et quas artes inuenerint ibidem
Sextus Cæſar præſes Syriæ 377.378 595. interficitur à Cæcilio Baſſo 381
Sextus Cerealis quintæ legionis præpoſitus 792
Sica qualis gladius, & Sicarij unde dicti 543. eorum impia facinora 544
Sicarij Hieroſolymis palàm latrocinãtur 657. eorum fraus ibidem
Sicariorum in Maſſada crudelitas 734
Sicella loci nomen 159. donatur Dauidi à Saulo 160. diripitur & incenditur ab Amalecitis 183
Sicima urbs 27
Sicima caput Samaritarum 303
Sicimæ captæ & ſolo æquatæ 125
Sicimitarum exitium ibidem
Sicimitis parcit Saulus 145
Sicimitæ quid petierint ab Alexãdro Magno 304
Siclus numus qualis 69
Sideralis ſcientiæ quis inuentor 6
Sidonius, & Sidon urbs 11
Sidonij materiem præſtant Iudæis ad templi ædificium 286
Signi dandi autoritas penes quos Romæ 519
Sila militibus Agrippæ præficitur 526 offendit Agrippã 527. occiditur 530
Sila Tiberienſium dux 554.567
Silas Ioſepho de inſidijs & perfidia Ioannis Giſcaleni ſcribit 683
Silo dux Rom. exercitus 390.603. corruptus deprehenditur 391.604
Silus urbs 111
Simeonis natiuitas 25. uindex ingenium, filij ſex 41
Simeoni quæ terræ portio ceſſerit 112
Simeonitidis tribus facta poſt Ieſum mortuum 115
Simonis Aſamonæi filij geſta 582
Simon Boethi filius pontifex conſtituitur 419. priuatur ſacerdotio 458
Simon Camithi annuum pontificatũ adminiſtrat 428
Simon Canthara conſtituitur pont. 526 priuatur eo 527
Simon Cyprius, magus 540
Simon Eſſæus Herodi ſomnium explicat 478
Simon & Ioannes cum ſocijs in cloacas properant 799.800
Simõ Galilæus defectiõis arguitur 646 propriæ ſectæ ſophiſta erat ibidem
Simõ Gamalielis filius ſtruit inſidias Ioſepho 561.562. capitur à Ioſep. 570
Simon Gioræ filius Romanos apud Bethoron inuadit 677. Acrabatenam toparchiam tyrannide opprimit 684 cum latronibus qui erant Maſſadæ, Idumæam populatur ibid. ex Acrabatena toparchia pulſus eſt ab Anano pontifice 739. eius geſta ibidem & 740.741.742.743.748.749. 757.761.762.771.772.774.777 783.797.798.799.800.803.805
Simon Herodis ſeruus regnum affectans obtruncatur 473.642
Simon Iuſtus pontifex 307.315.319 eius filij tres, omnes pontifices 320
Simon Matthes Matthiæ fil. 322. ſtrenue iuuat fratrẽ Ionatham 335.336
Simon Matthiæ Ioannis filius præficitur exercitui, mittitur auxilio Galilæis et hoſtes uincit 327
Simon quidam Eſſenus Archelai ſomniorum interpres 646
Simonis filij Cathlæ oratio ad pontifices 728
Simonis Sauli filij & totius familiæ ſuæ fatum miſerabile 673
Simoniæ uicus 556
Sina mons 48.61
Sinæus mons 229
Sinæi populus 12
Sis, nomen cliui, & quid ſignificet 237
Siſa Dauidis ſit ſcriba 175
Siſines Syriæ ac Phœnices præfect. 281 conatur templi ædificiũ inhibere 282
Sobacchis Chetthæus ſtrenue pugnãs cõtra gigantes uictoriam reportat 191
Socratis mors & mortis cauſæ 868
Sodomitarum felicitas, reges & prælia cum Aſſyrijs 14. excidium ipſorũ 16
Sodomiticæ terræ deſcriptio 738
Sogana Arabum uicus 568
Sogane & Seleucia rebellant 713 earum ſitus ibidem
Sohæmus Ituræus Herodis mandata uxori eius aperit 411. interficitur 413
Sohemus rex Emeſæ cõtra Antiochũ 815
Solomona mater nobilis ſeptẽ puerorum 877. eius animoſa oratio ad Iacobum filium

filium natu minimum 882
Solomonæ matris Macchabæorum laudes 883.884.885.886. eius immania supplicia & insignis toler. 885.886
Solyma quæ Hierosolyma 15.171
Somnia cur deus immittat 34
Sophaces unde dicti 26
Sophira regio 214
Sophistæ concitant tumultum 635
Sosius prouinciã cum exercitu ab Antonio accipit 394. Antigonum supplicem factum irridet & uinctum custodit 396. Hierosolymis discedit 397 quomodo se gesserit in expugnandis Hierosolymis 608.609
Spadones abominandos 102
Spasini castrum 532.535
Speluncæ Galilææ quomodo expugnatæ ab Herode 392.393
Speluncæ latronum quales fuerint 605
Stola pontificia quãdo fuerit deprompta & à quibus custodita 424.425
Stratonis turris, postea Cesaria 417 524.542.591. ædificatur 419
Stratopedum munimentũ incensum 671
Subditi quomodo contineantur in officio 419.420
Supplicandi mos apud Syros 233
Susæ scribis præficitur 190
Sufucus Aegyptiorum rex Hierosolyma spoliat 174. contra Roboamũ ducit exercitum 221. Hierosolymam in deditionem accipit, templumq; spoliat ac thesauros Solomonis aufert 222 et quomodo imbelles notauerit ibidem
Syllæus ambito Salomes connubio frustratur 440. 441. latronibus Trachonitis auxiliatur, & creditã pecuniam Herodi reddere non uult 444. 445. defert Cæsari Herodem 445 accusatur apud eundem per Nicolaũ, & damnatur capitis 448. 449. iterum accusatur 456
Syllæus procurator Obodæ 621.625
Syene puteus 22
Syria subditur Dauidis imperio 174. Iudæos apud se habitantes occidit 822
Syrus Mesopotamiæ rex uincitur 176
Syri populus 12. Iudæorum ciuitates uastant 672
Syrorum cædes 676
Syrorum cum Græcis dissidium & reconciliatio 506.507
Syrorum cum Iudæis dissidium 542
Syrorũ uici & ciuitates enumeratæ quæ à Iudæis uastabantur 672
Syrorum auaritia & crudelitas 778
Syfares dux Labini exercitus quomodo occisus 121

T

Tabernaculi uasorũ descrip. 65.66
Tabernaculi institutio & extructio 63 64. eius interpretatio 64.68. illustratio 69
Tabernaculo dedicato quæ dona principes singuli contulerint 71
Tabernaculi perfectionis modus 76
Tabernaculorum festiuitas 73
Talentum quot minas contineat 66
Tanis Aegypti urbs 14
Tarichearum situs 709
Tarichearum incolæ quingenti et sex milia ceciderunt 712
Teglaphalassar Assyriorum rex quomodo Israelitas tractarit 254. auxiliatur Achazæ contra Syros 256
Tempestatis horrendæ descriptio 728.729
Templum in Garizin extructum 302 304.305
Templum Chuthæorũ in Garizin quando desolatum 352
Templi structuræ apparatus 204.205 exordiũ & tota cum uasis descriptio 205.206.207.208. templo absoluto infertur arca 208
Templum Solomonis spoliatum & concrematum quando 270
Templum Hierosolymitanum instauratur 286.287 288. spoliatur & prophanatur ab Antiocho 321. restituitur & repurgatur à Iuda Macchabæo 326
Templi Hierosolymitani descriptio 758 759.760
Templi incensi fatalis dies 792.793 794. causa & principium 793. tempus à prima cõstructione per Solomonem usq; ad excidium 794
Templi Hierosolymis cõstructio et sacrorum ratio exposita 856.857. ianuarum descriptio 857
Tephthæi Garsensis facinus 774
Terebinthi circa Chebrõ miraculosa antiquitas 741
Terentius Rufus rector militiæ à Tito relictus 805
Terminos terræ non mouendos 97
Terra uera, qualis 3
Terræmotus ingens in Iudæa 406.610
Terræ Oniæ 594
Testes qui sint, qui minus 97
Testis falsi pœna ibidem
Thadamora urbs 213
Thæno Amathenorum rex cum Dauide amicitiam init 174.175
Thamanus occiditur 226
Thamara Dauidis filia, Absalomi germana 171. stupratur à fratre Amnone 179
Thamna & Thamnitæ 128
Thamna oppidum 115. toparchia 736
Tharbis Aethiopum regis filia Moysi nubit 47
Tharrus Nachori fil. Abrahami pater 12 migrat Carras ibidem moritur 13
Tharsices Aethiopum rex 260
Tharsus, Tharsenses 11
Tharsus Ciliciæ urbs ibidem
Thaumastus Caij seruus 495. oblatæ Agrippæ aquæ quã gratiã accepit 493
Theatri Rom. descriptio 513
Thebethus, mensis 291
Thecoa uicus 576.740
Thella uicus 687
Themosis regis gesta 833
Theodectes poeta cur glaucomate infectus 312
Theodorus Zenonis filius impedimenta Iannæi diripit 359
Theodori contra Alexandrum Hyrcani gesta 585
Theodosius orator supplicio addict. 339
Theodosius Græcus non obiter Iudæorũ mentionem facit 841
Theophilus Anani fit pontifex 488 submouetur pontificatu 526
Theophilus Græcus Iudæorum mentionem facit 841
Theophrastus Iudæorũ & Tyriorũ meminit 838
Theopompus Athenienſium nobilitatem fœdare tentauit 842
Theopompus cur mente motus 312
Thermusa Phraatis ancilla, & uxor mala 482
Thermutis, regis filia Moysen educat 45 adoptat eum ibidem
Theudas præstigiator seducit Iudæorum uulgus 537
Theudio Antipatri auunculus 630
Theudio Doridis frater 458
Thiras, & Thires populus 10
Thobelus & eius inuenta 6
Thobelus, Thobeli populus 10
Thobiæ filij Antiocho Epiphani autores urbis Hierosolymorum expugnandorum 581
Tholomæus latronũ princeps plectitur 531
Thraces populus 10
Thraces asperrimos Rom. subditos 665
Thraces propter uicinitatem Græcis cognati 831
Thucydides in multis tãquam fallax accusatur 828
Thuri, mensis 208
Thygrammes, Thygrammæi 11
Tiberias urbs 571. à quo condita & nominata

minata 482
Tiberiadis ſeditio & ſectæ tres 551
Tiberias iterum rebellauit Ioſepho, et iterum recuperatur 684
Tiberienſes Veſpaſiano ſe dedunt 708
Tiberienſis lacus Aſphaltiti natura contrarius 737
Tiberienſium defectio quomodo prohibita 560
Tiberiẽſib. ſpoliatis præda redditur 684
Tiberius Alexander Iudææ præficitur, ac Iudæ Galilæi filios crucifigit 537
Tiberius Alexander à Claudio procurator miſſus 654. præcipuus exercitus rector apud Titum 750.792
Tib. Claudius. uide Claudius
Tiberius Druſi filius, Tiberij Neronis nepos, occiditur 495
Tiberius Nero Cæſar conſtituitur 482 Iſiacos & Iden ſupplicio afficit 485 pellit regno Artabanum 486. cũ reſtituto in regnum init fœdus 487 quantus fuerit cunctator 491.492 morbo correptus deſignat ſucceſſorẽ 494. 495. mathematicorum ſtudioſiß. 495. moritur ibidem
Tiberij imperium quanto tempore ſtetterit 651
Tigranes Armeniorum rex quid geſſerit 364
Tigris fluuius 4
Timagenes Græcus rerum Iudaicarum ſcriptor 855
Timæus rex Aegypti 832
Timidius defert Popedium Caio 509
Timotheus Ammanita pugnat contra Iudã Macchabæũ ſæpeq; uincitur 327
Tirathaba uicus 485
Tiridates Armeniæ rex 536
Tiro, ueteranus miles Herodem honeſte monens occiditur 626
Titus Frigius quintædecimæ legiõis præpoſitus 792
Titus imperator ſemper miſeratus Iudæos 579. cum exercitu Ptolemaidẽ peruenit 688. ob famam patris uulnerati perturbatur, & perturbatione iterum liberatur 698
Titus Veſpaſiani filius Iapham expugnat 701. Iotapum capit 702. itẽ Giſchalã 719. Tarichæas excindit 711. Gamalam ingreditur, Ioannem Leui perſequitur 719. proficiſcitur ab Alexandria Cæſaream 747. 748. eius expeditio contra Hieroſolyma & exploratio urbis 750. obſidet urbem acriter 751. 752. 753. 754. 762. 763. 764 fortitudo eius & prudentia cum miſericordia 765. 766. 771. 772 muros urbis oppugnat et expugnat 766 767. captiuis manus amputat 773 pugnat fortiter 774. periclitatur 775. eius geſta & uirtutes 775. 776 778. 781. 782. 783. 784. 785. 786 787. 788. 789. 791. 792. 793. 794 797. 798. 799. 800. 802. 803. 804 805. 807. 809. 819
Titus Syriæ præſes reconciliatur Archelao 444
Toparchiæ Iudææ ordine enumeratæ 688
Tormentorum bellicorum uis mirabilis, deſcriptio 698
Trabs ex ſolido auro in templo Hieroſolymitano 373
Trachonitæ bis deficientes ab Herode, rediguntur ſub imperium 435. 444
Trachonitis regio 12
Trachonitidis latrocinia et quomodo ab Herode ſublata 420. 421
Traianus decimæ legionis rector contra Iapham ciuitatem à Veſpaſiano miſſus 700. Tiberiadem miſſus ut ciuiũ animos experiretur 708. ad Titũ Tarichеas miſſus 710. cunctis trans Iordanem deuictis ſe Veſpaſiano iungit 737
Trebellius Maximus 518
Trogloditarum fœminæ gregum curam gerunt 48
Troianarum rerum notatio 828
Tryphonis ſcurræ dictiũ in Hyrcanũ 318
Trypho tonſor garrulitatis pœnas luit 451. 626
Tymius Cyprius 489
Tyrannidis natura 517. 518
Tyrannus, Herodis ſtipator falſo accuſatur 447. 624
Tyrannus & Priſcus præfecti caſtrorum cum pluribus equitum magiſtris à Floro pecunia corrupti 677
Tyridates rex Armeniæ fermè in acie ab Alanis captus effugit 816
Tyriorum in re nauali peritia, & pugna contra Aſſyrios 258
Tyrij Iudæos apud ſe habitantes partim uinctos cuſtodiæ tradunt, partim trucidant 674
Tyriorũ publicæ literæ et hiſtoriæ 834
Tyronis libertas in loquendo quãdo ipſi malo fuerit 451
Tyrus, ædificiũ Hyrcani filij Ioſephi 320
Tyrus quando condita 205

V

Valerianus Decadarchus Tiberiadẽ miſſus à Veſpaſiano ut populum conciliaret 708
Valerius Aſiaticus 514. 523. eius generoſum dictum 517
Valerius Gratus Iudææ præficitur 482
Vardanes Artabani filius Parthorũ rex bellum Izatæ indicit occiditurq; 535
Varus Syriæ præſes 632. 639. 640 quid geſſerit in Iudæa 643
Varus Agrippæ iunioris regiæ præfectus eiusq; malitia 552
Vari procuratoris Agrippæ perfidia & crudelitas in legatos Batanæorum 674
Vaſte regina uxor Artaxerxis 293. incidit in regis indignationem & repudiatur 293. 294
Velum tabernaculi & templi 65
Veneficiorum pœna 101
Ventidius dux Rom. quomodo ſe geſſerit in bello contra Antigonum 390. 393 603. 606.
Ventriloquorum uaticinia qualia 161
Veranius trib. plebis 522
Veritatis potentia omnium ſumma 284
Veſpaſiani et Titi erga Iudæos animi quales 312. 313
Veſpaſianus cum Agrippa in Iudæam uenit 575. 576
Veſpaſiani imperatoris laudes, & expeditio in Syriam 685. 686. Sephoritis auxiliatur 688. geſta eius in Iudæa paßim habentur 691. 692. uſq; 698. & 703. 706. 707. 708. 709 711. 712. uſq; 720. & 732. 733. uſq; 739. & 742. uſq; 747. 770. 796 807. 808. 810. 811. 814. 815. 819
Veſpera, quæ diei pars 3
Victimæ ſalutares 71
Victimæ ſint integræ 75
Vicus in Galilæa minimus, ſupra quindecim milia colonorum habet 687
Vindex cum optimatibus Galliæ à Nerone deficit 736
Viri potentia 283
Vir ſtatura ſex cubitorum, & ſenis digitis in manibus & pedibus 291
Vitæ humanæ terminus 7. 12
Vitellius Syriæ præſes Iudæis impetrat rurſus ſtolæ pontificiæ cuſtodiã 424 485. beneficus eſt in Iudæos 486 adigit Iudæos in fidẽ C. Caligulæ 488 exuitur prouincia 498
Vitellij pugna circa capitolium 739 747. mors ibidem
Vitellij uictoria apud Bebriacum contra Othonem 741
Vitellius cum exercitu ex Germania Romam proficiſcitur 742. 943
Vitellius Cæcinnam cũ magna manu Antonio Primo obuiam mittit 746. eius exercitus totus deletus ibidem 747

Vitri apud Memnonis ſepulchrũ natura miraculoſa 652
Volumnius, Syriæ præſes 444. eius ſententia in Herodis filios 450.625
Vologeſius Parthorum rex 535.536 537. Tito auream coronam mittit ob deuictos Iudæos 809
Vonones Parthorum regnum conſequitur 483. amittit ibidem
Vna dies, pro prima dies 3
Vra Chaldæorum, urbs 12
Vriæ uirtus, et quomõ à Dauide periculis fuerit obiectus ut occideretur 177
Vrbem quis primus condiderit, & inſtituerit 5.6
Vſes Damaſci conditor 12
Vxores plures permittere Iudæorum leges 454
Vxores quando, & quales ducendæ 99

X

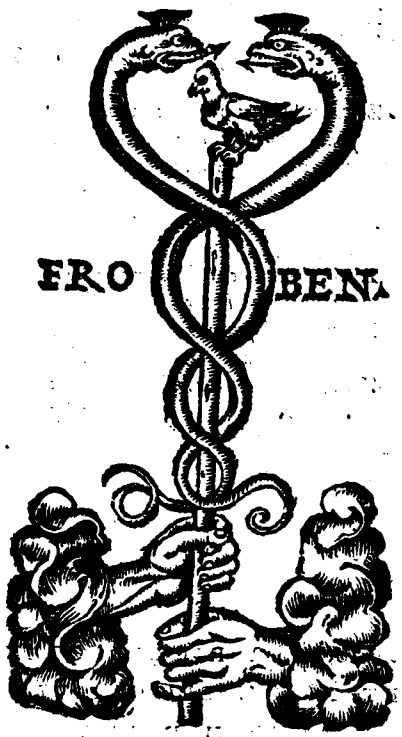
Xaloth uicus 687
Xanthicus menſis 7.52.73
Xerxes Darij filius paterni regni hæres in Iudæos beneficus, quicquid petierunt Eſdras & Neemias gentis ſuæ nomine, concedit 289.290.291.292 293. ei mortuo ſuccedit filius Artaxerxes 293

Z

Zabadis magiſtratus 236
Zabelus dynaſta 342
Zabulonis natiuitas 25 filij 41
Zabulon ciuitas Galilææ à Ceſtio direpta & incenſa 675.676
Zabulonitarum ſors 112
Zacharias Hieroboami filius patri in regnum ſuccedit 253. ſexto regni menſe occiditur 254
Zacharias Ioadi pont. filius in ipſo templo lapidibus obruitur 250.731
Zacharias propheta 287.288
Zacharias ſupremus Iſraelitarum dux Amiam Achazæ filium ſuperatũ trucidat 255
Zamares Elanum regem cum uniuerſa familia tollit, & ſe regem conſtituit, quo regno ſeptem diebus potitus ſeipſum exurit 226
Zamaris Babylonij geſta & poſteritas 454.455
Zambrias alienigenæ ſe miſcens & Moyſi obloquẽs occiditur à Phinee 91.92
Zaræus Aethiopum rex Aſano bellum inferens uincitur 225
Zaraza Amanis uxor mali conſilij mariti autor 297
Zebis dux captus 125
Zelotæ cum Idumæis plebẽ mactant 730
Zelotæ inſidijs uxorẽ Simonis Gioræ rapiunt 741. metu perculſi eam remittunt ibidem
Zelotarum dominatio, cauſa excidij Hieroſolymitani 748
Zelotarum ſcelerata facta repetita 817 eorum immania ſupplicia ibidem
Zenon Cotyla Philadelphenſium tyrannus 351.583
Zenodorus Trachonitarum præfectus, latrociniorum fotor, ditione priuatur 420.421.613. moritur 422
Zibus rex occiſus 125
Zipheni Dauidem Saulo prodere conantur 156.157
Zona pontificis qualis 67
Zoor ruſculum 17
Zopyrion Græcus non obiter Iudæorum mentionem facit 841
Zorobabel ſoluta quæſtione Darium uoti commonefacit 284. reducit Hieroſolyma dimiſſos à Dario Iudæos eisq; patrocinatur 285.286.289 principes Iudæorum captiuorum 281 283.286

FINIS.

BASILEAE, PER HIER. FROBENIVM
ET NICOL. EPISCOPIVM,
ANNO M D LIX.

FRO
BEN